

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 7

Год. LXIV

Вторник, 15 јануари 2008

Цена на овој број е 280 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
87. Закон за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.....	1	91. Закон за изменување и дополнување на Законот за хартии од вредност.....	132
88. Закон за рибарство и аквакултура.....	62	92. Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик.....	140
89. Закон за сточарството.....	96	93. Закон за концесии и други видови на јавно приватно партнерство.....	148
90. Закон за Агенцијата за регулирање на пазарот на железничките услуги.....	124	94. Закон за образование на возрасните...	180

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

87.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

УКАЗ

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДОБРОВОЛНО КАПИТАЛНО ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Се прогласува Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-115/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ДОБРОВОЛНО КАПИТАЛНО ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ

ГЛАВА 1 ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

(1) Со овој закон се уредуваат доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, основањето и работењето на доброволните пензиски фондови, друштвата за управување со доброволни пензиски фондови и друштвата за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, како и организирањето на професионалните пензиски шеми за своите вработени од страна на работодавачи и за своите членови од страна на здруженија на граѓани.

(2) Доброволното капитално финансирано пензиско осигурување претставува пензиско осигурување на доброволна основа финансирано со капитализација на средствата. Во ова осигурување се вклучени лица кои не се опфатени во задолжително пензиско осигурување и лица кои се опфатени во тоа осигурување заради остварување дополнителен приход.

(3) Во доброволните пензиски фондови се уплаќаат доброволни придонеси од лица, работодавачи и здруженија на граѓани кои ќе одберат да придонесуваат во овие фондови чии средства се инвестираат во финансиски инструменти и се распределуваат согласно со овој закон. Друштвата за управување со доброволни пензиски фондови и друштвата за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови управуваат со овие фондови.

(4) Никој освен друштво основано согласно со овој закон не може да врши работи на маркетинг ниту да нуди доброволни пензиски фондови, професионални пензиски шеми или слични пензиски аранжмани ниту во својот назив да ги користи зборовите “Друштво за управување со доброволни пензиски фондови”, “Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови”, “Доброволен пензиски фонд”, “Професионална пензиска шема” или слични зборови, на македонски или на друг јазик.

Член 2

Основни начела врз кои се темели законот се следниве:

1) **обезбедување дополнителни средства во случај на старост** - со доброволното капитално финансирано пензиско осигурување се обезбедува пензиски надоместок во стари години, согласно со овој закон;

2) **членување во доброволен пензиски фонд на доброволна основа** - член на доброволен пензиски фонд може да биде лице кое не е опфатено во задолжително пензиско осигурување или лице кое е опфатено во тоа осигурување, по сопствен избор;

3) **доброволно капитално финансирано пензиско осигурување засновано на дефинирани придонеси** - во ова осигурување однапред е дефиниран износот на придонесот кој се уплаќа, додека износот на пензискиот надоместок не е однапред дефиниран и тој зависи од уплатените придонеси и нивното оплодување;

4) **обезбедување на средства за материјална сигурност на лица со капитализирање на средствата** - придонесите кои се уплаќаат на индивидуалните сметки на членовите се акумулираат и оплодуваат преку инвестирање;

5) **инвестирање на средствата врз основа на сигурност, диверзификација на ризик и одржување адекватна ликвидност** - при инвестирање на средствата на пензиските фондови треба да се постигне сигурност и да се одржува адекватна ликвидност на средствата, како и нивно инвестирање во различни инструменти со различен ризик и

б) **транспарентност** - членовите на пензиските фондови добиваат редовни и детални извештаи за своите средства и друштвата за своите активности редовно ја известуваат јавноста и членовите.

Член 3

Во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување е забранета секаква дискриминација на членовите по пол, раса, боја на кожа, јазик, вера и религија, политичка или друга определба, национално или социјално потекло, припадност на национално или етничко малцинство, или врз основа на имот, семејство, здравствена состојба и возраст.

Член 4

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. **„Друштво за управување со доброволни пензиски фондови“** е акционерско друштво кое е основано и овластено да управува единствено со доброволен пензиски фонд, согласно со овој закон;

2. **„Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови“** е акционерско друштво кое е основано и овластено да управува со задолжителен пензиски фонд и со доброволен пензиски фонд, согласно со овој закон;

3. **„Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови“** е акционерско друштво кое е основано и овластено да управува само со задолжителен пензиски фонд, согласно со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување;

4. **„Друштво“** е друштво за управување со доброволни пензиски фондови и друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови;

5. **„Доброволен пензиски фонд“** е отворен инвестиционен фонд основан и управуван од друштво за управување со доброволни пензиски фондови или друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, согласно со овој закон;

6. **„Задолжителен пензиски фонд“** е фонд основан и управуван од друштво за управување со задолжителни пензиски фондови или друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, согласно со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и согласно со овој закон;

7. **„Агенција“** е Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување која го регулира и супервизира задолжителното и доброволното капитално финансирано пензиско осигурување;

8. **„Чувар на имот“** е банка или специјализирана депозитарна институција на која друштво кое управува со доброволни пензиски фондови и друштво кое управува со задолжителни и доброволни пензиски фондови ја доверило одговорноста за чување на средствата на доброволните пензиски фондови и врши други активности определени со овој закон;

9. **„Финансиска институција“** е банка, друштво за осигурување, друштво за управување со пензиски фондови, друштво за управување со средства или слична финансиска институција;

10. **„Осигурител“** е работодавач или здружение на граѓани со седиште во Република Македонија кое организира и финансира професионална пензиска шема и уплаќа доброволни придонеси во доброволен пензиски фонд за своите вработени или членови;

11. **„Професионална пензиска шема“** е шема договорена меѓу работодавач и неговите вработени лица или здружение на граѓани и неговите членови, вклучена во доброволен пензиски фонд;

12. **„Поврзано лице“** во однос на одредено правно лице или физичко лице е:

а) поединечен акционер или група акционери кои поседуваат најмалку 20% од акциите со право на глас или иако поседуваат помал процент, можат да имаат посредна или непосредна контрола врз одлучувањето во тоа правно лице;

б) кое било друго правно лице во кое првото правно лице, посредно или непосредно, поседува најмалку 20% од акциите со право на глас или иако поседува помал процент, може да имаат посредна или непосредна контрола врз одлучувањето на тоа правно лице;

в) кое било друго правно лице во кое еден акционер, посредно или непосредно, поседува повеќе од 30% од акциите со право на глас и во ист временски период истиот акционер поседува, посредно или непосредно, повеќе од 30% од акциите со право на глас во првото правно лице;

г) физичко лице или лица кои имаат непосредна или посредна контрола, или се контролирани од или се под заедничка контрола на правното лице;

д) член на управен одбор, надзорен одбор или член на друг орган на управување или надзор на правното лице и

ѓ) кој било член на потесното семејство или сродник заклучно со втор степен на крвно сродство, во врска со лицата наведени во оваа точка;

13. „**Контрола**“, во смисла на точката 12 од овој член, е кога едно лице:

а) директно или индиректно поседува мнозински влог во друго правно лице или

б) директно или индиректно поседува мнозинство од правата на глас во друго правно лице или

в) има право да назначува и разрешува мнозинство членови на органите на управување на друго правно лице, директно или индиректно, вклучувајќи и склучен договор со еден или повеќе акционери на другото правно лице за отстапување или здружување на нивните права на глас заради остварување заеднички интереси или

г) има право да се остварува, директно или индиректно, значително влијание врз управувањето и донесувањето на политиките и финансиските и деловните одлуки на друго правно лице;

14. „**Член**“ е физичко лице кое склучило договор за членство во доброволен пензиски фонд и има доброволна индивидуална сметка или има потврда за членство од друштвото кое управува со пензискиот фонд во кој лицето членува и има професионална сметка;

15. „**Доброволна индивидуална сметка**“ е сметка на име на член во доброволен пензиски фонд на која членот или друго лице уплаќа доброволни придонеси на доброволна основа;

16. „**Професионална сметка**“ е сметка во доброволен пензиски фонд на име на вработен на која единствено работодавачот уплаќа доброволен придонес или на име на член на здружение на граѓани на која единствено здружението уплаќа доброволен придонес;

17. „**Пренос**“ е пренесување на средствата од една на друга индивидуална сметка на членот во ист или друг доброволен пензиски фонд;

18. „**Трансакциони провизии**“ се надоместокот за берза на хартии од вредност, надоместокот за депозитар на хартии од вредност и провизијата за правните лица кои вршат услуги со хартии од вредност непосредно поврзани со тргување со средствата на доброволните пензиски фондови;

19. „**Агент**“ е физичко лице кое врши работи на маркетинг на пензиски фондови и склучува договори за членство и

20. „**Пензиски надоместок**“ е надоместок кој се исплаќа од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

ГЛАВА 2 ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД

Член 5

(1) Доброволен пензиски фонд е отворен инвестиционен фонд, што се основа и работи согласно со Законот за инвестиционите фондови, доколку со овој закон поинаку не е уредено. Доброволниот пензиски фонд го сочинуваат средствата од доброволните придонеси (во натамошниот текст: придонеси) уплатени во име и за сметка на членовите на тој фонд и приносите од инвестираните придонеси, намалени за надоместоците што се наплатуваат од доброволниот пензиски фонд.

(2) Сопственици на доброволниот пензиски фонд се неговите членови, чии поединечни сопственички права се определени во зависност од износот на средствата на нивните сметки согласно со членот 101 од овој закон.

(3) Средства на доброволниот пензиски фонд се целосно одвоени од средствата на друштвото кое управува со тој фонд.

Член 6

Со средствата на доброволниот пензиски фонд управува друштво кое го претставува и застапува пензискиот фонд пред трети лица.

Член 7

Седиштето на доброволниот пензиски фонд е во седиштето на друштвото кое управува со тој пензиски фонд.

Член 8

Називот на секој доброволен пензиски фонд задолжително ги содржи зборовите “Доброволен пензиски фонд”.

Член 9

Средствата на доброволниот пензиски фонд не можат да бидат предмет на побарувања, ниту врз тие средства може да биде спроведено извршување од страна на, или од името на доверителите на друштвото кое управува со тој пензиски фонд.

Член 10

(1) Доброволниот пензиски фонд има статут кој содржи:

а) основни начела и посебни ограничувања при инвестирањето, покрај оние пропишани со закон, начинот и органот за донесување и спроведување на инвестиционите одлуки;

б) начин на пресметување на трансакционите провизии непосредно поврзани со продавање и купување на средствата на доброволниот пензиски фонд и нивно одбивање од пензискиот фонд;

в) одбивања од средствата на доброволниот пензиски фонд заради плаќање на надоместоци на друштвото;

г) начин на водење на сметководството на доброволниот пензиски фонд;

д) начин на информирање на членовите на доброволниот пензиски фонд и дневниот весник во кој се објавува информативниот проспект на пензискиот фонд и

ѓ) други податоци од значење за доброволниот пензиски фонд.

(2) Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување (во натамошниот текст: Агенцијата) дава согласност на статутот на доброволниот пензиски фонд.

Член 11

Најмалку еднаш годишно друштвото кое управува со доброволниот пензиски фонд изготвува финансиски извештаи за доброволниот пензиски фонд. Податоците содржани во финансиските извештаи треба да бидат изготвени согласно со членот 129 од овој закон, да бидат конзистентни и сеопфатни и да ја прикажуваат вистинската состојба за средствата на доброволниот пензиски фонд.

Член 12

(1) Едно друштво може да основа и да управува само еден доброволен пензиски фонд.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, друштвата можат да управуваат со повеќе од еден доброволен пензиски фонд на начин пропишан од Агенцијата, по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика. Агенцијата го утврдува датумот од кој сите друштва можат да започнат со управување со повеќе од еден доброволен пензиски фонд, бројот на доброволни пензиски фондови со кои може да управува едно друштво, параметрите за инвестиционото портфолио, начинот на пренесување на средства меѓу до-

броволни пензиски фондови со кои управува исто друштво и други прашања за кои Агенцијата смета дека се од значење, врз основа на условите и степенот на развиеност на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување и финансискиот пазар.

ГЛАВА 3

ДРУШТВО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ДОБРОВОЛНИ ПЕНЗИСКИ ФОНДОВИ И ДРУШТВО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЗАДОЛЖИТЕЛНИ И ДОБРОВОЛНИ ПЕНЗИСКИ ФОНДОВИ

Член 13

Друштво за управување со доброволни пензиски фондови и друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови се основа и работи согласно со Законот за трговските друштва, доколку со овој закон поинаку не е уредено.

Член 14

Друштво за управување со доброволни пензиски фондови и друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да се основа и да работи само како акционерско друштво.

Член 15

(1) Називот на секое друштво за управување со доброволни пензиски фондови мора да ги содржи зборовите “Друштво за управување со доброволни пензиски фондови”.

(2) Називот на секое друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови мора да ги содржи зборовите “Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови”.

Член 16

(1) Единствена дејност на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови е управување со доброволни пензиски фондови, нивно претставување пред трети лица, како и други дејности поврзани со управувањето со доброволни пензиски фондови.

(2) Единствена дејност на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови е управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, нивно претставување пред трети лица, како и други дејности поврзани со управувањето со задолжителни и доброволни пензиски фондови.

Член 17

(1) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови наплатува надоместок под услови и на начин утврдени во овој закон.

(2) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови наплатува надоместок под услови и на начин утврдени во Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и во овој закон.

Член 18

(1) Основачкиот капитал на друштвото не може да се зголемува преку јавна емисија на акции.

(2) Акциите на друштвото се обични акции на име.

(3) Друштвото не може да издава приоритетни акции.

(4) Акционерите на друштво, согласно со нивното учество во капиталот на друштвото, имаат еднаква положба во друштвото. Со статутот на друштвото не можат да се даваат повеќе права или поволности на одделни акционери или да им се ограничуваат правата или да се наложуваат дополнителни обврски.

(5) Ниту еден договор на акционерите или друг документ нема да има важност доколку содржи одредби спротивни на условите од ставот (4) на овој член.

Член 19

(1) Основачкиот капитал на друштво за управување со доброволни пензиски фондови изнесува најмалку 500.000 евра.

(2) Акционерите на друштво за управување со доброволни пензиски фондови се должни во рок од 45 работни дена да го зголемат акционерскиот капитал на друштвото за 500.000 евра преку влогови, кога средствата на доброволниот пензиски фонд со кој управува тоа друштво надминат 50.000.000 евра и во секој иден случај кога средствата на доброволниот пензиски фонд ќе се зголемат за натамошни 50.000.000 евра.

(3) Еврата од ставовите (1) и (2) на овој член се пресметуваат во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на уплатата.

Член 20

(1) Основачкиот капитал на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови изнесува најмалку 1.800.000 евра.

(2) Акционерите на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови се должни во рок од 45 работни дена да го зголемат акционерскиот капитал на друштвото за 1.000.000 евра преку влогови, кога средствата на задолжителниот пензиски фонд со кој управува тоа друштво ќе надминат 100.000.000 евра и во секој иден случај кога средствата на задолжителниот пензиски фонд ќе се зголемат за натамошни 100.000.000 евра. Исто така, во рок од 45 работни дена акционерите се должни да го зголемат акционерскиот капитал на друштвото за 500.000 евра преку влогови, кога средствата на доброволниот пензиски фонд со кој управува тоа друштво надминат 50.000.000 евра и во секој иден случај кога средствата на доброволниот пензиски фонд ќе се зголемат за натамошни 50.000.000 евра.

(3) Еврата од ставовите (1) и (2) на овој член се пресметуваат во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на уплатата.

Член 21

(1) Основачкиот капитал на друштвото се уплатува само во парични средства.

(2) Основачкиот капитал на друштвото се уплатува во целост пред уписот на друштвото во Централниот регистар на Република Македонија.

(3) Централниот регистар на Република Македонија е должен да ја извести Агенцијата за секоја промена на основачкиот капитал на друштвото во рок од три дена од извршениот упис.

(4) Основачкиот капитал на друштвото се уплатува на сметка отворена во банка или во странска банка која има дозвола да работи на територијата на Република Македонија, согласно со закон.

Член 22

(1) Основачкиот капитал на друштвото не смее да потекнува од заеми и кредити, ниту да биде оптоварен на кој било начин.

(2) Основачкиот капитал на друштвото мора да потекнува од законски извори и да биде оданочен согласно со прописите на Република Македонија и прописите на земјата во која секој странски акционер е основан како правно лице.

Член 23

(1) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови е должно во секое време да го одржува износот на акционерскиот капитал, но не помалку од една половина од износот на основачкиот капитал од чле-

нот 19 став (1) на овој закон, пресметан по методологија за пресметка на капиталот пропишана од Агенцијата, при што друштвото е должно да одржува ликвидност на средствата до износ не помал од процентот од основачкиот капитал, кој го утврдува Агенцијата.

(2) Доколку дојде до зголемување на акционерскиот капитал согласно со членот 19 став (2) од овој закон, друштвото за управување со доброволни пензиски фондови е должно во секое време да го одржува износот на акционерскиот капитал, но не помалку од една половина од зголемениот износ на тој капитал.

(3) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови е должно во секое време да го одржува износот на акционерскиот капитал, но не помалку од една половина од износот на основачкиот капитал од членот 20 став (1) на овој закон, при што е должно да одржува ликвидни средства во износ не помал од процентот од основачкиот капитал, кој го утврдува Агенцијата.

(4) Доколку дојде до зголемување на акционерскиот капитал согласно со членот 20 став (2) од овој закон, друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови е должно во секое време да го одржува износот на акционерскиот капитал, но не помалку од една половина од зголемениот износ на тој капитал.

(5) Друштвото е должно веднаш да ја извести Агенцијата за секое намалување на акционерскиот капитал под износите утврдени во ставовите (1), (2), (3) и (4) од овој член.

(6) Агенцијата може да го укине одобрението за управување со доброволен пензиски фонд на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови доколку по намалување на капиталот од ставовите (1) и (2) на овој член под утврдениот износ друштвото не изврши зголемување на капиталот до тој износ, во рок што самата ќе го определи, но не пократок од 90 дена и не подолг од една година.

(7) Агенцијата може да го укине одобрението за управување со доброволен пензиски фонд и/или одобрението за управување со задолжителен пензиски фонд на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови доколку по намалување на капиталот од ставовите (3) и (4) на овој член под утврдениот износ, друштвото не изврши зголемување на капиталот до тој износ, во рок што самата ќе го определи, но не пократок од 90 дена и не подолг од една година.

Член 24

(1) Друштво може да основаат домашни и странски правни лица.

(2) Основачите кои поседуваат 51% или повеќе од основачкиот капитал на друштвото се финансиски институции, како и други правни лица кои посредно или непосредно, поседуваат повеќе од 50% од акциите со право на управување на финансиските институции.

(3) Исто правно лице може да биде акционер само во едно друштво за управување со доброволни пензиски фондови.

(4) Исто правно лице може да биде акционер само во едно друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.

(5) Акционер на друштво за управување со доброволни пензиски фондови може да биде акционер на друштво за управување со задолжителни пензиски фондови.

(6) Акционер на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови не може да биде акционер ниту на друштво за управување со задолжителни пензиски фондови ниту на друштво за управување со доброволни пензиски фондови.

(7) Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови со седиште во Република Македонија не може да биде акционер во друштво за управување со доброволни пензиски фондови ниту во друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови со седиште во Република Македонија и обратно.

(8) Осигурител може да биде акционер во друштво, согласно со закон.

(9) Поврзани правни лица можат заедно да бидат акционери само во едно друштво, освен во случајот од ставот (5) на овој член.

(10) Доколку дојде до нарушување на воспоставените односи утврдени со ставовите (3), (4), (5) (6), (7), (8) и (9) од овој член, поради организациони, статусни промени, промени во сопственоста или правната положба на правните лица, тие се должни да извршат соодветно усогласување со одредбите од овој закон, во рок од 180 дена од настанатата промена.

Член 25

(1) Основачи на друштво за управување со доброволни пензиски фондови кои поседуваат 51% или повеќе од основачкиот капитал на друштвото, можат да бидат финансиски институции кои ги исполнуваат следниве услови:

а) да има:

1) сопствени средства најмалку во износ од 9.000.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на пријавување за дозвола, доколку е банка;

2) основна главнина најмалку во износ од 3.000.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на пријавување за дозвола, доколку е друштво за осигурување;

3) основна главнина најмалку во износ од 500.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на пријавување за дозвола, доколку е друштво за управување со инвестициони фондови;

4) основна главнина најмалку во износ од 1.000.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на пријавување за дозвола, доколку е странско друштво за управување со пензиски фондови и

5) основна главнина најмалку во износ од 5.000.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на пријавување за дозвола, за други финансиски институции;

б) да е регистрирано и да работело најмалку три години;

в) да е во континуитет солвентно во неговото работење во Република Македонија или во странство и

г) да има менаџерски тим составен од компетентни, стручни и искусни лица.

(2) Основач на друштво за управување со доброволни пензиски фондови кој поседува 51% или повеќе од основачкиот капитал на друштвото, може да биде правно лице кое поседува повеќе од 50% од акциите со право на управување на финансиска институција која ги исполнува условите од ставот (1) на овој член.

(3) Основач на друштво за управување со доброволни пензиски фондови кој поседува помалку од 51% од основачкиот капитал на друштвото може да биде правно лице кое ги исполнува условите од ставот (1) точки б), в) и г) на овој член.

Член 26

(1) Основач на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да биде правно лице што ги исполнува следниве услови:

а) да има капитал најмалку во износ од 20.000.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија на денот на пријавување за дозвола;

б) да е регистрирано и да работело најмалку три години;

в) да е во континуитет солвентно во неговото работење во Република Македонија или во странство и

г) да има постојан менаџерски тим составен од компетентни, стручни и искусни лица.

(2) Доколку како основач се јави странска финансиска институција, покрај условите од ставот (1) на овој член, мора да има рејтинг препорачлив за инвестирање според реномирани меѓународни кредитни рејтинг агенции, најмалку за период од една година пред да се пријави како основач.

(3) Агенцијата поблиску ги пропишува условите од членовите 24 и 25 на овој закон и ставовите (1) и (2) од овој член.

Член 27

(1) Секое стекнување или пренос на акциите на друштвото подлежи на претходна согласност од Агенцијата, во спротивно се сметаат за ништовни.

(2) Друштвото доставува до Агенцијата барање за согласност за стекнување или пренос на акции од име на лицето кое има намера да стекне акции или да ги пренесе акциите.

(3) Агенцијата дава согласност за стекнување или пренос на акциите на друштвото во рок од 30 дена од денот на доставување на барањето од ставот (2) на овој член, ако барателот ги исполнува законските услови да стане основач на друштвото.

(4) Обврската од ставот (1) на овој член не се однесува и на трансакции со акции кога по извршената трансакција, купувачот или со него поврзано лице, заеднички не стекнале повеќе од 3% од акционерскиот капитал на друштвото.

Член 28

(1) Друштвото има управен и надзорен одбор.

(2) Управниот одбор на друштвото е составен од најмалку три члена.

(3) Надзорниот одбор на друштвото е составен од најмалку три члена.

(4) За член на управен одбор и надзорен одбор може да се именува лице кое, покрај условите пропишани со Законот за трговските друштва, ги исполнува и следниве услови:

а) да има високо образование;

б) да има работно искуство од најмалку пет години во областа на правото, банкарството, сметководството, осигурувањето, управување со средства и инвестирање, управување со пензиски фондови или финансиски услуги и

в) да не му е изречена прекршочна санкција забрана на вршење на професија, дејност или должност во областите наведени во точката б) од овој став.

Член 29

(1) Член на управен одбор, на надзорен одбор односно генерален директор или директор во друштвото за управување со доброволни пензиски фондови не може да биде член на управен одбор или на надзорен одбор или да работи како генерален директор или директор на:

а) друго друштво за управување со доброволни пензиски фондови;

б) друштво за управување со задолжителни пензиски фондови;

в) друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови;

г) странски менаџер кој е избран да управува со средствата на доброволниот пензиски фонд;

д) чувар на имот во кој се чуваат средствата на доброволниот пензиски фонд и

ѓ) секое лице кое има статус на поврзано лице со субјектите од точките а), б), в), г) и д) на овој став.

(2) По исклучок, забраната од ставот (1) точка б) на овој член не се однесува на членови на надзорен одбор на друштво за управување со задолжителни пензиски фондови во случај кога друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови и друштвото за управување со доброволни пензиски фондови се поврзани лица.

(3) Забраната од ставот (1) на овој член се однесува и на лицата кои се вработени или поврзани по основ на договор за дело со субјектите од ставот (1) на овој член.

(4) Лицето од ставовите (1), (2) и (3) на овој член е должно да ги исполнува условите од овој член од денот кога ќе биде именувано за член на управен одбор или надзорен одбор на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови, односно генерален директор или директор. Овие услови лицето не е должно да ги исполни во времето на пријавување за дозвола за основање на друштво за управување со доброволни пензиски фондови или барање на согласност за членство во управниот или надзорниот одбор.

Член 30

(1) Член на управен одбор, на надзорен одбор односно генерален директор или директор во друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови не може да биде член на управен одбор или на надзорен одбор или да работи како генерален директор или директор во:

а) друго друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови;

б) друштво за управување со доброволни пензиски фондови;

в) друштво за управување со задолжителни пензиски фондови;

г) странски менаџер кој е избран да управува со средствата на пензиските фондови со кои управува;

д) чувар на имот во кој се чуваат средствата на пензиските фондови со кои управува и

ѓ) секое лице што има статус на поврзано лице со субјектите од точките а), б), в), г) и д) на овој став.

(2) Забраната од ставот (1) на овој член се однесува и на лицата кои се вработени или поврзани по основ на договор за дело со субјектите од ставот (1) на овој член.

(3) Лицето од ставовите (1) и (2) на овој член е должно да ги исполнува условите од овој член од денот кога ќе биде именувано за член на управен одбор или надзорен одбор на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови. Овие услови лицето не е должно да ги исполни во времето на пријавување за дозвола за основање на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови или барање на согласност за членство во управниот или надзорниот одбор.

Член 31

(1) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови е одговорно пред членовите на доброволниот пензиски фонд за штетите кои настанале како резултат на неизвршување, неправилно или несовесно извршување на задачите и обврските утврдени во овој закон, во врска со управувањето и претставувањето на одделен доброволен пензиски фонд, освен ако слабите и несоодветни резултати се должат на околности на

кои друштвото не можело да влијае и кои не можеле да бидат променети од страна на друштвото и во случај на највисок степен на совесност.

(2) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови е одговорно пред членовите на задолжителниот и доброволниот пензиски фонд за штетите кои настанале како резултат на неизвршување, неправилно или несовесно извршување на задачите и обврските утврдени во овој закон, во врска со управувањето и претставувањето на одделен пензиски фонд, освен ако слабите и несоодветни резултати се должат на околности на кои друштвото не можело да влијае и кои не можеле да бидат променети од страна на друштвото и во случај на највисок степен на совесност.

(3) Штетите од ставовите (1) и (2) на овој член, настанати поради неизвршување, неправилно или несовесно извршување на задачите и обврските, не смеат да се покриваат од средствата на пензискиот фонд.

(4) Пренесување на извршувањето на одделни обврски на трето лице не го ослободува друштвото од одговорност.

Член 32

(1) Друштвото не смее да ги користи своите средства за:

а) стекнување или преземање акции и други хартии од вредност или влогови во други правни лица, освен за стекнување државни записи и обврзници издадени од Република Македонија;

б) давање заеми и обезбедување на гаранции или други обезбедувања, освен оние пропишани со овој закон;

в) земање заеми и кредити и издавање обврзници, во вкупна вредност која надминува одреден процент од сопствениот капитал, кој процент го утврдува Агенцијата или

г) купување или продавање на хартии од вредност доколку со ваквото тргување би се оневозможило купувањето или продавањето на хартии од вредност од средствата на пензискиот фонд со кој управува или доколку купувањето и продавањето на хартии од вредност со средствата на пензиски фонд би се реализирало по понеповолни услови за тој фонд.

(2) По исклучок од ставот (1) точка а) на овој член, друштвото за управување со доброволни пензиски фондови може да ги употребува своите средства за купување акции во субјект што врши работи на евиденција, тргување со долгорочни хартии од вредност, маркетинг или други административни дејности за друштвото, под услов тој субјект да ги извршува услугите исклучиво за тоа друштво или за друштво за управување со задолжителни пензиски фондови кое е поврзано лице со друштвото.

(3) По исклучок од ставот (1) точка а) на овој член, друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да ги употребува своите средства за купување акции во субјект што врши работи на евиденција, тргување со долгорочни хартии од вредност, маркетинг или други административни дејности за друштвото, под услов тој субјект да ги извршува услугите исклучиво за тоа друштво.

(4) Доколку друштвото има намера да купи акции во други субјекти согласно со ставовите (2) и (3) од овој член, вкупниот капитал за тие купувања заедно со цената платена за сите претходни купувања на акции кои ги поседува друштвото не може да надмине 10% од вкупниот износ на акционерскиот капитал на тоа друштво на датумот на купувањето.

Член 33

(1) Друштвото е должно да води целосна, точна и ажурна евиденција за индивидуалните сметки на секој член на пензискиот фонд со кој управува, за уплатените придонеси и пренесените средства за членот, бројот на сметководствени единици на сметката и вредноста на сметката на членот, како и други податоци утврдени со закон.

(2) Друштвото е должно да ги архивира и чува, согласно со закон, сите документи и друга евиденција во врска со пензискиот фонд со кој управува, а особено:

а) податоците за членовите и за претходните членови вклучувајќи име, презиме и адреса, единствен матичен број и износот на индивидуалната сметка во моментот на напуштање на пензискиот фонд и

б) податоци за сите купени и продадени средства за пензискиот фонд со кој управува, датумот на трансакциите, идентитетот на другата договорна страна и реализирана цена.

(3) Сите документи и друга евиденција мораат да се чуваат за период од 50 години.

(4) По истекот на времето од десет години од создавањето на некој документ или евиденција, истиот може да се чува единствено како електронски запис.

(5) Друштвото е должно да обезбеди заштита на личните податоци на членовите на пензиските фондови, согласно со Законот за заштита на лични податоци.

(6) Во случај друштвото да престане да управува со пензискиот фонд, должно е да постапи согласно со одредбите од ставовите (2) и (3) на овој член.

(7) Агенцијата ја пропишува содржината и начинот за водење, архивирање и чување на евиденцијата од ставовите (1) и (2) на овој член.

Член 34

(1) Друштвото е должно да има посебна организациона единица за внатрешна ревизија која за својата работа одговара пред надзорниот одбор на друштвото.

(2) Организационата единица од ставот (1) на овој член врши постојана и целосна контрола на законитоста и ажурноста на работењето на друштвото особено преку:

а) следење на спроведувањето на прописите;

б) следење на спроведувањето на интерните процедури и политики и

в) процена на општата ефикасност на работењето на друштвото.

(3) Организационата единица од ставот (1) на овој член изготвува годишна програма за работа за наредната година и извештај за внатрешната ревизија за претходната година и ги доставува на усвојување на надзорниот одбор на друштвото, најдоцна до 31 март.

(4) Лице вработено во организационата единица од ставот (1) на овој член врши работи единствено за внатрешната ревизија.

(5) Организационата единица од ставот (1) на овој член е должна да ги достави програмата и извештајот од ставот (3) на овој член до Агенцијата, истовремено со нивното доставување до Надзорниот одбор на друштвото.

Член 35

(1) Друштвото е должно да има надворешен овластен ревизор кој не смее да биде поврзано лице со друштвото или со акционери на друштвото, странскиот менаџер на средства или чуварот на имот и на кој во последните три години не се изречени мерки од страна на Институтот на овластени ревизори. Ист надворешен овластен ревизор може да изврши најмногу три последователни годишни ревизии за исто друштво.

(2) Друштвото е должно да објави извадок од ревидираниот финансиски извештај со мислење на овластениот ревизор, во најмалку еден дневен весник и на својата веб страница, во рок од 15 дена од усвојувањето на извештајот од страна на собранието на акционери на друштвото.

Член 36

(1) Претставници на друштвото задолжително учествуваат на обука од областа на капитално финансирано пензиско осигурување организирани од Агенцијата.

(2) Агенцијата ги пропишува видот на обуките и начинот на нивното спроведување.

ГЛАВА 4 ОСНОВАЊЕ НА ДРУШТВО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ДОБРОВОЛНИ ПЕНЗИСКИ ФОНДОВИ

Член 37

(1) Друштво за управување со доброволни пензиски фондови се основа врз основа на дозвола издадена од Агенцијата, а по основањето, од Агенцијата добива одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(2) Во Централниот регистар на Република Македонија се врши упис на друштвото за управување со доброволен пензиски фондови само ако тоа има дозвола од Агенцијата издадена согласно со условите пропишани со овој закон.

(3) Агенцијата поблиску го пропишува начинот на добивање дозвола за основање и одобрение за управување со пензиски фонд.

Член 38

(1) Заради добивање на дозвола за основање на друштво за управување со доброволни пензиски фондови заинтересираните лица до Агенцијата доставуваат барање со документацијата наведена во членот 39 од овој закон и деловен план кој ги содржи деталите за сите надоместоци и провизии што ќе се наплатуваат согласно со овој закон. Барање за одобрение за управување со доброволен пензиски фонд се доставува заедно со барањето за дозвола за основање на друштво.

(2) Барањата од ставот (1) на овој член се поднесуваат потпишани од овластени потписници на лицето или лицата кои би биле основачи на друштво, во форма пропишана од Агенцијата. Во случај да има повеќе лица кои имаат интерес да настапат како еден барател, барањата со документација се поднесуваат заеднички од името на сите лица.

Член 39

(1) Кон барањата од членот 38 став (1) на овој закон се доставува следнава документација:

а) нацрт на статут на идното друштво за управување со доброволни пензиски фондови;

б) нацрт на статут на доброволниот пензиски фонд со кој ќе управува;

в) нацрт на договор со чувар на имот;

г) потпишана изјава од овластени потписници на сите лица кои би биле основачи, доколку добијат дозвола дека ќе основаат друштво за управување со доброволни пензиски фондови и доброволен пензиски фонд согласно со овој закон;

д) список на основачите и податоци за поврзаноста на правните лица и објаснувања за карактерот на таквата поврзаност;

ѓ) за сите лица кои би биле основачи, заверени копии од основачките акти и статутите на друштвата и извадок од надлежен орган во кој се регистрирани, имиња и адреси на членови на управните одбори и за-

верени копии од последните три финансиски извештаи ревидирани од надворешен овластен ревизор, како и секој дополнителен доказ потребен за да се покаже дека се исполнети условите од членот 25 на овој закон;

е) документи со кои се потврдува дека на датумот на пријавување за дозвола, основачите кои ќе поседуваат 51% од основачкиот капитал на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови имаат големо искуство во управување со средства;

ж) доказ за потеклото на финансиските средства што ќе бидат уплатени на име основачки капитал на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови;

з) список на кандидати за членови на управниот одбор и на надзорниот одбор на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови заедно со изјави со кои тие се согласни да ги извршуваат овие функции доколку добијат дозвола за основање, и да ги задоволат сите услови пропишани со овој закон вклучувајќи повлекување од која било функција што претставува конфликт на интереси и е забранета со овој закон, како и опис на нивните стручни квалификации и на претходното професионално искуство;

с) податоци за лица кои ќе бидат на раководни места и други лица кои се предлага да бидат одговорни за инвестиционите одлуки, внатрешна ревизија, индивидуални сметки, маркетинг и контрола на агенти;

и) уверенија дека на лицата кои се членови на органите на раководење и управување на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови не им е изречена прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност во областа на правото, банкарството, сметководството, осигурувањето, управување со средства и инвестирање, управување со пензиски фондови или финансиски услуги;

ј) програма за имплементирање на основањето на друштво за управување со доброволни пензиски фондови и доброволниот пензиски фонд, како и организациона програма за структурата на друштвото;

к) програма за инвестиционата стратегија на доброволниот пензиски фонд и

л) други документи кои ги пропишува Агенцијата.

(2) Во рок од 30 дена од денот на приемот на барањата од членот 38 став (1) на овој закон, Агенцијата може да побара доставување на дополнителни документи и податоци.

(3) Агенцијата може дополнително да испита одделни факти во врска со барањата и документацијата и за таа цел може:

а) да се обрати до други надлежни регулаторни и супервизорски органи и институции во Република Македонија и во странство и

б) да прибира документи и податоци од други извори.

Член 40

Агенцијата издава дозвола за основање друштво за управување со доброволни пензиски фондови и условно одобрение за управување со доброволен пензиски фонд на баратели, врз основа на документите и податоците од членот 39 на овој закон, доколку не е спротивно на интересите на лицата кои би можеле да се зачленат во идниот доброволен пензиски фонд кој ќе се основа согласно со овој закон и по исполнување на следниве услови:

а) документите и расположливите податоци покажуваат дека заинтересираните лица располагаат со финансиски средства за таа намена;

б) документите и расположливите податоци покажуваат дека заинтересираните лица ги исполнуваат условите за основачи од членовите 24 и 25 на овој закон;

в) документите и расположливите податоци покажуваат дека лицата предложени за членови на управен одбор и на надзорен одбор и лицата одговорни за инвестиционото управување ги исполнуваат условите утврдени со овој закон;

г) дека предложениот назив на идното друштво за управување со доброволни пензиски фондови или називот на доброволниот пензиски фонд нема да ги доведе во заблуда членовите на фондот, идните членови и кое било друго лице кое би можело да има контакти со друштвото и пензискиот фонд и

д) дека работењето на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови и на доброволниот пензиски фонд ќе се врши согласно со стандардите на управување со пензиски фондови и добрите деловни обичаи.

Член 41

(1) Агенцијата одлучува за барањата од членот 38 став (1) на овој закон во рок од 60 дена од приемот на барањата.

(2) На заинтересираните лица на кои им се прифатени барањата Агенцијата им издава дозвола за основање друштво за управување со доброволни пензиски фондови и условно одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(3) Заинтересираните лица на кои им е издадена дозвола за основање и условно одобрение за управување со пензиски фонд, се должни да основаат друштво согласно со поднесената документација согласно со Законот за трговските друштва и овој закон. Друштвото мора да биде основано во рок од 90 дена од приемот на дозволата, а од оправдани причини Агенцијата може да го продолжи рокот за најмногу 90 дена.

(4) Доколку заинтересираните лица на кои им е издадена дозвола за основање не основаат друштво во рокот определен со ставот (3) од овој член, по истекот на тој рок Агенцијата ќе ја одземе дозволата за основање.

Член 42

(1) На заинтересираните лица на кои не им е издадена дозвола Агенцијата им доставува одлука со образложение за одбивањето. Овие одлуки се достапни на јавноста.

(2) Против одлуката од ставот (1) на овој член заинтересираното лице може да поднесе тужба за поведување на управен спор до надлежен суд. Тужбата не го одложува извршувањето на одлуката.

Член 43

(1) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови ја известува Агенцијата за основањето и уписот во Централниот регистар на Република Македонија во рок од 30 дена од извршениот упис. Друштвото е должно да достави заверени копии од основачките акти и статутот на друштвото, последните верзии на документите од членот 39 став (1) точки б) и в) на овој закон и други документи во врска со работењето со доброволниот пензиски фонд пропишани од Агенцијата.

(2) По исполнување на условите предвидени во членот 41 став (3) од овој закон и ставот (1) од овој член условното одобрение за управување со доброволен пензиски фонд станува полноважно.

(3) Друштво за управување со доброволни пензиски фондови не може да започне со активности на управување со пензиски фонд, како и маркетинг и испитување на јавното мислење пред уписот во Централниот регистар на Република Македонија и пред датумот определен од Агенцијата.

Член 44

(1) Сите измени на акционерите, членовите на управниот и надзорниот одбор, одговорните лица или измени и дополнувања на документите и податоците наведени во членот 39 од овој закон, подлежат на претходно одобрение од страна на Агенцијата, освен ако измените се надвор од контролата на друштвото, а тоа ги презело сите потребни мерки за спречување на тие промени. За измените настанати надвор од контрола на друштвото, тоа е должно да ја извести Агенцијата.

(2) Агенцијата ги цени измените од став (1) согласно со одредбите за исполнување на условите од членот 40 на овој закон.

Член 45

(1) Агенцијата може да повлече или укине одобрение за управување со доброволен пензиски фонд на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови од истите причини заради кои одбива барање согласно со членот 39 од овој закон, по настанување на условите од членот 23 став (6) на овој закон, поради неисполнување на условите за добивање дозвола за основање од членот 40 на овој закон, злоупотреба на личните податоци, во други случаи на грубо кршење на одредбите од овој закон и на барање од друштвото за управување со доброволни пензиски фондови.

(2) Пред да го повлече или укине одобрението за управување со доброволен пензиски фонд, Агенцијата на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови му дава можност да ги отстрани незаконитостите и неправилностите во работењето во рок определен од Агенцијата, освен доколку смета дека таквата можност би била спротивна на интересите на членовите на доброволниот пензиски фонд или на јавниот интерес.

(3) Агенцијата веднаш го известува друштвото за управување со доброволни пензиски фондови за одлуката за повлекување или укинување на одобрението за управување со доброволен пензиски фонд.

(4) Против одлуката на Агенцијата од ставот (1) на овој член друштвото за управување со доброволни пензиски фондови може да поднесе тужба за поведување на управен спор до надлежен суд. Тужбата не го одложува извршувањето на одлуката.

(5) Агенцијата поблиску го уредува начинот на повлекување или укинување на одобрение за управување со доброволен пензиски фонд од ставот (1) на овој член.

Член 46

(1) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови на кое му е повлечено одобрението за управување со доброволен пензиски фонд врз основа на членот 45 од овој закон продолжува да работи под надзор на Агенцијата, на начин пропишан од Агенцијата по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика.

(2) Доколку на друштво за управување со доброволни пензиски фондови му се укине одобрението за управување со доброволен пензиски фонд, врз основа на членот 45 од овој закон, заради заштита на интересите на членовите на пензиските фондови Агенцијата го презема управувањето и раководењето со тој пензиски фонд, до конечното на одлуката за укинување на одобрението, на начин пропишан од Агенцијата по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика.

(3) Кога одлуката за укинување на одобрението ќе стане конечна, Агенцијата ги распределува членовите во постојните доброволни пензиски фондови по случаен избор на начин пропишан од Агенцијата. Доколку

нема ниту еден доброволен пензиски фонд Агенцијата управува со пензискиот фонд со кој управувало друштвото на кое му е укинато одобрението за управување со доброволен пензиски фонд, до основање, односно промена на регистрацијата на друштвото.

(4) При распределбата на членовите во доброволните пензиски фондови согласно со ставот (3) од овој член, Агенцијата обезбедува бројот на членовите кој се распределува во секој одделен пензиски фонд да се определи според приносот на пензискиот фонд и висината на надоместокот од членот 117 став (1) точки а) и б) на овој закон што го наплатува друштвото кое управува со тој пензиски фонд, на датумот што го утврдува Агенцијата.

Член 47

Друштво за управување со доброволни пензиски фондови може да се спои само со друго друштво за управување со доброволни пензиски фондови.

Член 48

(1) Со спојување на друштвата од членот 47 на овој закон се основа ново друштво.

(2) Новото друштво се основа врз основа на дозвола издадена од Агенцијата, а по основањето, од Агенцијата добива одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(3) Заради добивање на дозвола за основање на новото друштво за управување со доброволни пензиски фондови, постојните друштва доставуваат до Агенцијата барање со документацијата наведена во ставот (5) од овој член и деловен план кој ги содржи деталите за сите надоместоци и провизии што ќе се наплатуваат согласно со овој закон. Барање за одобрение за управување со доброволен пензиски фонд се доставува заедно со барањето за дозвола за основање на друштво.

(4) Барањата од ставот (3) на овој член се поднесуваат потпишани од овластени потписници на постојните друштва за управување со доброволни пензиски фондови кои би биле основачи на новото друштво, во форма пропишана од Агенцијата.

(5) Кон барањата од ставот (3) на овој член, друштвата за управување со доброволни пензиски фондови треба да ги достават следниве документи:

а) одлука за спојување донесена од надлежен орган на секое од друштвата;

б) договор за спојување на друштвата;

в) организационен и финансиски план за имплементација на новото друштво;

г) назив на новото друштво и на новиот пензиски фонд;

д) информации за тоа дали акционерите се поврзани лица;

е) документи за финансиската состојба на акционерите на секое друштво, за сите години од неговото основање, а најмногу за период од пет години кој претходи на датумот на поднесување на барањето, вклучувајќи и документи со кои се потврдува дека ниту еден од акционерите нема заостанати неплатени даноци и придонеси за социјално осигурување;

ж) ревидиран информативен проспект за новиот доброволен пензиски фонд;

з) нацрт на статут на новиот доброволен пензиски фонд во кој се наведуваат планираните надоместоци;

д) нацрт на договор со чуварот на имот за новиот доброволен пензиски фонд и детали за раскинувањето на постојните договори;

е) имиња на предложените членови на управниот и надзорниот одбор и доколку овие лица не се дел од друштвата кои се спојуваат и информации од членот 39 став (1) точка з) на овој закон;

и) податоци за лица кои ќе бидат на раководни места и други лица кои се предлага да бидат одговорни за инвестиционите одлуки, внатрешна ревизија, индивидуални сметки, маркетинг и контрола на агенти;

ж) програма за инвестиционата стратегија на новиот доброволен пензиски фонд и

з) други документи кои ги пропишува Агенцијата.

(6) Агенцијата издава дозвола за основање на ново друштво за управување со доброволни пензиски фондови и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд врз основа на документите од ставот (5) на овој член и по исполнување на условите од овој закон.

(7) Новото друштво за управување со доброволни пензиски фондови е правен наследник на двете друштва за управување со доброволни пензиски фондови кои го основале.

(8) Агенцијата поблиску го уредува начинот на спојување на друштвата од членот 47 на овој закон и на пензиските фондови од членот 50 став (1) на овој закон.

Член 49

Агенцијата може да одбие барање за спојување на друштва за управување со доброволни пензиски фондови, доколку:

а) барањето со документацијата не ги исполнува условите од овој закон;

б) документите приложени кон барањето или други информации укажуваат дека кое било од друштвата кое се спојува во период од пет години пред поднесување на барањето има заостанати долгови по основ на неплатени даноци и придонеси за социјално осигурување;

в) акциите на кое било од друштвата потекнуваат од заем, кредит или се на кој било начин оптоварени;

г) деловните активности на подносителите на барањето не гарантираат дека новото друштво и пензиските фондови со кои ќе управува ќе бидат управувани во најдобар интерес на членовите и

д) со спојувањето се загрозуваат интересите на членовите на пензиските фондови или друг јавен интерес.

Член 50

(1) Доброволните пензиски фондови се спојуваат во исто време со друштвата кои управувале со тие пензиски фондови и се основа еден доброволен пензиски фонд.

(2) По спојувањето на пензиските фондови од ставот (1) на овој член, новиот доброволен пензиски фонд ги презема правата и обврските од пензиските фондови кои се споиле.

Член 51

Пред спојувањето на друштвата од членот 47 на овој закон, друштвата писмено ги известуваат сите членови и осигурители за одлуката за спојување. По спојувањето новото друштво за управување со доброволни пензиски фондови ги известува сите членови и осигурители за називот на новото друштво, називот на новиот пензиски фонд и им доставува копија од информативниот проспект, статутот на новото друштво и статутот на новиот пензиски фонд.

Член 52

(1) Друштво за управување со доброволни пензиски фондови може да се присоедини само кон друштво за управување со доброволни пензиски фондови.

(2) Во случај на присоединување на едно кон друго друштво од ставот (1) на овој член, доброволниот пензиски фонд, со кој управува друштвото кое се присоединува се присоединува кон доброволниот пензиски фонд со кој управува друштвото кон кое се врши присоединувањето.

(3) Пред присоединување на доброволните пензиски фондови, друштвото кон кое се врши присоединувањето писмено ги известува сите членови и осигурители.

(4) Со присоединување на еден кон друг доброволен пензиски фонд членовите, доброволните индивидуални сметки и професионалните сметки од пензискиот фонд кој се присоединува се префрлаат во пензискиот фонд кон кој се присоединува.

(5) Агенцијата поблиску го пропишува начинот на присоединување на друштвата и пензиските фондови од овој член.

ГЛАВА 5 ОСНОВАЊЕ НА ДРУШТВО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЗАДОЛЖИТЕЛНИ И ДОБРОВОЛНИ ПЕНЗИСКИ ФОНДОВИ

Член 53

(1) Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови се основа врз основа на дозвола за основање издадена од Агенцијата, а по основањето, од Агенцијата добива одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(2) Во Централниот регистар на Република Македонија ќе се изврши упис на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови само ако тоа има дозвола од Агенцијата издадена согласно со условите пропишани со овој закон.

(3) Агенцијата поблиску го пропишува начинот на добивање дозвола за основање и одобренија за управување со пензиски фондови.

Член 54

(1) Заради добивање на дозвола за основање на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови заинтересираните лица доставуваат до Агенцијата барање со документацијата наведена во членот 55 од овој закон и деловен план кој ги содржи деталите за сите надоместоци и провизии што ќе се наплатуваат согласно со закон. Барањата за одобренија за управување со задолжителен и со доброволен пензиски фонд се доставуваат заедно со барањето за дозвола за основање на друштво.

(2) Барањата од ставот (1) на овој член се поднесуваат потпишани од овластени потписници на лицето или лицата кои би биле основачи на друштво, во форма пропишана од Агенцијата. Во случај да има повеќе лица кои имаат интерес да настапат како еден барател, барањата со документација се поднесува заеднички од името на сите лица.

Член 55

(1) Кон барањата од членот 54 став (1) на овој закон се доставува следнава документација:

а) нацрт на статут на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови;

б) нацрт на статути на пензиските фондови со кои ќе управува;

в) нацрт на договор со чувар на имот;

г) потпишана изјава од овластени потписници на сите лица кои би биле основачи, доколку добијат дозвола дека ќе основаат друштво и пензиски фондови, согласно со овој закон;

д) список на основачите и податоци за поврзаноста на правните лица и објаснувања за карактерот на таквата поврзаност;

ѓ) за сите лица кои би биле основачи, заверени копии од основачките акти и статутите на друштвата и извадок од надлежен орган во кој се регистрирани,

имиња и адреси на членови на управните одбори и заверени копии од последните три финансиски извештаи ревидирани од надворешен овластен ревизор, како и секој дополнителен доказ потребен за да се покаже дека се исполнети условите од членот 26 ставови (1) и (3) на овој закон;

е) документи со кои се потврдува дека на датумот на поднесување на барањата, основачите кои ќе поседуваат 51% од основачкиот капитал на друштвото имаат големо искуство во управување со средства и имаат рејтинг препорачлив за инвестирање според реномирани меѓународни кредитни рејтинг агенции, најмалку за период од една година пред да се пријават како основачи;

ж) доказ за потеклото на финансиските средства што ќе бидат уплатени на име основачки капитал на друштвото;

з) список на кандидати за членови на управниот одбор и на надзорниот одбор на друштвото заедно со изјави со кои тие се согласни да ги извршуваат овие функции доколку добијат дозвола за основање, и да ги задоволат сите услови пропишани со овој закон вклучувајќи повлекување од која било функција што претставува конфликт на интереси и е забранета со овој закон, како и опис на нивните стручни квалификации и на претходното професионално искуство;

с) податоци за лица кои ќе бидат на раководни места и други лица кои се предлага да бидат одговорни за инвестиционите одлуки, внатрешна ревизија, индивидуални сметки, маркетинг и контрола на агенти;

и) уверенија дека на лицата кои се членови на организациите за раководење и управување на друштвото не им е изречена прекршочна санкција забрана на вршење на професија, дејност или должност во областа на правото, банкарството, сметководството, осигурувањето, управување со средства и инвестирање, управување со пензиски фондови или финансиски услуги;

ј) програма за имплементирање на основањето на друштво и пензиски фондови, како и организационен план за структурата на друштвото;

к) програми за инвестиционите стратегии на пензиските фондови и

л) други потребни документи кои ги пропишува Агенцијата.

(2) Во рок од 30 дена од денот на приемот на барањата од членот 54 став (1) на овој закон, Агенцијата може да побара доставување на дополнителни документи и податоци.

(3) Агенцијата може дополнително да испита одделни факти во врска со барањата и документација и за таа цел може:

а) да се обрати до други надлежни регулаторни и супервизорски органи и институции во Република Македонија и во странство и

б) да прибира документи и податоци од други извори.

Член 56

Агенцијата издава дозвола за основање друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови и условни одобренија за управување со пензиски фондови на баратели, врз основа на документите и податоците од членот 55 на овој закон, доколку не е спротивно на интересите на лицата кои би можеле да се зачленат во идните пензиски фондови кои ќе се основаат согласно со овој закон и по исполнување на следниве услови:

а) документите и расположливите податоци покажуваат дека заинтересираните лица располагаат со финансиски средства за таа намена;

б) документите и расположливите податоци покажуваат дека заинтересираните лица ги исполнуваат условите за основачи од членовите 24 и 26 на овој закон;

в) документите и расположливите податоци покажуваат дека лицата предложени за членови на управен одбор и на надзорен одбор и лицата одговорни за инвестиционото управување ги исполнуваат условите утврдени со овој закон;

г) дека предложениот назив на идното друштво или називите на пензиските фондови нема да ги доведе во заблуда членовите на фондот, идните членови и кое било друго лице кое би можело да има контакти со друштвото и пензиските фондови и

д) дека работењето на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови и фондовите со кои ќе управува ќе се врши согласно со стандардите на управување со пензиски фондови и добрите деловни обичаи.

Член 57

(1) Агенцијата одлучува за барањата од членот 54 став (1) на овој закон во рок од 60 дена од приемот на барањата.

(2) На заинтересираните лица на кои им се прифатени барањата Агенцијата им издава дозвола за основање друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, условно одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и условно одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(3) Заинтересираните лица на кои им е издадена дозвола за основање и условни одобренија за управување со пензиски фондови се должни да основаат друштво согласно со поднесената документација, врз основа на Законот за трговските друштва и овој закон. Друштвото мора да биде основано во рок од 90 дена од приемот на дозволата, а од оправдани причини Агенцијата може да го продолжи рокот за најмногу 90 дена.

(4) Доколку заинтересираните лица на кои им е издадена дозвола за основање не основаат друштво во рокот определен со ставот (3) од овој член, по истекот на тој рок Агенцијата ќе ја одземе дозволата за основање.

Член 58

(1) На заинтересираните лица на кои не им е издадена дозвола Агенцијата им доставува одлука со образложение за одбивањето. Овие одлуки се достапни на јавноста.

(2) Против одлуката од ставот (1) на овој член заинтересираното лице може да поднесе тужба за поведување на управен спор до надлежен суд. Тужбата не го одложува извршувањето на одлуката.

Член 59

(1) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ја известува Агенцијата за основањето и уписот во Централниот регистар на Република Македонија во рок од 30 дена од извршениот упис. Друштвото е должно да достави заверени копии од основачките акти и статутот на друштвото, последните верзии на документите од членот 55 став (1) точки б) и в) на овој закон и други документи во врска со работењето со пензискиот фонд пропишани од Агенцијата.

(2) По исполнување на условите предвидени во членот 57 став (3) од овој закон и ставот (1) од овој член условното одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и условното одобрение за управување со доброволен пензиски фонд стануваат полноважни.

(3) Друштвото не може да започне со активности на управување со пензиски фонд, како и маркетинг и испитување на јавното мислење пред добивање на дозволата за основање, одобренијата за управување со пензиски фондови, пред уписот во Централниот регистар на Република Македонија и пред датумот определен од Агенцијата.

Член 60

(1) Сите измени на акционерите, членовите на управниот и надзорниот одбор, одговорните лица или измени и дополнувања на документите и податоците наведени во членот 55 од овој закон, подлежат на претходно одобрение од страна на Агенцијата, освен ако измените се надвор од контролата на друштвото, а тоа ги презело сите потребни мерки за спречување на тие промени. За измените настанати надвор од контрола на друштвото, тоа е должно да ја извести Агенцијата.

(2) Агенцијата ги цени измените од ставот (1) на овој член согласно со одредбите за исполнување на условите од членот 56 на овој закон.

Член 61

(1) Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови основано со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување може да управува и со доброволен пензиски фонд по добиена дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови од Агенцијата, а по извршената промена во Централниот регистар на Република Македонија, од Агенцијата, добива одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(2) Заради добивање на дозволата од ставот (1) на овој член и условно одобрение за управување со доброволен пензиски фонд друштво за управување со задолжителни пензиски фондови доставува до Агенцијата барање со документацијата наведена во членот 39 став (1) точки а), б), в), ж), с), ј), к) и л) од овој закон, потпишана изјава од овластени потписници на друштвото дека доколку добие дозвола ќе изврши промена во Централниот регистар на Република Македонија и ќе основа доброволен пензиски фонд согласно со овој закон, како и доставува деловен план кој ги содржи деталите за сите надоместоци и провизии што ќе се наплатуваат согласно со овој закон.

(3) Барањето од ставот (2) на овој член се поднесува потпишано од овластени потписници на друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови, во форма пропишана од Агенцијата.

(4) Во рок од 30 дена од денот на приемот на барањата од ставот (2) на овој член, Агенцијата може да побара доставување на дополнителни документи и податоци.

(5) Агенцијата може дополнително да испита одделни факти во врска со барањата и документација и за таа цел може:

а) да се обрати до други надлежни регулаторни и супервизорски органи и институции во Република Македонија и во странство и

б) да прибира документи и податоци од други извори.

Член 62

Агенцијата издава дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови и условно одобрение за управување со доброволен пензиски фонд на друштво за управување со задолжителни пензиски фондови, врз основа на документите и податоците од членот 61 ставови (2), (4) и (5) на овој закон, доколку не е спротивно на интересите на лицата кои би можеле да се зачленат во доброволниот пензиски фонд кој ќе се основа согласно со овој закон и по оцена за исполнување на следниве услови:

а) од документите и примените податоци произлегува дека доколку се издаде дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови, во друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ќе биде уплатен основачкиот капитал пропишан со овој закон;

б) од документите и расположливите податоците произлегува дека барателот располага со финансиски средства за таа намена;

в) од документите и расположливите податоците произлегува дека барателот ги исполнува условите за основачи од членовите 24 и 26 на овој закон;

г) од документите и расположливите податоци произлегува дека лицата предложени за членови на управен одбор и на надзорен одбор и лицата одговорни за инвестиционото управување, ги исполнуваат условите утврдени со овој закон;

д) документите поднесени согласно со членот 61 ставови (2) и (4) од овој закон содржат одредби кои нема да ги загрозат интересите на членовите на пензиските фондови или во тие документи не се пропуштени одредби со кои во доволна мера се заштитени тие интереси;

ѓ) барателот докажал дека обезбедил или ќе обезбеди навремено склучување договори за финансиско сметководство и ревизија на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови согласно со овој закон;

е) предложениот назив на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови или називот на доброволниот пензиски фонд нема да ги доведе во заблуда членовите на фондот, идните членови и кое било друго лице кое би можело да има контакти со тоа друштво и пензискиот фонд;

ж) работењето на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови и на пензиските фондови ќе се врши согласно со стандардите на управување со пензиски фондови и добрите деловни обичаи и

з) од документите и од податоците произлегува дека друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови нема да врши други дејности освен оние за кои е овластено врз основа од овој закон и Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и кои се директно поврзани со управувањето со пензиски фондови.

Член 63

(1) Агенцијата одлучува за барањето од членот 61 став (2) на овој закон во рок од 60 дена од приемот на барањето.

(2) На друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови на кое му се прифаќа барањето Агенцијата му издава дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови и условно одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(3) Друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови на кое му е издадена дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови е должно да ја изврши промената согласно со поднесената документација врз основа на Законот за трговските друштва и овој закон. Друштвото мора да изврши промена на регистрацијата во Централниот регистар на Република Македонија во рок од 90 дена од приемот на дозволата за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови, а од оправдани причини Агенцијата може да го продолжи рокот за најмногу 90 дена.

(4) Доколку друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови на кое му е издадена дозволата за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови, не ја изврши промената во рокот определен со ставот (3) од овој член, по истекот на тој рок Агенцијата ќе ја одземе дозволата.

Член 64

(1) На друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови на кое не му е издадена дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови, Агенцијата му доставува одлука со образложение за одбивањето. Оваа одлука е достапна на јавноста.

(2) Против одлуката од ставот (1) на овој член друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови може да поднесе тужба за поведување на управен спор до надлежен суд. Тужбата не го одложува извршувањето на одлуката.

Член 65

(1) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ја известува Агенцијата за извршената промена во Централниот регистар на Република Македонија во рок од 30 дена од извршената промена. Друштвото е должно да достави заверени копии од основачките акти и статутот на друштвото, последните верзии на документите од членот 39 став (1) точки б) и в) на овој закон и други документи во врска со работењето со пензискиот фонд пропишани од Агенцијата.

(2) По исполнување на условите предвидени во членот 63 став (3) од овој закон и ставот (1) од овој член условното одобрение за управување со доброволен пензиски фонд станува полноважно.

(3) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови не може да започне со активности на управување со доброволен пензиски фонд, како и маркетинг и испитување на јавното мислење пред добивање на дозволата за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови, одобрението за управување со доброволен пензиски фонд, пред промената во Централниот регистар на Република Македонија и пред датумот определен од Агенцијата.

Член 66

Сите измени на акционерите, членовите на управниот и надзорниот одбор, одговорните лица или измени и дополнувања на документите и податоците наведени во членот 61 став (2) од овој закон, подлежат на претходно одобрение од страна на Агенцијата, освен ако настанат промени кои друштвото не може да ги контролира, а тоа ги презело сите потребни мерки за спречување на тие промени. Агенцијата ги цени таквите промени согласно со одредбите од членот 62 на овој закон.

Член 67

(1) Друштво за управување со доброволни пензиски фондови основано со овој закон може да управува и со задолжителен пензиски фонд по добиена дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови од Агенцијата, а по извршената промена во Централниот регистар на Република Македонија, од Агенцијата добива одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд.

(2) Заради добивање на дозволата од ставот (1) на овој член и условно одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд, друштво за управување со доброволни пензиски фондови доставува до Агенцијата барање со документацијата наведена во членот 55 став (1) точки а), б), в), ж), с), ј), к) и л) од овој закон, документи со кои се потврдува дека на датумот на поднесување на барањето основачите на друштво за управување со доброволни пензиски фондови кои ќе поседуваат 51% од основачкиот капитал на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови имаат големо искуство во управување со средства и имаат реј-

тинг препорачлив за инвестирање според реномирани меѓународни кредитни рејтинг агенции, најмалку за период од една година пред да се пријават како основачи, потпишана изјава од овластени потписници на друштвото дека доколку добие дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови ќе изврши промена во Централниот регистар на Република Македонија и ќе основа задолжителен пензиски фонд согласно со овој закон, како и доставува деловен план кој ги содржи деталите за сите надоместоци и провизии што ќе се наплатуваат согласно со овој закон.

(3) Барањето од ставот (2) на овој член се поднесува потпишано од овластени потписници на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови, во форма пропишана од Агенцијата.

(4) Во рок од 30 дена од денот на приемот на барањата од ставот (2) на овој член, Агенцијата може да побара доставување на дополнителни документи и податоци.

(5) Агенцијата може дополнително да испита одделни факти во врска со барањата и документацијата и за таа цел може:

а) да се обрати до други надлежни регулаторни и супервизорски органи и институции во Република Македонија и во странство и

б) да прибира документи и податоци од други извори.

Член 68

Агенцијата издава дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови и условно одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд на друштво за управување со доброволни пензиски фондови, врз основа на документите и податоците од членот 67 ставови (2), (4) и (5) на овој закон, доколку не е спротивно на интересите на лицата кои би можеле да се зачленат во задолжителниот пензиски фонд кој ќе се основа согласно со овој закон и по оценка за исполнување на следниве услови:

а) од документите и примените податоци произлегува дека доколку се издаде дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови, во друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ќе биде уплатен основачкиот капитал пропишан со овој закон;

б) од документите и расположливите податоците произлегува дека барателот располага со финансиски средства за таа намена;

в) од документите и расположливите податоците произлегува дека барателот ги исполнува условите за основачи од членовите 24 и 26 на овој закон;

г) од документите и расположливите податоци произлегува дека лицата предложени за членови на управен одбор и на надзорен одбор и лицата одговорни за инвестиционото управување, ги исполнуваат условите утврдени со овој закон;

д) документите поднесени согласно со членот 67 ставови (2) и (4) од овој закон содржат одредби кои нема да ги загрозат интересите на членовите на пензиските фондови или во тие документи не се пропуштени одредби со кои во доволна мера се заштитени тие интереси;

ѓ) барателот докажал дека обезбедил или ќе обезбеди навремено склучување договори за финансиско сметководство и ревизија на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови согласно со овој закон;

е) предложениот назив на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови или називот на задолжителниот пензиски фонд нема да ги доведе во заблуда членовите на фондот, идните членови и кое било друго лице кое би можело да има контакти со тоа друштво и пензискиот фонд;

ж) работењето на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови и на пензиските фондови ќе се врши согласно со стандардите на управување со пензиски фондови и добрите деловни обичаи и

з) од документите и од податоците произлегува дека друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови нема да врши други дејности освен оние за кои е овластено врз основа на овој закон и Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и кои се директно поврзани со управувањето со пензиски фондови.

Член 69

(1) Агенцијата одлучува за барањето од членот 67 став (2) на овој закон во рок од 60 дена од приемот на барањето.

(2) На друштвото за управување со доброволни пензиски фондови на кое му се прифаќа барањето, Агенцијата му издава дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови и условно одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд.

(3) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови на кое му е издадена дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови е должно да ја изврши промената согласно со поднесената документација врз основа на Законот за трговските друштва и овој закон. Друштвото е должно да изврши пререгистрација во рок од 90 дена од приемот на дозволата за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови, а од оправдани причини Агенцијата може да го продолжи рокот за најмногу 90 дена.

(4) Доколку друштвото за управување со доброволни пензиски фондови на кое му е издадена дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови не ја изврши промената во рокот определен со ставот (3) од овој член, по истекот на тој рок Агенцијата ќе ја одземе дозволата.

Член 70

(1) На друштвото за управување со доброволни пензиски фондови на кое не му е издадена дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови, Агенцијата му доставува одлука со образложение за одбивањето. Одлуката е достапна на јавноста.

(2) Против одлуката од ставот (1) на овој член друштвото за управување со доброволни пензиски фондови може да поднесе тужба за поведување на управен спор до надлежен суд. Тужбата не го одложува извршувањето на одлуката.

Член 71

(1) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ја известува Агенцијата за промена во Централниот регистар на Република Македонија во рок од 30 дена од извршената промена. Друштвото е должно да достави заверени копии од основачките акти и статутот на друштвото, последните верзии на документите од членот 55 став (1) точки б) и в) на овој закон и други документи во врска со работењето со пензискиот фонд пропишани од Агенцијата.

(2) По исполнување на условите предвидени во членот 69 став (3) од овој закон и ставот (1) од овој член условното одобрение за управување со пензиски фонд станува полноважно.

(3) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови не може да започне со активности на управување со задолжителен пензиски

фонд, како и маркетинг и испитување на јавното мислење пред добивање на дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови и одобрувањето за управување со задолжителен пензиски фонд, пред уписот во Централниот регистар на Република Македонија и пред датумот определен од Агенцијата.

Член 72

Сите измени на акционерите, членовите на управниот и надзорниот одбор, одговорните лицата или измени и дополнувања на документите и податоците наведени во членот 67 ставови (2) и (4) од овој закон, подлежат на претходно одобрение од страна на Агенцијата, освен ако настанат промени кои друштвото не може да ги контролира, а тоа ги презело сите потребни мерки за спречување на тие промени. Агенцијата ги цени таквите промени согласно со одредбите од членот 68 на овој закон.

Член 73

Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови по извршената промена од членовите 61 став (1) и 67 став (1) на овој закон ги известува членовите на своите фондови за извршената промена.

Член 74

Агенцијата поблиску го пропишува начинот на добивање дозвола за основање, дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови, дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови и одобрение за управување со задолжителен и/или доброволен пензиски фонд.

Член 75

(1) Доброволниот пензиски фонд со кој управува друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови треба да е целосно одвоен од задолжителниот пензиски фонд со кој управува тоа друштво.

(2) Агенцијата поблиску го пропишува начинот на одделното водење на евиденцијата за доброволниот пензиски фонд и за задолжителниот пензиски фонд управувани од друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, како и мерките потребни за финансиско одделување на задолжителниот пензиски фонд од доброволниот пензиски фонд.

Член 76

(1) Агенцијата може да повлече или укине одобрение за управување со задолжителен и/или доброволен пензиски фонд на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови од истите причини поради кои одбива барање согласно со членовите 55, 61 став (2) и 67 став (2) од овој закон, по настанување на условите од членот 23 став (7) на овој закон, поради неисполнување на условите за добивање дозвола за основање од членот 56 на овој закон, поради неисполнување на условите за добивање на доволата од членовите 62 и 68 на овој закон, злоупотреба на личните податоци, во други случаи на грубо кршење на одредбите од овој закон и на барање од друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.

(2) Пред да го повлече или укине одобрението за управување со задолжителен и/или доброволен пензиски фонд, Агенцијата на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови му дава можност да ги отстрани незаконитостите и неправилностите во работењето во рок определен од Агенцијата,

та, освен доколку смета дека таквата можност би била спротивна на интересите на членовите на задолжителниот и/или доброволниот пензиски фонд или на јавниот интерес.

(3) Агенцијата веднаш го известува друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови за одлуката за повлекување или укинување на одобрувањето за управување со задолжителен и/или доброволен пензиски фонд.

(4) Против одлуката на Агенцијата од ставот (1) на овој член друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да поднесе тужба за поведување на управен спор до надлежен суд. Тужбата не го одложува извршувањето на одлуката.

(5) Агенцијата поблиску го уредува начинот на повлекување или укинување на одобрение за управување со задолжителен и/или доброволен пензискиот фонд од ставот (1) на овој член.

Член 77

(1) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови на кое му е повлечено одобрувањето за управување со задолжителен и/или доброволен пензиски фонд врз основа на членот 76 од овој закон продолжува да работи под надзор на Агенцијата, на начин пропишан од Агенцијата по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика.

(2) Доколку на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови му се укине одобрувањето за управување со задолжителен и/или доброволен пензиски фонд, врз основа на членот 76 од овој закон, заради заштита на интересите на членовите на пензиските фондови Агенцијата го презема управувањето и раководењето со тој пензиски фонд, до конечната на одлуката за укинување на одобрувањето, на начин пропишан од Агенцијата по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика.

(3) Кога одлуката за укинување на одобрувањето за управување со доброволен пензиски фонд ќе стане конечна, Агенцијата ги распределува членовите во постојните доброволни пензиски фондови по случаен избор на начин пропишан од Агенцијата. Доколку нема ниту еден доброволен пензиски фонд Агенцијата управува со пензискиот фонд со кој управувало друштвото на кое му е укинато одобрувањето за управување со доброволен пензиски фонд.

(4) При распределбата на членовите во доброволните пензиски фондови согласно со ставот (3) од овој член, Агенцијата обезбедува бројот на членовите кои се распределуваат во секој доброволен пензиски фонд да се определи според приносот на пензискиот фонд и висината на надоместокот од членот 117 став (1) точка а) на овој закон што го наплатава друштвото кое управува со тој пензиски фонд, на датумот што го утврдува Агенцијата.

(5) Кога одлуката за укинување на одобрувањето за управување со задолжителен пензиски фонд ќе стане конечна, Агенцијата ги распределува членовите во постојните задолжителни пензиски фондови по случаен избор на начин пропишан од Агенцијата. Доколку има помалку од два задолжителни пензиски фонда Агенцијата управува со пензискиот фонд со кој управувало друштвото на кое му е укинато одобрувањето за управување со задолжителен пензиски фонд.

(6) При распределбата на членовите во задолжителни пензиски фондови согласно со ставот (5) од овој член, Агенцијата обезбедува бројот на членовите кои се распределуваат во секој задолжителен пензиски фонд да се определи според приносот на пензискиот фонд и висината на надоместокот од членот 95 став (1)

точка а) од Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување што го наплатува друштвото кое управува со тој пензиски фонд, на датумот што го утврдува Агенцијата.

Член 78

Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да се спои само со друго друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.

Член 79

(1) Со спојување на друштвата од членот 78 на овој закон се основа ново друштво.

(2) Новото друштво се основа врз основа на дозвола издадена од Агенцијата, а по основањето, од Агенцијата добива одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

(3) Заради добивање на дозвола за основање на новото друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, постојните друштва доставуваат до Агенцијата барање со документацијата наведена во ставот (5) од овој член и деловен план кој ги содржи деталите за сите надоместоци и провизии што ќе се наплатуваат согласно со овој закон. Барањата за одобренија за управување со задолжителен и доброволен пензиски фонд се доставуваат заедно со барањето за дозвола за основање на друштво.

(4) Барањата од ставот (3) на овој член се поднесуваат потпишани од овластени потписници на постојните друштва за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови кои би биле основачи на новото друштво, во форма пропишана од Агенцијата.

(5) Кон барањата од ставот (3) на овој член, друштвата за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови треба да ги достават следниве документи:

а) одлука за спојување донесена од надлежен орган на секое од друштвата;

б) договор за спојување на друштвата;

в) организационен и финансиски план за имплементација на новото друштво;

г) назив на новото друштво и на новите пензиски фондови;

д) информации за тоа дали акционерите се поврзани лица;

ѓ) документи за финансиската состојба на акционерите на секое друштво, за сите години од неговото основање а најмногу за период од пет години кој претходи на датумот на поднесување на барањето, вклучувајќи и документи со кои се потврдува дека ниту еден од акционерите нема заостанати неплатени даноци и придонеси за социјално осигурување;

е) ревидирани информативни проспекти за новите пензиски фондови;

ж) нацрт на статут на новите пензиски фондови во кој се наведуваат планираните надоместоци;

з) нацрт на договор со чуварот на имот за новите пензиски фондови и детали за раскинувањето на постојните договори;

с) имиња на предложените членови на управниот и надзорниот одбор и доколку овие лица не се дел од друштвата кои се спојуваат и информации од членот 55 став (1) точка з) на овој закон;

и) податоци за лица кои ќе бидат на раководни места и други лица кои се предлага да бидат одговорни за инвестиционите одлуки, внатрешна ревизија, индивидуални сметки, маркетинг и контрола на агенти;

ј) програма за инвестиционата стратегија на новите пензиски фондови и

к) други документи кои ги пропишува Агенцијата.

(6) Агенцијата издава дозвола за основање на ново друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови и одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд врз основа на документите од ставот (5) на овој член и по исполнување на условите од овој закон.

(7) Новото друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови е правен наследник на двете друштва за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови кои го основале.

(8) Агенцијата поблиску го уредува начинот на спојување на друштвата од членот 78 на овој закон и спојувањето на пензиските фондови од членот 81 став (1) на овој закон.

Член 80

Агенцијата може да одбие барање за спојување на друштва за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, доколку:

а) барањето со документацијата не ги исполнува условите од овој закон;

б) документите приложени кон барањето или други информации укажуваат дека кое било од друштвата кое се спојува во период од пет години пред поднесување на барањето има заостанати долгови по основ на неплатени даноци и придонеси за социјално осигурување;

в) акциите на кое било од друштвата потекнуваат од заем, кредит или се на кој било начин отповарени;

г) деловните активности на подносителите на барањето не гарантираат дека новото друштво и пензиските фондови со кои ќе управува ќе бидат управувани во најдобар интерес на членовите и

д) со спојувањето се загрозуваат интересите на членовите на пензиските фондови или друг јавен интерес.

Член 81

(1) Доброволните пензиски фондови се спојуваат во исто време со друштвата кои управувале со тие пензиски фондови и се основа еден доброволен пензиски фонд.

(2) Задолжителните пензиски фондови се спојуваат во исто време со друштвата кои управувале со тие пензиски фондови и се основа еден задолжителен пензиски фонд.

(3) По спојувањето на пензиските фондови од ставовите (1) и (2) на овој член, новите пензиски фондови ги преземаат правата и обврските од пензиските фондови кои се споиле.

Член 82

Пред спојувањето на друштвата од членот 78 на овој закон, друштвата писмено ги известуваат сите членови и осигурители за одлуката за спојување. По спојувањето, новото друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови писмено ги известува сите членови и осигурители за називот на новото друштво, називите на новите пензиски фондови и им доставува копија од информативниот проспект, статутот на новото друштво и статутите на новите пензиски фондови.

Член 83

(1) Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да се присоедини само кон друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.

(2) Во случај на присоединување на едно кон друго друштво од ставот (1) на овој член, доброволниот пензиски фонд со кој управува друштвото кое се присоединува се присоединува кон доброволниот пензиски

фонд со кој управува друштвото кон кое се врши при-
соединувањето. Задолжителниот пензиски фонд со кој
управува друштвото кое се присоединува, се присоеди-
нува кон задолжителниот пензиски фонд со кој управу-
ва друштвото кон кое се врши присоединувањето.

(3) Пред присоединување на пензиските фондови
од ставот (2) на овој член, друштвото кон кое се врши
присоединувањето писмено ги известува сите членови
и осигурители.

(4) Со присоединување на еден кон друг доброво-
лен пензиски фонд членовите, доброволните индивиду-
ални сметки и професионалните сметки од пензискиот
фонд кој се присоединува се префрлаат во пензискиот
фонд кон кој се присоединува. Со присоединување на
еден кон друг задолжителен пензиски фонд членовите,
индивидуалните сметки од пензискиот фонд кој се при-
соединува се префрлаат во пензискиот фонд кон кој се
присоединува.

(5) Агенцијата го пропишува начинот на присоеди-
нување на друштвата и пензиските фондови од овој
член.

ГЛАВА 6 ПРОФЕСИОНАЛНИ ПЕНЗИСКИ ШЕМИ

Член 84

(1) Работодавач или здружение на граѓани може да
организира и финансира професионална пензиска ше-
ма само за своите вработени или членови.

(2) Повеќе работодавачи или повеќе здруженија на
граѓани можат заедно да организираат и финансираат
професионални пензиски шеми.

(3) Осигурителот потпишува договор за организи-
рање и финансирање професионална пензиска шема со
претставник на своите вработени или членови.

(4) Осигурителот потпишува договор со друштвото
кое го избрал да управува со доброволниот пензиски
фонд во кој ќе биде вклучена професионалната пензи-
ска шема.

(5) Осигурителот донесува правила за професио-
налната пензиска шема. Правилата за професионалната
пензиска шема задолжително содржат:

- а) име на професионалната пензиска шема;
- б) назив на доброволниот пензиски фонд во кој е
вклучена професионалната пензиска шема и назив на
друштвото кое управува со тој пензиски фонд;
- в) придонес кој осигурителот ќе го уплаќа за профе-
сионалната пензиска шема во име на вработените или
членовите пресметан како процент од плата;
- г) услови за стекнување право за учество во профе-
сионалната пензиска шема, согласно со овој закон;
- д) детални податоци за надоместоците од членот
117 став (1) на овој закон и
- ѓ) информации за правата на премин и правата на
пензиски надоместок.

Член 85

(1) Осигурител плаќа придонеси за секој учесник во
професионалната пензиска шема која тој ја организира
и финансира.

(2) Осигурител може да ја укине професионалната
пензиска шема, да ги измени правилата на професио-
нална пензиска шема или да го смени доброволниот
пензиски фонд каде што е вклучена професионалната
пензиска шема.

(3) Доколку осигурителот презема некоја од актив-
ностите од ставот (2) на овој член е должен претходно
во рок од 30 дена писмено да ги известува сите учесници
во професионалната пензиска шема.

Член 86

(1) Осигурител може да определи кои вработени
или членови можат да учествуваат во професионалната
пензиска шема и да ја определи стапката на придонес
која ќе ја уплаќа за секој од нив.

(2) Здружение на граѓани кое организирано профе-
сионална пензиска шема може да определи дека негов
член може да учествува во професионалната пензиска
шема само доколку членот финансиски учествува во
покривање на трошоците на здружението поврзани со
професионалната пензиска шема.

Член 87

Еден осигурител може да организира само една
професионална пензиска шема.

Член 88

Секое лице, во рок од 15 дена од стапување во ра-
ботен однос кај работодавач кој организирал професи-
онална пензиска шема, има право на копија од прави-
лата на професионалната пензиска шема, статутот на
пензискиот фонд во кој е вклучена шемата, без оглед
на тоа дали во моментот на вработувањето има право
да членува во професионалната пензиска шема.

Член 89

Осигурителот е должен да ги плати од сопствени
средства надоместоците од членот 117 став (1) точки а)
и в) на овој закон, за членовите на пензискиот фонд
кои учествуваат во неговата професионална пензиска
шема.

Член 90

(1) Осигурителот е должен изборот на доброволен
пензиски фонд да го направи во најдобар интерес на
своите вработени или членови.

(2) Осигурителот не може да воведува никакви ме-
ханизми за ограничување на правата на стекнување
пензиски надоместок за членовите кои учествуваат во
неговата професионална пензиска шема.

Член 91

(1) Секој учесник во професионална пензиска шема
потпишува изјава за согласност за учество во професи-
онална пензиска шема и ја доставува до осигурителот.

(2) По потпишување на договорот од членот 84 став
(4) на овој закон осигурителот доставува до друштвото
листа на учесници во неговата професионална пензи-
ска шема. Осигурителот редовно го известува друш-
твото за секоја промена на листата.

(3) Лицата кои стануваат членови на доброволен
пензиски фонд врз основа на професионалната пензи-
ска шема добиваат потврди за членство од друштвото
во рок од 30 дена од зачленувањето и не склучуваат до-
говор со друштвото кое управува со доброволниот пен-
зиски фонд.

(4) Агенцијата ја пропишува стандардизираната
форма на изјавата за согласност за учество во професи-
онална пензиска шема и на потврдата за членство од
ставовите (1) и (3) на овој член.

(5) Член во доброволен пензиски фонд врз основа
на професионална пензиска шема ги има истите права
како и член врз основа на договор за членство склучен
со друштво, освен правото да уплаќа придонес.

(6) Друштво не може да ограничи или одбие право
на член на пензиски фонд врз основа на професионална
пензиска шема ако тој член нема договор за членство
со друштвото.

Член 92

(1) Учесник во професионална пензиска шема, на кој му престанал работниот однос кај работодавачот или членството во здружение на граѓани кое е организатор на професионалната пензиска шема, има право по сопствен избор во рок од 90 дена да побара пренос на вкупниот износ на средствата на неговата професионална сметка.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, кога член ќе премине кај друг осигурител, неговите средства од постојната професионална сметка се пренесуваат на професионалната сметка во професионалната пензиска шема организирана од другиот осигурител.

(3) Доколку член на пензиски фонд се вработи кај работодавач или стане член на здружение на граѓани кое нема професионална пензиска шема, средствата од професионалната сметка на членот се пренесуваат на неговата доброволна индивидуална сметка. Доколку член на пензиски фонд се вработи кај работодавач или стане член на здружение на граѓани кое има професионална пензиска шема, но не е учесник во шемата, средствата од професионалната сметка на членот се пренесуваат на неговата доброволна индивидуална сметка. Кога членот нема доброволна индивидуална сметка треба да склучи договор за членство во доброволен пензиски фонд и да побара од друштвото кое ја води неговата професионална сметка пренос на средствата од таа сметка на доброволна индивидуална сметка.

(4) Доколку член на пензиски фонд не побара пренос на средствата од постојната професионална сметка во рокот предвиден во ставот (1) од овој член, друштвото кое ја води сметката ќе побара информација од Агенцијата дали членот има доброволна индивидуална сметка. Доколку нема, друштвото му отвара доброволна индивидуална сметка на членот во доброволниот пензиски фонд со кој управува и му доставува потврда за членство. Друштвото ги пренесува средствата од постојната професионална сметка на доброволната индивидуална сметка.

(5) Агенцијата го пропишува времето и начинот за пренос на средствата согласно со овој член.

Член 93

(1) Доколку два осигурители се спојат или присоединат, единствениот осигурител кој ќе произлезе од тој процес, во рок од 180 дена од датумот на спојување или присоединување треба да организира единствена професионална пензиска шема за своите вработени или членови.

(2) Агенцијата го пропишува начинот на спојување или присоединување на професионалните пензиски шеми.

ГЛАВА 7

ЧЛЕНУВАЊЕ ВО ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД И ПЛАЌАЊЕ НА ПРИДОНЕСИ

Член 94

(1) Член на доброволен пензиски фонд може да биде секое лице кое навршило најмалку 18 години и е сопственик на доброволна индивидуална сметка или секое лице кое е учесник во професионална пензиска шема и е сопственик на професионална сметка.

(2) Лицето од ставот (1) на овој член стекнува членство во доброволен пензиски фонд со потпишување договор за членство со друштвото кое управува со тој доброволен пензиски фонд и со отворање доброволна индивидуална сметка или со отворање професионална сметка.

(3) Друштво не може да одбие зачленување на лице во доброволниот пензиски фонд со кој управува доколку има најмалку 18 години возраст и најмногу 70 години возраст, освен на лицата од членот 95 став (6) на овој закон.

(4) Агенцијата ја пропишува стандардизираната форма на договорот за членство од ставот (2) на овој член.

(5) Агенцијата поблиску го уредува начинот на членството во доброволен пензиски фонд согласно со овој член.

Член 95

(1) За лицата кои потпишале договор за членство друштвото отвора доброволна индивидуална сметка, а за лицата кои се во професионална пензиска шема друштвото отвора професионална сметка, веднаш по првата уплата на придонес.

(2) Едно лице може да има само една доброволна индивидуална сметка и една професионална сметка. Доколку едно лице е вработено и/или е член кај повеќе осигурители може да има само една професионална сметка по сопствен избор.

(3) Едно лице може да има доброволна индивидуална сметка и професионална сметка во ист или различен доброволен пензиски фонд.

(4) Само осигурител може да уплаќа придонеси на професионална сметка, а не може да уплаќа придонеси на доброволна индивидуална сметка.

(5) Друго физичко лице може да уплаќа придонеси на доброволна индивидуална сметка на член во пензиски фонд, врз основа на потпишан договор за членство од страна на членот, физичкото лице и друштвото.

(6) Уплати во доброволен пензиски фонд не може да се прават во име и за сметка на лице кое остварило право на старосна или инвалидска пензија согласно со Законот за пензиското и инвалидското осигурување или повлекува средства согласно со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

(7) Уплати во доброволен пензиски фонд не може да се прават во име и за сметка на лице кое навршило 70 години возраст.

Член 96

(1) Член на доброволен пензиски фонд може да премине и да се зачлени во друг доброволен пензиски фонд.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, член на доброволен пензиски фонд како учесник во професионална пензиска шема не може да премине во друг доброволен пензиски фонд во периодот додека е вработен или е член на осигурител.

(3) Член кој има доброволна индивидуална сметка во доброволен пензиски фонд (постоен доброволен пензиски фонд) може да стане член на доброволен пензиски фонд управуван од друго друштво (иден доброволен пензиски фонд), со потпишување договор за членство со друштвото кое управува со идниот доброволен пензиски фонд, потпишување формулар за согласност за премин и плаќање надоместок согласно со членот 117 став (1) точка в) од овој закон.

(4) Агенцијата го пропишува начинот на премин од еден во друг доброволен пензиски фонд и формуларот за согласност за премин.

Член 97

(1) Во случај на преминување на членот од еден во друг пензиски фонд согласно со членот 96 од овој закон, средствата на тој член се пренесуваат од постојниот во идниот пензиски фонд на првиот нареден датум на пренос.

(2) Агенцијата поблиску ги уредува начинот и датумите на пренос на средствата меѓу пензиските фондови со кои управуваат различни друштва и видот на податоците што се доставуваат.

Член 98

Друштвата се должни да превземаат мерки и активности согласно со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело.

Член 99

Доколку член на доброволен пензиски фонд кој има доброволна индивидуална сметка престане да уплаќа придонеси во доброволниот пензиски фонд пред пензионирање, тој останува да биде член на пензискиот фонд сè до смртта, до премин во друг фонд или до остварување право на пензиски надоместок и ги има истите права како другите членови на тој фонд согласно со овој закон.

Член 100

Агенцијата го пропишува начинот на уплата на придонеси во доброволни пензиски фондови.

Член 101

(1) Средствата од сметката на членот на доброволниот пензиски фонд се дел од неговиот личен имот.

(2) Средствата од сметката на член на доброволен пензиски фонд не можат да се користат во постапка на порамнување или стечај.

(3) Средствата на сметката на член на доброволен пензиски фонд не можат да се даваат во залог, асигнација или да се пренесуваат во полза на трети лица, освен кога тоа е изречно допуштено со овој закон.

(4) Правните дела во врска со ставовите (2) и (3) од овој член се ништовни.

ГЛАВА 8

ПРЕКУГРАНИЧНО ЧЛЕНУВАЊЕ ВО ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД

Член 102

(1) Осигурител со седиште на територијата на друга земја членка на Европската унија може да организира професионална пензиска шема која ќе се вклучи во доброволен пензиски фонд со кој управува друштво со седиште во Република Македонија.

(2) Друштво кое сака да прифати професионална пензиска шема организирана и финансирана од осигурител чие седиште се наоѓа на територијата на друга земја членка на Европската унија ја известува Агенцијата за својата намера.

(3) Известувањето до Агенцијата од ставот (2) на овој член треба да содржи:

- а) назив на предложениот осигурител;
- б) главни карактеристики на професионалната пензиска шема и
- в) податоци за земјата членка во која се наоѓа седиштето на осигурителот.

Член 103

По добивање на известувањето од членот 102 став (2) на овој закон Агенцијата, во рок од 180 дена од приемот на сите информации, ги доставува информациите до надлежните органите на земјата членка во која предложениот осигурител има седиште и соодветно го информира друштвото, освен ако има причина за сомневање дали административната структура, финансиската состојба на друштвото, неговата репутација и професионалните квалификации или искуство на лицата кои управуваат со друштвото ги исполнуваат условите на земјата членка на Европската унија.

Член 104

(1) Друштвото може да ја вклучи во пензискиот фонд професионалната пензиска шема на осигурител од друга земја членка на Европската унија по добивање информација од Агенцијата примена од надлежните органи на земјата членка во која се наоѓа седиштето на потенцијалниот осигурител дека се исполнети условите од законите релевантни за професионалната пензиска шема во земјата членка.

(2) Агенцијата го пропишува начинот на вклучување на професионална пензиска шема, организирана и финансирана од осигурител чие седиште се наоѓа на територијата на друга земја членка на Европската унија, во доброволен пензиски фонд.

Член 105

Осигурител со седиште во Република Македонија може да го довери управувањето со неговата професионална пензиска шема на друштво овластено да управува со професионални пензиски шеми во друга земја членка на Европската унија, согласно со законите од областа на трудот, социјалното осигурување во Република Македонија и овој закон.

ГЛАВА 9

МАРКЕТИНГ НА ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД

Член 106

(1) Никој не смее на друго лице да нуди какви било подароци со цел да го наведе да се зачлени во некој доброволен пензиски фонд или да остане член во некој доброволен пензиски фонд, како и да учествува во професионална пензиска шема или да остане во професионална пензиска шема.

(2) Никој не смее на друго лице да нуди какви било подароци со цел да го наведе да присуствува или да остане на места каде што се врши маркетинг на доброволен пензиски фонд.

(3) Никој не смее да нуди какви било подароци на осигурител или на со него поврзани лица, со цел да го поттикне или награди да стане или остане организатор на професионална пензиска шема во некој доброволен фонд или да им наложи на неговите вработени или членови да учествуваат во некоја професионална пензиска шема.

(4) Никој не смее да нуди какви било подароци на синдикат или друга организација, колективно тело или на лица поврзани со таа организација или тело, со цел да го поттикне или награди доколку ги наведе или им наложи на своите членови да се зачленат во некој доброволен пензиски фонд.

(5) Подарок во смисла од овој член значи, но не се ограничува на парични награди, плаќање на паричен надоместок за предвремено прекинување на членство во други доброволни пензиски фондови, подарување на подвижни и недвижни ствари, платежни картички или слични финансиски услуги, уметнички дела, организирање изложби или претстави, или други чинења кои вообичаено треба да се платат, освен оние плаќања кои непосредно произлегуваат од членството во доброволен пензиски фонд.

Член 107

(1) Лицата од ставот (3) на овој член не смеат да даваат погрешни и неточни информации за доброволниот пензиски фонд, професионалната пензиска шема или за друштвото кое управува со тој фонд или информации кои можат да ги доведат во заблуда членовите на доброволниот пензиски фонд, лицата кои имаат право да станат членови на доброволен пензиски фонд, лицата кои во иднина би имале право да станат членови

на доброволен пензиски фонд, осигурители и потенцијални осигурители, ниту со усни изјави, пишан материјал, преку оглас и каков било друг рекламен материјал.

(2) Лицата од ставот (3) на овој член не смеат да даваат никакви изјави или предвидувања за идните инвестициони резултати на доброволниот пензиски фонд, на членовите на тој доброволен пензиски фонд и на лицата кои би можеле да се зачленат во тој доброволен пензиски фонд во иднина, осигурители и потенцијални осигурители, освен изјави во форма и на начин пропишани од Агенцијата.

(3) Лицата од ставовите (1) и (2) на овој член се:

- а) друштвата;
- б) поврзани лица на друштвата и
- в) агенти или вработени во друштвата и во поврзаните лица.

(4) Заради обезбедување фер и објективно информирање на јавноста, Агенцијата ги одобрува сите материјали за маркетинг пред нивното објавување или емитување. Агенцијата донесува упатства за содржината на рекламите и за другиот пишан промотивен материјал на доброволните пензиските фондови и на друштвата. Друштвото е должно да ги доставува материјалите на одобрување до Агенцијата и не смее да објави или емитува неободрен материјал за маркетинг.

(5) Доколку Агенцијата смета дека некоја реклама или друг пишан материјал може да предизвика заблуда, може со решение да го забрани или одложи неговото објавување или дистрибуција и да нареди објавување на измена на тој материјал во рок кој самата ќе го определи.

Член 108

(1) Забрането е вршење маркетинг на доброволен пензиски фонд на лице во неговите работни простории.

(2) Одговорно лице не смее на вработен да му рекламира доброволен пензиски фонд, освен во случај кога работодавач организирал своја професионална пензиска шема за своите вработени.

Член 109

(1) Друштво може да склучи договор за членство со лице само преку регистриран агент.

(2) Агентот задолжително присуствува при склучувањето на договорот за членство во доброволен пензиски фонд и е должен да го потпише таквиот договор.

(3) Работи на маркетинг на пензиски фондови може да врши лице по неговото запишување во регистарот на агенти.

(4) Агентот може да врши работи на маркетинг во исто време само на едно друштво за управување со задолжителни пензиски фондови или само на едно друштво за управување со доброволни пензиски фондови или само на едно друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.

(5) Агентот е должен повторно да се регистрира за да врши во иднина работи на маркетинг на друго друштво од ставот (4) на овој член.

(6) Секое лице кое врши работи на маркетинг на доброволен пензиски фонд преку телефон и преку повикувачки центар има обврска да биде регистриран агент.

(7) Агенцијата може да го избрише од регистарот на агенти секое лице кое не ги почитува одредбите од овој закон или Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и нема да му дозволи на лицето повторно запишување во регистарот, во рок од три години од датумот на бришење.

(8) Агенцијата организира испит за стекнување својство агент кој го полагаат сите лица кои треба да станат агенти на некое од друштвата од ставот (4) на овој член.

(9) На лицата кои треба да се запишат во регистарот на агенти соодветно ќе се применуваат одредбите за условите за запишување во регистарот на агенти, начинот и постапката за полагање на испит и издавање на уверение за стекнување својство агент од членот 77 ставови (6), (7), (9), (10) и (11) на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

Член 110

Агентот е должен сите контакти со членот или со лицата кои имаат право да станат членови на пензиски фонд да ги врши лично и не смее да склучува договор за членство преку друго лице.

Член 111

(1) Во случај друштво преку личен контакт остварен од страна на свој вработен, претставник или агент на тоа друштво или поврзано лице со тоа друштво, да изврши влијание на некој член да го прекине членството во доброволен пензиски фонд со кој управува друго друштво и да стане член на доброволен пензиски фонд со кој управува првото друштво, тоа мора да им даде приоритет на интересите на тој член наспроти своите или интересите на друштвото.

(2) Под личен контакт во смисла на ставот (1) од овој член се подразбира лична средба, телефонски разговор или лично адресирана кореспонденција меѓу вработено лице, претставник или агент на друштвото и лицето во прашање или друго со него поврзано лице.

Член 112

Се забранува примената на постапки на маркетинг на доброволни пензиски фондови што се спротивни на јавниот морал и што можат да наштетат на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување.

ГЛАВА 10

ОБВРСКИ ЗА ИЗВЕСТУВАЊЕ И ИНФОРМИРАЊЕ

Член 113

(1) Секое друштво е должно најдоцна до 31 март секоја тековна година, да објави информативен проспект за доброволниот пензиски фонд со кој управува со вистинити и точни податоци со состојба на 31 декември претходната година.

(2) Информативниот проспект за доброволниот пензиски фонд ги содржи следниве податоци во врска со доброволниот пензиски фонд и друштвото кое управува со тој доброволен пензиски фонд:

а) имињата на членовите на управниот одбор и на надзорниот одбор на друштвото;

б) имињата и адресите на акционерите и нивното учество во капиталот на друштвото;

в) името и седиштето на чуварот на имот и податоци за евентуални промени на чуварот на имот направени претходната година и причините за таквите промени;

г) документ за инвестициона стратегија за периодот од ставот (1) на овој член, кои особено содржат информации за самоограничувањата при инвестирањето освен ограничувањата утврдени во овој закон;

д) надоместоците што се наплатуваат од членовите на доброволниот пензиски фонд;

ѓ) податоците наведени во членот 114 став (3) од овој закон;

е) бројот на членовите на доброволниот пензиски фонд;

ж) нето вредноста на средствата на доброволниот пензиски фонд на последниот датум на процена, заклучно со 31 декември и

з) други податоци за работењето на друштвото што може да ги пропише Агенцијата заради обезбедување на транспарентност.

(3) Податоците се објавуваат во форма на брошура најмалку во еден од најтиражните дневни весници што се дистрибуира на целата територија на Република Македонија.

(4) Формата на информативниот проспект ја пропишува Агенцијата.

(5) Друштвото е должно да му овозможи увид во информативниот проспект и статутот на доброволниот пензиски фонд со кој управува на секое лице кое ќе се пријави за членство во доброволниот пензиски фонд со кој управува тоа друштво, пред потпишувањето на договорот за членство во доброволен пензиски фонд и на осигурител.

(6) Друштвото е должно, по барање од член на доброволниот пензиски фонд, да овозможи увид во информативниот проспект, статутот и финансиските извештаи на доброволниот пензиски фонд со кој управува.

Член 114

(1) Друштвото е должно редовно, а најмалку еднаш годишно во писмена форма да ги информира членовите на доброволниот пензиски фонд за состојбата на средствата на нивните доброволни индивидуални сметки или професионални сметки, за датумите на уплата на придонесите и на преносот на средствата за членот на тој фонд во текот на односниот период и за претворањето на придонесите и пренесените средства во сметководствени единици.

(2) По барање од член на доброволен пензиски фонд, во секое време друштвото е должно во рок од осум работни дена од приемот на таквото барање, на членот да му достави известување за вредноста на средствата на неговата доброволна индивидуална сметка или професионална сметка.

(3) Најмалку еднаш годишно, друштвото е должно да достави податоци до секој член на доброволниот пензиски фонд со кој тоа управува за вредноста и учеството на средствата на пензискиот фонд инвестирани во одделен вид на средства, вклучувајќи и податоци за издавачот на односната хартија од вредност, на последниот датум на процена заклучно со 31 декември секоја година. Обврската за давање податоци за издавачите на хартии од вредност се однесува на вложувања во хартии од вредност кои претставуваат најмалку 1% од вредноста на средствата на доброволниот пензиски фонд. Исто така, друштвото е должно да достави податоци за вкупниот износ на трансакциони провизии кои ги платиле друштвото и неговите странски менаџери на средства на доброволниот пензиски фонд на правните лица кои обезбедувале услуги за хартиите од вредност, во периодот од последниот извештај и за просечниот износ на таквите трошоци по една сметководствена единица на тој пензиски фонд.

(4) Податоците од ставовите (1) и (3) на овој член се доставуваат до членовите на доброволниот пензиски фонд бесплатно. Друштвото може да наплати надоместок за известувањето од ставот (2) на овој член, но само до висината на трошоците за печатење и поштенските трошоци.

(5) По исклучок од ставовите (1) и (3) на овој член друштвото не е должно да достави известување до лицето доколку тоа нема доброволна индивидуална сметка или професионална сметка.

(6) Податоците од ставовите (1) и (3) на овој член се доставуваат по потреба и во пократки временски периоди определени од Агенцијата. Агенцијата поблиску ги пропишува видот и периодот на кој се однесуваат податоците, начинот и формата на прикажување на истите и постапката за нивно доставување.

Член 115

Друштвото кое управува со соодветна професионална пензиска шема на осигурителот му ги доставува информациите наведени во членот 114 ставови (1) и (3) од овој закон за сите учесници на професионалната пензиска шема и е должно да ги почитува барањата од членот 114 ставови (2), (4), (5) и (6) на овој закон.

Член 116

(1) Друштвото е должно на Агенцијата да ѝ ги доставува следниве информации:

а) тримесечни (неревидирани) и годишни ревидирани финансиски извештаи за друштвото;

б) тримесечни (неревидирани) основни финансиски извештаи и дополнителни извештаи и годишни ревидирани финансиски извештаи и дополнителни извештаи за доброволниот пензиски фонд;

в) подетални податоци за стекнување и пренос на средствата на доброволниот пензиски фонд со наведување на секое поединечно средство, датумот и цената на трансакцијата и правното лице кое врши услуги со хартии од вредност;

г) подетални податоци за трошоците, како што се трансакционите провизии, надоместоците за чувар на имотот, провизиите за агентите кои вршат работи на маркетинг и други трошоци согласно со овој закон;

д) податоци на акционерите на друштвото вклучувајќи имиња и адреси;

ѓ) имиња на членовите на управниот и надзорниот одбор на друштвото и висината на надоместоците за нивното работење;

е) примерок од информативниот проспект согласно со членот 113 од овој закон;

ж) податоците од членот 114 ставови (1) и (3) на овој закон;

з) детални податоци за бројот на членовите на пензискиот фонд, бројот на членовите кои се зачлениле во доброволниот пензиски фонд во текот на годината, бројот на оние кои преминале во други доброволни пензиски фондови, бројот на починати членови и бројот на членови кои оствариле пензиски надоместок;

с) детални податоци за сите осигурители кои имаат професионални пензиски шеми вклучени во фондот во кој управува или имале во текот на претходната година и

и) други податоци на барање на Агенцијата.

(2) Друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови доставува до Агенцијата збирни информации за друштвото, но е должно да доставува посебни податоци за секој пензиски фонд со кој управува.

(3) Податоците од ставот (1) на овој член се доставуваат еднаш годишно, а по потреба и во пократки временски периоди определени од Агенцијата. Агенцијата поблиску ги пропишува видот и периодот на кој се однесуваат податоците, начинот и формата на прикажување на истите и постапката за нивно доставување.

(4) По исклучок од ставот (2) на овој член, податоците од ставот (1) точка в) на овој член се доставуваат еднаш месечно, а по потреба и во пократки временски периоди определени од Агенцијата. Агенцијата поблиску ги пропишува видот и периодот на кој се однесуваат податоците, начинот и формата на прикажување на истите и постапката за нивно доставување.

ГЛАВА 11 НАДОМЕСТОЦИ

Член 117

(1) Друштвото може да ги наплатува единствено следниве надоместоци:

а) надоместок од придонес како процент од секој уплатен придонес во доброволниот пензиски фонд, пред нивното претворање во сметководствени едини-

ци. Надоместокот од придонес го одредува друштвото, но тој не може да надмине 7 проценти од секој уплатен придонес;

б) месечен надоместок како процент од вредноста на нето средствата на доброволниот пензиски фонд, за покривање на трошоците на друштвото. Месечниот надоместок го одредува друштвото, но тој не може да надмине 0,15 проценти месечно. Пресметката на надоместокот се врши на секој датум на процена на средствата на доброволниот пензиски фонд и се наплатува еднаш месечно и

в) надоместок во случај на пренос на средствата на индивидуалната сметка на член од еден доброволен пензиски фонд во друг доброволен пензиски фонд, под услов членот кој преминува да бил член во постојниот доброволен пензиски фонд пократко од една година пред да премине во идниот доброволен фонд. Максималниот износ на паричниот надоместок и начинот на плаќање поблиску го утврдува Агенцијата по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика.

(2) Надоместокот од ставот (1) точка в) на овој член го уплатува членот на пензискиот фонд кој пристапува во идниот пензиски фонд. Друштвото кое управува со пензискиот фонд во кој пристапува членот или претставник на друштвото не смее да го плати овој надоместок.

(3) Надоместокот од ставот (1) точка в) на овој член не се наплатува во следниве случаи:

а) ако друштвото кое треба да изврши пренос на средства од еден пензиски фонд во друг пензиски фонд ги зголемило или известило за зголемување на надоместоците од ставот (1) на овој член, во период од 180 дена пред датумот на таквиот пренос на средствата;

б) доколку членот нема средства на професионална сметка или на доброволна индивидуална сметка;

в) ако средствата се пренесуваат од една на друга професионална сметка или од професионална сметка на доброволна индивидуална сметка поради промена на осигурител;

г) ако Агенцијата докаже дека лицето се зачленило во тој доброволен пензиски фонд како последица на маркетинг и рекламни активности спротивни на одредбите од овој закон;

д) ако над друштвото кое управува со тој пензиски фонд е отворена стечајна постапка или одобрението за управување со тој доброволен пензиски фонд му е повлечено или укинато или

ѓ) во случај на спојување или присоединување на друштвото кое треба да изврши пренос на средства од еден во друг доброволен пензиски фонд, во периодот од 180 дена по спојувањето или присоединувањето.

Член 118

(1) Надоместоците од членот 117 став (1) на овој закон друштвото ги наплатува во ист процент од сите членови на доброволниот пензиски фонд, освен во случај на членови кои се учесници во професионална пензиска шема.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, надоместоците од членот 117 став (1) точки а) и б) на овој закон можат да се намалат за сите членови на доброволниот пензиски фонд кои биле членови на тој пензиски фонд за временски период утврден од страна на друштвото. Намалувањето на надоместокот се прави на еднаков начин за да не се прави разлика меѓу членовите кои биле членови во истиот доброволен пензиски фонд во ист временски период.

Член 119

(1) Друштвото е должно да ги извести сите членови на пензискиот фонд за секој предлог за зголемување на надоместоците од членот 117 став (1) на овој закон, најмалку 180 дена пред нивното воведување и за секој предлог за намалување на надоместоците од членот 117 став (1) на овој закон, најмалку 30 дена пред нивното воведување.

(2) Известувањето од ставот (1) на овој член се врши во писмена форма и се доставува до секој член на пензискиот фонд и до Агенцијата. Известувањето се објавува и во најмалку еден дневен весник во Републиката.

(3) Кога член преминува од еден во друг доброволен пензиски фонд друштвото кое управува со идниот доброволен пензиски фонд му дава на увид примерок од известувањето од ставот (1) на овој член.

Член 120

(1) Трансакционите провизии во врска со трансакциите за стекнување или пренос на средствата на пензискиот фонд се плаќаат од средствата на пензискиот фонд.

(2) Друштвото е должно да врши контрола на провизиите што се исплаќаат од средствата на пензискиот фонд со кој тоа управува, на избраните правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност непосредно поврзани со тргување со средствата на пензиските фондови, заради сигурност дека тие провизии се потполно конкурентни со провизиите што ги наплатуваат други правни лица за слични трансакции. Заради заштита на интересите на членовите на пензиските фондови Агенцијата може да забрани поврзано лице на друштвото да врши услуги со хартии од вредност непосредно поврзани со тргување со средствата на пензиските фондови.

(3) Заради обезбедување на конкурентноста од ставот (2) на овој член, изборот на домашни правни лица кои можат да вршат услуги со хартии од вредност се врши врз основа на: најниска провизија, обем на тргување, кадровска, техничка и организациона оспособеност. За да биде избрано домашното правно лице треба да има вработено најмалку двајца овластени брокери, со најмалку две години работно искуство како овластен брокер.

(4) Агенцијата ги пропишува потребниот обем на тргување, кадровската, техничката и организационата оспособеност.

(5) Изборот на правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност се врши за период од една година, според постапката пропишана во овој член.

(6) Агенцијата дава согласност на договорите склучени меѓу друштвото и правните лица кои вршат услуги со хартии од вредност. Со договорот друштвото до Агенцијата го доставува и тарифникот за провизии.

Член 121

Сите други трошоци во врска со управување со доброволен пензиски фонд што не се покриени со провизии, надоместоци или давачки утврдени во овој закон, се на товар на друштвото кое управува со тој доброволен пензиски фонд.

ГЛАВА 12 РАБОТЕЊЕ СО СМЕТКИ И ПРОЦЕНА НА СРЕДСТВАТА НА ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД

Член 122

(1) Придонесите, пренесените средства и сите приноси од нивното инвестирање се распоредуваат на индивидуални сметки кои гласат на име на членовите на доброволните пензиски фондови.

(2) Евиденцијата на индивидуалните сметки во доброволниот пензиски фонд ја води друштвото кое управува со тој фонд.

Член 123

(1) За евиденција на индивидуалните сметки и средствата на доброволните пензиските фондови се користат сметководствени единици.

(2) При вршењето на процена, една сметководствена единица претставува пропорционален дел во вкупните нето средства на тој пензиски фонд.

(3) Вредноста на вкупниот број сметководствени единици на доброволниот пензиски фонд секогаш е еднаква на вкупната вредност на нето средствата на тој фонд, пресметана согласно со членот 124 од овој закон.

(4) Средствата од ставот (1) на овој член можат да се претворат и во делови од сметководствена единица, а вредноста на средствата од индивидуалната сметка на членот на доброволниот пензиски фонд, исто така, може да се изрази во дел од сметководствена единица.

Член 124

(1) Вредноста на средствата на доброволниот пензиски фонд се утврдува врз основа на пазарната вредност на секое поединечно средство.

(2) Вредноста на нето средствата на доброволниот пензиски фонд се утврдува со намалување на обврските на пензискиот фонд, освен обврските кон членовите на пензискиот фонд, од вредноста на средствата на пензискиот фонд.

(3) Начинот на процена на средствата на доброволните пензиски фондови и пресметување на вредноста на нивните нето средства поблиску го пропишува Агенцијата, по претходно мислење од Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија.

Член 125

(1) Претворањето на средствата од придонесите во сметководствени единици се врши на претходно утврдени датуми (датуми на процена), врз основа на вредноста на сметководствените единици на тој датум. Датумот на процена секогаш е во последниот работен ден секој месец. Агенцијата пропишува пократки рокови на датум на процена, доколку капитално финансираното пензиско осигурување и финансискиот пазар наметнуваат потреба.

(2) Вредноста на една сметководствена единица на првиот датум на процена по првата уплата на придонеси во доброволен пензиски фонд поблиску ја пропишува Агенцијата.

(3) Сè до претворањето на придонесите во сметководствени единици, истите се чуваат на посебна сметка на доброволен пензиски фонд. Каматата на тие средства претставува приход на доброволниот пензиски фонд.

Член 126

(1) Вредноста на нето средствата на доброволниот пензиски фонд се пресметува на секој датум на процена, за што веднаш се известува Агенцијата.

(2) На секој датум на процена се пресметува и вредноста на сметководствената единица на тој пензиски фонд, за што друштвото веднаш ја известува Агенцијата.

(3) Пресметките од ставовите (1) и (2) на овој член ги врши друштвото и тие се предмет на контрола на Агенцијата.

(4) Друштвото е должно да ја промени проценетата вредност за одредена хартија од вредност по барање на Агенцијата доколку таа при контролата утврди дека друштвото при процената користело несоодветно пресметана цена за хартијата од вредност или објективната вредност не одговара на вистинската состојба на пазарот, како и кога се загрозени интересите на членовите.

Член 127

(1) На крајот на јуни и декември секоја година друштвото кое управува со некој доброволен пензиски фонд е должно да го утврди приносот за претходните 36 месеца, согласно со ставот (2) од овој член. Во случај еден доброволен пензиски фонд да не примал придонеси за период од 36 месеца, а примал придонеси за период од 12 месеца, на крајот на јуни и декември ќе се утврди приносот за 12 месеца, или ако примал придонеси за 24 месеца, за тој временски период. Податоците за приносот се доставуваат до Агенцијата која може јавно да ги објавува.

(2) Принос на доброволниот пензиски фонд претставува разлика меѓу вредноста на сметководствената единица на последниот датум на процена во месеците утврдени во ставот (1) од овој член и вредноста на единицата на последниот работен ден во месецот на крајот на 12, 24, или 36-месечен период, во сооднос со вредноста на единицата на последниот работен ден во месецот на крајот на 12, 24, или 36-месечен период, во зависност од конкретниот случај. Приносот се изразува во проценти.

Член 128

Агенцијата поблиску ги уредува:

а) методологијата на пресметување на приносот на доброволните пензиски фондови и методите за заокружување на тие вредности и

б) датумот на кој друштвото е должно да ја известува Агенцијата за вредноста на нето средствата на доброволниот пензиски фонд, прецизната методологија за утврдување на датумите на крајот на јуни и декември со чија состојба ќе се прават пресметките, методологијата за процената, вредноста на сметководствената единица, приносот на односниот пензиски фонд и за начинот на таквото известување.

Член 129

(1) Сметководството на друштвата и на доброволните пензиски фондови се врши во согласност со законите и со меѓународните сметководствени стандарди.

(2) Агенцијата поблиску го пропишува сметковниот план, формата и содржината на основните финансиски извештаи, дополнителните извештаи за доброволните пензиски фондови, како и содржината на одделните сметки во сметковниот план за пензиските фондови.

(3) Агенцијата поблиску ја пропишува формата и содржината на финансиските извештаи на друштвата.

ГЛАВА 13 ИНВЕСТИРАЊЕ НА СРЕДСТВАТА НА ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД

Член 130

(1) Средствата на доброволните пензиски фондови се инвестираат согласно со одредбите од овој закон, согласно со инвестиционата стратегија и со цел остварување на највисок принос единствено во корист на членовите на доброволниот пензиски фонд, врз основа на следниве принципи:

а) сигурност на средствата на доброволниот пензиски фонд;

б) диверсификација на ризикот од инвестициите и

в) одржување на адекватна ликвидност.

(2) Инвестирање извршено заради некои други цели претставува повреда на обврските на друштвото.

Член 131

(1) Врз основа на одредбите од членовите 132 и 133 на овој закон, средствата на доброволниот пензиски фонд можат да се инвестираат само во следниве видови на инструменти:

а) банкарски депозити во банки кои имаат дозвола издадена од Народната банка на Република Македонија доколку носат камата;

б) обврзници и други хартии од вредност што ги издала или за кои гарантира Народната банка на Република Македонија;

в) сертификати за депозит, комерцијални записи и обврзници издадени или гарантирани од банки кои имаат дозвола издадена од Народната банка на Република Македонија;

г) хартии од вредност врз основа на хипотека издадени од банки кои имаат дозвола издадена од Народната банка на Република Македонија;

д) обврзници и други хартии од вредност што ги издава или за кои гарантира Република Македонија;

ѓ) акции издадени врз основа на одобрение од Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија од домашни акционерски друштва кои не се инвестициони фондови, кои котираат на официјалниот пазар на берзата на долгорочни хартии од вредност или на друг организиран пазар на хартии од вредност во Република Македонија што го контролира Комисијата;

е) обврзници издадени врз основа на одобрение од Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија, од домашни акционерски друштва кои не се банки, кои котираат на официјалниот пазар на берзата на долгорочни хартии од вредност или на друг организиран пазар на хартии од вредност во Република Македонија што го контролира Комисијата;

ж) комерцијални записи издадени од акционерски друштва во Република Македонија кои не се банки;

з) документи за удел и акции на инвестициони фондови во Република Македонија кои имаат одобрение од Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија;

с) обврзници и други хартии од вредност издадени од странски влади и централни банки на земјите членки на Европската унија и земјите членки на ОЕЦД;

и) должнички хартии од вредност издадени од Европската централна банка, Европската инвестициона банка и Светската банка;

ј) должнички хартии од вредност кои имаат рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции, издадени од единиците на локалната самоуправа, недржавни, странски компании или банки од земјите членки на Европската унија и земјите членки на ОЕЦД;

к) акции издадени од странски компании или банки кои имаат рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции, со кои се тргува на главните берзи во земјите членки на Европската унија и земјите членки на ОЕЦД;

л) документи за удел, акции и други хартии од вредност издадени од овластени отворени и затворени инвестициони фондови со седиште во земја членка на Европската унија и земјите членки на ОЕЦД и

љ) друг вид на вложување согласно со актите на Агенцијата, под услов тоа да не е во спротивност со членот 134 од овој закон, по претходно мислење на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија.

(2) Тргувањето со хартиите од вредност на пензиските фондови се врши на регулирани секундарни пазари, на пазари преку шалтер и на примарни пазари за инструментите кои ги исполнуваат условите од овој член.

(3) Средствата на доброволните пензиски фондови можат да се користат за инвестирање во инструменти кои ги исполнуваат условите пропишани од Агенцијата за:

а) условите што треба да ги исполнат регулираните секундарни пазари на капитал каде што се тргува со средствата од овие пензиски фондови;

б) квалитетот на акциите, обврзниците и други инструменти во кои се вложени средствата на пензиските фондови и

в) земјите или групите на земји во кои можат да се инвестираат средствата на пензиските фондови.

Член 132

(1) Агенцијата ги пропишува највисоките износи на вложувања во една компанија, односно трговско друштво или во еден инструмент, во кои можат да се инвестираат средствата на еден пензиски фонд, по претходно мислење на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија.

(2) Агенцијата го пропишува највисокиот износ на некој вид инструмент во кој можат да бидат вложени средствата на пензискиот фонд, по претходно мислење на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија.

(3) Агенцијата го пропишува највисокиот износ на вложувања во инструменти од иста економска група регистрирана во Република Македонија, земјите членки на Европската унија или земјите членки на ОЕЦД, по претходно мислење на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија.

(4) Агенцијата не може да пропишува најниски износи во кои задолжително мора да се вложат средствата на доброволен пензиски фонд.

(5) Агенцијата може да врши намалување на износите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член и на износите од членот 133 на овој закон, по претходно известување упатено до сите друштва за управување со пензиски фондови најмалку 180 дена пред таквото намалување.

Член 133

Вложувањата во одделни видови инструменти согласно со членот 131 став (1) од овој закон подлежат на следниве ограничувања:

а) најмногу 50% од вредноста на средствата на доброволен пензиски фонд можат да се вложуваат во инструменти на странски издавачи на финансиски инструменти надвор од Република Македонија. Во рамките на ова ограничување најмногу 30% од вредноста на средствата на доброволниот пензиски фонд можат да се вложуваат во инструменти наведени во членот 131 став (1) точки ј), к) и л) од овој закон;

б) најмногу 80% од вредноста на средствата на доброволен пензиски фонд можат да се вложат во инструменти наведени во членот 131 став (1) точки б) и д) од овој закон;

в) најмногу 60% од вредноста на средствата на доброволен пензиски фонд можат да се вложат во инструментите од членот 131 став (1) точки а), в) и г) на овој закон;

г) најмногу 40% од вредноста на средствата на доброволен пензиски фонд можат да се вложат во инструментите наведени во членот 131 став (1) точки е) и ж) од овој закон;

д) најмногу 30% од вредноста на средствата на доброволен пензиски фонд можат да се вложат во инструментите наведени во членот 131 став (1) точка ѓ) од овој закон и

ѓ) најмногу 5% од вредноста на средствата на доброволен пензиски фонд можат да се вложат во инструментите наведени во членот 131 став (1) точка з) од овој закон.

Член 134

Средствата на доброволен пензиски фонд не смеат да се инвестираат во следниве видови на инструменти:

а) акции, обврзници и други хартии од вредност кои не котираат на официјален пазар или со кои јавно не се тргува;

б) инструменти со кои не може правно да се располага;

в) материјални добра кои ретко котираат на организирани пазари и чија процена е несигурна, како на пример антиквитети, уметнички дела и моторни возила;

г) недвижен имот и каков било удел во недвижен имот освен хартии од вредност издадени врз основа на хипотека и посредно вложување преку отворени и затворени инвестициони фондови;

д) акции, обврзници и други хартии од вредност издадени од:

1) акционер на друштвото;

2) чувар на имот на доброволниот пензиски фонд и

3) поврзани лица со субјектите наведени во потточките 1 и 2 на оваа точка;

ѓ) фјучерс-договори, опциски договори, форвард договори и други деривативни инструменти и

е) други инструменти пропишани од Агенцијата по претходно мислење на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија, во кои вложувањето би било спротивно на интересите на членовите на пензиските фондови.

Член 135

(1) Во случај на кршење на одредбите од овој закон како резултат на промена на пазарните цени, промени на девизните курсеви на странските валути, промени на организационите или економските односи меѓу субјектите во кои се вложени средства на доброволен пензиски фонд, други околности надвор од непосредната контрола на односното друштво за управување со доброволни пензиски фондови, тогаш друштвото кое управува со фондот е должно веднаш да ја извести Агенцијата, да запре со вложување во тој инструмент и да преземе мерки за усогласување на инвестиционите активности на доброволниот пензиски фонд, со одредбите од овој закон.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, друштвото кое управува со пензискиот фонд не е должно веднаш да преземе мерки за коригирање на пречекорувањата на инвестиционите ограничувања утврдени во овој закон, доколку поединечното пречекорување не е поголемо од 20% од ограничувањето и збирот на сите пречекорувања не надминува 5% од нето вредноста на средствата на доброволниот пензиски фонд.

(3) Друштвото кое управува со пензискиот фонд е должно да изврши усогласување на инвестиционата активност на доброволниот пензиски фонд со кој управува со условите од овој закон во рок од 180 дена сметано од датумот на стореното прекршување или од датумот на промена на средствата на пензискиот фонд кога станало јасно дека постои прекршување од овој закон, во зависност од тоа кое дејствие прво настапило.

(4) На барање на друштвото кое управува со пензискиот фонд, доставено во рок од 30 дена по датумот на стореното прекршување од овој закон, Агенцијата има право да го продолжи рокот од ставот (3) на овој член за најмногу 180 дена, ако тоа продолжување е неопходно заради заштита на интересите на членовите на пензискиот фонд.

Член 136

Друштвото не смее:

а) да ги продава средствата на доброволниот пензиски фонд на самото себе, на задолжителниот пензиски фонд со кој управува, на чуварот на имот кој ги чува неговите средства, на странските менаџери на средства, на осигурителите кои имаат професионални пензиски шеми вклучени во тој доброволен пензиски фонд и поврзано лице со некое од овие лица, освен по пат на трансакција извршена преку берза на хартии од вред-

ност овластена од страна на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија, односно соодветен надлежен орган во случај на инвестирање на средствата во странство кога не знае или не претпоставува кој е купувачот;

б) да купува со средствата на доброволниот пензиски фонд, средства од лицата наведени во точката а) од овој став, освен по пат на трансакција извршена преку берза на хартии од вредност овластена од страна на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија, односно соодветен надлежен орган во случај на инвестирање на средствата во странство кога не знае или не претпоставува кој е продавачот и

в) да ги користи средствата на доброволниот пензиски фонд за одобрување заеми и гаранции.

Член 137

(1) Друштвото, акционерите на друштвото, чуварот на имот, менаџерите на средствата, членовите на управниот одбор и на надзорниот одбор и кое било лице, вклучувајќи ги вработените во Агенцијата, кои како резултат на службена положба добиле информација за инвестирањето на средствата на доброволниот пензиски фонд или за планирано инвестирање, а таквата информација не била официјално објавена на пазарот и можела да влијае на цените на котираните инструменти, должни се информацијата да ја чуваат строго доверливо според класификацијата со соодветен степен на тајност согласно со закон.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член не смеат посредно или посредно да ја користат доверливата информација од ставот (1) на овој член, со цел стекнување корист за себе или за други преку продавање и купување хартии од вредност, освен за доброволниот пензиски фонд.

(3) Друштвото е должно да ја надомести штетата што директно му била нанесена на доброволниот пензиски фонд од страна на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови, директорите, одговорните лица и другите вработени или ангажирани лица, како резултат на кршење на одредбите од овој закон, а особено одредбите од овој член и од членовите 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141 и 142 на овој закон.

(4) Агенцијата го пропишува начинот на спречување на злоупотреба на информациите од ставот (1) на овој член добиени како резултат на службената положба.

Член 138

(1) Друштвото е должно да управува со средствата на доброволниот пензиски фонд и не смее да го пренесе управувањето на други.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, друштвото кое управува со доброволниот пензиски фонд може управувањето со средствата на пензискиот фонд во странство да го довери на менаџер или на менаџери на средства со седиште во странство, доколку истите имаат законско овластување за управување со средства согласно со законите на матичната држава.

(3) Во случаите од ставот (2) на овој член, со статутот на друштвото кое управува со пензискиот фонд се уредуваат критериумите и начинот за пренесување на управувањето со средствата на доброволниот пензиски фонд во странство.

(4) Друштвото е должно да ја известува Агенцијата за промени на менаџерот на средства, но не е должно да бара одобрение за тоа.

(5) Агенцијата поблиску го уредува пренесувањето на управувањето со средствата на доброволниот пензиски фонд на надворешен менаџер на средства.

Член 139

(1) Лицата од членот 137 став (1) на овој закон се должни да ја известат Агенцијата за секоја трансакција со хартии од вредност која ја склучиле во свое име и за своја сметка, на секои 180 дена или пократко по барање на Агенцијата.

(2) Агенцијата ја пропишува содржината и начинот на известувањето од ставот (1) на овој член.

Член 140

(1) Секое друштво кое управува со доброволен пензиски фонд треба да има документ за инвестициона стратегија и да врши негово ревидирање најмалку на секои три години.

(2) Документот за инвестиционата стратегија најмалку треба да содржи методи за мерење на инвестициониот ризик, процеси за управување со ризик и стратеска распределба на средствата.

(3) Агенцијата подетално ја уредува содржината на документот за инвестиционата стратегија.

Член 141

(1) Друштвото кое управува со пензискиот фонд може да се задолжува во име и за сметка на доброволниот пензиски фонд со кој управува исклучиво заради подобрување на ликвидноста на доброволниот пензиски фонд.

(2) Вкупниот износ на позајмените средства не смее да надмине одреден процент од вредноста на средствата на доброволниот пензиски фонд што поблиску го пропишува Агенцијата, но најмногу до 5%.

Член 142

Заради заштита на интересите на членовите на пензиските фондови Агенцијата може да воведо дополнителни ограничувања во врска со инвестирањето, по претходна согласност од Министерството за труд и социјална политика.

ГЛАВА 14 ПЕНЗИСКИ НАДОМЕСТОК

Член 143

(1) Член на доброволен пензиски фонд стекнува право на пензиски надоместок од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување најрано десет години пред возраста за стекнување на право на старосна пензија согласно со Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

(2) Членот е должен да го направи својот избор од членот 144 став (1) на овој закон најдоцна до 70 години возраст. Доколку членот не направи избор, друштвото го известува за обврската за избор.

(3) Пред изборот на начинот на исплата на пензиски надоместок, на барање на член, друштвото е должно да го извести за износот на неговата доброволна индивидуална сметка и професионална сметка и за изборот од членот 144 на овој закон.

Член 144

(1) Кога член на доброволен пензиски фонд стекнува право на пензиски надоместок, целиот износ на акумулираните средства на неговата сметка ќе се искористи, со право на личен избор на членот за:

а) исплата на вкупниот износ на неговата сметка, еднократно или повеќекратно;

б) купување на пензиски ануитет кој се исплаќа до крајот на животот од посебна институција овластена за оваа цел;

в) програмирани повлекувања обезбедени од друштвото кое управува со доброволниот пензиски фонд каде што тој бил член на денот на пензионирањето и

г) комбинација на опциите наведени во точките а), б) и в) од овој став.

(2) Доколку износот кој се наоѓа на сметката на членот е помал од износот пропишан од Агенцијата, членот има право само на пензискиот надоместок од ставот (1) точка а) на овој член.

Член 145

Во случај на смрт на член на пензиски фонд, средствата од сметката на тој член стануваат дел на оставинска маса на оставителот и со тие средства се постапува согласно со Законот за наследување.

Член 146

Кога кај член на доброволен пензиски фонд е утврдена општа неспособност за работа од страна на Комисијата за оценка на работната способност при Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија тој има право, без оглед на возраста, да избере една од можностите за пензиски надоместок наведени во членот 144 став (1) од овој закон.

Член 147

Обезбедувањето на пензиски надоместоци се врши согласно со закон.

ГЛАВА 15 ЧУВАР НА ИМОТ

Член 148

(1) Друштвото за управување со доброволни пензиски фондови е должно да избере единствен чувар на имот, на кого ја доверува одговорноста за чување на средствата на доброволниот пензиски фонд. Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови може да има ист чувар на имот и за доброволниот пензиски фонд и за задолжителниот пензиски фонд.

(2) Доколку доброволниот пензиски фонд има средства надвор од територијата на Република Македонија, чуварот на имот избира и субчувар на имот за чување на тие средства, кој е банка или специјализирана депозитарна институција, има дозвола за работа издадена од надлежен орган во земја надвор од Република Македонија и е овластена за таква дејност согласно со законите на државата каде што ќе врши чување на средствата на доброволниот пензиски фонд. Избраниот субчувар на имот мора да има рејтинг препорачлив за инвестирање според реномирани меѓународни кредитни рејтинг агенции. Агенцијата поблиску ги пропишува критериумите за рејтинг на субчуварот на имот.

(3) Сите инструменти во кои се вложени средствата на пензискиот фонд мора да се чуваат од страна на чувар на имот. Сите приливи и одливи на парични средства на пензискиот фонд се вршат единствено од сметки на доброволниот пензиски фонд кои се отворени и се водат кај чуварот на имот.

(4) Чуварот на имот може да врши услуги на чување на средства за повеќе доброволни и задолжителни пензиски фондови, но е должен чувањето на средствата, работењето во врска со тие средства и евиденцијата на секој пензиски фонд да ги врши одделно за секој пензиски фонд, одвоено од другите комитенти и одвоено од сопствените средства, работење и евиденција.

Член 149

(1) Чувар на имот на домашните средства е банка која има дозвола издадена од Народната банка на Република Македонија.

(2) За вршење работи на чување на средствата на доброволни пензиски фондови, чуварот на имот мора да ги исполни следниве услови:

а) да има најмалку сопствени средства во износ од 9.000.000 евра во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Македонија, согласно со дефиницијата за сопствени средства во Законот за банките и согласност од Народната банка на Република Македонија за вршење активност на чувар на имот;

б) да не е акционер во друштвото кое управува со доброволниот пензиски фонд чиј имот го чува, ниту акционер во странскиот менаџер на средства на тој доброволен пензиски фонд, ниту акционер во некое поврзано лице со друштвото и да нема никаква капитална поврзаност меѓу овие лица и

в) членовите на управниот одбор или надзорниот одбор на чуварот на имотот и другите вработени во чуварот на имот да не се членови на управниот одбор или надзорниот одбор, генерален директор, директор или други вработени во друштвото чии средства ги чува, ниту во странскиот менаџер на средства и да не се во исти такви односи со други лица кои се поврзани лица со друштвото или неговиот странски менаџер на средства.

(3) Банката која врши работи на чувар на имот треба да има посебна организациона единица за вршење на тие работи.

Член 150

(1) Чуварот на имотот на доброволен пензиски фонд ги врши следниве работи:

а) ги чува безбедно сите хартии од вредност кои претставуваат средства на доброволниот пензискиот фонд;

б) хартиите од вредност кои претставуваат средства на доброволниот пензиски фонд како електронски записи ги води на посебна сметка во Централниот депозитар за хартии од вредност;

в) ги чува документите за порамнување во врска со уплатата на парични средства на банкарската сметка на доброволниот пензиски фонд и исплатата на парични средства од банкарската сметка на доброволниот пензиски фонд;

г) работи како посредник за порамнување на трансакции со хартии од вредност врз основа на налози од друштвото и ги собира и наплаќа приходите од дивиденди, камати и сите други приходи кои произлегуваат од вложувањата на средствата на доброволниот пензиски фонд;

д) осигурува дека договорите во врска со стекнување, инвестирање и пренесување на средствата на доброволниот пензиски фонд се во согласност со овој закон, со статутот на доброволниот пензиски фонд и со налозите кои произлегуваат од трансакциите на друштвото за управување со пензиски фондови и дека тие налози се во согласност со овој закон;

ѓ) соработува и врши надзор на субчуварот на имот;

е) пресметува и уплаќа даноци поврзани со инвестициите и доставува барање за поврат и ослободување од данок и

ж) известува за годишните собранија на акционериите од друштвата и за правата поврзани со сопственоста и ги извршува налозите поврзани со остварување на правата од сопственост.

(2) Сите надоместоци на чуварот на имот ги плаќа друштвото од сопствените средства.

Член 151

(1) Чуварот на имот е должен веднаш, прво усно, а потоа и писмено да ја извести Агенцијата во случај на сомневање или за непочитување на договорот за чување на имот во кој тој е договорна страна, овој закон или за дејствие спротивно на интересите на членовите на доброволниот пензиски фонд.

(2) Обврската од ставот (1) на овој член подеднакво се однесува за незаконитости или за други дејствија извршени од страна на друштвото и на друго лице.

(3) Чуварот на имот поднесува извештаи до Агенцијата во врска со своите активности на секои 180 дена или во пократки временски периоди. Агенцијата поблиску ги пропишува периодот, формата, како и видот на податоците кои треба да бидат содржани во извештаите.

Член 152

(1) Друштвото и чуварот на имот мора постојано да имаат договор за чување на имотот. Овој договор задолжително содржи:

а) конкретни функции, обврски и должности на чуварот на имот вклучувајќи ја и неговата одговорност за евиденција и порамнување;

б) степен на одговорност за субчувар на имот и

в) сите надоместоци што ги наплатува чуварот на имот.

(2) Изборот на чуварот на имот и договорот од ставот (1) на овој член подлежат на претходна писмена согласност од Агенцијата.

Член 153

(1) Со договор не може да се ограничи законската одговорност на чуварот на имот и таквите одредби во договор за чување имот се ништовни.

(2) Чуварот на имот одговара за штетите настанати заради неизвршување, несовесно или неправилно извршување на должностите и истите не можат да се покриваат од средствата на доброволниот пензиски фонд.

(3) Чуварот на имот не може да ја пренесе својата одговорност согласно со ставот (2) од овој член и во случај кога извршил пренесување на некои должности на субчувар на имот согласно со членот 148 став (2) од овој закон.

(4) Во случај кога чувар на имот е банка и таа или со неа поврзани лица се акционери во друго друштво, банката е должна да преземе мерки за обезбедување потполна доверливост на податоците.

Член 154

(1) Отказниот рок за раскинување на договорот за чување на имот не може да биде пократок од 180 дена, освен во случаите наведени во членот 155 од овој закон. Договорната страна која сака да го раскине договорот е должна да достави писмено известување до другата страна и за тоа веднаш да ја извести Агенцијата, наведувајќи ги и причините за раскинување на договорот.

(2) Изборот на друг чувар на имот се врши единствено по претходна писмена согласност од Агенцијата, врз основа на образложено барање со потребните податоци за предложениот чувар на имот кое до Агенцијата го доставува друштвото.

Член 155

(1) Во случај на чуварот на имот да се одземе согласноста за вршење активност на чувар на имот од страна на Народната банка на Република Македонија заради неизвршување неправилно или несовесно извршување на обврските од договорот за чување на имотот или во случаи на стечај или ликвидација над чуварот на имот:

а) друштвото е должно веднаш да ги извести чуварот на имот и Агенцијата дека го раскинува договорот за чување на имот;

б) друштвото е должно веднаш да избере нов чувар на имот и да добие писмена согласност за тоа од Агенцијата и

в) доколку друштвото не постапи согласно со точките а) и б) од овој став, Агенцијата може со решение да издаде наредба за промена на чуварот на имот или да назначи нов чувар на имот.

(2) Агенцијата може да му наложи на друштвото промена на чуварот на имот и во случај кога неговата финансиска или организациона структура значително се влошила и претставува потенцијална закана за сигурноста на средствата што се чуваат кај тој чувар на имот, како и заради неизвршување, неправилно или несовесно извршување на обврските од договорот за чување на имотот:

а) друштвото е должно веднаш да го извести чуварот на имот дека го раскинува договорот за чување на имот;

б) друштвото е должно веднаш да избере нов чувар на имот и да добие писмена согласност за тоа од Агенцијата и

в) доколку друштвото не постапи согласно со точките а) и б) од овој став, Агенцијата може со решение да издаде наредба за промена на чуварот на имот или да назначи нов чувар на имот.

(3) Народната банка на Република Македонија или друга надлежна институција е должна веднаш да ја извести Агенцијата за влошувањата на финансиската и организационата структура на банката што врши работи на чување на имот, за кое има сознание и смета дека тоа би можело да ги загрози интересите на членовите на доброволниот пензиски фонд. Обемот, содржината и формата на известувањето подетално меѓусебно ги уредува Агенцијата со Народната банка на Република Македонија и со други надлежни институции.

Член 156

(1) Секоја промена на чуварот на имот се врши на начин што ќе обезбеди непрекинато извршување на услугите на чување на средствата на доброволниот пензиски фонд.

(2) Во случај на раскинување на договор за чување на имот, чуварот на имот е должен да ги предаде средствата што му биле дадени на чување и целокупната евиденција и документација во врска со извршувањето на обврските согласно со членот 150 од овој закон на новиот чувар на имот, во рок кој ќе го договораат договорните страни, но не подоцна од 30 работни дена по склучување на договорот меѓу новиот чувар на имот и друштвото за управување со доброволни пензиски фондови.

Член 157

Над средствата на доброволниот пензиски фонд, депонирани согласно со одредбите од овој закон, не смее да се спроведе извршување во постапка против чуварот на имот, тие средства не претставуваат дел од средствата на чуварот на имот против кој е отворена постапка на стечај или ликвидација и не смеат да бидат предмет на какво било порамнување.

ГЛАВА 16 ОДАНОЧУВАЊЕ

Член 158

(1) Осигурителот се ослободува од плаќање на персоналниот данок на доход пресметан на придонесите на своите вработени или членови уплатени во доброволниот пензиски фонд. Износот на ослободувањето за една календарска година не може да биде поголем од шест просечни месечни нето плати во Републиката, објавени за претходната година, по вработен или член.

(2) Членот на доброволниот пензиски фонд кој уплаќа сопствени средства во пензискиот фонд, има право на поврат на персоналниот данок на доход пресметан на износот на уплатениот придонес во доброволниот пензиски фонд. Износот на кој се пресметува повратот за една календарска година не може да биде поголем од шест просечни месечни нето плати во Републиката, објавени за претходната година.

(3) Членот на доброволен пензиски фонд за средствата уплатени на негова индивидуална сметка од физичко лице има право на поврат на персоналниот данок на доход пресметан на износот на уплатениот придонес во доброволниот пензиски фонд. Износот на кој се пресметува повратот за една календарска година не може да биде поголем од шест просечни месечни нето плати во Републиката, објавени за претходната година.

(4) Повратот на персоналниот данок на доход на членовите од ставовите (2) и (3) на овој член се врши на годишно ниво директно на доброволната индивидуална сметка на членот на пензискиот фонд, со доставување на барање за поврат на данок од страна на членот или физичкото лице за сметка на членот.

(5) Агенцијата поблиску ги пропишува начинот на вршење на повратот на данокот на индивидуалната сметка на член на доброволен пензиски фонд, како и формата и содржината на барањето од ставот (4) на овој член, по претходно мислење на Министерството за финансии.

Член 159

(1) Приходите од инвестирање на средствата на доброволните пензиски фондови не се оданочуваат.

(2) Приходите од инвестирање на средствата на доброволните пензиски фондови, распределени по доброволни и професионални сметки на членовите не се оданочуваат.

Член 160

Услугите од доброволното капитално финансирано пензиско осигурување се ослободени од данок на додана вредност.

ГЛАВА 17 КАЗНЕНИ И ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

а) КРИВИЧНИ ДЕЛА

Член 161

(1) Одговорно лице во друштво за управување со пензиски фонд коешто со лажно прикажување или прикривање на факти, со доведување во заблуда или на друг незаконит начин издејствува да се донесе одлука во друштвото за незаконито користење или инвестирање на средствата од доброволниот пензиски фонд, па поради тоа ќе биде предизвикана штета врз средствата од доброволниот пензиски фонд ќе се казни со затвор од една до пет години.

(2) Ако поради делото од ставот (1) на овој член, настапила штета врз средствата од пензиски фонд од големи размери, сторителот ќе се казни со затвор од една до десет години.

Член 162

(1) Одговорно лице во чувар на имот коешто со неизвршување или неправилно извршување на своите законски обврски сврзани со безбедно чување на хартиите од вредност кои претставуваат средства на доброволен пензиски фонд, предизвика штета на тие средства ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.

(2) Со казната од ставот (1) на овој член ќе се казни и одговорно лице во чувар на имот кое ќе дозволи спроведување на договор за инвестиционно стекнување или пренос на средствата на доброволниот пензиски фонд за кој знаел дека е незаконит, па поради тоа ќе настапи штета врз тие средства.

(3) Ако поради делото од ставот (1) на овој член настапила штета врз средствата од доброволниот пензиски фонд од големи размери, сторителот ќе се казни со затвор од една до пет години.

Член 163

Одговорно лице во друштво за управување со доброволни пензиски фондови или друго правно лице што врши работи сврзани со доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, коешто со пречекорување или неизвршување на своите овластувања ќе повреди, одземе или ограничи право на член на доброволен пензиски фонд што му припаѓа според закон ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.

б) ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 164

Порамнување и Комисија за одлучување по прекршок

(1) За прекршоците утврдени во членовите 165, 166, 167, 168, 169, 170 и 171 од овој закон прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува Комисијата за одлучување по прекршок на Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување основана согласно со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

(2) Одредбите од Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување кои се однесуваат на порамнување и на Комисијата за одлучување по прекршок ќе се применуваат во постапките во врска со прекршоците пропишани со овој закон.

Член 165

(1) Глоба во износ од 40.000 до 50.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на друштво за управување со доброволни пензиски фондови или на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови доколку:

1) основа повеќе од еден доброволен пензиски фонд, спротивно на член 12 став (1) од овој закон;

2) не го уплати капиталот на начин пропишан со членот 21 од овој закон;

3) основачкиот капитал потекнува од извори што не ги допушта членот 22 од овој закон;

4) не изврши соодветно усогласување на активностите во рок од 180 дена од промената на организационите односи согласно со членот 24 од овој закон;

5) не побара согласност за секое стекнување или пренос на акции согласно со членот 27 став (1) од овој закон;

6) средствата од сметката на член на доброволен пензиски фонд ги даде во залог, асигнација или ги пренесе во полза на трети лица спротивно на членот 101 став (3) од овој закон;

7) наплаќа надоместоци на начин и во износи што не се предвидени во членовите 117 и 118 од овој закон;

8) не обезбеди целосна конкурентност на провизиите согласно со членот 120 од овој закон;

9) надомести трошоци спротивно на членот 121 од овој закон;

10) не ги распоредува придонесите, пренесените средства и приносот од инвестициите на индивидуалните сметки на членовите на доброволните пензиски фондови и не води евиденција согласно со членот 122 од овој закон;

11) не ги претвора средствата од придонеси и пренесените средства во сметководствени единици согласно со членот 123 од овој закон;

12) врши проценка на средствата на доброволен пензиски фонд спротивно на правилата содржани во членот 124 од овој закон;

13) не врши пресметка на нето средствата на фондот и на вредноста на сметководствената единица на секој датум на проценка и не ја промени проценетата вредност на одредена хартија од вредност, согласно со членот 126 од овој закон;

14) го води сметководството на друштвото и доброволниот пензискиот фонд спротивно на законите на Република Македонија и на меѓународните сметководствени стандарди во смисла на членот 129 од овој закон;

15) инвестира средства од доброволниот пензиски фонд спротивно на принципите, целите и инструментите предвидени во членовите 130, 131 и 134 од овој закон;

16) продава, купува или користи средства спротивно на ограничувањата од членот 136 на овој закон;

17) го пренесе управувањето со средствата на доброволниот пензиски фонд, спротивно на членот 138 ставови (1) и (2) на овој закон;

18) се задолжува спротивно на целите и ограничувањата од членот 141 на овој закон;

19) не избере чувар на имот на кого ја доверува одговорноста за чување на средствата од доброволниот пензискиот фонд или нема постојано договор со чувар на имот согласно со членовите 148 ставови (1) и (2) и 152 од овој закон;

20) избере чувар на имот кој не ги исполнува условите од членот 149 на овој закон;

21) не ги исполни обврските предвидени во членот 155 ставови (1) точки а) и б) и (2) од овој закон и

22) не обезбеди непрекинато извршување на услугите за чување на средствата на пензискиот фонд согласно со членот 156 став (1) од овој закон.

(2) Глоба до десеткратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови или на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета на доброволниот пензиски фонд.

(3) Глоба во износот од ставот (1) на овој член ќе се изрече само на друштво за управување со доброволни пензиски фондови доколку:

1) врши дејности што не се предвидени во членот 16 став (1) од овој закон;

2) не го зголеми акционерскиот капитал согласно со членот 19 став (2) од овој закон;

3) не го одржува и не го зголеми акционерскиот капитал пресметан по методологија утврдена од Агенцијата и не одржува ликвидни средства во износ не помал од процентот од основачкиот капитал согласно со членот 23 ставови (1) и (2) од овој закон;

4) управува со задолжителен пензиски фонд без одобренијата од Агенцијата од членот 67 став (1) на овој закон и

5) поднесе барање за одобрение за дозвола за вршење на дејност - управување со задолжителни пензиски фондови и во поднесената документација приложи неточни податоци спротивно на членот 67 став (2) од овој закон.

(4) Глоба до десеткратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на друштвото за управување со доброволни пензиски фондови ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета на доброволниот пензиски фонд.

(5) Глоба во износот од ставот (1) на овој член ќе се изрече само на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови:

1) врши дејности што не се предвидени во членот 16 став (2) од овој закон;

2) не го зголеми акционерскиот капитал согласно со членот 20 став (2) од овој закон и

3) не го одржува и не го зголеми акционерскиот капитал пресметан по методологија утврдена од Агенцијата и не одржува ликвидни средства во износ не помал од процентот од основачкиот капитал согласно со членот 23 ставови (3) и (4) од овој закон;

(6) Глоба до десеткратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета на доброволниот пензиски фонд.

(7) Глоба во износот од ставот (1) на овој член ќе се изрече само на друштво за управување со задолжителни пензиски фондови:

1) управува со доброволен пензиски фонд без одобренијата од Агенцијата од членот 61 став (1) на овој закон и

2) поднесе барање за дозвола за вршење на дејност - управување со доброволни пензиски фондови и во поднесената документација приложи неточни податоци спротивно на членот 61 став (2) од овој закон.

(8) Глоба до десеткратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета на доброволниот пензиски фонд.

(9) Глоба во износ од 4.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во друштвото за управување со доброволни пензиски фондови или во друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, за прекршокот од ставот (3) на овој член на одговорното лице во друштвото за управување со доброволни пензиски фондови, за прекршокот од ставот (5) на овој член на одговорното лице во друштвото за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови, за прекршокот од ставот (7) на овој член на одговорното лице во друштвото за управување со задолжителни пензиски фондови.

(10) Глоба до двојниот износ од ставот (9) на овој член ќе се изрече на одговорното лице во друштвото од ставот (9) на овој член, ако прекршокот го сторил од користолубие.

Член 166

(1) Глоба во износ од 20.000 до 30.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на друштво за управување со доброволни пензиски фондови или на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови доколку:

1) ги користи своите средства за намени забранети со членот 32 од овој закон;

2) не ги исполнува барањата предвидени во членот 33 од овој закон;

3) не основа организациона единица за внатрешна ревизија согласно со членот 34 од овој закон;

4) не назначи надворешен овластен ревизор со добри референци и не објави извадок од ревидираниот финансиски извештај со мислење на овластениот ревизор согласно со членот 35 од овој закон;

5) не воспостави индивидуална сметка согласно со членот 95 став (1) од овој закон;

6) не ги пренесе средствата од постојниот во идниот пензиски фонд согласно со членот 97 став (1) од овој закон;

7) дава или објавува погрешни информации за фондот, кои можат да ги доведат во заблуда постојните или идните членови на фондот или дава изјави или

предвидувања за идните инвестициони резултати за пензиски фонд, како и не достави на одобрување до Агенцијата или објави неодобрен материјал за маркетинг и не постапи по решението на Агенцијата во смисла на членот 107 ставови (1), (2), (4) и (5) од овој закон;

8) применува постапки на маркетинг на пензиски фондови забранети со членот 112 од овој закон;

9) не ја исполнува обврската за редовно информирање на членовите на доброволниот пензиски фонд согласно со членот 114 од овој закон;

10) не доставува информации и податоци на Агенцијата или доставува погрешни информации и податоци согласно со членот 116 од овој закон;

11) не ги извести Агенцијата и сите членови на пензискиот фонд за секоја промена на висината на надоместоците, на начин и во рокови предвидени во членот 119 од овој закон;

12) не го утврди приносот за пензискиот фонд со кој управува согласно со членот 127 од овој закон;

13) инвестира средства од доброволниот пензиски фонд спротивно на ограничувањата предвидени со членовите 132 и 133 од овој закон;

14) не ја извести Агенцијата кога сака да го откаже договорот за чување на имот согласно со членот 154 став (1) од овој закон и

15) не постапува согласно со ставовите и мислењата изнесени во актите на Агенцијата;

(2) Глоба до петкратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на друштвото за управување со пензиски фондови, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета за пензискиот фонд.

(3) Глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во друштвото за управување со пензиски фондови.

(4) Глоба до двојниот износ од ставот (3) на овој член ќе се изрече на одговорното лице во друштвото за управување со пензиски фондови, ако прекршокот од ставот (1) на овој член го сторил од користолубие.

Член 167

(1) Глоба во износ од 9.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на друштво за управување со доброволни пензиски фондови или на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови доколку:

1) одбие зачленување на лице кое ги исполнува условите пропишани со членот 94 став (1) од овој закон;

2) не ги обезбеди правата на членот на пензиски фонд кој престанал да уплаќа придонеси во фондот пред пензионирањето согласно со членот 99 од овој закон;

3) врши маркетинг на пензиски фонд на лице во неговите работни простории спротивно на членот 108 став (1) од овој закон;

4) склучува договор за членство со физичко лице без посредство на агент спротивно на членот 109 став (1) од овој закон;

5) не ги почитува барањата во врска со објавување информативен проспект содржани во членот 113 ставови (1), (2), (3) и (4) од овој закон и

6) не му овозможи увид во информативниот проспект и во статутот на својот фонд на секое лице кое ќе се пријави за членство во тој фонд или на свој член спротивно на членот 113 ставови (5) и (6) од овој закон.

(2) Глоба до петкратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на друштвото за управување со пензиски фондови, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета за доброволниот пензиски фонд.

(3) Глоба во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во друштвото за управување со пензиски фондови.

(4) Глоба до двојниот износ од ставот (3) на овој член ќе се изрече на одговорното лице во друштвото за управување со пензиски фондови, ако прекршокот од ставот (1) на овој член го сторил од користољубие.

Член 168

(1) Глоба во износ од 40.000 до 50.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на чувар на имот доколку:

1) не ги врши чувањето на средствата, работењето во врска со тие средства и евиденцијата на пензиските фондови одделно за секој пензиски фонд, одвоен од другите коминтенти и одвоен од сопствените средства, работење и евиденција согласно со членот 148 став (4) од овој закон;

2) не ги исполнува условите од членот 149 на овој закон;

3) не ги врши работите од членот 150 на овој закон;

4) не ја извести веднаш Агенцијата во случај на непочитување на договорот за чување на имот, законот или за дејствие спротивно на интересите на членовите на пензискиот фонд, извршено од страна на друштвото или на кое било друго лице согласно со членот 151 од овој закон;

5) ги покрива штетите од средствата на пензискиот фонд спротивно на членот 153 став (2) од овој закон;

6) не обезбеди потполна доверливост на податоците согласно со членот 153 став (4) од овој закон;

7) не ја извести Агенцијата кога сака да го откаже договорот за чување на имот согласно со членот 154 став (1) од овој закон и

8) во случај на раскинување на договорот за чување имот не ги исполни обврските од членот 156 став (2) на овој закон.

(2) Глоба до десеткратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на чувар на имот, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета.

(3) Глоба во износ од 4.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во чуварот на имот.

(4) Глоба до двојниот износ од ставот (3) на овој член ќе се изрече на одговорното лице во чуварот на имот, ако прекршокот од ставот (1) на овој член го сторил од користољубие.

Член 169

Глоба во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на агент на друштво доколку:

1) не се придржува кон обврските и ограничувањата предвидени во членот 109 ставови (2), (4) и (5) од овој закон и

2) остварува контакти спротивно на членот 110 од овој закон.

Член 170

Глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на физичко лице доколку:

1) има повеќе од една доброволна индивидуална сметка или повеќе од една професионална сметка, спротивно на членот 95 став (2) од овој закон и

2) не се придржува кон обврските и ограничувањата предвидени во членот 109 ставови (3) и (6) од овој закон.

Член 171

(1) Глоба во износ од 5.000 до 7.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правно лице кое е осигурител на професионална пензиска шема доколку:

1) не ги обезбеди информациите предвидени во членовите 85 став (3) и 88 став (1) од овој закон;

2) организира повеќе професионални пензиски шеми, спротивно на членот 87 од овој закон;

3) не ги сноси надоместоците за членовите на пензискиот фонд кои учествуваат во неговата професионална шема, согласно со членот 89 од овој закон и

4) го направи изборот спротивно на интересите на учесниците во неговата професионална пензиска шема или воведо механизми за ограничување на правата на учесниците во неговата професионална пензиска шема спротивно на членот 90 од овој закон.

(2) Глоба до петкратен износ од ставот (1) на овој член ќе се изрече на правното лице кое е осигурител на професионална пензиска шема, ако со прекршокот од ставот (1) на овој член прибавило поголема имотна корист или предизвикало поголема имотна штета за учесниците на пензиската шема.

(3) Глоба во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во осигурителот.

(4) Глоба до двојниот износ од ставот (3) на овој член ќе се изрече на одговорното лице во осигурителот, ако прекршокот од ставот (1) на овој член го сторил од користољубие.

Член 172

(1) Глоба во износ од 20.000 до 30.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правно лице кое се пријавило за дозвола за основање друштво и во поднесената документација приложило неточни податоци спротивно на членовите 30 и 55 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице.

(3) Надлежен орган за изрекување на прекршочните санкции од ставовите (1) и (2) на овој член е надлежниот суд.

ГЛАВА 18 ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 173

Агентите на друштво за управување со задолжителен пензиски фонд основано пред влегувањето во сила на овој закон треба да полагаат дополнителен испит за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување и да се пререгистрираат во Регистарот на агенти, доколку тоа друштво основа и доброволен пензиски фонд.

Член 174

(1) Барањата од членовите 54 став (1), 61 став (2) и 67 став (2) на овој закон се поднесуваат од датумот определен од Агенцијата, за што согласност дава Владата на Република Македонија.

(2) Агенцијата утврдува еден датум за сите друштва пред кој не може да се преземаат активности на маркетинг и испитување на јавното мислење за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Член 175

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од 180 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 176

Против одлуката на Управниот одбор на Агенција-та незадоволните лица можат да поднесат жалба до Управниот суд на Република Македонија за решавање во втор степен.

Член 177

Одредбите од членовите 102, 103, 104 и 105 на овој закон ќе отпочнат да се применуваат од денот на пристапувањето на Република Македонија во Европската унија.

Член 178

Агенцијата може да воведи различни ограничувања во врска со инвестирањето од денот на пристапувањето на Република Македонија во Европската унија.

Член 179

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

LIGJ PËR SIGURIM PENSIONAL VULLNETAR ME FINANCIM KAPITAL

KREU 1 DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

(1) Me këtë ligj rregullohet sigurimi pensional vullnetar me financim kapital, themelimi dhe puna e фондеве пенсионале vullnetare, shoqërive për udhëheqje me фондеве пенсионале vullnetare dhe shoqërive për udhëheqje me фондеве пенсионале të obligueshme dhe vullnetare, si dhe organizimi i skemave pensioneale професионале për të punësuarit e vet nga ana e punëdhënësve dhe për anëtarët e vet nga ana e shoqatave të qytetarëve.

(2) Sigurimi pensional vullnetar me financim kapital, paraqet sigurim pensional në bazë vullnetare të financuar me kapitalizimin e mjeteve. Në këtë sigurim përfshihen personat që nuk janë përfshirë në sigurimin e obligueshëm pensional, dhe personat që janë përfshirë në atë sigurim për realizimin e të hyrave plotësuese.

(3) Në фондеве pensioneale vullnetare paguhen kontributet vullnetare nga persona, punëdhënës dhe shoqata të qytetarëve që do të zgjedhin për të kontribuuar në këtë фонде, mjetet e të cilëve investohen në instrumentet финансиаре dhe shpërndahen në pajtim me këtë ligj. Shoqëritë për udhëheqje me фондеве pensioneale vullnetare dhe shoqëritë për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme dhe vullnetare, udhëheqin me këto фонде.

(4) Askush përveç shoqërisë së themeluar në bazë të këtij ligji, nuk mund të kryejë punë të marketingut, as të ofrojë фондеве pensioneale vullnetare, skema pensioneale професионале ose aranzhmane të ngjashme pensioneale, as që në emrin e vet t'i përdorë fjalët “Shoqëri për udhëheqje me фондеве vullnetare pensioneale”, “Shoqëri për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme dhe vullnetare”, “Fond pensional vullnetar”, “Skemë pensioneale професионале” ose fjalë të ngjashme, në gjuhën македонске ose në gjuhë tjetër.

Neni 2

Parime themelore në të cilat bazohet ligji, janë:

1) **sigurim i mjeteve plotësuese në rast të pleqërisë** – me sigurimin pensional vullnetar me financim kapital, sigurohet kompensimi pensional në vitet e pleqërisë, në pajtim me këtë ligj;

2) **anëtarësim në fondin pensional vullnetar në bazë vullnetare** – anëtar i fondit pensional vullnetar mund të bëhet personi që nuk është përfshirë në sigurimin e obligueshëm pensional, ose personi që është përfshirë në atë sigurim me zgjedhjen e vet;

3) **sigurim pensional vullnetar me financim kapital i bazuar në kontribute të definuara** – në këtë sigurim paraprakisht është definuar shumata e kontributit që paguhet, ndërsa shumata e kompensimit pensional nuk është definuar paraprakisht dhe ajo varet nga kontributet e paguara dhe shtimi i tyre;

4) **sigurim i mjeteve për siguri materiale të personave me kapitalizimin e mjeteve** – kontributet që paguhen në llogaritë individuale të anëtarëve, akumulohen dhe shtohen përmes investimit;

5) **investim i mjeteve në bazë të sigurisë, diversitetit të rrezikut dhe mbajtjes së likuiditetit adekuat** – gjatë investimit të mjeteve të фондеве pensioneale, duhet të arrihet siguria dhe të mbahet likuiditeti adekuat i mjeteve, si dhe investimi i tyre në instrumente të ndryshme me rrezik të ndryshëm dhe

6) **transparencë** – anëtarët e фондеве pensioneale marrin raporte të rregullta dhe detajore për mjetet e veta, dhe shoqëritë për aktivitetet e tyre rregullisht i njoftojnë opinionin dhe anëtarët e tyre.

Neni 3

Në sigurimin pensional vullnetar me financim kapital, ndalohet çfarëdo diskriminimi i anëtarëve sipas gjinisë, racës, ngjyrës së lëkurës, gjuhës, besimit dhe religjionit, përkatësisë politike ose tjetër, prejardhjes nacionale ose sociale, përkatësisë së pakicës nacionale ose etnike, ose në bazë të pasurisë, familjes, gjendjes shëndetësore dhe moshës.

Neni 4

Shprehjet e veçanta të përdorura në këtë ligj, e kanë kuptimin si vijojnë:

1. **“Shoqëri për udhëheqje me фондеве pensioneale vullnetare”** është shoqëria aksionare, që është e themeluar dhe e autorizuar që të udhëheqë vetëm me fondin pensional vullnetar, në pajtim me këtë ligj.

2. **“Shoqëri për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme dhe vullnetare”** është shoqëria aksionare, që është e themeluar dhe e autorizuar që të udhëheqë vetëm me fondin pensional të obligueshëm dhe fondin pensional vullnetar, në pajtim me këtë ligj.

3. **“Shoqëri për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme”** është shoqëria aksionare, që është e themeluar dhe e autorizuar që të udhëheqë vetëm me fondin e obligueshëm pensional, në pajtim me Ligjin për sigurim pensional të obligueshëm me financim kapital.

4. **“Shoqëri”** është shoqëria për udhëheqje me фондеве pensioneale vullnetare dhe shoqëria për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme dhe vullnetare.

5. **“Fond pensional vullnetar”** është fond i hapur investues, i themeluar dhe udhëhequr nga shoqëria për udhëheqje me фондеве pensioneale vullnetare, ose shoqëria për udhëheqje vetëm me фондеве pensioneale të obligueshme dhe vullnetare, në pajtim me këtë ligj.

6. **“Fond i obligueshëm pensional”** është fondi i themeluar dhe i udhëhequr nga shoqëria për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme, ose shoqëria për udhëheqje me фондеве pensioneale të obligueshme dhe vullnetare, në pajtim me Ligjin për sigurimin e obligueshëm pensional me financim kapital dhe në pajtim me këtë ligj.

7. **“Agjenci”** është Agjencia për supervizionin e sigurimit pensional me financim kapital, që e rregullon dhe e mbikëqyr sigurimin pensional të obligueshëm dhe vullnetar me financim kapital.

8. **“Ruajtës i pronës”** është banka ose institucioni i specializuar depozitar, të cilës shoqëria që udhëheq me fonde pensionale vullnetare dhe shoqëria që udhëheq me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, ia ka besuar përgjegjësinë për ruajtjen e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare, dhe kryen aktivitete të tjera të përcaktuara me këtë ligj.

9. **“Institucion financiar”** është banka, shoqëria për sigurim, shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale, shoqëria për udhëheqje me mjete ose institucioni i ngjashëm financiar.

10. **“Sigurues”** është punëdhënësi ose shoqata e qytetarëve me seli në Republikën e Maqedonisë, që e organizon dhe financon skemën profesionale pensionale dhe paguan kontribute vullnetare në fondin pensional vullnetar, për të punësuarit ose anëtarët e vet.

11. **“Skemë pensionale profesionale”** është skema e kontraktuar ndërmjet punëdhënësit dhe personave të tij të punësuar, ose shoqatës së qytetarëve dhe anëtarëve të saj, e lidhur në fondin pensional vullnetar.

12. **“Person i lidhur”** në raport me personin e caktuar fizik ose juridik, është:

a) aksionari individual ose një grup aksionarësh, që posedojnë së paku 20% të aksioneve me të drejtë vote ose nëse posedojnë përqindje më të vogël, mund të kenë kontroll të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ndaj vendimmarrjes, te ai person juridik;

b) cilido person tjetër juridik te i cili personi i parë juridik, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë posedon së paku 20% të aksioneve me të drejtë vote ose nëse posedon përqindje më të vogël, mund të kenë kontroll të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ndaj vendimmarrjes, te ai person juridik;

c) cilido person tjetër juridik te i cili një aksionar, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë posedon më tepër se 30% të aksioneve me të drejtë vote, dhe në të njëjtën periudhë kohore aksionari i njëjtë posedon në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë më tepër se 30% të aksioneve me të drejtë vote, te personi i parë juridik;

ç) personi fizik, ose personat që kanë kontroll të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, ose janë të kontrolluar nga, ose janë nën kontrollin e përbashkët të personit juridik;

d) anëtari i këshillit drejtues, këshillit mbikëqyrës ose anëtari i organit tjetër të udhëheqjes ose mbikëqyrjes të personit juridik dhe

dh) cilido anëtar i familjes më të ngushtë ose farefis, përfundimisht me shkallën e dytë të farefisit sipas gjakut, lidhur me personat e shënuar në këtë pikë.

13. **“Kontroll”** sipas pikës 12 të këtij neni, është kur një person:

a) në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, posedon depozitë shumice te personi tjetër juridik ose

b) në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, posedon shumicën e të drejtave të votës te personi tjetër juridik, ose

c) ka të drejtë që të caktojë dhe shkarkojë shumicën e anëtarëve të organeve të udhëheqjes të personit tjetër juridik, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, duke përfshirë edhe marrëveshjen e lidhur me një apo më tepër aksionarë të personit tjetër juridik, për lëshimin ose bashkimin e të drejtave të tyre të votës, për realizimin e interesave të përbashkëta, ose

ç) ka të drejtë që të realizohet, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ndikimi i konsiderueshëm ndaj udhëheqjes dhe miratimit të politikave dhe vendimeve financiare dhe afariste të personit tjetër juridik.

14. **“Anëtar”** është personi fizik që ka lidhur marrëveshje për anëtarësim në fondin pensional vullnetar dhe ka llogari individuale vullnetare, ose ka vërtetim për anëtarësi nga shoqëria që udhëheq me fondin pensional, në të cilin person është anëtar dhe ka llogari profesionale.

15. **“Llogari vullnetare individuale”** është llogaria në emër të personit në fondin pensional vullnetar, në të cilin anëtari ose personi tjetër, paguan kontribute vullnetare në bazë vullnetare.

16. **“Llogari profesionale”** është llogaria në fondin pensional vullnetar, në emër të të punësuarit, në të cilën vetëm punëdhënësi paguan kontribut vullnetar, ose në emër të anëtarit të shoqatës së qytetarëve në të cilën vetëm shoqata paguan kontribut vullnetar.

17. **“Bartje”** është bartja e mjeteve nga njëra në llogarinë tjetër individuale të anëtarit, në fondin e njëjtë ose fondin tjetër pensional vullnetar.

18. **“Provizione transaksioni”** janë kompensimi për bursën e letrave me vlerë, kompensimi për depozitarin e letrave me vlerë dhe provizioni për personat juridikë që kryejnë shërbime me letra me vlerë, drejtpërdrejt të lidhura me tregtinë me mjetet e fondeve pensionale vullnetare.

19. **“Agjent”** është personi fizik që kryen punë të marketingut të fondeve pensionale, dhe lidh marrëveshje për anëtarësim.

20. **“Kompensim pensional”** është kompensimi që paguhet nga sigurimi pensional vullnetar me financim kapital.

KREU 2

FONDI PENSIONAL VULLNETAR

Neni 5

(1) Fondi pensional vullnetar është fond i hapur investues, që themelohet dhe punon në pajtim me Ligjin për fondet investuese, nëse me këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe. Fondin pensional vullnetar e përbëjnë mjetet nga kontributet vullnetare (në tekstin e mëtejme: kontributet), të paguara në emër dhe për llogari të anëtarëve të atij fondi dhe të ardhurat nga kontributet e investuara, të zvogëluara për kompensimet që arkëtohen nga fondi pensional vullnetar.

(2) Pronarë të fondit pensional vullnetar janë anëtarët e tij, të drejtat individuale pronësore të të cilëve, janë të përcaktuara varësisht nga shuma e mjeteve të llogarive të tyre, në pajtim me nenin 101 nga ky ligj.

(3) Mjetet e fondit pensional vullnetar, janë plotësisht të ndara nga mjetet e shoqërisë që udhëheq me atë fond.

Neni 6

Me mjetet e fondit pensional vullnetar, udhëheq shoqëria që e përfaqëson dhe prezanton fondin pensional para personave të tretë.

Neni 7

Selia e fondit pensional vullnetar, është në selinë e shoqërisë që udhëheq me atë fond pensional.

Neni 8

Emri i secilit fond pensional vullnetar, detyrimisht i përmban fjalët “Fondi pensional vullnetar”.

Neni 9

Mjetet e fondit pensional vullnetar, nuk mund të bëhen lëndë e kërkesave, as që ndaj atyre mjeteve mund të zbatohet përmbartimi nga ana e, ose në emër të kreditorëve të shoqërisë që udhëheq me atë fond pensional.

Neni 10

(1) Fondi pensional vullnetare e ka statutin që përmban:

a) parime themelore dhe kufizime të veçanta gjatë investimit, krahas atyre të përcaktuara me ligj, nënrynd dhe organin për marrjen dhe zbatimin e vendimeve investuese;

b) mënyrën e llogaritjes së provizioneve transaksionale, të lidhura drejtpërdrejt me shitjen dhe blerjen e mjeteve të fondit pensional vullnetar dhe heqjen e tyre nga fondi pensional;

c) heqjet nga mjetet e fondit pensional vullnetar, për shkak të pagesës së kompensimeve të shoqërisë;

ç) mënyrën e udhëheqjes së kontabilitetit të fondit pensional vullnetar;

d) mënyrën e informimit të anëtarëve të fondit pensional vullnetar, dhe gazetën ditore në të cilën botohet prospekti informativ i fondit pensional dhe

dh) të dhëna të tjera me rëndësi për fondin pensional vullnetar.

(2) Agjencia për supervizionin e sigurimit pensional vullnetar me financim kapital (në tekstin e mëtejshëm: Agjencia), jep pëlqim për statutin e fondit pensional vullnetar.

Neni 11

Së paku një herë në vit, shoqëria që udhëheq me fondin pensional vullnetar, përgatit raporte financiare për fondin pensional vullnetar. Të dhënat e përmbajtura në raportet financiare, duhet të përgatiten në pajtim me nenin 129 të këtij ligji, të jenë konsistente dhe gjithëpërfshirëse dhe ta tregojnë gjendjen e vërtetë për mjetet e fondit pensional vullnetar.

Neni 12

(1) Një shoqëri mund të themelojë dhe të udhëheqë vetëm një fond pensional vullnetar.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëritë mund të udhëheqin me më tepër se një fond pensional vullnetar, në mënyrën e përcaktuar nga Agjencia, pas pëlqimit paraprak nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale. Agjencia e përcakton datën nga e cila të gjitha shoqëritë mund të fillojnë me udhëheqje me më tepër se një fond pensional vullnetar, numrin e fondeve pensionale vullnetare me të cilat mund të udhëheqë një shoqëri, parametrat për portofolin investues, mënyrën e bartjes së mjeteve ndërmjet fondeve pensionale vullnetare me të cilat udhëheq shoqëria e njëjtë, dhe çështje të tjera për të cilat Agjencia konsideron se janë me rëndësi, në bazë të kushteve dhe shkallës së zhvillimit të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital dhe tregut financiar.

KREU 3

SHOQËRIA PËR UDHËHEQJE ME FONDE PENSIONALE VULLNETARE DHE SHOQËRIA PËR UDHËHEQJE ME FONDE PENSIONALE TË OBLIGUESHME DHE VULLNETARE

Neni 13

Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, themelohet dhe punon në pajtim me Ligjin për shoqëri tregtare, nëse me këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe.

Neni 14

Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, mund të themelohet dhe të punojë vetëm si shoqëri aksionare.

Neni 15

(1) Emri i çdo shoqërie për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, doemos duhet t'i përmbajë fjalët "shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare".

(2) Emri i çdo shoqërie për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, doemos duhet t'i përmbajë fjalët "shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare".

Neni 16

(1) Veprimtari e vetme e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, është udhëheqja me fonde pensionale vullnetare, përfaqësimi i tyre para personave të tretë, si dhe veprimtari të tjera të lidhura me udhëheqjen me fonde pensionale vullnetare.

(2) Veprimtari e vetme e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, është udhëheqja me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, përfaqësimi i tyre para personave të tretë, si dhe veprimtari të tjera të lidhura me udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare.

Neni 17

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, arkëton kompensim në kushte dhe në mënyrë të përcaktuara me këtë ligj.

(2) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, arkëton kompensim në kushte dhe mënyrë të përcaktuara në Ligjin për sigurimin pensional të obligueshëm me financim kapital dhe në këtë ligj.

Neni 18

(1) Kapitali themelues i shoqërisë, nuk mund të rritet përmes emetimit publik të aksioneve.

(2) Aksionet e shoqërisë janë aksione të thjeshta në emër.

(3) Shoqëria nuk mund të emetojë aksione prioritare.

(4) Aksionarët e shoqërisë, sipas pjesëmarrjes së tyre në kapitalin e shoqërisë, kanë pozitë të barabartë në shoqëri. Me statutin e shoqërisë nuk mund t'u jepen më shumë të drejta ose privilegje aksionarëve të veçantë, ose t'u kufizohen të drejtat ose t'u ngarkohen obligime plotësuese.

(5) Asnjë marrëveshje e aksionarëve ose dokument tjetër, nuk do të ketë vlefshmëri, nëse përmban dispozita në kundërshtim me kushtet nga paragrafi (4) i këtij neni.

Neni 19

(1) Kapitali themelues i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, është së paku 500 000 euro.

(2) Aksionarët e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, janë të obliguar që në afat prej 45 ditësh pune, ta zmadhojnë kapitalin aksionar të shoqërisë për 500 000 euro përmes depozitimeve, kur mjetet e fondit pensional vullnetar i tejkalojnë 500 000 euro, dhe në çdo rast të ardhshëm kur mjetet e fondit pensional vullnetar do të zmadhohen për 50 000 000 euro të mëtejshme.

(3) Eurot nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, llogariten në kundërvlerë me denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e pagesës.

Neni 20

(1) Kapitali themelues i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, është së paku 1 800 000 euro.

(2) Aksionarët e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, janë të obliguar që në afat prej 45 ditësh pune, ta zmadhojnë kapitalin aksionar të shoqërisë për 1 000 000 euro përmes depozitimeve, kur mjetet e fondit pensional të obligueshëm me të cilin udhëheq ajo shoqëri i tejkalojnë 1 000 000 euro, dhe në çdo rast të ardhshëm kur mjetet e fondit pensional të obligueshëm, do të zmadhohen për 100 000 000 euro të mëtejshme. Gjithashtu në afat prej 45 ditësh pune,

aksionarët janë të obliguar që ta zmadhojnë kapitalin aksionar të shoqërisë për 500 000 euro përmes depozitimeve, kur mjetet e fondit pensional vullnetar me të cilin udhëheq ajo shoqëri i tejkalojnë 50 000 000 euro, dhe në çdo rast të ardhshëm kur mjetet e fondit pensional vullnetar do të zmadhohen për 50 000 000 euro të metutjeshme.

(3) Eurot nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, llogariten në kundërvlerë me denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e pagesës.

Neni 21

(1) Kapitali themelues i shoqërisë, paguhet vetëm me mjete në para.

(2) Kapitali themelues i shoqërisë paguhet në tërësi, para regjistrimit të shoqërisë në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë.

(3) Regjistri qendror i Republikës së Maqedonisë, është i obliguar që ta njoftojë Agjencinë për çdo ndryshim të kapitalit themelues të shoqërisë, në afat prej tri ditësh nga regjistrimi i kryer.

(4) Kapitali themelues i shoqërisë paguhet në llogarinë e hapur në bankë ose në bankë të huaj që ka leje të punojë në territorin e Republikës së Maqedonisë, në pajtim me ligjin.

Neni 22

(1) Kapitali themelues i shoqërisë, nuk guxon të rrjedhë nga huat ose kreditë, as të jetë i ngarkuar në çfarëdo mënyre.

(2) Kapitali themelues i shoqërisë doemos duhet të rrjedhë nga burime ligjore, dhe të jetë i tatuuar në pajtim me dispozitat e Republikës së Maqedonisë, dhe dispozitat e vendit në të cilin secili aksionar i huaj është themeluar si person juridik.

Neni 23

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, është e obliguar që në çdo kohë ta mbajë shumën e kapitalit aksionar, por jo më pak se gjysma nga shuma e kapitalit themelues nga neni 19 paragrafi (1) i këtij ligji, e llogaritur sipas metodologjisë për llogaritje të kapitalit, të përcaktuar nga Agjencia, me ç'rast shoqëria është e obliguar që ta mbajë likuiditetin e mjeteve deri në shumë jo më të vogël se përqindja nga kapitali themelues, që e përcakton Agjencia.

(2) Nëse vjen te zmadhimi i kapitalit aksionar në pajtim me nenin 19 paragrafi (2) i këtij ligji, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, është e obliguar që në çdo kohë ta mbajë shumën e kapitalit aksionar, por jo më pak se gjysma nga shuma e kapitalit themelues nga neni 20 paragrafi (1) i këtij ligji, me ç'rast është e obliguar që të mbajë mjete likuide, në shumë jo më të vogël se përqindja nga kapitali themelues, që e përcakton Agjencia.

(3) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, është e obliguar që në çdo kohë ta mbajë shumën e kapitalit aksionar, por jo më pak se gjysma nga shuma e kapitalit themelues nga neni 20 paragrafi (1) i këtij ligji, me ç'rast është e obliguar që të mbajë mjete likuide, në shumë jo më të vogël se përqindja nga kapitali themelues, që e përcakton Agjencia.

(4) Nëse vjen te zmadhimi i kapitalit aksionar në pajtim me nenin 20 paragrafi (2) i këtij ligji, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, është e obliguar që në çdo kohë ta mbajë shumën e kapitalit aksionar, por jo më pak se gjysma nga shuma e kapitalit themelues nga neni 20 paragrafi (1) i këtij ligji, me ç'rast është e obliguar që të mbajë mjete likuide, në shumë jo më të vogël se përqindja nga kapitali themelues, që e përcakton Agjencia.

(5) Shoqëria është e obliguar që menjëherë ta njoftojë Agjencinë për çdo zvogëlim të kapitalit aksionar, nën shumat e përcaktuara në paragrafët (1), (2), (3) dhe (4) të këtij neni.

(6) Agjencia mund t'ia heqë lejen për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, nëse pas zvogëlimit të

kapitalit nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni nën shumën e përcaktuar, shoqëria nuk e kryen zmadhimin e kapitalit deri në atë shumë, në afatin që vet do ta përcaktojë por jo më të shkurtër se 90 ditë dhe jo më të gjatë se një vit.

(7) Agjencia mund t'ia heqë lejen për udhëheqje me fondin pensional vullnetar dhe/ose lejen për udhëheqje me fondin pensional të obligueshëm, shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, nëse pas zvogëlimit të kapitalit nga paragrafi (3) dhe (4) të këtij neni nën shumën e përcaktuar, shoqëria nuk e kryen zmadhimin e kapitalit deri në atë shumë, në afatin që vet do ta përcaktojë por jo më të shkurtër se 90 ditë dhe jo më të gjatë se një vit.

Neni 24

(1) Shoqëri mund të themelojnë personat juridikë vendës dhe të huaj.

(2) Themeluesit që posedojnë 51% ose më tepër nga kapitali themelues i shoqërisë janë institucionet financiare, si dhe personat e tjerë juridikë të cilët drejtpërdrejt ose tërthorazi posedojnë më tepër se 50% të aksioneve me të drejtë udhëheqjeje të institucioneve financiare.

(3) Personi i njëjtë juridik mund të jetë aksionar vetëm në një shoqëri, për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare.

(4) Personi i njëjtë juridik mund të jetë aksionar vetëm në një shoqëri, për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare.

(5) Aksionari i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, mund të jetë aksionar i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme.

(6) Aksionari i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, nuk mund të jetë aksionar as i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme as i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare.

(7) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme me seli në Republikën e Maqedonisë, nuk mund të jetë aksionar në shoqërinë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare as në shoqërinë për udhëheqje me fondet pensionale të obligueshme dhe vullnetare, me seli në Republikën e Maqedonisë dhe anasjelltas.

(8) Siguruesi mund të jetë aksionar në shoqëri, në pajtim me ligjin.

(9) Personat e lidhur juridikë munden bashkërisht të jenë aksionarë vetëm në një shoqëri, përveç në rastin nga paragrafi (5) i këtij neni.

(10) Nëse vjen deri te prishja e marrëdhënieve të vendosura të përcaktuara me paragrafin (3), (4), (5), (6), (7), (8) dhe (9) të këtij neni, për shkak të ndryshimeve organizative statusore, ndryshimeve në pronësi ose pozitën juridike të personave juridikë, ata janë të obliguar që ta kryejnë harmonizimin përkatës me dispozitat e këtij ligji, në afat prej 180 ditësh nga ndryshimi i ndodhur.

Neni 25

(1) Themelues të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, që posedojnë 15% ose më tepër nga kapitali themelues i shoqërisë, mund të jenë institucionet financiare që i plotësojnë kushtet si vijojnë:

a) të ketë:

1) mjete personale së paku në shumë prej 9 000 000 eurosh me kundërvlerë në denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e paraqitjes për leje, nëse është bankë;

2) kryegjënë bazë së paku në shumë prej 3 000 000 eurosh me kundërvlerë në denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e paraqitjes për leje, nëse është shoqëri për sigurim;

3) kryegjënë bazë së paku në shumë prej 500 000 eurosh me kundërvlerë në denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e paraqitjes për leje, nëse është shoqëri për udhëheqje me fonde investuese;

4) kryegjënë bazë së paku në shumë prej 1 000 000 eurosh me kundërvlerë në denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e paraqitjes për leje, për institucionet e tjera financiare me fonde pensionale dhe

5) kryegjënë bazë së paku në shumë prej 5 000 000 eurosh me kundërvlerë në denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e paraqitjes për leje, për institucionet e tjera financiare.

b) të jetë i regjistruar dhe të ketë punuar së paku tre vite;

c) të jetë në kontinuitet solvent, në punën e tij në Republikën e Maqedonisë ose jashtë vendit dhe

ç) të ketë ekip menaxherësh të përbërë nga persona kompetentë, profesionalë dhe me përvojë.

(2) Themelues i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, që posedon 51% ose më tepër nga kapitali themelues i shoqërisë, mund të jetë personi juridik që posedon më tepër se 50% të aksioneve me të drejtë udhëheqjeje të institucionit financiar, që i plotëson kushtet nga paragrafi (1) i këtij neni.

(3) Themelues i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, që posedon më pak se 51% nga kapitali themelues i shoqërisë, mund të jetë personi juridik që i plotëson kushtet nga paragrafi (1) pikat b), v) dhe g) të këtij neni.

Neni 26

(1) Themelues i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, mund të jetë personi juridik që i plotëson kushtet si vijojnë:

a) të ketë kapital së paku në shumë prej 20 000 000 eurosh me kundërvlerë në denarë, sipas kursit të mesëm të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në ditën e paraqitjes për leje;

b) të jetë i regjistruar dhe të ketë punuar së paku tre vite;

c) të jetë në kontinuitet solvent në punën e tij, në Republikën e Maqedonisë ose jashtë vendit dhe

ç) të ketë ekip të përhershëm menaxherësh, të përbërë nga persona kompetentë, profesionalë dhe me përvojë.

(2) Nëse si themelues paraqitet institucioni i huaj financiar, përveç kushteve nga paragrafi (1) i këtij neni, doemos duhet të ketë rejting të preferueshëm për investim sipas agjencive rejtingu kreditore ndërkombëtare me renome, së paku në periudhën prej një viti para se të paraqitet si themelues.

(3) Agjencia më afërsisht i përcakton kushtet nga neni 24 dhe 25 të këtij ligji, dhe paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni.

Neni 27

(1) Çdo fitim ose bartje e aksioneve të shoqërisë, i nënshtrohet paraprakisht pajtimit nga Agjencia, në të kundërtën konsiderohen të pavlefshme.

(2) Shoqëria dorëzon në Agjenci kërkesë për pëlqim për fitimin ose bartjen e aksioneve, nga emri i personit që ka për qëllim të fitojë aksione ose t'i bartë aksionet.

(3) Agjencia jep pëlqim për fitimin ose bartjen e aksioneve të shoqërisë, në afat prej 30 ditësh nga dita e dorëzimit të kërkesës nga paragrafi (2) i këtij neni, nëse kërkuksi i plotëson kushtet ligjore që të bëhet themelues i shoqërisë.

(4) Obligimi nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk ka të bëjë edhe me transakcionet me aksione kur pas transakcionit të kryer, blerësi ose personi i lidhur me atë, bashkërisht nuk kanë fituar më tepër se 3% të kapitalit aksionar të shoqërisë.

Neni 28

(1) Shoqëria ka këshill drejtues dhe mbikëqyrës.

(2) Këshilli drejtues i shoqërisë, përbëhet së paku nga tre anëtarë.

(3) Këshilli mbikëqyrës i shoqërisë, përbëhet së paku nga tre anëtarë.

(4) Për anëtar të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës, mund të emërohet personi i cili përveç kushteve të përcaktuara me Ligjin për shoqëri tregtare, i përmblush edhe kushtet në vijim:

a) të ketë arsimin sipëror;

b) të ketë përvojë pune prej së paku pesë vitesh në sferën e drejtësisë, bankare, kontabilitetit, sigurimit, udhëheqjes me mjete dhe investimit, udhëheqjes me fonde pensionale ose shërbime financiare dhe

c) të mos i është kumtuar sanksion kundërvajtës, ndalim për kryerjen e profesionit, veprimtarisë ose detyrës, në sferat e shënuara në pikën b) të këtij paragrafi.

Neni 29

(1) Anëtar i këshillit drejtues, i këshillit mbikëqyrës përkatësisht drejtor gjeneral ose drejtor i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, nuk mund të bëhet anëtar i këshillit drejtues ose i këshillit mbikëqyrës, ose të punojë si drejtor gjeneral ose drejtor te:

a) shoqëria tjetër për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare;

b) shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme;

c) shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare;

ç) menaxheri i huaj që është zgjedhur të udhëheqë me mjetet e fondit pensional vullnetar;

d) ruajtësi i pronës në të cilin ruhen mjetet e fondit pensional vullnetar dhe

dh) secili person që e ka statusin e personit të lidhur me subjektet nga pikat a), b), c), ç) dhe d) të këtij paragrafi.

(2) Me përjashtim, ndalimi nga paragrafi (1) pika b) e këtij neni, nuk ka të bëjë me anëtarët e këshillit mbikëqyrës të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme, në rastin kur shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, janë persona të lidhur.

(3) Ndalimi nga paragrafi (1) i këtij neni, ka të bëjë edhe me personat që janë të punësuar ose të lidhur në bazë të marrëveshjes për vepër, me subjektet nga paragrafi (1) i këtij neni.

(4) Personi nga paragrafi (1), (2) dhe (3) të këtij neni, është i obliguar që t'i plotësojë kushtet nga ky nen, nga dita kur do të emërohet si anëtar i këshillit drejtues ose i këshillit mbikëqyrës të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, përkatësisht drejtor gjeneral ose drejtor. Këto kushte personi nuk është i obliguar që t'i plotësojë në kohën e paraqitjes për leje për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare ose kërkesës për pëlqim për anëtarësim në këshillin drejtues ose mbikëqyrës.

Neni 30

(1) Anëtar i këshillit drejtues, i këshillit mbikëqyrës përkatësisht drejtori gjeneral ose drejtori i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, nuk mund të bëhet anëtar i këshillit drejtues ose i këshillit mbikëqyrës, ose të punojë si drejtor gjeneral ose drejtor te:

a) shoqëria tjetër për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare;

b) shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare;

c) shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme;

ç) menaxheri i huaj që është zgjedhur të udhëheqë me mjetet e fondeve pensionale me të cilat udhëheq;

d) ruajtësi i pronës në të cilin ruhen mjetet e fondeve pensionale me të cilat udhëheq dhe

dh) secili person që e ka statusin e personit të lidhur me subjektet nga pikat a), b), v), g) dhe d) të këtij paragrafi.

(2) Ndalimi nga paragrafi (1) i këtij neni, ka të bëjë edhe me personat që janë të punësuar ose të lidhur në bazë të marrëveshjes për vepër, me subjektet nga paragrafi (1) i këtij neni.

(3) Personi nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, është i obliguar që t'i plotësojë kushtet nga ky nen, nga dita kur do të emërohet si anëtar i këshillit drejtues ose i këshillit mbikëqyrës të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare. Këto kushte personi nuk është i obliguar që t'i plotësojë në kohën e paraqitjes për leje për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, ose kërkesës për pëlqim për anëtarësim në këshillin drejtues ose mbikëqyrës.

Neni 31

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, është përgjegjëse para anëtarëve të fondit pensional vullnetar, për dëmet që janë shkaktuar si rezultat i moskryerjes, kryerjes së parregullt ose të papërgjegjshme të detyrave dhe obligimeve të përcaktuara në këtë ligj, lidhur me udhëheqjen dhe përfaqësimin e fondit të veçantë pensional vullnetar, përveç nëse rezultatet e dobëta apo jopërkatëse i referohen rrethanave në të cilat shoqëria nuk ka mundur që të ndikojë, dhe të cilat nuk kanë mundur që të ndryshohen nga ana e shoqërisë edhe në rast të shkallës më të lartë të përgjegjshmërisë.

(2) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, është përgjegjëse para anëtarëve të fondit pensional të obligueshëm dhe vullnetar, për dëmet që janë shkaktuar si rezultat i moskryerjes, kryerjes së parregullt ose të papërgjegjshme të detyrave dhe obligimeve të përcaktuara në këtë ligj, lidhur me udhëheqjen dhe përfaqësimin e fondit të veçantë pensional, përveç nëse rezultatet e dobëta apo jopërkatëse i referohen rrethanave në të cilat shoqëria nuk ka mundur të ndikojë, dhe të cilat nuk kanë mundur të ndryshohen nga ana e shoqërisë, edhe në rast të shkallës më të lartë të përgjegjshmërisë.

(3) Dëmet nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, që kanë ndodhur për shkak të moskryerjes, kryerjes së parregullt ose të papërgjegjshme të detyrave dhe obligimeve, nuk guxojnë që të mbulohen nga mjetet e fondit pensional.

(4) Bartja e kryerjes së obligimeve të veçanta te personi i tretë, nuk e liron shoqërinë nga përgjegjësia.

Neni 32

(1) Shoqëria nuk guxon që t'i shfrytëzojë mjetet e veta për:

a) fitimin dhe marrjen e aksioneve dhe letrave të tjera me vlerë ose depozitimeve në personat e tjerë juridikë, përveç për fitimin e shkresave dhe obligacioneve shtetërore, të lëshuara nga Republika e Maqedonisë;

b) dhënien e huave dhe sigurimin e garancive ose sigurime të tjera, përveç atyre të përcaktuara me këtë ligj;

c) marrjen e huave dhe kredive dhe emetimin e obligacioneve, në vlerë të përgjithshme që e tejkalon përqindjen e caktuar nga kapitali i vet, të cilën përqindje e përcakton Agjencia, ose

ç) blerjen ose shitjen e letrave me vlerë, nëse me tregtinë e këtuillë do të pamundësohej blerja ose shitja e letrave me vlerë nga mjetet e fondit pensional me të cilin

udhëheq, ose nëse blerja ose shitja e letrave me vlerë me mjetet e fondit pensional, do të realizohej me kushte më të pavoritshme për atë fond.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) pika a) e këtij neni, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, mund t'i shfrytëzojë mjetet e veta për blerjen e aksioneve, në subjektin që kryen punë të evidentimit, tregtisë me letra afatgjate me vlerë, marketingut ose veprimtari të tjera administrative të shoqërisë, me kusht që ai subjekt t'i kryejë shërbimet ekskluzivisht për atë shoqëri ose për shoqërinë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme, që është person i lidhur me shoqërinë.

(3) Me përjashtim nga paragrafi (1) pika a) e këtij neni, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, mund t'i shfrytëzojë mjetet e veta për blerjen e aksioneve, në subjektin që kryen punë të evidentimit, tregtisë me letra afatgjate me vlerë, marketingut ose veprimtari të tjera administrative të shoqërisë, me kusht që ai subjekt t'i kryejë shërbimet ekskluzivisht për atë shoqëri.

(4) Nëse shoqëria ka për qëllim që të blejë aksione në subjekte të tjera në pajtim me paragrafin (2) dhe (3) të këtij neni, kapitali i përgjithshëm për ato blerje bashkë me çmimin e paguar për të gjitha blerjet e përparshme të aksioneve që i posedon shoqëria, nuk mund të tejkalojë 10% të shumës së përgjithshme të kapitalit aksionar të asaj shoqërie, në datën e blerjes.

Neni 33

(1) Shoqëria është e obliguar që të mbajë evidencë të plotë, të saktë dhe të përditësuar, për llogaritë individuale të secilit anëtar të fondit pensional me të cilin udhëheq, për kontributet e paguara dhe mjetet e bartura për anëtarin, numrin e njësive për llogaritë të llogarisë dhe vlerën e llogarisë së anëtarit, si dhe të dhëna të tjera të përcaktuara me ligj.

(2) Shoqëria është e obliguar që t'i arkivojë dhe ruajë në pajtim me ligjin, të gjitha dokumentet dhe evidencën tjetër, lidhur me fondin pensional me të cilin udhëheq, e veçanërisht:

a) të dhënat për anëtarët dhe anëtarët e përparshëm, duke përfshirë emrin, mbiemrin dhe adresën, numrin unik amë dhe shumën e llogarisë individuale në momentin e lëshimit të fondit pensional dhe.

b) të dhënat për të gjitha mjetet e blera dhe të shitura për fondin pensional me të cilin udhëheq, datën e transaksioneve, identitetin e palës tjetër kontraktuese dhe çmimin e realizuar.

(3) Të gjitha dokumentet dhe evidenca tjetër, doemos duhet të ruhen për periudhën prej 50 vitesh.

(4) Pas kalimit të kohës prej dhjetë vitesh nga krijimi i ndonjë dokumenti ose evidence, i njëjti mund të ruhet vetëm si shkresë elektronike.

(5) Shoqëria është e obliguar që të sigurojë mbrojtjen e të dhënave personale të anëtarëve të fondeve pensionale, në pajtim me Ligjin për mbrojtjen e të dhënave personale.

(6) Në rast se shoqëria pushon të udhëheqë me fondin pensional, është e obliguar që të veprojë në pajtim me dispozitat nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni.

(7) Agjencia e përcakton përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes, arkivimit dhe ruajtjes së evidencës, nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni.

Neni 34

(1) Shoqëria është e obliguar që të ketë njësi të veçantë organizative për revizion të brendshëm, e cila për punën e vet mban përgjegjësi para këshillit mbikëqyrës të shoqërisë.

(2) Njësia organizative nga paragrafi (1) i këtij neni, kryen kontroll të përhershëm dhe të plotë të ligjshmërisë dhe përditësimit të punës së shoqërisë, veçanërisht përmes:

- a) Пërçjelljes së zbatimit të dispozitave;
- b) Пërçjelljes së zbatimit të procedurave dhe politikave interne dhe
- c) Vlerësimit të efikasitetit të përgjithshëm të punës së shoqërisë.

(3) Njësia organizative nga paragrafi (1) i këtij neni, përgatit program vjetor të punës për vitin e ardhshëm, dhe raport për revizionin e brendshëm për vitin e kaluar, dhe ia dorëzon për miratim këshillit mbikëqyrës të shoqërisë, më së voni deri më 31 mars.

(4) Personi i punësuar në njësinë organizative nga paragrafi (1) i këtij neni, kryen punë vetëm për revizionin e brendshëm.

(5) Njësia organizative nga paragrafi (1) i këtij neni, është e obliguar që t'i dorëzojë programin dhe raportin nga paragrafi (3) i këtij neni në Agjenci, njëkohësisht me dorëzimin e tyre në Këshillin mbikëqyrës të shoqërisë.

Neni 35

(1) Shoqëria është e obliguar që ta ketë revizorin e jashtëm të autorizuar, i cili nuk guxon që të jetë person i lidhur me shoqërinë ose me aksionarët e shoqërisë, menaxherin e huaj të mjeteve ose ruajtësin e pronës, dhe të cilin në tre vitet e fundit nuk i janë kumtuar masa nga ana e Institutit të revizorëve të autorizuar. Revizori i njëjtë i jashtëm i autorizuar, mund të kryejë më së shumti tre revizione të njëpasnjëshme vjetore, për shoqërinë e njëjtë.

(2) Shoqëria është e obliguar që ta publikojë ekstraktin e raportit të reviduar financiar, me mendimin e revizorit të autorizuar, në së paku një gazetë ditore dhe në ueb faqen e vet, në afat prej 15 ditësh nga miratimi i raportit nga ana e kuvendit të aksionarëve të shoqërisë.

Neni 36

(1) Përfaqësuesit e shoqërisë obligativisht marrin pjesë në trajnime nga sfera e sigurimit pensional me financim kapital, të organizuara nga Agjencia.

(2) Agjencia e përcakton llojin e trajnimeve dhe mënyrën e realizimit të tyre.

KREU 4

THEMELIMI I SHOQËRISË PËR UDHËHEQJE ME FONDE PENSIONALE VULLNETARË

Neni 37

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare themelohet në bazë të lejes së lëshuar nga Agjencia, ndërsa pas themelimit, nga Agjencia merr leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(2) Në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, kryhet regjistrimi i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, vetëm nëse ajo ka leje nga Agjencia, të lëshuar në pajtim me kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

(3) Agjencia më afërsisht e përcakton mënyrën për marrjen e lejes për themelim dhe lejes për udhëheqje me fondin pensional.

Neni 38

(1) Për marrjen e lejes për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, personat e interesuar në Agjenci dorëzojnë leje me dokumentacionin e shënuar në nenin 39 të këtij ligji, dhe planin afarist që i përmban hollësitë për të gjitha kompensimet dhe provizionet që do të arkëtohen në pajtim me këtë ligj. Kërkesa për leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, dorëzohet bashkë me kërkesën për leje për themelimin e shoqërisë.

(2) Kërkesat nga paragrafi (1) i këtij neni, dorëzohen të nënshkruara nga nënshkruesit e autorizuar të personit ose personave, që do të ishin themelues të shoqërisë, në formën

e përcaktuar nga Agjencia. Në rast se ka më tepër persona të cilët kanë interes që të paraqiten si një kërkuar, kërkesat me dokumentacionin dërgohen bashkërisht në emër të të gjithë personave.

Neni 39

(1) Kërkesave nga neni 38 paragrafi (1) i këtij ligji, i bashkëngjitet dokumentacioni si vijon:

a) projektstatuti i shoqërisë së ardhshme, për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare;

b) projektstatuti i fondit pensional vullnetar, me të cilin do të udhëhiqet;

c) projekt marrëveshja me ruajtësin e pronës;

ç) deklarata e nënshkruar nga nënshkruesit e autorizuar të të gjithë personave që do të ishin themelues, se nëse marrin leje do të themelojnë shoqëri për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe fond pensional vullnetar, në pajtim me këtë ligj;

d) lista e themeluesve dhe të dhënat për lidhjen e personave juridikë, dhe sqarimet për karakterin e asaj lidhjeje;

dh) për të gjithë personat që do të ishin themelues, kopje të vërtetuara nga aktet themeluese dhe statutet e shoqërive dhe ekstrakti nga organi kompetent në të cilin janë regjistruar, emrat dhe adresat e anëtarëve të këshillave drejtuese, dhe kopjet e vërtetuara nga tre raportet e fundit financiare të reviduara nga revizori i jashtëm i autorizuar, si dhe çdo dëshmi plotësuese e nevojshme që të dëshmohet se janë plotësuar kushtet nga neni 25 i këtij ligji;

e) dokumentet me të cilat vërtetohet se në datën e paraqitjes për leje, themeluesit që do të posedojnë 51% nga kapitali themelues i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, kanë përvojë të madhe në udhëheqje me mjete;

ë) dëshmia për prejardhjen e mjeteve financiare, që do të paguhet në emër të kapitalit themelues të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare;

f) lista e kandidatëve për anëtarë të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, bashkë me deklaratat me të cilat ata pajtohen që t'i kryejnë këto funksione nëse marrin leje për themelim, dhe t'i plotësojnë të gjitha kushtet e përcaktuara me këtë ligj, duke përfshirë tërheqjen nga çfarëdo funksioni që paraqet konflikt të interesave dhe është i ndaluar me këtë ligj, si dhe përshkrimin e kualifikimeve të tyre profesionale dhe të përvojës së përparshme profesionale;

g) të dhënat për personat që do të jenë në vende udhëheqëse dhe personat e tjerë që propozohen të jenë përgjegjës për vendimet investuese, revizionin e brendshëm, llogaritë individuale, marketingun dhe kontrollin e agjentëve;

gj) certifikatat e personave që janë anëtarë të organeve të udhëheqjes dhe administrimit të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, nuk u është kumtuar sanksioni kundërvajtës, ndalim për kryerjen e funksionit, veprimtarisë ose detyrës në sferën juridike, bankare, të kontabilitetit, sigurimit, menaxhimit me mjete dhe investimit, udhëheqjes me fonde pensionale dhe shërbime financiare;

h) programi për implementimin e themelimit të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe fond pensional vullnetar, si dhe programi organizativ për strukturën e shoqërisë;

i) programi për strategjinë investuese, të fondit pensional vullnetar dhe

j) dokumente të tjera që i përcakton Agjencia.

(2) Në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesave nga neni 38 paragrafi (1) i këtij ligji, Agjencia mund të kërkojë dorëzimin e dokumenteve dhe të dhënave plotësuese.

(3) Agjencia mundet që në mënyrë plotësuese të analizojë fakte të veçanta, lidhur me kërkesat dhe dokumentacionin dhe për këtë qëllim mundet:

a) të drejtohet të organet dhe institucionet e tjera kompetente rregulluese dhe të supervizionit, në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë vendit dhe

b) të grumbullojë dokumente dhe të dhëna nga burimet e tjera.

Neni 40

Agjencia u lëshon leje për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe leje të kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional vullnetar kërkuar, në bazë të dokumenteve dhe të dhënave nga neni 39 i këtij ligji, nëse nuk është në kundërshtim me interesat e personave të cilët do të mund të anëtarësoheshin në fondin e ardhshëm pensional vullnetar, i cili do të themelohet në bazë të këtij ligji dhe pas plotësimit të kushteve si vijojnë:

a) dokumentet dhe të dhënat në disponim, tregojnë se personat e interesuar disponojnë me mjete financiare për atë dedikim;

b) nga dokumentet dhe të dhënat në disponim, tregojnë se personat e interesuar, i plotësojnë kushtet për themelues, nga neni 24 dhe 25 të këtij ligji;

c) dokumentet dhe të dhënat në disponim, tregojnë se personat e propozuar për anëtarë të këshillit drejtues dhe të këshillit mbikëqyrës, dhe personat përgjegjës për udhëheqje investuese, i plotësojnë kushtet e përcaktuara me këtë ligj;

ç) emri i propozuar i shoqërisë së ardhshme për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare ose emri i fondit pensional vullnetar, nuk do t'u shkaktojë huti anëtarëve të fondit, anëtarëve të ardhshëm ose cilitdo person tjetër, që do të mund të ketë kontakte me shoqërinë dhe fondin pensional dhe

d) puna e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe e fondit pensional vullnetar, do të kryhet në pajtim me standardet e udhëheqjes me fonde pensionale dhe zakonet e mira afariste.

Neni 41

(1) Agjencia merr vendim për kërkesat nga neni 38 paragrafi (1) i këtij ligji, në afat prej 60 ditësh nga pranimi i kërkesave.

(2) Personave të interesuar të cilëve u janë pranuar kërkesat, Agjencia u lëshon leje për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, dhe leje të kushtëzuar për udhëheqje me fond pensional vullnetar.

(3) Personat e interesuar të cilëve u është lëshuar leje për themelim dhe leje e kushtëzuar për udhëheqje me fond pensional, janë të obliguar që të themelojnë shoqëri, në pajtim me dokumentacionin e paraqitur, në pajtim me Ligjin për shoqëri tregtare dhe këtë ligj. Shoqëria doemos duhet të themelohet në afatin prej 90 ditësh nga pranimi i lejes, ndërsa për shkaqe të arsyeshme Agjencia mundet ta vazhdojë afatin për më së shumti 90 ditë.

(4) Nëse personat e interesuar të cilëve u është lëshuar leja për themelim, nuk themelojnë shoqëri në afatin e caktuar me paragrafin (3) të këtij neni, pas kalimit të atij afati, Agjencia do ta heqë lejen për themelim.

Neni 42

(1) Personave të interesuar të cilëve nuk u është lëshuar leje, Agjencia u dërgon vendim me arsyetimin e refuzimit. Këto vendime janë të kapshme për opinionin.

(2) Kundër vendimit nga paragrafi (1) i këtij neni, personi i interesuar mund të paraqesë padi për ngritjen e kontestit administrativ në gjykatën kompetente. Padia nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

Neni 43

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, e njofton Agjencinë për themelimin dhe regjistrimin në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, në afat prej 30 ditësh nga regjistrimi i kryer. Shoqëria është e obliguar që të dorëzojë kopje të vërtetuara nga aktet themeluese dhe statuti i shoqërisë, versionet e fundit të dokumenteve nga neni 39 paragrafi (1) pikat (b) dhe (v) të këtij ligji, dhe dokumente të tjera lidhur me punën me fondin pensional vullnetar, të përcaktuara nga Agjencia.

(2) Pas plotësimit të kushteve të parapara në nenin 41 paragrafi (3) nga ky ligj dhe paragrafi (1) nga ky nen, leja e kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, bëhet e plotfuqishme.

(3) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, nuk mund të fillojë me aktivitetet e udhëheqjes me fondin pensional, si dhe të marketingut dhe analizës së mendimit publik, para regjistrimit në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë dhe para datës së përcaktuar nga Agjencia.

Neni 44

(1) Të gjitha ndryshimet e aksionarëve, anëtarëve të këshillit drejtues dhe mbikëqyrës, personave me përgjegjësi ose ndryshimet dhe plotësimet e dokumenteve dhe të dhënave të shënuara në nenin 39 të këtij ligji, i nënshtrohen pëlqimit paraprakisht nga ana e Agjencisë, përveç nëse ndryshimet janë jashtë kontrollit të shoqërisë, ndërsa ajo i ka marrë të gjitha masat e nevojshme për pengimin e atyre ndryshimeve. Për ndryshimet e shkaktuara jashtë kontrollit të shoqërisë, ajo është e obligueshme që ta njoftoj Agjencinë.

(2) Agjencia i vlerëson ndryshimet nga paragrafi (1), në pajtim me dispozitat për plotësimin e kushteve nga neni 40 i këtij ligji.

Neni 45

(1) Agjencia mundet ta tërheqë ose heqë lejen për udhëheqje me fondin pensional vullnetar të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, nga shkaqet e njëjta për të cilat e refuzon kërkesën në pajtim me nenin 39 të këtij ligji, pas ndodhjes së kushteve nga neni 23 paragrafi (6) i këtij ligji, për shkak të mosplotësimit të kushteve për marrjen e lejes për themelim nga neni 40 i këtij ligji, keqpërdorimit të të dhënave personale, në raste të tjera të shkeljes së rëndë të dispozitave nga ky ligj, dhe me kërkesë të shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare.

(2) Para se ta tërheqë ose heqë lejen për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, Agjencia shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare i jep mundësi që t'i evitohet paligjshmëritë dhe parregullsitë në punë, në afatin e përcaktuar nga Agjencia, përveç nëse konsideron se mundësia e atillë do të ishte në kundërshtim me interesat e anëtarëve të fondit pensional vullnetar, ose interesit publik.

(3) Agjencia menjëherë e njofton shoqërinë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, për vendimin e tërheqjes ose heqjes së lejes për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(4) Kundër vendimit të Agjencisë nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, mund të paraqesë padi për ngritjen e kontestit administrativ në gjykatën kompetente. Padia nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

(5) Agjencia më afërsisht e rregullon mënyrën e tërheqjes ose heqjes së lejes për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, nga paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 46

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare të cilës i është tërhequr leja për udhëheqje me fondin pensional vullnetar në bazë të nenit 45 të këtij ligji, vazhdon që të punojë nën mbikëqyrjen e Agjencisë, në mënyrën e përcaktuar nga Agjencia, pas pajtimit paraprakisht nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

(2) Nëse shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, i hiqet leja për udhëheqje me fondin pensional vullnetar në bazë të nenit 45 të këtij ligji, për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve të fondeve pensionale, Agjencia e ndërmerr administrimin dhe udhëheqjen me atë fond pensional, deri në përfundimin e vendimit për heqjen e lejes, në mënyrën e përcaktuar nga Agjencia pas pajtimit paraprakisht nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

(3) Kur vendimi për heqjen e lejes bëhet përfundimtar, Agjencia i shpërndan anëtarët në fondet ekzistuese pensionale vullnetare, me zgjedhje të rastësishme në mënyrë të përcaktuar nga Agjencia. Nëse nuk ka asnjë fond pensional vullnetar, Agjencia udhëheq me fondin pensional me të cilin ka udhëhequr shoqëria të cilës i është hequr leja për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, deri në themelimin përkatësisht ndryshimin e regjistrimit të shoqërisë.

(4) Gjatë shpërndarjes së anëtarëve në fondet pensionale vullnetare, në pajtim me paragrafin (3) të këtij neni, Agjencia siguron që numri i anëtarëve që shpërndahet në secilin fond të veçantë pensional vullnetar, të caktohet sipas të ardhurave të fondit pensional dhe lartësisë së kompensimit nga neni 117 paragrafi (1) pika a) dhe b) e këtij ligji, që e arkëton shoqëria që udhëheq me atë fond pensional, në datën që e përcakton Agjencia.

Neni 47

Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, mund të bashkohet vetëm me shoqëri tjetër për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare.

Neni 48

(1) Me bashkimin e shoqërive nga neni 47 i këtij ligji, themelohet shoqëri e re.

(2) Shoqëria e re themelohet në bazë të lejes së lëshuar nga Agjencia, ndërsa pas themelimit, nga Agjencia merr leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(3) Për shkak të marrjes së lejes për themelimin e shoqërisë së re për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, shoqëritë ekzistuese dorëzojnë në Agjenci kërkesë me dokumentacionin e shënuar në paragrafin (5) të këtij neni, dhe planin afarist që i përmban hollësitë për të gjitha kompensimet dhe provizionet që do të arkëtohen në pajtim me këtë ligj. Kërkesa për leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, dorëzohet bashkë me kërkesën për leje për themelimin e shoqërisë.

(4) Kërkesat nga paragrafi (3) i këtij neni, dorëzohen të nënshkruara nga nënshkruesit e autorizuar të shoqërive ekzistuese për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, të cilët do të ishin themeluesit e shoqërisë së re, në formën e përcaktuar nga Agjencia.

(5) Kërkesave nga paragrafi (3) i këtij neni, shoqëritë për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, duhet t'ua bashkëngjisnin dokumentet si vijojnë:

- a) vendimin për bashkim, të marrë nga organi kompetent i secilës nga shoqëritë;
- b) marrëveshjen për bashkimin e shoqërive;
- c) planin organizativ dhe financiar, për implementimin e shoqërisë së re;
- ç) emrin e shoqërisë së re dhe të fondit të ri pensional;
- d) Informacionet për atë nëse aksionarët janë persona të lidhur;

dh) dokumentet për gjendjen financiare të aksionarëve të secilës shoqëri, për të gjitha vitet nga themelimi i saj, e më së shumti për periudhën prej pesë vitesh që i paraprin datës së dorëzimit të kërkesës, duke përfshirë edhe dokumentet me të cilat vërtetohet se asnjë prej aksionarëve, nuk ka tatime dhe kontribute të mbetura të papaguara për sigurim social;

e) prospektin e reviduar informativ, për fondin e ri pensional vullnetar;

ë) Projektstatutin e fondit të ri pensional vullnetar, në të cilën shënohen kompensimet e planifikuara;

f) Projektmarrëveshjen me ruajtësin e pronës për fondin e ri pensional vullnetar dhe hollësitë për shkëputjen e marrëveshjeve ekzistuese;

g) Emrat e anëtarëve të propozuar të këshillit drejtues dhe mbikëqyrës, e nëse këta persona nuk janë pjesë nga shoqëritë të cilat bashkohen, edhe informacione nga neni 39 paragrafi (1) pika z) e këtij ligji;

gj) Të dhënat për personat që do të jenë në vende udhëheqëse dhe persona të tjerë që propozohen të jenë përgjegjës për vendimet investuese, revizionin e brendshëm, llogaritë individuale, marketingun dhe kontrollin e agjentëve;

h) Programin për strategjinë investuese të fondit të ri pensionale vullnetar;

i) Dokumente të tjera që i përcakton Agjencia.

(6) Agjencia lëshon leje për themelimin e shoqërisë së re për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare dhe leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, në bazë të dokumenteve nga paragrafi (5) i këtij neni, dhe pas plotësimit të kushteve nga ky ligj.

(7) Shoqëria e re për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare është trashëgimtar juridik, i të dyja shoqërive për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, të cilat e kanë themeluar.

(8) Agjencia më afërsisht e rregullon mënyrën e bashkimit të shoqërive nga neni 47 i këtij ligji, dhe të fondeve pensionale nga neni 50 paragrafi (1) i këtij ligji.

Neni 49

Agjencia mundet ta refuzojë kërkesën për bashkimin e shoqërive për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, nëse:

a) Kërkesa me dokumentacionin nuk i plotësojnë kushtet nga ky ligj;

b) Dokumentet e bashkëngjitura kërkesës ose informatat e tjera, tregojnë se cilado nga shoqëritë që bashkohet në periudhën prej pesë vitesh para paraqitjes së kërkesës, ka borxhe të mbetura në bazë të tatimeve ose kontributeve të papaguara për sigurim social.

c) Aksionet e cilësdo shoqëri rrjedhin nga huamarrja, kredia ose janë të ngarkuara në çfarëdo mënyre.

ç) Aktivitetet afariste të parashtruesve të kërkesës nuk garantojnë se shoqëria e re dhe fondet pensionale me të cilat do të udhëheqë, do të udhëhiqen në interesin më të mirë të anëtarëve dhe

d) Me bashkim rrezikohen interesat e anëtarëve të fondeve pensionale, ose interesi tjetër publik

Neni 50

(1) Fondet pensionale vullnetare bashkohen në të njëjtën kohë me shoqëritë të cilat kanë udhëhequr me ato fonde pensionale, dhe themelohet një fond pensional vullnetar.

(2) Pas bashkimit të fondeve pensionale nga paragrafi (1) i këtij neni, fondi i ri pensional vullnetar i ndërmerr të drejtat dhe obligimet nga fondet pensionale që janë bashkuar.

Neni 51

Para bashkimit të shoqërive nga neni 47 i këtij ligji, shoqëritë me shkrim i njoftojnë të gjithë anëtarët dhe siguruesit për vendimin e bashkimit. Pas bashkimit, shoqëria e re për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, i njofton të gjithë anëtarët dhe siguruesit për emrin e shoqërisë së re, emrin e fondit të ri pensional, dhe u dorëzon kopje nga prospekti informativ, statuti i shoqërisë së re dhe statuti i fondit të ri pensional.

Neni 52

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, mundet të bashkohet vetëm me shoqëri për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare.

(2) Në rast të bashkimit të njëres me shoqëri tjetër nga paragrafi (1) i këtij neni, fondi pensional vullnetar me të cilin udhëheq shoqëria e cila bashkohet, bashkohet me fondin pensional vullnetar, me të cilin udhëheq shoqëria me të cilën kryhet bashkimi.

(3) Para bashkimit të fondeve pensionale vullnetare, shoqëria me të cilën kryhet bashkimi, me shkrim i njofton të gjithë anëtarët dhe siguruesit.

(4) Me bashkimin e njërit me tjetrin fond pensional vullnetar, anëtarët, llogaritë vullnetare individuale dhe llogaritë profesionale nga fondi pensional i cili bashkohet, barten në fondin pensional me të cilin bashkohen.

(5) Agjencia më afërsisht e përcakton mënyrën e bashkimit të shoqërive dhe fondeve pensionale nga ky nen.

KREU 5
THEMELIMI I SHOQËRISË PËR UDHËHEQJE ME
FONDE
PENSIONALE TË OBLIGUESHME DHE
VULLNETARE

Neni 53

(1) Shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, themelohet në bazë të lejes për themelimin të lëshuar nga Agjencia, ndërsa pas themelimit nga Agjencia merr leje për udhëheqje me fondin pensional të obligueshëm dhe leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(2) Në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, do të kryhet regjistrimi i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, vetëm nëse ajo ka leje nga Agjencia, e lëshuar në pajtim me kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

(3) Agjencia më afërsisht e përcakton mënyrën e marrjes së lejes për themelimin dhe lejes për udhëheqje me fonde pensionale.

Neni 54

(1) Për marrjen e lejes për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, personat e interesuar në Agjenci dorëzojnë kërkesë me dokumentacionin e shënuar në nenin 55 të këtij ligji, dhe planin afarist që i përmban hollësitë për të gjitha kompensimet dhe provizionet që do të arkëtohen në pajtim me këtë ligj. Kërkesat për leje për udhëheqje me fondin pensional të obligueshëm dhe vullnetar, dorëzohen bashkë me kërkesën për leje për themelimin e shoqërisë.

(2) Kërkesat nga paragrafi (1) i këtij neni, dorëzohen të nënshkruara nga nënshkruesit e autorizuar të personit ose personave, që do të ishin themelues të shoqërisë, në formën e përcaktuar nga Agjencia. Në rast se ka ka më tepër persona që kanë interes që të paraqiten si një kërkuar, kërkesat me dokumentacionin dërgohen bashkërisht në emër të të gjithë personave.

Neni 55

(1) Kërkesave nga neni 54 paragrafi (1) i këtij ligji, u bashkëngjitet dokumentacioni si vijon:

a) projektstatuti i shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare;

b) projektstatutet e fondeve pensionale, me të cilat do të udhëheq;

c) projekt marrëveshja me ruajtësin e pronës;

ç) deklaratata e nënshkruar nga nënshkruesit e autorizuar të të gjithë personave që do të ishin themelues, nëse marrin leje se do të themelojnë shoqëri dhe fonde pensionale, në pajtim me këtë ligj;

d) lista e themeluesve dhe të dhënat për lidhjen e personave juridikë, dhe sqarimet për karakterin e asaj lidhjeje;

dh) për të gjithë personat që do të ishin themelues, kopje të vërtetuara nga aktet themeluese dhe statutet e shoqërive, dhe ekstrakti nga organi kompetent në të cilin janë regjistruar, emrat dhe adresat e anëtarëve të këshillave drejtuese, dhe kopjet e vërtetuara nga tre raportet e fundit financiare të reviduara nga revizori i jashtëm i autorizuar, si dhe çdo dëshmi plotësuese e nevojshme që të dëshmohet se janë plotësuar kushtet nga neni 26 paragrafi (1) dhe (3) i këtij ligji;

e) dokumentet me të cilat vërtetohet se në datën e paraqitjes së kërkesave, themeluesit që do të posedojnë 51% të kapitalit themelues të shoqërisë, kanë përvojë të madhe në udhëheqje me mjete dhe kanë rejting të preferueshëm për investim, sipas agjencive rejting ndërkombëtare kreditore me renome, së paku për periudhën prej një viti, para se të paraqiten si themelues;

ë) dëshmia për prejardhjen e mjeteve financiare, që do të paguhet në emër të kapitalit themelues të shoqërisë;

f) lista e kandidatëve për anëtarë të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës të shoqërisë, bashkë me deklaratat me të cilat ata pajtohen që t'i kryejnë këto funksione nëse marrin leje për themelimin, dhe t'i plotësojnë të gjitha kushtet e përcaktuara me këtë ligj, duke përfshirë tërheqjen nga çfarëdo funksioni që paraqet konflikt të interesave dhe është i ndaluar me këtë ligj, si dhe përshkrimin e kualifikimeve të tyre profesionale dhe të përvojës së përparshme profesionale;

g) të dhënat për personat që do të jenë në vende udhëheqëse dhe personat e tjerë që propozohen të jenë përgjegjës për të gjitha vendimet investuese, revizionin e brendshëm, llogaritë individuale, marketingun dhe kontrollin e agjentëve;

gj) certifikatat se personave që janë anëtarë të organeve të udhëheqjes dhe administrimit të shoqërisë, nuk u është kumtuar sanksioni kundërvajtës, ndalim për kryerjen e funksionit, veprimtarisë ose detyrës në sferën juridike, bankare, të kontabilitetit, sigurimit, menaxhimit me mjete dhe investimit, udhëheqjes me fonde pensionale ose shërbime financiare;

h) programi për implementimin e themelimit të shoqërisë dhe fondeve pensionale, si dhe plani organizativ për strukturën e shoqërisë;

i) programet për strategjitë investuese të fondeve pensionale dhe

j) dokumente të tjera të nevojshme që i përcakton Agjencia.

(2) Në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesave nga neni 54 paragrafi (1) i këtij ligji, Agjencia mund të kërkojë dorëzimin e dokumenteve dhe të dhënave plotësuese.

(3) Agjencia mundet që në mënyrë plotësuese, të analizojë fakte të veçanta lidhur me kërkesat dhe dokumentacionin, dhe për atë qëllim mundet:

- a) të drejtohet te organet dhe institucionet e tjera kompetente rregulluese dhe të supervizionit, në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë vendit dhe
- b) të grumbullojë dokumente dhe të dhëna nga burimet e tjera.

Neni 56

Agjencia u lëshon leje për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, dhe leje të kushtëzuara për udhëheqje me fonde pensionale kërkesve, në bazë të dokumenteve dhe të dhënave nga neni 55 i këtij ligji, nëse nuk është në kundërshtim me interesat e personave të cilët do të mund të anëtarësoheshin në fondet e ardhshme pensionale, që do të themelohen në bazë të këtij ligji, dhe pas plotësimit të kushteve si vijojnë:

a) dokumentet dhe të dhënat në disponim, tregojnë se personat e interesuar disponojnë me mjete financiare për atë dedikim;

b) dokumentet dhe të dhënat në disponim, tregojnë se personat e interesuar i plotësojnë kushtet për themelues, nga neni 24 dhe 25 i këtij ligji;

c) dokumentet dhe të dhënat në disponim, tregojnë se personat e propozuar për anëtarë të këshillit drejtues dhe të këshillit mbikëqyrës, dhe personat përgjegjës për udhëheqje investuese, i plotësojnë kushtet e përcaktuara me këtë ligj;

ç) emri i propozuar i shoqërisë së ardhshme ose emrat e fondeve pensionale, nuk do t'u shkaktojë huti anëtarëve të fondit, anëtarëve të ardhshëm ose cilitdo person tjetër, që do të mund të ketë kontakte me shoqërinë dhe fondet pensionale dhe

d) puna e shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të obligueshme dhe vullnetare dhe fondet me të cilat do të udhëheqë, do të kryhet në pajtim me standardet e udhëheqjes me fonde pensionale dhe zakonet e mira afariste.

Neni 57

(1) Agjencia merr vendim për kërkesat nga neni 54 paragrafi (1) i këtij ligji, në afat prej 60 ditësh nga pranimi i kërkesave.

(2) Personave të interesuar të cilëve u janë pranuar kërkesat, Agjencia u lëshon leje për themelimin e shoqërisë për udhëheqje me fonde pensionale të obligueshme dhe vullnetare, leje të kushtëzuara për udhëheqje me fondin pensional të obligueshëm dhe leje të kushtëzuara për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(3) Personat e interesuar të cilëve u është lëshuar leje për themelim dhe leje e kushtëzuara për udhëheqje me fonde pensionale, janë të obliguar që të themelojnë shoqëri, në pajtim me dokumentacionin e paraqitur, në bazë të Ligjit për shoqëri tregtare dhe të këtij ligji. Shoqëria doemos duhet të themelohet në afatin prej 90 ditësh nga pranimi i lejes, ndërsa për shkaqe të arsyeshme Agjencia mundet ta vazhdojë afatin për më së shumti 90 ditë.

(4) Nëse personat e interesuar të cilëve u është lëshuar leja për themelim, nuk themelojnë shoqëri në afatin e përcaktuar me paragrafin (3) të këtij neni, pas kalimit të atij afati Agjencia do ta heqë lejen për themelim.

Neni 58

(1) Personave të interesuar të cilëve nuk u është lëshuar leje, Agjencia u dërgon vendim me arsyetim për refuzimin. Këto vendime janë të kapshme për opinionin.

(2) Kundër vendimit nga paragrafi (1) i këtij neni, personi i interesuar mund të paraqesë padi për ngritjen e kontestit administrativ në gjykatën kompetente. Padia nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

Neni 59

(1) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare e njofton Agjencinë për themelimin dhe regjistrimin në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, në afatin prej 30 ditësh nga regjistrimi i kryer. Shoqëria është e detyruar që të dërgojë kopjet e vërtetuara nga aktet themeluese dhe statuti i shoqërisë, versionet e fundit të dokumenteve nga neni 55 paragrafi (1) pikat (b) dhe (c) të këtij ligji, dhe dokumente të tjera lidhur me punën e fondit pensional, të përcaktuara nga Agjencia.

(2) Pas plotësimit të kushteve të parapara në nenin 57 paragrafi (3) i këtij ligji dhe paragrafi (1) nga ky nen leja e kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe lejen kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional vullnetar bëhen të plotfuqishme.

(3) Shoqëria nuk mund të fillojë me aktivitetet e udhëheqjes me fondin pensional, si dhe marketingun dhe analizën e mendimit publik para marrjes së lejes për themelim, lejeve për udhëheqje me fondet pensionale, para regjistrimit në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë dhe para datës së përcaktuar nga Agjencia.

Neni 60

(1) Të gjitha ndryshimet e aksionarëve, anëtarëve të këshillit drejtues dhe mbikëqyrës, personave përgjegjës ose ndryshimet dhe plotësimet e dokumenteve dhe të dhënave të shënuara në nenin 55 të këtij ligji, i nënshtrohen pëlqimit paraprak nga ana e Agjencisë, përveç nëse ndryshimet janë jashtë kontrollit të shoqërisë, ndërsa ajo i ka marrë të gjitha masat e nevojshme për pengimin e atyre ndryshimeve. Për ndryshimet e shkaktuara jashtë kontrollit të shoqërisë, ajo është e detyrueshme ta njoftojë Agjencinë.

(2) Agjencia i vlerëson ndryshimet nga paragrafi (1) të këtij neni në pajtim me dispozitat për plotësimin e kushteve nga neni 56 të këtij ligji.

Neni 61

(1) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme të themeluara me Ligjin për sigurim pensional të detyrueshëm kapital financiar mund të udhëheqë dhe me fondin pensional vullnetar pas marrjes së lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare nga Agjencia, e pas ndryshimit të kryer në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, nga Agjencia, merr leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(2) Për shkak të marrjes së lejes nga paragrafi (1) të këtij neni dhe lejes së kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional vullnetar, shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme i dërgon Agjencisë kërkesë me dokumentacionin të shënuara në nenin 39 paragrafi (1) pikat a), b), c), e), g), h), i) dhe j) i këtij ligji, deklaratën e nënshkruar nga nënshkruar të autorizuar të shoqërisë, nëse merr leje do të bëjë ndryshim në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë dhe do të themelojë fondin pensional vullnetar në pajtim me këtë ligj, si dhe dërgon plan afarist i cili i përmban detajet për të gjitha dëmshpërblimet dhe provizionet që do të arkëtohen në pajtim me këtë ligj.

(3) Kërkesa nga paragrafi (2) i këtij neni, dërgohet e nënshkruar nga nënshkruarët e autorizuar të shoqërisë për udhëheqje me fondet e detyrueshme pensionale, në formën e përcaktuar nga Agjencia.

(2) Në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesave nga paragrafi (2) i këtij neni, Agjencia mund të kërkojë dorëzimin e dokumenteve dhe të dhënave plotësuese.

(5) Agjencia në mënyrë plotësuese mund të kontrollojë fakte të veçanta lidhur me kërkesat dhe dokumentacionin dhe për këtë qëllim mund:

a) t'u drejtohet organeve dhe institucioneve tjera kompetente rregullatore dhe të supervizionit në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë vendit, dhe

b) të grumbullojë dokumente dhe të dhëna nga burime të tjera.

Neni 62

Agjencia u lëshon leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare dhe leje me kushtëzim për udhëheqje me fondet penzionale vullnetare të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme, në bazë të dokumenteve dhe të dhënave nga neni 61 paragrafi (2), (4) dhe (5) i këtij ligji, nëse nuk është në kundërshtim me interesat e personave të cilët do të mund të anëtarësoheshin në fondin pensional vullnetar, i cili do të themelohet në bazë të këtij ligji dhe sipas vlerësimit për plotësimin e kushteve, si vijojnë:

a) nga dokumentet dhe informatat e marra rezultojnë se nëse jepet leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, në shoqërinë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare do të paguhet kapitali themelues i përcaktuar me këtë ligj;

b) nga dokumentet dhe të dhënat në dispozicion rezultojnë se kërkuesi disponon me mjete financiare për atë qëllim;

c) nga dokumentet dhe të dhënat në dispozicion rezultojnë se kërkuesi i plotëson kushtet për themelues, nga neni 24 dhe 26 i këtij ligji;

ç) nga dokumentet dhe të dhënat në dispozicion rezultojnë se personat e propozuar për anëtarë të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës dhe personat përgjegjës për udhëheqje investuese, i plotësojnë kushtet e përcaktuara me këtë ligj;

d) dokumentet e dërguara në pajtim me nenin 61 paragrafi (2) dhe (4) i këtij ligji, përmbajnë dispozita që nuk do t'i rrezikojnë interesat e anëtarëve të fondeve pensionale, ose në ato dokumente nuk janë lëshuar dispozita me të cilat në masë të konsiderueshme janë të mbrojtura ato interesa;

dh) kërkuesi ka dëshmuar se kanë siguruar ose do të sigurojnë lidhjen e marrëveshjeve me kohë, për kontabilitetin financiar dhe revizionin e shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare në pajtim me këtë ligj;

e) emri i propozuar i shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare ose emri i fondit pensional vullnetar, nuk do t'i sjellë në lajthitje anëtarët e fondit, anëtarët e ardhshëm ose cilitdo person tjetër, që do të mund të ketë kontakte me atë shoqëri dhe fondin pensional;

ë) puna e shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare dhe fondet pensionale do të kryhet në pajtim me standardet e udhëheqjes me fondet pensionale dhe zakonet e mira afariste, dhe

f) nga dokumentet dhe të dhënat rezultojnë se shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare nuk do të kryejë veprimtari të tjera, përveç atyre për të cilat është autorizuar në bazë të këtij ligji dhe Ligjit për sigurim pensional të detyrueshëm kapital financiar dhe të cilat drejtpërdrejt janë të lidhura me udhëheqjen me fondin pensional.

Neni 63

(1) Agjencia vendos për kërkesën nga neni 61 paragrafi (2) i këtij ligji në afat prej 60 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës.

(2) Shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme të cilës i pranohet kërkesa, Agjencia i lëshon leje për kryerjen e veprimtarisë -udhëheqje me fondet pensionale vullnetare dhe leje të kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(3) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme të cilës i është lëshuar leje për kryerjen e veprimtarisë -udhëheqje me fonde pensionale vullnetare është e detyrueshme ta kryejë ndryshimin në pajtim me dokumentacionin e dërguar në bazë të Ligjit për shoqëri tregtare dhe këtë ligj. Shoqëria doemos duhet të kryejë ndryshim në regjistrimin në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë në afat prej 90 ditësh nga pranimi i lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, ndërsa për shkaqe të arsyeshme Agjencia mund ta vazhdojë afatin më së shumti 90 ditë.

(4) Nëse shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme të cilës i është lëshuar leja për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fonde pensionale vullnetare, nuk e kryen ndryshimin në afatin e përcaktuar me paragrafin (3) të këtij neni, pas skadimit të atij afati Agjencia do t'ia marrë lejen.

Neni 64

(1) Shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme të cilës i lëshuar kërkesa për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, Agjencia i dërgon vendim me arsyetim për refuzimin. Ky vendim është i kapshëm për opinionin.

(2) Kundër vendimit nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të detyrueshme mund të paraqesë padi për ngritjen e kontestit administrativ në gjykatën kompetente. Padia nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

Neni 65

(1) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare e njofton Agjencinë për ndryshimin e kryer në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë në afatin prej 30 ditësh nga regjistrimi i kryer. Shoqëria është e detyruar që të paraqesë kopje të vërtetuara nga aktet themeluese dhe statutit të shoqërisë, versionet e fundit të dokumenteve nga neni 39 paragrafi (1) pikat (b) dhe (c) të këtij ligji, dhe dokumente të tjera lidhur me punën me fondin pensional të përcaktuar nga Agjencia.

(2) Pas plotësimit të kushteve të parapara në nenin 63 paragrafi (3) nga ky ligj dhe paragrafi (1) nga ky nen leja e kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional vullnetar bëhet e plotfuqishme.

(3) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare nuk mund të fillojë me aktivitetet e udhëheqjes me fondin pensional vullnetar, si dhe marketingun dhe analizën e mendimit publik, para marrjes së lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, lejes për udhëheqje me fond pensional vullnetar, para ndryshimit në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë dhe para datës së përcaktuar nga Agjencia.

Neni 66

Të gjitha ndryshimet e aksionarëve, anëtarëve të këshillit drejtues dhe mbikëqyrës, personave me përgjegjësi ose ndryshimet dhe plotësimet e dokumenteve dhe të dhënat e theksuara në nenin 61 paragrafi (2) i këtij ligji, i nënshtrohen lejes paraprake nga ana e Agjencisë, përveç nëse shkaktohen ndryshime të cilat shoqëria nuk mund t'i kontrollojë, ndërsa ajo i ka marrë të gjitha masat e nevojshme për pengimin e atyre ndryshimeve. Agjencia i vlerëson ndryshimet e atilla në pajtim me dispozitat nga neni 62 i këtij ligji.

Neni 67

(1) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare të themeluara me këtë ligj mund të udhëheqë edhe me fondin pensional të detyrueshëm pas marrjes së lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet

pensionale të detyrueshme nga Agjencia, e pas ndryshimit të kryer në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, nga Agjencia merr leje për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm.

(2) Për shkak të marrjes së lejes nga paragrafi (1) nga ky nen dhe lejes së kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm, shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare i dërgon Agjencisë kërkesë me dokumentacionin e shënuar në nenin 55 paragrafi (1) pikat a), b), c), e), g), h), i) dhe j) të këtij neni, dokumente me të cilat vërtetohet se në datën e dërgimit të kërkesës themeluesit e shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare të cilat do të posedojnë 51% nga kapitali themelor të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare kanë përvojë të madhe në udhëheqje me mjetet dhe kanë rejting të rekomandueshëm për investim në bazë të agjencive me repute ndërkombëtare kreditore me rejting, së paku në periudhë prej një viti para se të paraqiten si themelues, deklaratë e nënshkruar nga nënshkruesit të autorizuar të shoqërisë, nëse merr leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme do të kryejë ndryshim në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë dhe do të themelojë fond pensional të detyrueshëm në pajtim me këtë ligj, si dhe të dërgojë plan afarist i cili do t'i përmbajë detajet për të gjitha kompensimet dhe provizionet që do të paguhet në pajtim me këtë ligj.

(3) Kërkesa nga paragrafi (2) i këtij neni dërgohet e nënshkruar nga nënshkruesit e autorizuar të shoqërisë për udhëheqje me fonde të pensionale vullnetare, në formën e përcaktuar nga Agjencia.

(4) Në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesave nga paragrafi (2) i këtij neni, Agjencia mund të kërkojë dorëzimin e dokumenteve dhe të dhënave plotësuese.

(5) Agjencia në mënyrë plotësuese mund të kontrollojë fakte të veçanta lidhur me kërkesat dhe dokumentacionin dhe për këtë qëllim mund:

a) t'u drejtohet organeve dhe institucioneve tjera kompetente rregullatore dhe të supervizionit në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë vendit, dhe

b) të grumbullojë dokumente dhe të dhëna nga burime të tjera.

Neni 68

Agjencia u lëshon leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe leje me kushtëzim për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, në bazë të dokumenteve dhe të dhënave nga neni 67 paragrafi (2), (4) dhe (5) i këtij ligji, nëse nuk është në kundërshtim me interesat e personave të cilët do të mund të anëtarësoheshin në fondin pensional të detyrueshëm, i cili do të themelohet në bazë të këtij ligji dhe sipas vlerësimit për plotësimin e kushteve, si vijojnë:

a) nga dokumentet dhe informatat e marra rezultojnë se nëse jepet leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, në shoqërinë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare do të paguhet kapitali themelues i përcaktuar me këtë ligj;

b) nga dokumentet dhe të dhënat në dispozicion rezultojnë se kërkuesi disponon me mjete financiare për atë qëllim;

c) nga dokumentet dhe të dhënat në dispozicion rezultojnë se kërkuesi i plotëson kushtet për themelues, nga neni 24 dhe 26 i këtij ligji;

ç) nga dokumentet dhe të dhënat në dispozicion rezultojnë se personat e propozuar për anëtarë të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës dhe personat përgjegjës për udhëheqje investuese, i plotësojnë kushtet e përcaktuara me këtë ligj;

d) dokumentet e paraqitura në pajtim me nenin 67 paragrafi (2) dhe (4) të këtij ligji përmbajnë dispozita që nuk do t'i rrezikojnë interesat e anëtarëve të fondeve pensionale, ose në ato dokumente nuk janë lëshuar dispozita me të cilat në masë të konsiderueshme janë të mbrojtura ato interesa;

dh) kërkuesi ka dëshmuar se kanë siguruar ose do të sigurojnë lidhjen e marrëveshjeve me kohë për kontabilitetin financiar dhe revizionin e shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare në pajtim me këtë ligj;

e) emri i propozuar i shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare ose emri i fondit pensional të detyrueshëm, nuk do t'i sjellë në lajthitje anëtarët e fondit, anëtarët e ardhshëm ose cili do person tjetër, që do të mund të ketë kontakte me atë shoqëri dhe fondin pensional;

ë) puna e shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare dhe fondeve pensionale do të kryhet në pajtim me standardet e udhëheqjes me fondet pensionale dhe zakonet e mira afariste, dhe

f) nga dokumentet dhe të dhënat rezultojnë se shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare nuk do të kryejë veprimtari të tjera, përveç atyre për të cilat është autorizuar në bazë të këtij ligji dhe Ligjit për sigurim pensional të detyrueshëm kapital financiar dhe të cilat drejtpërsëdrejti janë të lidhura me udhëheqje me fondet pensionale.

Neni 69

(1) Agjencia merr vendim për kërkesën nga neni 67 paragrafi (2) i këtij ligji në afat prej 60 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës.

(2) Shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare të cilës i pranohet kërkesa, Agjencia i lëshon leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe leje të kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm.

(3) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare të cilës i është lëshuar leje për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme është e detyrueshme ta kryejë ndryshimin në pajtim me dokumentacionin e dërguar në bazë të Ligjit për shoqëri tregtare dhe këtë ligj. Shoqëria doemos duhet ta bëjë reregjistrimin në Regjistrin qendror në afat prej 90 ditësh nga pranimi i lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale vullnetare, e për shkaqe të arsyeshme Agjencia mundet ta vazhdojë afatin për më së shumti 90 ditë.

(4) Nëse shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare të cilës i është lëshuar leja për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fonde pensionale të detyrueshme, nuk e kryen ndryshimin në afatin e përcaktuar me paragrafin (3) nga ky nen, pas skadimit të atij afati Agjencia do t'ua marrë lejen.

Neni 70

(1) Shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale vullnetare të cilës nuk është lëshuar leja për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme, Agjencia i dërgon vendim me arsyetim për refuzimin. Vendimi është i kapshëm për publikun.

(2) Kundër vendimit nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale vullnetare mund të paraqesë padi për ngritjen e kontestit administrativ në gjykatën kompetente. Padia nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

Neni 71

(1) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare e njofton Agjencinë për ndryshimin e kryer në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, në afatin prej 30 ditësh nga regjistrimi i kryer. Shoqëria është e detyruar që të dorëzojë kopjet e vërtetuara nga aktet themeluese dhe statutin e shoqërisë, versionet e fundit të dokumenteve nga neni 55 paragrafi (1) pikat (b) dhe (c) të këtij ligji, dhe dokumentet e tjera të lidhura me punën e fondit pensional të përcaktuara nga Agjencia.

(2) Pas plotësimit të kushteve të parapara në nenin 69 paragrafi (3) nga ky ligj dhe paragrafi (1) të këtij neni leja e kushtëzuar për udhëheqje me fondin pensional bëhet e plotfuqishme.

(3) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare nuk mund të fillojë me aktivitetet e udhëheqjes me fondin pensional të detyrueshëm, si dhe marketingun dhe analizën e mendimit publik, para marrjes së lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme, lejen për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm, para regjistrimit në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë dhe para datës së përcaktuar nga Agjencia.

Neni 72

Të gjitha ndryshimet e aksionarëve, anëtarët e këshillit drejtues dhe mbikëqyrës, personat me përgjegjësi ose ndryshimet dhe plotësimet e dokumenteve dhe të dhënave të theksuara në nenin 67 paragrafi (2) dhe (4) i këtij ligji, i nënshtrohen lejes paraprake nga ana e Agjencisë, përveç nëse shkaktohen ndryshime të cilat shoqëria nuk mund t'i kontrollojë, ndërsa ajo i ka marrë të gjitha masat e nevojshme për pengimin e atyre ndryshimeve. Agjencia i vlerëson ndryshimet e atilla në pajtim me dispozitat nga neni 68 i këtij ligji.

Neni 73

Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare pas ndryshimit të kryer në nenin 61 paragrafi (1) dhe 67 paragrafi (1) i njofton anëtarët e fondeve të tyre për ndryshimin e kryer.

Neni 74

Agjencia për së afërmi e përcakton mënyrën e marrjes së lejes për themelim, lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqjen me fondet pensionale vullnetare, lejes për kryerjen e veprimtarisë - udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe lejes për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar.

Neni 75

(1) Fondi pensional vullnetar me të cilin udhëheq shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare doemos duhet të jetë i ndarë nga fondi pensional i detyrueshëm me të cilin udhëheq ajo shoqëri.

(2) Agjencia për së afërmi e përcakton mënyrën e udhëheqjes së ndarë të evidencës për fondin pensional vullnetar dhe të detyrueshëm të udhëhequr nga shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare si dhe masat e nevojshme për ndarjen financiare të fondit pensional të detyrueshëm nga fondi pensional i vullnetar.

Neni 76

(1) Agjencia mund të tërheqë ose anulojë lejen për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare nga shkaqet e njëjta për shka të së cilave refuzon kërkesën në pajtim me nenin 55, 61 paragrafi (2) dhe 67 paragrafi (2) i këtij ligji, pas ndodhjes

së kushteve nga neni 23 paragrafi (7) i këtij ligji, për shkak të mosplotësimit të kushteve për marrjen e lejes nga neni 62 dhe 68 i këtij ligji, keqpërdorimit të të dhënave publike, në raste tjera të shkëlqes së vrazhdtë të dispozitave nga ky ligj dhe me kërkesë të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare.

(2) Para se ta tërheqë ose ndërpresë lejen për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar, Agjencia shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare do t'i japë mundësi që t'i evitojë paligjshmëritë dhe parregullsitë në punë, në afatin e përcaktuar nga Agjencia, përveç nëse konsideron se mundësia e atillë do të ishte në kundërshtim me interesat e anëtarëve të fondit pensional dhe/ose vullnetar, ose interesit publik.

(3) Agjencia menjëherë e njofton shoqërinë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare për vendimin e tërheqjes ose anulimit e lejes për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar.

(4) Kundër vendimit të Agjencisë nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëria për udhëheqje me fonde pensionale të detyrueshme dhe vullnetare mund të paraqesë padi për ngritjen e kontestit administrativ në gjykatën kompetente. Padia nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

(5) Agjencia për së afërmi e përcakton mënyrën e tërheqjen ose anulimit të lejes për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar nga paragrafi (1) nga ky nen.

Neni 77

(1) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare të cilës i është tërhequr leja për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar në bazë të nenit 76 të këtij ligji, vazhdon të punojë nën mbikëqyrjen e Agjencisë, në mënyrën e përcaktuar nga Agjencia, pas pajtimit paraprak nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

(2) Nëse shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare i anulohet leja për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe/ose vullnetare, në bazë të nenit 76 të këtij ligji për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve të fondeve pensionale, Agjencia e ndërmer administrimin dhe udhëheqjen me atë fond pensional deri përfundimin e vendimit për anulimin e lejes, në mënyrën e përcaktuar nga Agjencia pas pajtimit paraprak nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

(3) Kur vendimi për anulimin e lejes për udhëheqje me fondin pensional vullnetar do të jetë përfundimtare, Agjencia i shpërndan anëtarët e fondeve pensionale vullnetare me zgjedhje të rastësishme në mënyrë të përcaktuar me ligj nga Agjencia. Nëse nuk ka asnjë fond pensional vullnetar Agjencia udhëheq me fondin pensional me të cilën ka udhëhequr shoqëria të cilës i është anuluar leja për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(4) Gjatë shpërndarjes së anëtarëve në fondet pensionale vullnetare, në pajtim me paragrafin (3) të këtij neni, Agjencia siguron që numri i të siguruarve që sistemohet në secilin fond pensional vullnetar, të caktohet sipas pagesës së fondit pensional dhe lartësisë së kompensimit nga neni 117 paragrafi (1) pika a) e këtij ligji, që e paguan shoqëria që udhëheq me atë fond pensional, në datën që e përcakton Agjencia.

(5) Kur vendimi për anulimin e lejes për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm do të jetë përfundimtare, Agjencia i sistemon anëtarët në fondet pensionale të detyrueshme ekzistuese me zgjedhje të rastësishme në mënyrë të përcaktuar me ligj nga Agjencia. Nëse ka së paku dy fonde pensionale të detyrueshme Agjencia administron me fondin pensional me të cilin ka udhëhequr shoqëria të cilës i është anuluar leja për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(6) Gjatë shpërndarjes së anëtarëve në fondet pensionale vullnetare, në pajtim me paragrafin (5) të këtij neni, Agjencia siguron që numri i të siguruarve që sistemohet në secilin fond pensional vullnetar, të caktohet sipas të ardhurave të fondit pensional dhe lartësisë së kompensimit nga neni 95 paragrafi (1) pika a) nga ligji për sigurim pensional të detyrueshëm kapital vullnetar, që e paguan shoqëria që udhëheq me atë fond pensional, në datën që e përcakton Agjencia.

Neni 78

Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, mund të lidhet vetëm me shoqëri tjetër për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare.

Neni 79

(1) Me bashkimin e shoqërive nga neni 78 të këtij ligji themelohet shoqëri e re.

(2) Shoqëria e re themelohet në bazë të lejes së lëshuar nga Agjencia, e pas themelimit, nga agjencia merr leje për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar.

(3) Për shkak të marrjes së lejes për themelimin e shoqërisë së re me udhëheqje të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, shoqëritë ekzistuese i paraqesin Agjencisë kërkesë me dokumentacionin e shënuar në nenin (5) të këtij ligji, dhe planin afarist që i përmban hollësitë për të gjitha kompensimet dhe provizionet që do të paguhen në pajtim me këtë ligj. Kërkesat për lejet për udhëheqje me fondin pensional të detyrueshëm dhe vullnetar, dërgohen bashkë me kërkesën për leje për themelimin e shoqërisë.

(4) Kërkesat nga paragrafi (2) i këtij neni, dërgohen të nënshkruara nga nënshkruerit e autorizuar të shoqërisë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, të cilët do të ishin themeluesit e shoqërisë së re, në formën e përcaktuar nga Agjencia.

(5) Ndaj kërkesave nga paragrafi (3) i këtij neni, shoqëritë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare duhet doemos t'i paraqesin dokumentet, si vijojnë:

a) Vendimin për bashkëngjitjen e marrë nga organi kompetent i secilës nga shoqëritë;

b) Marrëveshjen për bashkëngjitje të shoqërive;

c) Planin organizativ dhe financiar për implementimin e shoqërisë së re;

ç) Emërtimin e shoqërisë së re dhe fondeve të reja pensionale;

d) Informacionet për atë se vallë aksionarët janë persona të ndërlidhur;

dh) Dokumentet për gjendjen financiare të aksionarëve të secilës shoqëri, për të gjitha vitet nga themelimi i saj dhe më së shumti për periudhën prej pesë vjetësh i cili i paraprin datës së dorëzimit të kërkesës, duke përfshirë dhe dokumentet me të cilat vërtetohet se asnjë prej aksionarëve nuk ka tatime me vonesë të papaguara dhe kontribute për sigurim social;

e) Prospektet e reviduara informative për fondet e reja pensionale ;

ë) Projektstatutin e fondeve të reja pensionale në të cilën theksohen kompensimet e planifikuara;

f) Projekt-marrëveshjen me ruajtësin e pronës për fondet e reja pensionale dhe detaje për prishjen e marrëveshjeve ekzistuese;

g) Emrat e anëtarëve të propozuar në këshillit administrativë dhe mbikëqyrës dhe nëse këta persona nuk janë pjesë nga shoqëritë të cilat bashkohen dhe informacionet nga neni 55 paragrafi (1) pika f) e këtij ligji;

gj) Të dhënat për personat që do të jenë në vende udhëheqëse dhe personat e tjerë që propozohen të jenë përgjegjës për vendimet investuese, revizionin e brendshëm, llogaritë individuale, marketingun dhe kontrollin e agjentëve;

h) Programin për strategjinë investuese të fondeve të reja pensionale; dhe

i) Dokumentet e tjera që i përcakton Agjencia.

(6) Agjencia lëshon leje për themelimin e shoqërisë së re për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare dhe leje për udhëheqje me fondin pensional vullnetar në bazë të dokumenteve nga paragrafi (5) të këtij neni dhe pas plotësimit të kushteve nga ky ligj.

(7) Shoqëria e re për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare është trashëgimtare juridike e të dyja shoqërive për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare të cilat e kanë themeluar.

(8) Agjencia për së afërmi e përcakton mënyrën e bashkimit të shoqërive nga neni 78 i këtij ligji dhe bashkimin e fondeve pensionale nga neni 81 paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 80

Agjencia mund ta refuzojë kërkesën për bashkimin e shoqërive për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, nëse:

a) Kërkesa me dokumentacionin nuk i plotësojnë kushtet e këtij ligji;

b) Dokumentet e bashkangjitura ndaj kërkesës ose informatat tjera tregojnë se cilado prej shoqërive që bashkohet në periudhën prej pesë vjetësh para dërgimit të kërkesës ka borxhe të mbetura në bazë të tatimeve dhe kontributeve të papaguara për sigurim social;

c) Aksionet e cilësdo shoqëri e kanë origjinën nga huamarrja, kreditë ose janë të ngarkuara në çfarëdo mënyre;

ç) Aktivitetet afariste të bartësve të kërkesës nuk garantojnë se shoqëria e re dhe fondet pensionale me të cilin do të udhëheq do të udhëhiqen në interesin më të mirë të anëtarëve; dhe

d) Me bashkimin rrezikohen interesat e anëtarëve të fondeve pensionale ose interesit tjetër publik.

Neni 81

(1) Fondet pensionale vullnetare bashkohen në të njëjtën kohë me shoqëritë të cilat kanë udhëhequr me ato fondet pensionale dhe themelohet një fond pensional vullnetar.

(2) Fondet pensionale të detyrueshme bashkohen në të njëjtën kohë me shoqëritë të cilat kanë udhëhequr me ato fonde pensionale dhe themelohet një fond pensional i detyrueshëm.

(3) Pas bashkimit të fondeve pensionale nga paragrafi (1) dhe (2) i këtij neni, fondet pensionale i marrin të drejtat dhe detyrimet nga fondet pensionale të cilat janë bashkuar.

Neni 82

Para bashkimit të shoqërive nga neni 78 i këtij ligji, shoqëritë në formë të shkruar i njoftojnë të gjithë anëtarët dhe sigruerit për vendimin e bashkimit. Pas bashkimit, shoqëria e re për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare në formë të shkruar i njofton të gjithë anëtarët dhe sigruerit për emërtimin e shoqërisë së re, emërtimet e fondeve të reja pensionale dhe i dorëzon kopje nga prospekti informativ, statutet e shoqërisë së re dhe statutet e fondeve të reja pensionale, prospektin informativ, statutin e shoqërisë së re dhe statutet e fondeve të reja pensionale.

Neni 83

(1) Shoqëritë për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, mund të bashkohen vetëm me shoqëri tjetër për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare.

(2) Në rast të bashkimit të njëres shoqëri me tjetrën nga paragrafi (1) i këtij neni, fondi pensional vullnetar me të cilin udhëheq shoqëria e cila bashkohet me shoqërinë e cila bashkohet me fondin pensional vullnetar me të cilin udhëheq shoqëria ndaj së cilës kryhet bashkimi. Fondi pensional i detyrueshëm me të cilin udhëheq shoqëria e cila bashkohet, bashkohet me fondin pensional të detyrueshëm me të cilin udhëheq shoqëria me të cilën bëhet bashkimi.

(3) Para bashkimit të fondeve pensionale nga paragrafi (2) i këtij neni, shoqëritë me të cilën bëhet bashkimi në formë të shkruar i njofton të gjithë anëtarët dhe siguruesit.

(4) Me bashkimin e njërit fond pensional me fondin tjetër pensional anëtarët, llogaritë vullnetare individuale dhe llogaritë profesionale nga fondi pensional i cili bashkohet barten në fondin pensional me të cilin bashkohet. Me bashkimin e njërit fond pensional me tjetrin fond pensional anëtarët, llogaritë vullnetare individuale dhe llogaritë profesionale nga fondi pensional i cili bashkohet barten në fondin pensional me të cilin bashkohet.

(5) Agjencia e përcakton mënyrën e bashkimit të shoqërive dhe fondeve pensionale nga ky nen.

KREU 6

SKEMAT PROFESIONALE PENSIONALE

Neni 84

(1) Punëdhënësi ose shoqata e qytetarëve mund të organizojë dhe financojë skemë pensionale profesionale vetëm për të punësuarit ose anëtarët e vet.

(2) Më tepër punëdhënës ose më tepër shoqata të qytetarëve së bashku mund të organizojnë dhe financojnë skema pensionale profesionale.

(3) Siguruesi nënshkruan marrëveshje për organizimin dhe financimin e skemës pensionale profesionale me përfaqësuesit e të punësuarëve ose anëtarëve të vet.

(4) Siguruesi nënshkruan marrëveshje me shoqërinë të cilën e ka zgjedhur të udhëheqë me fondin pensional vullnetar në të cilin do të përfshihet skema pensionale profesionale.

(5) Siguruesi miraton rregulla për skemën pensionale profesionale. Rregullat për skemën pensionale profesionale detyrimisht përmbajnë:

- a) emrin e skemës pensionale profesionale;
- b) emërtimin e fondit pensional vullnetar në të cilin është përfshirë skema pensionale profesionale dhe emërtimin e shoqërisë e cila udhëheq me atë fond pensional;
- c) kontributin të cilin siguruesi do ta paguajë për skemën pensionale profesionale në emër të të punësuarve ose anëtarëve të përllogaritur si përqindje e pagës;
- ç) kushtet për fitimin e të drejtës për pjesëmarrje në skemën pensionale profesionale, në pajtim me këtë ligj;
- d) të dhënat në detaje për kompensimet nga neni 117 paragrafi (1) i këtij ligji; dhe
- dh) informacionet për të drejtat për kalim dhe të drejtat e kompensimit pensional.

Neni 85

(1) Siguruesi paguan kontribute për çdo pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale të cilën ai e organizon dhe financon.

(2) Siguruesi mund ta anulojë skemën pensionale profesionale ose ta ndryshojë fondin pensional vullnetar ku është përfshirë skema pensionale profesionale.

(3) Nëse siguruesi ndërmerr ndonjë prej aktiviteteve nga paragrafi (2) të këtij neni, është i detyruar që paraprakisht në afat prej 30 ditësh në formë të shkruar t'i njoftojë të gjithë pjesëmarrësit në skemën pensionale profesionale.

Neni 86

(1) Siguruesi mund të përcaktojë se cilët punëtorë ose anëtarë mund të marrin pjesë në skemën pensionale profesionale dhe ta përcaktojë shkallën e kontributit të cilën do ta paguajë për çdonjërin nga ata.

(2) Shoqata e qytetarëve e cila ka organizuar skemën pensionale profesionale mund të përcaktojë se anëtari i saj mund të marrë pjesë në skemën pensionale profesionale vetëm nëse anëtari financiarisht merr pjesë në mbulimin e shpenzimeve të shoqatës lidhur me skemën pensionale profesionale.

Neni 87

Një sigurues mund të organizojë vetëm një skemë pensionale profesionale.

Neni 88

Çdo person, në afat prej 15 ditësh nga hyrja në marrëdhënie pune te punëdhënësi i cili ka organizuar skemën pensionale profesionale, ka të drejtë në kopje nga rregullat e skemës pensionale profesionale, statutin e fondit pensional në të cilin është e përfshirë edhe skema, pa marrë parasysh atë se në momentit e punësimit ka të drejtë të anëtarësohet në skemën pensionale profesionale.

Neni 89

Siguruesi është i detyruar t'i paguajë nga mjetet e veta kompensimet nga neni 117 paragrafi (1) pika (a) dhe (c) të këtij ligji, për anëtarët e fondit pensional të cilët marrin pjesë në skemën e tij pensionale profesionale.

Neni 90

(1) Siguruesi është i detyruar që zgjedhjen e fondit pensional vullnetar ta bëjë në interes më të mirë të të punësuarve ose anëtarëve të tij.

(2) Siguruesi nuk mund të vendosë asnjë mekanizëm për kufizimin e të drejtave të fitimit të kompensimit pensional për anëtarët të cilët marrin pjesë në skemën e tij pensionale profesionale.

Neni 91

(1) Çdo pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale nënshkruan deklaratë për pajtueshmëri për pjesëmarrje në skemën pensionale profesionale dhe ia dërgon siguruesit.

(2) Pas nënshkrimit të marrëveshjes nga neni 84 paragrafi (4) i këtij ligji siguruesi ia dërgon shoqërisë listën e pjesëmarrësve në skemën e tij pensionale profesionale. Siguruesi rregullisht e njofton shoqërinë për çdo ndryshim të listës.

(3) Personat të cilat bëhen anëtarë të fondit pensional vullnetar në bazë të skemës pensionale profesionale marrin vërtetime për anëtarësim nga shoqëria në afat prej 30 ditësh nga anëtarësimi dhe nuk lidhin marrëveshje me shoqërinë e cila udhëheq me fondin pensional vullnetar.

(4) Agjencia e përcakton formën e standardizuar të deklaratës për pajtueshmëri në skemën pensionale profesionale dhe të vërtetimit për anëtarësim nga paragrafi (1) dhe (3) të këtij neni.

(5) Anëtari i fondit pensional vullnetar në bazë të skemës pensionale vullnetare i ka të njëjtat drejta si dhe anëtari në bazë të marrëveshjes për anëtarësim të lidhur me shoqërinë, përveç të drejtës që të paguajë kontributet.

(6) Shoqëria nuk mund të kufizojë ose refuzojë të drejtën e anëtarit të fondit pensional në bazë të skemës pensionale profesionale nëse ai anëtar nuk ka marrëveshje për anëtarësim me shoqërinë.

Neni 92

(1) Pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale, të cilit i ka pushuar marrëdhënia e punës te punëdhënësi ose anëtarësia në shoqatën e qytetarëve e cila është organizatore e skemës pensionale profesionale, ka të drejtë që me zgjedhje personale në afat prej 90 ditësh të kërkojë bartjen e shumës së përgjithshme të mjeteve në llogarinë e tij profesionale.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, kur anëtari do të kalon te siguruesi tjetër, mjetet e tij nga llogaria ekzistuese profesionale barten në llogarinë profesionale në skemën pensionale profesionale të organizuar nga siguruesi tjetër.

(3) Nëse anëtari i fondit pensional punësohet te punëdhënësi ose bëhet anëtar i shoqatës së qytetarëve e cila nuk ka skemë pensionale profesionale, mjetet nga llogaria profesionale të anëtarit barten në llogarinë e tij vullnetare individuale. Nëse anëtari i fondit pensional punësohet te punëdhënësi ose bëhet anëtar i shoqatës së qytetarëve e cila ka skemë pensionale profesionale, por nuk është pjesëmarrës në skemën, mjetet nga llogaria profesionale i anëtarit barten në llogarinë e tij vullnetare individuale. Kur anëtari nuk ka llogari vullnetare individuale doemos duhet të lidhë marrëveshje për anëtarësim me fondin pensional vullnetar dhe të kërkojë nga shoqëria e cila e mban llogarinë e tij profesionale të mjeteve nga ajo llogari në llogarinë vullnetare individuale.

(4) Nëse anëtari i fondit pensional nuk kërkon bartje të mjeteve nga llogaria e përhershme profesionale në afatin e paraparë në paragrafin (1) nga ky nen, shoqëria e cila e mban llogarinë do të kërkojë informacion nga Agjencia se anëtari ka llogari vullnetare individuale. Nëse nuk ka, shoqëria i hap llogari vullnetare individuale anëtarit në fondin vullnetar pensional me të cilën udhëheq dhe i dërgon vërtetim për anëtarësim. Shoqëria i bart mjetet nga llogaria e përhershme ekzistuese profesionale në llogarinë vullnetare individuale.

(5) Agjencia e përcakton kohën dhe mënyrën për bartjen e mjeteve në pajtim me këtë nen.

Neni 93

(1) Nëse dy sigurues bashkohen ose bashkëngjiten, siguruesi i vetëm i cili do të dalë nga ai proces, në afat prej 180 ditësh nga data e bashkimit ose bashkëngjitjes doemos duhet të organizojë skemë pensionale profesionale të vetme për të punësuarit dhe anëtarët e tij.

(2) Agjencia e përcakton mënyrën e bashkimit ose bashkëngjitjes së skemave pensionale profesionale .

KREU 7

ANËTARËSIMI NË FONDIN PENSIONAL VULLNETAR DHE PAGIMI I KONTRIBUTEVE

Neni 94

(1) Anëtar i fondit pensional vullnetar mund të jetë çdo person i cili ka mbushur së paku tetëmbëdhjetë vjet moshë dhe është pronar i llogarisë vullnetare individuale apo çdo person i cili është pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale dhe është pronar i llogarisë profesionale.

(2) Personi nga paragrafi (1) i këtij ligji bëhet anëtar në fondin pensional vullnetar me nënshkrimin e marrëveshjes për anëtarësim me shoqërinë e cila udhëheq me atë fond pensional vullnetar dhe me hapjen e llogarisë vullnetare individuale ose me hapjen e llogarisë profesionale.

(3) Shoqëria nuk guxon të refuzojë anëtarësimin e personit në fondin pensional vullnetar me të cilin udhëheq nëse së paku ka mbushur 18 vjet dhe është në moshë më së shumti 70 vjeç, përveç personave nga neni 95 paragrafi (6) i këtij ligji.

(4) Agjencia e përcakton formën e standardizuar të marrëveshjes për anëtarësim nga paragrafi (2) i këtij neni.

(5) Agjencia më afërsisht e rregullon mënyrën e anëtarësimit në fondin pensional vullnetar nga ky nen.

Neni 95

(1) Për personat të cilët kanë nënshkruar marrëveshje për anëtarësim shoqëria hap llogari vullnetare individuale, ndërsa për personat të cilët janë në skemën pensionale profesionale shoqëria hap llogari profesionale, menjëherë pas pagimit të parë të kontributit.

(2) Një person mund të ketë vetëm një llogari vullnetare individuale dhe një llogari profesionale. Nëse një person është i punësuar dhe/ose është anëtar te më tepër sigurues mund të ketë vetëm një llogari profesionale sipas zgjedhjes individuale.

(3) Një person mund të ketë llogari vullnetare individuale dhe llogari profesionale në të njëjtin fond pensional vullnetar ose të ndryshëm.

(4) Vetëm siguruesi mund të paguajë kontribute në llogari profesionale, e nuk mund të paguajë kontribut në llogari vullnetare individuale.

(5) Person tjetër fizik mund të paguajë kontribut në llogarinë vullnetare individuale të anëtarit në fondin pensional, në bazë të marrëveshjes së nënshkruar për anëtarësim nga ana e anëtarit, personit fizik dhe shoqërisë.

(6) Pagesat në fondin pensional vullnetar nuk guxojnë të bëhen në emër dhe për llogari të personit i cili ka realizuar të drejtën e pensionit të pleqërisë ose invalidor në pajtueshmëri me Ligjin për sigurim pensional dhe invalidor ose tërheq mjete në pajtim me Ligjin për sigurim pensional të detyrueshëm kapital financiar.

(7) Pagesa në fondin pensional vullnetar nuk mund të bëhen në emër dhe në llogari të personit i cili ka mbushur moshën 70 vjeç.

Neni 96

(1) Anëtari i fondit pensional vullnetar mund të kalojë dhe të anëtarësohet në fond tjetër pensional vullnetar.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) nga ky nen, anëtari i fondit pensional vullnetar si pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale nuk guxon të kalojë në fond tjetër pensional vullnetar në periudhën përderisa është i punësuar ose është anëtar i siguruesit.

(3) Anëtari i cili ka llogari vullnetare individuale në fondin pensional vullnetar (fondi i ekzistues pensional vullnetar) mund të bëhet anëtar i fondit pensional vullnetar i udhëhequr nga shoqëri tjetër (fondi i ardhshëm pensional vullnetar), me nënshkrimin e marrëveshjes për anëtarësim me shoqërinë e cila udhëheq me fondin ardhshëm pensional vullnetar, nënshkrimin e formularit për pajtueshmëri për kalim dhe pagim të kompensimit në pajtim me nenin 117 paragrafi (1) pika c) e këtij ligji.

(4) Agjencia e përcakton mënyrën e kalimit nga një fond në fond tjetër pensional vullnetar dhe formularin për pajtueshmëri për kalim.

Neni 97

(1) Në rast të kalimit të anëtarit nga njëri në tjetrin fond pensional në pajtim me nenin 96 i këtij ligji, mjetet e atij neni barten nga fondit pensional ekzistues në atë të ardhshëm në datën e parë të ardhshme të bartjes.

(2) Agjencia për së afërmi e rregullon mënyrën dhe datat e bartjes së mjeteve ndërmjet fondeve pensionale me të cilat udhëheqin shoqëri të ndryshme dhe lloji i të dhënave që dërgohen.

Neni 98

Shoqëritë janë të detyruara të ndërmarrin masa dhe aktivitete në pajtim me Ligjin për pengimin e pastrimit të parave dhe të ardhurave tjera nga veprat ndëshkuese.

Neni 99

Nëse anëtari i fondit pensional vullnetar i cili posedon llogari vullnetare individuale ndërpret pagesën e kontributeve në fondin pensional vullnetar para pensionimit, ai mbetet të jetë anëtar i fondit pensional deri

në vdekje, deri në kalimin në fond tjetër ose deri në realizimin e të drejtës së kompensimit pensional dhe i ka të gjitha të drejtat si anëtarët e tjerë të atij fondi në pajtim me këtë ligj.

Neni 100

Agjencia e përcakton mënyrën e pagimit të kontributeve në fondet pensionale vullnetare.

Neni 101

(1) Mjetet nga llogaria e anëtarit të fondit pensional vullnetar janë pjesë e pronës së tij personale.

(2) Mjetet nga llogaria e anëtarit të fondit pensional vullnetar nuk guxojnë të shfrytëzohen në procedurë të barazimit ose falimentimit.

(3) Mjetet nga llogaria e anëtarit të fondit pensional vullnetar nuk mund të jepen si peng, lejohen ose të barten në dobi të personave të tretë, përveç kur ajo është prerazi e lejuar me këtë ligj.

(4) Veprat juridike në lidhje me paragrafin (2) dhe (3) nga ky nen janë të pavlefshëm.

KREU 8

ANËTARËSIMI NDËRKUFITAR NË FONDIN PENSIONAL VULLNETAR

Neni 102

(1) Siguruesi me seli në territorin e shtetit tjetër anëtar i Unionit Evropian mund të organizojë skemë pensionale profesionale e cila do të përfshihet në fondit pensional vullnetar me të cilin udhëheq shoqëria me seli në Republikën e Maqedonisë.

(2) Shoqëria e cila do të pranojë skemën pensionale profesionale të organizuar dhe të financuar nga siguruesi selia e së cilës gjendet në territorin e vendit tjetër anëtar të Unionit Evropian e njofton Agjencinë për qëllimin e tij.

(3) Njoftimi drejtuar Agjencisë nga paragrafi (2) pika e këtij neni duhet të përmbajë:

- a) emrin e siguruesit të propozuar;
- b) karakteristikat kryesore të skemës pensionale profesionale; dhe
- c) të dhënat për vendin anëtar në të cilin gjendet selia e siguruesit.

Neni 103

Pas marrjes së njoftimit nga neni 102 paragrafi 92) i këtij ligji Agjencia, në afat prej 180 ditësh nga pranimi i të gjitha informacioneve, ia dërgon informacionet organeve kompetente të vendit anëtar në të cilin siguruesi i propozuar ka selinë dhe në mënyrë përkatëse e informon shoqërinë, përveç nëse ekziston dyshimi se vallë struktura administrative, gjendja financiare e shoqërisë, reputacioni i tij dhe kualifikimet profesionale ose përvoja e personave të cilët udhëheqin me shoqërinë i plotësojnë kushtet e vendit anëtar të Unionit Evropian.

Neni 104

(1) Shoqëria mund ta fusë në fondin pensional skemën pensionale profesionale të siguruesit nga vendi tjetër anëtar të Unionit Evropian pas marrjes së informacionit nga Agjencia të pranuar nga organet kompetente të vendit anëtar në të cilin ndodhet selia e siguruesit potencial se janë të plotësuara kushtet nga ligjet relevante për skemën pensionale profesionale në vendin anëtar.

(2) Agjencia e përcakton mënyrën e përfshirjes në skemën pensionale profesionale të organizuar dhe të financuar nga siguruesi selia e së cilës gjendet në territorin e vendit tjetër anëtar të Unionit Evropian, në fondin pensional vullnetar.

Neni 105

Siguruesi me seli në Republikën e Maqedonisë mund t'ia besojë udhëheqjen me skemën pensionale profesionale të tij shoqërisë së autorizuar të udhëheqë me skemat pensionale profesionale në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, në pajtim me ligjet nga sfera e punës, sigurimit social në Republikën e Maqedonisë dhe këtë ligj.

KREU 9

MARKETINGU I FONDIT PENSIONAL VULLNETAR

Neni 106

(1) Askush nuk guxon personit tjetër të ofrojë çfarëdo dhuratash me qëllim që ta bindë të anëtarësohet në ndonjë fond pensional vullnetar ose të bëhet anëtar në ndonjë fond pensional vullnetar ose të bëhet anëtar në ndonjë fond pensional vullnetar, si dhe të marrë pjesë në skemën pensionale profesionale ose të mbesë në skemën pensionale profesionale.

(2) Askush nuk guxon personit tjetër t'i ofrojë çfarëdo lloji dhuratash me qëllim që ta bindë të marrë pjesë ose të qëndrojë në vende ku kryhet marketingu i fondit pensional vullnetar.

(3) Askush nuk guxon të ofrojë çfarëdo lloji dhuratash të siguruesit ose me ta persona të lidhur, me qëllim që ta nxisë ose shpërblejë të bëhet organizator i skemës pensionale profesionale në ndonjë fond vullnetar ose t'iu imponojë punësuarve ose anëtarëve të vet të marrin pjesë në ndonjë skemë pensionale profesionale.

(4) Askush nuk guxon t'i ofrojë çfarëdo lloji dhuratash sindikatës ose organizatës tjetër, trupit kolektiv ose të personave të lidhur me atë organizatë ose trupi, me qëllim që ta nxisë ose shpërblejë nëse i bind ose i urdhëron anëtarët e tij që të anëtarësohen në ndonjë fond pensional vullnetar.

(5) Dhuratë në kuptimin e këtij neni nënkupton, por nuk kufizohet në shpërblim parash, pagimin në kompensim në të holla për ndërprerjen e parakohshme të anëtarësimit në fondet tjera pensionale vullnetare, shpërblimin e pasurive të tundshme dhe të patundshme, kartela pagesore ose shërbime të ngjashme financiare, vepra artistike, organizimin e ekspozitave ose shfaqjeve, ose bërje të tjera të cilat zakonisht doemos duhet të paguhen, përveç atyre pagesave të cilat drejtpërdrejt dalin nga anëtarësimi në fondin pensional vullnetar.

Neni 107

(1) Personat nga paragrafi (3) i këtij neni nuk guxojnë të japin informacione të gabueshme dhe të pasakta për fondin pensional vullnetar, skemën pensionale profesionale ose për shoqërinë e cila udhëheq me atë fond ose informacione të cilat mund t'i sjellin në hamendje anëtarët e fondit pensional vullnetar, personat të cilët kanë të drejtë të bëhen anëtarë të fondit pensional vullnetar, personat të cilët në të ardhmen do të kishin të drejtë të bëhen anëtarë të fondit pensional vullnetar, siguruesit dhe siguruesit potencialë, dhe pa deklarata gojore, material të shkruar, përmes shpalljeve dhe çfarëdo materiali tjetër reklamues.

(2) Personat nga paragrafi (3) i këtij neni nuk guxojnë të japin asnjë deklaratë ose parashikime për rezultatet e ardhshme investuese të fondit pensional vullnetar, anëtarëve të atij fondi pensional vullnetar dhe personave të cilët do të mund të anëtarësohen në atë fond pensional vullnetar në të ardhmen, siguruesit dhe siguruesit potencialë, përveç deklaratave në formë dhe në mënyrë të përcaktuar nga Agjencia.

(3) Personat nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni janë:

- a) shoqëritë;
- b) personat ndërlidhur të shoqërive, dhe

c) agentët ose të punësuarit në shoqëritë dhe në personat e ndërlidhur.

(4) Për shkak të sigurimit të informimit të drejtë dhe objektiv të publikut, Agjencia i miraton të gjitha materialet për marketing para shpalljes ose transmetimit të tyre. Agjencia miraton udhëzime për përmbajtjen e reklamave dhe materialit tjetër të shkruar promovues të fondeve pensionale vullnetare dhe të shoqërive. Shoqëria është e detyruar t'i paraqesë materialet në miratim Agjencisë dhe nuk guxon të shpallë ose emitojë material të pamiruar për marketing.

(5) Nëse Agjencia llogarit se ndonjë reklamë ose material tjetër i shkruar mund të shkaktojë lajthitje, me aktvendim mund ta ndalojë ose anulojë shpalljen ose shpërndarjen dhe të urdhërojë shpallje të ndryshimit të atij materiali në afat të cilin vetë e përcakton.

Neni 108

(1) Është e ndaluar kryerja e marketingut në fondin pensional vullnetar e personit në lokalet e tij të punës.

(2) Personi përgjegjës nuk guxon që të punësuarit t'i reklamojë fond pensional vullnetar, përveç në rast kur punëdhënësi ka organizuar skemën e vet profesional për të punësuarit e vet.

Neni 109

(1) Shoqëria mund të lidhë marrëveshje për anëtarësim me person vetëm përmes agjentit të regjistruar.

(2) Agjenti detyrimisht merr pjesë gjatë lidhjes së marrëveshjes për anëtarësim në fondin pensional vullnetar dhe është i detyruar ta nënshkruajë marrëveshjen e tillë.

(3) Punë marketingu në fondet pensionale mund të kryejë personi pas regjistrimit të tij në regjistrin e agjentëve.

(4) Agjenti mund të kryejë punë marketingu në të njëjtën kohë vetëm në një shoqëri për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme ose vetëm të një shoqërie për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare.

(5) Agjenti është i detyruar që përsëri të regjistrohet të kryejë në të ardhmen marketing të shoqërisë tjetër nga paragrafi (4) i këtij neni.

(6) Çdo person i cili kryen punë marketingu të fondit pensional vullnetar përmes telefonit dhe përmes qendrës telefonuese ka detyrim të jetë agjent i regjistruar.

(7) Agjencia mund ta shlyejë nga regjistri i agjentëve çdo person i cili nuk i respekton dispozitat nga ky ligj ose Ligji për sigurim pensional të detyrueshëm kapital financiar dhe nuk do t'i lejojë personit reregjistrim në regjistër, në afat prej tre vjetësh nga dita e shlyerjes.

(8) Agjencia organizon provim për marrjen e cilësisë së agjentit të cilin e japin të gjithë personat të cilët doemos duhet të bëhen agjentë të ndonjëres prej shoqërive nga paragrafi (4) i këtij neni.

(9) Personave të cilët doemos duhet të regjistrohen si agjentë në mënyrë përkatëse do të zbatohen dispozitat për kushtet për regjistrim në regjistrin e agjentëve, mënyrën dhe procedurën për dhënie e provimit dhe lëshimit të certifikatës për fitimin e cilësisë agjent nga neni 77 paragrafi (6), (7), (9), (10) dhe (11) i Ligjit për sigurim pensional të detyrueshëm kapital financiar.

Neni 110

Agjenti është i detyruar të gjitha që kontaktet me anëtarin ose me personat të cilët kanë të drejtë të bëhen anëtarë të fondit pensional t'i kryejë personalisht dhe nuk guxon të lidhë marrëveshje për anëtarësim nëpërmjet personit tjetër.

Neni 111

(1) Në rast se shoqëria nëpërmjet kontaktit personal të realizuar nga ana e të punësuarit të vet, përfaqësuesit ose agjentit të asaj shoqërie ose personit të ndërlidhur me atë shoqëri, t'i bëjë ndikim ndonjë anëtarit që ta ndërpresë anëtarësimin në fondin pensional vullnetar me të cilin udhëheq shoqëria tjetër dhe të bëhet anëtar i fondit pensional vullnetar të cilin udhëheq shoqëria e parë, ajo duhet doemos t'u japë prioritet interesave të atij anëtarit karshi interesave të veta ose të shoqërisë.

(2) Me kontakt personal në kuptimin e paragrafit (1) të këtij neni nënkuptohet takimi personal, biseda telefonike ose korrespondenca personale e adresuar ndërmjet personit të punësuar, përfaqësuesit ose agjentit të shoqërisë dhe personit për të cilin është fjala ose personit tjetër të ndërlidhur me të.

Neni 112

Ndalohet zbatimi i procedurave të marketingut të fondeve pensionale vullnetare që janë në kundërshtim me moralin publik dhe që mund të dëmtojnë sigurimin pensional vullnetar kapital financiar.

KREU 10

DETYRIMET PËR NJOFTIM DHE INFORMIM

Neni 113

(1) Çdo shoqëri është e detyruar që më së voni deri në 31 mars çdo viti në vijim, të shpallë prospekt informativ për fondin pensional vullnetar me të cilin udhëheq me të dhëna të vërteta dhe të sakta me gjendjen e 31 dhjetorit të vitit paraprak.

(2) Prospekti informativ për fondin pensional vullnetar i përmban të dhënat vijuese në lidhje me fondin pensional vullnetar dhe shoqërinë me të cilën udhëheq fondi pensional vullnetar:

a) emrat e anëtarëve të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës të shoqërisë;

b) emrat dhe adresat e aksionarëve dhe pjesëmarrjen e tyre në shoqërinë kapitale;

c) emrin dhe selinë e ruajtësit të pronës dhe të dhëna për ndryshimet eventuale të ruajtësit të pronës të bërë vitin paraprak dhe arsytet për ndryshimet e atilla;

d) dokument për strategji investuese për periudhën nga paragrafi (1) i këtij neni, të cilat veçanërisht përmbajnë informacione për vetë kufizimet gjatë investimit përveç kufizimeve të përcaktuara në këtë ligj;

e) kompensimet që paguhen nga anëtarët e fondit pensional vullnetar;

f) të dhënat e numëruara në nenin 114 paragrafi (3) i këtij ligji;

g) numrin e anëtarëve të fondit pensional vullnetar;

h) neto vlerën e mjeteve të fondit pensional vullnetar në datën e fundit të vlerësimit, përfundimisht me 31 dhjetor; dhe

i) të dhëna tjera për punën e shoqërisë që mund t'i përcaktojë Agjencia për shkak të sigurimit të transparencës.

(3) Të dhënat botohen në formë të broshurës së paku në njërën nga gazetata ditore në tirazh që distribuohet në gjithë territorin e Republikës së Maqedonisë.

(4) Formën e prospektit informativ e përcakton Agjencia.

(5) Shoqëria është e detyruar t'i mundësojë këqyrje në prospektin informativ dhe statutin e fondit pensional vullnetar me të cilin udhëheq, çdo personi i cili do të paraqitet për anëtarësim në fondin pensional vullnetar me të cilin udhëheq ajo shoqëri, para nënshkrimit të marrëveshjes për anëtarësim në fondin vullnetar pensional

me të cilin udhëheq ajo shoqëri, para nënshkrimit të marrëveshjes për anëtarësim në fondin pensional vullnetar dhe të siguruesit.

(6) Shoqëria është e detyruar që me kërkesë nga anëtari i fondit vullnetar pensional, të mundësojë këqyrje në prospektin informativ, statutin dhe raportet financiare të fondit pensional vullnetar me të cilin udhëheq.

Neni 114

(1) Shoqëria është e detyruar që rregullisht, e së paku një herë në vit në formë të shkruar t'i informojë anëtarët e fondit vullnetar pensional për gjendjen e mjeteve të llogarive të tyre vullnetare individuale ose llogarive profesionale, për datat e pagimit të kontributeve dhe të bartjes së mjeteve për anëtarin e atij fondi gjatë periudhës përkatëse dhe për shndërrimin e kontributeve dhe mjeteve të bartura në njësi kontabiliteti.

(2) Me kërkesë nga anëtari i fondit vullnetar pensional, në çdo kohë, shoqëria është e detyruar që në afat prej tetë ditësh pune nga pranimit i kërkesës së tillë, anëtarit t'i dërgojë njoftim për vlefshmërinë e mjeteve në llogarinë e tij vullnetare individuale ose llogarinë profesionale.

(3) Së paku një herë në vit, shoqëria është e detyruar t'i dërgojë të dhëna secilit anëtar të fondit pensional vullnetar me të cilin ajo udhëheq për vlefshmërinë dhe pjesëmarrjen e mjeteve të fondit pensional të mjeteve të investuara në lloj të caktuar të mjeteve, duke përfshirë edhe të dhëna për botuesin e letrës përkatëse me vlerë, në datën fundit të vlerësimit përfundimisht me 31 dhjetor çdo vit. Detyrimi për dhënien e të dhënave për botuesit e letrave me vlerë ka të bëjë me investimet në letrat me vlerë të cilat paraqesin së paku 1% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar. Gjithashtu, shoqëria është e detyruar të paraqesë të dhëna për shumën e përgjithshme të provizioneve transaksionale të cilat i kanë paguar shoqërisë dhe menaxherët e saj të huaj të mjeteve të fondit pensional vullnetar të personave juridikë të cilët kanë siguruar shërbime të letrave me vlerë, në periudhën nga raporti i fundit dhe shumën mesatare të atyre shpenzimeve pas një njësie kontabiliteti të atij fondi pensional.

(4) Të dhënat nga paragrafi (1) dhe (3) të këtij neni u dërgohen anëtarëve të fondit pensional vullnetar pa pagesë. Shoqëria mund të paguajë kompensim për njoftimin nga paragrafi (2) të këtij neni, por vetëm deri te lartësia e shpenzimeve për botimin dhe shpenzimet postare.

(5) Me përjashtim nga paragrafi (1) dhe (3) i këtij neni shoqëria nuk është e detyruar t'i dërgojë njoftim personit nëse ai nuk ka llogari vullnetare individuale ose llogari profesionale.

(6) Të dhënat nga paragrafi (1) dhe (3) i këtij neni dërgohen sipas nevojës edhe në periudha më të shkurta kohore të përcaktuara nga Agjencia. Agjencia për së afërmi e përcakton llojin dhe periudhën me të cilën kanë të bëjnë të dhënat, mënyrën dhe formën e regimit të njëjtave dhe procedura për dërgimin e tyre.

Neni 115

Shoqëria e cila udhëheq me skemën përkatëse pensionale profesionale të siguruesit i dërgon informatat e theksuara në nenin 114 paragrafi (1) dhe (3) të këtij ligji për gjithë pjesëmarrësit në skemën pensionale profesionale dhe është e detyruar t'i respektojë kërkesat nga neni 114 paragrafi (2), (4), (5) dhe (6) i këtij ligji.

Neni 116

(1) Shoqëria është e detyruar që Agjencisë t'i dërgojë informacionet vijuese:

a) raporte tremujorëshe (të pareviduara) dhe raporte të reviduara financiare për shoqërinë;

b) raporte tremujorëshe (të pareviduara) themelore financiare, raporte plotësuese, raporte vjetore financiare të reviduara dhe raporte plotësuese për fondin pensional vullnetar;

c) të dhëna më të hollësishme për arritjen dhe bartjen e mjeteve në fondin pensional vullnetar me numërimin e çdo mjeti veç e veç, datën dhe çmimin e transaksionit dhe personit juridik i cili kryen shërbime me letra në vlerë;

ç) të dhënat më të hollësishme për shpenzimet, siç janë provizionet e transaksionit, kompensimet për ruajtësin e pronës, provizionet për agjentët që kryejnë punë të marketingut dhe shpenzime tjera në pajtim me këtë ligj;

d) të dhëna të aksionarëve të shoqërisë duke përfshirë emra dhe adresa;

dh) emrat e anëtarëve të këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës të shoqërisë dhe lartësinë e kompensimeve për punën e tyre;

e) ekzemplar nga prospekti informativ në pajtim me nenin 113 të këtij ligji;

ë) të dhënat nga neni 114 paragrafi (1) dhe (3) të këtij ligji;

f) të dhëna në detaje për numrin e anëtarëve të fondit pensional, numrin e anëtarëve të cilët janë anëtarësuar në fondin pensional vullnetar gjatë vitit, numrin e atyre të cilët kanë kaluar në fonde tjera pensionale vullnetare, numrin e anëtarëve të vdekur dhe numrin e anëtarëve të cilët kanë realizuar kompensim pensional;

g) të dhëna në detaje për të gjithë siguruesit të cilat kanë skema pensionale profesionale të përfshirë në fondin në të cilin udhëheq ose kanë pasur në gjatë vitit paraprak; dhe

gj) të dhëna tjera me kërkesë të Agjencisë.

(2) Shoqëria për udhëheqje me fondet pensionale të detyrueshme vullnetare dhe i dërgon Agjencisë informacione përmbledhëse për shoqërinë, por është e obliguar të paraqesë të dhëna të posaçme për çdo fond pensional me të cilin udhëheq.

(3) Të dhënat nga paragrafi (1) i këtij neni dërgohen një herë në vit, ndërsa sipas nevojës edhe në periudha më të shkurta kohore të përcaktuara nga Agjencia. Agjencia për së afërmi e përcakton llojin dhe periudhën me të cilën kanë të bëjnë të dhënat, mënyrën dhe formën e përshkrimit të njëjtave dhe procedurën për dërgimin e tyre.

(4) Me përjashtim nga paragrafi (2) i këtij neni, të dhënat nga paragrafi (1) pika c) të këtij neni dërgohen një herë në vit, ndërsa sipas nevojës edhe në periudha më të shkurta kohore të përcaktuara nga Agjencia. Agjencia për së afërmi e përcakton llojin dhe periudhën me të cilën kanë të bëjnë të dhënat, mënyrën dhe formën e përshkrimit të të njëjtave dhe procedurën për dërgimin e tyre.

KREU 11 KOMPENSIMET

Neni 117

(1) Shoqëria mund t'i paguajë veçanërisht kompensimet si vijon:

a) kompensim nga kontributi si përqindje nga çdo kontribut i paguar në fondin pensional vullnetar, para transformimit të tyre në njësi kontabiliteti. Kompensimin nga kontributi e përcakton shoqëria, por ai mundet t'i tejkalojë 7 përqin nga çdo kontribut i paguar;

b) kompensim mujor si përqindje nga vlefshmëria e neto mjeteve të fondit pensional vullnetar, për mbulimin e shpenzimeve të shoqërisë. Kompensimin mujor e përcakton shoqëria, por ai nuk mund t'i tejkalojë 0,15 përqin në muaj. Përlllogaritja e kompensimit kryhet në çdo datë të llogaritjes së mjeteve të fondit pensional vullnetar dhe paguhet një herë në muaj;

c) kompensimin në rast të bartjes së mjeteve në llogarinë individuale të anëtarit nga një fond pensional vullnetar në tjetër fond pensional vullnetar, me kusht që anëtari i cili kalon të jetë anëtar në fondin pensional vullnetar të përhershëm më shkurtër se një vit para se të kalojë në fondin vullnetar të ardhshëm. Shumën maksimale të kompensimit në para dhe mënyrën e pagimit për së afërmi e përcakton Agjencia në pajtim paraprak nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

(2) Kompensimin nga paragrafi (1) pika c) i këtij neni e paguan anëtari i fondit pensional i cili i bashkohet fondit pensional të ardhshëm. Shoqëria e cila udhëheq me fondin pensional në të cilin bashkohet anëtari ose përfaqësuesi i shoqërisë nuk guxon ta paguajë këtë kompensim.

(3) Kompensimi nga paragrafi (1) pika c) i këtij neni nuk paguhet në këto raste:

a) nëse shoqëria e cila doemos duhet të kryejë bartje të mjeteve nga një fond pensional në tjetër fond pensional i ka rritur ose njoftuar për rritjen e kompensimeve nga paragrafi (1) i këtij neni, në periudhë prej 180 ditësh para datës së bartjes së atillë të mjeteve;

b) nëse anëtari nuk ka mjete në llogarinë profesionale ose në llogarinë vullnetare individuale;

c) nëse mjetet barten nga një llogari profesionale në tjetër ose nga llogaria profesionale në llogarinë vullnetare individuale për shkak të ndryshimit të siguresit;

ç) nëse Agjencia tregon se personi është anëtarësuar në atë fond pensional vullnetar si pasojë e marketingut dhe aktiviteteve reklamuese në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji;

d) nëse mbi shoqërinë e cila udhëheq me atë fond pensional është e hapur procedurë e falimentimit ose leja për udhëheqje me atë fond pensional vullnetar i është tërhequr ose anuluar, ose

dh) në rast të bashkimit ose bashkëngjitjes së shoqërisë e cila doemos duhet të kryejë bartje të mjeteve nga një fond pensional vullnetar në tjetër, në periudhën prej 180 ditësh pas bashkimit ose bashkëngjitjes.

Neni 118

(1) Kompensimet nga neni 117 paragrafi (1) nga ky ligj shoqëria i paguan në shkallë të njëjtë nga të gjithë anëtarët e fondit pensional vullnetar, përveç në rast të anëtarëve që janë pjesëmarrës në skemën profesionale të pensionit.

(2) Me përjashtim të paragrafit (1) të këtij neni, kompensimet nga neni 117 paragrafi (1) pikat a) dhe b) të këtij ligji mund të zvogëlohen për të gjithë anëtarët e fondit pensional vullnetar që kanë qenë anëtarë të atij fondi pensional për periudhën kohore të përcaktuar nga ana e shoqërisë. Zvogëlimi i kompensimit bëhet në mënyrë të njëjtë që të mos bëhet dallim midis anëtarëve që kanë qenë anëtarë në të njëjtin fond pensional vullnetar në të njëjtën periudhë kohore.

Neni 119

(1) Shoqëria është e detyruar që t'i informojë të gjithë anëtarët e fondit pensional për secilin propozim për zmadhimin e kompensimeve nga neni 117 paragrafi (1) nga ky ligj, së paku 180 ditë para implementimit dhe për secilin propozim për zvogëlimin e kompensimeve nga neni 117 paragrafi (1) nga ky ligj, së paku 30 ditë para implementimit të tij.

(2) Njoftimi nga paragrafi (1) i këtij neni bëhet në formë të shkruar dhe i dorëzohet secilit anëtarë të fondit pensional dhe Agjencisë. Njoftimi botohet së paku edhe në një gazetë ditore në Republikë.

(3) Kur një anëtar kalon nga një fond pensional vullnetar në fond tjetër, shoqëria e cila administron me fondin e ardhshëm pensional vullnetar i jep në shikim ekzemplarë e njoftimit nga paragrafi (1) të këtij neni.

Neni 120

(1) Provizionet e transakcionit në lidhje me transakcionet për fitimin ose bartjen e mjeteve të fondit pensional paguhën nga mjetet e fondit pensional.

(2) Shoqëria është e detyruar që të bëjë kontrollin e provizioneve që paguhën nga mjetet e fondit pensional me të cilat ai administron, të personave juridikë të zgjedhur që bëjnë shërbime me letrat me vlerë të lidhur në mënyrë direkte me tregtinë e mjeteve të fondeve pensionale, për shkak të sigurisë se ato provizione janë plotësisht konkurrencte me provizionet që i paguajnë personat tjerë juridikë për transakcione të ngjashme. Për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve të fondeve pensionale, Agjencia mund të ndalojë personin e lidhur të shoqërisë që të bëjë shërbime me letrat me vlerë në të lidhur mënyrë direkte me tregtinë me mjetet e fondeve pensionale.

(3) Për shkak të sigurimit të konkurrencës nga paragrafi (2) nga ky nen, zgjedhja e personave juridikë nga vendi që mund të bëjnë shërbime me letrat me vlerë bëhet në bazë të: provizionit më të ulët, vëllimit të tregtisë, aftësisë së kuadrit, aftësisë teknike dhe organizative. Që të zgjidhet personi juridik nga vendi duhet të ketë të punësuar së paku dy brokerë të autorizuar, me së paku 2 vjet përvojë pune si broker i autorizuar.

(4) Agjencia i përcakton vëllimin e duhur të tregtisë, aftësimin e kuadrit, aftësinë teknike dhe organizative.

(5) Zgjedhja e personave juridikë që bëjnë shërbime me letrat me vlerë bëhet për periudhë prej një viti, sipas procedurës së përcaktuar në këtë nen.

(6) Agjencia u jep pëlqim marrëveshjeve të lidhura midis shoqërisë dhe personave juridikë që bëjnë shërbime me letrat me vlerë. Me marrëveshjen shoqëria Agjencisë ia dorëzon edhe listën tarifore për provizione.

Neni 121

Të gjitha shpenzimet tjera në lidhje me menaxhimin me fondin pensional vullnetar që nuk janë mbuluar me provizione, kompensime ose detyrime të përcaktuara në këtë ligj, janë në barrë të shoqërisë që menaxhon me atë fond pensional vullnetar.

KREU 12

PUNA ME LLOGARITË DHE VLERËSIMI I MJETEVE TË FONDIT PENSIONAL VULLNETAR

Neni 122

(1) Kontributet, mjetet e bartura dhe të gjitha fitimet nga investimet e tyre sistemohen në llogari individuale që janë në emër të anëtarëve të fondeve pensionale vullnetare.

(2) Evidencën e llogarive individuale të fondit pensional vullnetar e mban shoqëria e cila menaxhon me atë fond.

Neni 123

(1) Për evidentimin e llogarive individuale dhe mjetet e fondeve pensionale vullnetare shfrytëzohen evidencat e kontabilitetit.

(2) Gjatë kryerjes së vlerësimeve, një njësi e kontabilitetit paraqet pjesë proporcionale në neto mjetet e përgjithshme të atij fondi pensional.

(3) Vlera e numrit të përgjithshëm të njësive të kontabilitetit të fondit pensional vullnetar është gjithmonë e barabartë me vlerën e përgjithshme të mjeteve të atij fondi, të llogaritur në pajtim me nenin 124 të këtij ligji.

(4) Mjetet nga paragrafi (1) të këtij neni mund të shndërrohen edhe në pjesë të njësive të kontabilitetit, kurse vlera e mjeteve të llogarisë individuale të anëtarit të fondit pensional vullnetar, gjithashtu, mund të shprehet në një pjesë të njësive të kontabilitetit.

Neni 124

(1) Vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar përcaktohet në bazë të vlerës së tregut për çdo mjet të veçantë.

(2) Vlera e neto mjeteve të fondit pensional vullnetar përcaktohet me zvogëlimin e obligimeve të fondit pensional, përveç obligimeve ndaj anëtarëve të fondit pensional, nga vlera e mjeteve të fondit pensional.

(3) Mënyrën e vlerësimit të mjeteve të фондеве pensionale vullnetare dhe llogaritjen e neto vlerës së mjeteve të tyre më për së afërmi e përcakton Agjencia, me mendimin paraprak nga Komisioni i letrave me vlerë i Republikës së Maqedonisë.

Neni 125

(1) Shndërrimi i mjeteve të kontributeve në njësi të kontabilitetit bëhet në data të caktuara paraprakisht (datat e vlerësimit), në bazë të vlerës së njësisë të kontabilitetit të asaj date. Data e vlerësimit çdo herë është në ditën e fundit të punës të çdo muaji. Agjencia përcakton afate më të shkurta të datës së vlerësimit, nëse sigurimi pensional me financim kapital dhe tregu financiar ka nevojë.

(2) Vlerën e një njësie të kontabilitetit në datën e parë të vlerësimit pas arkëtimit të parë të kontributeve në fondin pensional vullnetar më së afërmi e përcakton Agjencia.

(3) Deri në shndërrimin e kontributeve në njësi kontabiliteti, të njëjtat ruhen në llogari të veçantë të fondit pensional vullnetar. Kamata e atyre mjeteve paraqet të ardhura të fondit pensional vullnetar.

Neni 126

(1) Vlera e neto mjeteve të fondit pensional vullnetar llogaritet në çdo datë të vlerësimit, për çka menjëherë njoftohet Agjencia.

(2) Në secilën datë të vlerësimit llogaritet edhe vlera e njësisë së kontabilitetit të atij fondi pensional, për çka shoqëria menjëherë e njofton Agjencinë.

(3) Llogaritë nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni i bën shoqëria dhe ato janë lëndë e kontrollit të Agjencisë.

(4) Shoqëria është e detyruar që ta ndryshojë vlerën e bërë për ndonjë letër me vlerë me kërkesë të Agjencisë nëse ajo gjatë kontrollit konstaton se shoqëria gjatë vlerësimit ka shfrytëzuar çmim llogaritës jo adekuat për letrën me vlerë ose vlera objektive nuk i përgjigjet gjendjes reale të tregut, si dhe kur janë të rrezikuar interesat e anëtarëve.

Neni 127

(1) Në fund të muajit qershor çdo vit shoqëria e cila menaxhon me ndonjë fond pensional vullnetar është e detyruar ta përcaktojë fitimin për 36 muajt paraprak, në pajtim me paragrafin (2) të këtij neni. Në rast se një fond pensional vullnetar nuk ka pranuar kontribute për periudhë prej 36 muaj, ndërsa ka pranuar kontribute për periudhë prej 12 muajve, në fund të qershorit dhe dhjetorit do të përcaktohet fitimi për 12 muaj, ose nëse ka pranuar kontribute për 24 muaj, për atë periudhë kohore. Të dhënat për fitimin dorëzohen në Agjencinë e cila mund t'i publikojë.

(2) Fitimi i fondit pensional vullnetar paraqet dallimin midis vlerës së njësisë së kontabilitetit në datën e fundit të vlerësimit gjatë muajve të përcaktuar në paragrafin (1) nga ky nen dhe vlera e njësisë në ditën e fundit të punës të muajit në fund të periudhës mujore 12, 24 ose 36, në raport me vlerën e njësisë në ditën e fundit të punës të muajit në fund të periudhës mujore 12, 24 ose 36, varësisht nga rasti konkret. Fitimi shprehet në përqindje.

Neni 128

Agjencia së afërmi i rregullon:

a) Metodologjinë e llogaritjes së fitimit të фондеве pensionale vullnetare dhe metodat për kompletimin e atyre vlerave.

b) Datën në të cilën shoqëria është e detyruar ta informojë Agjencinë për vlerën e neto mjeteve të fondit pensional vullnetar, metodologjinë precize për përcaktimin e datave në fund të qershorit dhe dhjetorit me të cilën gjendje do të bëhen llogaritë, metodologjia e vlerësimit, vlera e njësisë së kontabilitetit, fitimi i fondit pensional vullnetar, dhe për mënyrën e njoftimit të tillë.

Neni 129

(1) Kontabiliteti i shoqërive dhe i фондеве pensionale vullnetare bëhet në pajtim me ligjet dhe me standardet ndërkombëtare të kontabilitetit.

(2) Agjencia së afërmi e përcakton planin e kontabilitetit, formën dhe përmbajtjen e raporteve themelore financiare, raportet plotësuese për fondet pensionale vullnetare, si dhe përmbajtjen e llogarive të veçanta në planin e kontabilitetit për fondet pensionale.

(3) Agjencia së afërmi e përcakton formën dhe përmbajtjen e raporteve financiare të shoqërive.

KREU 13

INVESTIMI I MJETEVE TË FONDIT PENSIONAL VULLNETAR

Neni 130

(1) Mjetet e фондеве pensionale vullnetare investohen në pajtim me dispozitat e këtij ligji, në pajtim me strategjinë investuese dhe me qëllim të realizimit të fitimit më të madh kryesisht në dobi të anëtarëve të fondit pensional vullnetar, në bazë të principeve si vijon:

- a) sigurisë së mjeteve të fondit pensional vullnetar;
- b) diversifikimit të rrezikut nga investimet, dhe
- c) mbajtjes së likuiditetit adekuat.

(2) Investimi i bërë për shkak të disa qëllimeve tjera paraqet cenim i obligimeve të shoqërisë.

Neni 131

(1) Në bazë të dispozitave nga neni 132 dhe 133 nga ky ligj, mjetet e fondit pensional vullnetar mund të investohen vetëm në llojet e instrumenteve si vijon:

a) depozita bankare në banka që kanë leje të marrë nga Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë, nëse tërheqin kamata;

b) obligacione dhe letra tjera me vlerë që i ka dhënë ose për të cilat garanton Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë;

c) certifikata për depozitim, shkresa komerciale dhe obligacione të emetuara ose të garantuara nga bankat që kanë leje të lëshuara nga Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë;

d) letra me vlerë në bazë të hipotekës të lëshuar nga bankat që kanë leje të lëshuar nga Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë;

e) obligacione dhe letra tjera me vlerë që i jep ose për të cilat garanton Republika e Maqedonisë;

dh) aksione të dhëna në bazë të lejes nga Komisioni për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë nga shoqëri aksionare të vendit që nuk janë фонде investuese, që kanë kuotë në tregun oficial në bursën e letrave vlerë afatgjate ose në treg tjetër të organizuar të letrave me vlerë në Republikën e Maqedonisë të cilin e kontrollon Komisioni;

e) obligacione të dhëna në bazë të lejes nga Komisioni i letrave me vlerë të Republikës së Maqedonisë, nga shoqëri aksionare të vendit që nuk janë banka, që kanë kuotë në

tregun oficial në bursën e letrave afatgjata me vlerë ose në treg tjetër të organizuar të letrave me vlerë në Republikën e Maqedonisë që e kontroillon Komisioni;

ë) shkresa komerciale të dhëna nga shoqëri aksionare në Republikën e Maqedonisë që nuk janë banka;

f) dokumente për pjesëmarrje dhe aksione të fondeve investuese në Republikën e Maqedonisë që kanë leje nga Komisioni për letrat me vlerë të Republikës së Maqedonisë;

g) obligacione dhe letra tjera me vlerë të lëshuara nga ana e qeverisë dhe bankat qendrore të vendeve anëtare të Unionit Evropian dhe vendeve anëtare të OECD;

gj) letra me vlerë debitori të lëshuara nga Banka Qendrore Evropiane, Banka Evropiane Investuese dhe Banka Botërore;

h) letra me vlerë debitori që kanë rejting të preferuar për investim sipas rejtingut të agjencive ndërkombëtare kreditore, të lëshuara nga njësitë e vetadministrimit lokal, jo shtetërore, kompani të huaja ose banka nga vendet anëtare të UE dhe vendet anëtare OECD;

i) aksione të dhëna nga kompani të huaja ose banka që kanë rejting preferues për investim sipas rejtingut të agjencive ndërkombëtare kreditore, me të cilat tregtohet në bursat kryesore në vendet anëtare të UE dhe vendet anëtare OECD;

j) dokumente për pjesëmarrje, aksione dhe letra tjera me vlerë të lëshuara nga fondet autorizuese investuese të hapura dhe të mbyllura me seli në vendin anëtar të UE dhe vendet anëtare të OECD; dhe

k) lloj tjetër të depozitimit në pajtim me aktet e Agjencisë, me kusht që ajo të mos jetë në kundërshtim me nenin 134 të këtij ligji, me mendim paraprak të Komisionit për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë.

(2) Tregtia me letra me vlerë të fondeve pensionale bëhet në tregje të rregulluara sekondare, në tregje nëpërmjet sporteleve dhe tregje primare për instrumentet që i plotësojnë kushtet e këtij neni.

(3) Mjetet e fondeve pensionale vullnetare mund të shfrytëzohen për investim në instrumente që i plotësojnë kushtet e përcaktuara nga Agjencia për:

a) kushtet që duhet t'i plotësojnë tregjet e rregulluara sekondare të kapitalit ku bëhet tregtia me mjetet e këtyre fondeve pensionale;

b) kualitetin e aksioneve, obligacioneve dhe instrumenteve tjera në të cilat janë depozituar mjetet e fondeve pensionale, dhe

c) vendet ose grupet e vendeve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve pensionale.

Neni 132

(1) Agjencia i përcakton shumat më të larta të depozitimit në një kompani, respektivisht shoqëri tregtare ose në një instrument, në të cilin mund të investohen mjetet e një fondi pensional, me mendim paraprak të Komisionit për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë.

(2) Agjencia e përcakton shumën më të lartë të ndonjë lloji të instrumentit në të cilin mund të depozitohen mjetet e fondit pensional, me mendim paraprak të Komisionit për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë.

(3) Agjencia e përcakton shumën më të lartë të depozitimeve në instrumente të grupit të njëjtë ekonomik të regjistruar në Republikën e Maqedonisë, në vendet anëtare të Unionit Evropian ose në vendet anëtare të OECD, me mendim paraprak të Komisionit të letrave me vlerë të Republikës së Maqedonisë.

(4) Agjencia nuk mund të përcaktojë shuma më të ulëta në të cilat detyrimisht duhet të depozitohen në fondin pensional vullnetar.

(5) Agjencia mund të bëjë zvogëlimin e shumave nga paragrafi (3) të këtij neni edhe të shumave nga neni 133 nga ky ligj, me njoftim paraprak të dërguar në të gjitha shoqëritë për menaxhim me fondet pensionale së paku 180 ditë para zvogëlimit të tillë.

Neni 133

Depozitimet në lloje të veçanta të instrumenteve në pajtim me nenin 131 paragrafi (1) nga ky ligj u nënshtrohen përkufizimeve si vijon:

a) së paku 50% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumente të emetuesve të huaj të instrumenteve financiare jashtë Republikës së Maqedonisë. Në suazat e këtij përkufizimi së paku 30% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumentet e theksuara në nenin 131 paragrafi (1) pikat j), k) dhe l) të këtij ligji;

b) më së shumti 80% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumentet e theksuara në nenin 131 paragrafi (1) pikat b) dhe d) të këtij ligji;

c) më së shumti 60% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumentet e nenit 131 paragrafi (1) pikat a), v) dhe g) të këtij ligji;

ç) më së shumti 40% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumentet e theksuara në nenin 131 paragrafi (1) pikat e) dhe zh) të këtij ligji;

d) më së shumti 30% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumentet e theksuara në nenin 131 paragrafi (1) pika gj) të këtij ligji, dhe

dh) më së shumti 5% nga vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar mund të depozitohen në instrumentet e theksuara në nenin 131 paragrafi (1) pika z) të këtij ligji.

Neni 134

Mjetet e fondit pensional vullnetar nuk mund të investohen në llojet e instrumenteve si vijon:

a) aksione, obligacione dhe letra tjera me vlerë që nuk janë në kuotën e tregut oficial ose me të cilat publikisht nuk tregtohet;

b) instrumente me të cilat nuk mund në mënyrë juridike të zotërohet;

c) të mira materiale të cilat rrallë herë janë në kuotën e tregjeve të organizuara dhe vlera e të cilave është e pasigurt, si për shembull antikitet, vepra artistike dhe mjete motorike;

ç) pronë të patundshme dhe çfarëdo pjesëmarrje në pronë të patundshme përveç letrave me vlerë të lëshuara në bazë të hipotekës dhe depozitimit direkt nëpërmjet fondeve investuese të hapura dhe të mbyllura;

d) aksione, obligacione dhe letra tjera me vlerë të lëshuara nga:

1) aksionari i shoqërisë;

2) rojtari i pronës të fondit pensional vullnetar, dhe

3) personat e lidhur me subjektet e theksuara në nënpikat 1) dhe 2) të kësaj pike;

dh) fjuçers-marrëveshje, marrëveshje opsionesh, forvard-marrëveshje dhe instrumente tjera derivative, dhe

e) instrumente tjera të përcaktuara nga Agjencia me mendim paraprak të Komisionit për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë, në të cilat depozitimi do të jetë në kundërshtim me interesat e anëtarëve të fondit pensional.

Neni 135

(1) Në rast të shkeljes së dispozitave të këtij ligji si rezultat i ndryshimit të çmimeve të tregut, ndryshimit të kurseve devizore të valutave të huaja, ndryshimit të

marrëdhënieve organizative ose ekonomike midis subjekteve në të cilat janë depozituar mjetet e fondit pensional vullnetar, rrethanave tjera jashtë kontrollit direkt të shoqërisë për menaxhim me fondet pensionale vullnetare, atëherë shoqëria e cila menaxhon me fondin është e detyruar që menjëherë ta njoftojë Agjencinë, që të pushojë me depozitimet në atë instrument dhe të ndërmarrë masa për harmonizimin e aktiviteteve investuese në fondin pensional vullnetar, me dispozitat e këtij ligji.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) të këtij neni, shoqëria e cila menaxhon me fondin pensional nuk është e detyruar që menjëherë të ndërmarrë masa për korrigjimin e tejkalimeve të përkufizimeve investuese të përcaktuara në këtë ligj, nëse tejkalimi për njësi nuk është më i madhe se 20% nga kufizimi dhe shuma e të gjitha tejkalimeve nuk kalon 5% nga neto vlera e mjeteve të fondit pensional vullnetar.

(3) Shoqëria e cila menaxhon me fondin pensional është e detyruar që të bëjë harmonizimin e aktivitetit investues të fondit pensional investues me të cilin menaxhon me kushtet e këtij ligji në afat prej 180 ditësh duke konsideruar nga data e shkeljes së kryer ose nga data e vlerësimit të mjeteve të fondit pensional kur është bërë e njohur së është bërë shkelja e këtij ligji, varësisht nga ajo cili veprim fillimisht është bërë.

(4) Me kërkesë të shoqërisë e cila menaxhon me fondin pensional, të dorëzuar në afat prej 30 ditësh pas datës së shkeljes së bërë të këtij ligji, Agjencia ka të drejtë ta vazhdojë afatin nga paragrafi (3) të këtij neni për së paku 180 ditë, nëse ai vazhdim është i domosdoshëm për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve të fondit pensional.

Neni 136

Shoqëria nuk guxon:

a) t'ia shesë mjetet e fondit pensional vullnetar vetvetes, fondit pensional të detyrueshëm me të cilat menaxhon, ruajtësit të pronës i cili i ruan mjetet e tija, menaxherëve të huaj të mjeteve, siguroesve që kanë skema profesionale të pensioneve të inkuadruara në atë fond pensional vullnetar dhe personit të lidhur me ndonjë prej këtyre personave, përveç nëpërmjet transaksionit të kryer nëpërmjet bursës së letrave me vlerë të autorizuar nga ana e Komisionit për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë respektivisht organi kompetent adekuat në rast të investimit të mjeteve jashtë vendit kur nuk e din ose nuk supozon se kush është blerësi;

b) të blejë, me mjetet e fondit pensional vullnetar, mjetet e personave të theksuar në pikën a) të këtij paragrafi, përveç nëpërmjet transaksionit të bërë nëpërmjet bursës së letrave me vlerë të autorizuar nga ana e Komisionit për letra me vlerë të Republikës së Maqedonisë respektivisht organit adekuat kompetent në rast të investimit të mjeteve jashtë vendit kur nuk e di ose nuk supozon se kush është shitësi; dhe

c) t'i shfrytëzojë mjetet e fondit pensional vullnetar për lejimin e huave dhe garancive.

Neni 137

(1) Shoqëria, aksionarët e shoqërisë, ruajtësi i pronës, menaxhuesit e mjeteve, anëtarët e këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës dhe cilido qoftë person, duke i përfshirë të punësuarit në Agjenci, të cilët si rezultat i pozitës zyrtare kanë marrë informatë për investimin e mjeteve të fondit pensional vullnetar ose për investimin e planifikuar, kurse informata e tillë nuk ka qenë zyrtarisht e botuar në tregun dhe ka mundur të ndikojë në çmimet e instrumenteve të kuotuar, janë të detyruar që informatën ta ruajnë si tepër sekret sipas klasifikimit me shkallë adekuate të fshehtësisë në pajtim me ligjin.

(2) Personat nga paragrafi (1) nga ky nen nuk guxojnë direkt ose indirekt që ta shfrytëzojnë informatën e besuar nga paragrafi (1) të këtij neni, me qëllim të fitimit të interesit për vete ose për të tjerë nëpërmjet shitjes dhe blerjes së letrave me vlerë, përveç për fondin pensional vullnetar.

(3) Shoqëria është e detyruar që ta kompensojë dëmin që direkt i është shkaktuar fondit pensional vullnetar nga ana e shoqërisë për menaxhim me fondet pensionale vullnetare, drejtorit, personave përgjegjës dhe të punësuarve tjerë ose personave të angazhuar, si rezultat i shkeljes së dispozitave nga ky ligj, e veçmas dispozitat e këtij neni dhe neni 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141 dhe 142 nga ky ligj.

(4) Agjencia e përcakton mënyrën e pengimit të keqpërdorimit të informatave nga paragrafi (1) të këtij neni të marrë si rezultat i pozitës zyrtare.

Neni 138

(1) Shoqëria është e detyruar të menaxhojë me mjetet e fondit pensional vullnetar dhe nuk guxon t'ua bartë menaxhimin të tjerëve.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëria e cila menaxhon me fondin pensional vullnetar mund menaxhimin me mjetet e fondit pensional jashtë vendit t'ia besojë menaxherit ose menaxherëve të mjeteve me seli në vend të huaj, nëse të njëjtit kanë autorizim për menaxhim me mjetet në pajtim me ligjet e shtetit amë.

(3) Në rastet nga paragrafi (2) të këtij neni, me statutin e shoqërisë që menaxhon me fondin pensional përcaktohen kriteret dhe mënyrat për bartjen e menaxhimit me mjetet e fondit pensional vullnetar në vendin e huaj.

(4) Shoqëria është e detyruar ta njoftojë Agjencinë për ndryshimet e menaxherit të mjeteve, por nuk është e detyruar të kërkojë leje për atë.

(5) Agjencia së afërmi e rregullon bartjen e menaxhimit me mjetet e fondit pensional vullnetar menaxherit të jashtëm të mjeteve.

Neni 139

(1) Personat nga neni 137 paragrafi (1) nga ky ligj janë të detyruar ta njoftojnë Agjencinë për secilin transaksion me letra me vlerë të cilën e kanë lidhur në emër të vet dhe në llogari të vete, çdo 180 ditë ose më pak me kërkesë të Agjencisë.

(2) Agjencia e përcakton përmbajtjen dhe mënyrën e njoftimit nga paragrafi (1) të këtij neni.

Neni 140

(1) Secila shoqëri e cila menaxhon me fondin pensional vullnetar duhet të ketë dokument për strategji investuese dhe të bëjë revidimin e sajë së paku çdo tre vjet.

(2) Dokumenti për strategji investuese së paku duhet të përmbajë metoda për matjen e rrezikut investues, proceseve për menaxhim me rrezik dhe sistemimin strategjik të mjeteve.

(3) Agjencia në detale e përcakton përmbajtjen e dokumentit për strategji investuese.

Neni 141

(1) Shoqëria e cila menaxhon me fondin pensional mund të obligohet në emër dhe në llogari të fondit pensional vullnetar me të cilin menaxhon ekskluzivisht për shkak të përmirësimit të likuiditetit të fondit pensional privat.

(2) Shuma e përgjithshme e mjeteve të huazuara nuk guxon të tejkalojë përqindjen e caktuar të mjeteve të fondit pensional vullnetar që së afërmi e përcakton Agjencia, por më së shumti deri në 5%.

Neni 142

Për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve të fondeve pensionale Agjencia mund të miratojë përkufizime plotësuese në lidhje me investimin, me pëlqim paraprak të Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale.

KREU 14
KOMPENSIMI PENSIONAL

Neni 143

(1) Anëtari i fondit pensional vullnetar fiton të drejtën e kompensimit pensional nga sigurimit pensional me financim kapital vullnetar më herët, dhjetë vjet para moshës për fitimin e të drejtës së pensionit të pleqërisë në pajtim me Ligjin për sigurim pensional invalidor.

(2) Anëtari është i detyruar që ta bëjë përzgjedhjen e vet nga neni 144 paragrafi (1) nga ky ligj më së voni deri 70 vjet moshë. Nëse anëtari nuk e bën përzgjedhjen, shoqëria e informon për obligimin për përzgjedhje.

(3) Para përzgjedhjes së mënyrës së pagesës së kompensimit pensional, me kërkesë të anëtarit, shoqëria është e detyruar ta informojë për shumën e llogarisë së tij vullnetare dhe llogarisë profesionale edhe për përzgjedhjen nga neni 144 të këtij ligji.

Neni 144

(1) Kur anëtari i fondit pensional vullnetar fiton të drejtën e kompensimit pensional, e tërë shumën e mjeteve të akumuluar në llogarinë e tij do të shfrytëzohet, me të drejtën e zgjedhjes personale të anëtarit, për:

a) pagimin e shumës së përgjithshme të llogarisë së tij, të njëhershme ose në më shumë herë;

b) blerjen e anuitetit pensional që paguhet deri në fund të jetës nga institucioni i veçantë i autorizuar për këtë qëllim;

c) tërheqje të programuara, të siguruar nga shoqëria e cila menaxhon me fondin pensional vullnetar në të cilin ai ka qenë anëtarë në ditën e pensionimit, dhe

ç) kombinimin e opsioneve të theksuara në pikat a), b) dhe c) të këtij paragrafi.

(2) Nëse shumën që gjendet në llogarinë e anëtarit është më e vogël se shumën e përcaktuar nga Agjencia, anëtari ka të drejtë vetëm në kompensim pensional nga paragrafi (1) pika a) e këtij neni.

Neni 145

Në rast të vdekjes së anëtarit të fondit pensional, mjetet nga llogaria e atij anëtar bëhen pjesë e masës së trashëgimisë së trashëgimlënësit dhe me ato mjete veprohet në pajtim me Ligjin e trashëgimisë.

Neni 146

Kur te anëtari i fondit pensional vullnetar konstatohet paaftësia e përgjithshme për punë nga ana e Komisionit për vlerësimin e aftësisë së punës pranë Fondit të sigurimit pensional invalidor të Maqedonisë, ai ka të drejtë, pa marrë parasysh moshën, të zgjedhë njërin prej mundësive për kompensim pensional të theksuar në nenin 144 paragrafi (1) të këtij ligji.

Neni 147

Sigurimi i kompensimeve pensionale bëhet në pajtim me ligjin.

KREU 15
ROJTARI I PRONËS

Neni 148

(1) Shoqëria për menaxhim me Fondet pensionale vullnetare është e detyruar të zgjedhë rojtarin unik të pronës, të cilit ia beson përgjegjësinë për ruajtjen e mjeteve

të fondit pensional vullnetar. Shoqëria për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshëm dhe vullnetar mund të ketë të njëjtin rojtar të pronës edhe për fondin pensional vullnetar edhe për fondin pensional të detyrueshëm.

(2) Nëse fondi pensional vullnetar ka mjete jashtë territorit të Republikës së Maqedonisë, rojtari i pronës zgjedh edhe sub-rojtarin e pronës për ruajtjen e atyre mjeteve, që është bankë ose institucion i specializuar depozitar, që ka leje për punë të dhënë nga organi kompetent në vendin jashtë Republikës së Maqedonisë dhe që është e autorizuar për veprimtari të tillë në pajtim me ligjet e shtetit ku do të bëjë ruajtjen e mjeteve të fondit pensional vullnetar. Sub-rojtari i zgjedhur i pronës detyrimisht duhet të ketë rejting të rekomanduar për investim sipas rejtingut të agjencive me repute ndërkombëtare për kredi. Agjencia së afërmi i përcakton kriteret për rejting të sub-rojtarit të pronës.

(3) Të gjithë instrumentet në të cilat janë depozituar mjetet e fondit pensional detyrimisht duhet të ruhen nga ana e rojtarit të pronës. Të gjitha hyrje dhe daljet e mjeteve financiare të fondit pensional bëhen kryesisht prej llogarive të fondit pensional vullnetar që janë të hapura dhe mbahen te rojtari i pronës.

(4) Rojtari i pronës mund të bëjë shërbimet e ruajtjes së mjeteve për më shumë fonde pensionale vullnetare dhe të detyrueshëm, por është i detyruar që ruajtjen e mjeteve, punën në lidhje me ato mjete dhe evidencën e secilit fond pensional ta bëjë veç e veç për secilin fond pensional ndaras nga komitentët tjerë dhe ndaras nga mjetet, puna dhe evidenca e vet.

Neni 149

(1) Rojtar i pronës së mjeteve të vendit është banka e cila ka leje të lëshuar nga Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë.

(2) Për kryerjen e punëve të ruajtjes së mjeteve të fondeve pensionale vullnetare, rojtari i pronës detyrimisht duhet t'i plotësojë kushtet si vijon:

a) të ketë së paku mjete personale në shumë prej 9 000 000 euro me kundërvlerë në denarë sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, në pajtim me definicionin për mjete personale në Ligjin për bankat dhe pëlqimin nga Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë për kryerjen e aktiviteteve të rojtarit të pronës;

b) të mos jetë aksionar në shoqërinë e cila menaxhon me fondin pensional vullnetar pasurinë e të cilit e ruan, as aksionar në menaxherin e huaj të mjeteve të atij fondi pensional vullnetar, as aksionar në ndonjë person të lidhur me shoqërinë dhe të mos ketë asnjë lidhje kapitale midis këtyre personave; dhe

c) anëtarët e këshillit drejtues ose këshillit mbikëqyrës të rojtarit të pronës dhe të punësuarve tjerë në rojtarin e pronës të mos jenë anëtarë të këshillit drejtues ose të këshillit mbikëqyrës, drejtor i përgjithshëm, drejtor ose të punësuar tjerë në shoqëri mjetet e të cilit i ruan, as në menaxherin e huaj të mjeteve dhe të mos jenë në raporte të njëjta me persona tjerë që janë persona të lidhur me shoqërinë ose menaxher i tij i mjeteve nga jashtë vendi.

3) Banka e cila bën punën e rojtarit të pasurisë duhet të ketë njësi të veçantë organizative për kryerjen e atyre punëve.

Neni 150

(1) Rojtari i pronës së fondit pensional vullnetar i bën punët si vijon:

a) i ruan në mënyrë të sigurt të gjitha letrat me vlerë që paraqesin mjete të fondit pensional vullnetar;

b) letrat me vlerë që paraqesin mjete të fondit pensional vullnetar si shpresë elektronike i mban në llogari të veçantë në Depozitarin qendror për letra me vlerë;

c) i ruan dokumentet për barazim në lidhje me arkëtimin e mjeteve financiare të llogarisë bankare dhe pagimin e mjeteve financiare nga llogaria bankare të fondit pensional vullnetar;

ç) punon si ndërmjetësues për barazimin e transakcioneve me letra me vlerë në bazë të urdhëresave të shoqërisë i grumbullon dhe i paguan të ardhurat nga dividendat, kamatat dhe të gjithë të ardhurat tjera që dalin nga depozitimet e mjeteve të fondit pensional vullnetar;

d) siguron se marrëveshjet në lidhje me fitimin, investimin dhe bartjen e mjeteve të fondit pensional vullnetar janë në pajtim me këtë ligj, me statutin e fondit pensional vullnetar dhe me urdhëresat që dalin nga transakcionet e shoqërisë për menaxhim me fondet pensioneale dhe se ato urdhëresa janë në pajtim me këtë ligj;

dh) bashkëpunon dhe kryen mbikëqyrje të sub-rojtarit të pronës;

e) llogarit dhe paguan tatime lidhur me investimet dhe dorëzon kërkesë për kthimin dhe lirimin nga tatimi; dhe

ë) njofton për kuvendet vjetore të aksionarëve të shoqërive dhe për të drejtat lidhur me pronësinë dhe i realizon urdhëresat lidhur me realizimin e të drejtave të pronësisë.

(2) Të gjitha kompensimet e rojtarit të pronës i paguan shoqëria nga mjetet personale.

Neni 151

(1) Rojtari i pronës është i detyruar që menjëherë, fillimisht me gojë, e më pas edhe me shkrim, ta informojë Agjencinë në rast të dyshimit ose për mosrespektimin e marrëveshjes për ruajtjen e pasurisë në të cilën ai është palë kontraktuese, këtij ligji ose për veprim në kundërshtim me interesat e anëtarëve të fondit pensional vullnetar.

(2) Obligimi nga paragrafi (1) i këtij neni në mënyrë të barabartë ka të bëjë me gjërat e paligjshme ose me veprime tjera të kryera nga ana e shoqërisë dhe personi tjetër.

(3) Rojtari i pronës i paraqet raport Agjencisë në lidhje me aktivitetet e tija çdo 180 ditë ose në periudha më të shkurta kohore. Agjencia së afërmi i përcakton periudhën, formën, si dhe llojin e të dhënave që duhet të jenë të përfshira në raportet.

Neni 152

(1) Shoqëria dhe rojtari i pronës detyrimisht duhet të kenë vazhdimisht marrëveshje për ruajtjen e pronës. Kjo marrëveshje detyrimisht përmban:

a) funksionet konkrete, obligimet dhe detyrat e rojtarit të pronës duke përfshirë edhe përgjegjësinë e tij për evidencën dhe barazimin;

b) shkallën e përgjegjësisë për sub-rojtarin e pasurisë, dhe

c) të gjitha kompensimet që i paguan rojtari i pasurisë.

(2) Zgjedhja e rojtarit të pronës dhe marrëveshja nga paragrafi (1) i këtij neni i nënshtrohen pëlqimit paraprak me shkrim të Agjencisë.

Neni 153

(1) Me marrëveshje nuk mund të kufizohet përgjegjësia ligjore e rojtarit të pronës dhe dispozitat e tilla në marrëveshje për ruajtjen e pronës janë të pavlefshme.

(2) Rojtari i pronës përgjigjet për dëmet e paraqitura për shkak të moskryerjes, të kryerjes pa ndërgjegjeje dhe jo në rregull të detyrave dhe të njëjtat nuk mund të mbulohen nga mjetet e fondit pensional vullnetar.

(3) Rojtari i pasurisë nuk mund ta bartë përgjegjësinë e vet në pajtim me paragrafin (2) të këtij neni dhe në rast kur ka bërë bartjen e disa detyrave sub-rojtarit të pronës në pajtim me nenin 148 paragrafi (2) nga ky ligj.

(4) Në rast kur rojtari i pronës është banka dhe ajo ose me atë persona të lidhur janë aksionarë në shoqëri tjetër, banka është e detyruar të ndërmarrë masa për sigurimin e besueshmërisë së plotë të të dhënave.

Neni 154

(1) Afati i anulimit për prishjen e marrëveshjes për ruajtjen e pronës nuk mund të jetë më i shkurtër se 180 ditë, përveç në rastet e theksuara në nenin 155 të këtij ligji. Pala në marrëveshje e cila dëshiron ta prishë marrëveshjen është e detyruar t'i dorëzojë njoftim me shkrim palës së dytë dhe për atë menjëherë ta informojë Agjencinë, duke e theksuar edhe shkaqet për prishjen e marrëveshjes.

(2) Përzgjedhja e rojtarit tjetër të pronës bëhet kryesisht me pëlqim paraprak me shkrim të Agjencisë, në bazë të kërkesës së arsyetuar me të dhënat e duhura për rojtarin e propozuar të pronës të cilën Agjencia ia dorëzon Shoqëria.

Neni 155

(1) Në rast se rojtari të pronës i merret pëlqimi për kryerjen e aktivitetit rojtar i pronës nga ana e Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë për shkak të moskryerjes, ose kryerjes jo të drejtë ose pa ndërgjegje të obligimeve të marrëveshjes për ruajtjen e pronës ose në rastet e falimentimit ose likuidimit ndaj rojtarit të pronës:

a) shoqëria është e detyruar që menjëherë t'i informojë rojtarin e pronës dhe Agjencinë se e prish marrëveshjen për ruajtjen e pronës;

b) shoqëria është e detyruar që menjëherë të zgjedhë rojtar të ri të pronës dhe të marrë pëlqim me shkrim për atë prej Agjencisë, dhe

c) nëse shoqëria nuk vepron në pajtim me pikat a) dhe b) nga ky paragraf, Agjencia me aktvendim mund të japë urdhëresë për ndërrimin e rojtarit ose të caktojë rojtar të ri të pronës.

(2) Agjencia mund t'i urdhërojë shoqërisë ndërrimin e rojtarit të pronës dhe në rast kur struktura e tij financiare ose organizative dukshëm është keqësuar dhe paraqet rrezikim potencial për sigurinë e mjeteve që ruhen në ai rojtar i pronës, si dhe për shkak të moskryerjes, kryerjes jo të drejtë ose pa ndërgjegje të obligimeve nga marrëveshja për ruajtjen e pronës:

a) shoqëria është e detyruar që menjëherë që ta informojë rojtarin e pronës se e prish marrëveshjen për ruajtjen e pronës;

b) shoqëria është e detyruar që menjëherë të zgjedhë rojtar të ri të pasurisë dhe të marrë pëlqim me shkrim për atë prej Agjencisë, dhe

c) nëse shoqëria nuk vepron në pajtim me pikat a) dhe b) nga ky paragraf, Agjencia me aktvendim mund të japë urdhëresë për ndërrimin e rojtarit ose të caktojë rojtar të ri të pronës.

(3) Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë ose institucioni tjetër kompetent është e detyruar që menjëherë ta informojë Agjencinë për keqësimet e strukturës financiare dhe organizative të bankës që bën punën e ruajtjes së pronës, për të cilën ka njohuri dhe konsideron se ajo do të mund t'i rrezikojë interesat e anëtarëve të fondit pensional vullnetar. Vëllimin, përmbajtjen dhe formën e njoftimit në detale midis vete i përcakton Agjencia me Bankën Popullore të Republikës së Maqedonisë dhe me institucione tjera kompetente.

Neni 156

(1) Çdo ndryshim i rojtarit të pronës bëhet në mënyrë që do të sigurojë kryerjen e papenguar të shërbimeve të ruajtjes së mjeteve të fondit pensional vullnetar.

(2) Në rast të prishjes së marrëveshjes për ruajtjen e pasurisë, rojtari i pronës është i detyruar t'i dorëzojë mjetet që i janë dhënë për ruajtje, evidencën dhe dokumentacionin e përgjithshëm në lidhje me kryerjen e obligimeve në pajtim me nenin 150 të këtij ligji, rojtarit të ri të pronës, në afat të cilit do ta arrijnë palët në marrëveshje por jo më vonë se 30 ditë pune pas lidhjes së marrëveshjes midis rojtarit të ri të pronës dhe shoqërisë për menaxhim me fonde pensionale vullnetare.

Neni 157

Mbi mjetet e fondit pensional vullnetar, të depozituara në pajtim me dispozitat e këtij ligji, nuk guxon të realizohet përmbartimi i procedurës kundër rojtarit të pasurisë, ato mjete nuk paraqesin pjesë të mjeteve të rojtarit të pronës kundër të cilit është hapur procedurë e falimentimit ose likuidimit dhe nuk guxojnë të jenë lëndë e çfarëdo barazimi.

KREU 16 TË TATUARIT

Neni 158

(1) Siguruesi lirohet nga pagesa e tatimit personal mbi të ardhurat të llogaritur ndaj kontributeve të të punësuarve të vet ose anëtarëve, të arkëtuar në fondin pensional vullnetar. Shuma e lirit për një vit kalendarik nuk mund të jetë më e madhe se 6 neto rroga mesatare mujore në Republikën e Maqedonisë, të shpallura për vitin e kaluar për të punësuar ose për anëtarë.

(2) Anëtarit i fondit pensional vullnetar i cili arkëton mjete personale në fondin pensional, ka të drejtën e kthimit të tatimit personal mbi të ardhurat të llogaritur në shumën e kontributit në Fondin pensional vullnetar. Shuma së cilës i llogaritet kthimi për një vit kalendarik nuk mund të jetë më e madhe se 6 neto rroga mesatare mujore në Republikën e Maqedonisë, të shpallura për vitin e kaluar.

(3) Anëtarit i fondit pensional vullnetar për mjetet e arkëtuara në llogarinë e tij individuale nga personi fizik, ka të drejtën e kthimit të tatimit personal mbi të ardhurat të llogaritur në shumën e kontributit në Fondin pensional vullnetar. Shuma së cilës i llogaritet kthimi për një vit kalendarik nuk mund të jetë më e madhe se 6 neto rroga mesatare mujore në Republikë, të shpallura për vitin e kaluar.

(4) Kthimi i tatimit personal mbi të ardhurat e anëtarëve nga paragrafi (2) dhe (3) nga ky nen bëhet në nivel vjetor direkt në llogarinë individuale vullnetare të anëtarit të fondit pensional, me dorëzimin e kërkesës për kthimin e tatimit nga ana e anëtarit ose personit fizik në llogari të anëtarit.

(5) Agjencia së afërmi e përcakton mënyrën e kryerjes së kthimit të tatimit në llogarinë individuale anëtarit të fondit pensional vullnetar, si dhe formën dhe përmbajtjen e kërkesës nga paragrafi (4) nga ky nen, me mendim paraprak të Ministrisë së Financave.

Neni 159

(1) Të ardhurat e investimit të mjeteve të fondit pensional vullnetar nuk taten.

(2) Të ardhurat nga investimi i mjeteve të fondit pensional vullnetar, të sistemuara në llogari vullnetare dhe profesionale të anëtarëve nuk taten.

Neni 160

Shërbimet e sigurimit pensional vullnetar me financim kapital janë të liruara nga tatimi mbi vlerën e shtuar.

KREU 17 DISPOZITAT NDËSHKUESE DHE PËR KUNDËRVAJTJE

a) VEPRAT PENALE

Neni 161

(1) Personi përgjegjës në shoqërinë për menaxhim me fondin pensional i cili me paraqitjen e rrejtshme ose me fshehjen e fakteve, me sjelljen në huti ose në mënyrë tjetër joligjore vepron që të merret vendim në shoqërinë për shfrytëzim joligjor ose investim të mjeteve nga fondin pensional vullnetar, dhe për shkak të asaj do të shkaktohet dëmi mbi mjetet e fondit pensional vullnetar, do të dënohet me dënim me burg prej një deri pesë në vjet.

(2) Nëse për shkak të veprës nga paragrafi (1) të këtij neni, është shkaktuar dëmi mbi mjetet e fondit pensional me përmasa të mëdha, kryerësi do të dënohet me burg prej një deri dhjetë vjet.

Neni 162

(1) Personi përgjegjës në rojtarin e pronës që me moskryerjen ose me kryerjen jo të drejtë të obligimeve të tij ligjore të lidhura me ruajtjen e sigurt të letrave me vlerë që paraqesin mjete të fondit pensional vullnetar, shkakton dëm të atyre mjeteve, do të dënohet me dënim me para ose me dënim me burg deri tre vjet.

(2) Me dënimin nga paragrafi (1) të këtij neni do të dënohet edhe personi përgjegjës në rojtarin e pronës që do të lejojë realizimin e marrëveshjes për fitim investues ose bartjen e mjeteve të fondit pensional vullnetar për të cilën ka pasur njohuri se është joligjore, dhe për shkak të asaj do të shkaktohet dëmi mbi ato mjete.

(3) Nëse për shkak të veprës nga paragrafi (1) të këtij neni, është shkaktuar dëmi mbi mjetet e fondit pensional vullnetar me përmasa të mëdha, kryerësi do të dënohet me burg prej një deri pesë vjet.

Neni 163

Personi përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fondet pensionale vullnetare ose personi tjetër juridik që bën punë lidhur me sigurimin pensional vullnetar me financim kapital, që me tejkalimin ose moskryerje të autorizimeve të veta do të cenojë, merr ose kufizojë të drejtën e anëtarit të fondit pensional vullnetar që i takon sipas ligjit, do të dënohet me dënim me para ose me dënim me burg deri tre vjet.

b) DISPOZITAT PËR KUNDËRVAJTJE

Neni 164

Barazimi dhe Komisioni për vendosje ndaj kundërvajtjes

(1) Për kundërvajtjet e përcaktuara në nenin 165, 166, 167, 168, 169, 170 dhe 171 të këtij ligji procedurë për kundërvajtje mban dhe sanksion për kundërvajtje shqipton Komisioni për vendosje ndaj kundërvajtjes i Agjencisë për supervizion të sigurimit pensional me financim kapital i themeluar në pajtim me Ligjin për sigurim pensional me financim të detyruar kapital.

(2) Dispozitat nga Ligji për Sigurim pensional me financim të detyruar kapital që kanë të bëjnë me barazimin dhe Komisionin për vendosje ndaj kundërvajtjeve do të zbatohen gjatë procedurave në lidhje me kundërvajtjet e përcaktuara me këtë ligj.

Neni 165

(1) Gjobë në shumë prej 40 000 euro deri 50 000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërisë për menaxhim me fondet pensionale vullnetare ose shoqërisë për menaxhim me fonde pensionale vullnetare të detyrueshëm nëse:

1) themelon më shumë se një fond pensional vullnetar, në kundërshtim me nenin 12, paragrafi (1) nga ky ligj;

2) nuk e paguan kapitalin në mënyrë të përcaktuar me nenin 21 nga ky ligj;

3) kapitali themelues rrjedh nga burime që nuk i lejon neni 22 i këtij ligji;

4) nuk bën harmonizim adekuat të aktiviteteve në afat prej 180 ditësh nga ndryshimi i marrëdhënieve organizative në pajtim me nenin 24 të këtij ligji;

5) nuk kërkon pëlqim për secilin fitim ose bartje të aksioneve në pajtim me nenin 27 paragrafi (1) të këtij ligji;

6) mjetet nga llogaria e anëtarit të fondit pensional vullnetar i jep peng, në asignacion ose i bartë në dobi të personave të tretë në kundërshtim me nenin 101 paragrafi (3) nga ky ligj;

7) paguan kompensim në mënyrë dhe në shumë që nuk janë përcaktuar në nenin 117 dhe 118 të këtij ligji;

8) nuk siguron konkurrencë të plotë provizioneve në pajtim me nenin 120 nga ky ligj;

9) kompenson shpenzime në kundërshtim me nenin 121 nga ky ligj;

10) nuk i sistemon kontributet, mjetet e bartura dhe fitimin në investimet e llogarive individuale të anëtarëve të fondeve pensionale vullnetare dhe nuk mban evidencë në pajtim me nenin 122 të këtij ligji;

11) nuk i shndërron mjetet e fitimit dhe mjetet e bartura në njësi kontabiliteti në pajtim me nenin 123 të këtij ligji;

12) bën vlerësimin e mjeteve të fondit pensional vullnetar, në kundërshtim me dispozitat e nenit 124 të këtij ligji;

13) nuk bën llogaritjen e neto mjeteve të Fondit dhe të vlerës së njësisë së kontabilitetit të secilës datë të vlerësimit dhe nuk e ndryshon vlerën e llogaritur të letrës së caktuar me vlerë, në pajtim me nenin 126 nga ky ligj;

14) e mban kontabilitetin e shoqërisë dhe të Fondit pensional vullnetar të Republikës së Maqedonisë dhe të standardeve ndërkombëtare të kontabilitetit në kuptim të nenit 129 të këtij ligji;

15) investon mjetet e Fondit pensional vullnetar në kundërshtim me principet, qëllimet dhe instrumentet e përcaktuara në nenin 130, 131 dhe 134 të këtij ligji;

16) shet, blen ose shfrytëzon mjete në kundërshtim me kufizimet nga neni 136 të këtij ligji;

17) e bart menaxhimin e mjeteve të fond pensional vullnetar, në kundërshtim me nenin 138, paragrafi (1) dhe (2) nga ky ligj;

18) obligohet në kundërshtim me qëllimet dhe kufizimet nga neni 141 të këtij ligji;

19) nuk zgjedh rojtar të pronës të cilit do t'ia besojë përgjegjësinë për ruajtjen e mjeteve të fondit pensional vullnetar ose nuk ka vazhdimisht marrëveshje me rojtarin e pasurisë në pajtim me nenin 148 paragrafi (1) dhe (2) dhe 152 nga ky ligj;

20) zgjedh rojtar të pronës i cili nuk i plotëson kushtet nga neni 149 nga ky ligj;

21) nuk i plotëson obligimet e përcaktuara në nenin 155 paragrafi (1) pikat a) dhe b) dhe (2) nga ky ligj; dhe

22) nuk siguron kryerjen e papenguar të shërbimeve për ruajtjen e mjeteve të Fondit pensional në pajtim me nenin 156 paragrafi (1) i këtij ligji.

(2) Gjorbë deri në shumën e dhjetëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale vullnetare ose shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale të detyrueshme ose vullnetare nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes material më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh pasurie Fondit pensional vullnetar.

(3) Gjorbë në shumën e paragrafit (1) të këtij neni do t'i shqiptohet vetëm shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale vullnetare nëse:

1) bën veprimtari që nuk janë përcaktuar në nenin 16 paragrafi (1) të këtij ligji;

2) nuk e zmadhon kapitalin aksionar në pajtim me nenin 19, paragrafi (2) nga ky ligj;

3) nuk e mban dhe nuk e zmadhon kapitalin aksionar të llogaritur sipas metodologjisë së përcaktuar nga Agjencia dhe nuk mban mjete likuide në shumë jo më të vogël se përqindja e kapitalit themelues në pajtim me nenin 23 paragrafi (1) dhe (2) të këtij ligji;

4) menaxhon me Fondin pensional të detyrueshëm pa lejet e Agjencisë nga neni 67 paragrafi (1) i këtij ligji; dhe

5) paraqet kërkesë për pëlqim për leje për kryerjen e veprimtarisë-menaxhim me Fonde pensionale të detyrueshme dhe në dokumentacionin e dorëzuar ofron të dhëna jo të sakta në kundërshtim me nenin 67 paragrafi (2) i këtij ligji.

(4) Gjorbë deri në shumën e dhjetëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale vullnetare nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh pasurisë së Fondit pensional vullnetar.

(5) Gjorbë në shumën e paragrafit (1) të këtij neni do t'i shqiptohet vetëm shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale të detyrueshëm dhe vullnetar nëse:

1) bën veprimtari që nuk janë përcaktuar në nenin 16 paragrafi (2) të këtij ligji;

2) nuk e zmadhon kapitalin aksionar në pajtim me nenin 20, paragrafi (2) nga ky ligj; dhe

3) nuk e mban dhe nuk e zmadhon kapitalin aksionar të llogaritur sipas metodologjisë së përcaktuar nga Agjencia dhe nuk mban mjete likuide në shumë jo më të vogël se përqindja e kapitalit themelues në pajtim me nenin 23 paragrafi (3) dhe (4) të këtij ligji.

(6) Gjorbë deri në shumën e dhjetëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh pasurisë së Fondit pensional vullnetar.

(7) Gjorbë në shumën e paragrafit (1) të këtij neni do t'i shqiptohet vetëm shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale vullnetare nëse:

1) menaxhon me Fondin pensional vullnetar pa lejet e Agjencisë nga neni 61 paragrafi (1) i këtij ligji; dhe

2) paraqet kërkesë për leje për kryerjen e veprimtarisë-menaxhim me Fonde pensionale vullnetare dhe në dokumentacionin e dorëzuar ofron të dhëna jo të sakta në kundërshtim me nenin 61 paragrafi (2) i këtij ligji.

(8) Gjorbë deri në shumën e dhjetëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale të detyrueshëm nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh pasurisë së Fondit pensional vullnetar.

(9) Gjorbë në shumë prej 4.000 deri 5.000 euro në kundërvlerë me denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) të këtij neni edhe personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale vullnetare ose në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale të detyrueshëm dhe vullnetar, për kundërvajtjen nga paragrafi (3) të këtij neni personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fondet pensionale vullnetare, për kundërvajtjen nga paragrafi (5) të këtij neni personit

përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, për kundërvajtjen nga paragrafi (7) të këtij neni personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale të detyrueshëm.

(10) Gjobë në shumën e dyfishtë nga paragrafi (9) të këtij neni do t'i shqiptohet personit përgjegjës në shoqëri nga paragrafi (9) të këtij neni nëse kundërvajtjen e ka kryer me interes material.

Neni 166

(1) Gjobë në shumë prej 20 000 deri 30 000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërisë për menaxhim me fondet pensionale vullnetare ose shoqërisë për menaxhim me fonde pensionale vullnetare të detyrueshëm në qoftë se:

1) i shfrytëzon mjetet e veta për destinime të ndaluara me nenin 32 të këtij ligji;

2) nuk i plotëson kërkesat e përcaktuar në nenin 33 nga ky ligj;

3) nuk themelon njësi organizative për revizion të brendshëm në pajtim me nenin 34 nga ky ligj;

4) nuk emëron revizor të jashtëm të autorizuar me referenca të mira dhe nuk publikon kopje nga raportit financiar i reviduar me konkluzion të revizorit të autorizuar në pajtim me nenin 35 të këtij ligji;

5) nuk vendos llogari individuale në pajtim me nenin 95, paragrafi (1) nga ky ligj;

6) nuk i bart mjetet nga fondi ekzistues në fondin e ardhshëm pensional në pajtim me nenin 97 paragrafi (1) të këtij ligji;

7) jep ose boton informata të gabuara për fondin, që mund t'i sjellin në huti anëtarët ekzistues ose ato të ardhshëm të fondit ose jep deklarata ose supozime për rezultatet e ardhshme investuese për fondin pensional, si dhe nuk dorëzon për pëlqim në Agjenci ose publikon material të pa lejuar për marketing dhe nuk vepron sipas aktvendimit të Agjencisë në kuptim të nenit 107 paragrafi (1), (2), (4) dhe (5) të këtij ligji;

8) zbaton procedura të marketingut të fondeve pensionale të ndaluara në pajtim me nenin 112 të këtij ligji;

9) nuk e plotëson obligimin për informim të rregullt të anëtarëve të fondit pensional vullnetar në pajtim me nenin 114 të këtij ligji;

10) nuk i dorëzon informata dhe të dhëna Agjencisë ose dorëzon informata të gabuara dhe të dhëna në pajtim me nenin 116 të këtij ligji;

11) nuk i informon Agjencinë dhe të gjithë anëtarët e fondit pensional për secilin ndryshim të lartësisë së kompensimeve, në mënyrë dhe në afate të përcaktuara në nenin 119 të këtij ligji;

12) nuk e përcakton fitimin për fondin pensional me të cilin menaxhon në pajtim me nenin 127 të këtij ligji;

13) investon mjete nga Fondi pensional vullnetar në kundërshtim me kufizimet e përcaktuara në nenin 132 dhe 133 të këtij ligji;

14) nuk e informon Agjencinë kur dëshiron ta refuzojë marrëveshjen për ruajtjen e pronës në pajtim me nenin 154 paragrafi (1) të këtij ligji; dhe

15) nuk vepron në pajtim me qëndrimin dhe konkluzionet e paraqitura në aktet e Agjencisë.

(2) Gjobë deri në shumën e pesëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh pasurisë së Fondin pensional.

(3) Gjobë në shumë prej 2 000 deri 3 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) të këtij neni edhe personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale.

(4) Gjobë në shumën e dyfishtë nga paragrafi (3) të këtij neni do t'i shqiptohet personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale nëse kundërvajtjen nga paragrafi (1) të këtij neni e ka kryer me interes material.

Neni 167

(1) Gjobë në shumë prej 9 000 deri 10 000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërisë për menaxhim me fondet pensionale vullnetare ose shoqërisë për menaxhim me fonde pensionale vullnetare ose të detyrueshëm nëse:

1) refuzon anëtarësimin e personit që i plotëson kushtet të përcaktuara me nenin 94 paragrafi (1) nga ky ligj;

2) nuk i siguron të drejtat e anëtarëve të fondit pensional që ka pushuar që të arkëtojnë kontribute në fondin para pensionimit në pajtim me nenin 99 të këtij ligji;

3) bën marketing të fondit pensional personit në lokalet e tij të punës, në kundërshtim me nenin 108, paragrafi (1) nga ky ligj;

4) lidh marrëveshje për anëtarësim me person fizik pa ndërmjetësimin e agjentit në kundërshtim me nenin 109, paragrafi (1) të këtij ligj;

5) nuk i respekton kërkesat në lidhje me publikimin e prospektit informativ të përmbajtur në nenin 113 paragrafi (1), (2), (3) dhe (4) nga ky ligj; dhe

6) nuk i mundëson shikim në prospektin informativ dhe në statutin e fondit të vet secilit person që do të paraqitet për anëtarësim në atë fond ose anëtarit të vet në kundërshtim me nenin 113 paragrafi (5) dhe (6) të këtij ligji.

(2) Gjobë deri në shumën e pesëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet shoqërisë për menaxhim me Fondet pensionale nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh pronës së Fondit pensional vullnetar.

(3) Gjobë në shumë prej 1.500 deri 2.000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) të këtij neni edhe personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale.

(4) Gjobë në shumën e dyfishtë nga paragrafi (3) të këtij neni do t'i shqiptohet personit përgjegjës në shoqëri për menaxhim me fonde pensionale nëse kundërvajtjen nga paragrafi (1) të këtij neni e ka kryer me interes material.

Neni 168

(1) Gjobë në shumë prej 40000 deri 50.000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje rojtarit të pronës nëse:

1) nuk e bën ruajtjen e mjeteve, punën në lidhje me ato mjete dhe evidencën e fondeve pensionale veç e veç për secilin fond pensional, ndaras nga komitentët tjerë dhe të ndarë nga mjete e veta, punën dhe evidencën në pajtim me nenin 148 paragrafi (4) të këtij ligji;

2) nuk i plotëson kushtet e përcaktuara nga neni 149 të këtij ligji;

3) nuk i bën punët nga neni 150 të këtij ligji;

4) nuk e informon menjëherë Agjencinë në rast të mosrespektimit të marrëveshjes për ruajtjen e pronës, ligjit ose për veprimet në kundërshtim me interesat e anëtarëve të fondit pensional, të bërë nga shoqëria ose të cilit do qoftë person tjetër në pajtim me nenin 151 të këtij ligji;

5) i mbulon dëmet nga mjetet e fondit pensional vullnetar, në kundërshtim me nenin 153, paragrafi (2) nga ky ligj;

6) nuk siguron besueshmëri të plotë të të dhënave në pajtim me nenin 153 paragrafi (4) nga ky ligj;

7) nuk e informon Agjencinë kur dëshiron ta refuzojë marrëveshjen për ruajtjen e pasurisë në pajtim me nenin 154 paragrafi (1) të këtij ligji; dhe

8) në rast të prishjes së marrëveshjes për ruajtjen e pasurisë, nuk i plotëson obligimet nga neni 156 paragrafi (2) të këtij ligji.

(2) Gjobë deri në shumën e dhjetëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet rojtarit të pasurisë nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose ka shkaktuar dëm më të madh të pasurisë.

(3) Gjobë në shumë prej 4 000 deri 5 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) të këtij neni edhe personit përgjegjës në rojtarin e pronës.

(4) Gjobë në shumën e dyfishitë nga paragrafi (3) të këtij neni do t'i shqiptohet personit përgjegjës në rojtarin e pronës nëse kundërvajtja nga paragrafi (1) të këtij neni e ka kryer me interes material.

Neni 169

Gjobë në shumë prej 1 500 deri 2 000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje agentit të shoqërisë nëse:

1) nuk i respekton obligimet dhe përkufizimet e përcaktuara në nenin 109 paragrafi (2), (4) dhe (5) të këtij ligji; dhe

2) realizon kontakte në kundërshtim me nenin 110 nga ky ligj.

Neni 170

Gjobë në shumë prej 500 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje personit fizik nëse:

1) ka më shumë se një llogari vullnetare individuale ose më shumë se një llogari profesionale, në kundërshtim me nenin 95 paragrafi (2) të këtij ligji; dhe

2) nuk i respekton obligimet dhe përkufizimet e përcaktuara në nenin 109 paragrafi (3) dhe (6) të këtij ligji.

Neni 171

(1) Gjobë në shumë prej 5000 deri 7000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje personit juridik që është sigurues i skemës profesionale të pensionit nëse:

1) nuk i siguron informatat e përcaktuara në nenin 85 paragrafi (3) dhe 88 paragrafi (1) nga ky ligj;

2) organizon më shumë skema profesionale pensionale, në kundërshtim me nenin 87 nga ky ligj;

3) nuk i bart kompensimet e anëtarëve të fondit pensional që marrin pjesë në skemën e tij profesionale, në pajtim me nenin 89 të këtij ligji; dhe

4) e bën zgjedhjen në kundërshtim me interesat e pjesëmarrësve në skemën e tij profesionale të pensionit ose implementon mekanizëm për kufizim të të drejtave të pjesëmarrësve në skemën e tij profesionale të pensionit në kundërshtim me nenin 90 të këtij ligji.

(2) Gjobë deri në shumën e pesëfishuar nga paragrafi (1) nga ky nen do t'i shqiptohet personit juridik që është sigurues i skemës profesionale të pensionit nëse me kundërvajtjen nga paragrafi (1) nga ky nen ka siguruar interes pasurie më të lartë ose i ka shkaktuar dëm më të madh të pasurisë për pjesëmarrësit e skemës profesionale pensionale.

(3) Gjobë në shumë prej 1 500 deri 2 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) të këtij neni edhe personit përgjegjës në siguruesin.

(4) Gjobë në shumën e dyfishitë nga paragrafi (3) të këtij neni do t'i shqiptohet personit përgjegjës në siguruesin nëse kundërvajtja nga paragrafi (1) të këtij neni e ka kryer me interes material.

Neni 172

(1) Gjobë në shumë prej 20000 deri 30000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje personit juridik që është paraqitur për leje për themelimin e shoqërisë dhe në dokumentacionin e paraqitur ka ofruar të dhëna jo të sakta në kundërshtim me nenin 30 dhe 55 paragrafi (1) të këtij ligji.

(2) Gjobë në shumë prej 2 000 deri 3 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) të këtij neni edhe personit përgjegjës në personin juridik.

(3) Organ kompetent për shqiptimin e sanksionit kundërvajtës nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni është gjyqi kompetent.

KREU 18

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 173

Agjentët e shoqërisë për menaxhim me fondin pensional të detyrueshëm që para hyrjes në fuqi të këtij ligji duhet të japin provim plotësues për sigurim pensional vullnetar me kapital financiar dhe të reregjistrohen në Regjistrin e agjentëve nëse ajo shoqëri themelon edhe fond pensional vullnetar.

Neni 174

(1) Kërkesat nga neni 54 paragrafi (1), 61 paragrafi (2) dhe 67 paragrafi (2) të këtij ligji paraqiten nga data e përcaktuar e Agjencisë, për çka pëlqim jep Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

(2) Agjencia përcakton një datë për të gjitha shoqëritë para të cilës nuk mund të ndërmerren aktivitete të marketingut dhe hulumtimit të mendimit publik për sigurimin pensional vullnetar me financim kapital,

Neni 175

Aktet nënligjore të përcaktuara me këtë ligj do të miratohen në afat prej 180 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi e këtij ligji.

Neni 176

Kundër vendimit të Këshillit drejtues të Agjencisë personat e pakënaqur mund të paraqesin ankesa në Gjykatën administrative të Republikës së Maqedonisë për zgjidhje në shkallë të dytë.

Neni 177

Dispozitat nga neni 102, 103, 104 dhe 105 të këtij ligji do të fillojnë të zbatohen nga dita e hyrjes së Republikës së Maqedonisë në Unionin Evropian.

Neni 178

Agjencia mund të implementojë përkufizime të ndryshme në lidhje me investimin nga dita e hyrjes së Republikës së Maqedonisë në Unionin Evropian.

Neni 179

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

88.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

**У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ
ЗА РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРА**

Се прогласува Законот за рибарство и аквакултура, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-88/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

**ЗАКОН
ЗА РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРА**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1
(Содржина на Законот)

Со овој закон се уредуваат управувањето, планирањето, стопанисувањето и аквакултурата на рибите и другите водни животни во риболовните води, рибниците, полурибниците, кафезите, оризиштата и во други одгледувалишта на риби, нивното ставање во промет, установите и здружувањето во областа на рибарството, евиденцијата, заштитата на рибите и другите водни животни во водите на Република Македонија, како и други прашања од значење за рибарството и аквакултурата.

Член 2
(Поими)

Во смисла на овој закон одделни поими го имаат следново значење:

1. **Автохтони (домородни) видови риби** се видови риби кои природно и примарно живеат во одредена риболовна вода;
2. **Аквакултура** е одгледување, репродукција и исхрана на риби во рибници, полурибници, кафези, оризишта и други одгледувалишта;
3. **Алохтони (недомородни) видови риби** се оние видови риби кои природно и примарно не живеат во одредена риболовна вода;
4. **Вештачки езера** се сите стоечки водни базени направени од човекот, акумулациони езера и езера настанати како резултат на искористување на минерални суровини;
5. **Вештачко мрестилиште** е рибник или дел од рибник каде што се обезбедени специфични хидрографски услови со кои се овозможува размножување на одделни видови риби;
6. **Годишен извештај** е документ кој задолжително го изработува концесионерот (корисникот на риболовното право) секоја година на крајот на риболовната сезона;
7. **Годишен план** е документ (акт) потребен за спроведување на риболовната основа во текот на календарската година;

8. **Далјан** е вештачка преграда на одреден водотек и служи исклучиво за лов на јагула;

9. **Дневен улов** е дозволеният улов на рибарот, односно риболовецот во текот на еден ден;

10. **Загрозени видови риби** се риби за кои е утврден тренд на драстично намалување на гистините на нивните популации од овластена установа;

11. **Дозвола за рекреативен риболов** е исправа врз основа на која риболовците можат да вршат рекреативен риболов;

12. **Заштита на рибите** е збир на мерки кои се спроведуваат заради зачувување и одржување на условите за долгорочно и одржливо користење на рибите;

13. **Излов** е начин на лов кој се применува во рибници или при селективен и мелиоративен риболов во риболовните води;

14. **Икра** е полов продукт кој се добива од матици од женски пол;

15. **Интродуцирани (внесени) видови риби** се оние видови риби кои се внесени во одредена риболовна вода во која природно и примарно не живееле;

16. **Информациски систем во рибарството** е компјутерски поддржан систем за собирање, обработка и приказ на податоците, како и на информациите во врска со вршењето на сите активности кои ги уредува овој закон;

17. **Ихтиомаса** е вкупната количина на риба во одредена риболовна вода во одреден момент;

18. **Јувенилни риби** се сите облици на развојни фази на рибите кога се уште немаат достигнато полова зрелост;

19. **Кафез** е рибник или дел од рибник (објект за одгледување на риби аквакултура), во кој рибите се чуваат во ограден простор со мрежа, поставен во риболовна вода;

20. **Конзервација** е акт на конзервирање, заштита од наштетување или загуби во биолошката разновидност во природните ресурси;

21. **Ларва** е фаза на развојот на рипчето од неговото излупување од икра до ресорпција на вителусната (жолточната) кесичка;

22. **Легитимација за стопански риболов** е исправа врз основа на која рибарите можат да вршат стопански риболов;

23. **Личинка** е прва фаза на развој на подмладокот, е мало рипче непосредно по конзумирањето на вителусната кесичка;

24. **Ловостој** е временски период во кој е забрането ловење и ставање во промет на одредени видови риби, освен рибите произведени од аквакултура;

25. **Мамец** е сето она со што се мами и лови риба, а е во рамките на дозволените риболовни средства и опрема за вршење на рекреативно спортски риболов;

26. **Матица** е полово зрела риба без оглед на полот;

27. **Матичен материјал** се селектирани полово зрели матици од кои се добива икра и млеч;

28. **Мелиоративен риболов** е риболов кој се изведува со цел за драстично намалување на популацијата на одреден вид риба;

29. **Млеч** е полов продукт кој се добива од матици од машки пол;

30. **Одржливо рибарство** е стопанисување и експлоатација на рибите преку риболов со спроведување на соодветни интервенции, особено во репродукцијата и спроведувањето на соодветни мерки за зголемување на густините и интензификација на производството. Подразбира планирано внесување (порибување) на риби во риболовните води;

31. **Оплодена икра** е икра која е добиена по мешање на половите продукти од машките (млеч) и женските (икра) матици;

32. **Подмладок** се јувенилни риби, односно половино незозреани риби;

33. **Полурибник** е ограничен, затворен воден простор на земјоделско или друго земјиште, микроакмулација или вештачко езеро добиено со ископување на руда, земја или песок, кој се користи за одгледување на риби (аквакултура) и риболов, а не може да се празни и да се полни со вода по желба;

34. **Порибителен материјал** е оплодена икра, ларви, личинки, подмладок и матици кои потекнуваат од регистриран репроцентар за риби, како и подмладок и половино зрели риби кои потекнуваат од регистриран рибник и кафез;

35. **Порибување** е планско внесување на одредени видови риби во риболовна вода со цел да се зачува оптималната структура и густините на рибите, а се врши врз основа на рибарска основа и годишен план;

36. **Природно плодиште** е дел од риболовна вода или друг воден простор кој има специфични хидрогравски карактеристики со кои се овозможува размножување на одделни видови риби;

37. **Резерват за матици** е риболовна вода од која се добиваат матици за мрестење и одгледување на домородни видови риби;

38. **Рекреативен риболов** е лов на риба со дозволената опрема и алат за риболов (чамец, трска и јадица) заради рекреација;

39. **Рекреативен риболовец** е лице кое лови риба со дозволената опрема и алат за риболов и поседува легитимација и дозвола за рекреативен риболов;

40. **Рекреативна зона** е дел или цела риболовна вода од езеро или национален парк на која може да се врши рекреативен и спортски риболов;

41. **Репродуктивен материјал** се икра, млеч и јувенилни риби, добиени при мрест на матичен материјал наменети за натамошно одгледување или порибување;

42. **Рибар (стопански риболовец)** е лице кое лови риба заради стекнување на економска добивка, а има завршено курс за стопански риболов и поседува дозвола и/или легитимација;

43. **Рибарски алат** се средства дозволени за вршење стопански риболов (мрежи, сертме, гриб, влак и друго)

44. **Рибарски здруженија** се сите облици на здружување на правните и физичките лица кои вршат стопански риболов основани заради здружено настапување пред надлежните органи, организација на ловот и внесувањето на рибите во промет;

45. **Рибарски регистар** е евиденција на риболовни подрачја, риболовни зони, риболовни ревири и рекреативни зони според одредбите на овој закон;

46. **Рибник** е објект за аквакултура изграден на земјоделско или друго земјиште според прописите за градба, прописите за користење на водата, заштита на природата и ветеринарното здравство, како и на овој закон и може по желба да се празни и полни со вода (може да биде топловоден или ладноводен);

47. **Риболов** е стопанисување и експлоатација на рибите по пат на нивно ловеење со дозволена риболовна опрема и алат, без да се прават интервенции во процесот на растењето и размножувањето на рибата;

48. **Риболовен прибор** се средства со кои се врши рекреативен и спортски риболов (трска, јадица, машинка, конец);

49. **Риболовен ревер** е дел или цела река со нејзините притоки на која може да се врши рекреативен и спортски риболов;

50. **Риболовна зона** е дел од риболовна вода на која може да се врши стопански риболов, а не е прогласена за риболовно подрачје;

51. **Риболовна опрема** е средство со кое се овозможува употреба на риболовен алат и прибор (чамец, пента);

52. **Риболовна основа** е стручна студија со која се определува начинот на стопанисување со рибите во одредена риболовна вода;

53. **Риболовни здруженија** се сите облици на здружување на рекреативните и спортските риболовци основани заради вршење на рекреативен и спортски риболов, натпреварување, образување и формирање на спортски риболовци;

54. **Риболовни средства** се рибарски алат, риболовен прибор и риболовна опрема за вршење риболов;

55. **Риболовно подрачје** е риболовна вода или дел од риболовна вода на која има услови за изведување на стопански риболов, која е утврдена со овој закон, или која со одлука ја прогласува Владата на Република Македонија;

56. **Рибочувар** е службено лице кое е стручно оспособено (поседува уверение за положен рибочуварски испит) и овластено (поседува лиценца за обезбедување имот и лица) за вршење на заштита на рибите;

57. **Селективен риболов** е излов на строго дефинирана возрастна категорија од одреден вид риба, во одреден временски период;

58. **Спортски риболов** е организиран лов на риба со дозволена риболовна опрема и алат (трска, конец, машинка и јадица) во рамките на организирани натпревари од страна на риболовни здруженија;

59. **Спортски риболовец** е лице кое учествува и лови риба на организирани натпревари за спортски риболов од страна на здруженија на спортски риболовци, има спортска легитимација;

60. **Ставање риба во промет** е продавање или заминување риба;

61. **Стопански риболов** е лов на риби со цел стекнување на економска добивка;

62. **Сотален ловостој** е временски период во кој е забрането ловеење на сите видови риби од одредена риболовна вода;

63. **Улов** се уловени примероци на риби при вршење на риболов и

64. **Чамец** е пловен објект изграден од различен материјал чија должина не преминува 12 метри.

Член 3 (Цели)

Цели на Законот се:

- планирање и управување со рибите во риболовните води,
- овозможување на трајно користење на рибите преку одржлив развој за стопански и рекреативно-спортски риболов,
- развој на стопански риболов и аквакултура,
- зачувување и заштита на автохтони (домородни) и загроени риби, нивната видова разновидност, старосната структура и бројност и
- планирање, поттикнување и надзор над производството на порибителен материјал.

Член 4 (Општо добро)

Рибите од риболовните води, како добро од општ интерес за Републиката се под посебна заштита.

**Член 5
(Јавен интерес)**

Работи од јавен интерес во областа на рибарството се:

- заштита на рибите во риболовните води,
- порибување на риболовни води и
- изградба на риболовни пунктови.

**Член 6
(Дејност рибарство)**

Рибарство, во смисла на овој закон, е дејност која опфаќа:

- стопанисување со рибите во риболовните води на начин со кој се обезбедува трајна репродукција и заштита и
- аквакултура.

**Член 7
(Риби)**

Риби и други водни животни, во смисла на овој закон, се риби, ракови, школки, жаби и други животни кои ги населуваат и живеат во риболовните води и се одгледуваат во рибници, полурибници, кафези, оризишта и во други одгледувалишта на риби (во натамошниот текст: риби).

**Член 8
(Користење на води)**

За рибарство може да се користат сите води во Република Македонија, во рамки и под услови утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, доколку со други закони поинаку не е уредено.

**Член 9
(Риболовни води)**

Риболов се врши на риболовните води во Република Македонија.

Риболовни води се сите води во Република Македонија со исклучок на:

- подземните води,
- водите во посебно заштитените делови прогласени врз основа на овој или друг закон,
- водите во рибници, полурибници, кафези, оризишта и други одгледувалишта и
- водите за кои постојат посебни акти за забрана.

**Член 10
(Поделба)**

Риболовните води се делат на риболовни подрачја, риболовни зони, риболовни ревири и рекреативни зони.

**Член 11
(Риболовни подрачја)**

Риболовни подрачја се:

- Охридското Езеро,
- Преспанското Езеро и
- Дојранското Езеро.

Покрај подрачјата од ставот 1 на овој член риболовни подрачја се и оние риболовни води кои со одлука ќе ги прогласи Владата на Република Македонија по предлог на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

**Член 12
(Риболовна зона, риболовен ревир и рекреативна зона)**

Риболовните зони, риболовните ревири и рекреативните зони ги определува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на овластената установа од членот 74 на овој закон.

II. УПРАВУВАЊЕ СО РИБИ

**Член 13
(Управување со риби)**

Со рибите од риболовните води управува Република Македонија.

Со рибите од рибниците, полурибниците, кафезите, оризиштата и другите одгледувалишта управуваат сопствениците на рибите.

**Член 14
(Програма)**

За остварување на целите од членот 3 на овој закон, Владата на Република Македонија донесува Програма за унапредување на рибарството и аквакултурата во Република Македонија за период од 12 години (во натамошниот текст: Програмата).

Програмата од ставот 1 на овој член особено содржи:

- оценка на состојбата,
- цели и насоки за заштита и трајно користење на риби,
- задачи и мерки за постигнување на целите на управувањето со риби,
- оценка на очекуваните ефекти и потребните јавни финансиски средства за постигнување на целите,
- мерки за заштита на автохтоните и загрозените риби согласно со прописите за заштита на природата и
- носители на одделни задачи.

**Член 15
(Годишна програма)**

Врз основа на Програмата од членот 14 на овој закон, на предлог на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, Владата на Република Македонија донесува годишна програма со мерки за унапредување на рибарството и аквакултурата (во натамошниот текст: годишна програма).

**Член 16
(Риболовна основа)**

Врз основа на Програмата од членот 14 на овој закон за секоја риболовна вода која се дава на стопанисување, се изработува риболовна основа.

Риболовната основа е стручна студија за начинот на стопанисување со рибите во одредена риболовна вода и се изработува за период од шест години.

Риболовната основа од ставот 2 на овој член ја донесува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Риболовната основа може да се ревидира доколку настанат одредени промени кои директно влијаат на рибите во риболовните води.

Риболовната основа особено содржи:

- податоци за риболовната вода,
- основни хидрографски, физичко-хемиски и биолошки карактеристики на риболовната вода,

- видови и количини на рибите - ихтиомаса,
- мерки за заштита и одржување на рибите,
- количини на дозволен излов по видови риби,
- време во кое е дозволен лов на рибите и најмалата големина на рибите под која не смеат да се ловат по видови,
- минимум и максимум риболовни средства,
- програма на порибување (време, количина и видови на риби),
- мерки за заштита на природните плодишта,
- економска основа за користење на риболовната вода со предлог за висина на надоместокот,
- организација на рибочуварска служба и
- определување на риболовни подрачја, риболовни зони, риболовни ревири и рекреативни зони, модел за стопанисување.

Нацртот на риболовната основа ги подготвува овластената установа од членот 74 на овој закон. Пред донесување на риболовната основа, овластената установа од членот 74 на овој закон ја запознава јавноста со содржината на нацртот на риболовната основа и го објавува најмалку во едно јавно гласило.

Содржината на риболовната основа поблиску ја пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 17 (Годишен план)

Во согласност со секоја риболовна основа се изработува годишен план за заштита и стопанисување со рибите (во натамошниот текст: годишниот план).

Годишниот план со позитивно мислење добиено од овластената установа од членот 74 на овој закон корисникот на риболовното право (во натамошниот текст: концесионерот) го доставува до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство најдоцна до 15 ноември во тековната година за наредната календарската година.

Годишниот план особено содржи:

- прираст и количини на риба во риболовната вода по видови,
- дозволен годишен и дневен улов по видови,
- план на порибување по количини и видови и потребни средства за порибување,
- мерки и начини на заштита на риболовната вода и организација на рибочуварската служба и
- планирани парични средства и намена на истите.

Годишниот план го одобрува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на Советот од членот 19 на овој закон. Концесионерот барањето за мислење го доставува до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и овластената установа најдоцна до 15 септември во тековната година за наредната календарска година.

Овластената установа од членот 74 на овој закон е должна да издаде мислење на концесионерот најдоцна во рок од 30 дена од денот на добивањето на барањето.

Доколку овластената установа од членот 74 на овој закон не го достави мислењето во предвидениот рок се смета дека годишниот план е потврден.

До потврдувањето на годишниот план се користи годишниот план за претходната година.

Содржината на годишниот план поблиску ја пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 18 (Извештај)

Концесионерот изготвува годишен извештај за реализација на годишниот план (во натамошниот текст: годишен извештај) и го доставува до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и овластената установа од членот 74 на овој закон најдоцна до 31 јануари наредната година за претходната година.

Содржината на годишниот извештај од ставот 1 на овој член поблиску ја пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 19 (Совет)

За вршење на стручни работи од областа на рибарството министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство формира Совет од областа на рибарството (во натамошниот текст: Советот).

Советот е составен од седум члена, и тоа од:

- Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (еден),
- јавните научни и образовни установи (два),
- здруженијата и асоцијациите на вршители на стопански риболов и аквакултура (два),
- Националната Федерација на Македонија во спортски риболов (еден) и
- ЗЕЛС (еден).

Членовите на Советот од ставот 1 на овој член имаат мандат од шест години.

Член 20 (Задачи на Советот)

Советот од членот 19 на овој закон ги врши следниве задачи:

- дава мислења и совети и предлага мерки за финансиска поддршка во областа на рибарството и аквакултурата,
- изработува мислења по развојни и други проекти и документи и
- врши други работи од областа на рибарството и аквакултурата.

III. СТОПАНИСУВАЊЕ СО РИБИ

Член 21 (Стопанисување)

Стопанисувањето со рибите претставува заштита и користење на рибите од риболовните води преку риболов и планско експлоатирање на одржлив начин.

Член 22 (Начин на стопанисување)

Со рибите од риболовните води се стопанисува согласно со одредбите на овој закон.

Член 23 (Риболов)

Риболовот може да биде:

- 1) стопански на риболовни подрачја и риболовни зони,
- 2) рекреативен и спортски на риболовни ревири и рекреативни зони,
- 3) мелиоративен и селективен на сите риболовни води,

- 4) за научно-истражувачи цели на сите риболовни води и
5) во подрачја прогласени за национални паркови.

1. Стопански риболов на риболовни подрачја и риболовни зони

Член 24 (Стопански риболов)

Стопански риболов се врши на риболовните води од членот 10 на овој закон под услови утврдени со овој закон.

Стопански риболов се врши и во објектот Далјан-Струга за лов на риба - јагула и тоа од регулациониот објект на ХЕЦ Глобочица кај Црквата "Света Петка" до место викано Дивлјак-Струга.

Член 25 (Вршење на стопански риболов)

Стопански риболов на риболовни подрачја и риболовни зони можат да вршат правни лица регистрирани за дејност рибарство.

Стопански риболов на риболовните зони покрај правните лица од ставот 1 на овој член можат да вршат и физички лица.

За вршење стопански риболов се плаќа надоместок утврден во риболовната основа и истиот е приход на Буџетот на Република Македонија.

Член 26 (Концесија за стопански риболов на риболовни подрачја)

Рибите од риболовните подрачја за стопански риболов се даваат на концесија на домашни и странски правни лица по пат на јавен конкурс на начин и под услови утврдени со овој закон.

Одлуката за распишување и условите за јавниот конкурс за стопански риболов ги донесува Владата на Република Македонија на предлог на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Јавниот конкурс од ставот 2 на овој член особено содржи:

- определување на риболовното подрачје, за кое се доделува концесијата,
- услови кои концесионерот мора да ги исполни,
- критериуми за избор на концесионер,
- времетраење на концесијата,
- начин за доделување на концесијата,
- начин и динамика на плаќање на концесиските давачки,
- висина на надоместокот и
- други одредби, потребни за изведување на концесијата.

Постапката за јавен конкурс за давање на рибите на концесија за стопански риболов ја спроведува комисија формирана согласно со Законот за концесии.

Комисијата е должна да ја подготви тендерската документација во рокот определен со одлуката од ставот 2 на овој член.

Член 27 (Услови)

Заинтересираните правни лица кои учествуваат на јавниот конкурс од членот 26 став 1 на овој закон мора да ги исполнуваат следниве услови:

- да бидат регистрирани за вршење дејност рибарство,

- да имаат вработено најмалку едно лице со високо образование од областа на природните науки (рибарство) или договор за соработка со научна или образовна установа од областа на рибарството и

- да располагаат со минимум опрема потребна за вршење риболов утврдена во риболовната основа од членот 16 на овој закон.

Член 28 (Почеток и времетраење на концесија)

Врз основа на спроведениот јавен конкурс од членот 26 на овој закон, Владата на Република Македонија донесува одлука за доделување на концесијата.

Врз основа на одлуката од ставот 1 на овој член министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство потпишува договор за концесија.

Како почеток на концесијата се смета рокот утврден во договорот од ставот 2 на овој член.

Рибите од риболовни подрачја се даваат на концесија за период од шест години.

Член 29 (Содржина на договорот)

Меѓусебните односи за користењето на рибите од риболовните подрачја се уредуваат со договорот за концесија за период од шест години кој особено содржи:

- риболовно подрачје за кое се доделува концесијата,
- права, обврски и одговорности,
- начин и услови за изведување на концесијата,
- задачи од јавен интерес кои ги врши концесионерот,
- висина на концесиските давачки и начин на плаќање,
- одговорни лица на концесионерот и известување за промени кај одговорното лице,
- почеток на важење и траење на договорот,
- права и обврски по престанувањето на концесиониот договор и
- надзор.

Член 30 (Престанување на концесиониот договор)

Концесиониот договор престанува:

- по истекот на времето за кое бил склучен,
- со раскинување и
- со одземање на концесијата.

Член 31 (Одземање или ограничување на концесијата)

Концесијата се одзема, ако концесионерот:

- не ги спроведува мерките предвидени во риболовната основа од членот 16 и годишниот план од членот 17 на овој закон,
- не го плаќа надоместокот за концесија и
- не го исполнува концесиониот договор.
- неоправдано не доставува податоци пропишани според одредбите на овој закон.

Концесијата може да се ограничи поради:

- промена на намената на одделни делови од риболовното подрачје,
- привремено ограничувања, прекини или прилагодувања на водното право и
- заштита на природата или други причини кои се од јавен интерес.

За одземањето или ограничувањето на концесијата одлучува Владата на Република Македонија на предлог на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Концесионерот на кој му е одземена концесијата нема право на отштета.

Доколку заради јавен интерес се промени намената на риболовното подрачје или дел од риболовното подрачје, концесијата може да се откупи со исплата на надоместок соодветен на вредноста на концесијата.

Член 32

(Задачи на концесионерот)

Задачите на концесионерот се:

- подготовка на годишен план,
- вршење на риболов;
- активности за заштита и добробит на рибите;
- изведување на задачи и активности при помор на риби;
- водење на пропишани евиденции и доставување податоци;
- известување;
- стручно оспособување на рибарите;
- изведување на задачи за надзор од страна на рибочуварската служба и
- вршење други работи поврзани со концесијата.

Концесионерот не смее да издава дозволи за рекреативен риболов.

Член 33

(Евиденција)

Концесионерот на рибите од риболовните подрачја е должен да води евиденција и да доставува податоци.

Евиденцијата од ставот 1 на овој член се води на образец за евиденција кој особено содржи:

- влез и излез на рибарите во риболовната вода,
- количина на улов по видови,
- број и вид на риболовна опрема и алат и
- евиденција и документи за продажба на рибата.

Пополнетите обрасци концесионерот е должен да ги доставува еднаш месечно до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Формата и содржината на образецот за евиденција ќе ги пропише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 34

(Рекреативен и спортски риболов во риболовни подрачја)

Концесионерот на рибите од риболовното подрачје е должен да дозволи вршење на рекреативен и спортски риболов на целото подрачје, доколку на подрачјето нема определено рекреативни зони.

Член 35

(Концесија за стопански риболов во риболовни зони)

Рибите од риболовните зони од членот 12 на овој закон се даваат на концесија на домашни и странски правни и на домашни физички лица по пат на јавен конкурс на начин и под услови утврдени со овој закон.

Рибите од риболовните зони се даваат на концесија за период од две години.

За давање на концесија на риболовните зони од ставот 1 на овој член се применуваат одредбите од членовите 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 и 33 на овој закон.

Член 36

(Легитимации за стопански риболов)

Стопански риболов на риболовни подрачја и риболовни зони се врши врз основа на легитимации за стопански риболов.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство ги издава легитимациите од ставот 1 на овој член на вработените рибари преку правните лица - концесионери на рибите од риболовните подрачја и риболовни зони и на физичките лица - концесионери на рибите од риболовните зони.

Рибарите се должни да ја носат легитимацијата од ставот 1 на овој член при вршење на риболовот.

Легитимацијата од ставот 1 на овој член се издава врз основа на уверение за положен испит за стопански риболов.

За издадените легитимации од ставот 1 на овој член во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство води евиденција.

Испитот за добивање на уверението се полага пред комисија формирана од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство согласно со програма.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство го издава уверението од ставот 4 на овој член.

Содржината на програмата за полагање на испитот, формата и содржината на образецот на легитимациите за стопански риболов и формата и содржината на уверението, како и трошоците за добивање на уверението ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Трошоците од ставот 8 на овој член се во висина на стварно направените трошоци за одржување на испитот и изготвување на уверението и се на товар на кандидатот кој го полага испитот.

Член 37

(Дозволен риболов)

Рибарите кои поседуваат легитимација за вршење стопански риболов на риболовните зони смеат да вршат риболов:

- само на оној дел од риболовната вода кој е впишан во легитимацијата за стопански риболов и
- само со оној риболовен алат и опрема кои се впишани во легитимацијата за стопански риболов.

Член 38

(Обележување на пловни објекти и риболовен алат)

Концесионерите на рибите од риболовните подрачја и риболовните зони вршат риболов со регистрирани и видливо обележани пловни објекти за стопански риболов и пломбиран и евидентиран риболовен алат.

Начинот на обележување на пловните објекти и пломбирањето и евидентирањето на риболовниот алат го пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 39

(Забрана за риболов)

Ако за одредено риболовно подрачје или риболовна зона, поради одредени причини концесијата не е доделена или ако концесијата е одземена, до доделувањето на концесијата на тоа риболовно подрачје или риболовна зона забранет е риболов.

По исклучок од ставот 1 на овој член дозволено е организирање на спортски риболов доколку тоа е предвидено во планот на одржување на натпреварите од членот 54 на овој закон.

2. Рекреативен и спортски риболов

Член 40

(Рекреативен и спортски риболов)

Рекреативен риболов може да се врши на риболовните ревири и рекреативните зони од членот 12 на овој закон.

Спортски риболов може да се врши согласно со членот 54 став 1 на овој закон.

Член 41

(Рекреативен риболов)

Рекреативниот риболов на риболовните ревири и риболовните зони го организираат риболовни здруженија.

По исклучок од ставот 1 на овој член рекреативниот риболов на риболовните ревири и рекреативните зони можат да го организираат вршителите на туристичка дејност регистрирани согласно со Законот за туристички дејности.

Член 42

(Концесија за рекреативен риболов на риболовни ревири и рекреативни зони)

Рибите од риболовните ревири и рекреативните зони се даваат на концесија врз основа на јавен конкурс.

Постапката за јавен конкурс од ставот 1 на овој член ја спроведува комисијата од членот 26 став 4 на овој закон.

Член 43

(Услови)

Риболовните здруженија од членот 41 став 1 на овој закон кои учествуваат на јавниот конкурс, мора да ги исполнуваат следниве услови:

- да има минимум 100 члена,
- да презема мерки на порибување и да врши заштита,
- да има најмалку еден вработен рибочувар и
- да има договор за порибување со репроцентар.

Доколку вршителите на дејност од членот 41 став 2 на овој закон учествуваат на јавниот конкурс, покрај условите од ставот 1 алинеи 2, 3 и 4 на овој член мора да достават и мислење за стопанисување со риболовниот ревир и рекреативната зона од локалната самоуправа на чие подрачје се наоѓаат.

Член 44

(Договор)

Меѓусебните односи за користење на рибите од риболовните ревири и рекреативни зони се уредуваат со договор, кој особено содржи:

- риболовен ревир и рекреативна зона за кои се доделува концесијата,
- права, обврски, и одговорности,
- начин и услови за изведување на концесијата,
- задачи од јавен интерес кои ги врши концесионерот,
- висина на концесиските давачки и начин на плаќање,
- одговорни лица на концесионерот и известување за промени кај одговорното лице,
- почеток на важење и траење на договорот,
- доставување евиденција за уловена риба,
- права и обврски по престанувањето на концесиониот договор и
- надзор.

Член 45

(Почеток и времетраење на концесија)

Како почеток на концесијата се смета рокот утврден во договорот од членот 44 на овој закон. Рибите од риболовните ревири и рекреативните зони се даваат на концесија за период од шест години.

Член 46

(Надомест)

Концесионерите плаќаат надомест за рекреативен риболов во висина од 10% од цената на издадените дозволи.

Надоместокот од ставот 1 на овој член е приход на Буџетот на Република Македонија.

Член 47

(Одземање или ограничување на концесија)

Концесијата од риболовните ревири и рекреативните зони се одзема ако концесионерот:

- не ги спроведува мерките предвидени во риболовната основа и годишниот план и договорот од членот 44 на овој закон,
- не уплаќа навремено надоместок согласно со членот 46 на овој закон и
- со незаконски начин на стопанисување ги влошува хидролошките, физичко-хемиските и биолошките особини на водата.

Концесијата може да се ограничи поради:

- промена на намената на одделни делови од риболовното подрачје,
- привремени ограничувања, прекини или прилагодувања на водното право и
- заштита на природата или други причини, кои се од јавен интерес.

Концесионерот на кој му е одземена концесијата нема право на отштета.

Доколку заради јавен интерес се промени намената на риболовното подрачје или дел од риболовното подрачје, концесијата може да се откупи со исплата на надоместок соодветен на вредноста на концесијата.

Член 48

(Забрана)

Рекреативен и спортски риболов не може да се врши заради стекнување на приходи, ставање риба во промет, како и ловење на поголеми количества на риба определени во риболовната основа и годишниот план.

Член 49

(Легитимација за рекреативен риболов)

Рекреативен риболов може да врши лице кое поседува легитимација за рекреативен риболов.

Легитимацијата од ставот 1 на овој член се издава за времетраење од три, пет и десет години.

Во зависност од времетраењето на важноста на легитимацијата, Федерацијата од членот 80 на овој закон го одредува надоместокот за нејзиното издавање, по претходно добиена согласност од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Остварениот приход е наменет исклучиво за реализирање на работите на федерацијата од членот 82 на овој закон.

Формата и содржината на образецот на легитимацијата за рекреативен риболов го пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

**Член 50
(Дозвола за рекреативен риболов)**

Рекреативен риболов на риболовните ревири и рекреативните зони се врши врз основа на дозвола за рекреативен риболов.

Дозволата за рекреативен риболов може да биде:

- годишна за сите риболовни води во Република Македонија - државна дозвола,
- годишна за одреден риболовен ревер и рекреативна зона,
- петнаесетдневна,
- седумдневна и
- еднодневна.

Дозволите за рекреативен риболов ги издава министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство преку Федерацијата од членот 80 на овој закон и концесионерите на рибите.

Дозвола за рекреативен риболов може да се издаде на лице кое поседува легитимацијата за рекреативен риболов.

Концесионерот е должен за бројот на издадени дозволи и евиденција за уловената риба да води евиденција и да ја доставува до министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство преку федерацијата од член 89 на овој закон.

Формата и содржината на образецот на дозволата од ставот 1 на овој член и на образецот за водење евиденција од ставот 5 на овој член ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

**Член 51
(Надоместок за издавање на дозволите за рекреативен риболов)**

За издавање на дозволата за рекреативен риболов се одредува надоместок.

Висината на надоместокот за државната дозвола со решение ја определува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство врз основа на критериуми утврдени во риболовните основи.

Висината на надоместот на дозволите од членот 50 став 2 алинеи 2, 3, 4 и 5 на овој закон ја определуваат концесионерите на рибите од риболовните ревири и рекреативните зони по претходно добиена согласност од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

**Член 52
(Издавање на дозволите за рекреативен риболов)**

Концесионерите на рибите од риболовните ревири и рекреативните зони ги подигнуваат дозволите од членот 50 став 2 алинеи 2, 3, 4 и 5 на овој закон од Федерацијата од членот 80 на овој закон, по претходно извршена уплата на 10% од вредноста на дозволата во Буџетот на Република Македонија.

При подигнување на дозволите од ставот 1 на овој член концесионерот е должен да достави доказ за уплатени средства во Буџетот на Република Македонија.

Концесионерот е должен да определи и видливо обележи продажни пунктови - места на кои ќе се продаваат дозволите за рекреативен риболов.

Концесионерот не смее да продава дозволи за рекреативен риболов на места кои не се определени како продажни пунктови.

**Член 53
(Распределба на средства)**

Средствата остварени од продадените државни дозволи се распределуваат, и тоа:

- 70% за реализирање на предвидените мерки од програмата од членот 14 и годишната програма од членот 15 на овој закон,
- 20% на сметка на риболовното здружение кое ја дистрибуира дозволата од членот 50 став 3 алинеја 1 на овој закон, а средствата се наменети за порибување и
- 10% на сметка на Федерацијата од членот 80 на овој закон, а средствата се наменети за реализирање на задачите од членот 82 на овој закон.

**Член 54
(Натпревари во спортски риболов)**

Спортски риболов се врши на сите риболовни води со согласност на концесионерите.

Натпреварите во спортски риболов можат да се организираат само на натпреварувачки патеки кои за таа цел ги определува и означува концесионерот согласно со риболовната основа.

Натпреварите во спортски риболов се организираат само врз основа на правилата кои ги пропишува Федерацијата од членот 80 на овој закон и мора да бидат во согласност со правилата на Светската риболовна конфедерација, односно нејзините сојузи.

Федерацијата од членот 80 на овој закон како организатор на натпреварите во спортски риболов во Република Македонија е должна на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, државниот инспекторат и Агенцијата за млади и спорт да достави план на одржување на натпреварите најмалку 15 дена пред започнувањето на натпреварите.

Извештајот за одржаните натпревари во спортски риболов е составен дел на годишниот извештај кој го поднесува Федерацијата од членот 80 на овој закон.

**Член 55
(Лица кои вршат рекреативен риболов)**

Дозволата за рекреативен риболов се издава на лице кое наполнило 15 години.

Малолетни лица под 15 години можат да вршат рекреативен риболов само во присуство на лице кое поседува дозвола за рекреативен риболов.

**Член 56
(Пристап до место за риболов)**

Рекреативните и спортските риболовци имаат право да пристапат до местото на риболов преку одредени патеки што се наоѓаат на земјиштето покрај риболовната вода. Тоа право не се однесува на земјиште кое е во приватна сопственост, како и на земјиште на кое пристапот е забранет или ограничен со посебни прописи.

3. Мелиоративен и селективен риболов

**Член 57
(Вршење мелиоративен и селективен риболов)**

Мелиоративен и селективен риболов може да врши концесионерот на рибите врз основа на одобрение за мелиоративен, односно селективен риболов издадено од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Концесионерот на рибите доставува барање за вршење на мелиоративен, односно селективен риболов со образложение кое треба да содржи:

- позитивно мислење за изведување на риболовот од овластена установа од членот 74 на овој закон,
- причина за изведување на мелиоративен или селективен риболов,
- видови на риби кои ќе се изловуваат,
- количини и возрасна група на рибите кои се цел на риболовот,
- риболовни средства со кои ќе се изведува риболовот и
- времетраење на риболовот.

Риболовот од ставот 1 на овој член може да се врши и со риболовни средства кои не се дозволени за другите видови риболов, а се неопходни за изведување на риболовот.

За извршениот риболов од ставот 1 на овој член корисникот е должен да поднесе извештај до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и овластената установа од членот 74 на овој закон.

За уловената риба од ставот 1 на овој член концесионерот на рибите плаќа надоместок во износ од 20% од вредноста на уловената риба.

Надоместокот од ставот 5 на овој член е приход на Буџетот на Република Македонија.

4. Риболов за научно-истражувачки цели

Член 58

(Вршење риболов за научно-истражувачки цели)

Риболов за научно-истражувачки цели можат да вршат домашни научни установи врз основа на одобрение за вршење на риболов за научно-истражувачки цели издадено од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

За вршење риболов од ставот 1 на овој член научните установи доставуваат барање до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство кое особено содржи:

- риболовната вода на која се изведува риболовот,
- времетраење на риболовот,
- лица кои ќе го изведуваат риболовот,
- видови, количина и возрасна структура на рибите и
- риболовни средства со кои ќе се изведува риболовот.

Риболовот од ставот 1 на овој член може да се врши и со риболовни средства кои не се дозволени за другите видови риболов, а се неопходни за изведување на риболовот.

За вршење на риболовот од ставот 1 на овој член не се плаќа надоместок.

За секое вршење на риболовот од ставот 1 на овој член вршителот е должен писмено, во рок не пократок од пет дена пред започнување на риболовот, да го известат концесионерот на риболовната вода, како и Државниот инспекторат за земјоделство.

За извршените работи, како и за сознанијата од испитувањата научните установи од став 1 на овој член доставуваат извештај до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

5. Риболов во подрачја прогласени за национални паркови

Член 59

(Режим на вршење рекреативен и спортски риболов во национални паркови)

Корисници на рибите од подрачјата на националните паркови се правните лица кои управуваат со националните паркови.

На водите кои припаѓаат на подрачјата прогласени за национални паркови е забрането вршење на стопански риболов.

Рекреативен и спортски риболов на водите од ставот 1 на овој член е забранет освен во определени рекреативни зони согласно со општиот план за управување со националните паркови, а врз основа на риболовната основа од членот 16 на овој закон.

Корисникот е должен за бројот на издадени дозволи за рекреативен риболов и уловената риба да води евиденција согласно со членот 50 од овој закон и да ја доставува до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

IV. АКВАКУЛТУРА

Член 60

(Води за аквакултура)

За аквакултура можат да се користат сите истечни, стоечки и подземни води доколку поинаку не е уредено со друг закон.

Член 61

(Вршење аквакултура)

Аквакултура можат да вршат домашни и странски правни лица регистрирани за дејност рибарство и физички лица кои имаат решение за добивање дозвола за одгледување на риби и се запишани во регистар на одгледувачи на риби (во натамошниот текст: одгледувачи).

По исклучок на ставот 1 на овој член со аквакултура може да се занимаваат и научни и образовни установи од областа на рибарството, како и концесионерите на рибниот фонд доколку аквакултурата е предвидена со риболовната основа.

Член 62

(Регистар)

Регистарот од членот 61 на овој закон се води во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Формата, содржината и начинот на водење на регистарот од ставот 1 на овој член ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 63

(Дозвола за аквакултура)

Дозвола за аквакултура издава министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство по претходно поднесено барање.

Кон барањето задолжително се приложуваат:

- проект за изградба на рибник составен од градежен дел, технологија на производство и финансиски дел (за полурибник се доставува скица на полурибникот со основните топографски, географски и хидрографски карактеристики),
- водостопанска дозвола,
- градежна дозвола (не се доставува за полурибник и оризиште),
- решение за оценка на влијанието врз животната средина и
- одобрение од надлежниот орган за ветеринарство.

Потребните прилози од ставот 2 алинеи 2, 3 и 4 на овој член се обезбедуваат согласно со важечките прописи кои ја регулираат соодветната област.

Против решението од ставот 1 на овој член дозволена е жалба до комисија за решавање во управна постапка во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветерината при Владата на Република Македонија.

Формата и содржината на дозволата од ставот 1 на овој член и на барањето од ставот 2 на овој член ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 64

(Престанок на важење на дозвола за аквакултура)

Дозволата за аквакултура од членот 61 на овој закон престанува да важи:

- со престанокот на постоењето на правното лице или со смрт на физичкото лице носител на дејноста и
- доколку престане важноста на договорот за концесија на користење на водата за одгледување на риби.

Член 65

(Одземање на дозвола за аквакултура)

Дозволата за аквакултура се одзема со решение на министерот, ако:

- се утврди дека лицето одгледува риби кои не се впишани во дозволата,
- не доставува податоци за годишното производство на риби и
- прилозите од членот 61 став 3 на овој закон се повлечени.

Против решението од ставот 1 на овој член дозволена е жалба до комисија за решавање во управна постапка во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветерината при Владата на Република Македонија.

Член 66

(Обврски на одгледувачите)

Одгледувачите се должни дозволата за одгледување на риби да ја истакнат на пригодно, видно место на рибникот.

Одгледувачите се должни да водат евиденција за производство на риба, како и за количината продадена риба по видови.

Формата, содржината и начинот на водење на евиденцијата од ставот 2 на овој член ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 67

(Дозволени видови риби за одгледување)

Одгледувачите смеат да ги одгледуваат само оние видови риби кои се впишани во дозволата за аквакултура од членот 61 на овој закон.

Член 68

(Забрана за ловeње риба во кафези)

На риболовната вода на која се одгледува риба во кафези забрането е ловeње на риба и вршење на други активности кои можат да го попречуваат и отежнуваат одгледувањето на рибите во појас од 10 метри од кафезот.

Одгледувачите на риба се должни видливо да го обележат појасот околу рибникот на оддалеченост не поголема од 15 метри од кафезот.

Начинот на обележувањето од ставот 2 на овој член ќе го пропише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 69

(Рекреативен и спортски риболов на рибник)

На рибник и полурибник може да се организира рекреативен и спортски риболов со одобрение од сопственикот на истиот за одреден надоместок.

V. ПРОМЕТ НА РИБА

Член 70

(Промет на риба)

Промет на риба е дозволен од риболовните пунктови, од местата во кои се одгледува рибата и во рибарници, маркети и угостителски објекти.

Вршителите на промет на риба од ставот 1 на овој член се должни да имаат соодветен документ како доказ за потеклото на рибата.

Во промет се става риба доколку исполнува услови по однос на квалитет, големина и тежина и доколку е здравствено исправна.

Поблиските услови од ставот 3 на овој член задолжително се декларираат за рибата која е наменета за ставање во промет.

Поблиските условите од ставот 3 и начинот на декларирање од ставот 4 на овој член у ќе ги пропише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 71

(Прва продажба)

Прва продажба на риба е продажбата на риба од риболовните пунктови и од местата во кои се одгледува рибата.

Член 72

(Пунктови)

Заради организирање на стопански риболов концесионерите на рибите од риболовните подрачја и риболовните зони се должни да користат риболовен пункт.

Пунктот е место за:

- поаѓање и враќање од риболов,
- продавање на уловената риба и
- чување на рибарскиот алат и риболовната опрема.

Пунктот од ставот 1 на овој член треба да ги исполнува техничките барања што ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Пунктот од ставот 1 на овој член се гради на една пред определена локација од единиците на локалната самоуправа, а врз основа на риболовните основи.

Член 73

(Пропратни документи)

Концесионерот и одгледувачот на риби при првата продажба се должни на излезот на пунктот, односно од местата во кои се одгледува рибата, за уловената и испорачана риба, на првиот купувач да му издадат соодветен документ, како доказ за потеклото на рибата и да обезбеди соодветен документ согласно со прописите од областа на ветеринарното здравство.

VI. УСТАНОВИ И ЗДРУЖУВАЊЕ

Член 74

(Овластена установа)

Работите во областа на развојот и унапредувањето на рибарството ги врши овластена установа.

Овластување за вршење на работи од областа на рибарството добива установа со решение кое го издава министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство по претходно поднесено барање до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

За да добие овластување установата од ставот 2 на овој член треба да ги исполнува следниве услови:

- да има вработено најмалку едно лице со VIII степен образование од областа на рибарството,
- да има вработено најмалку едно лице со VII степен образование од областа на рибарството,
- да има лабораторија за ихтиолошки и хидробиолошки анализи и
- да поседуваат соодветна опрема за извршување на задачите од областа на рибарството.

Член 75

(Одземање на овластувањето)

Доколку установата од членот 74 на овој закон престане да исполнува некој од условите предвидени со членот 74 став 3 од овој закон министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесува решение за одземање на овластувањето.

Против решението од ставот 1 на овој член дозволена е жалба до комисија за решавање во управна постапка во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветерината при Владата на Република Македонија.

Член 76

(Работи од областа на рибарството)

Работи од областа на рибарството кои ги врши овластена установа се:

- следење на состојбите во рибарството и обработка на податоците,
- изработка на риболовни основи,
- давање мислења по однос на годишните планови, анализа на годишни извештаи,
- изработка на стручни студии и процени на состојбата со рибите,
- предлагање мерки за заштита и унапредување на риболовот,
- вршење ихтиолошки истражувања,
- вршење хемиски истражувања на водата во риболовните води и рибниците,
- вршење истражувања на полето на примарната органска продукција (бактериопланктон, фитопланктон и виша водна растителност) за потребите на рибарството,
- вршење истражувања на полето на секундарната органска продукција (зоопланктон и фауна на дно) за потребите на рибарството,
- вршење истражувања околу влијанието на внесените видови риби во риболовните води (интродукција и реинтродукција),
- вршење истражувања околу одгледување на автохтони и алохтони видови риби и
- вршење и други задачи од областа на рибарството и аквакултурата.

Член 77

(Јавен конкурс)

За извршување на работите од членот 76 на овој закон министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство распишува јавен конкурс.

На конкурсот можат да се јават овластените установи од членот 74 на овој закон.

Врз основа на спроведениот јавен конкурс од ставот 1 на овој член министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесува решение за избор на овластена установа.

Член 78

(Договор со овластената установа)

По извршување на изборот од членот 77 став 3 на овој закон министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство склучува договор кој особено содржи:

- почеток, времетраење и престанок на овластувањето,
- начин на финансирање,
- меѓусебни права и обврски,
- користење на податоци и
- надзор.

Член 79

(Престанок на договорот)

Договорот од членот 78 на овој закон престанува:

- по истекот на времето за кое бил склучен,
- со одземање на овластувањето и
- со раскинување.

Член 80

(Национална федерација на Македонија во спортски риболов)

Националната федерација на Македонија во спортски риболов (во натамошниот текст: Федерацијата) е облик на здружување на сите здруженија на рекреативните и спортските риболовци од Република Македонија со цел за остварување и усогласување на своите и заедничките интереси и заради вршење на активности кои се стремеж кон збогатување на облиците на организирање и дејствување од областа на рекреативниот и спортскиот риболов.

Членови на Федерацијата можат да бидат и други организации, друштва и клубови кои имаат врска со рекреативниот и спортскиот риболов.

Член 81

(Јавно овластување)

Федерацијата од членот 80 на овој закон ги врши работите кои како јавни овластувања и се доверени со овој закон

Федерацијата од ставот 1 на овој член треба да:

- дејствува на подрачјето на целата држава,
- има квалификувани кадри за изведување на јавните овластувања и
- има воспоставено инфраструктура за изведување на јавните овластувања.

Член 82

(Работи на Федерацијата)

Федерацијата ги врши следниве работи:

- заштита на водите и рибите во нив,
- заштита и унапредување на животната средина,
- издава легитимација за рекреативен риболов,
- дистрибуира дозволи за рекреативен риболов до концесионерите на риболовните ревири и рекреативните зони,
- води евиденција за издадени легитимации и дозволи за рекреативен риболов,
- водење евиденција и статистика од областа на рекреативниот риболов,

- организирано јакнење на здруженијата на спортските риболовци и нивната меѓусебна соработка,
- насочување и координирање во работата на здруженијата на рекреативни и спортски риболовци,
- соработка со други организации, органи и здруженија,
- развивање и унапредување на рекреативниот и спортскиот риболов,
- унапредување на врвното спортување заради презентирање на спортски натпревари на домашен и меѓународен план,
- омасовување на рекреативниот риболов,
- издавање брошури и други стручно-информативни материјали,
- утврдување и реализирање на системот за натпревари во спортски риболов,
- подготвува програми и спроведува семинари и курсеви за стручно дооспособување на рибочуварите и
- други работи од областа на рекреативниот и спортскиот риболов.

Федерацијата за извршувањето на работите од овој член доставува извештај до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство најмалку еднаш годишно, најдоцна до 31 март од тековната година за минатата година или по барање на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 83 (Финансирање на Федерацијата)

- Федерацијата за остварување на работите од членот 82 на овој закон, се финансира од следниве извори од:
- наплатен надомест од издадените легитимации за рекреативен риболов,
 - продажбата на државните дозволи за рекреативен риболов,
 - спроведување на семинари, курсеви, оспособување и
 - донации, членарина и други извори на средства.

Член 84 (Здруженија на производители)

Заради усогласување на производството и понудата и обезбедување оптимални услови за продажба на риби, концесионерите и одгледувачите на риби можат да се здружат и се запишуваат како организации на производители во регистар кој се води во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Заради усогласување на производството, преработката и продажбата на рибите, како и за подобрување на достапност на информации за производството и пазарот, може да се здружат субјекти од областа на производството, преработката и трговијата и се запишуваат како организации за производство, преработка и продажба на риби во регистарот од ставот 1 на овој член.

За запишување во регистарот од ставот 1 на овој член организациите од ставовите 1 и 2 на овој член треба да ги исполнуваат следниве услови:

- да бидат регистрирани согласно со постоечките законски прописи,
- да ги почитуваат правилата во поглед на ловот, производството и продажбата, во смисла на овој закон, и
- да имаат одредено најмал број членови и најмал обем на производство.

Формата, содржината и начинот на водење на регистарот од став 1 на овој член, како и постапката за запишување, односно бришење од регистарот ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Усогласувањето на производството и понудата здруженијата од ставовите 1 и 2 на овој член особено го вршат преку:

- концентрација на понудата, а со тоа и стабилизација на цената,
- поттикнување, воспоставување и реализација на методи кои придонесуваат за одржливо рибарство и
- други активности.

VII. ЗАШТИТА НА РИБИ

Член 85 (Забрана за риболов)

Во риболовните води кои не се доделени на концесија се забранува вршење на риболов.

До доделување на концесија за риболов во риболовните води, заштитата на рибите во риболовните води ќе ја врши Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство или друг субјект определен од овој орган.

На риболовните води од ставот 1 на овој член дозволно е организирање на спортски риболов доколку тоа е предвидено во планот за одржување на натпреварите од членот 54 на овој закон.

Член 86 (Заштита на риби)

Заштита на рибите опфаќа непосредна (физичка) заштита на рибите, еколошка заштита на риболовната вода и околината и превентивни мерки за здравствена заштита.

Физичката и еколошката заштита од ставот 1 на овој член ја вршат концесионерите на рибите преку рибочувари.

На вработените рибочувари концесионерите се должни да им издадат легитимација за рибочувари.

Рибочувари од ставот 2 на овој член можат да бидат само лица кои имаат положено испит за рибочувар и поседуваат лиценца за обезбедување имот и лица.

Легитимацијата од ставот 3 на овој член се издава врз основа на уверение за положен испит за рибочувар.

За издадените легитимации од ставот 1 на овој член во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство води евиденција.

Испитот за добивање на уверението се полага пред комисија формирана од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство согласно со соодветна програма. Комисијата го издава уверението од ставот 5 на овој член.

Содржината на програмата за полагање на испитот, формата и содржината на образецот на легитимациите за рибочувар и формата и содржината на уверението, како и трошоците за добивање на уверението ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Трошоците од ставот 8 на овој член се во висина на стварно направените трошоци за одржување на курсот и изготвување на уверението и се на товар на кандидатот што го полага испитот.

Член 87 (Начин на вршење на рибочуварска служба)

При вршење на рибочуварската служба, рибочуварот има право од лицата кои ловат риба од брег и од пловен објект, како и од лицата кои се наоѓаат во непосредна близина на риболовната вода да:

- побара легитимација и дозвола за вршење риболов,
- врши преглед на риболовните средства и уловена-та риба,
- побара документ за лична идентификација,
- врши преглед на средствата со кои риболовецот дошол до риболовната вода и
- ги одземе привремено риболовните средства и уловената риба доколку утврди неправилности.

Начинот на вршење на рибочуварската служба, формата и содржината на образецот на легитимацијата за рибочувар, како и начинот на нејзиното давање и одземање ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 88 (Внесување на нови видови риби)

Внесување во риболовните води на нови видови риби или оплодена икра од нови видови риби што во тие води дотогаш ги немало, како и внесување риби од една вода во друга вода, може да се врши со одобрение од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, по претходно мислење од овластената установа од членот 74 на овој закон и Министерството за животна средина и просторно планирање.

Новите видови риби кои одобрено се внесуваат во риболовните води треба да се придружени со соодветен документ согласно со прописите од областа на ветеринарното здравство.

На сливот на риболовното подрачје на Охридското и Преспанското Езеро и во водите на териториите кои припаѓаат на националните паркови не смее да се внесуваат неавтохтони видови риби или оплодена икра од неавтохтони видови риби.

Член 89 (Забрана за промет со нови видови риби)

Заради заштита на риболовните води од неконтролирано внесување на нови видови риби и оплодена икра од нови видови риби, забрането е ставање во промет на такви риби во жива состојба.

Член 90 (Превентивна мерка за заштита)

Корисниците на доводните, турбинските и други канали се должни да изградат и да одржуваат направи и инсталации за спречување и влегување на рибите во тие канали.

Сите хидротехнички објекти кои го попречуваат нормалното движење на рибите, посебно при миграциите, да имаат инсталирано рибни патеки, превојници или водни лифтови со што ќе се овозможи непречено размножување.

Член 91 (Природни плодишта)

Министерот по претходно мислење од овластената установа од членот 74 на овој закон, одделни делови од риболовните води може трајно или времено да ги прогласи за природни плодишта.

Во природните плодишта од ставот 1 на овој член забранет е риболов.

Член 92 (Дозволени риболовни средства)

Стопански, рекреативен, мелиоративен и селективен риболов се врши само со дозволени риболовни средства.

Риболов за научно-истражувачки цели и селективен риболов се врши и со риболовни средства кои не се дозволени за другите видови риболов, а се неопходни за изведување на овој вид на риболов.

Дозволените риболовни средства поблиску ќе ги пропише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 93 (Забрани)

Во риболовните води е забрането:

- стопанисување со рибите за кои нема изработено риболовна основа,
- стопанисување, доколку не е добиено одобрение на годишниот план,
- стопанисување, спротивно на риболовна основа и годишниот план,
- ловење риби за време на мрестењето на рибите или за време на ловостој утврден во риболовната основа,
- ловење риби во риболовни води кои се времено или трајно забранети за риболов,
- ловење риби под одредена големина и над дозволена количина утврдена во риболовната основа,
- ловење риби со разни видови мрежи без дозвола за стопански риболов, или со други риболовни средства забранети за вршење риболов, како и со огнено оружје, експлозивни или хемиски и други средства со кои се повредуваат, убиваат, трукат или зашметуваат рибите,
- електрориболов,
- ловење на риби со насилно закачување на рибата со риболовен прибор,
- ловење риби со ости, подводни пушки, непосредно со раце, трокуки, како и со мрежичка на трска, а за рекреативен риболов,
- загадување на риболовната вода со штетни и опасни материи кои можат да го изменат или влошат постојниот квалитет на риболовната вода или дел од истата и на тој начин да се загрозат рибите и другите животински или растителни организми,
- преградување со трајни или повремени прегради кои го спречуваат преминувањето на рибите, односно исцрпување на риболовната вода,
- порибување со нови видови риби без претходна согласност на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- ловење риби во променет режим и квалитет на водите,
- ловење на ретки и проредни видови риби на одделни делови или на сите риболовни води,
- ловење риба над предвиденото количество со риболовната основа, и годишниот план,
- движење или задржување во непосредна близина на риболовните води со носење мрежа, експлозив или други забранети риболовни средства и
- движење или задржување на лица во непосредна близина на риболовните води со носење риболовен прибор, а не поседуваат дозвола за рекреативен риболов.

Член 94 (Мрежи за стопански риболов)

Мрежи наменети за риболов можат да поседуваат само концесионерите на риболовните подрачја, концесионерите во риболовните зони и одгледувачите на риби.

Набавка на мрежи можат да вршат само концесионерите.

По исклучок од ставот 2 на овој член набавка и продажба на мрежи можат да вршат правни лица за потребите на концесионерите од ставот 1 на овој член и за потребите на научни и образовни установи за вршење риболов од членот 59 на овој закон.

Набавка на мрежи од увоз се врши со одобрение за увоз на мрежи издадена од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство по претходно доставено барање согласно со членот 34 став 2 од Законот за трговија.

Член 95

(Ограничена употреба на риболовни средства)

Заради заштита на рибите министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство може да забрани или ограничи употреба на одредени риболовни средства за одделни видови на риболов на одредени риболовни води по претходно добиено мислење од овластената установа од членот 74 на овој закон.

VIII. НАДОМЕСТОК НА ШТЕТА И ПРАВО НА ОТШТЕТА

Член 96

(Надоместок на штета при вршење риболов)

Концесионерите на рибите се должни на сопствениците и/или корисниците на земјиштето да им надоместат штета доколку е направена при вршење на риболовот.

Член 97

(Помор на риби)

Поморот на рибите од риболовните води може да биде последица од природна, еколошка или друга несреќа или кривично дело.

Концесионерот го известува Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за животна средина и просторно планирање и овластената установа од членот 74 на овој закон по забележување на поморот.

Овластената установа излегува на терен и зема примероци од вода, седимент и угинати риби по стандардна методологија за вакви случаи.

При помор на рибите овластената установа од членот 74 на овој закон во соработка со концесионерот изработува скица на местото и записник за поморот. Во записникот треба да се наведат местото, времето, видовете и количините на угинати риби, притоа треба да се измери масата на угинатите риби и бројот на угинати риби за секој вид одделно.

Скицата и записникот во рок од три дена по поморот овластената установа мора да ги испрати до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и Министерството за животна средина и просторно планирање.

Член 98

(Надоместок)

Правно или физичко лице кое ќе стори штета на рибите е должно да ја надомести штетата на концесионерот.

Концесионерот е должен средствата од надоместокот на штетата да ги намени за порибување.

Член 99

(Штета)

Во однос на прашањата за надоместок на штета се применуваат одредбите на Законот за облигациони односи, доколку со овој закон поинаку не е уредено.

Член 100

(Право на отштета)

За штета над рибите предизвикана од труење, загадување, односно прекумерно заматување на риболовните води, како и за незаконско посегание по рибите право на отштета има концесионерот на рибите.

Концесионерот на рибите, исто така, има право на отштета за незаконски уловените риби која се пресметува по ценовникот за отштета (во натамошниот текст: отштетен ценовник)

Отштетниот ценовник го подготвува овластената установа од членот 74 на овој закон во соработка со Федерацијата од членот 80 на овој закон, Министерството за животна средина и просторно планирање и единицата на локалната самоуправа, а го пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 101

(Определување на отштета)

Висината на отштетата од членот 100 ставови 1 и 2 на овој закон се определува врз начелото за поврат на трошоците и намалување на приходите кое вклучува најмалку:

- вредност на угинатите риби по отштетен ценовник,
- трошоци на концесионерот за земање на пробите, информирањето, доставувањето на мострите и извештаите,
- трошоци на овластената институција и вештите лица за земањето на пробите, извршените анализи и пресметката на отштетата,
- трошоци за воспоставување на првичната состојба,
- трошоци за порибување и
- трошоци за промена на годишниот план и риболовната основа.

IX. ФИНАСИРАЊЕ ВО РИБАРСТВОТО

Член 102

(Финасирање во рибарството)

За спроведување на мерките од програма од членот 14 и годишната програма од членот 15 на овој закон се обезбедуваат средства од:

- Буџетот на Република Македонија,
- фондовите на Европската унија,
- донации и
- корисникот на хидроелектраните.

Висината на средствата од ставот 1 алинеја 1 на овој член ја утврдува Владата на Република Македонија за секоја фискална година.

X. РИБОЛОВ НА МЕЃУДРЖАВНИТЕ ВОДИ И ПОСЕБНО ЗАШТИТЕНИТЕ ВОДИ

Член 103

Користењето на рибите и нивната заштита во меѓудржавните води и посебно заштитените води се врши во согласност со обврските на Република Македонија што произлегуваат од меѓудржавните договори со соседните земји.

XI. ПОРИБУВАЊЕ И ПРОИЗВОДСТВО НА ПОРИБИТЕЛЕН МАТЕРИЈАЛ

Член 104 (Порибителен материјал)

Порibuвањето на риболовните води се врши со порибителен материјал.

Порibuвањето на риболовните подрачја и зони го врши Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство преку овластената установа во присуство на надлежниот орган за инспекциски надзор и претставник на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, а порibuвањето на риболовните ревири и рекреативните зони го врши концесионерот во присуство на надлежниот орган за инспекциски надзор, претставник на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и овластената установа од членот 74 на овој закон и за истото се изготвува записник.

Член 105 (Репроцентар)

Репроцентар за риби е вештачко мрестилиште кое е запишано во регистарот на репроцентри за производство на репродуктивен и порибителен материјал и кое изведува вештачки мрест на определени автохтони видови риби.

Регистарот од ставот 1 на овој член го води Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Барање за запишување во регистарот од ставот 1 на овој член поднесува правно лице регистрирано за вршење на дејноста од ставот 1 на овој член и кое ги исполнува следниве услови да има:

- вработено најмалку едно лице со високо образование од областа на природните науки (рибарство) или договор за соработка со научна или образовна установа од областа на рибарството и

- мрестилиште со објекти за чување на матици, објекти и опрема за инкубирање на оплодената икра, објекти за чување на личинките и подмладокот и соодветна опрема за изведување на мрест.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, по доставеното барање и спроведената постапка, издава решение за регистрација на репроцентар.

Доколку правното лице од ставот 3 на овој член ќе престане да исполнува некој од условите од ставот 3 на овој член министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесува решение за бришење од регистарот од ставот 1 на овој член.

Против решението од ставот 5 на овој член дозволена е жалба до комисија за решавање во управна постапка во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветерината при Владата на Република Македонија.

Формата, содржината и начинот на водење на регистарот од ставот 1 на овој член ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 106 (Дозвола за производство на порибителен материјал од рибник)

Дозвола за производство на порибителен материјал од рибник наменет за промет му се издава на домашно или странско правно лице кое е регистрирано согласно со членот 61 став 1 на овој закон по претходно доставено барање до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

За добивање дозвола од ставот 1 на овој член правните лица треба да ги исполнуваат следниве услови да има:

- вработено најмалку едно лице со високо образование од областа на природните науки (рибарство) или да има склучено договор за соработка со научна или образовна установа од областа на рибарството и

- објекти за чување на подмладокот и полово зрелите риби.

Барањето за издавање дозвола за производство на порибителен материјал покрај основните податоци за рибникот треба да содржи и докази за исполнување на условите од ставот 2 на овој член.

Министерството води евиденција за издадените дозволи од ставот 1 на овој член.

Доколку правното лице од ставот 1 на овој член ќе престане да исполнува некој од условите од ставот 2 на овој член министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесува решение за одземање на доволата од ставот 1 на овој член.

Против решението од ставот 5 на овој член е дозволена жалба до комисија за решавање во управна постапка во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветерината при Владата на Република Македонија.

Формата и содржината на образецот за водење евиденција, како и начинот на водење на евиденцијата од ставот 4 на овој член ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

XII. НАДЗОР

Член 107 (Надзор)

Надзор над спроведување на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Инспекциски надзор над спроведување на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Државниот инспекторат за земјоделство преку државни инспектори за земјоделство.

Надзор над спроведување на здравствената заштита на рибите врши Управата за ветеринарство.

Член 108 (Инспекциски надзор)

При вршењето на надзорот Државниот инспекторат за земјоделство ги врши следниве работи:

- преглед на вршењето риболов (ловењето риба),
- преглед на риболовните средства со кои се врши риболовот,
- преглед на легитимации за стопански и рекреативен риболов, дозволи за стопански и рекреативен риболовните документи од овој закон и дозволи,
- преглед на пунктските, одгледувалиштата на риба и репроцентри, објектите во функција на риболовот и деловните простории на концесионерите,
- преглед на водењето евиденции,
- надзор над спроведување на годишните програми,
- преглед на уловот на рибите во риболовните пунктови,
- надзор на потеклото на рибата во угостителски објекти, продавници, рибарници, маркети во кои се продава риба и зелени пазари,
- надзор над порibuвањето,
- привремено одземање на легитимациите за стопански риболов, легитимациите и дозволите за рекреативен риболов и риболовните средства, алат и прибор,

- забрани времено риболов доколку концесионерите не постапуваат согласно со договорите и годишната програма,
- привремено одземање на уловот по утврдување на здравствената исправност на рибите и
- надзор над работењето на овластените институции и организации.

Член 109

Непосредните учесници во риболовот се должни по барање на надлежните инспекциски органи и други овластени лица да покажат легитимација за лична идентификација, како и легитимации и дозволи издадени согласно со овој закон, уловот и риболовните средства и опрема.

ХИИ. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 110 (Глоба)

Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- 1) не плаќа надоместок за стопански риболов и рекреативен риболов во предвидениот рок и не плаќа надомест за уловена риба од мелиоративен и селективен риболов (членови 24 став 3, 46 и 58 став 5);
- 2) врши стопански риболов на риболовни подрачја и риболовни зони спротивно на членот 25 став 1 од овој закон;
- 3) не ги спроведува мерките предвидени со риболовната основа и годишниот план (членови 31 став 1 алинеја 1 и 47 став 1 алинеја 1);
- 4) доколку издава дозволи за рекреативен риболов спротивно на членот 32 став 2 од овој закон;
- 5) не пополнува и не води дневна евиденција (членови 33 став 1 и 57 став 4);
- 6) врши стопански риболов спротивно на членот 37 став 1 од овој закон;
- 7) излови риба над количината утврдена во риболовната основа и годишниот план (член 42 став 2);
- 8) пловните објекти не се регистрирани и видливо обележани и риболовниот алат не е plombиран и евидентиран (член 38);
- 9) со незаконски начин на стопанисување ги влошува хидролошките, физичко хемиските и биолошките особини на водата (член 47 став 1 алинеја 3);
- 10) не води и не доставува евиденција за бројот на издадени дозволи и евиденција за уловената риба (член 50 став 5);
- 11) продава дозволи за рекреативен риболов по цени повисоки од предвидените (член 51);
- 12) врши стопански риболов на води кои припаѓаат на подрачја прогласени за национални паркови (член 57 став 2);
- 13) врши мелиоративен и селективен риболов без дозвола (член 58 став 1);
- 14) се занимава со аквакултура, а не е запишан во регистар и не поседува дозвола за одгледување на риби (членови 61 и 63);
- 15) одгледува риби кои не се впишани во дозволата (член 67);
- 16) не доставува податоци за уловената риба (член 65 став 1 алинеја 2);
- 17) не води евиденција за производство и продажбата на риби по видови (член 66 став 2);
- 18) врши промет на риба спротивно на членот 70 од овој закон;

- 19) не користи пункт за организирање на стопански риболов на риболовните подрачја и риболовните зони (член 72);
- 20) не издава придружни документи (член 73);
- 21) врши риболов спротивно на членот 85 од овој закон;
- 22) не врши заштита на рибите (член 86);
- 23) нема основано рибочуварска служба (член 86 став 2);
- 24) внесување нови видови риби или оплодена икра од нови видови риби спротивно на членот 88 од овој закон;
- 25) става во промет риби во жива состојба (член 89);
- 26) стопанисува со рибите за кои нема изработено риболовна основа, стопанисува доколку не е добиено одобрение на годишниот план, стопанисува спротивно на риболовна основа и годишниот план; лови риби за време на мрестењето на рибите или за време на ловостој; лови риби во риболовни води кои се времено или трајно забранети за риболов; лови риби под одредена големина и над дозволена количина; ја загадува риболовната вода со штетни и опасни материи кои можат да го изменат или влошат постојниот квалитет на риболовната вода или дел од истата и на тој начин се загрозуваат рибите и другите животински или растителни организми; преградува со трајни или повремени прегради кои го спречуваат преминувањето на рибите, односно исцрпување на риболовната вода; порибува со нови видови риби без претходна согласност на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство; лови риби во променет режим и квалитет на водите; лови ретки и проредни видови риби на одделни делови или на сите риболовни води; лови риба над предвиденото количество со риболовната основа и годишниот план и се движи или се задржува во непосредна близина на риболовните води со носење мрежа, експлозив или други забранети риболовни средства. (член 93) и
- 27) врши продажба на мрежи спротивно на членот 94 од овој закон.

Глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот 1 на овој член.

Прекршочна санкција забрана за вршење професија, дејност или должност во траење од една до пет години ќе му се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот 1 на овој член.

Член 111

Глоба во износ од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- 1) во определениот рок не поднесе годишен план за стопанисување со рибите и годишен извештај за реализација на годишниот план (членови 17 и 18);
- 2) во предвидениот рок не доставува пополнети обрасци за дневна евиденција (член 33 став 2);
- 3) не дозволи вршење на рекреативен и спортски риболов (член 34);
- 4) не издал легитимација за стопански риболов (член 36);
- 5) не носи легитимација при вршење стопански риболов (член 36 став 3);
- 6) вршење риболов спротивно на членовите 39 и 85 од овој закон;
- 7) издава дозвола на лице кое не поседува легитимација за спортски риболов (член 50 став 4);

8) не определи и видливо обележи продажни пунктови - места на кои ќе се продаваат дозволите (член 52 став 3);

9) продава дозволи за рекреативен риболов надвор од продажните пунктови (член 52 став 3);

10) продава дозволи без согласност од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство (член 51);

11) не достави план за одржување на натпревари во спортски риболов (член 54 став 4);

12) не достави извештај за извршената работа (членови 58 став 4 и 59 став 6);

13) не го извести концесионерот во предвидениот рок (член 59 став 5);

14) дозволата за аквакултура не е истакната на видно место (член 66 став 1);

15) овластената институција не ги извршува задачите дефинирани со договор за соработка (член 78);

16) Федерацијата не ги извршува задачите и не доставува извештај за извршувањето на работите во предвидениот рок (член 82 ставови 1 и 3) и

17) Нема издадено легитимација за рибочувар (член 86 став 3).

Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот 1 на овој член.

Член 112

Глоба во износ од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на физичко лице, ако:

1) врши стопански риболов на риболовни зони без легитимација за стопански риболов (член 36 став 1);

2) врши стопански риболов спротивно на членот 37 од овој закон;

3) не пополнува и не води дневна евиденција (член 33 став 1);

4) излови риба над количината утврдена во риболовната основа и годишниот план (член 31 став 1 алинеја 1);

5) пловните објекти не се регистрирани и видливо обележани и риболовниот алат не е plombиран и евидентиран (член 38);

6) се занимава со аквакултура, а не е запишан во регистар и не поседува дозвола (членови 61 и 63);

7) не доставува податоци за уловената риба (член 65 став 1 алинеја 2);

8) не водат евиденција за производство и продажбата на риби по видови (член 66 став 2);

9) одгледува риби кои не се впишани во дозволата (член 67);

10) лови риби спротивно на членот 68 став 1 од овој закон;

11) не го обележи појасот околу рибникот (член 68 став 2);

12) врши промет на риба спротивно на членот 70 од овој закон;

13) не користат пункт за организирање на стопански риболов на риболовните подрачја и риболовните зони (член 72);

14) не издава придружнини документи (член 73);

15) внесување нови видови риби или оплодена икра од нови видови риби (спротивно на членот 88 од овој закон);

16) става во промет риби во жива состојба (член 89);

17) лови риби за време на мрестењето на рибите или за време на ловостој; лови риби во риболовни води кои се времено или трајно забранети за риболов; лови

риби под одредена големина и над дозволена количина; загадува риболовна вода со штетни и опасни материји кои можат да го изменат или влошат постојниот квалитет на риболовната вода или дел од истата и на тој начин ќе се загрозат рибите и другите животински или растителни организми; преградува со трајни или повремени прегради кои го спречуваат преминувањето на рибите, односно ја исцрпува риболовната вода; лови риби во променет режим и квалитет на водите; лови ретки и проредни видови риби на одделни делови или на сите риболовни води и се движи или се задржува во непосредна близина на риболовните води со носење мрежа, експлозив или други забранети риболовни средства (член 93) и

18) врши продажба на мрежи спротивно на членот 94 од овој закон.

Член 113

Глоба во износ од 100 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на физичко лице, ако:

1) не носи легитимација за стопански риболов (член 36 став 3);

2) врши рекреативен риболов без дозвола (член 40);

3) врши рекреативен риболов надвор од определени рекреативни зони (член 41);

4) дозволата за аквакултура не е истакната на видно место (член 66 став 1);

5) лови риба спротивно на членот 68 став 1 од овој закон;

6) се движи или се задржува во непосредна близина на риболовните води, а не поседува дозвола за рекреативен риболов и

7) одбие да се легитимира и да покаже дозвола пред овластените органи (членови 87 и 109).

Член 114

(Одземање на улов, риболовни средства и опрема)

За сторените прекршоци од членовите 110, 111, 112 и 113 на овој закон покрај глобата, ќе се изрече и посебна прекршочна мерка одземање на уловот, риболовните средства и опремата со кои е сторен прекршокот.

Член 115

(Постапки, порамнување и посредување)

Постапките за извршување на прекршочните санкции по овој закон ќе се водат пред надлежен суд.

Порамнување и посредување по одредбите на овој закон нема да се врши.

XIV. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 116

Прописите предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

До донесувањето на прописите предвидени со овој член ќе се применуваат прописите што важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 117

Склучените договори за користење на рибниот фонд од риболовните води врз основа на Законот за рибарство ("Службен весник на Република Македонија" број 62/93) продолжуваат да важат до истекот на рокот на нивното важење.

Член 118

Субјектите кои се занимаваат со аквакултура се должни во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон да го усогласат своето работење со одредбите на овој закон.

Член 119

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за рибарство ("Службен весник на Република Македонија" број 62/93).

Член 120

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J PËR PESHKATARI DHE AKUAKULTURË

I. DISPOZITAT E PËRGJITHSHME

Neni 1

(Përmbajtja e Ligjit)

Me këtë ligj rregullohet menaxhimi, planifikimi, ekonomizimi dhe akuakultura e peshqve dhe e shtazëve të tjera ujore në ujërat e peshkimit, në basenat e peshkimit, në gjysmë basenat e peshkimit, në kafazet, në orizoret dhe në vendet tjera të rritjes së peshqve, lëshimi i tyre në qarkullim, institucionet dhe bashkimet në sferën e peshkatarisë, evidenca, mbrojtja e peshqve dhe e shtazëve të tjera ujore në ujërat e Republikës së Maqedonisë, si edhe çështje të tjera me rëndësi për peshkatarinë dhe për akuakulturën.

Neni 2

(nocionet)

Sipas këtij ligji, nocionet e caktuara i kanë kuptimet në vijim:

1. **Lloje autoktone (vendore) të peshqve**, janë lloje të peshqve të cilët në mënyrë natyrale dhe primare jetojnë në ujë të caktuar të peshkimit;

2. **Akuakulturë**, është rritja, reproduktimi dhe ushqimi i peshqve në basenat e peshqve, në gjysmë basenat e peshqve, në kafazet, në orizoret dhe në vendet tjera të rritjes.

3. **Lloje aloktone (jo vendore) të peshqve**, janë ato lloje të peshqve të cilët në mënyrë natyrale dhe primare nuk jetojnë në ujë të caktuar të peshkimit;

4. **Liqene artificiale**, janë të gjitha basenat ujore të ndenjura, të bëra nga njeriu, liqenet akumuluese dhe liqenet e krijuara si rezultat i shfrytëzimit të lëndëve të para minerale.

5. **Stabiliment artificial për pllenimin e peshqve**, është basen peshqish ose pjesë e basenit të peshqve, ku janë siguruar kushtet specifike hidrografike, me të cilat mundësohet shumimi i llojeve të caktuar të peshqve;

6. **Raport vjetor**, është dokumenti të cilin detyrimisht e përpilon koncesioneri (shfrytëzuesi i të drejtës në peshkim), çdo vit në fund të sezonit të peshkimit;

7. **Plan vjetor**, është dokumenti (akt) i nevojshëm për zbatimin e bazës së peshkatarisë gjatë vitit kalendarik;

8. **Dajlan**, është ndarja artificiale e një rrjedhe të caktuar të ujit dhe shërben vetëm për gjuetinë e ngjalës

9. **Gjah ditor**, është gjahu i lejuar i peshkatarit gjegjësish i gjuetarit të peshqve gjatë një dite;

10. **Lloje të rrezikuara peshqish**, janë peshqit për të cilët është konstatuar trendi i zvogëlimit drastik i dendësisë së populatave të tyre nga institucioni i autorizuar;

11. **Leje për peshkim rekreativ**, është dokumenti në bazë të të cilit peshkatarët mund të peshkojnë në mënyrë rekreative;

12. **Mbrojtje e peshqve**, është përmbledhje masash të cilat zbatohen për shkak të ruajtjes dhe mirëmbajtjes së kushteve për shfrytëzimin afatgjatë dhe të qëndrueshëm të peshqve;

13. **Kapja**, është mënyrë e peshkimit e cila aplikohet në basenat e peshqve ose gjatë peshkimit seleksionues dhe meliorativ në ujërat e peshkimit

14. **Ikra** është produkt seksual i cili fitohet nga amat e gjinisë femërore;

15. **Llojet e introduktuara (të futura) të peshqve**, janë ato lloje peshqish të cilët janë futur në ujë e caktuar të peshkimit, në të cilin nuk kanë jetuar në mënyrë natyrale dhe primare;

16. **Sistemi informativ në peshkatarin**, është sistem i përkrahur me kompjuterë për grumbullimin, përpunimin dhe për pasqyrimin e të dhënave si dhe të informacioneve që kanë të bëjnë me bërjen e të gjitha aktivitetëve të cilat i rregullon ky ligj;

17. **Ihtiomasë**, është sasia e përgjithshme e peshqve në ujë e caktuar të peshkimit, në momentin e caktuar;

18. **Peshqit juvenil**, janë të gjitha format e fazave zhvillimore të peshqve, kur ende nuk e kanë arritur pjekurinë seksuale;

19. **Kafaz**, është baseni i peshqve ose një pjesë e basenit të peshqve, (objekti për rritjen e peshqve akuakulturë), në të cilin peshqit ruhen në hapësirë të rrethuar me rrjetë, të vendosur në ujë e peshkimit;

20. **Konservim**, është akti i konservimit, i mbrojtjes nga dëmtimi ose nga humbja e llojlllojshmërisë biologjike në resurset natyrore

21. **Larvë**, është faza e zhvillimit të peshkut të vogël prej daljes së tij nga ikra deri në resorbimin e vitelinës (fshikëzës);

22. **Legjitimacion për peshkimin ekonomik**, është dokumenti në bazë të të cilit peshkatarët mund të bëjnë peshkim ekonomik;

23. **Vemje** është faza e parë e zhvillimit të brezit të ri, është peshk i vogël menjëherë pas konsumimit të vitelinës;

24. **Sezon i mbyllur**, është periudha kohore në të cilën ndalohet gjuetia dhe lëshimi në qarkullim i llojeve të caktuar të peshqve, përveç peshqve të prodhuar nga akuakultura;

25. **Karrem**, është e tërë ajo me çka ndjelljet dhe gjuhet peshku, ndërsa është në suazat e mjeteve dhe pajisjes së lejuar të peshkimit, për bërjen e peshkimit rekreativ sportiv;

26. **Amë**, është peshk me pjekuri seksuale pa dallim gjinie;

27. **Material amë**, janë amat e seleksionuara me pjekuri seksuale, prej të cilave fitohet ikra dhe sperma e peshqve;

28. **Peshkim meliorativ**, është peshkimi i cili realizohet me qëllim të zvogëlimit drastik të popullatës së llojit të caktuar të peshqve;

29. **Spermë peshqish**, është produkt seksual i cili fitohet nga amat e gjinisë mashkullore;

30. **Peshkim i qëndrueshëm**, është ekonomizimi dhe eksploatimi i peshqve përmes peshkimit me zbatimin e intervenimeve përkatëse, veçanërisht në reproduktimin dhe në zbatimin e masave përkatëse për rritjen e dendësisë dhe për intensifikimin e prodhimit. E nënkupton futjen e planifikuar (peshkëzimin) të peshqve në ujërat e peshkimit.

31. **Ikër e pllenuar**, është ikra e fituar pas përzierjes së produkteve seksuale nga amat mashkullore (spermës) dhe amat femërore (ikrës);

32. **Brez i ri**, janë peshqit juvenilë respektivisht peshqit pa pjekuri seksuale;

33. **Pellg peshqish**, është hapësirë ujore e kufizuar, e mbyllur, në tokë bujqësore ose tjetër, mikroakumulacion ose liqen artificial, i fituar me gërmimin e xehes, të tokës ose të rërës, i cili shfrytëzohet për rritjen e peshqve (akuakulturë) dhe për peshkim, ndërsa nuk mund të zbrazet dhe të mbushet me ujë sipas dëshirës;

34. **Materiali i peshkëzimit**, është ikra e pllenuar, larvat, vemjet, brezi i ri dhe amat të cilat vijnë nga qendra e regjistruar e riprodhimit të peshqve si edhe brezi i ri dhe peshqit me pjekuri seksuale të cilët vijnë nga baseni dhe kafazi i regjistruar i peshqve;

35. **Peshkëzimi**, është futja e planifikuar e llojeve të caktuara të peshqve në ujin e peshkimit, me qëllim që të ruhet struktura optimale dhe dendësia e peshqve, ndërsa bëhet në bazë të bazës së peshkatarisë dhe planit vjetor;

36. **Vendi i pllënitimit natyror**, është pjesë e ujit të peshkimit ose e hapësirës tjetër ujore, e cila ka karakteristika specifike të hidrografisë me të cilat mundësohet pllënitimi i llojeve të caktuara të peshqve;

37. **Rezervat për amat**, është uji i peshkimit nga i cili fitohen amat për pllënitim dhe për rritjen e llojeve vendore të peshqve;

38. **Peshkim rekreativ**, është gjuetia e peshqve me pajisje të lejuara dhe me vegla të peshkimit (barkë, kallam dhe grep), me qëllim rekreacioni;

39. **Peshkatar rekreativ**, është personi i cili gjuan peshq me pajisje të lejuara dhe me vegla peshkimi dhe posedon legjitimacion dhe leje për peshkim rekreativ;

40. **Zonë rekreative**, është një pjesë ose tërë uji i peshkimit nga liqeni ose nga parku nacional, në të cilin mund të bëhet peshkimi rekreativ dhe sportiv;

41. **Materiali riprodhimi**, janë ikra, sperma dhe peshqit juvenil, të fituar gjatë pllënitimit të materialit të amës, të dedikuar për rritjen e mëtutjeshme ose për peshkëzim;

42. **Peshkatar (peshkatar ekonomik)**, është personi i cili kap peshq për shkak të arritjes të përfitimit ekonomik, ndërsa ka kryer kursin për peshkim ekonomik dhe posedon leje dhe/ose legjitimacion;

43. **Vegla peshkimi**, janë mjetet e lejuara për bërjen e peshkimit ekonomik (rrjeta, sertme, grib, vlak e tjerë)

44. **Shoqatat e peshkatarëve**, janë të gjitha format e bashkimit të personave juridikë dhe fizikë të cilët bëjnë peshkim ekonomik, të themeluara për shkak të paraqitjes së përbashkët para organeve kompetente, për organizimin e gjuetisë dhe për lëshimin e peshqve në qarkullim;

45. **Regjistri i peshkatarisë**, është evidentimi i rajoneve të peshkatarisë, i zonave të peshkatarisë, i territoreve të peshkatarisë dhe i zonave rekreative, sipas dispozitave të këtij ligji;

46. **Basen i peshqve**, është objekti i akuakulturës i ndërtuar në tokë bujqësore ose tjetër, sipas rregullave të ndërtimit, sipas rregullave për shfrytëzimin e ujit, për mbrojtjen e natyrës dhe shëndetësisë veterinerë si dhe rregullave të këtij ligji, dhe mundet sipas dëshirës të zbrazet dhe të mbushet me ujë (mund të jetë me ujë të ngrohtë dhe të ftohtë);

47. **Peshkim**, është ekonomizimi dhe eksploatimi i peshqve me anë të gjuajtjes së tyre me pajisjen dhe me veglat e lejuara të peshkimit, pa bërë intervenime në procesin e rritjes dhe të shumimit të peshkut.

48. **Veglat e peshkatarisë**, janë mjetet me të cilat bëhet peshkimi rekreativ dhe sportiv (kallami, grepi, kallami me mekanizëm, peri);

49. **Territori i peshkatarisë**, është një pjesë ose i tërë lumi me degët e tij, në të cilin mund të bëhet peshkimi rekreativ dhe sportiv;

50. **Zona e peshkatarisë**, është pjesë e ujërave të peshkimit në të cilën mund të bëhet peshkimi ekonomik kurse nuk është shpallur si rajon peshkatarie;

51. **Pajisja e peshkatarisë**, është mjeti me të cilin mundësohet përdorimi i aleteve dhe i veglave të peshkatarisë (barka, motori i barkës);

52. **Baza e peshkatarisë**, është studimi profesional me të cilin përcaktohet mënyra e ekonomizimit me peshqit në ujë e caktuar të peshkimit;

53. **Shoqatat e peshkatarisë**, janë të gjitha format e bashkimit të peshkatarëve rekreativë dhe sportivë, të themeluara për shkak të bërjes së peshkimit rekreativ dhe sportiv, të garave, të arsimit dhe formimit të peshkatarëve sportiv;

54. **Mjetet e peshkatarisë**, janë aletet e peshkatarisë, veglat e peshkatarisë dhe pajisja e peshkatarisë për bërjen e peshkimit;

55. **Rajoni i peshkatarisë**, është uji i peshkimit ose një pjesë e ujit të peshkimit, në të cilin ka kushte për realizimin e peshkimit ekonomik, i cili është përcaktuar me këtë ligj, ose të cilin, me vendim e shpall Qeveria e Republikës së Maqedonisë;

56. **Roja e peshqve**, është personi zyrtar i cili është profesionalisht i aftë (posedon vërtetim për provimin e dhënë për roje peshqish) dhe i autorizuar (posedon licencë për sigurimin e pronës dhe të personave) për mbrojtjen e peshqve;

57. **Peshkim seleksionues**, është gjuetia e kategorisë me moshë të definuar rreptë të llojit të caktuar të peshkut, në periudhë të caktuar kohore;

58. **Peshkim sportiv**, është gjuetia e organizuar e peshkut me pajisje dhe alete të lejuara të peshkimit (kallami, peri, kallami me makinë dhe grepi), në suazat e garave të organizuara nga ana e shoqatave të peshkatarisë;

59. **Peshkatar sportiv**, është personi i cili merr pjesë dhe gjuan peshk në gara të organizuara për peshkatari sportive, nga ana e shoqatave të peshkatarëve sportivë, ka legjitimacion sportiv;

60. **Lëshimi i peshkut në qarkullim**, është shitja ose këmbimi i peshkut;

61. **Peshkataria ekonomike**, është gjuetia e peshqve me qëllim të përfitimit të dobisë ekonomike;

62. **Ndalim i gjuetisë**, është periudha kohore në të cilën ndalohet gjuetia e të gjitha llojeve të peshqve nga uji i caktuar i peshkimit;

63. **Gjah** janë ekzemplarët e zënë të peshqve gjatë peshkimit.

64. **Barkë**, është objekti i lundrimit i ndërtuar nga materiali i ndryshëm, gjatësia e së cilës nuk tejkalon 12 metra.

Neni 3 (Qëllimet)

Qëllimet e Ligjit janë:

- planifikimi dhe menaxhimi i peshqve në ujërat e peshkimit;

- mundësimi i shfrytëzimit të përhershëm të peshqve përmes zhvillimit të qëndrueshëm, për peshkatari ekonomike dhe rekreative-sportive;

- zhvillimi i peshkatarisë ekonomike dhe i akuakulturës;

- ruajtja dhe mbrojtja e peshqve autoktonë (vendorë) dhe e peshqve të rrezikuara, shumëllojshmëria e llojeve të tyre, struktura e moshës dhe numri dhe

- planifikimi, nxitja dhe mbikëqyrja e prodhimtarisë së materialit për peshkëzim.

Neni 4 (E mira e përgjithshme)

Peshqit nga ujërat e peshkimit, si e mirë me interes të përgjithshëm për Republikën, janë nën mbrojtje të veçantë.

Neni 5
(Interes publik)

Çështjet me interes publik në sferën e peshkatarisë janë:

- mbrojtja e peshqve në ujërat e peshkimit
- peshkëzimi i ujërave të peshkimit dhe
- ndërtimi i punkteve të peshkatarisë.

Neni 6
(Veprimtaria e peshkatarisë)

Peshkataria, sipas këtij ligji është veprimtari e cila përfshin:

- ekonomizimin me peshqit në ujërat e peshkimit, në mënyrë me të cilën sigurohet reproduktimi dhe mbrojtja e përhershme dhe
- akuakultura.

Neni 7
(Peshqit)

Peshqit dhe shtazët tjera ujore, sipas këtij ligji janë: peshqit, gaforret, guacat, bretkosat dhe shtazë të tjera të cilat i popullojnë dhe jetojnë në ujërat e peshkimit dhe rriten në basenet e peshqve, në pellgjet e peshqve, në kafazet, në orizoret dhe në vendet tjera të rritjes së peshqve (në tekstin e mëtejme: peshqit)

Neni 8
(Shfrytëzimi i ujërave)

Për peshkatari, mund të shfrytëzohen të gjitha ujërat në Republikën e Maqedonisë, në suazat dhe nën kushtet e përcaktuara me këtë ligj dhe me rregullat e nxjerra në bazë të këtij ligji, në qoftë se me ligje të tjera nuk është rregulluar ndryshe.

Neni 9
(Ujërat e peshkimit)

Peshkimi bëhet në ujërat e peshkimit në Republikën e Maqedonisë.

Ujëra peshkimi janë të gjitha ujërat në Republikën e Maqedonisë, me përjashtim të:

- ujërave nëntokësore;
- ujërat në pjesët veçanërisht të mbrojtura, të shpallura në bazë të këtij ligji ose të ligji tjetër;
- ujërat në basenet e peshqve, në pellgjet e peshqve dhe në kafazet, në orizoret dhe në vendet tjera të rritjes dhe
- ujërat për të cilat ekzistojnë akte të veçanta për ndalesë.

Neni 10
(Ndarja)

Ujërat e peshkimit ndahen në: rajone peshkimi, zona peshkimi, territore peshkimi dhe në zona rekreative.

Neni 11
(Rajonet e peshkimit)

Rajonet e peshkimit janë:

- Liqeni i Ohrit;
- Liqeni i Prespës dhe
- Liqeni i Dojranit.

Përveç rajoneve nga paragrafi 1 i këtij neni, rajone peshkimi janë edhe ato ujëra të peshkimit të cilat me vendim do t'i shpallë Qeveria e Republikës së Maqedonisë, me propozim të ministrit të Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Neni 12
(Zona e peshkimit, territori i peshkimit dhe zona rekreative)

Zonat e peshkimit, territoret e peshkimit dhe zonat rekreative i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozim të institucionit të autorizuar nga neni 74 i këtij ligji.

II. MENAXHIMI ME PESHQIT

Neni 13
(Menaxhimi me peshqit)

Me peshqit nga ujërat e peshkimit, menaxhon Republika e Maqedonisë.

Me peshqit nga basenet e peshqve, nga pellgjet e peshqve, nga kafazet, nga orizoret dhe nga vendet tjera të rritjes, menaxhojnë pronarët e peshqve.

Neni 14
(Programi)

Për realizimin e qëllimeve nga neni 3 i këtij ligji, Qeveria e Republikës së Maqedonisë miraton Program për përparimin e peshkatarisë dhe të akuakulturës në Republikën e Maqedonisë, për periudhë prej 12 vjetësh (në tekstin e mëtejme: Programi).

Programi nga paragrafi 1 i këtij neni, veçanërisht e përmban:

- vlerësimin e gjendjes;
- qëllimet dhe kahet për mbrojtjen dhe për shfrytëzimin e përhershëm të peshqve;
- detyrat dhe masat për arritjen e qëllimeve të menaxhimit me peshqit;
- vlerësimin e efekteve të pritura dhe të mjeteve financiare publike të nevojshme për arritjen e qëllimeve;
- masat për mbrojtjen e peshqve autokton dhe të rrezikuar, në përputhje me rregullat për mbrojtjen e natyrës dhe
- bartësit e detyrave të caktuara.

Neni 15
(Programi vjetor)

Në bazë të programit nga neni 14 i këtij ligji, me propozim të ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave, Qeveria e Republikës së Maqedonisë miraton program vjetor me masa për përparimin e peshkatarisë dhe të akuakulturës (në tekstin e mëtejme: programi vjetor).

Neni 16
(Baza e peshkatarisë)

Në bazë të programit nga neni 14 i këtij ligji, për çdo ujë peshkimi i cili jepet për ekonomizim, përpilohet bazë e peshkatarisë.

Baza e peshkatarisë, është studim profesional për mënyrën e ekonomizimit me peshqit, në ujë të caktuar të peshkimit dhe përpilohet për periudhë 6 vjeçare.

Bazën e peshkatarisë nga paragrafi 2 i këtij neni, e miraton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Baza e peshkatarisë, mund të revidohet (rishikohet), në qoftë se ndodhin ndryshime të caktuara të cilat në mënyrë të drejtpërdrejtë ndikojnë mbi peshqit e ujërave të peshkimit.

Baza e peshkatarisë veçanërisht i përmban:

- të dhënat për ujin e peshkimit;

- karakteristikat themelore të hidrografisë, karakteristikat fizike-kimike dhe biologjike të ujit të peshkimit;
- llojet dhe sasi të peshqve- ihtiomasën;
- masat e mbrojtjes dhe të mirëmbajtjes së peshqve;
- sasi të lejuara të gjuajtjes së peshqve, sipas llojeve të peshqve;
- kohën në të cilën lejohet gjuetia e peshqve dhe madhësia më e vogël e peshqve, nën të cilën nuk guxojnë të gjuhen sipas llojeve;
- mjetet minimale dhe maksimale të peshkatarisë;
- programin e peshkëzimit (kohën, sasi të llojet e peshqve);
- masat e mbrojtjes së vendeve të pllenimit natyror;
- bazën ekonomike për shfrytëzimin e ujit të peshkimit, me propozim për lartësinë e kompensimit;
- organizimin e shërbimit të rojës së peshqve dhe
- përcaktimin e rajoneve të peshkimit, e zonave të peshkimit, e territoreve të peshkimit dhe e zonave rekreative, modelin e ekonomizimit.

Projekt bazën e peshkatarisë, e përgatit institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji. Para miratimit të bazës së peshkatarisë, institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, e njofton opinionin me përmbajtjen e projekt bazës së peshkatarisë dhe e boton së paku në një mjet të informimit publik.

Përmbajtjen e bazës së peshkatarisë, më për së afërmi e përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 17 (Plani vjetor)

Në përputhje me çdo bazë të peshkatarisë, përpilohet plani vjetor për mbrojtjen dhe për ekonomizimin me peshqit (në tekstin e mëtejme: plani vjetor).

Planin vjetor, me mendimin pozitiv të pranuar nga institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, shfrytëzuesi i të drejtës në peshkim (në tekstin e mëtejme: koncesionari), e dërgon pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, më së voni deri më 15 nëntor në vitin rrjedhës, për vitin e ardhshëm kalendarik.

Plani vjetor, veçanërisht e përmban:

- shtimin dhe sasi të peshqve në ujin e peshkimit sipas llojeve;
- sasia vjetore dhe ditore e lejuar për gjueti sipas llojeve;
- planin e peshkëzimit sipas sasive dhe llojeve dhe mjetet e nevojshme për peshkëzimin;
- masat dhe mënyrat e mbrojtjes së ujit të peshkimit dhe organizimin e shërbimit të rojës së peshqve dhe
- mjetet e planifikuara të parave dhe dedikimin e të njëjtave.

Planin vjetor e aprovon ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, me propozim të këshillit nga neni 19 i këtij ligji. Koncesionari, kërkesën për mendim e dërgon pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe pranë institucionit të autorizuar, më së voni deri më 15 shtator në vitin rrjedhës, për vitin e ardhshëm kalendarik.

Institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, është i obliguar që t'i lëshojë mendim koncesionarit, më së voni në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës.

Në qoftë se institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, nuk e dërgon mendimin në afatin e paraparë, konsiderohet se plani vjetor është konfirmuar.

Pas konfirmimit të planit vjetor, shfrytëzohet plani vjetor për vitin paraprak.

Përmbajtjen e planit vjetor, më për së afërmi e përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 18 (Raporti)

Koncesionari, përpilon raport vjetor për realizimin e planit vjetor (në tekstin e mëtejme: raport vjetor) dhe e dërgon pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe pranë institucionit të autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, më së voni deri më 31 janar në vitin e ardhshëm për vitin paraprak.

Përmbajtjen e planit vjetor, nga paragrafi 1 i këtij neni, më për së afërmi e përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 19 (Këshilli)

Për kryerjen e punëve profesionale nga sfera e peshkatarisë, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave formon Këshill nga sfera e peshkatarisë (në tekstin e mëtejme: Këshilli).

Këshilli përbëhet nga 7 anëtarë edhe atë prej:

- Ministrisë së Bujqësisë, së Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave (një);
- Institucione publike shkencore dhe arsimore – dy anëtarë;
- Shoqata dhe asociacione të bërësve të peshkimit ekonomik dhe të akuakulturës (dy);
- Federata Nazionale e Maqedonisë në Peshkimin Sportiv (një) dhe
- BNJVL (një).

Anëtarët e Këshillit nga paragrafi 1 i këtij neni, kanë mandat prej gjashtë muajsh.

Neni 20 (Detyrat e këshillit)

Këshilli nga neni 19 i këtij neni, i kryen detyrat në vijim:

- jep mendime dhe këshilla dhe propozon masa për përkrahjen financiare në sferën e peshkatarisë dhe të akuakulturës;
- përpilon mendime për projekte zhvillimore dhe projekte dhe dokumente të tjera dhe
- bën punë të tjera nga sfera e peshkatarisë dhe të akuakulturës.

III. EKONOMIZIMI ME PESHQIT

Neni 21 (Ekonomizimi)

Ekonomizimi me peshqit paraqet, mbrojtje dhe shfrytëzimi i peshqve nga ujërat e peshkimit përmes peshkatarisë dhe përmes eksploatimit të planifikuar në mënyrë të qëndrueshme.

Neni 22 (Mënyra e ekonomizimit)

Me peshqit nga ujërat e peshkimit, ekonomizohet në përputhje me dispozitat e këtij ligji.

Neni 23 (Peshkimi)

Peshkimi mund të jetë:

1) ekonomik, në rajonet e peshkimit dhe në zonat e peshkimit;

2) рекреатив dhe sportiv, në territoret e peshkimit dhe në zonat e peshkimit;

3) meliorativ dhe seleksionues, në të gjitha ujërat e peshkimit;

4) për qëllime shkencore – kërkimore, në të gjitha ujërat e peshkimit dhe

5) në rajonet e shpallura si parqe nacionale.

1. Peshkimi ekonomik në rajonet e peshkimit dhe në zonat e peshkimit

Neni 24

(Peshkimi ekonomik)

Peshkimi ekonomik bëhet në ujërat e peshkimit nga neni 10 i këtij ligji, nën kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

Peshkimi ekonomik, bëhet edhe në objektin Daljan - Strugë për gjuetinë e peshkut – ngjalë edhe atë nga objekti rregullator i CHE Gllboçicë te Kisha Sveta Petka deri në vendin e quajtur Divljak – Strugë.

Neni 25

(Bërësit e peshkimit ekonomik)

Peshkim ekonomik në rajonet e peshkatarisë dhe në zonat e peshkatarisë, mund të bëjnë personat juridikë të regjistruar për veprimtari peshkatarie.

Peshkim ekonomik, në zonat e peshkatarisë përveç personave juridikë nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të bëjnë edhe personat fizikë.

Për bërjen e peshkimit ekonomik, paguhet kompensimi i përcaktuar në bazën e peshkatarisë dhe i njëjti është hyrje e Buxhetit të Republikës së Maqedonisë.

Neni 26

(Koncesioni për peshkimin ekonomik në rajonet e peshkatarisë)

Peshqit nga rajonet e peshkatarisë për peshkim ekonomik, jepen nën koncesionin e personave juridikë vendorë dhe të huaj, me anë të konkursit publik në mënyrën dhe kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

Vendimin për shpalljen dhe kushtet për konkursin publik për peshkim ekonomik, i miraton Qeveria e Republikës së Maqedonisë, me propozim të ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Konkursi publik nga paragrafi 2 i këtij neni, veçanërisht përmban:

- përcaktimin e rajonit të peshkatarisë, për të cilin jepet koncesioni;

- kushtet të cilat koncesionari duhet doemos t'i përmbushë;

- kriteret për zgjedhjen e koncesionarit;

- kohëzgjatjen e koncesionit;

- mënyrën e dhënies së koncesionit;

- mënyrën dhe dinamikën e pagimit të detyrimeve të koncesionit;

- lartësinë e kompensimit dhe

- dispozita të tjera, të nevojshme për realizimin e koncesionit.

Procedurën për konkursin publik, për dhënien e peshqve nën koncesion për peshkim ekonomik, e zbaton komisioni i formuar në përputhje me Ligjin për Koncesionet.

Komisioni është i obliguar që ta përpilojë dokumentacionin e tenderit në afatin e përcaktuar me vendimin nga paragrafi 2 i këtij neni.

Neni 27

(Kushtet)

Personat e interesuar juridikë, të cilët marrin pjesë në konkursin publik nga neni 26, paragrafi 1 i këtij ligji, doemos duhet t'i përmbushin kushtet në vijim:

- të jetë i regjistruar për kryerjen e veprimtarisë së peshkatarisë;

- të ketë punësuar së paku një person me arsim sipëror nga fusha e shkencave natyrore (peshkatarisë), ose marrëveshje për bashkëpunim me institucion shkencor ose arsimor nga fusha e peshkatarisë dhe

- të ketë në dispozicion minimum pajisje të nevojshme për peshkim, të përcaktuar me bazën e peshkatarisë nga neni 16 i këtij ligji.

Neni 28

(Fillimi dhe kohëzgjatja e koncesionit)

Në bazë të zbatimit të konkursit publik nga neni 26 i këtij ligji, Qeveria e Republikës së Maqedonisë merr vendim për ndarjen e koncesionit.

Në bazë të vendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, nënshkruan Marrëveshje për koncesion.

Si fillim i koncesionit, konsiderohet afati i përcaktuar me marrëveshjen nga paragrafi 2 i këtij neni.

Peshqit nga rajonet e peshkatarisë, jepen nën koncesion për periudhë gjashtë vjeçare.

Neni 29

(Përmbajtja e marrëveshjes)

Raportet e ndërsjella për shfrytëzimin e peshqve nga rajonet e peshkimit, rregullohen me Marrëveshjen për koncesion për periudhë prej gjashtë vitesh, e cila veçanërisht e përmban:

- rajonin e peshkatarisë për të cilin jepet koncesioni;

- të drejtat, obligimet dhe përgjegjësitë;

- mënyrën dhe kushtet për realizimin e koncesionit;

- detyrat me interes publik të cilat i realizon koncesionari;

- lartësinë e detyrimeve të koncesionit dhe mënyrën e pagimit;

- personat përgjegjës të koncesionarit dhe lajmërimin për ndryshimet të personi përgjegjës;

- fillimin e vlefshmërisë dhe të zgjatjes së marrëveshjes;

- të drejtat dhe obligimet, pas pushimit të marrëveshjes së koncesionit dhe

- mbikëqyrjen.

Neni 30

(Pushimi i marrëveshjes së koncesionit)

Marrëveshja e koncesionit pushon:

- pas skadimit të kohës për të cilën është lidhur;

- me prishjen dhe

- me heqjen e koncesionit.

Neni 31

(Heqja ose kufizimi i koncesionit)

Koncesioni hiqet nëse koncesionari:

- nuk i zbaton masat e parapara në bazën e peshkatarisë nga neni 16 dhe në planin vjetor nga neni 17 i këtij ligji;

- nuk e paguan kompensimin për koncesionin;

- nuk e përmbush marrëveshjen e koncesionit;

- pa arsyetim, nuk i dorëzon të dhënat e përcaktuara sipas dispozitave të këtij ligji.

Koncesioni mund të kufizohet për shkak të:
- ndërrimit të dedikimit të pjesëve të caktuara të rajonit të peshkimit;

- kufizimeve të përkohshme, të ndërprerjeve ose të përshtatjeve të të drejtës ujore dhe
- mbrojtjes së natyrës ose shkaqeve të tjera të cilat janë me interes publik.

Për heqjen ose për kufizimin e koncesionit, vendim merr Qeveria e Republikës së Maqedonisë, me propozim të ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Koncesionari, të cilit i është heqë koncesioni, nuk ka të drejtë në dëmshpërblim.

Në qoftë se për shkak të interesit publik, ndërrohet dedikimi i rajonit të peshkimit ose e një pjese të rajonit të peshkimit, koncesioni mund të blihet me pagimin e kompensimit përkatës me vlerën e koncesionit.

Neni 32 (Detyrat e koncesionarit)

Detyrat e koncesionarit janë:

- përpilimi i planit vjetor;
- peshkimi;
- aktivitetet për mbrojtjen dhe për mirëqenien e peshqve;
- realizimi i detyrave dhe i aktiviteteve gjatë ngordhjes së peshqve;
- mbajtja e evidencave të përcaktuara dhe dorëzimi i të dhënave;
- lajmërimi;
- aftësimi profesional i peshkatarëve;
- realizimi i detyrave të mbikëqyrjes, nga ana e shërbimit të rojës së peshqve dhe
- bërja e punëve të tjera që kanë të bëjnë me koncesionin.

Koncesionari, nuk guxon të lëshojë leje për peshkim rekreativ.

Neni 33 (Evidenca)

Koncesionari i peshqve nga rajonet e peshkatarisë, është i obliguar që të mbajë evidencë dhe të dërgojë të dhëna.

Evidenca nga paragrafi 1 i këtij neni, mbahet në formularin e evidencës i cili veçanërisht përmban:

- hyrjen dhe daljen e peshkatarëve në ujërat e peshkimit;
- sasinë e gjahut sipas llojeve;
- numrin dhe llojin e pajisjes dhe të aleteve të peshkimit dhe
- evidencën dhe dokumentet për shitjen e peshqve.

Formularët e përmbushur, koncesionari është i obliguar që t'i dorëzojë një herë në muaj, pranë Ministrisë së Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Formën dhe përmbajtjen e formularit të evidencës, do t'i përcaktojë ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 34 (Peshkimi rekreativ dhe sportiv në rajonet e peshkatarisë)

Koncesionari i peshqve nga rajoni i peshkatarisë, është i obliguar të lejojë peshkim rekreativ dhe sportiv në tërë rajonin, në qoftë se në rajonin nuk ka zona të përcaktuara të peshkimit.

Neni 35 (Koncesioni për peshkimin ekonomik në zonat e peshkatarisë)

Peshqit nga zonat e peshkatarisë nga neni 12 i këtij ligji, u jepen në koncesion personave juridikë vendorë dhe të huaj dhe personave fizikë vendorë, me anë të konkursit publik në mënyrën dhe në kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

Peshqit nga zonat e peshkimit, jepen nën koncesion për periudhë prej 2 (dy) vitesh.

Për dhënien nën koncesion të zonave të peshkimit nga paragrafi 1 i këtij neni, zbatohen dispozitat e neneve 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 dhe 33 të këtij ligji.

Neni 36 (Legjitimacionet për peshkimin ekonomik)

Peshkimi ekonomik në rajonet e peshkatarisë dhe në zonat e peshkatarisë, bëhet në bazë të legjitimacionit për peshkim ekonomik.

Ministria e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe e Ekonomisë së Ujërave, legjitimacionet nga paragrafi 1 i këtij neni ua lëshon peshkatarëve të punësuar përmes personave juridikë - koncesionarë të peshqve nga rajonet e peshkimit dhe nga zonat e peshkimit dhe personave fizikë - koncesionarë të peshqve nga zonat e peshkimit.

Peshkatarët, janë të obliguar që ta mbajnë legjitimacionin nga paragrafi 1 i këtij neni gjatë peshkimit.

Legjitimacioni nga paragrafi 1 i këtij neni, lëshohet në bazë të vërtetimit për provimin e dhënë për peshkim ekonomik.

Për legjitimacionet e lëshuara nga paragrafi 1 i këtij neni, mbahet evidencë në Ministrinë e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Provimi për marrjen e vërtetimit, jepet para komisionit të formuar nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, në përputhje me programin.

Ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave e lëshon vërtetimin nga paragrafi 4 i këtij neni.

Përmbajtjen e programit për dhënien e provimit, formën dhe përmbajtjen e formularit të legjitimacionit për peshkim ekonomik dhe formën dhe përmbajtjen e vërtetimit, si edhe shpenzimet për marrjen e vërtetimit, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Shpenzimet nga paragrafi 8 i këtij neni, janë në lartësi të shpenzimeve realisht të bëra për mbajtjen e provimit dhe për përpilimin e vërtetimit dhe janë në barrë të kandidatit që e jep provimin.

Neni 37 (Peshkimi i lejuar)

Peshkatarët të cilët posedojnë legjitimacion për peshkim ekonomik në zonat e peshkimit, guxojnë të peshkojnë:

- vetëm në atë pjesë të ujit të peshkimit, e cila është shënuar në legjitimacionin për peshkim ekonomik dhe
- vetëm me atë alet dhe pajisje të peshkimit, që është shënuar në legjitimacionin për peshkim ekonomik.

Neni 38 (Shënimi i objekteve të lundrimit dhe i aleteve të peshkimit)

Koncesionarët e peshqve nga rajonet e peshkimit dhe nga zonat e peshkimit, peshkojnë me objekte të lundrimit të regjistruara dhe dukshëm të shënuara për peshkim ekonomik dhe me alete të peshkimit të PLUMBUARA dhe të evidentuara.

Mënyrën e shënimit të objekteve të lundrimit dhe PLOMBIMIN dhe evidentimin e aleteve të peshkimit, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

**Neni 39
(Ndalea për peshkim)**

Nëse për një rajon ose zonë të caktuar të peshkimit, për shkaqe të caktuara koncesioni nuk është ndarë, ose nëse koncesioni është heqë, deri në ndarjen e koncesionit në atë rajon të peshkimit ose zonë peshkimi, ndalohet peshkimi.

Me përjashtim të paragrafit 1 të këtij neni, lejohet organizimi i peshkimit sportiv, në qoftë se kjo është paraparë në planin e mbajtjes së garave nga neni 54 i këtij ligji.

2. Peshkimi rekreativ dhe sportiv

**Neni 40
(Peshkimi rekreativ dhe sportiv)**

Peshkimi rekreativ, mund të bëhet në territoret e peshkimit dhe në zonat rekreative nga neni 12 i këtij ligji.

Peshkimi sportiv, mund të bëhet në përputhje me nenin 54, paragrafi 1 i këtij ligji.

**Neni 41
(Peshkimi rekreativ)**

Peshkimin rekreativ në territoret dhe në zonat e peshkimit, e organizojnë shoqatat e peshkimit.

Me përjashtim nga paragrafi 1 i këtij neni, peshkimin rekreativ në territoret e peshkimit dhe në zonat rekreative, mund ta organizojnë ushtrues të veprimtarisë turistike, të regjistruar në përputhje me Ligjin për veprimtari turistike.

**Neni 42
(Koncesioni për peshkimin rekreativ në territoret e peshkimit dhe në zonat rekreative)**

Peshqit nga territoret e peshkimit dhe nga zonat e peshkimit, jepen nën koncesion në bazë të konkursit publik.

Procedurën për konkursin publik nga paragrafi 1 i këtij neni, e zbaton komisioni nga neni 26, paragrafi 4 i këtij ligji.

**Neni 43
(Kushtet)**

Shoqatat e peshkimit nga neni 41, paragrafi 1 i këtij ligji, të cilat marrin pjesë në konkursin publik, doemos duhet t'i përmbushin kushtet në vijim:

- të kenë minimum 100 anëtarë;
- të ndërmarrin masa për peshkëzimin dhe të bëjnë mbrojtje;
- të kenë punësuar së paku një rojtar të peshqve dhe
- të kenë marrëveshje për peshkëzim me qendër reproduktive.

Në qoftë se ushtruesit e veprimtarisë nga neni 41, paragrafi 2 i këtij ligji, marrin pjesë në konkursin publik, përveç kushteve nga paragrafi 1, alinetë 2, 3 dhe 4 të këtij neni, doemos të dorëzojnë edhe pëlqim për ekonomizimin me territorin e peshkimit dhe me zonën rekreative, nga pushteti lokal në rajonin e të cilit gjenden.

**Neni 44
(Marrëveshje)**

Raportet e ndërsjella për shfrytëzimin e peshqve nga territoret e peshkimit dhe nga zonat rekreative, rregullohen me marrëveshje e cila veçanërisht përmban:

- territorin e peshkimit dhe zonën rekreative për të cilën jepet koncesioni;
- të drejtat, obligimet dhe përgjegjësitë;
- mënyrën dhe kushtet për realizimin e koncesionit;
- detyrat me interes publik të cilat i realizon koncesionari;
- lartësinë e detyrimeve të koncesionit dhe mënyrën e pagimit;
- personat përgjegjës të koncesionarit dhe lajmërimin për ndryshimet te personi përgjegjës;
- fillimin e vlefshmërisë dhe të kohëzgjatjes së marrëveshjes;
- dorëzimin e evidencës për peshqit e gjuajtur;
- të drejtat dhe obligimet pas pushimit të marrëveshjes së koncesionit dhe
- mbikëqyrjen.

**Neni 45
(Fillimi dhe kohëzgjatja e koncesionit)**

Si fillim i koncesionit, konsiderohet afati i përcaktuar me marrëveshjen nga neni 44 i këtij ligji. Peshqit nga territoret e peshkimit dhe nga zonat rekreative, jepen nën koncesion për periudhë prej gjashtë vitesh.

**Neni 46
(Kompensimi)**

Koncesionarët paguajnë kompensim për peshkimin rekreativ, në lartësi prej 10% nga çmimi i lejeve të lëshuara.

Kompensimi nga paragrafi 1 i këtij neni, është hyrje në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

**Neni 47
(Heqja ose kufizimi i koncesionit)**

Koncesioni nga territoret e peshkimit dhe nga zonat rekreative, hiqet në rast se koncesionari:

- nuk i zbaton masat e parapara në bazën e peshkatarisë dhe në planin vjetor dhe marrëveshjen nga neni 44 i këtij ligji;
 - nuk e paguan me kohë kompensimin, në përputhje me nenin 46 të këtij ligji dhe
 - me mënyrën e paligjshme të ekonomizimit, i keqëson veçoritë hidrologjike, fiziko-kimike dhe biologjike të ujit.
- Koncesioni mund të kufizohet për shkak të:
- ndërrimit të dedikimit të pjesëve të caktuara të rajonit të peshkimit;
 - kufizimeve të përkohshme, të ndërprerjeve ose të përshtatjeve të të drejtës ujore dhe
 - mbrojtjes së natyrës ose shkaqeve të tjera, të cilat janë me interes publik.

Koncesionari të cilit i është marrë koncesionit, nuk ka të drejtë në dëmshpërbim.

Në qoftë se për shkak të interesit publik, ndërrohet dedikimi i rajonit të peshkimit ose një pjesë të rajonit të peshkimit, koncesioni mund të blihet me pagimin e kompensimit përkatës me vlerën e koncesionit.

**Neni 48
(Ndalea)**

Peshkimi rekreativ dhe sportiv, nuk mund të bëhet për shkak të përfitimit të hyrjeve, të lëshimit të peshkut në qarkullim, si edhe gjuetia e sasive më të mëdha të peshkut, të përcaktuara në bazën e peshkatarisë dhe në planin vjetor.

**Neni 49
(Legitimacioni për peshkimin rekreativ)**

Peshkimin rekreativ mund ta bëjë personi i cili posedon legitimacionin për peshkim rekreativ.

Legitimacioni nga paragrafi 1 i këtij neni, lëshohet me kohëzgjatje prej tre, pesë dhe dhjetë vjetësh.

Në varësi nga kohëzgjatja e vlefshmërisë së legitimacionit, federata nga neni 80 i këtij ligji, e përcakton kompensimin për lëshimin e saj, pas pëlqimit paraprakisht të marrë nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Hyrja e realizuar është ekskluzivisht e dedikuar për realizimin e punëve të federatës nga neni 82 i këtij ligji.

Formën dhe përmbajtjen e formularit të legitimacionit për peshkim rekreativ, e përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

**Neni 50
(Leja për peshkimin rekreativ)**

Peshkimi rekreativ në territoret e peshkatarisë dhe në zonat e peshkatarisë, bëhet në bazë të lejes për peshkim rekreativ.

Leja për peshkimin rekreativ mund të jetë:

- vjetore, për të gjitha ujërat e peshkimit në Republikën e Maqedonisë – leje shtetërore;
- vjetore, për territor dhe zonë rekreative të caktuara të peshkimit;
- pesëmbëdhjetëditore;
- shtatëditore dhe
- njëditore.

Lejet për peshkimin rekreativ, i lëshon ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, përmes federatës nga neni 80 i këtij ligji dhe koncesionarëve të peshqve.

Leje për peshkim rekreativ, mund t'i lëshohet personit i cili posedon legitimacionin për peshkim rekreativ.

Koncesionari, është i obliguar që për numrin e lejeve të lëshuara dhe për evidencën e peshqve të kapur të mbajë evidencë dhe t'ia dorëzojë ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave, përmes federatës nga neni 89 i këtij ligji.

Formën dhe përmbajtjen e formularit të lejes nga paragrafi 1 i këtij neni dhe i formularit për mbajtjen e evidencës nga paragrafi 5 këtij neni, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

**Neni 51
(Kompensimi për lëshimin e lejeve për peshkimin rekreativ)**

Për lëshimin e lejes për peshkim rekreativ, përcaktohet kompensimi.

Lartësinë e kompensimit për lejen shtetërore, me aktvendim e përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, në bazë të kriterëve të përcaktuara në bazat e peshkatarisë.

Lartësinë e kompensimit të lejeve nga neni 50, paragrafi 2, alinetë 2, 3, 4 dhe 5 të këtij ligji, e përcaktojnë koncesionarët e peshqve nga territoret e peshkimit dhe nga zonat rekreative, pas pëlqimit paraprakisht të marrë nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

**Neni 52
(Lëshimi i lejeve për peshkimin rekreativ)**

Koncesionarët e peshqve nga territoret e peshkimit dhe nga zonat rekreative, i marrin lejet nga neni 50, paragrafi 2, alinetë 2, 3, 4 dhe 5 të këtij ligji nga federata nga neni 80 i këtij ligji, pas bërjes së pagesës paraprake të 10% të vlerës së lejes, në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

Gjatë marrjes së lejeve nga paragrafi 1 i këtij neni, koncesionari është i obliguar të dorëzojë provë për mjetet e paguara në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

Koncesionari është i obliguar që të përcaktojë dhe dukshëm të shënojë pika të shitjes – vende në të cilat do të shiten lejet për peshkim rekreativ.

Koncesionari nuk guxon të shesë leje për peshkim rekreativ, në vendet të cilat nuk janë përcaktuar si pika të shitjes.

**Neni 53
(Shpërndarja e mjeteve)**

Mjetet e realizuara nga lejet e shitura shtetërore, shpërndahen edhe atë:

- 70% për realizimin e masave të parapara në programin nga neni 14 dhe në planin vjetor nga neni 15 i këtij ligji;
- 20% në llogarinë e shoqatës së peshkatarisë, e cila e distribuon lejen nga neni 50, paragrafi 3, alineja 1 të këtij ligji, ndërsa mjetet janë dedikuar për peshkëzimin dhe
- 10% në llogarinë e federatës nga neni 80 i këtij ligji, ndërsa mjetet janë dedikuar për realizimin e detyrave nga neni 82 i këtij ligji.

**Neni 54
(Garat në peshkimin sportiv)**

Peshkimi sportiv bëhet në të gjitha ujërat e peshkimit, në përputhje me koncesionarët.

Garat në peshkimin sportiv, mund të organizohen vetëm në rrugët për garim, të cilat për atë qëllim i përcakton dhe i shënon koncesionari në përputhje me bazën e peshkimit.

Garat në peshkimin sportiv, organizohen vetëm në bazë të rregullave të cilat i përcakton federata nga neni 80 i këtij ligji dhe doemos duhet të jenë në përputhje me rregullat e Konfederatës Botërore të Peshkatarisë, respektivisht të aleatëve të saj.

Federata nga neni 80 i këtij ligji, si organizator i garave në peshkim sportiv në Republikën e Maqedonisë, është e obliguar që Ministrisë së Bujqësisë, së Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, Inspektoratit Shtetëror dhe Agjencisë për të Rinj dhe Sport, t'ju dorëzojë plan për mbajtjen e garave, së paku 15 ditë para fillimit të garave.

Raporti për garat e mbajtura në peshkim sportiv, është pjesë përbërëse e raportit vjetor të cilin e paraqet Federata nga neni 80 i këtij ligji.

**Neni 55
(Personat të cilët peshkojnë në mënyrë rekreative)**

Leja për peshkim rekreativ, i lëshohet personit i cili ka mbushur 15 vjet.

Personat e mitur nën 15 vjet, mund të peshkojnë në mënyrë rekreative vetëm në praninë e personit i cili posedon leje për peshkim rekreativ.

**Neni 56
(Qasja deri në vendin e peshkimit)**

Peshkatarët rekreativ dhe sportiv, kanë të drejtë qasjeje në vendin e peshkimit, përmes rrugicave të caktuara që gjenden në tokën përbri ujit të peshkimit. Ajo e drejtë nuk ka të bëjë me truallin që është në pronë private, si edhe në truallin në të cilin qasja është e ndaluar ose e kufizuar me rregulla të veçanta.

3. Peshkimi meliorativ dhe seleksionues

Neni 57

(Peshkimi meliorativ dhe seleksionues)

Peshkim meliorativ dhe seleksionues, mund të bëjë koncesionari i peshqve në bazë të lejes për peshkim meliorativ respektivisht seleksionues, të lëshuar nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Koncesionari i peshqve, dërgon kërkesë për peshkim meliorativ respektivisht seleksionues, me arsyetimin që duhet të përmbajë:

- mendim pozitiv për realizimin e peshkimit nga institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji.

- shkakun për realizimin e peshkimit meliorativ dhe seleksionues;

- llojet e peshqve që do të gjuhen;

- sasinë dhe moshën e peshqve që janë caku i peshkiit;

- mjetet e peshkimit me të cilat do të realizohet peshkimi dhe

- kohëzgjatja e peshkimit.

Peshkimi nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të bëhet edhe me mjetet e peshkimit të cilat nuk janë të lejuara për llojet tjera të peshkimit, ndërsa janë të domosdoshme për zhvillimin e peshkimit.

Për peshkimin e bërë nga paragrafi 1 i këtij neni, shfrytëzuesi është i obliguar të paraqesë raport pranë Ministrisë së Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave dhe pranë institucionit të autorizuar nga neni 74 i këtij ligji.

Për peshkun e gjuajtur nga paragrafi 1 i këtij neni, koncesionari i peshqve paguan kompensim në shumë prej 20% të vlerës së peshqve të gjuajtur.

Kompensimi nga paragrafi 5 i këtij neni, është hyrje në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

4. Peshkimi për qëllime shkencore-kërkimore

Neni 58

(Peshkimi për qëllime shkencore-kërkimore)

Peshkim për qëllime shkencore-kërkimore, mund të bëjnë institucionet shkencore vendore në bazë të lejes për peshkim për qëllime shkencore-kërkimore, të lëshuar nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Për peshkimin nga paragrafi 1 i këtij neni, institucionet shkencore dërgojnë kërkesë pranë Ministrisë së Bujqësisë, së Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, e cila veçanërisht përmban:

- ujin e peshkimit në të cilin zhvillohet peshkimi;

- kohëzgjatjen e peshkimit;

- personat të cilët e bëjnë peshkimin;

- llojet, sasinë dhe strukturën e moshës së peshqve dhe

- mjetet e peshkimit me të cilat do të realizohet peshkimi.

Peshkimi nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të bëhet edhe me mjetet e peshkimit të cilat nuk janë të lejuara për llojet tjera të peshkimit, ndërsa janë të domosdoshme për zhvillimin e peshkimit.

Për peshkimin nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk paguhet kompensim.

Për çdo peshkim nga paragrafi 1 i këtij neni, bërësi është i obliguar që me shkrim, në afat jo më të shkurtër se 5 ditë para fillimit të peshkimit, ta lajmërojë koncesionarin e ujit të peshkimit, si edhe Inspektoratin Shtetëror të bujqësisë.

Për punët e bëra si edhe për konstatimet nga kërkimet, institucionet shkencore nga paragrafi 1 i këtij neni, dërgojnë raport pranë Ministrisë së Bujqësisë, së Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

5. Peshkimi në rajonet e shpallura si Parqe nacionale

Neni 59

(Regjimi i bërjes së peshkimit rekreativ dhe sportiv në Parqet nacionale)

Shfrytëzuesit e peshqve nga Parqet nacionale, janë personat juridikë të cilët udhëheqin me Parqet nacionale.

Në ujërat të cilat u takojnë rajoneve të shpallura si parqe nacionale, ndalohet bërja e peshkimit ekonomik.

Peshkimi rekreativ dhe sportiv, në ujërat nga paragrafi 1 i këtij neni është i ndaluar, përveç në zonat e caktuara rekreative, në përputhje me planin e përgjithshëm për menaxhimin me parqet nacionale e në bazë të bazës së peshkatarisë nga neni 16 i këtij ligji.

Shfrytëzuesi, është i obliguar që për numrin e lejeve të lëshuara për peshkim rekreativ dhe për peshqit e kapur, të mbajë evidencë në përputhje me nenin 50 të këtij ligji, dhe ta dorëzojë pranë Ministrisë së Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

IV. AKUAKULTURË

Neni 60

(Ujërat për akuakulturë)

Për akuakulturë, mund të shfrytëzohen të gjitha ujërat rrjedhëse, të ndenjura dhe nëntokësore, në qoftë se nuk është rregulluar ndryshe me ligj tjetër.

Neni 61

(Bërja e akuakulturës)

Akuakulturë, mund të bëjnë personat juridikë vendorë dhe të huaj, të regjistruar për veprimtarinë e peshkatarisë dhe personat fizikë të cilët kanë aktvendim për marrjen e lejes për rritjen e peshqve dhe janë të regjistruar në regjistrin e rritësve të peshqve (në tekstin e mëtejshëm: peshkrritës).

Me përjashtim të paragrafit 1 të këtij neni, me akuakulturë mund të merren edhe institucione shkencore dhe arsimore nga sfera e peshkatarisë, si edhe koncesionarët e fondit të peshqve, në qoftë se akuakultura është e paraparë me bazën e peshkatarisë.

Neni 62

(Regjistri)

Regjistri nga neni 61 i këtij ligji, mbahet në Ministrinë e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrit nga paragrafi 1 i këtij neni, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 63

(Leja për akuakulturë)

Leje për akuakulturë lëshon ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, pas kërkesës paraprakisht të parashtruar.

Me kërkesën detyrimisht bashkëngjiten:

- projekti për ndërtimin e basenit të peshqve, i përbërë prej pjesës ndërtimore, teknologjisë së prodhimtarisë dhe pjesën financiare (për gjysmë basen peshqish dorëzohet skica e gjysmë basenit të peshqve me karakteristikat kryesore topografike, gjeografike dhe hidrografike);

- leja e ekonomisë ujore;

- leja ndërtimore (nuk dorëzohet për gjysmë basen peshqish dhe për orizore);

- aktvendim për vlerësimin e ndikimit mbi ambientin jetësor dhe

- aprovimi nga organi kompetent i veterinarisë.

Shtojcat e duhura nga paragrafi 2, alinetë 2, 3 dhe 4 të këtij neni, sigurohen në përputhje me rregullat në fuqi, të cilat e rregullojnë sferën përkatëse.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, lejohet ankesë pranë Komisionit për zgjidhje në procedurë administrative të shkallës së dytë, nga sfera e bujqësisë, e pylltarisë, ekonomisë së ujërave dhe e veterinarisë, pranë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Formën dhe përmbajtjen e lejes nga paragrafi 1 i këtij neni, dhe të kërkesës nga paragrafi 2 këtij neni, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 64

(Pushimi i vlefshmërisë së lejes për akuakulturë)

Leja për akuakulturë nga neni 61 i këtij ligji pushon të vlejë:

- me pushimin e ekzistimit të personit juridikë, ose me vdekjen e personit fizikë bartës i veprimtarisë dhe

- në qoftë se pushon vlefshmëria e marrëveshjes për koncesion, për shfrytëzimin e ujit për rritjen e peshqve.

Neni 65

(Heqja e lejes për akuakulturë)

Leja për akuakulturë, hiqet me aktvendim të Ministrisë nëse:

- konstatohet se personi rrit peshq të cilët nuk janë shënuar në lejen;

- nëse nuk dorëzon të dhëna për prodhimtarinë vjetore të peshqve dhe

- nëse shtojcat nga neni 61, paragrafi 3 i këtij ligji janë tërhequr.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, lejohet ankesë pranë Komisionit për zgjidhje në procedurë administrative të shkallës së dytë, nga sfera e bujqësisë, e pylltarisë e ekonomisë së ujërave dhe e veterinarisë, pranë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Neni 66

(Obligimet e peshkritisve)

Peshkritisit janë të obliguar që lejen për rritjen e peshqve, ta varin në vend të përshtatshëm, të dukshëm të basenit të peshqve.

Peshkritisit janë të obliguar që të mbajnë evidencë për prodhimtarinë e peshqve si edhe për sasinë e shitur të peshqve sipas llojeve.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së evidencës nga paragrafi 2 i këtij neni, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 67

(Llojet e lejuara të peshqve për rritje)

Peshkritisit mund t'i rrisin vetëm ato lloje të peshqve të cilët janë të regjistruar në lejen për akuakulturë nga neni 61 i këtij ligji.

Neni 68

(Ndalesa për gjuajtjen e peshqve pranë kafazeve)

Në ujin e peshkimit në të cilin rritet peshku në kafaze, ndalohet gjuetia e peshqve dhe bërja e aktiviteteve të tjera, të cilat mund ta pengojnë dhe ta vështirësojnë rritjen e peshqve në brezin prej 10 metrash nga kafazi.

Peshkritisit e peshqve, janë të obliguar që në mënyrë të dukshme ta shënojnë brezin rreth basenit të peshqve, në largësi jo më të madhe se 15 metra prej kafazit.

Mënyrën e shënimit nga paragrafi 2 i këtij neni, do ta përcaktojë ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 69

(Peshkimi rekreativ dhe sportiv në basenin e peshqve)

Në basenin e peshqve dhe në gjysmë basenin e peshqve, mund të organizohet peshkim rekreativ dhe sportiv, me aprovimin e pronarit të të njëjtit, për kompensim të caktuar.

V. QARKULLIMI I PESHQVE

Neni 70

(Qarkullimi i peshqve)

Qarkullimi i peshqve, lejohet nga pikat e peshkimit, nga vendet në të cilët rritet peshku dhe në dyqanet e peshqve, në marketet dhe në objektet e hotelierisë.

Bërësit e qarkullimit me peshq nga paragrafi 1 i këtij neni, janë të obliguar që të kenë dokument përkatës si provë për origjinën e peshkut.

Peshku lëshohet në qarkullim në qoftë se i përmbush kushtet që kanë të bëjnë me kualitetin, me madhësinë dhe me peshën dhe në qoftë se është me shëndet të mirë.

Kushtet më të përafërta nga paragrafi 3 i këtij neni, detyrimisht deklarohen për peshkun që është i dedikuar për lëshim në qarkullim.

Kushtet më të përafërta nga paragrafi 3 dhe mënyrën e deklarimit nga paragrafi 4 i këtij neni, do t'i përcaktojë ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 71

(Shitja e parë)

Shitja e parë e peshkut, është shitja e peshkut nga pikat e peshkimit dhe nga vendet në të cilat rritet peshku.

Neni 72

(Pikat)

Për shkak të organizimit të peshkimit ekonomik, koncesionarët e peshqve nga territoret e peshkimit dhe nga zonat e peshkimit, janë të obliguar që ta përdorin pikën e peshkimit.

Pika është vendi për:

- nisjen dhe kthimin nga peshkimi;

- shitjen e peshkut të zënë; dhe

- ruajtjen e aleteve të peshkimit dhe të pajisjes së peshkimit.

Pika nga paragrafi 1 i këtij neni, duhet t'i përmbushë kërkesat teknike që i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Pika nga paragrafi 1 i këtij neni, ndërtohet në lokacionin paraprakisht të përcaktuar nga njësitë e pushtetit lokal, a në bazë të bazave të peshkatarisë.

Neni 73

(Dokumentet shoqëruese)

Koncesionari dhe peshkritisit, gjatë shitjes së parë, janë të obliguar që në daljen e pikës respektivisht në vendet në të cilat rritet peshku për peshkun e zënë dhe të dorëzuar, blerësit të parë t'i lëshojnë dokument përkatës si edhe provë për prejardhjen e peshkut dhe të sigurojnë dokument përkatës në përputhje me rregullat nga sfera e shëndetësisë veterinarë.

VI. INSTITUCIONET DHE BASHKIMI

Neni 74

(Institucioni i autorizuar)

Punët në sferën e zhvillimit dhe të përparimit të peshkatarisë, i kryen institucioni i autorizuar.

Autorizim për kryerjen e punëve në sferën e peshkatarisë, fiton institucioni me aktvendim të cilin e lëshon ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, pas kërkesës paraprakisht të parashtruar pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Që të fitojë autorizim institucioni nga paragrafi 2 i këtij neni, duhet t'i përmbushë kushtet në vijim:

- të ketë punësuar së paku një person me shkallën e VIII të arsimit nga sfera e peshkatarisë;
- të ketë punësuar së paku një person me shkallën e VII të arsimit nga sfera e peshkatarisë;
- të ketë laborator për analiza iktiologjie dhe hidrobiologjie dhe
- të posedojnë pajisje përkatëse për kryerjen e detyrave nga sfera e peshkatarisë.

Neni 75

(Heqja e autorizimit)

Në qoftë se institucioni nga neni 74 i këtij ligji, pushon të përmbushë ndonjërin nga kushtet e paraparë me nenin 74, paragrafi 3 i këtij ligji, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, miraton aktvendim për heqjen e autorizimit.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, lejohet ankesë pranë Komisionit për zgjidhje në procedurë administrative të shkallës së dytë, nga sfera e bujqësisë, e pylltarisë e ekonomisë së ujërave dhe e veterinarisë, pranë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Neni 76

(Punë nga sfera e peshkatarisë)

Çështjet nga sfera e peshkatarisë, të cilat i kryen institucioni i autorizuar janë:

- përcjellje e gjendjeve në peshkatarinë dhe përpunimin e të dhënave;
- përpilimi i bazave të peshkatarisë;
- dhënia e mendimeve që kanë të bëjnë me planet vjetore, me analizimin e raporteve vjetore;
- hartimi i studimeve profesionale dhe vlerësimi i gjendjes me peshqit;
- propozimi i masave të mbrojtjes dhe të përparimit të peshkimit;
- bërja e kërkimeve të iktiologjisë;
- bërja e kërkimeve kimike të ujit në ujërat e peshkimit dhe në basenet e peshqve;
- bërja e kërkimeve në fushën e produktit primar organik (bakterioplanktoni, fitoplanktoni dhe bimësia ujore visa) për nevojat e peshkimit;
- bërja e kërkimeve në fushën e produktit sekundar organik (zooplanktoni dhe fauna në fund), për nevojat e peshkimit;
- bërja e kërkimeve rreth ndikimit të llojeve të peshqve të futur në ujërat e peshkimit (introduksioni dhe reintroduksioni);
- bërja e kërkimeve rreth rritjes së llojeve të peshqve autoktonë dhe aloktonë dhe
- kryerja e detyrave të tjera nga sfera e peshkatarisë dhe e akuakulturës.

Neni 77

(Konkursi publik)

Për kryerjen e punëve nga neni 76 i këtij ligji, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave shpall konkurs publik.

Në konkurs mund të paraqiten institucionet e autorizuar nga neni 74 i këtij ligji.

Në bazë të konkursit publik të zbatuar nga paragrafi 1 i këtij neni, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave miraton aktvendim për zgjidhjen e institucionit të autorizuar.

Neni 78

(Marrëveshje me institucionin e autorizuar)

Pas bërjes së zgjedhjes nga paragrafi 77, paragrafi 3 të këtij ligji, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave lidh marrëveshje e cila veçanërisht e përmban:

- fillimin, kohëzgjatjen dhe pushimin e autorizimit;
- mënyrën e financimit;
- të drejtat dhe obligimet e ndërsjella;
- shfrytëzimin e të dhënave dhe
- mbikëqyrjen.

Neni 79

(Pushimi i marrëveshjes)

Marrëveshja nga neni 78 i këtij ligji pushon:

- pas skadimit të kohës për të cilën është lidhur;
- me heqjen e autorizimit dhe
- me prishjen.

Neni 80

(Federata Nationale e Maqedonisë në Peshkimin Sportiv)

Federata Nationale e Maqedonisë në Peshkimin Sportiv (në tekstin e mëtejme: federata), është formë e bashkimit të të gjitha shoqatave të peshkatarëve rekreativ dhe sportiv nga Republika e Maqedonisë, me qëllim të realizimit dhe të harmonizimit të interesave personale dhe të përbashkëta dhe për shkak të bërjes së aktiviteteve të cilat janë synimi kah pasurimi i formave të organizimit dhe të veprimit nga sfera e peshkimit rekreativ dhe sportiv.

Anëtarë të federatës mund të jenë edhe organizata të tjera, shoqëri dhe klube të cilat kanë të bëjnë me peshkimin rekreativ dhe sportiv.

Neni 81

(Autorizimi publik)

Federata nga neni 80 i këtij ligji, i kryen punët të cilat si autorizime publike i janë besuar me këtë ligj.

Federata nga paragrafi 1 i këtij neni, duhet të:

- veprojë në territorin e tërë shtetit;
- ketë kuadro të kualifikuar për realizimin e autorizimeve publike dhe
- të ketë vendosur infrastrukturë për realizimin e autorizimeve publike.

Neni 82

(Punët e Federatës)

Federata i kryen punët në vijim:

- mbrojtjen e ujërave dhe të peshqve në to;
- ruajtjen dhe përparimin e ambientit jetësor,
- lëshon legjitimacion për peshkim rekreativ;
- distribuon leje për peshkim rekreativ, te koncesionarët e territoreve dhe zonave të peshkimit;

- mban evidencë për legjitimacionet dhe lejet e lëshuara për peshkim rekreativ;
- mbajtja e evidencës dhe e statistikës nga sfera e peshkimit rekreativ;
- përforcimi i organizuar i shoqatave të peshkatarëve sportiv dhe bashkëpunimi i tyre i ndërsjellë;
- orientimi dhe koordinimi në punën e shoqatave të peshkatarëve rekreativë dhe sportivë;
- bashkëpunim me organizatat tjera, me organet dhe me shoqatat;
- zhvillimi dhe përparimi i peshkimit rekreativ dhe sportiv;
- përparimi i sportit të shkallës më të lartë për shkak të reprezentimit në garat sportive në planin vendor dhe ndërkombëtar;
- masivizimi i peshkimit rekreativ;
- botimi i broshurave dhe i materialëve të tjerë profesionalë-informativë;
- përcaktimi dhe realizimi i sistemit të garave në peshkimin sportiv;
- përpilon programe dhe realizon seminare dh kurse për aftësimin e plotë profesional të rojeve të peshqve dhe
- punë të tjera nga sfera e peshkimit rekreativ dhe sportiv;

Federata, për kryerjen e punëve nga ky nen, dërgon raport pranë Ministrisë së Bujqësisë, së Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, së paku një herë në vit, më së voni deri më 31 mars të vitit rrjedhës për vitin e kaluar, ose me kërkesë të ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Neni 83
(Financimi i Federatës)

Federata, për realizimin e punëve nga neni 82 i këtij ligji, financohet nga burimet në vijim:

- nga kompensimi i arkëtuar nga legjitimacionet e lëshuara për peshkim rekreativ;
- nga shitja e lejeve shtetërore për peshkimin rekreativ;
- nga realizimi i seminareve, i kurseve, aftësimi dhe
- nga donacionet, nga kuotat e anëtarësisë dhe nga burime të tjera të mjeteve.

Neni 84
(Shoqatat e prodhimtarëve)

Për shkak të harmonizimit të prodhimtarisë dhe të ofertës dhe për sigurimin e kushteve optimale për shitjen e peshqve, koncesionarët dhe peshkrritësit mund të bashkohen dhe të regjistrohen si organizata të prodhimtarëve në regjistrin i cili mbahet në Ministrinë e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Për shkak të harmonizimit të prodhimtarisë, të përpunimit dhe të shitjes së peshqve, si edhe për përmirësimin e qasjes në informatat për prodhimtarinë dhe për tregun, mund të bashkohen subjekte nga sfera e prodhimtarisë, e përpunimit dhe e tregtisë dhe regjistrohen si organizata për prodhimtarinë, për përpunimin dhe për shitjen e peshqve në regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni.

Për regjistrimin në regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni, organizatat nga paragrafi 1 dhe 2 i këtij neni, duhet t'i përmbushin kushtet në vijim:

- të jenë regjistruar në përputhje me rregullat ekzistuese ligjore;
- t'i respektojnë rregullat në drejtim të gjuetisë, të prodhimtarisë dhe të shitjes sipas këtij ligji dhe
- ta kenë përcaktuar numrin më të vogël të anëtarëve dhe vëllimin më të madh të prodhimtarisë;

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni, si edhe procedurën për regjistrimin respektivisht për fshirjen nga regjistri, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Harmonizimin e prodhimtarisë dhe të ofertës, shoqatat nga paragrafi 1 dhe 2 të këtij neni e bëjnë veçanërisht përmes:

- përqendrimit të ofertës e me këtë edhe stabilizimin e çmimit;
- nxitjes, vendosjes dhe realizimit të metodave të cilat kontribuojnë për peshkatarinë e qëndrueshme dhe
- aktivitete të tjera.

VII. MBROJTJA E PESHQVE

Neni 85
(Ndalësia për peshkim)

Në ujërat e peshkimit të cilat nuk janë dhënë nën koncesion, ndalohet peshkimi.

Deri në ndarjen e koncesionit për peshkim në ujërat e peshkimit, mbrojtjen e peshqve në ujërat e peshkimit do ta bëjë Ministria e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe e Ekonomisë së Ujërave ose subjekt tjetër i përcaktuar nga ky organ.

Në ujërat e peshkimit nga paragrafi 1 i këtij neni, lejohet organizimi i peshkimit sportiv në qoftë se kjo është paraparë në planin e mbajtjes së garave nga neni 54 i këtij ligji.

Neni 86
(Mbrojtja e peshqve)

Mbrojtja e peshqve përfshin mbrojtje të drejtpërdrejtë (fizike) të peshqve, mbrojtje ekologjike të ujit të peshkimit dhe të rrethinës dhe masa preventive për mbrojtjen shëndetësore.

Mbrojtjen fizike dhe ekologjike nga paragrafi 1 i këtij neni, e bëjnë koncesionarët e peshqve përmes rojtarëve të peshqve.

Rojtarëve të punësuar të peshqve, koncesionarët janë të obliguar që t'u lëshojnë legjitimacion për rojtar peshqish.

Rojtar peshqish nga paragrafi 2 i këtij neni, mund të jenë vetëm persona të cilët e kanë dhënë provimin për rojtar peshqish dhe që posedojnë licencë për sigurimin e pronës dhe të personave.

Legjitimacioni nga paragrafi 3 i këtij neni, lëshohet në bazë të vërtetimit për provimin e dhënë për rojtar peshqish.

Për legjitimacionet e lëshuara nga paragrafi 1 i këtij neni, mbahet evidencë në Ministrinë e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe e Ekonomisë së Ujërave.

Provimi për fitimin e vërtetimit jepet para komisionit të formuar nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, në përputhje me programin përkatës. Komisioni e lëshon vërtetimin nga paragrafi 5 i këtij neni.

Përmbajtjen e programit për dhënien e provimit, formën dhe përmbajtjen e formularit të legjitimacionit për rojtar peshqish dhe formën dhe përmbajtjen e vërtetimit, si edhe shpenzimet për marrjen e vërtetimit i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Shpenzimet nga paragrafi 8 i këtij neni, janë në lartësi të shpenzimeve realisht të bëra për mbajtjen e kursit dhe për përpilimin e vërtetimit dhe janë në barrë të kandidatit që e jep provimin.

Neni 87
(Mënyra e kryerjes së shërbimit të rojtarit të peshqve)

Gjatë kryerjes së shërbimit të rojtarit të peshqve, rojtar i peshqve ka të drejtë që nga personat të cilët kapin peshk nga bregu dhe nga objekti lundrues, si edhe nga personat të cilët gjenden në afërsinë e drejtpërdrejtë të ujit të peshkimit:

- të kërkojë legjitimacion dhe leje për peshkim;
- t'i kontrollojë mjetet e peshkimit dhe peshqit e zënë;
- të kërkojë dokument për identifikimin personal;
- ta bëjë kontrollin e mjeteve me të cilat peshkatarit ka ardhur deri në ujin e peshkimit dhe
- përkohësisht t'i sekuestrojë mjetet e peshkimit dhe peshqit e zënë, në qoftë se konstaton parregullsi;

Mënyrën e bërjes së shërbimit të rojtarit të peshqve, formën dhe përmbajtjen e formularit të legjitimacionit për rojtar peshqish si edhe mënyrën e dhënies dhe e heqjes së saj, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 88

(Futja e llojeve të reja të peshqve)

Futja e llojeve të reja të peshqve në ujërat e peshkimit ose futja e ikrës së pllenuar nga llojet e reja të peshqve, që deri atëherë nuk kanë ekzistuar në ato ujëra, si edhe futja e peshqve nga një ujë në ujë tjetër, mund të bëhet me aprovimin e Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, pas mendimit paraprak të institucionit të autorizuar nga neni 74 i këtij ligji dhe nga Ministria e Ambientit Jetësor dhe e Planifikimit Hapësinor.

Llojet e reja të peshqve të cilat me aprovim futen në ujërat e peshkimit, duhet të shoqërohen me dokument përkatës në përputhje me rregullat nga sfera e shëndetësisë veterinarë.

Në degën e rajonit të peshkimit të Liqenit të Ohrit dhe të Prespës, dhe në ujërat e territoreve të cilat u takojë Parqeve Nacionale, nuk guxon të futen lloje joautoktone të peshqve ose ikra e pllenuar nga llojet e peshqve joautokton.

Neni 89

(Ndalësia për qarkullimin me llojet e reja të peshqve)

Për shkak të mbrojtjes së ujërave të peshkimit nga futja e pakontrolluar e llojeve të reja të peshqve ose të ikrës së pllenuar nga llojet e reja të peshqve, ndalohet lëshimi në qarkullim i peshqve të tillë në gjendje të gjallë.

Neni 90

(Masa preventive e mbrojtjes)

Shfrytëzuesit e kanaleve të ujësjellësit, të turbinave dhe të tjera, janë të obliguar që të ndërtojnë dhe të mirëmbajnë aparate dhe instalime për pengimin dhe për hyrjen e peshqve në ato kanale.

Për të gjitha objektet hidroteknike të cilat e pengojnë lëvizjen normale të peshqve, veçanërisht gjatë migrameve, duhet të kenë rrugica, kthesa oae ashensorë uji me çka do të mundësohet shumëzimi i papengueshëm.

Neni 91

(Vendpëllimet natyrore)

Ministri, pas mendimit paraprak të institucionit të autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, mundet pjesë të caktuara të ujërave të peshkimit përhershëm ose përkohësisht t'i shpallë si vendpëllime natyrore.

Në vendpëllimet natyrore nga paragrafi 1 i këtij neni, ndalohet peshkimi:

Neni 92

(Mjetet e lejuara të peshkimit)

Peshkimi ekonomik, rekreativ, meliorativ dhe seleksionues, bëhet vetëm me mjetet e lejuara të peshkimit.

Peshkimi për qëllime shkencore-kërkimore dhe peshkimi seleksionues, bëhet edhe me mjetet e peshkimit të cilat nuk janë të lejuara për llojet tjera të peshkimit, ndërsa janë të domosdoshme për zhvillimin e këtij lloji të peshkimit.

Mjetet e lejuara të peshkimit, më për së afërmi do t'i përcaktojë ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 93

(Ndalësia)

Në ujërat e peshkimit ndalohet:

- ekonomizimi me peshqit për të cilët nuk ka bazë të përpiluar të peshkimit,
- ekonomizimi, në qoftë se nuk është marrë aprovim nga plani vjetor;
- ekonomizimi, në kundërshtim me bazën e peshkatarisë dhe me planin vjetor;
- zënia e peshqve gjatë kohës së pllënit të peshqve ose gjatë kohës së zonës së mbyllur të gjuetisë, të përcaktuar në bazën e peshkatarisë;
- gjuetia e peshqve në ujërat e peshkimit të cilat janë përkohësisht përhershëm të ndaluara për peshkim;
- gjuetia e peshqve nën madhësinë e caktuar dhe mbi sasinë e lejuar, të përcaktuar në bazën e peshkatarisë;
- gjuetia e peshqve me llojet e ndryshme të rrjeteve, pa leje për peshkim ekonomik, ose me mjete të tjera të peshkimit të ndaluara për peshkim, si edhe me armë zjarri, me eksplozivë ose me mjete kimike dhe të tjera, me të cilat lëndohen, vriten, helmohen ose hutohen peshqit;
- peshkimi elektrik;
- gjuetia e peshqve me mbërthimin e dhunshëm të peshkut me veglat e peshkimit;
- gjuetia e peshqve me osti, me pushka nënujore, drejtpërdrejtë me duar, me çengelë, si edhe me kallam me rrjet, ndërsa për peshkim rekreativ;
- ndotja e ujit të peshkimit me materie të dëmshme dhe të rrezikshme, të cilat mund ta ndryshojnë ose ta keqësojnë cilësinë ekzistuese të ujit të peshkimit ose një pjesë të saj, dhe në atë mënyrë të rrezikohen peshqit dhe organizmat tjera shtazore dhe bimore;
- ndarja me zdatka të përkohshme ose të përhershme, të cilat e pengojnë kalimin e peshqve, respektivisht shterjen e ujit të peshkimit;
- peshkëzimi me llojet e reja të peshqve, pa pëlqimin paraprak të ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.
- gjuetia e peshqve në regjim dhe cilësi të ndryshuar të ujërave;
- gjuetia e llojeve të rralla dhe të rralluara të peshqve, në pjesë të caktuara ose në të gjitha ujërat e peshkimit;
- gjuetia e peshqve mbi sasinë e paraparë me bazën e peshkatarisë, dhe me planin vjetor;
- lëvizja ose qëndrimi në afërsinë e drejtpërdrejtë të ujërave të peshkimit, me bartjen e rrjetit, të eksplozivit ose të mjeteve të tjera të ndaluara të peshkimit dhe
- lëvizja ose qëndrimi i personave në afërsinë e drejtpërdrejtë të ujërave të peshkimit, me bartjen e veglave të peshkimit, ndërsa nuk posedojnë leje për peshkim rekreativ.

Neni 94

(Rrjetat për peshkimin ekonomik)

Rrjetet e dedikuara për peshkim, mund t'i posedojnë vetëm koncesionarët e rajoneve të peshkimit, koncesionarët në zonat e peshkimit dhe peshkrritësit.

Furnizimin me rrjetë mund ta bëjnë vetëm koncesionarët.

Me përjashtim të paragrafit 2 të këtij neni, furnizimin dhe shitjen e rrjeteve mund ta bëjnë persona juridikë për nevojat e koncesionarëve nga paragrafi 1 i këtij neni dhe për nevojat e institucioneve shkencore dhe arsimore për bërjen e peshkimit nga neni 59 i këtij ligji.

Furnizimi i rrjeteve me importim, bëhet me aprovim për importimin e rrjeteve, të lëshuar nga ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, pas kërkesës paraprakisht të dorëzuar, në përputhje me nenin 34, paragrafi 2 i Ligjit për Tregtinë.

Neni 95

(Përdorimi i kufizuar i mjeteve të peshkimit)

Për shkak të mbrojtjes së peshqve, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave mund ta ndalojë ose ta kufizojë përdorimin e mjeteve të caktuar të peshkimit, pas mendimit paraprakisht të marrë nga institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji.

VIII. KOMPENSIMI I DËMIT DHE E DREJTA PËR DËMSPËRBLIM

Neni 96

(Kompensimi i dëmit gjatë peshkimit)

Koncesionarët e peshqve, janë të obliguar që pronarëve dhe/ose shfrytëzuesve të truallit t'ua kompensojnë dëmin në qoftë se është bërë gjatë peshkimit.

Neni 97

(Ngordhja e peshqve)

Ngordhja e peshqve nga ujërat e peshkimit, mund të jetë pasojë e fatkeqësisë natyrore, ekologjike ose tjetër ose e veprës penale.

Koncesionari, pas vërejtjes së ngordhjes e lajmëron Ministrinë e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave, Ministrinë e Ambientit Jetësor dhe të Planifikimit Hapësinor dhe institucionin e autorizuar nga neni 74 i këtij ligji.

Institucioni i autorizuar, del në terren dhe merr ekzemplarë të ujit, sediment dhe peshq të ngordhur sipas metodologjisë standarde në rastet e këtilla.

Me rastin e ngordhjes së peshqve, institucioni i autorizuar nga neni 74, në bashkëpunim me koncesionarin, harton skicë të vendit dhe procesverbal për ngordhjen. Në procesverbalin duhet të cekën vendi, koha, llojet dhe sasi të peshqve të ngordhur, me ç'rast duhet të matet masa e peshqve të ngordhur dhe numri i peshqve të ngordhur për çdo lloj veçmas.

Skicën dhe procesverbalin, në afat prej 3 ditësh pas ngordhjes, institucioni i autorizuar detyrimisht duhet t'i dërgojë pranë Ministrisë së Bujqësisë, së Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe pranë Ministrisë së ambientit jetësor dhe Planifikimit Hapësinor.

Neni 98

(Kompensimi)

Personi juridikë ose fizikë i cili do tu bëjë dëm peshqve, është i obliguar që t'ia kompensojë dëmin koncesionarit.

Koncesionari është i obliguar që mjetet nga kompensimi t'i destinonjë për peshkëzimin.

Neni 99

(Dëmi)

Në drejtim të çështjeve për kompensimin e dëmit, aplikohen dispozitat e Ligjit për Marrëdhënie Obliguese, në qoftë se me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Neni 100

(E drejta për dëmshpërblim)

Për dëmin mbi peshqit, të shkaktuar nga helmimi, nga ndotja, respektivisht nga turbullimi tej mase i ujërave të peshkimit, si edhe për vënien dorë paligjshëm mbi peshqit, të drejtë në dëmshpërblim ka koncesionari i peshqve.

Koncesionari i peshqve, po ashtu ka të drejtë në dëmshpërblim për peshqit e kapur paligjshëm, i cili përlllogaritet sipas listës së çmimeve për dëmshpërblim (në tekstin e mëtejme: lista e çmimeve për dëmshpërblim)

Listën e çmimeve për dëmshpërblim, e përgatit institucioni i autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, në bashkëpunim me federatën nga neni 80 i këtij ligji, Ministria e Ambientit Jetësor dhe Planifikimit Hapësinor dhe njësia e vetëqeverisjes lokale, ndërsa e përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 101

(Përcaktimi i dëmshpërblimit)

Lartësia e dëmshpërblimit nga paragrafi 1 dhe 2 i nenit 100 të këtij ligji, përcaktohet në bazë të parimit për kthimin e shpenzimeve dhe zvogëlimit të hyrjeve që i përfshin së paku:

- vlerën e peshqve të ngordhur, sipas listës së çmimeve të dëmshpërblimit;
- shpenzimet e koncesionarit për marrjen e provave, për informimin, për dërgimin e mostrave dhe për raportet;
- shpenzimet e institucionit të autorizuar dhe të ekspertëve për marrjen e provave, analizat e bëra dhe përlllogaritjen e dëmshpërblimit;
- shpenzimet për vendosjen e gjendjes fillestare;
- shpenzimet për peshkëzimin dhe
- shpenzimet për ndryshimin e planit vjetor dhe të bazës së peshkatarisë.

IX. FINANCIMI NË PESHKATARINË

Neni 102

(Financimi në peshkatarinë)

Për zbatimin e masave nga programi nga neni 14 dhe nga programi vjetor nga neni 15 i këtij ligji, sigurohen mjete nga:

- Buxheti i Republikës së Maqedonisë
- fondet e Unionit Evropian,
- donacionet, dhe
- shfrytëzuesi i hidroelektraneve.

Lartësinë e mjeteve nga paragrafi 1, alineja 1 e këtij neni, e përcakton Qeveria e Republikës së Maqedonisë për çdo vit fiskal.

X. PESHKIMI NË UJËRAT NDËRSHTETËRORE DHE NË UJËRAT VEÇANËRISHT TË MBROTJURA

Neni 103

Shfrytëzimi i peshqve dhe mbrojtja e tyre në ujërat ndërshtetërore dhe në ujërat veçanërisht të mbrojtura, bëhet në përputhje me obligimet e Republikës së Maqedonisë, që dalin nga marrëveshjet ndërshtetërore me vendet fqinje.

XI. PESHKËZIMI DHE PRODHIMTARIA E MATERIALIT PESHKËZUES

Neni 104

(Materiali i peshkëzimit)

Peshkëzimi i ujërave të peshkimit bëhet me material peshkëzues.

Peshkëzimin e rajoneve dhe të zonave të peshkimit e bën Ministria e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe e Ekonomisë së Ujërave, përmes institucionit të autorizuar në praninë e organit kompetent për mbikëqyrje inspektuese dhe përfaqësuesit të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, ndërsa peshkëzimin e territoreve të peshkimit dhe të zonave rekreative e bën koncesionari në praninë e organit kompetent për mbikëqyrjen inspektuese, përfaqësuesit të ministrisë të Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe institucionit të autorizuar nga neni 74 i këtij ligji, dhe për të njëjtin përpilohet procesverbal.

Neni 105
(Qendra reproduktive)

Qendra reproduktive për peshqit, është vendpëllnimi artificial, që është i regjistruar në regjistrin e qendrave reproduktive për prodhimin e materialit reproduktiv dhe të peshkëzimit dhe e cila realizon pëllnim artificial të llojeve të caktuar të peshqve autokton.

Regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni, e mban Ministria e Bujqësisë, e Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave.

Kërkesë për regjistrimin në regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni, parashtron personi juridikë i regjistruar për kryerjen e veprimtarisë nga paragrafi 1 i këtij neni, i cili i përmbush kushtet në vijim:

- ka punësuar së paku një person me arsim sipëror nga fusha e shkencave natyrore (peshkatarisë), ose marrëveshje për bashkëpunim me institucion shkencor ose arsimor nga fusha e peshkatarisë dhe

- ka vendpëllnim artificial për ruajtjen e amave, objekte dhe pajisje për inkubacionin e ikrës së pëllnuar, objekte për ruajtjen e LIÇINKA??? Dhe brezit të ri dhe pajisje përkatëse për realizimin e pëllnimit.

Ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, pas kërkesës së parashtruar dhe procedurës së zbatuar, lëshon aktvendim për regjistrimin qendrës reproduktive.

Në qoftë se personi juridikë nga paragrafi 3 i këtij neni, pushon të përmbushë ndonjërin nga kushtet nga paragrafi 3 i këtij neni, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave, miraton aktvendim për fshirjen nga regjistri nga paragrafi 1 i këtij neni.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 5 i këtij neni, lejohet ankesë pranë Komisionit për zgjidhje në procedurë administrative të shkallës së dytë, nga sfera e bujqësisë, e pylltarisë e ekonomisë së ujërave dhe e veterinarisë, pranë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

Neni 106
(Leja për prodhimin e materialit të peshkëzimit nga basenet e peshqve)

Leja për prodhimin e materialit të peshkëzimit nga baseni i peshqve, të dedikuar për qarkullim, i lëshohet personit juridikë vendor ose i huaj i cili është regjistruar në përputhje me nenin 61, paragrafi 1 i këtij ligji, pas kërkesës paraprakisht të parashtruar pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Për marrjen e lejes nga paragrafi 1 i këtij neni, personat juridikë duhet t'i përmbushin kushtet në vijim:

- kanë punësuar së paku një person me arsim sipëror nga fusha e shkencave natyrore (peshkatarisë), ose të kenë lidhur marrëveshje për bashkëpunim me institucion shkencor ose arsimor nga sfera e peshkatarisë dhe

- kanë objekte për ruajtjen e brezit të ri dhe të peshqve me pjekuri seksuale.

Kërkesa për lëshimin e lejes për prodhimtarinë e materialit të peshkëzimit, përveç të dhënave themelore për basenin peshqve, duhet të përmbajë edhe prova për përmbushjen e kushteve nga paragrafi 2 i këtij neni.

Ministria mban evidencë për lejet e lëshuara nga paragrafi 1 i këtij neni.

Në qoftë se personi juridikë nga paragrafi 1 i këtij neni, pushon t'i përmbushë ndonjërin nga kushtet nga paragrafi 2 i këtij neni, ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave miraton aktvendim për heqjen e lejes nga paragrafi 1 i këtij neni.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 5 i këtij neni, lejohet ankesë pranë Komisionit për zgjidhje në procedurë administrative të shkallës së dytë, nga sfera e bujqësisë, e pylltarisë e ekonomisë së ujërave dhe e veterinarisë, pranë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Formën dhe përmbajtjen e formularit për mbajtjen e evidencës, si edhe mënyrën e mbajtjes së evidencës nga paragrafi 4 i këtij neni, i përcakton ministri i Bujqësisë, i Pylltarisë dhe i Ekonomisë së Ujërave.

XII. MBIKËQYRJA

Neni 107
(Mbukëqyrja)

Mbukëqyrje mbi zbatimin e dispozitave të këtij ligji dhe të rregullave të nxjerra në bazë të këtij ligji, bën Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Mbukëqyrjen inspektuese mbi zbatimin e dispozitave të këtij ligji dhe të rregullave të nxjerra në bazë të këtij ligji, e bën Inspektorati Shtetëror i Bujqësisë përmes inspektorëve shtetërorë të bujqësisë.

Mbukëqyrje mbi zbatimin e mbrojtjes shëndetësore të peshqve, bën Drejtoria e Veterinarisë.

Neni 108
(Mbukëqyrja inspektuese)

Gjatë mbukëqyrjes, inspektori shtetëror i bujqësisë i kryen punët në vijim:

- kontrollimin e peshkimit (gjuetinë e peshqve);
- kontrollimin e mjeteve të peshkimit, me të cilat bëhet peshkimi;

- kontrollimin e legjitimacioneve për peshkim ekonomik dhe rekreativ, të lejeve për peshkim ekonomik dhe rekreativ, dokumenteve të peshkimit, lejeve;

- kontrollimin e pikave, e vendeve për rritjen e peshqve dhe të qendrave të reproduktivitetit, të objekteve në funksion të peshkimit dhe të lokaleve afariste të koncesionarëve;

- kontrollimin e mbajtjes së evidencës;

- mbukëqyrje mbi zbatimin e programeve vjetore;

- kontrollimin e peshqve të gjuajtur në pikat e peshkimit;

- mbukëqyrje mbi origjinën e peshkut në objektet e hotelerisë, në dyqanet, në dyqanet e peshqve, në marketet në të cilët shitet peshku dhe në tregjet e gjelbër.

- mbukëqyrjen e peshkëzimit;

- marrjen e përkohshme të legjitimacioneve për peshkim ekonomik, të legjitimacioneve dhe të lejeve për peshkim rekreativ dhe të mjeteve, aleteve dhe veglave të peshkimit;

- e ndalon përkohësisht peshkimin, në qoftë se koncesionarët nuk veprojnë në përputhje me marrëveshjet dhe me programin vjetor;

- marrjen e përkohshme të gjahut, pas konstatimit të rregullsisë shëndetësore të peshqve dhe

- mbukëqyrje mbi punën e institucioneve të autorizuar dhe të organizatave.

Neni 109

Pjesëmarrësit e drejtpërdrejtë në peshkimin, janë të obliguar që me kërkesë të organeve kompetente të inspektimit dhe të personave të tjerë të autorizuar, ta tregojnë legjitimacionin për identifikimin personal, si edhe legjitimacionet dhe lejet e lëshuara në përputhje me këtë ligj, gjahun dhe mjetet dhe pajisjen e peshkimit.

XIII. DISPOZITAT KUNDËRVAJTËSE

(Gjoba)

Neni 110

Gjobjë në shumë prej 3.000 deri në 5.000 euro në kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit juridik nëse:

1) nuk paguan kompensim për peshkimin ekonomik dhe për peshkimin rekreativ, në afatin e paraparë dhe nuk paguan kompensim për peshqit e gjuajtur nga peshkimi meliorativ dhe seleksionues (neni 24, paragrafi 3, neni 46 dhe neni 58, paragrafi 5);

2) bën peshkim ekonomik në rajonet e peshkimit dhe në zonat e peshkimit (në kundërshtim me nenin 25, paragrafi 1 të këtij ligji);

3) nuk i zbaton masat e parapara me bazën e peshkatarisë dhe me planin vjetor (neni 31, paragrafi 1, alineja 1, neni 47, paragrafi 1, alineja 1);

4) në qoftë se lëshon leje për peshkim rekreativ, në kundërshtim me nenin 32, paragrafi 2 të këtij ligji;

5) nuk përmbush dhe nuk mban evidencë ditore (neni 33, paragrafi 1, neni 57, paragrafi 4);

6) bën peshkim ekonomik (në kundërshtim me nenin 37, paragrafi 1 të këtij ligji);

7) gjuan peshq mbi sasinë e përcaktuar me bazën e peshkatarisë dhe me planin vjetor (neni 42, paragrafi 2);

8) objektet lundruese nuk janë regjistruar dhe dukshëm të shënuar, dhe aletet e peshkimit nuk janë vulosur me plumb dhe të evidentuar (nenin 38);

9) në mënyrë të paligjshme të ekonomizimit i keqëson veçoritë hidrologjike, fiziko-kimike dhe biologjike të ujit (neni 47, paragrafi 1, alineja 3).

10) nuk mban dhe nuk dorëzon evidencë për numrin e lejeve të lëshuara, dhe evidencë për peshqit e gjuajtur (nenin 50, paragrafi 5);

11) shet leje për peshkim rekreativ, me çmime më të larta se ato të paraparat (neni 51);

12) bën peshkim ekonomik në ujërat të cilat u takojnë rajoneve të shpallura si parqe nacionale (neni 57, paragrafi 2);

13) bën peshkim meliorativ dhe seleksionues pa leje (neni 58, paragrafi 1);

14) merren me akuakulturë, ndërsa nuk janë të regjistruar në regjistër dhe nuk posedojnë leje për rritjen e peshqve (neni 61, paragrafi 63);

15) rrit peshq që nuk janë të regjistruar në lejen (neni 67);

16) nuk dorëzon të dhëna për peshqit e gjuajtur (neni 65, paragrafi 1, alineja 2);

17) nuk mbajnë evidencë për prodhimin dhe për shitjen e peshqve sipas llojeve (neni 66, paragrafi 2 të këtij ligji);

18) bën qarkullim të peshkut, në kundërshtim me nenin 70;

19) nuk i shfrytëzojnë pikat për organizimin e peshkimit sportiv, në rajonet e peshkimit dhe në zonat e peshkimit (neni 72);

20) nuk lëshon dokumente shoqëruese (neni 73);

21) peshkon në kundërshtim me nenin 85 të këtij ligji;

22) nuk e bën mbrojtjen e peshqve (neni 86);

23) nuk ka themeluar shërbim për ruajtjen e peshqve (nenin 86, paragrafi 2);

24) futja e llojeve të reja të peshqve ose e ikrës së pllenuar nga llojet e reja të peshqve, në kundërshtim me nenin 88 të këtij ligji;

25) lëshon në qarkullim peshq në gjendje të gjallë (neni 89);

26) ekonomizimi me peshqit për të cilët nuk e ka përpiluar bazën e peshkatarisë, ekonomizim në qoftë se nuk është marrë aprovim për planin vjetor, ekonomizim në kundërshtim me bazën e peshkatarisë dhe me planin vjetor; gjuetia e peshqve gjatë kohës së pllenimit të peshqve ose gjatë zonës së mbyllur të gjuetisë; gjuetia e peshqve në ujërat e peshkimit të cilat përkohësisht ose përhershëm janë të ndaluara për peshkim; gjuetia e peshqve nën madhësinë e caktuar dhe mbi sasinë e lejuar; ndotja e ujit të peshkimit me materie të dëmshme dhe të rrezikshme të cilat mund ta ndryshojnë ose ta keqësojnë kualitetin ekzistues të ujit të peshkimit ose të një pjese të tij dhe në atë mënyrë të rrezikohen peshqit dhe organizmat tjera shtazore ose bimore; ndarja me zdatka të përkohshme ose të përhershme, të cilat e pengojnë kalimin e peshqve respektivisht shterjen e ujit të peshkimit; peshkëzimi me lloje të reja të peshqve pa pëlqimin paraprak të ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave; gjuetia e peshqve në regjim dhe kualitet të ndryshuar të ujërave; gjuetia e llojeve të peshqve të rrallë dhe të rralluar në pjesë të caktuara ose në të gjitha ujërat e peshkimit; gjuetia e peshqve mbi sasinë e paraparë në bazën e peshkatarisë dhe me planin vjetor, dhe lëvizja ose qëndrimi në afërsinë e drejtpërdrejtë të ujërave të peshkimit duke bartur rrjetë, eksplozivë ose mjete të tjera të ndaluara për peshkim; (neni 93) dhe

27) bën shitjen e rrjeteve, në kundërshtim me nenin 94;

Gjobjë në shumë prej 1.000 deri në 2.000 euro në kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet personit përgjegjës në personin juridik, për kundërvajtjen e bërë nga paragrafi 1 i këtij neni.

Sanksioni për kundërvajtje, ndalesa për kryerjen e profesionit, e veprimtarisë ose e detyrës në kohëzgjatje prej një deri në pesë vjet, do t'i kumtohet personit përgjegjës në personin juridik, për kundërvajtjen e bërë nga paragrafi 1 i këtij neni.

Neni 111

Gjobjë në shumë prej 2.500 deri në 5.000 euro në kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit juridik nëse:

1) në afatin e përcaktuar, nuk e paraqet planin vjetor për ekonomizimin me peshqit dhe raportin vjetor për realizimin e planit vjetor (neni 17 dhe neni 18);

2) në afatin e përcaktuar, nuk dorëzon formularë të përmbushur për evidencën ditore (neni 33, paragrafi 2);

3) nuk lejon bërje të peshkimit rekreativ dhe sportiv (neni 34);

4) nuk ka lëshuar legjitimacion për peshkim ekonomik (neni 36);

5) nuk e mban me vete legjitimacionin gjatë peshkimit ekonomik (neni 36, paragrafi 3);

6) peshkimi në kundërshtim me nenin 39 dhe 85 të këtij ligji;

7) i lëshon leje personit i cili nuk posedon legjitimacion për peshkim sportiv (neni 50, paragrafi 4);

8) nuk përcakton dhe dukshëm nuk shënon, pika të shitjes – vende në të cilat do të shiten lejet (neni 52, paragrafi 3);

9) shet leje për peshkim rekreativ, jashtë pikave të shitjes (neni 52, paragrafi 3);

10) shet leje, pa pëlqimin e ministrit të Bujqësisë, të Pylltarisë dhe të Ekonomisë së Ujërave (neni 51);

11) nuk dorëzon plan për mbajtjen e garave në peshkimin sportiv (neni 54, paragrafi 4);

12) nuk dorëzon raport për punën e kryer (neni 58, paragrafi 4 dhe neni 59, paragrafi 6);

13) nuk e lajmëron koncesionarin në afatin e paraparë (neni 59, paragrafi 5);

14) leja për akuakulturë, nuk është varur në vend të dukshëm (neni 66, paragrafi 1);

15) institucioni i autorizuar, nuk i kryen detyrat e definuara me marrëveshjen për bashkëpunim (neni 78);

16) Federata, nuk i kryen detyrat dhe nuk dorëzon raport për kryerjen e punëve në afatin e paraparë (neni 82, paragrafi 1 dhe 3) dhe

17) nuk ka lëshuar legjitimacion për rojtarin e peshqve (neni 86, paragrafi 3);

Gjohë në shumë prej 500 deri në 1.000 euro në kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet personit përgjegjës në personin juridik, për kundërvajtjen e bërë nga paragrafi 1 i këtij neni.

Neni 112

Gjohë në shumë prej 2.500 deri në 5.000 euro në kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit fizik nëse:

1) bën peshkim ekonomik në zonat e peshkimit, pa legjitimacion për peshkim ekonomik (neni 36, paragrafi 1);

2) bën peshkim ekonomik në kundërshtim me nenin 37;

3) nuk përmbush dhe nuk mban evidencë ditore (neni 33, paragrafi 1 të këtij ligji);

4) gjuan peshq mbi sasinë e përcaktuar me bazën e peshkatarisë dhe me planin vjetor (neni 31, paragrafi 1, alinea 1);

5) objektet e lundrimit, nuk janë regjistruar dhe dukshëm të shënuar dhe aletet e peshkimit nuk janë vulosur me plumb dhe të evidentuar (neni 38);

6) merren me akuakulturë, ndërsa nuk janë të regjistruar në regjistër dhe nuk posedojnë leje (neni 61 dhe neni 63);

7) nuk dorëzon të dhëna për peshqit e gjuajtur (neni 65, paragrafi 1, alinea 2);

8) nuk mbajnë evidencë, për prodhimin dhe për shitjen e peshqve sipas llojeve (neni 66, paragrafi 2);

9) rrit peshq që nuk janë të regjistruar në lejen (neni 67);

10) gjuan peshq në kundërshtim me nenin 68, paragrafi 1 të këtij ligji;

11) nuk e shënon brezin rreth basenit të peshqve (neni 68, paragrafi 2);

12) bën tregti me peshq në kundërshtim me nenin 70 të këtij ligji;

13) nuk shfrytëzojnë pikë për organizimin e peshkimit ekonomik në rajonet e peshkimit dhe në zonat e peshkimit (neni 72);

14) Nuk lëshon dokumente shoqëruese (neni 73);

15) futja e llojeve të reja të peshqve ose e ikrës së pllenuar, nga llojet e reja të peshqve në kundërshtim me nenin 88 të këtij ligji;

16) lëshon në qarkullim peshq në gjendje të gjallë (neni 89);

17) gjuetia e peshqve gjatë kohës së pllenimit të peshqve ose gjatë zonës së mbyllur të gjuetisë; gjuetia e peshqve në ujërat e peshkimit të janë cilat përkohësisht ose përhershëm të ndaluara për peshkim; gjuetia e peshqve nën madhësinë e caktuar dhe mbi sasinë e lejuar; ndotja e ujit të peshkimit me materie të dëmshme dhe të rrezikshme të cilat mund ta ndryshojnë ose ta keqësojnë kualitetin ekzistues të ujit të peshkimit ose të një pjese të tij dhe në atë mënyrë të rrezikohen peshqit dhe organizmat tjera shtazore ose bimore; ndarja me zdatka të përkohshme ose të përhershme, të cilat e pengojnë kalimin e peshqve respektivisht shterjen e ujit të peshkimit; gjuetia e peshqve në regjim dhe kualitet të ndryshuar të ujërave; gjuetia e llojeve të peshqve të rrallë dhe të rralluar në pjesë të

caktuara ose në të gjitha ujërat e peshkimit; lëvizja ose qëndrimi në afërsinë e drejtpërdrejtë të ujërave të peshkimit duke bartur rrjetë, eksplozivë ose mjete të tjera të ndaluara për peshkim (neni 93) dhe

18) bën shitjen e rrjeteve në kundërshtim me nenin 94 të këtij ligji.

Neni 113

Gjohë në shumë prej 100 deri në 1.000 euro në kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit fizik nëse:

1) nuk e mban me vete legjitimacionin për peshkimin ekonomik (neni 36, paragrafi 3);

2) bën peshkim rekreativ pa leje (neni 40);

3) bën peshkim rekreativ, jashtë zonave të përcaktuara rekreative (neni 41);

4) leja për akuakulturë, nuk është varur në vend të dukshëm (neni 66, paragrafi 1)

5) gjuan peshq në kundërshtim me nenin 68, paragrafi 1 të këtij ligji;

6) lëviz ose qëndron në afërsinë e drejtpërdrejtë të ujërave të peshkimit, ndërsa nuk posedon leje për peshkim rekreativ dhe

7) refuzon të legjitimohet dhe ta tregojë lejen, para organeve të autorizuar (neni 87 dhe neni 109).

Neni 114

(Konfiskimi i gjahut, i mjeteve të peshkimit dhe i pajisjes)

Për kundërvajtjet e bëra nga nenet 110, 111, 112 dhe 113 të këtij ligji, përveç gjohës do të kumtohet edhe masë e veçantë kundërvajtës, konfiskimi i gjahut, i mjeteve të peshkimit dhe i pajisjes me të cilën është bërë kundërvajtja.

Neni 115

(Procedurat, barazimi dhe ndërmjetësimi)

Procedurat për zbatimin e sanksioneve të kundërvajtjes sipas këtij ligji, do të udhëhiqen para gjuqit kompetent.

Barazimi dhe ndërmjetësimi sipas dispozitave të këtij ligji, nuk do të bëhet.

XIV. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 116

Rregullat e parapara me këtë ligj, do të miratohen brenda një viti nga dita e hyrjes së këtij ligji në fuqi.

Deri në nxjerrjen e rregullave të parapara me këtë nen, do të zbatohen rregullat që kanë qenë në fuqi deri në ditën e hyrjes së këtij ligji në fuqi.

Neni 117

Marrëveshjet e lidhura për shfrytëzimin fondit të peshqve nga ujërat e peshkimit, në bazë të Ligjit për peshkatarinë ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë", numër 62/1993) vazhdojnë të vlejnjë deri në skadimin e afatit për vlefshmërinë e tyre.

Neni 118

Subjektet që merren me akuakulturë, janë të obliguar që brenda një viti nga dita e hyrjes së këtij ligji në fuqi, ta harmonizojnë punën e vet me dispozitat e këtij ligji.

Neni 119

Me ditën e hyrjes së këtij ligji në fuqi, pushon të vlejnjë Ligji për peshkatarinë ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë", numër 62/1993).

Neni 120

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

89.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА СТОЧАРСТВОТО

Се прогласува Законот за сточарството, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-104/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН ЗА СТОЧАРСТВОТО

І. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1 (Содржина на Законот)

Овој закон ги определува целите на сточарството, условите и начинот на држење на добитокот, одржливото сточарство, начините на одгледување на добитокот, програмите за одгледување, промената и заштитата на особините на домашните животни, преносот на селекциските достигнувања во одгледувањето, заштитата на генетската варијабилност, генетските резерви и автохтоните видови, стручните задачи и услуги на подрачјето на сточарството, како и ген банки во сточарството, признатите организации во сточарството, образовната и истражувачката работа во сточарството, производството и прометот со приплоден материјал, начини на обезбедување на средства за спроведување на одгледувачките програми, како и надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон.

Член 2 (Предмет на Законот)

Одредбите од овој закон се однесуваат на држење и одгледување на домашните животни, и тоа: копитари, говеда, биволи, свињи, овци, кози, живина, пчели, како и на други видови животни кои се стопанско корисни (во натамошниот текст: добиток).

Член 3 (Цели на Законот)

Целта на овој закон е уредување на сточарството заради обезбедување на квалитетен приплоден материјал, производство на квалитетни производи од анимално потекло, заштита на биолошката разновидност во сточарството и ген банките на добитокот, како и обезбедување на негово непречено држење и одгледување преку:

- подобрување, односно одржување на особините на добитокот,
- заштита на разновидноста на геномите и автохтоните раси и/или линии,

- заштита на земјоделско земјиште при негово искористување од аспект на сточарството,
- задоволително производство на квалитетни производи од анимално потекло,
- благосостојба на добитокот,
- спроведување на принципите за одржливо сточарство,
- обезбедување на биолошката разновидност во сточарството,
- спречување на негативните последици од размножувањето во сродство,
- спроведување на зоохиgienски и етолошки нормативи,
- спроведување на нормативите за заштита на околината и просторот,
- остварување на правата и обврските на држатели и одгледувачите, како и на признатите организации во сточарството,
- изведување на стручни задачи во сточарството,
- користење на резултатите од стручната, советодавната, истражувачката и образовната работа во областа на сточарството,
- обележување и регистрација на добитокот заради одгледувачки цели,
- користење на информатички системи во сточарството,
- уредување на прометот со приплоден материјал и
- обезбедување на безбедноста на луѓето при држењето и одгледувањето.

Член 4 (Поими)

Поимите употребени во овој закон го имаат следно значење:

1. **Автохтони раси** се раси на добиток кои настанале на подрачјето на Република Македонија;
2. **Анимална биотехнологија** ги означува сите дозволени биотехнолошки методи, односно постапки при одгледувањето на добитокот;
3. **Арско губре** е животински измет, урина и кал и истото се користи како шталско губриво и течно губриво;
4. **Биолошка разновидност во сточарството** е дел од биолошката разновидност во земјоделството која се однесува на сточарството и сточарското производство;
5. **Биолошки тестови** се сите постапки за утврдување на ефектите на одредени гени. Биолошките тестови се изведуваат согласно со прописите и програмата за одгледување;
6. **Вкрстување на виши организми** е парење на генетско различни индивидуи од спротивен пол;
7. **Генетска варијабилност** е разновидност на геномите;
8. **Генетска вредност на животното** е вредноста на генотипот на животното;
9. **Генетска резерва** е минимален број на животни од двата пола, дози на животинско семе, јајце клетки или ембриони, кои мора да бидат во резерва согласно со одгледувачката програма и за обезбедување на заштита на генетската разновидност за одделна раса, како и обезбедување на размножувањето на добитокот во вонредни услови;
10. **Генетски напредок** е напредок на популацијата кој е резултат на подобрувањето на генетската основа;
11. **Геном** е збир на сите гени во клетката;
12. **Генска банка** е контролирано одгледување на добиток, односно чување на приплоден материјал со цел да се заштити биолошката разновидност на добитокот;

13. **Генски тест** е утврдување на присуството на одреден ген кај животните;

14. **Добра сточарска пракса** е држење на добиток на начин кој овозможува благосостојба на добитокот и со почитување на природната состојба на земјоделскиот простор, која обезбедува зачувување на плодноста на почвата согласно со начелата за одржлив развој, а исто така, овозможува и производство на безбедни анимални производи;

15. **Домашни животни** се животни кои човекот ги чува за стопанска корист, кои живеат под негова заштита и грижа, редовно се размножуваат и не се слободно пуштени во природата;

16. **Држател на добиток** е лице кое се грижи за добитокот;

17. **Држење добиток** подразбира грижа, односно сместување, исхрана, напојување, чистење и нега на добитокот, како и усогласување на условите за негово одгледување, согласно со прописите;

18. **Еколошки норматив** е дозволеното оптоварување на животната средина при држење на добиток;

19. **Еколошки процеси** и системи се природни меѓусебни односи на организмите и околината во којашто живеат;

20. **Етолошки нормативи** се нормативи кој на добитокот му го обезбедуваат оној минимум кој се уште овозможува карактеристично однесување за видот, како и негова благосостојба;

21. **Земјоделски имот** опфаќа земјоделски земјишта, добиток, повеќегодишни насади, шуми, земјоделска и шумска механизација и опрема, објекти и други средства за производство, кои се употребуваат за вршење на земјоделска дејност;

22. **Зоохигиенски нормативи** ги определуваат минималните услови за држење на добиток;

23. **Испаша на пчели** е организирано искористување на капацитетот на дефинираните реони со медоносна флора според правилата за редот на испаша;

24. **Контролен тест** е избран начин на мерење и споредба на одделни својства од различни раси, линии или крстоски на одделни видови добиток;

25. **Линија е група** на домашни животни кои имаат една или повеќе заеднички својства, според кои се разликуваат од другите домашни животни од иста раса или од одделен хибрид;

26. **Матична книга** е секоја книга, датотека, електронски медиум или друг пишан документ во кој се запишани сите приплодни грла, односно список на приплоден добиток, кои со одгледувачките програми исполнуваат одредени услови и се избрани за размножување;

27. **Мелез** е животно добиено со парење меѓу различни раси;

28. **Мешано животинско семе** е соединето семе од два или повеќе приплодни од ист вид;

29. **Наследство** е целосната генетска информација која ја имаат плодните грла во популацијата;

30. **Одгледување на добиток** опфаќа грижа, зафати и постапки за нивно генетско искористување кои не се посебно уредени со други прописи;

31. **Одгледувач е правно лице** кое се занимава со одгледување на приплоден добиток и по правило е нивен сопственик;

32. **Одгледувачка програма** се методите и мерките за одгледување на приплоден добиток од одреден вид и раса;

33. **Парење во сродство** е парење на добиток кој има познат заеднички предок;

34. **Популација** е група на добиток од ист вид кој може да се размножува непречено и е вклучен во одгледувачките програми;

35. **Приплоден материјал** се приплодни грла, јајца за лежење, семе од животни, јајце клетки и ембриони;

36. **Приплодна вредност** е дел од генетската вредност на добитокот која се пренесува на потомците;

37. **Приплодно грло** е оценета и избрана единка која ги исполнува пропишаните услови од одобрената одгледувачка програма;

38. **Провиниенца** е трговско име за приплодна живина која е одгледувана во затворено јато и е вршена селекција за најмалку пет генерации. Крајниот резултат од вкрстувањето го има истото име;

39. **Програма за селекција** е начинот на тестирање, оценка, одбирање и план за користење на оценетите, одбраните и признатите приплодни грла за постигнување на целите на одгледувањето;

40. **Производи од анимално потекло се месо**, млеко, јајца, мед, матичен млеч и други производи од анимално потекло;

41. **Промет со добиток и приплоден материјал** е увоз, извоз, транзит и продажба, односно секој вид на отстапување на трето лице;

42. **Пчелно семејство** е рој од пчели на восочно саќе во пчелно живеалиште (кошница, трмка и друго) кое се состои од една матица, пчели работнички во текот на целата година и трутови во текот на производната сезона;

43. **Раса** е фенотипски или географски подвид на домашни животни, за која е карактеристична фреквенцијата на гените која ги одделува од другите животни од ист вид;

44. **Сопственик на добиток** е правно или физичко лице кое е имател на добиток и/или се грижи за нив;

45. **Тестирање на добиток** е пропишан начин за мерење на одделни својства на добитокот;

46. **Тестна станица** е одобрена институција за мерење на својствата на добитокот за потребите на одгледувачките програми и за потребите на контролните тестови, како и за одгледување на приплодни машки грла;

47. **Технологији и начини на држење** се технолошко-технички постапки во држењето на добиток;

48. **Трансгени домашни животни се животни** кај кои трајно е променет нивниот геном со додавање, одземање или замена на генетски материјал (одреден ген, ДНК елементи);

49. **Увоз на добиток** е секој внес на приплоден материјал на царинското подрачје на Република Македонија, освен внесување заради транзит и привремен увоз на приплоден добиток за натпреварување и изложби;

50. **Условно грло (УГ)** е пропишана единица за споредување меѓу видовите и категориите на добиток;

51. **Харемско парење** е слободно парење на едно или повеќе приплодни машки грла со група од приплодни женски грла;

52. **Хетерозис означува** зголемување на растот, плодноста, животната сила (вигор) и други својства на потомците на генетски различни родители;

53. **Хибрид** е животно добиено со парење на чисти раси и/или линии на приплоден добиток;

54. **Центар за осемнување** е правно лице кое произведува, врши промет и организира соодветни форми за изведување на осемнување и/или одгледува приплодни грла и

55. **Фармска книга** е пропишан документ за сите податоци кои ги води држателот/сопственикот на добиток.

II. ДРЖЕЊЕ НА ДОБИТОК

Член 5

(Начин и технологии на држење)

Држењето на добиток се изведува на начин со кој се постигнуваат целите од членот 3 на овој закон.

Добитокот мора да се држи согласно со прописите и принципите на добрата сточарска пракса како дел на добрата земјоделска пракса.

При држењето на добитокот се дозволени само технологии и начини кои ги исполнуваат етолошките нормативи и се во согласност со начелата кои ги уредуваат должностите на луѓето кон природата, пред се во смисла на траен развој на сите облици на живеење.

Член 6

(Благосостојба на добитокот)

Добитокот треба да се држи, храни и одгледува на начин кој ги задоволува неговите биолошки потреби, телесни функции и однесување, да не се пречекорува неговата способност за прилагодување и со него да се постапува согласно со прописите кои ја уредуваат оваа материја.

Исхраната, негата и сместувањето на добитокот треба да се соодветни на физиолошките, етолошките и другите потреби на добитокот.

По исклучок од ставот 2 на овој член присилна исхрана на добитокот е дозволена во случаи за нивно преживување, здравствени причини и истражувачки цели.

Транспортот, колењето и усмртувањето на добитокот мора да се изведуваат согласно со прописите кои ја уредуваат оваа материја.

За држење на посебни видови приплоден добиток, а заради зачувување на квалитетот на истите министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство (во натамошниот текст: министерот) може да пропише посебни критериуми.

Член 7

(Држење во заштитени подрачја и дислоцирање)

Кога со посебен пропис се заштитува подрачјето на кое се наоѓаат земјоделски земјишта, наменети за сточарство, е потребно пред заштитувањето на ова подрачје да се добие мислење од министерот.

Кога со пропис со кој се заштитува одредено подрачје кое го опфаќа обемот или условите за држење на добитокот, сопственикот на добитокот има право на надоместок, при што за загуба и/или намалување на доходот од недвижнина се зема предвид и загубата и/или намалувањето на доходот.

Надоместокот од ставот 2 на овој член го обезбедува субјектот кој е задолжен за спроведување на прописот со кој се заштитува одредено подрачје.

Кога заради јавен интерес е нужно преселување на земјоделското стопанство земјоделскиот имот од постојната локација на нова локација, предлагачот мора да обезбеди средства за таквата мерка.

Член 8

(Држење на добитокот)

При држењето, одгледувањето, транспортот и другите постапки со добитокот е потребно да се обезбеди таков начин на однесување кој најмногу им одговара на одделните видови и категории на добиток и да се спречи или отстрани неправилноста или недостатокот во начинот на нивното држење и одгледување кои можат негативно да влијаат врз благосостојбата и здравјето на добитокот.

За болниот, повредениот и изнемоштениот добиток држателот на добитокот е должен да обезбеди посебна нега и соодветна грижа, а во случаите кога е потребно да обезбеди и одделен простор за одделни намени.

При држењето на добитокот се забранети однесувања кои би можеле да му нанесат болки, страдање или повреди на добитокот.

Член 9

(Непречено држење)

Сопственикот, односно држателот добитокот може непречено да го сместува на земјоделски површини и во објекти за држење, кои се негова сопственост или пак ги има изнајмено или закупено, а во случај на одгледување пчели и на необработливите земјоделски земјишта, доколку држењето го извршува согласно со прописите.

Никој не смее со противправно однесување да му пречи на сопственикот, односно држателот на добиток при изведувањето на непреченото држење, доколку држателот истото го изведува според прописите.

Член 10

(Земјоделска инфраструктура)

За изведување на држењето е потребно обезбедување на соодветна земјоделска инфраструктура (огради, пристапи до земјоделските земјишта и земјоделските имоти, земјоделски објекти, на планини и слично).

Држателите на добиток согласно со овој закон и другите прописи, можат да постават и употребуваат потребна земјоделска инфраструктура која му обезбедува непречено држење на добитокот.

Член 11

(Обученост на држателот на добиток)

Држателот на одделни видови на добиток е должен да има соодветна обука за држење и постапување со добитокот, исхраната на добитокот, добиточните производи и постапката со арското ѓубре.

Степенот и видот на обученоста зависат од барањата на работата при држењето на добитокот.

Начинот на вршење на обуката од ставот 1 на овој член, во зависност од видот на добитокот, го пропишува министерот.

Член 12

(Зоотехнички работи)

Сопственикот/држателот на добиток согласно со прописите кои ја уредуваат материјата од областа на ветеринарното здравство, може самиот на сопствената фарма да ги изведува следниве работи, и тоа:

- прва помош (троакирање, сондирање, запирање на крварење, санирање на рани, помош при породување),
- кастрација на прасиња, помлади од една недела,
- давање на препарати со железо против анемија на прасиња орално,
- сечење на опашките кај прасиња и јагниња до четвртиот ден од раѓањето,
- обезбедување на млади категории на добиток,
- брусење на забите кај прасињата на првиот ден од раѓањето,
- грижа и нега за чапунки, копитата и одржување на хигиената на добитокот,
- припуст,
- проверка на бременоста со помош на апарат,

- користење и давање на дозволени фармаколошки средства кои не се поврзани со издавање на рецепт,
- дезинфекција и дезинсекција на сточарските објекти со дозволени средства,
- нега и стрижење на влакната, како и на волната,
- одредување на пол на еднодневни пилиња, како и сечење на крила и клунови на пилињата и
- сечење на крилата на матиците и други пчеларски работи.

Сопственикот/држателот на добиток мора да биде обучен за изведување на зоотехничките работи од ставот 1 на овој член на организирани форми на обука согласно со членот 75 од овој закон.

Член 13 (Арско ѓубре и ѓубрење)

Арско ѓубре и компост согласно со прописите кои ја уредуваат оваа материја и добрата земјоделска пракса, се користат за ѓубрење на земјоделските земјишта на начин кој обезбедува снабдување на растенијата со хранливи материи и зачувување на плодноста на почвата. Арското ѓубре и компостот во овој случај не се сметаат за отпадоци.

Со арското ѓубре, кое нема да се употреби за ѓубрење согласно со ставот 1 на овој член, се постапува согласно со прописите кои ја уредуваат оваа материја.

Член 14 (Катастар на пчелните пасишта, ред за испаша и програма за прогноза медањето)

Катастарот на пчелните пасишта е база на податоци за определување на капацитет на дефинирани реони со медоносна флора. Катастарот се води како јавна услуга за стручни задачи во сточарството на подрачјето на следењето и прогнозата на медањето во пчеларството.

Пчеларскиот ред за испаша ги определува правилата за организиран превоз до пчелните пасишта, одредени со катастарот за период од пет години. Испаша на пчелите е дозволена само врз основа на потврдениот пчеларски ред за испаша и на начин кој го определува пчеларскиот ред за испаша. Пчеларскиот ред за испаша го предлагаат признатите организации на пчеларите. Доколку на одделно пчелно пасиште има повеќе признати организации на пчелари, истите мора да приложат заеднички предлог за пчеларски ред на испаша на тоа пасиште. Доколку на одредено подрачје нема призната организација на пчелари или доколку истата не предлага ред за испаша, истиот го предлагаат повисоките форми на организирање. Признатата организација на пчеларите го води и управува пчелното пасиште на подрачјето на дејствување.

Повикот за доставување на предлозите за пчеларскиот ред за испаша признатите организации на пчеларите се објавува јавно.

Признатите пчеларски организации подготвуваат програма за следење и прогноза на медањето во пчеларството. Програмата пред се содржи:

- подрачје на дејствување,
- начин на собирање на податоците и
- критериуми и начин на известување на корисниците.

Подеталните критериуми за катастарот на пчелните пасишта, пчеларскиот ред за испаша и програмата за прогноза на медањето во пчеларството ги пропишува министерот.

III. ОДРЖЛИВО СТОЧАРСТВО

Член 15 (Конвенционално и одржливо сточарство)

Конвенционалното сточарство претставува начин за држење и одгледување на добиток, кои дозволуваат користење на дозволени системи за држење.

Одржливото сточарство е ползна земјоделска дејност за животната средина која може да се изведува на земјоделските имоти и не го нарушува одржливото растително производство. Одржливото сточарство се изведува особено како:

- интегрирано сточарство - одгледување на добиток на земјоделски имот или на подрачје со цел да се постигне максимално кружење на материите на имотот или на подрачјето, така што внесот на материите да не смее да го пречекори изнесувањето,
- органско сточарство - одгледување на добиток, кое се изведува претежно според природни методи и постапки кои се уредени со прописи кои ја уредуваат оваа материја и
- биолошко динамично сточарство - држење на добиток со почитување на органското сточарство и истото кореспондира со барањата на биодинамичкото земјоделство, со почитување на природните законитости при одгледувањето на добитокот.

IV. ОДГЛЕДУВАЊЕ НА ДОБИТОК И ОДГЛЕДУВАЧКИ ПРОГРАМИ

Член 16 (Заедничка основна програма за одгледување на добиток)

За спроведувањето на целите на овој закон Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (во натамошниот текст: Министерството), носи заедничка основна програма за одгледување добиток (во натамошниот текст: ЗОПОД) за период од десет години.

ЗОПОД особено содржи:

- одгледувачки цели,
- правци за одгледување на одделни видови, раси, хибриди и провиниенции на добиток,
- одгледувачки методи и начин на реализација,
- начин на објавување и достапност на резултати и
- средства за непрекинато спроведување на програмата.

Член 17 (Обезбедување на спроведување на ЗОПОД)

Средствата од членот 16 став 2 алинеја 5 на овој закон наменети за непрекинато спроведување на активностите од ЗОПОД се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

ЗОПОД се спроведува на целата територија на Република Македонија, а резултатите од реализацијата се јавни и достапни.

Член 18 (Програми за одгледување на одделни видови и раси на добиток)

Врз основа на членот 16 став 2 алинеја 2 од овој закон се изработуваат програми за одгледување на одделни видови и раси на добиток за период од пет години (во натамошниот текст: одгледувачки програми).

За секој вид, односно раса на добиток може да има една или повеќе одгледувачки програми.

Одгледувачките програми ги реализираат активно-стите дефинирани согласно со ЗОПОД, а особено содржат:

- цели на одгледувањето,
 - големина на популацијата,
 - методи на одгледување,
 - програми за селекција,
 - развојни, истражувачки и стручни задачи за потребите на зголемувањето на ефикасноста при спроведувањето на програмата,
 - мерки за унапредување на одгледување на добиток и за обезбедување на ширењето на генетскиот напредок што ќе влијаат на подобрување на квалитетот на производи од животинско потекло,
 - годишни програми за користење на одделни машки приплодни грла и начинот на објавувањето на добиените резултати и
 - зоотехнички стандарди.
- Зоотехничките стандарди од ставот 3 алинеја 8 на овој член се однесуваат на критериумите за промет со приплоден материјал, условите, постапката и начинот на водење на матични книги и регистри, содржината на зоотехничките документи, критериумите за прифаќање на животните за приплод, методите за следење на карактеристиките и оценување на генетската вредност, како и критериумите за признавање на организациите на одгледувачи.

Член 19

(Одобрување на одгледувачки програми)

Министерот ги одобрува одгледувачките програми по претходно поднесено барање до Министерството, ако со нив:

- соодветно се унапредува сточарството согласно со одредбите на овој закон и со нејзиното спроведување да се постигнат целите на одгледувањето,
- се обезбедува контрола на производноста или работна способност и други карактеристики на добитокот,
- се остварува генетски напредок на популацијата за која се однесуваат (спроведуваат),
- се потврдува дека популацијата на приплодните грла на која се спроведува е доволно голема,
- се обезбедени избрани методи и начини за проверка на потеклото на приплодниот добиток,
- приплодните животни, кои се вклучени во програмата, се обележани на пропишаниот начин така што да биде можно да се утврди нивното потекло,
- се осигурани стручни, технички и организациони предуслови за спроведување на одгледувачката програма,
- е вклучен соодветен стручен тим за спроведување на одгледувачката програма,
- е осигурано стручно водење на сета пропишана одгледувачка документација,
- се обезбедени генетски резерви,
- се осигурува генетска варијабилност и биолошка разновидност,
- се осигурани услови за спречување на парење во сродство, освен во случаи ако поинаку не е предвидено со истата и
- е обезбеден систем за внатрешна контрола над клучните работи во изведувањето на одгледувачката програма и програмата за селекција.

Барањето за одобрување на одгледувачките програми се поднесува до Министерството од страна на правни лица регистрирани согласно со прописите кои

ја уредуваат оваа материја. Со одобрувањето на одгледувачките програми соодветно се признаваат и правните лица како одгледувачи на добиток (во натамошниот текст: признати организации на одгледувачи).

За признатите организации на одгледувачи Министерството води регистар.

Одгледувачките програми кои ги обезбедуваат активностите предвидени во членот 18 од овој закон ги одобрува министерот по претходно добиено мислење од Советот од членот 57 на овој закон.

На предлог на советот од членот 57 на овој закон одделни одгледувачки програми и/или нивни делови претставуваат задачи на јавни услуги согласно со членот 62 од овој закон.

Формата, содржината и начинот на водење на регистарот од ставот 3 на овој член ги пропишува министерот.

Член 20

(Програма за селекција)

Програмата за селекција го определува начинот на тестирање, оценување, рангирање, одбирање на добитокот, како и планот за користење на приплодниот добиток за постигнување на целите на одгледувањето. Селекциската програма е задолжителен составен дел на одгледувачката програма.

Методите за прогноза на одгледувачката вредност и оценувањето на приплодниот добиток се задолжителни составни делови на програмата за селекција.

По одобрувањето на одгледувачката програма, доколку е потребна промена или употреба на нови методи за прогноза на вредноста на плодноста и оценување на приплодниот добиток, одлучува министерот врз основа на мислење на Советот од членот 57 на овој закон.

Член 21

(Зоотехнички документи)

Зоотехнички документи се пропишани документи и обрасци за приплодниот материјал, кои ги издава призната организација на одгледувачи, согласно со одобрена одгледувачка програма во својот делокруг и територија на работа.

Формата, содржината на зоотехничките документи, како и начинот на пополнување на обрасците за издавање на зоотехничките документи ги пропишува министерот.

Член 22

(Матична книга)

Признатата организација на одгледувачи за секој одделен вид и раса води матична книга во која се запишува секое приплодно грло кое ги исполнува пропишаните критериуми.

Матичната книга во однос на потеклото и својствата на добитокот е поделена на главни и дополнителни делови.

Формата и содржината на матичната книга, како и критериумите кои треба да ги исполнува приплодниот добитокот за воведување во матичната книга ги пропишува министерот.

Член 23

(Приплоден добиток)

Како приплоден добиток се определуваат и употребуваат приплодни грла кои во времето на полова зрелост се способни за размножување и исполнуваат по-

себни критериуми за одделни видови, раси и хибриди, кои согласно со одгледувачката програма се наменети за размножување.

По исклучок од ставот 1 на овој член како приплоден добиток се определува и употребува и друг добиток, доколку истиот е потребен за тестирање или заради зачувување на расата, линијата, како и заради други основани причини.

За отстапување од пропишаните критериуми за приплоден добиток од ставот 1 на овој член одлучува министерот по претходно мислење добиено од Советот од членот 57 на овој закон.

Посебните критериуми од ставот 1 на овој член ги пропишува министерот.

Член 24

(Потекло и промет на приплоден добиток)

За секое приплодно грло или друг приплоден материјал мора да биде познато потеклото.

Секое приплодно грло наменето за промет мора да е придружено со соодветен зоотехнички и ветеринарно-здравствен документ.

Потеклото на приплодниот добиток може да биде потполно или делумно. За потполно потекло се смета потеклото за кое се познати две или повеќе генерации на предци.

За делумно потекло се смета потеклото за кое не може да се обезбеди познавање на предците во потполност. Минималниот удел на познатото потекло во таков случај го определува одгледувачката програма.

Член 25

(Обележување на приплоден добиток)

За реализација на целите на ЗОПОД и поединечните одгледувачки програми може да се врши дополнително обележување и водење на евиденција на добитокот доколку начинот на идентификација и регистрација на животните согласно со прописите кои ја уредуваат оваа област не соодветствуваат на потребите на овој закон.

Дополнителното обележување од ставот 1 на овој член го вршат признатите организации на одгледувачи.

Начинот на обележувањето на одделни видови на добиток од ставот 1 на овој член, како и формата, содржината и начинот на водењето на евиденција на обрасците се составен дел на одгледувачките програми.

Член 26

(Класи на приплодни грла)

Заради споредување на приплодниот материјал наменет за промет, како и за други потреби при одгледувањето добиток секое приплодно грло мора да биде оценето и распоредено во соодветна класа.

Приплодните грла од ставот 1 на овој член се воведуваат во матичната книга.

Постапките и начините за распоредување на добитокот во класи се определени во одгледувачките програми.

Член 27

(Признавање на нови раси, линии провиниенции и хибриди на добиток)

Признавање на нови раси, линии провиниенции и хибриди на добиток, кои настануваат на територијата на Република Македонија со примена на меѓународно признати и усвоени научни методи, го одобрува министерот на предлог на Советот од членот 57 на овој закон.

Член 28

(Компаративно проверување на новите раси, провиниенции, линии и увезени животни за приплод)

За вклучување на нови раси, линии, провиниенции и хибриди на приплоден добиток од увоз во одобрена одгледувачка програма мора да се изврши компаративно проверување на одредени својства на приплодниот добитокот согласно со истата.

Член 29

(Семе од добиток)

Семе од добиток (во натамошниот текст: семе) се употребува и се пушта во промет ако ги исполнува особено следниве критериуми:

- е добиено и/или чувано во одобрените институции од членот 73 став 2 алинеи 2 и 3 на овој закон,
- е добиено од машини приплодни грла согласно со членот 23 на овој закон,
- е означено и за него се води евиденција,
- е придружено со соодветна зоотехничка документација согласно со членот 21 од овој закон,
- соодветствува со пропишаните критериуми за квалитет и здравствена исправност и
- исполнува други пропишани зоотехнички критериуми.

Кај одделни видови на добиток е дозволено и користење на мешано семе од ист вид на добиток.

Видовите на добиток и начинот на употреба на мешаното семе од ставот 2 на овој член ги пропишува министерот.

Критериумите од ставот 1 на овој член поблиску ги пропишува министерот.

Член 30

(Јајце клетки и ембриони)

Јајце клетките и ембрионите е дозволено да се употребуваат ако ги исполнуваат особено следниве критериуми:

- се добиени и чувани на пропишан начин во одобрена институција за собирање, добивање и пресадување на ембриони,
- потекнуваат од приплодни женски грла кои ги исполнуваат условите за добивање на јајце клетки и ембриони, согласно со одгледувачката програма,
- се означени на пропишан начин, а доколку се работи за женски приплодни грла во кои е пресаден ембрион ознаките се наоѓаат во приемниот лист на грлото а истиот мора да биде означен согласно со прописите,
- да се придружени со соодветна зоотехничка документација согласно со членот 21 од овој закон и
- да соодветствуваат со пропишаните критериуми за квалитет и здравствена исправност.

Одредбите од овој член не се однесуваат на јајцата за лежење од живина и пчелите.

Критериумите од ставот 1 на овој член поблиску ги пропишува министерот.

Член 31

(Манипулација во наследниот материјал и трансгени животни)

Манипулацијата во наследниот материјал на добитокот со методите на генетската технологија е дозволен само за истражувачки цели во затворени, за вакви истражувања опремени објекти со претходно добиена дозвола за изведување на вакви истражувања, која ја издава министерот доколку овој закон и актите донесени врз основа на овој закон поинаку не определуваат.

Комерцијалната употреба на трансгенетски добиток е дозволена само под услови и постапка согласно со прописите кои ја уредуваат оваа област.

**Член 32
(Биолошки и генетски тестови)**

Биолошките и генетските тестови се користат за собирање на информации како поткрепа за одлуките при селекција, за зачувување на автохтоните раси, како и во програмите за обезбедување на биолошката разновидност на добитокот. Генетските тестови се изведуваат според начелата на добрата лабораториска пракса во лаборатории.

Биолошките и генетските тестови мора да обезбедуваат меѓународна споредливост на методите и добиените резултати.

**Член 33
(Тестирање)**

Тестирање на својствата на добитокот се врши на земјоделски имот и/или во одобрени институции - станици за тестирање.

Тестирање на својствата на добитокот на земјоделски имот се врши за сопствени потреби.

Тестирање на својствата на добитокот за потребите на одгледувачките програми и тестирања за други потреби врши одобрена институција која исполнува критериуми во поглед на објектите, опремата и кадрите.

Министерот со решение за одобрување за период од пет години ја одобрува станицата за тестирање.

Постапките и начинот на тестирање кај одделни видови на добиток, како и компаративните тестови се изведуваат согласно со одгледувачката програма на пропишан начин и истите мора да обезбедат меѓународна споредливост.

Обработката на податоците, мерењата и тестирањата, како и пресметката и објавувањето на резултатите го врши одобрената станица за тестирање или признана организација на одгледувачи согласно со одгледувачката програма.

Доколку обработката на податоците, мерењата и тестирањата, како и пресметката и објавувањето на резултатите го врши призната организација на одгледувачи согласно со одгледувачка програма името на стручниот работник одговорен за пресметка и објавување на резултатите мора да биде наведено во актот за признавање на организација на одгледувачи.

Министерството води регистар на станиците за тестирање и врши стручна контрола над нивното функционирање.

Критериумите во поглед на објектите, опремата и кадрите од ставот 3 на овој член, постапките и начините на тестирање кај одделни видови на добиток од ставот 5 на овој член, како и формата и содржината и начинот на водење на регистарот од ставот 8 на овој член ги пропишува министерот.

V. ПРЕНОС НА ДОСТИГНУВАЊАТА НА СЕЛЕКЦИЈАТА ВО ОДГЛЕДУВАЊЕТО НА ДОБИТОК

**Член 34
(Ширење на генетскиот напредок)**

Министерството и признатите организации на одгледувачи мора редовно да го следат ширењето на генетскиот напредок во популацијата на добитокот.

Ширењето на генетскиот напредок се поттикнува со финансирање и кофинансирање на одгледувањето на приплодни машки грла и програми за генетско подобрување на популацијата, како и со финансирање и кофинансирање на задачите со кои се поддржува одржувањето и подобрувањето на генетскиот квалитет на приплодните грла во Република Македонија согласно со ЗОПОД.

**Член 35
(Унапредување на генетската вредност)**

Унапредувањето на генетската вредност на добитокот се врши согласно со одгледувачките програми.

Методите за прогнозирање на генетската вредност мора да бидат научно прифатени и во согласност со важечките зоотехнички методи. Постојаното прогнозирање на генетската вредност се користи при распоредувањето на приплодните грла во квалитативни класи.

Мерењата на својствата и постапките за прогнозирање на генетската вредност мора да бидат споредливи со постапките и методите кои ги определуваат меѓународните организации со кои соработува Република Македонија.

Методите и постапките за мерење на својствата и прогнозирање на генетската вредност ги пропишува министерот.

**Член 36
(Оценување и одбирање на приплоден добиток)**

Користењето на приплодниот добиток е дозволено со претходно оценет и избран приплоден добиток, а за машките приплодни грла мора да се водат зоотехнички документи согласно со одгледувачката програма.

Оценување, одбирање и признавање на приплодни грла се врши како јавна услуга во сточарството.

**Член 37
(Тестирање на производните својства и оценка на генетската вредност)**

Тестирање на производните својства и оцената на генетската вредност на приплодните грла врши одобрената институција од членот 33 на овој закон.

Тестирањето на производните својства и прогнозата на генетската вредност изведени во други држави се признати во Република Македонија доколку резултатите од овие тестирања и оцените се добиени со најмалку еднаков степен на прецизност и меѓусебно се споредливи.

**Член 38
(Размножување на добиток)**

Размножувањето на добиток согласно со овој закон може да се изведува вештачки со осеменување или ембриотрансфер или природно со припуштање, односно парење.

За размножувањето на добиток, без разлика на начинот, се води евиденција и се издава зоотехничкиот документ од членот 21 на овој закон.

**Член 39
(Размножување вон сродство)**

Одгледувачките програми мора да обезбедат размножување кое го почитува најголемиот дозволен коефициент на сродство определен со програмата за селекција, да обезбедат спречување на намалувањето на

виталноста на добитокот, способноста за преживување, плодноста и другите својства на добитокот во наредните генерации како последица на парењето во сродство.

По исклучок од ставот 1 на овој член министерот може да одобри парење во сродство за истражувачки цели, како и во исклучителни случаи (загрозеност на расата, појава на болест и слично) по претходно мислење на Советот од членот 57 на овој закон.

Член 40

(Промет со приплоден добиток)

Добитокот кој се става во промет како приплоден добиток, кој се изложува на манифестации (изложби, саеми, оценувања, лицитации, и слично), кој е наменет за натпреварување (трки со коњи и слично) или се става во промет на друг начин, мора да биде обележан на пропишан начин и да е придружен со соодветен зоотехнички документ.

Начинот на ставање во промет на приплодниот добиток наменет за натпреварувањето од ставот 1 на овој член го пропишува министерот.

Член 41

(Производство на семе)

Производство на семе според овој закон се изведува како стручна задача во сточарството.

Производство на семе наменето за промет врши одобрена институција од членот 73 став 2 алинеја 2 на овој закон, која одгледува потребен број машки приплодни грла за добивање и промет со семе за потребите на една или повеќе одобрени одгледувачки програми и исполнува одредени критериуми во поглед на просторот, кадрите и опремата во зависност од видовите и расите на добиток.

Одобрената институција може да има само машки приплодни грла кои се одбрани согласно со одгледувачките програми, имаат зоотехнички документи за признавање на машкото приплодно грло и има познато потекло.

Одобрената институција е должна да води пропишана документација за машките приплодни грла, за добивањето на семе и евиденција за прометот со семе од сопствено производство и годишно да го известува Министерството.

Подеталните критериуми во однос на приплодниот добиток, просторот, кадрите и опремата од ставот 2 на овој член ги пропишува министерот.

Член 42

(Производство и промет на пчелни матици)

Производство на пчелни матици, според овој закон, се изведува како стручна задача во сточарството.

Производство на пчелни матици наменети за промет врши одобрената институција од членот 73 став 2 алинеја 4 на овој закон согласно со одгледувачката програма на овој вид приплоден материјал и доколку ги исполнува особено следниве критериуми:

- има вработено едно лице со високо образование од областа на биотехнологија,
- поседува опрема за инструментално осеменување и
- има објекти за чување на опрема.

Начинот на одгледувањето и прометот на пчелните матици од ставот 2 на овој член, преместувањето на пчелите и пчелниот приплоден материјал, како и големината на заштитениот појас околу одобреното одгледувалиште на пчелни матици ги пропишува министерот.

Член 43

(Постапка за одобрување на институции и одгледувалишта на пчелни матици)

Институција за производство на семе и одгледувалиште на пчелни матици со решение ги одобрува министерот на претходно поднесено барање до Министерството.

Во решението за одобрување се определува делокругот на работа и територијата на работење на истите. Решението се издава за период од пет години.

За одобрените институции за осеменување и за одобрените одгледувалишта за пчелни матици се водат регистрите во Министерството.

Формата, содржината и начинот на водењето на регистрите од ставот 3 на овој член ги пропишува министерот.

Член 44

(Вршење на осеменување)

Осеменување на приплоден добиток може да вршат одобрени институции од членот 73 став 2 алинеи 2 и 3 на овој закон и други правни лица, кои ги исполнуваат општите критериуми согласно со прописите што ја уредуваат областа и:

- употребуваат семе, кое ги исполнува сите критериуми од членот 29 на овој закон,
- ги извршуваат програмите за осеменување согласно со одгледувачките програми и програмите за селекција,
- пополнуваат, водат и доставуваат документација за видот, квалитетот и испораката на добиеното семе,
- постигнуваат минимални резултати на осеменувањето и
- ги користат и посредуваат со податоците кои се водат во пропишаните бази на податоци.

Согласно со ставот 1 алинеи 1 и 3 од овој член осеменување се врши и на добиток кој не е опфатен со одобрените одгледувачки програми.

Осеменување може да вршат и физички лица ако ги исполнуваат условите од членот 45 на овој закон.

Член 45

(Физички лица кои вршат осеменување)

Физичките лица кои вршат осеменување мораат да бидат стручно квалификувани и да го вршат осеменувањето согласно со членот 44 став 1 на овој закон.

Физичките лица од ставот 1 на овој член треба да бидат доктори по ветеринарна медицина согласно прописите кои ја уредуваат оваа материја, лица кои се вработени или работат кај држателот или одгледувачот и кои се стручно квалификувани.

Физичките лица од ставот 2 на овој член можат да вршат осеменување само на сопствениот добиток.

Вршителите на осеменувањето од ставот 2 на овој член освен докторите по ветеринарна медицина, мора да поседуваат потврда за стручна квалификуваност за изведување на осеменувањето.

Стручната квалификуваност за изведување на осеменувањето од ставот 4 на овој член, физичките лица ја добиваат на организирани форми на обука согласно со членот 75 од овој закон.

Содржината на образецот на потврдата од ставот 4 на овој член ја пропишува министерот.

Член 46

(Исклучоци)

Одредбите на членовите 44 и 45 од овој закон не се применуваат за живина, пчели и куникули.

**Член 47
(Место за парење)**

Место за парење е земјоделски имот и одобрена институција од членот 73 став 2 алинеја 6 на овој закон кој има соодветни објекти и опрема за одделни видови приплоден добиток и на кој се одгледуваат машки приплодни грла и со нив се врши парење на добитокот.

За место за парење не се смета земјоделскиот имот на кој се изведува парење пред се на добиток кој е запишан во регистарот на земјоделскиот имот и на кој се изведува харемско парење на пасишта, иако добитокот е од различни земјоделски имоти.

Објектите и опремата на местото за парење од ставот 1 на овој член во зависност од видот на добитокот, како и определувањето на подрачјето на дејствување на местата за парење ги пропишува министерот.

**Член 48
(Промет со семе)**

Промет со семе вршат одобрените институции од членот 73 став 2 алинеи 2 и 3 на овој закон.

По исклучок од ставот 1 на овој член промет на семе можат да вршат и други правни лица кои ги исполнуваат особено следниве критериуми:

- поседуваат опрема за транспорт на семе,
- располагаат со соодветен објект и
- располагаат со соодветен простор и опрема за чување и одржување на семето.

Поблиските критериуми за вршење на промет со семе од ставот 2 на овој член ги пропишува министерот.

**Член 49
(Осеменување на земјоделски имот)**

Држателите и одгледувачите на добиток под услови кои ги определува овој закон, можат да вршат осеменување само на оној добиток кој е регистриран на тој земјоделски имот.

На оддалечени и планински подрачја, каде што осеменувањето е отежнато од оправдани причини, може да се врши осеменување и на добиток кој не е запишан во регистарот на земјоделскиот имот.

Вршењето на осеменувањето на добитокот од ставовите 1 и 2 на овој член не се смета за дејност на осеменување.

Министерот согласно со одгледувачките програми од членот 18 на овој закон објавува листа на подрачјата од ставот 2 на овој член.

**Член 50
(Добивање и пресадување на јајце клетки и ембриони)**

Добивање и пресадување на ембриони (ембриотрансфер) може да врши одобрена институција, доколку ги исполнува критериумите во поглед на објектите, просториите, опремата и кадрите согласно со прописите што ја уредуваат областа.

Институциите за добивање и пресадување на ембриони со решение ги одобрува министерот за период од пет години на претходно поднесено барање до Министерството.

За одобрените институции за добивање и пресадување на јајце клетки и ембриони се водат регистри во Министерството.

Формата, содржината и начинот на водењето на регистрите од ставот 3 на овој член ги пропишува министерот.

**Член 51
(Увоз и извоз)**

Од зоотехнички причини не смее да се забрани и ограничи увоз или извоз на приплоден материјал, доколку се исполнети сите пропишани критериуми.

Приплодниот добиток од увоз мора да ги исполнува следниве критериуми:

- да е запишан во матична книга или во регистарот на приплоден добиток издаден од организација на одгледувачи на добиток, која е призната од државата извозничка,
- да е означен на пропишан начин,
- да е придружен со пропишаната зоотехничка документација и
- пред увозот, увозникот за секое приплодно грло да добие писмена изјава од признатата организација на одгледувачи дека приплодните грла по увозот ќе бидат запишани во матична книга и/или во регистарот на хибридни грла и провиниенции.

Увезеното семе мора да ги исполнува следниве критериуми:

- да потекнува од машки приплодни грла запишани во матична книга или во регистарот на хибридни грла и провиниенции, кој го води призната форма на одгледувачи на добиток од државата извозничка,
- да потекнува од машки приплодни грла со оценета одгледувачка вредност,
- да го придружува соодветна зоотехничка документација,
- да е добиено во центар за производство на семе, кој е одобрен од страна на надлежен орган во државата каде што се наоѓа центарот за производство на семе и
- семето мора да биде означено на пропишен начин.

По исклучок на одредбите од ставот 3 на овој член во согласност со одобрената одгледувачка програма во ограничени количини кои се потребни исклучиво за тестирање, може да се увезе семе од машки приплодни грла кои сè уште не се тестирани и кои немаат оценка на приплодна вредност.

Увезените јајце клетки и ембриони мора да ги исполнуваат следниве критериуми:

- да потекнуваат од приплодни грла кои се запишани во матична книга или во регистарот на хибридни грла и провиниенции кои ги води призната организација за одгледување на добиток од државата извозничка,
- да ги придружува пропишана зоотехничка документација,
- да бидат означени на соодветен начин и
- да бидат добиени во установа која има дозвола за добивање и промет со ембриони од страна на соодветен орган на државата извозничка.

Приплодниот материјал при увозот мора да биде придружен и со соодветен доказ за неговата здравствена исправност согласно со одредбите од Законот за ветеринарното здравство.

Приплодниот материјал при извозот мора да биде придружуван со пропишаните соодветни зоотехнички документи, согласно со овој закон.

Министерот може да пропише дополнителни зоотехнички критериуми во поглед на производните својства, одгледувачката вредност и други стопански особини за увоз на приплодниот материјал.

VI. ЗАЧУВУВАЊЕ НА ГЕНЕТСКАТА ВАРИЈАБИЛНОСТ И ГЕНЕТСКИТЕ РЕЗЕРВИ НА ДОБИТОКОТ

**Член 52
(Зачувување на генетската варијабилност)**

Република Македонија ги обезбедува и одржува генетските резерви за одделни видови, раси и линии на добиток во форма на минимален број на добиток, семенски дози, јајце клетки или ембриони.

Заради зачувување на расите, односно линиите, како и заради обезбедување на задоволително производство на анимални производи, одгледувачките програми мора да обезбедуваат генетска варијабилност на добитокот.

Министерот го пропишува обемот на генетските резерви, како и начинот и постапката на обезбедување и одржување на резервите од ставот 1 на овој член.

Средствата за остварување на целите од овој член се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

Член 53

(Биолошка разновидност во сточарството)

Биолошката разновидност во сточарството ја составуваат сите раси на добиток во Република Македонија.

Заштитата на биолошката разновидност во сточарството се изведува како јавна услуга за ген банка во сточарството согласно со програмата за заштита на биолошката разновидност во сточарството.

Програмата за заштита на биолошката разновидност во сточарството ја опфаќа оцената на состојбата и ги определува целите и насоките за:

- зачувување на сите автохтони раси/линии на добиток кои се одгледуваат на територијата на Република Македонија, со посебен акцент на автохтоните раси/линии во автохтона средина,
- зачувување на расите на добиток надвор од средината во која настанале (ex situ зачувување), односно во средината каде што настанале (in situ зачувување) за секоја раса/линија на добиток,
- основање и функционирање на ген банки во сточарството,
- исполнување на меѓународни обврски,
- воспитување и обука на подрачјето на зачувувањето на биолошката разновидност во сточарството,
- подигање на јавната свест за значењето на зачувувањето на биолошката разновидност во сточарството и
- поврзување со другите програми во областа на земјоделството.

При природни или други несреќи, кои го загрозуваат зачувувањето на приплодниот материјал, кој е потребен за минимално обезбедување на размножувањето на добитокот или доколку во поголема мера е загрозувана биолошката разновидност на добитокот во Република Македонија, министерот има право да им наложи на признатите организации на одгледувачи, на држателите и одгледувачите на добиток, како и на другите одобрени правни и физички лица од овој закон посебни стручни и други задачи, со кои ќе се спречи таквата загрозуеност.

Програмата од ставот 2 на овој член ги определува и предвидува финансиските средства за изведување на заштитата на биолошката разновидност во сточарството, како што се: средства за изведување на стручни задачи, непосредни исплати и друга поддршка за држателите и одгледувачите на добиток, како и за физичките и правните лица кои изведуваат заштита на генетските резерви во сточарството.

Програмата од ставот 2 на овој член за период од седум години ја носи Владата на Република Македонија на предлог на министерот.

Средствата потребни за реализирање на активностите од ставот 2 на овој член се обезбедуваат од програмите на Министерството.

Член 54

(Автохтони раси)

Автохтоните раси и/или линии се под посебен режим на заштита.

Автохтоните раси и/или линии според видовите на добиток се:

- говеда буша,
- овци каракачанска, овчеполска и шарпланинска,
- кози балканска коза,
- свињи локална примитивна и
- пчели пчела (*Apis mellifera macedonica*).

Признавањето на нови автохтони раси и/или линии се врши по претходно доставено барање до Министерството.

Кон барањето од ставот 3 на овој член задолжително се приложува стручен елаборат кој на трошок на подносителот го подготвува изведувачот на јавната услуга на задачи за ген банка во сточарството.

Автохтоните раси и/или линии се запишуваат во регистрот на автохтони раси, кој го води Министерството. Името и автохтоната раса и/или линија, Република Македонија согласно со ратификуваните меѓународни договори и спогодби и меѓународно ги осигурува.

Начинот на одгледувањето и прометот на автохтоните раси и/или линии од ставовите 2 и 3 на овој член, формата и содржината на барањето од ставот 3 на овој член, како и формата, содржината и начинот на водење на регистрот од ставот 5 на овој член ги пропишува министерот.

Член 55

(Следење и анализирање на биолошката разновидност во сточарството)

Мониторинг на биолошката разновидност во сточарството е систематско следење и анализирање на состојбата на биолошката разновидност и се врши како јавна услуга за генски банки во сточарството.

Начинот на изведувањето и мониторингот на биолошката разновидност во сточарството го пропишува министерот.

VII. НАДЛЕЖНИ ОРГАНИ, ПРИЗНАТИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ОДГЛЕДУВАЧИ, ОДОБРЕНИ ИНСТИТУЦИИ И ВРШИТЕЛИ НА ЈАВНИ УСЛУГИ ВО СТОЧАРСТВОТО

Член 56

(Надлежни органи)

Министерството ги врши следниве работи:

- води постапки за одобрување на одгледувачките програми и признавање на организациите во сточарството,
- врши стручен надзор,
- пропишува критериуми за признавање на организациите во сточарството според овој закон,
- ги објавува признатите и одобрените организации во сточарството, со наведување на делокругот и територијата на нивното работење,
- одлучува за жалбите по управните постапки,
- води бази на податоци согласно со одредбите на овој закон,
- обезбедува поврзаност и пристап до бази на податоци според одредбите на овој закон и согласно со важечките прописи и
- врши и други работи утврдени со овој закон.

Член 57

(Совет за сточарство)

Советот за сточарство (Совет) е стручно советодавно тело на министерот во областа на сточарството.

Советот дава стручни совети и мислења во областа на сточарството, и тоа за:

- поднесоците за потврдување на одгледувачки програми,
- годишниот извештај за работа по однос на одгледувачките програми,
- промените односно воведувањето на нови методи за оцена на одгледувачка вредност и оценување на приплодниот добиток,
- прописи кои се носат врз основа на овој закон,
- предлозите за долгорочни развојни програми од областа на сточарството,
- предлозите за поважните мерки на земјоделската политика кои ја уредуваат областа на сточарството,
- предлозите за признавање на автохтоните раси,
- елементите за определување на цените на услугите и за обемот на услугите согласно со овој закон и
- други стручни совети и мислења од областа на сточарството.

Член 58 (Состав на Советот)

Советот за сточарство е составен од следниве членови:

- Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство - областа на сточарство - два члена,
- Факултетот за земјоделски науки и храна - Скопје - два члена,
- Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје - еден член,
- Факултетот за биотехнички науки - Битола - еден член,
- Институтот за сточарство - Скопје - два члена и
- признатите организации на одгледувачи - еден член.

Членовите на советот ги предлагаат установите и организациите од ставот 1 на овој член, а ги именува министерот со решение за период од четири години со можност за повторно именување.

Министерот ја свикнува конститутивната седница, на која именуваните членови избираат председател и негов заменик од членовите на Советот.

Советот донесува деловник за работа, со кој се определува начинот на работа на Советот за сточарство.

Средствата за надоместок на работата на членовите на Советот се обезбедуваат од програмите на Министерството.

Член 59 (Вршители на јавни услуги)

Задачите кои како јавни услуги се изведуваат во областа на сточарството согласно со овој закон можат да ги вршат јавни установи утврдени со закон, признати организации на одгледувачи и одобрени институции од областа на сточарството кои ги исполнуваат следниве услови:

- поседуваат или користат соодветен простор,
- соодветна техничка опременост и
- соодветна кадровската екипираност.

Поблиските услови од ставот 1 на овој член за одделна јавна услуга поблиску ги пропишува министерот.

Член 60 (Јавен конкурс)

За определување на вршителите на јавните услуги од членот 59 на овој закон Министерството спроведува постапки согласно со прописите за јавни набавки.

Вршителите на задачите од одгледувачките програми вклучени во ЗОПОД вршат јавна услуга без јавен конкурс.

Член 61 (Одговорност за изведување на јавните услуги)

Вршителот на јавната услуга од членот 59 на овој закон е одговорен за штетата која на непосредните корисници на услугите или другите лица ќе им ја нанесе лицето кое директно ги изведува задачите од јавната услуга при вршењето или во врска со вршењето на задачите.

Член 62 (Задачи)

Покрај стручните задачи во сточарството, уредени со законот кој го уредува земјоделството, како јавни услуги во сточарството се и следниве задачи:

- спроведување на ЗОПОД,
- развојно истражувачки задачи од подрачјето на изведувањето на програмите за одгледување за потребите на ЗОПОД,
- ширење на генетскиот напредок,
- водење на катастарот на пчелна паша,
- прогноза на медањето во пчеларството и
- зачувување на генетска варијабилност и генетски резерви на добитокот.

Член 63 (Стручен надзор на вршење на јавни услуги)

Стручниот надзор над извршувањето на јавните услуги од членот 62 на овој закон го врши Министерството.

По исклучок од ставот 1 на овој член министерот може да овласти други правни или физички лица, кои се стручно оспособени, да вршат стручен надзор над одделни јавни услуги од членот 62 на овој закон.

Потребната стручна оспособеност од ставот 2 на овој член поблиску ќе ја пропише министерот.

За овластување на правни или физички лица од ставот 2 на овој член, Министерството објавува јавен конкурс.

Врз основа на објавениот конкурс и извршениот избор министерот склучува договор за вршење стручен надзор.

Член 64 (Известување)

Вршителот на јавна услуга од членот 59 на овој закон на одгледувачот мора да му ги соопштува резултатите од тестирањата на неговиот приплоден добиток во обем, рок и на начин, согласно со одгледувачката програма.

Член 65 (Програма)

Врз основа на ЗОПОД министерот донесува годишна програма за извршување на јавни услуги утврдена со овој закон.

Со програмата од ставот 1 на овој член се одредува:

- видот и обемот на услугите,
- начинот и динамиката на извршување на услугите и
- обемот и начинот на финансирање, односно кофинансирање на одделни услуги.

**Член 66
(Финансирање на јавните услуги)**

Јавните услуги од областа на сточарството се финансираат од:

- Буџетот на Република Македонија,
- делумно или целосно од корисникот на услугата и
- други извори.

Вршителите на јавните услуги мораат да ги наменат средствата од Буџетот на Република Македонија само за вршење на таа јавна услуга.

**Член 67
(Трошоци и плаќања за јавните услуги)**

Корисниците на јавните услуги ја плаќаат јавната услуга во обем и на начин утврден во програмата од членот 65 на овој закон.

**Член 68
(Субјекти во сточарството)**

- Субјекти во сточарството според овој закон се:
- признати организации на одгледувачи и
 - одобрени институции.

Признатите организации од ставот 1 алинеја 1 на овој член можат да се здружуваат во сојуз и други форми на здружување согласно со важечките прописи.

Министерот еднаш годишно објавува список на субјектите од ставот 1 на овој член во “Службен весник на Република Македонија”.

**Член 69
(Признати организации на одгледувачи)**

Признатите организации на одгледувачи се запишуваат во регистарот од членот 19 на овој закон и изведуваат одгледувачки програми.

Министерот ја признава организацијата за одгледување за период од пет години по претходно доставено барање до Министерството, доколку ги исполнува особено следниве услови да:

- има правен организациски облик, кој овозможува самостојно настапување во правниот промет,
- покаже исполнување на пропишаните организациони, кадровски и технички услови за изведување на одгледувачката програма,
- има програма за одгледување добиток,
- обезбедува контрола и регистрирање на потеклото,
- располага со минимален потребен број добиток кој овозможува спроведување на одгледувачката програма,
- обезбедува користење на податоци потребни за изведување на одгледувачката програма,
- ги има усвоено сите стручни правила за определување на особините на расите кои се опфатени со матичната книга или со регистарот на хибридни животни и провиниенции за определување на целите на одгледувањето, за идентификација и регистрација на добитокот, за системот за користење на одгледувачки податоци, со кои може да се оцени добитокот и
- ги почитува правилата за обезбедување на начелата на недискриминација.

Барањето за признавање на организацијата покрај основните податоци треба да содржи и докази за исполнување на условите од ставот 2 на овој член.

Исполнувањето на пропишаните услови од ставот 2 алинеја 2 на овој член, признатата организација на одгледувачи може да го изведува самата или пак може да склучи договор за изведување на одделни стручни работи кои се потребни за изведување на одгледувачката програма, со одобрена институција според овој закон.

Условите од ставот 2 на овој член за признавање на организациите на одгледувачи по одделни видови на добиток поблиску ќе ги пропише министерот.

**Член 70
(Престанок на признавањето)**

Статусот на признатите организации на одгледувачи престанува да важи, доколку признатата организација на одгледувачи:

- престанала да исполнува некој од пропишаните критериуми,
- не ја спроведува одгледувачката програма и
- со истекот на рокот на признавање.

Пред да издаде решение за престанок на признавањето, министерот мора да ја определи соодветен рок за отстранување на утврдената неправилност.

Доколку неправилноста не се отстрани во определениот рок, министерот носи решение за престанок на признавањето.

**Член 71
(Начело за недискриминација)**

Признатите организации на одгледувачи мора да го обезбедат начелото на недискриминација така што:

- секој држател, кој одгледува добиток од определена раса и кој е подготвен да учествува во изведувањето на одгледувачката програма според правилата за функционирање на организациите на одгледувачи, има право да стане член на овие организации, односно може да соработува со нив при спроведувањето на одгледувачката програма и

- приплодните грла што ги исполнуваат критериумите за упис се запишува во матичната книга на барање на секој член на организациите на одгледувачи.

**Член 72
(Стручна контрола над спроведувањето на одобрените одгледувачки програми)**

Најдоцна во првите три месеца од календарската година организацијата на одгледувачи до Министерството мора да испрати извештај за изведувањето на одгледувачка програма во изминатата календарска година.

Стручна контрола над изведувањето на потврдната одгледувачка програма се врши како јавна услуга. При вршењето на стручната контрола вршителот на услугите може да бара од признатите организации на одгледувачи секакви појаснувања и податоци, потребни за извршување на својата задача и има право на увид во документацијата и документите на организацијата, кои се однесуваат на програмата за одгледување и водење на матичната книга.

**Член 73
(Одобрени институции)**

Одобрени институции се правни или физички лица кои исполнуваат одредени критериуми во однос на:

- просториите,
- опремата и
- кадровска екипираност.

Институции кои можат да бидат одобрени според пропишаните постапки во овој закон се:

- станици за тестирање,
- центар за производство на семе,
- станица за осеменување,
- одгледувалишта на пчелни матици,
- институции за собирање, добивање и пресадување на ембриони и
- места за парење.

Член 74

(Престанок на важноста на одобрувањето)

Статусот на одобрената институција престанува да важи доколку институцијата:

- повеќе не ги исполнува пропишаните критериуми,
- со утврдените неправилности во работењето не обезбедува изведување на работите, за кои истата била одобрена и

- по истекот на рокот за кој била одобрена.

Пред да издаде решение за престанок на одобрувањето, министерот мора да и определи соодветен рок за отстранување на утврдената неправилност.

Доколку неправилноста не се отстрани во определениот рок, министерот донесува решение за престанок на одобрувањето.

VIII. ОБРАЗОВНА И ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА НА ПОДРАЧЈЕТО НА СТОЧАРСТВОТО

Член 75

(Образование и обука)

Образование и обука за потребите на сточарството изведуваат:

- средни земјоделски училишта,
- високи земјоделски школи,
- научни и/или образовни институции од областа на земјоделството и ветеринарното здравство и
- советодавна служба за земјоделство.

Практичната настава може да се изведува и во рамките на признатите организации на одгледувачи.

Програмите за образование и обука за потребите на сточарството ги одобрува министерот по претходно мислење на Советот од членот 57 на овој закон.

Член 76

(Изведувачи на стручни задачи)

Физички лица кои изведуваат стручни задачи според овој закон (контролори, селекционери, натконтролори, оценувачи на добиток и слично), се должни да имаат знаење од подрачјето на сточарството и да положат испит на знаење.

Физички лица кои вршат најсложени стручни задачи од овој закон (водење на изведувањето на одгледувачки програми, предвидување на вредноста и оценка на приплодниот добиток, постапки за тестирање) мора да имаат високо универзитетско образование од областа на сточарството.

Физичките лица од ставовите 1 и 2 на овој член имаат право и должност постојано стручно да се усовршуваат и да полагаат проверка на знаењето на секои пет години. Програмите и изведувачите на програмите за стручно усовршување ги потврдува министерот. Правните лица кои вршат тестирање на знаењето, односно проверка на знаењето, мора да водат евиденција на лицата кои ги положиле таквите тестирања, односно проверки.

Задолжителните содржини на испитот, како и начинот и постапката за проверка на знаењето ги пропишува министерот.

Член 77

(Истражувачка работа)

Министерството согласно со националните програми за земјоделство и рурален развој самостојно или во соработка со надлежните министерства ги финансира, односно кофинансира истражувачките проекти и истражувачката инфраструктура пред сè на подрачјето на сточарството кои ги дополнуваат сознанијата на подрачјата на наследувањето, селекцијата, репродукцијата, растот и развојот на добитокот, генетските технологии, економиката во сточарството, зачувување и подобрување на особините на добитокот, исхраната, објектите и опремата за одгледување, зоохигиената и етологијата на добитокот, заштитата на добитокот, постапувањето со добитокот екологијата при држење на добитокот, технологиите и квалитетот на анимални производи, информатиката во сточарството и анималната биотехнологија.

За истражувањата од ставот 1 на овој член се изведува јавен конкурс. Истражувањата можат да ги водат истражувачи кои ги исполнуваат критериумите согласно со прописите, кои ја уредуваат истражувачката дејност.

Преносот на резултатите од истражувањето во пракса покрај истражувачите од ставот 2 на овој член го прават и советодавната служба за земјоделство и изведувачите на стручните задачи во сточарството.

IX. НАГРАДИ И ПРИЗНАНИЈА

Член 78

(Награди и признанија)

Наградите и признанијата во областа на сточарството (во натамошниот текст: награди и признанија) се доделуваат за највисоки достигнувања кои значајно придонесуваат за развојот на структурата, односно за развојот на подрачјето на изведувањето на програмите за одгледување добиток.

Награда, односно признание можат да добијат правни и физички лица од областа на сточарството.

Видовите признанија, подеталните критериуми за доделување на наградите и признанијата, како и постапката за нивно доделување ја пропишува министерот.

Средствата за наградите и признанијата се обезбедуваат од програмите на Министерството.

X. НАДЗОР

Член 79

(Надзор)

Надзор над спроведување на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Министерството.

Инспекциски надзор над спроведување на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Државниот инспекторат за земјоделство преку државни инспектори за земјоделство.

Надзор над спроведување на здравствената заштита и благосостојба на добиток врши Управата за ветеринарство.

Член 80 (Инспекциски надзор)

При вршење на надзорот државниот инспектор за земјоделство ги врши следниве работи:

- преглед на земјоделскиот имот, објекти и опрема при држењето на добитокот,
- ја утврдува усогласеноста на држењето, исхраната и одгледувањето на добитокот и објектите и опремата со пропишаните начини и технологии на држење,
- ја утврдува земјоделската инфраструктура,
- надзор над држењето на пчелите изведувањето на пчеларскиот ред за испаша, водењето на катастерот на пчелна паша, спроведувањето на програмите на признатите пчеларски организации,
- надзор над искористувањето на средствата за реализација од ЗОПОД,
- надзор над спроведувањето на одобрените одгледувачки програми и исполнувањето на критериумите,
- надзор над спроведувањето на програмите за селекција и преглед на соодветната зоотехничка документација, водењето на матичните книги и обележувањето,
- го утврдува исполнувањето на критериумите за производство, потеклото на добитокот и врши надзор на прометот со добиток и приплоден материјал, како и надзор над работата на одобрените институции и одгледувалиштата на пчелни матици,
- надзор над изведувањето на постапките за оценување и одбирање на приплодниот добиток за признавање на машките приплодни грла,
- надзор над изведувањето на размножувањето на добитокот,
- утврдува дали изведувачите на јавните услуги според овој закон ги исполнуваат пропишаните критериуми и
- надзор над изведувањето на задачите на јавните услуги.

Член 81 (Инспекциски мерки)

- Покрај мерките утврдени со посебните прописи, државниот инспектор за земјоделство може да:
- одреди усогласување на држењето и одгледувањето на добитокот со пропишаните услови,
 - одреди мерки за спроведување на одобрените ред за пчелна испаша,
 - одреди отстранување на одредени неправилности при спроведувањето на одобрените одгледувачки програми,
 - одреди рок за обележување на животните,
 - одреди рок за отстранување на неправилности при водење на матичните книги и соодветната зоотехничка документација,
 - одреди мерки за отстранување на дискриминаторските однесувања на признатата организација на одгледувачи и
 - одреди отстранување на неправилностите при вршење на јавните услуги.

XI. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 82 (Глоба)

Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- 1) одгледува добиток спротивно на одгледувачките програми и програмите за селекција (членови 19 и 20);

- 2) не води матични книги (член 22);
 - 3) одгледува и употребува приплоден добиток за размножување спротивно признатата одгледувачка програма (член 23);
 - 4) одгледува, употребува и пушта приплодни грла во промет кои не се оценети и распоредени во соодветна класа (членови 26 и 36);
 - 5) употребува и пушта во промет семе, јајце клетки и ембриони спротивно на пропишаните критериуми (членови 29 и 30);
 - 6) врши производство и промет со семе и пчелни матици, а не е одобрена институција (членови 41, 42 и 48);
 - 7) добива и пресадува ембриони, а не ги исполнува критериумите (член 54);
 - 8) врши увоз и извоз со приплоден материјал спротивно на пропишаните критериуми (член 51) и
 - 9) не ги извршува задачите доделени како јавна услуга во областа на сточарството (членови 59 и 62).
- Глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот 1 на овој член.
- Прекршочна санкција забрана за вршење професија, дејност или должност во траење од една до пет години ќе му се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот 1 на овој член.

Член 83

Глоба во износ од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- 1) држењето на добиток е спротивно на целите на овој закон (член 5);
 - 2) држи добиток на начин кој не обезбедува негова благосостојба (член 6);
 - 3) доколку не обезбеди услови, нега и грижа за болниот и повредениот и изнемоштениот добиток и му нанесе болки, страдања или повреди на добитокот (член 8);
 - 4) не обезбеди соодветна земјоделска инфраструктура (член 10);
 - 5) држи добиток без соодветна обука за држење и постапување со добитокот (член 11);
 - 6) изведува, а не е обучен за изведување зоотехнички работи (член 12);
 - 7) ги напасува пчелите спротивно на пчеларскиот ред за испаша (член 14);
 - 8) не води и издава зоотехнички документи (член 21);
 - 9) приплодното грло наменето за промет не е придружено со соодветни документи (член 24 став 2);
 - 10) не врши компаративно проверување на одредени својства на приплодниот добиток (член 28);
 - 11) не води пропишана документација и не го известува Министерството (член 41 став 4);
 - 12) отава во промет пчелни матици, а не е одобрена институција (член 42);
 - 13) врши осеменување, а не е одобрена институција (член 44);
 - 14) врши парење спротивно на членот 47 од овој закон;
 - 15) врши осеменување спротивно на членот 49 од овој закон;
 - 16) не ги обезбедува начелата за недискриминација (член 71) и
 - 17) не доставува извештај за изведувањето на потврдната одгледувачка програма (член 72 став 1).
- Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот 1 на овој член.

Член 84

Глоба во износ од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице, ако:

- 1) држењето на добиток е спротивно на целите на овој закон (член 5);
- 2) држи добиток без соодветна обука за држење и постапување со добитокот (член 11);
- 3) изведува, а не е обучен за изведување зоотехнички работи (член 12);
- 4) ги напасува пчелите спротивно на пчеларскиот ред за испаша (член 14);
- 5) одгледува и употребува приплоден добиток за размножување спротивно на признатата одгледувачка програма (член 23);
- 6) става приплодни грла во промет кои не се оценети и распоредени во соодветна класа (членови 26 и 36);
- 7) врши осемнување, а нема потврда за стручна квалификуваност (член 45);
- 8) врши парење спротивно на членот 47 од овој закон и
- 9) врши осемнување спротивно на членот 49 од овој закон.

Член 85

Глоба во износ од 100 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице, ако:

- 1) држи добиток на начин кој не обезбедува негова благосостојба (член 6);
- 2) доколку не обезбеди услови, нега и грижа за болниот, повредениот и изнемоштениот добиток и му нанесува болки, страдања или повреди на добитокот (член 8);
- 3) не обезбеди соодветна земјоделска инфраструктура (член 10);
- 4) не води зоотехнички документи (член 21) и
- 5) приплодното грло наменето за промет не е придружено со соодветен зоотехнички документ (член 24 став 2).

Член 86**(Постапки, порамнување и посредување)**

Постапките за извршување на прекршочните санкции по овој закон ќе се водат пред надлежниот суд.

Нема да се врши порамнување и посредување по одредбите на овој закон.

XII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 87**

Националната одгледувачка програма за сточарство продолжува да важи до донесувањето на ЗОПОД од членот 16 на овој закон.

Член 88

Се смета дека сопственикот/држателот на добиток има соодветна обука за држење согласно со членовите 11 и 12 на овој закон доколку до денот на влегувањето во сила на овој закон држел добиток.

Член 89

Прописите предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

До влегувањето во сила на прописите од ставот 1 на овој член ќе се применуваат прописите што важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 90

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за сточарство ("Службен весник на Република Македонија" број 61/97), освен одредбите од членовите 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 и 45.

Член 91

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

**L I G J
PËR BLEGTORINË****I. DISPOZITAT E PËRGJITHSHME****Neni 1
(Përmbajtja e ligjit)**

Ky ligj i përcakton qëllimet e blegtorisë, kushtet dhe mënyrën e mbajtjes së kafshëve, blegtorisë së qëndrueshme, mënyrat e rritjes së bagëtisë, programet për rritje, ndryshimin dhe mbrojtjen e veçorive të kafshëve shtëpiake, bartjen e arritjeve seleksionuese në rritjen, mbrojtjen e variabilitetit gjenetik, rezervat gjenetike dhe llojet autoktone, detyrat profesionale dhe shërbimet në rajonin e blegtorisë, si dhe gjen bankat në blegtori, organizatat e pranuar në blegtori, punën arsimore dhe kërkimore në blegtori, prodhimin dhe qarkullimin me material shumëzimi, mënyrat e sigurimit të mjeteve për zbatimin e programeve për rritje, si dhe mbikëqyrjen mbi zbatimin e dispozitave të këtij ligji.

**Neni 2
(Lënda e ligjit)**

Dispozitat e këtij ligji kanë të bëjnë me mbajtjen dhe rritjen e kafshëve shtëpiake edhe atë: thundrakët, gjedhët, buajt, derrat, dhentë, dhitë, shpezët, bletët si dhe llojet tjera të kafshëve të cilat janë ekonomikisht të dobishme (në tekstin e mëtutjeshëm: bagëti).

**Neni 3
(Qëllimet e ligjit)**

Qëllimi i këtij ligji është rregullimi i blegtorisë për shkak të sigurimit të materialit kualitativ për shumëzim, prodhimin e prodhimeve cilësore me origjinë shtazore, mbrojtjen e llojlojshmërisë biologjike në blegtori dhe gjen bankat e bagëtisë, si dhe sigurimin e lëvizjes së saj pa pengesa dhe rritjes përmes:

- përmirësimit, përkatësisht mbajtjes së veçorive të bagëtisë;
- mbrojtjes së llojlojshmërisë së gjenomëve dhe racave autoktone dhe/ose linjave;
- mbrojtjes së tokës bujqësore gjatë shfrytëzimit të saj nga aspekti i blegtorisë;
- prodhimin të kënaqshëm të prodhimeve kualitative me origjinë shtazore;
- mirëqenies së bagëtisë;
- zbatimit të principeve për blegtori të qëndrueshme;
- sigurimit të llojlojshmërisë biologjike në blegtori;
- pengimit të pasojave negative nga shumëzimi në gjini;
- zbatimit të normativa ve zoohigjienike dhe etologjike;
- zbatimit të normativave për mbrojtjen e mjedisit dhe hapësirës;

- realizimit të të drejtave dhe detyrimeve të mbajtësve dhe rritësve, si dhe të organizatave të pranuar në blegtori;
- kryerjes së detyrave profesionale në blegtori;
- shfrytëzimit të rezultateve nga puna profesionale, këshillëdhënëse, kërkimore dhe arsimore në sferën e blegtorisë;
- shënimit dhe regjistrimit të bagëtisë për shkak të qëllimeve të rritjes;
- shfrytëzimit të sistemeve informative në blegtori;
- rregullimit të qarkullimit me material për shumëzim, dhe
- garantimit të sigurisë së njerëzve gjatë mbajtjes dhe rritjes.

Neni 4 (Nocione)

Nocione të përdorura në këtë ligj e kanë kuptimin, si vijon:

1. Raca autoktone janë racat e bagëtisë, të cilat janë krijuar në rajonin e Republikë së Maqedonisë.
2. Bioteknologjia shtazore, i përcakton të gjitha metodat bioteknologjike përkatësisht procedurat gjatë rritjes së bagëtisë.
3. Pleh ahuri është jashtëqitja shtazore, urina dhe balta, dhe i njëjti përdoret si pleh ahuri dhe pleh i lëngshëm.
4. Llojllojshmëri biologjike në blegtori është pjesa e llojllojshmërisë biologjike në bujqësi, që ka të bëjë me blegtorinë dhe prodhimtarinë blegtorale.
5. Teste biologjike janë të gjitha procedurat për përcaktimin e efekteve të gjeneve të caktuara. Testet biologjike bëhen në pajtim me dispozitat dhe programin për rritje.
6. Kryqëzim i organizmave të larta është ndërzimi i frymorëve gjenetikë të ndryshëm nga gjinia e kundërt.
7. Variabilitet gjenetik është llojllojshmëria e gjenomëve.
8. Vlerë gjenetike e kafshës është vlera e gjenotipit të kafshës.
9. Rezervë gjenetike është numri minimal i kafshëve të dy gjinive, doza e farës shtazore, qeliza vezë ose embrione, të cilat doemos duhet të jenë në rezervë në pajtim me programin për rritje dhe për garantimin e sigurisë së llojllojshmërisë gjenetike për racë të caktuar, si dhe për sigurimin e shumëzimit të bagëtisë në kushte të jashtëzakonshme.
10. Përparim gjenetik është përparimi i popullimit, i cila është rezultat i përmirësimit të bazës gjenetike.
11. Gjenom është përmbledhja e të gjitha gjeneve në qelizë.
12. Gjen bankë është rritja e kontrolluar e bagëtisë përkatësisht ruajtjes së materialit për shumëzim me qëllim të mbrojtjes së llojllojshmërisë biologjike të bagëtisë.
13. Test gjenetik është përcaktimi i pranisë së gjenit të caktuar te kafshët.
14. Praktikë e mirë blegtorale është mbajtja e bagëtisë në mënyrë, e cila mundëson mirëqenien e bagëtisë dhe me respektimin e gjendjes së natyrshme të hapësirës bujqësore, që siguron ruajtjen e pjellshmërisë së tokës në pajtim me parimet për zhvillim të qëndrueshëm, e gjithashtu mundëson edhe prodhimin e prodhimeve të sigurta shtazore.
15. Kafshë shtëpiake janë kafshët, të cilat njeriu i ruan për interes ekonomik, që jetojnë nën mbrojtjen dhe përkujdesjen e tij, rregullisht shumëzohen dhe nuk lëshohen lirshëm në natyrë.
16. Mbajtës i bagëtisë është personi, i cili përkujdeset për bagëtinë.
17. Mbajta e bagëtisë nënkupton përkujdesjen përkatësisht vendosjen, ushqimin, dhënien e ujit, pastrimin dhe përkujdesjen e bagëtisë si dhe harmonizimin e kushteve për ruajtjen e saj, sipas dispozitave.

18. Normativë ekologjike është ngarkimi i lejuar i mjedisit jetësor gjatë mbajtjes së bagëtisë.

19. Procese dhe sisteme ekologjike janë raportet e natyrshme reciproke të organizmave dhe të ambientit në të cilin jetojnë.

20. Normativa etologjike janë normativat të cilat bagëtisë i sigurojnë atë minimum, i cili ende e mundëson sjelljen karakteristike për llojin dhe mirëqenien e tij.

21. Prona bujqësore përfshin tokat bujqësore, bagëtinë, fidanët shumëvjeçarë, pyjet, mekanizimin bujqësor dhe pyjor dhe pajisjet, objektet dhe mjetet e tjera për prodhim, që shfrytëzohen për kryerjen e veprimtarisë bujqësore.

22. Normativat zoohigjienike i përcaktojnë kushtet minimale për ruajtjen e bagëtisë.

23. Kullotë bletësh është shfrytëzimi i organizuar i kapacitetit të rajoneve të përkufizuara me florë mjaltore në bazë të rregullave për rendin e kullotave.

24. Test kontrolli është mënyra e zgjedhur e matjes dhe krahasimit të dukurive të caktuara të racave të ndryshme, linja ose kryqëzime të llojeve të caktuara të bagëtisë.

25. Linjë është grupi i kafshëve shtëpiake, të cilat posedojnë një apo më tepër dukuri të përbashkëta, në bazë të së cilave dallohen nga kafshët e tjera shtëpiake të racës së njëjtë ose hibridit të caktuar.

26. Libër i amzës është çdo libër, dosje, medium elektronik ose dokument tjetër i shkruar në të cilin janë regjistruar të gjitha kafshët pjellore, përkatësisht lista e bagëtisë pjellore, të cilat me programet për rritje plotësojnë kushte të caktuara dhe janë zgjedhur për shumëzim.

27. Melez është kafsha e fituar me ndërzim ndërmjet racave të ndryshme.

28. Farë kafshe e përzier është fara e bashkuar nga dy apo më tepër kafshë pjellore të llojit të njëjtë.

29. Trashëgimi është informacioni i plotë gjenetik, të cilin e kanë kafshët pjellore në popullatë.

30. Rritja e bagëtisë përfshin: kujdesin, ndërhyrjet dhe procedurat për shfrytëzimin e tyre gjenetik, të cilat nuk janë të rregulluara në mënyrë të veçantë me dispozita tjera.

31. Ruajtës është personi juridik, i cili merret me rritjen e bagëtisë për shumëzim dhe sipas rregullës është pronar i tyre.

32. Programe për rritje janë metodat dhe masat për ruajtjen e bagëtisë për shumëzim nga lloji dhe raca të caktuara.

33. Ndërzim në gjini është ndërzimi i bagëtisë, të cilat kanë paraardhës të njohur të përbashkët.

34. Popullim është grupi i bagëtisë të cilat mund të shumëzohen pa pengesa dhe janë të përfshira në programet për rritje.

35. Material për shumëzim janë frymorët për shumëzim, vezët për kllonitje, fara nga kafshët, qelizat vezë dhe embrionet.

36. Vlerë për shumëzim është pjesa e vlerës gjenetike të bagëtisë, e cila u bartet pasardhësve.

37. Frymor për shumëzim është kafsha e vlerësuar dhe e zgjedhur, e cila i plotëson kushtet e përcaktuara nga programi i lejuar për rritje.

38. Proveniencë është emër tregtar për shpezë për shumëzim, e cila është rritur në tufë të mbyllur dhe është bërë përzgjedhja së paku për pesë gjenerata. Rezultati përfundimtar nga kryqëzimi e ka të njëjtin emër.

39. Program për përzgjedhje është mënyra e testimit, vlerësimit, zgjedhjes dhe planit për shfrytëzimin e të vlerësuarve, të zgjedhurve dhe frymorëve të pranuar për shumëzim për arritjen e qëllimeve për rritje.

40. Prodhime me origjinë shtazore janë mish, qumështi, vezët, mjalti, qumësht blete dhe prodhime të tjera me origjinë shtazore.

41. Qarkullim me bagëti dhe material për shumëzim është importi, eksporti, transporti, shitja, përkatësisht çdo lloj kalimi personit të tretë.

42. Familje bletësh është tufë bletësh në dyllë hualli në vendbanim bletësh (koshere, zgjua dhe tjerë) e cila përbëhet nga një amë, bletë punëtore gjatë gjithë vitit dhe bletë mashkull gjatë sezonit prodhues.

43. Racë është nënllaj fenotipi ose gjeografik i kafshëve shtëpiake, për të cilën është karakteristike frekuenca e gjeneve, që i veçon nga kafshët e tjera të llojit të njëjtë.

44. Pronar i bagëtisë është personi juridik ose fizik, i cili është posedues i bagëtisë dhe/ose kujdeset për to.

45. Testim i bagëtisë është mënyra e përcaktuar për matjen e dukurive të caktuara të bagëtisë.

46. Stacion testues është institucioni i lejuar për matjen e dukurive të bagëtisë për nevojat e programeve për rritje dhe për nevojën e testeve kontrolluese, si dhe për rritjen e frymorëve për shumëzim të gjinisë mashkullore.

47. Teknologji dhe mënyra të mbajtjes janë procedurat teknike - teknologjike në mbajtjen e bagëtisë.

48. Kafshë shtëpiake transgjene janë kafshët, te të cilat në mënyrë të përhershme është ndryshuar gjenomi i tyre me dhënie, marrjen ose ndryshimin e materialit gjenetik (gjene të caktuara, elemente ADN).

49. Import i bagëtisë është çdo material i futur për shumëzim në rajonin doganor të Republikës së Maqedonisë, përveç futjes për shkak të transitit dhe importit të përkohshëm të bagëtisë për shumëzim për garë dhe ekspozita.

50. Frymor i kushtëzuar (FK) - është njësi e përcaktuar për krahasim ndërmjet llojeve dhe kategorive të bagëtisë.

51. Ndërzim në harem është ndërzimi i lirë i një apo më tepër frymorëve për shumëzim të gjinisë mashkullore me grup frymorësh për shumëzim të gjinisë femërore.

52. Heterozis nënkupton zmadhimin e zhvillimit, pjellorisë, fuqinë e jetesës (vigor) dhe dukurive të tjera të pasardhësve të prindërve të ndryshëm gjenetikë.

53. Hibrid është kafshë e fituar me ndërzim të racave të pastra dhe/ose linja të bagëtisë për shumëzim.

54. Qendër për pllenim është personi juridik i cili prodhon, bën qarkullim dhe organizon forma përkatëse për kryerjen e pllenimit dhe/ose rrit frymorë për shumëzim.

55. Libër ferme është dokumenti i përcaktuar për të gjitha të dhënat, të cilat i mban mbajtësi/pronari i bagëtisë.

II. MBAJTA E BAGËTISË

Neni 5

(Mënyra dhe teknologjitë e mbajtjes)

Mbajtja e bagëtisë bëhet në mënyrë me të cilën arrihen qëllimet nga neni 3 i këtij ligji.

Bagëtia doemos duhet të mbahet sipas dispozitave dhe principeve të praktikës së mirë blegtorale si pjesë e praktikës së mirë bujqësore.

Gjatë mbajtjes së bagëtisë lejohen vetëm teknologji dhe mënyra, të cilat i plotësojnë normativat etologjike dhe janë në pajtim me parimet të cilat i rregullojnë detyrimet e njerëzve ndaj natyrës, para së gjithash në kuptimin e zhvillimit të përhershëm të të gjitha formave të jetesës.

Neni 6

(Mirëqenia e bagëtisë)

Bagëtia doemos duhet të mbahet, ushqehet dhe rritet në mënyrë në të cilën i kënaq nevojat e tyre biologjike, funksionet dhe sjelljet trupore, të mos tejkalohet aftësia e saj për përshtatje dhe me të veprohet në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë materie.

Ushqimi, kujdesi dhe vendosja e bagëtisë doemos duhet të jenë në pajtim me nevojat fiziologjike, etologjike dhe nevoja të tjera të bagëtisë.

Me përjashtim nga paragrafi 2 i këtij neni ushqim i detyruar i bagëtisë lejohet në rastet e mbijetesës së tyre, shkaqeve shëndetësore dhe qëllimeve kërkimore.

Transporti, therja dhe vrasja e bagëtisë doemos duhet të bëhen në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë materie.

Për mbajtjen e llojeve të veçanta të bagëtisë për shumëzim, e për shkak të ruajtjes së kualitetit të njëjtëve ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave (në tekstin mëtuftjeshëm: ministër) mund të përcaktojë kritere të veçanta.

Neni 7

(Mbajtja në rajone të mbrojtura dhe dislokimi)

Kur me dispozitë të veçantë mbrohet rajoni në të cilin ndodhet toka bujqësore, e dedikuar për blegtori, është e nevojshme që para mbrojtjes së këtij rajoni të merret mendim nga ministri.

Kur me dispozitë me të cilën mbrohet rajoni i caktuar i cili e përfshin sasinë ose kushtet për mbajtjen e bagëtisë, pronari i bagëtisë ka të drejtë në kompensim, me ç'rast për humbje dhe/ose zvogëlimin e të ardhurave nga patundshmëritë merret parasysh edhe humbja dhe/ose zvogëlimi i të ardhurave.

Kompensimin nga paragrafi 2 i këtij neni e siguron subjekti i cili është i detyruar për zbatimin e dispozitës me të cilën mbrohet rajoni i caktuar.

Kur për shkak të interesit publik është e domosdoshme shpërngulja e ekonomisë bujqësore, prona bujqësore nga lokacioni ekzistues në lokacion të ri, propozuesi doemos duhet të sigurojë mjete për atë masë.

Neni 8

(Mbajtja e bagëtisë)

Gjatë mbajtjes, rritjes, transportit dhe procedurave të tjera me bagëtinë është e nevojshme të sigurohet mënyra e atillë e sjelljes e cila më së shumti u përgjigjet llojeve dhe kategorive të caktuara të bagëtisë dhe të pengohet ose të mënjanohet parregullsia ose mungesa në mënyrën e mbajtjes dhe të rritjes së tyre, të cilat mund të ndikojnë negativisht mbi mirëqenien dhe shëndetin e bagëtisë.

Për bagëtinë e sëmure, të lënduar dhe të paaftë mbajtësi i bagëtisë është i detyruar të sigurojë shërim të veçantë dhe kujdes përkatës, ndërsa në rastet kur është e nevojshme të sigurohet edhe hapësirë e caktuar për qëllime të caktuara.

Gjatë mbajtjes së bagëtisë ndalohen sjelljet, të cilat do të mund t'i shkaktojnë dhimbje, vuajtje ose lëndime bagëtisë.

Neni 9

(Mbajtje pa pengesë)

Pronari përkatësisht mbajtësi, bagëtinë mund ta vendosë pa pengesa në sipërfaqe bujqësore dhe në objekte për mbajtje, të cilat janë pronë e tij ose i ka huazuar ose i ka marrë me qira, ndërsa në rast të rritjes së bletëve dhe në tokat bujqësore të papërpunuara, nëse mbajtjen e kryen në pajtim me dispozitat

Askush nuk guxon që me sjellje kundërligjore ta pengojë pronarin përkatësisht mbajtësin e bagëtisë gjatë kryerjes së mbajtjes së pandërprerë, nëse mbajtësi të njëjtën e kryen në bazë të dispozitave.

**Neni 10
(Infrastruktura bujqësore)**

Për kryerjen e mbajtjes është e nevojshme sigurimi i infrastrukturës përkatëse bujqësore (rrethoja, qasja te tokat bujqësore dhe pronat bujqësore, objektet bujqësore, në male dhe ngjashëm).

Mbajtësit e bagëtisë në pajtim me këtë ligj dhe dispozitat tjera, mund të vendosin dhe përdorin infrastrukturë të nevojshme bujqësore, e cila i siguron mbajtje të pandërprerë të bagëtisë.

**Neni 11
(Trajnimi i mbajtësit të bagëtisë)**

Mbajtësi i llojeve të caktuara të bagëtisë është i detyruar të ketë trajnim përkatës për mbajtjen dhe veprimin me bagëtinë, ushqimin e bagëtisë, prodhimet e bagëtisë dhe procedurën për pleh ahuri.

Shkalla dhe lloji i trajnimit varen nga kërkesat e punës gjatë mbajtjes së bagëtisë.

Mënyrën e kryerjes së trajnimit nga paragrafi 1 i këtij neni në varshmëri nga lloji i bagëtisë, e përcakton ministri.

**Neni 12
(Punët zooteknike)**

Pronari/mbajtësi i bagëtisë në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë materien nga sfera e shëndetësisë veterinarë, vetë në fermë personale mund t'i kryejë punët si vijon, edhe atë:

- ndihmën e parë (troakimin, sondimin, ndalimin e gjakderdhjes, rehabilitimin e plagëve, ndihmë gjatë lindjes);
 - kastrimin e derrkucëve, më të rinj se një javë;
 - dhënien e preparateve me hekur kundër anemisë së derrkucëve në mënyrë orale;
 - prerjen e bishtave të derrkucët dhe qengjat deri në ditën e katërt të lindjes;
 - heqjen e brirëve të kategorive të reja bagëtisë;
 - mprehjen e dhëmbëve derrkucëve në ditën e parë të lindjes;
 - kujdesin dhe vëmendjen për shputat, thundrat dhe mirëmbajtjen e higjienës së bagëtisë;
 - lëshim;
 - kontroll të shtatzënisë me ndihmën e aparatit;
 - shfrytëzimin dhe dhënien e mjeteve të lejuara farmakologjike të cilat nuk janë të lidhura me dhënien e recetës;
 - dezinfektim dhe dezinfektimin e objekteve të bagëtisë me mjeteve të lejuara;
 - kujdesin dhe qethjen e qimeve si dhe të leshit;
 - përcaktimin e gjinisë së zogjve njëditësh si dhe prerjen e krahëve dhe sqepave zogjve; dhe
 - prerjen e krahëve amë dhe punëve tjera bletare.
- Pronari/mbajtësi i bagëtisë doemos duhet të jetë i trajnuar për realizimin e punëve zooteknike nga paragrafi 1 i këtij neni në forma të organizuara të trajnimit në pajtim me nenin 75 të këtij ligji.

**Neni 13
(Plehu i ahurit dhe plehërimi)**

Plehu i ahurit dhe kompostoja në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë materie dhe praktikën e mirë bujqësore, shfrytëzohen për plehërim të tokave bujqësore në mënyrë, e cila siguron furnizim të bimëve me materie ushqimore dhe ruajtjen e pjellorisë së tokës. Plehu i ahurit dhe kompostoja në këtë rast nuk llogariten si hedhurina.

Me plehun e ahurit, i cili nuk do të përdoret për plehërim në pajtim me paragrafin 1 i këtij neni, veprohet në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë materie.

**Neni 14
(Kadastra e kullotave të bletëve, rendi për kullota dhe programi për mjaltin)**

Kadastra e kullotave të bletëve është baza e të dhënave për përcaktimin e kapacitetit të rajoneve të përcaktuara me florë mjalti. Kadastra mbahet si shërbim publik për detyra profesionale në blegtori në rajonin e kontrolluar dhe prognozën e mjaltit në bletari.

Rendi i bletarëve për kullota i përcakton rregullat për transport të organizuar të kullotat për bletë, të përcaktuara me kadastrën në periudhën prej pesë vjetësh. Kullota e bletëve lejohet vetëm në bazë të rendit bletar për kullota dhe në mënyrë, të cilën e përcakton rendi bletar për kullota. Rendi bletar për kullota e propozojnë organizatat e pranuar të bletarëve. Nëse në kullotë të caktuar bletësh ka më tepër organizata të pranuar të bletarëve, të njëjtët doemos duhet të paraqesin propozim të përbashkët për rendin bletar të kullotave në atë kullotë. Nëse në rajon të caktuar nuk ka organizatë të pranuar të bletarëve ose nëse e njëjta nuk propozon rend për kullotje, të njëjtin e propozojnë format më të larta të organizimit. Organizata e pranuar bletare e mban dhe administron kullotën e bletëve në rajonin e veprimit.

Thirrja për dorëzimin e propozimeve për rendin bletar për kullotje organizatat e pranuar të bletarëve e shpallin publikisht.

Organizatat e pranuar bletare përgatisin program për kontroll dhe prognozë të mjaltit në bletari. Programi para së gjithash përmban:

- rajonin e veprimit;
- mënyrën e grumbullimit të të dhënave, dhe
- kriteret dhe mënyrat e lajmërimit të shfrytëzuesve.

Kriteret më të hollësishme për kadastrën e kullotave bletare, rendin bletar për kullotje dhe programin për prognozë të mjaltit në bletari e përcakton ministri.

III. BLEGTORIA E QËNDRUESHME

**Neni 15
(Blegtori konvencionale dhe e qëndrueshme)**

Blegtori konvencionale paraqet mënyrën për mbajtjen dhe rritjen e bagëtisë, të cilat lejojnë shfrytëzimin e sistemeve të lejuara për mbajtje.

Blegtorja e qëndrueshme është veprimtari bujqësore e leverdishme për mjedisin jetësor, e cila mund të realizohet në pronat bujqësore dhe nuk e çrregullon prodhimtarinë bimore të qëndrueshme. Blegtorja e qëndrueshme realizohet veçanërisht si:

- blegtori e integruar - rritje e bagëtisë në prona bujqësore ose rajon me qëllim që të arrihet qarkullimi maksimal i materieve të pronës ose rajonit, ashtu që futjen e materieve të mos guxojë ta tejkalojë nxjerrja;
- blegtori organike - rritje e bagëtisë, e cila kryhet para së gjithash në bazë të metodave të natyrshme dhe procedurave, të cilat janë të rregulluara me dispozita të cilat e rregullojnë këtë materie, dhe
- blegtori dinamike biologjike - mbajtje e bagëtisë me respektimin e blegtorisë organike dhe e njëjta korrespondon me kërkesat e bujqësisë biodinamike, me respektimin e ligjshmërive natyrore gjatë rritjes së bagëtisë.

IV. RRTIJA E BAGËTISË DHE PROGRAMET PËR RRTIJE

Neni 16

(Programi themelor i përbashkët për rritjen e bagëtisë)

Për zbatimin qëllimeve të këtij ligji Qeveria e Republikës së Maqedonisë me propozim të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave (në tekstin e mëtutjeshëm: ministria) miraton program themelor të përbashkët për rritjen e bagëtisë (në tekstin e mëtutjeshëm: PTHPRB) për periudhën prej 10 vjetësh.

PTHPRB veçanërisht përmban:

- qëllimet për rritje;
- drejtimit për rritjen e llojeve të caktuara, raca, hibride dhe provenienca bagëtie.
- metodat për rritjen dhe mënyrën e realizimit;
- mënyrën e shpalljes dhe qasjen te rezultatet, dhe
- mjetet për zbatimin e pandërprerë të programit.

Neni 17

(Sigurimi i zbatimit të PTHPRB)

Mjetet nga neni 16 paragrafi 2 alineja 5 e këtij ligji të dedikuara për zbatimin pandërprerë të aktiviteteve nga PTHPRB sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë.

PTHPRB zbatohet në gjithë territorin e Republikës së Maqedonisë, ndërsa rezultatet nga realizimi janë publike dhe me qasje.

Neni 18

(Programet për rritjen e llojeve dhe racave të caktuara të bagëtisë)

Në bazë të nenit 16 paragrafi 2 alineja 2 e këtij ligji, përpunohen programe për rritjen e llojeve dhe racave të caktuara të bagëtisë për periudhën prej 5 vjetësh (në tekstin e mëtutjeshëm programe për rritje).

Për çdo lloj përkatësisht racë të bagëtisë mund të ketë një apo më tepër programe për rritje.

Programet për rritje i realizojnë aktivitetet e përcaktuara në bazë të PTHPRB dhe veçanërisht përmbajnë:

- qëllimet e rritjes;
- madhësinë e popullatës,
- metodat e rritjes;
- programet për përzgjedhje;
- detyrat profesionale, kërkimore dhe zhvillimore për nevojat e rritjes së efikasitetit gjatë zbatimit të programit;
- masat për avancimin e rritjes së bagëtisë dhe për sigurimin e zgjerimit të avancimit gjenetik që do ndikojnë në përmirësimin e kualitetit të prodhimeve me origjinë shtazore,

- programet vjetore për shfrytëzimin e frymorëve të caktuar për shumëzim dhe mënyrën e shpalljes së rezultateve të fituara, dhe

- standardet zooteknike.

Standardet zooteknike nga paragrafi 3 alineja 8 e këtij neni kanë të bëjnë me kriteret për qarkullim me materialin për shumëzim, kushtet, procedurën dhe mënyrën e mbajtjes së librave të amzës dhe regjistrave, përmbajtjen e dokumenteve zooteknike, kriteret për pranimin e kafshëve për shumëzim, metodat për përcjellje të karakteristikave dhe vlerësimin e vlefshmërisë gjenetike, si dhe kriteret për pranimin e organizatave për rritje.

Neni 19

(Miratimi i programeve për rritje)

Ministri i miraton programet për rritje me parashtrimin paraprak të kërkesës ministrisë nëse me to:

- në mënyrë përkatëse përparohet blegtoria në pajtim me dispozitat e këtij ligji dhe me zbatimin e tij të arrihen qëllimet e rritjes;
- sigurohet kontrolli i prodhimtarisë ose aftësisë për punë dhe karakteristikat tjera të bagëtisë;
- realizohet avancimi gjenetik i popullimit që kanë të bëjnë (zbatohen);
- vërtetohet se popullimi i frymorëve për shumëzim në të cilën zbatohet është mjaft e madhe;
- sigurohen metoda dhe mënyra të zgjedhura për kontrollim të origjinës së bagëtisë për shumëzim;
- kafshët për shumëzim, të cilat janë kyçur në program, janë shënuar në mënyrën e përcaktuar ashtu që të jetë e mundshme të vërtetohet origjina e tyre;
- janë siguruar parakushtet profesionale, teknike dhe organizative për zbatimin e programit për rritje;
- është inkuadruar ekip përkatës profesional për zbatimin e programin për rritje;
- është siguruar mbajtja profesionale e gjithë dokumentacionit për rritje të paraparë ;
- janë siguruar rezervat gjenetike;
- sigurohet variabiliteti gjenetik dhe llojllojshmëria biologjike;
- janë siguruar kushtet për pengimin e ndërzimit në gjini, përveç në rastet nëse nuk është paraparë ndryshe me të njëjtën, dhe
- është siguruar sistemi për kontroll të brendshëm mbi punët kyçe në realizimin e programit për rritje dhe programit për përzgjedhje.

Kërkesa për lejimin e programeve për rritje i dërgohet ministrisë nga ana e personave juridikë të regjistruar në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë materie. Me miratimin e programeve për rritje në mënyrë përkatëse pranohen edhe personat juridikë si ruajtës të bagëtisë (në tekstin e mëtutjeshëm: organizata të pranuar për rritje).

Për organizatat e pranuar të rritësve ministria mban regjistër.

Programet për rritje të cilat sigurojnë aktivitetet e parapara në nenin 18 nga ky ligj i miraton ministri me mendimin paraprakisht të marrë nga këshilli nga neni 57 i këtij ligji.

Me propozim të këshillit nga neni 57 i këtij ligji, programe të caktuara për rritje dhe/ose pjesë të tyre paraqesin detyra të shërbimeve publike në pajtim me nenin 62 të këtij ligji.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrit nga paragrafi 3 i këtij neni i përcakton ministri.

Neni 20

(Programet për përzgjedhje)

Programi për përzgjedhje e përcakton mënyrën e testimit, vlerësimin, rendit, përzgjedhjes së bagëtisë dhe planit për shfrytëzimin e bagëtisë për shumëzim për arritjen e qëllimeve të rritjes. Programi përzgjedhës është pjesë përbërëse e detyrueshme e programit për rritje.

Metodat për prognozë të vlerës për rritje dhe vlerësimin të materialit për mbarështim janë pjesë përbërëse e detyrueshme e programit për përzgjedhje.

Pas miratimit të programit për rritje nëse është i nevojshëm ndryshimi ose përdorimi i metodave të reja për prognozë të vlefshmërisë së pjellshmërisë dhe vlerësimin të bagëtisë për mbarështim, vendos ministri në bazë të mendimit nga këshilli nga neni 57 i këtij ligji.

**Neni 21
(Dokumentet zooteknike)**

Dokumentet zooteknike janë dokumente të rregulluara dhe formularë për material për shumëzim, të cilat i lëshon organizata e pranuar për rritje, sipas programit të lejuar për rritje në fushëveprimin e tij dhe territorin e punës.

Formën, përmbajtjen e dokumenteve zooteknike, si dhe mënyrën e plotësimit të formularëve për lëshimin e dokumenteve zooteknike i përcakton ministri.

**Neni 22
(Libri i amzës)**

Organizata e pranuar për rritje për çdo lloj dhe racë të caktuar mban libër amze në të cilin regjistrohet çdo frymor për shumëzim, i cili i plotëson kriteret e përcaktuara.

Libri i amzës në raport me origjinën dhe dukuritë e bagëtisë është i ndarë në pjesën kryesore dhe plotësuese.

Formën dhe përmbajtjen e librit të amzës si dhe kriteret të cilat duhen t'i plotësojnë bagëtia për shumëzim për futje në librin e amzës e përcakton ministri.

**Neni 23
(Bagëtia për shumëzim)**

Si bagëti për shumëzim përcaktohen dhe përdoren frymorë për shumëzim të cilët në kohën e pjekurisë gjinore janë të aftë për shumëzim dhe plotësojnë kriteret të veçanta për lloje të caktuara, raca dhe hibridë, në pajtim me programin për rritje janë të dedikuara për shumëzim.

Me përjashtimin nga paragrafi 1 i këtij neni si bagëti për shumëzim caktohet dhe përdoret edhe bagëti tjetër, nëse e njëjta është e nevojshëm për testimin ose ruajtjen e racës, linjës, si dhe për shkaqe tjera të bazuara.

Për tërheqje nga kriteret e përcaktuara për bagëtinë për shumëzim nga paragrafi 1 i këtij neni vendos ministri pas mendimit paraprakisht të marrë nga këshilli nga neni 57 i këtij ligji.

Kriteret e veçanta nga paragrafi 1 të këtij neni i përcakton ministri.

**Neni 24
(Origjina dhe qarkullimi i bagëtisë për shumëzim)**

Për çdo frymor për shumëzim ose material tjetër për shumëzim doemos duhet të jetë e njohur origjina.

Çdo frymor për shumëzim i dedikuar për qarkullim doemos duhet të përcillet me dokument përkatës zooteknik dhe veterinar - shëndetësor.

Origjina e bagëtisë për shumëzim mund të jetë e plotë ose e pjesshme. Me origjinë të plotë llogaritet origjina, për të cilat njihen dy apo më tepër gjenerata të paraardhësve.

Për origjinë të pjesshme llogaritet origjina, për të cilat nuk mund të sigurohet njohja e paraardhësve plotësisht. Pjesëmarrjen minimale të origjinës së njohur në atë rast e përcakton programi për rritje.

**Neni 25
(Shënimi i bagëtisë për shumëzim)**

Për realizimin e qëllimeve të PTHPRBIT dhe programeve individuale për rritje mund të bëhet shënim plotësues dhe mbajtja e evidencës së bagëtisë, nëse mënyrën e identifikimit dhe regjistrimit të kafshëve në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë sferë nuk përputhen me nevojat e këtij ligji.

Shënimin plotësues nga paragrafi 1 i këtij neni e bëjnë organizatat e pranuar për rritje.

Mënyra e shënimit të llojeve të caktuara të bagëtisë nga paragrafi 1 i këtij neni, si dhe forma, përmbajtja dhe mënyra e mbajtjes së evidencës së formularëve janë pjesë përbërëse e programeve për rritje.

**Neni 26
(Klasat e frymorëve për shumëzim)**

Për shkak të krahasimit të materialit për shumëzim të dedikuar për tregti, si dhe për nevoja tjera gjatë rritjes së bagëtisë çdo frymor për shumëzim doemos duhet të jetë i vlerësuar dhe ndarë në klasë përkatëse.

Frymorët për shumëzim nga paragrafi 1 i këtij neni regjistrohen në librin e amzës.

Procedurat dhe mënyrat për ndarjen e bagëtisë në klasa janë përcaktuar në programet për rritje.

**Neni 27
(Pranimi i racave, linjave, proveniencave dhe hibrideve të reja të bagëtisë)**

Pranimin e racave, linjave, proveniencave dhe hibrideve të bagëtisë, të cilat krijohen në territorin e Republikës së Maqedonisë me zbatimin e metodave shkencore të pranuar dhe të aprovuara ndërkombëtare, i miraton ministri me propozim të këshillit nga neni 57 i këtij ligji.

**Neni 28
(Kontrollimi krahasues i racave, proveniencave, linjave dhe kafshëve të importuara për shumëzim)**

Për përfshirjen e racave, linjave, proveniencave dhe hibrideve të reja të bagëtisë për shumëzim nga importi në programin e lejuar për rritje doemos duhet të bëhet kontroll krahasues të dukurive të caktuara të bagëtisë për shumëzim në pajtim me të njëjtën.

**Neni 29
(Fara nga bagëtia)**

Farë për shumëzim (në tekstin në vazhdim: fara) përdoret dhe lëshohet në qarkullim nëse i plotëson veçanërisht kriteret si vijon:

- është fituar dhe /ose ruajtur në institucionet e miratuara nga neni 73 paragrafi 2 alineja 2 dhe 3 e këtij ligji;

- është fituar nga frymorë të gjinisë mashkullore për shumëzim në pajtim me nenin 23 të këtij ligji;

- është e shënuar dhe për të mbahet evidencë;

- është e shoqëruar me dokument përkatës zooteknik në pajtim me nenin 21 të këtij ligji;

- është në pajtim me kriteret e përcaktuara për kualitet dhe rregullshmërisë shëndetësore; dhe

- plotëson kriteret të tjera të përcaktuara zooteknike.

Te lloje të caktuara bagëtish lejohet edhe fara e përzier nga lloji i njëjtë i bagëtisë.

Llojet e bagëtisë dhe mënyrën e përdorimit të farës së përzier nga paragrafi 2 këtij neni i përcakton ministri.

Kriteret nga paragrafi 1 të këtij neni për së afërmi i përcakton ministri.

**Neni 30
(Veza-qelizë dhe embrionet)**

Veza – qelizë dhe embrionet lejohet të përdoren nëse i plotësojnë veçanërisht kriteret, si vijojnë:

- janë fituar dhe ruajtur në mënyrë të përcaktuar në institucionin e lejuar për grumbullimin, fitimin dhe transplantimin e embrioneve;

- rrjedhin nga frymorë të gjinisë femërore për shumëzim, të cilat i plotësojnë kushtet për fitimin e vezëve - qelizë dhe embrioneve, në pajtim me programin për rritje;

- janë të shënuara në mënyrë të përcaktuar, ndërsa nëse bëhet fjalë për frymorë të gjinisë femërore në të cilat është i transplantuar embrioni shenjat ndodhen në listën për pranim të frymorëve, ndërsa i njëjti doemos duhet të jetë i shënuar në pajtim me dispozitat;

- të përcillen me dokument përkatës zooteknik në pajtim me nenin 21 të këtij ligji; dhe

- të harmonizohen me kriteret e përcaktuara për kualitet dhe rregullshmërinë shëndetësore.

Dispozitat nga ky nen nuk kanë të bëjnë me vezët për kllonitje nga shpezët dhe bletët.

Kriteret nga paragrafi 1 i këtij neni për së afërmi i përcakton ministri.

Neni 31

(Manipulimi në materialin trashëgues dhe kafshët transgjene)

Manipulimi në materialin trashëgues të bagëtisë me metodat e teknologjisë gjenetike lejohet vetëm për qëllime kërkimore të mbyllura, për këto kërkime objekte të pajisura me leje të marrë paraprakisht për zbatimin e kërkimeve të këtitilla, të cilën e lëshon ministri, nëse ky ligj dhe aktet e sjella në bazë të këtij ligji nuk përcaktojnë ndryshe.

Përdorimi komercial i bagëtisë transgjene lejohet vetëm nën kushte dhe procedurë, në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë sferë.

Neni 32

(Testet biologjike dhe gjenetike)

Testet biologjike dhe gjenetike shfrytëzohen për grumbullimin e informacioneve si mbështetje për vendimet gjatë përzgjedhjes për ruajtjen e racave autoktone si dhe programet për sigurimin e llojlojshmërisë biologjike të bagëtisë. Testet gjenetike realizohen në bazë të parimeve të praktikës së mirë laboratorike në laborator.

Testet biologjike dhe gjenetike doemos duhet të sigurojnë krahasim ndërkombëtar të metodave dhe rezultateve të fituara.

Neni 33

(Testimi)

Testimi i dukurive të bagëtisë bëhet në pronën bujqësore dhe/ose në institucione të lejuara-stacione për testim.

Testimi i veçorive të bagëtisë së pronës bujqësore bëhet për nevoja individuale.

Testimi i veçorive të bagëtisë për nevojat e programeve për rritje dhe testimet për nevoja të tjera në institucioni i lejuar i cili i plotëson kriteret në pikëpamje të objekteve, pajisjeve dhe kuadrove.

Ministri me aktvendim për leje për periudhën prej pesë vjetësh e lejon stacionin për testim.

Procedurat dhe mënyra e testimit të llojet e caktuara të bagëtisë, si dhe testet krahasuese realizohen në pajtim me programin për rritje në mënyrë të përcaktuar dhe të njëjtat doemos duhen të sigurojnë krahasim ndërkombëtar.

Përpunimin e të dhënave, matjeve dhe testimet si dhe përlllogaritjen dhe shpalljen e rezultateve e bëjnë stacioni i lejuar për testim ose organizatat e njohur për rritje në pajtim me programin për rritje.

Nëse përpunimin e të dhënave, matjeve dhe testimet si dhe përlllogaritjen dhe shpalljen e rezultateve e bëjnë organizata e pranuar për rritje në pajtim me programin për

rritje, emri i punëtorit profesional përgjegjës për përlllogaritjen dhe shpalljen e rezultateve doemos duhet theksuar në aktin për njohjen e organizatës për rritje.

Ministria mban regjistër të stacioneve për testim dhe bën kontroll profesional mbi funksionimin e tyre.

Kriteret në pikëpamje të objekteve, pajisjeve dhe kuadrove nga paragrafi 3 i këtij neni, procedurat dhe mënyrat e testimit të llojet e caktuara të bagëtisë nga paragrafi 5 i këtij neni, si dhe formën dhe përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrit nga paragrafi 8 të këtij neni i përcakton ministri.

V. BARTJA E ARRITJEVE TË PËRZGJEDHJEVE NË RITJEN E BAGËTISË

Neni 34

(Zgjerimi i përparimit gjenetik)

Ministria dhe organizatat e pranuar për rritje doemos duhet që rregullisht ta përcjellin zgjerimin e përparimit gjenetik në popullimin e bagëtisë.

Zgjerimi i përparimit gjenetik nxitet me financimin dhe bashkëfinancimin e rritjes së frymorëve të gjinisë mashkullore për shumëzim dhe programe për përparim gjenetik të popullimit si dhe financimin dhe bashkëfinancimin e detyrave, me të cilat përkrahet mirëmbajtja dhe përmirësimi i kualitetit gjenetik të frymëve për shumëzim në Republikën e Maqedonisë në pajtim me ZOOPOD.

Neni 35

(Përparimi i vlerës gjenetike)

Avancimi i vlerës gjenetike të bagëtisë bëhet në pajtim me programet për rritje.

Metodat për prognozë të verës gjenetike doemos duhet të jenë të pranuar në mënyrë shkencore dhe në pajtim me metodat e vlefshme zooteknike. Prognoza e përhershme e vlerës gjenetike shfrytëzohet gjatë ndarjes së frymorëve për shumëzim në klasa kualitative.

Matja e dukurive dhe procedurave për parashikim të vlerës gjenetike doemos duhet të jenë të krahasueshme me procedurat dhe metodat, të cilat i përcaktojnë organizatat ndërkombëtare me të cilat bashkëpunon Republika e Maqedonisë.

Metodat dhe procedurat për matjen e dukurive dhe parashikimin e vlerës gjenetike i përcakton ministri.

Neni 36

(Vlerësimi dhe zgjedhja e bagëtisë për shumëzim)

Shfrytëzimi i bagëtisë për shumëzim lejohet me vlerësim paraprak dhe bagëti të zgjedhur për shumëzim, ndërsa për frymorët për shumëzim të gjinisë mashkullore doemos duhet të mbahen me dokumente zooteknike në pajtim me programin zooteknik.

Vlerësimi, zgjedhja dhe njohja e frymorëve për shumëzim bëhet si shërbim publik në bagëti.

Neni 37

(Testimi i veçorive prodhuese dhe vlerësimi i vlefshmërisë gjenetike)

Testimin e veçorive prodhuese dhe vlerësimin e vlefshmërisë gjenetike të frymorëve për shumëzim i bën institucioni i lejuar nga neni 33 i këtij ligji.

Testimi i dukurive prodhuese dhe parashikimi i vlerës gjenetike të lëshuar në shtete tjera njihen në Republikën e Maqedonisë, nëse rezultatet nga këto testimet dhe vlerat janë fituar së paku me shkallë të njëjtë të precizitetit dhe janë të krahasueshëm në mes tyre.

Neni 38
(Shumëzimi i bagëtisë)

Shumëzimi i bagëtisë në pajtim me këtë ligj mund të bëhet në mënyrë artificiale me pllenim ose embriotransferim ose në mënyrë të natyrshme me pllenim përkatësisht ndërzimin.

Për shumëzimin e bagëtisë, pa marrë parasysh mënyrën, mbahet evidencë dhe lëshohet dokument zooteknik nga neni 21 i këtij ligji.

Neni 39
(Shumëzimi jashtë gjinisë)

Programet për rritje doemos duhet të sigurojnë shumëzimin i cili e respekton koeficientin më të madh të gjinisë së përcaktuar me programin e përzgjedhjes, të sigurojnë pengimin e zvogëlimit të vitalitetit të bagëtisë, aftësisë për mbijetesë, pjellshmërisë dhe dukurive tjera të bagëtisë në gjeneratat e ardhshme si pasojë e ndërzimit në gjini.

Me përjashtim të paragrafit 1 të këtij neni ministri mund të lejojë ndërzimin në gjini për qëllime kërkimore, si dhe në raste të veçanta (rrezikshmëri e racës, shfaqje e sëmundjeve dhe ngjashëm) me mendim paraprak të Këshillit nga neni 57 të këtij neni.

Neni 40
(Qarkullimi me bagëti për shumëzim)

Bagëtia, e cila lëshohet në qarkullim si bagëti për shumëzim, e cila ekspozohet në manifestime (ekspozita, panairë, vlerësime, licitacione, dhe ngjashëm), që është dedikuar për gara (gara me kuaj dhe ngjashëm) ose lëshohet në qarkullim në mënyrë tjetër, doemos duhet të jetë e shënuar në mënyrë të përcaktuar dhe të shoqëruar me dokument përkatës zooteknik.

Mënyrën e lëshimit në qarkullim të bagëtisë për shumëzim të dedikuar për garën nga paragrafi 1 i këtij neni e përcakton ministri.

Neni 41
(Prodhimi i farës)

Prodhimi i farës në bazë të këtij ligji zbatohet si detyrë profesionale në blegtori.

Prodhimin e farës të dedikuar për qarkullim e bën institucioni i lejuar nga neni 73 paragrafi 2 alineja 2 e këtij ligji, që rrit numër të caktuar të frymorëve të gjinisë mashkullore për shumëzim për fitimin dhe qarkullim me farë për nevojat e një ose të më tepër programeve të lejuara për rritje dhe plotëson kritere të caktuara në pikëpamje të hapësirës, kuadrit dhe pajisjes në varshmëri nga llojet dhe racat e bagëtisë.

Institucioni i lejuar mund të ketë frymorë të gjinisë mashkullore, të cilat janë zgjedhur në pajtim me programet për rritje, kanë dokumente zooteknike për njohjen e frymorit për shumëzim të gjinisë mashkullore dhe ka origjinën e njohur.

Institucioni i lejuar është i detyruar të mbajë dokumentacion të përcaktuar për frymorët për shumëzim të gjinisë mashkullore për fitimin e farës dhe evidencën për qarkullim me farë të prodhimit individual dhe çdo vjet ta njoftojë ministrinë.

Kriteret me në detaje në raport me bagëtinë për shumëzim, hapësirën, kuadrot dhe pajisjet nga paragrafi 2 i këtij neni i përcakton ministri.

Neni 42
(Prodhimtaria dhe qarkullimi i bletëve amë)

Prodhimtaria e bletëve amë bazë të këtij ligji zbatohet si detyrë profesionale në blegtori.

Prodhimtarinë e bletëve amë dedikuar për qarkullim e bën institucioni i lejuar nga neni 73 paragrafi 2 alineja 4 e këtij ligji në pajtim me programin për rritje të këtij lloji të materialit për shumëzim dhe nëse i plotëson veçanërisht kriteret si vijon:

- ka të punësuar një person me arsim sipëror nga sfera e bioteknologjisë;
- posedon pajisje për pllenim instrumental, dhe
- ka objekte për ruajtjen e pajisjes.

Mënyrën e rritjes dhe të qarkullimi të bletëve amë nga paragrafi 2 të këtij neni, zhvendosjen e bletëve dhe materialin e bletëve për shumëzim, si dhe madhësinë e zonës së mbrojtur përreth vendit të lejuar për rritjen e bletëve amë e përcakton ministri.

Neni 43
(Procedura për lejimin e institucioneve dhe vendeve për rritjen e bletëve amë)

Institucioni për prodhimin e farës dhe vendin për rritjen e bletëve amë me aktvendim ministri e lejon kërkesën e dërguar paraprakisht ministrisë.

Në aktvendimin për lejim përcaktohet fushëveprimi i punës dhe territori i punës së të njëjtëve. Aktvendimi lëshohet në periudhë prej pesë vjetësh.

Për institucionet e lejuara për pllenim dhe për vendet e lejuara për rritjen e bletëve amë mbahen regjistra në ministri.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrave nga paragrafi 3 të këtij neni e përcakton ministri.

Neni 44
(Kryerja e pllenimit)

Pllenimin e bagëtisë për shumëzim mund ta kryejnë institucionet e lejuara nga neni 73 paragrafi 2 alineja 2 dhe 3 e këtij ligji dhe persona tjerë juridikë, të cilat i plotësojnë kriteret e përgjithshme në pajtim me dispozitat që e rregullojnë këtë sferë, dhe:

- përdorin farë, e cila i plotëson të gjitha kriteret nga neni 29 të këtij ligji;
- i zbatojnë programet për pllenim në pajtim me programet për rritje dhe programet për përzgjedhje; plotësojnë, mbajnë dhe dërgojnë dokumentacion për llojin, kualitetin dhe dërgesën e farës së fituar;
- arrijnë rezultate minimale të pllenimit; dhe
- i shfrytëzojnë dhe ndërmjetësojnë me të dhënat të cilat mbahen në bazat e caktuara të të dhënave.

Në pajtim me paragrafin 1 alineja 1 dhe 3 të këtij neni, pllenimi kryhet dhe në bagëti i cili nuk është i përfshirë me programet e lejuara për rritje.

Pllenimin mund ta kryejnë edhe persona fizikë nëse i plotësojnë kushtet nga neni 45 të këtij ligji.

Neni 45
(Personat fizikë të cilët bëjnë pllenim)

Personat fizikë, të cilët kryejnë pllenimin doemos duhet të jenë të kualifikuar profesionalisht dhe ta bëjnë pllenimin në pajtim me nenin 44 paragrafi 1 i këtij ligji.

Personat fizikë nga paragrafi 1 i këtij neni doemos duhet të jenë mjekë të mjekësisë veterinare në pajtim me dispozitat të cilat e rregullojnë këtë materie, persona të cilët janë të punësuar ose punojnë të mbajtësi ose rritësi dhe të cilët janë të kualifikuar profesionalisht.

Personat fizikë nga paragrafi 2 i këtij neni, mund të kryejnë pllenimin vetëm në bagëtinë personale.

Kryerësit e pllenimit nga paragrafi 2 të këtij neni përveç mjekëve të mjekësisë veterinarë, doemos duhen të posedojnë vërtetimit për kualifikim profesional për kryerjen e pllenimit.

Kualifikimin profesional për realizimin e pllenimit nga paragrafi 4 të këtij neni, personat fizikë e fitojnë në forma të organizuara të trajnimit në pajtim me nenin 75 të këtij ligji.

Përmbajtjen e formularit të vërtetimit nga paragrafi 4 të këtij neni e përcakton ministri.

Neni 46 (Përfundimet)

Dispozitat nga neni 44 dhe 45 të këtij ligji nuk aplikohen për shpezërinë, bletët dhe kunadhet.

Neni 47 (Vendi për ndërzim)

Vendi për ndërzim është prona bujqësore, është institucioni i lejuar nga neni 73 paragrafi 2 alineja 6 të këtij ligji i cili posedon objekte përkatëse dhe pajisje për lloje të caktuara të bagëtisë për shumëzim dhe në të cilin rriten frymorë të gjinisë mashkullore për shumëzim dhe me ta bëhet ndërzimi i bagëtisë.

Për vend ndërzimi nuk llogaritet prona bujqësore në të cilën zbatohet ndërzimi para së gjithash të bagëtia e cila është e regjistruar në regjistrin e pronës bujqësore dhe në të cilën bëhet ndërzimi grupor në kullota, edhe pse bagëtia është nga prona të ndryshme bujqësore.

Objektet dhe pajisjet e vendit për ndërzim nga paragrafi 1 i këtij neni në varshmëri prej llojit të bagëtisë, si dhe përcaktimin e rajonit të veprimit të vendeve për ndërzim i përcakton ministri.

Neni 48 (Qarkullimi me farë)

Qarkullim me farë bëjnë institucionet e lejuara nga neni 73 paragrafi 2 alineja 2 dhe 3 të këtij ligji.

Me përjashtimin nga paragrafi 1 i këtij neni qarkullim me farë mund të bëjnë dhe persona të tjerë juridikë të cilët veçanërisht i plotësojnë kriteret në vijim;

- posedojnë pajisje për transport të farës;
- disponojnë me objekt përkatës dhe
- disponojnë me hapësirë dhe pajisje përkatëse për ruajtjen dhe mirëmbajtjen e farës.

Kriteret më të përafërta për kryerjen e qarkullimit me farë nga paragrafi 2 i këtij neni i përcakton ministri.

Neni 49 (Pllenimi në pronën bujqësore)

Mbajtësit dhe rritësit e bagëtisë, nën kushte, të cilat i përcakton ky ligj, mund të bëjnë pllenim vetëm të asaj bagëtie e cila është e regjistruar në atë pronë bujqësore.

Në rajone të largëta dhe malore, ku pllenimi është i vështirësuar nga shkaqet e arsyeshme, mund të bëhet pllenimi edhe i bagëtisë e cila nuk është regjistruar në regjistrin e pronës bujqësore.

Kryerja e pllenimit të bagëtisë nga paragrafi 1 dhe 2 të këtij neni nuk llogaritet për veprimtari të pllenimit.

Ministri në pajtim me programet për pllenim nga neni 18 i këtij ligji shpall listën e rajoneve nga paragrafi 2 i këtij neni.

Neni 50 (Fitimi dhe transplantimi i –vezëve-qelizë dhe embrioneve)

Fitimin dhe transplantimin e embrioneve (embriotransfer) mund të bëjë institucioni i lejuar, nëse i plotëson kriteret në pikëpamje të objekteve, hapësirave, pajisjeve dhe kuadrove në pajtim me dispozitat që e rregullojnë sferën.

Institucionet për fitimin dhe transplantimin e embrioneve me aktvendim i lejon ministri për periudhën prej pesë vjetësh me kërkesë të parashtruar paraprakisht ministrisë.

Për institucionet e lejuara për fitimin dhe transplantimin e –vezëve-qelizë dhe embrioneve mbahen regjistra në ministri.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrave nga paragrafi 3 të këtij neni e përcakton ministri.

Neni 51 (Importi dhe eksporti)

Për shkaqet zooteknike nuk guxon të ndalohet dhe kufizohet importi ose eksporti i materialit për shumëzim, nëse janë plotësuar të gjitha kriteret e përcaktuara.

Bagëtia për shumëzim nga importi doemos duhet t'i plotësojë kriteret si vijon:

- të jetë i regjistruar në librin e amzës ose në regjistrin e bagëtisë për shumëzim të lëshuar nga organizata e rritësve të bagëtisë, që është i pranuar nga shteti eksportues;

- të jetë i shënuar në mënyrë të caktuar;
- të jetë i shoqëruar me dokumentacionin e përcaktuar zooteknik;

- para importit, importuesi për çdo frymor për shumëzim të marrë deklaratë në formë të shkruar nga organizata e pranuar për rritje se frymorët për shumëzim pas importit do të regjistrohen në librin e amzës dhe/ose në regjistrin e frymorëve hibridë dhe proveniencave.

Fara e importuar doemos duhet t'i plotësojë kriteret si vijon:

- të ketë origjinën nga frymorët për shumëzim të gjinisë mashkullore të regjistruar në librin e amzës ose në regjistrin e frymorëve hibridë dhe proveniencave, të cilin e mban forma e pranuar e rritësve të bagëtisë nga shteti eksportues;

- të ketë origjinën nga frymorët për shumëzim të gjinisë mashkullore me vlerë të caktuar për rritje;

- ta shoqërojë dokumentacionin përkatës zooteknik;
- të jetë e fituar në qendër të prodhimit për fara, e cila është lejuar nga ana e organit kompetent në shtetin ku gjendet qendra për prodhimin e farës; dhe

- fara doemos duhet të jetë e shënuar në mënyrë të përcaktuar.

Me përjashtim të dispozitave nga paragrafi 3 i këtij neni në pajtim me programin e lejuar për rritje në sasi të kufizuara, të cilat janë të nevojshme posaçërisht për testim, mund të importohet farë nga frymorë për shumëzim të gjinisë mashkullore, të cilat ende nuk janë testuar dhe që nuk kanë vlerësimin e vlefshmërisë për shumëzim.

vezët-qelizë të importuara doemos duhet t'i plotësojnë kriteret si vijon:

- të kenë origjinën nga frymorët për shumëzim të cilët janë të regjistruar në librin e amzës ose në regjistrin e frymorëve hibridë dhe proveniencave, të cilin e mban organizata e pranuar e rritësve të bagëtisë nga shteti eksportues;

- ta shoqërojë dokumentacionin përkatës zooteknik;

- të jenë të shënuara në mënyrë përkatëse;

të jenë të fituara në institucion, i cili posedon leje për fitimin dhe qarkullimin me embrione nga ana e organit përkatës të shtetit eksportues.

Materiali për shumëzim gjatë importit doemos duhet të jetë i shoqëruar edhe me dëshmi përkatëse për rregullshmërinë e tij shëndetësore në pajtim me dispozitat nga Ligji për shëndetësi veterinarie.

Materiali për shumëzim gjatë eksportit doemos duhet të jetë i shoqëruar me dokumentet e përcaktuara përkatëse zooteknike, në pajtim me këtë ligj.

Ministri mund të përcaktojë kritere plotësuese zooteknike në pikëpamje të cilësive prodhuese, vlefshmërisë për rritje dhe veçorive tjera ekonomike për importin e materialit për shumëzim.

VI. RUAJTA E VARIABILITETIT GJENETIK DHE REZERVAT GJENETIKE TË BAGËTISË

Neni 52

(Ruajtja e variabilitetit gjenetik)

Republika e Maqedonisë i siguron dhe mirëmban rezervat gjenetike për lloje të caktuara, raca dhe linja të bagëtisë në formën e numrit minimal të bagëtisë, doza fare, vezë-qeliza ose embrione.

Për shkak të ruajtjes së racave përkatësisht linjave si dhe për shkak të sigurimit të prodhimit të kënaqshme të prodhimeve shtazore, programet për rritje doemos duhet të sigurojnë variabilitet gjenetik të bagëtisë.

Ministri e përcakton vëllimin e rezervave gjenetike si dhe mënyrën dhe procedurën të sigurimit dhe mirëmbajtjes së rezervave nga paragrafi 1 i këtij neni.

Mjetet për realizimin e qëllimeve të këtij neni sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë.

Neni 53

(Llojlojshmëria biologjike në blegtori)

Llojlojshmërinë biologjike në blegtori e përbëjnë të gjitha racat e bagëtisë në Republikën e Maqedonisë.

Mbrojtjen e llojlojshmërisë biologjike në blegtori realizohet si shërbim publik për gjen banka në blegtori në pajtim me programin për mbrojtjen e llojlojshmërisë biologjike në blegtori.

Programi për mbrojtjen e llojlojshmërisë biologjike në blegtori e përfshin vlerësimin e gjendjes dhe i përcakton qëllimet dhe drejtimit për:

-ruajtjen e të gjitha racave/linjave autoktone të bagëtisë, të cilat rriten në territorin e Republikës së Maqedonisë, me theks të veçantë në racat autoktone/linjave në mjedisin autokton;

- ruajtjen e racave të bagëtisë jashtë mjedisit, në të cilin janë krijuar (in situ ruajtje) për çdo racë/linjë të bagëtisë;

- themelim dhe funksionim e gjen bankave në blegtori;

- plotësimin e detyrimeve ndërkombëtare;

- edukimin dhe trajnimin në rajonin e mbrojtjes së llojlojshmërisë biologjike në blegtori;

- ngritjen e vetëdijes publike për rëndësinë e ruajtjes së llojlojshmërisë biologjike në blegtori; dhe

-lidhjen me programe tjera në sferën e bujqësisë.

Gjatë fatkeqësive natyrore ose të tjera, të cilat e rrezikojnë mbrojtjen e materialit për shumëzim, i cili është i nevojshëm për sigurimin minimal të shumëzimit të bagëtisë ose nëse në masë të madhe është e rrezikuar llojlojshmëria biologjike e bagëtisë në Republikën e Maqedonisë, ministri ka të drejtë t'u urdhërojë organizatave të pranuar për rritje, mbajtësve dhe rritësve të bagëtisë si dhe personave të lejuar fizikë dhe juridikë nga ky ligj detyra të veçanta profesionale dhe të tjera, me të cilat do të pengohet rrezikshmëria e tillë.

Programi nga paragrafi 2 i këtij neni i përcakton dhe parasheh mjetet financiare për realizimin e mbrojtjes së llojlojshmërisë biologjike në blegtori, siç janë: mjetet për zbatimin e detyrave profesionale, pagesa të drejtpërdrejta dhe përkrahje tjetër për mbajtësit dhe rritësit e bagëtisë si dhe për personat fizikë dhe juridikë, të cilat kryejnë mbrojtjen e rezervave gjenetike në blegtori.

Programin nga paragrafi 2 i këtij neni për periudhën prej shtatë vjetësh e miraton Qeveria e Republikës së Maqedonisë me propozimin e ministrit.

Mjetet e nevojshme për realizimin e aktiviteteve nga paragrafi 2 të këtij neni sigurohen nga programet e ministrisë.

Neni 54

(Racat autoktone)

Racat autoktone dhe /ose linjat janë nën regjim të veçantë të mbrojtjes.

Raca autoktone dhe/ose linja në bazë të llojeve të bagëtisë janë:

- lopët: busha;

-dhentë: të Karakaçit, Ovçe Poles dhe Malit të Sharrit;

-dhitë: dhitë ballkanike;

-derrat: primitivë lokalë;

-bletët: bletët (Apelis mellifera macedonica)

Njohja e racave të reja autoktone dhe/ose linja bëhet me kërkesë të dërguar paraprakisht ministrisë.

Kërkesës nga paragrafi 3 i këtij neni detyrimisht i bashkëngjitet elaborati profesional, i cili me shpenzimin e parashtruesit e përgatit realizuesi i shërbimit publik të detyrave për gjen bankën në blegtori.

Raca autoktone dhe /ose linja regjistrohen në regjistrin e racave autoktone, të cilat i mban ministria. Emrin dhe racën autoktone dhe/ose linjën, Republika e Maqedonisë në pajtim me kontratat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, edhe ndërkombëtarisht i siguron.

Mënyrën e rritjes dhe qarkullimit të racave autoktone dhe/ose linjave nga paragrafi 2 dhe 3 i këtij neni, formën dhe përmbajtjen e kërkesës nga paragrafi 3 i këtij neni, si dhe formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrit nga paragrafi 5 i këtij neni e përcakton ministri.

Neni 55

(Përcjellja dhe analizimi i llojlojshmërisë biologjike në blegtori)

Monitorim i llojlojshmërisë biologjike në blegtori është përcjellja dhe analiza sistematike e gjendjes së llojlojshmërisë biologjike dhe zbatohet si shërbim publik për gjen bankat në blegtori.

Mënyrën e realizimit dhe monitorimin e llojlojshmërisë biologjike në blegtori e përcakton ministri.

VII. ORGANET KOMPETENTE, ORGANIZATAT E PRANUARA PËR RITJE, INSTITUCIONET E LEJUARA DHE ZBATUESIT E SHËRBIMEVE PUBLIKE NË BLEGTORI

Neni 56

(Organet kompetente)

Ministria i kryen punët si vijon:

- mban procedura për lejimin e programeve për rritje dhe pranimin e organizatave në blegtori;

- kryen mbikëqyrje profesionale;

- përcakton kritere për pranimin e organizatave në blegtori në bazë të këtij ligji;

- i shpall organizatat e pranuar dhe të lejuara në blegtori, me theksimin e fushëveprimit dhe territorin e punës së tyre.

- vendos për ankesat sipas procedurave administrative;

- mban bazat e të dhënave në pajtim me dispozitat e këtij ligji;

- siguron lidhshmëri dhe qasje te baza e të dhënave në bazë të dispozitave të këtij ligji dhe në pajtim me dispozitat që vlejné; dhe

- kryen edhe punë të tjera të përcaktuara me këtë ligj.

Neni 57

(Këshilli për blegtori)

Këshilli për blegtori (këshill) është trupi profesional këshillëdhënës i ministrit në sferën e blegtorisë.

Këshilli jep këshilla profesionale dhe mendime në sferën e blegtorisë edhe atë për:

- parashtrësas për vërtetimin e programeve për rritje;

- raportin vjetor për punën në raport me programet për rritje;

- ndryshimet përkatësisht vendosjen e metodave të reja për vlerësimin e programit për rritje dhe vlerësimin e bagëtisë për mbarështimi;

- dispozitat të cilat miratohen në bazë të këtij ligji;

- propozimet për programet afatgjate zhvillimore nga sfera e blegtorisë;

- propozimet për masat më të rëndësishme të politikës bujqësore, të cilat e rregullojnë sferën e blegtorisë;

- propozimet për pranimin e racave autoktone;

- elementet për përcaktimin e çmimeve të shërbimeve dhe për vëllimin e shërbimeve në pajtim me këtë ligj; dhe

- këshilla dhe mendime tjera profesionale nga sfera e blegtorisë.

Neni 58

(Përbërja e Këshillit)

Këshilli për blegtori përbëhet nga këta anëtarë;

- Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave - sfera e blegtorisë - dy anëtarë;

- Fakulteti për shkencë bujqësore dhe ushqim - Shkup - dy anëtarë;

- Fakulteti për mjekësi veterinarë në Shkup - një anëtar;

- Fakulteti për shkencë bioteknike - Manastir - një anëtar;

- Instituti për blegtori - Shkup - dy anëtarë, dhe organizata të pranuar për rritje - një anëtar.

Anëtarët e këshillit i propozojné institucionet dhe organizatat nga paragrafi 1 i këtij neni, ndërsa i emëron ministri me aktvendim për periudhë prej katër vjetësh me mundësi riemërim.

Ministri e thërret seancën konstituive, në të cilën anëtarët e emëruar zgjedhin kryetar dhe zëvendës të tij nga anëtarët e këshillit.

Këshilli miraton rregullore për punë, me të cilën përcaktohet mënyra e punës së Këshillit për blegtori.

Mjetet për kompensim të punës së anëtarëve të Këshillit sigurohen nga programet e ministrisë.

Neni 59

(Zbatuesit e shërbimeve publike)

Detyrat të cilat si shërbime publike realizohen në sferën e blegtorisë në bazë të këtij ligji mund t'i kryejné institucionet publike të përcaktuara me ligj, organizatat e pranuar për rritje dhe institucionet e lejuara nga sfera e blegtorisë të cilat i plotësojnë kushtet si vijon:

- posedojné ose shfrytëzojnë hapësirë përkatëse,

- pajisje përkatëse teknike dhe

- ekuipim përkatës kuadrovik.

Kushtet më të përafërta nga paragrafi 1 i këtij neni për shërbim të caktuar publik së afërmi i përcakton ministri.

Neni 60

(Konkursi publik)

Për përcaktimin e zbatuesve të shërbimeve publike nga neni 59 të këtij ligji ministria zbaton procedura në pajtim me dispozitat për furnizime publike.

Zbatuesit e detyrave nga programet për rritje të përfshira në PTHPRB kryejné shërbim publik pa konkurs publik.

Neni 61

(Përgjegjësia për zbatimin e shërbimeve publike)

Zbatuesi i shërbimit publik nga neni 59 i këtij ligji është përgjegjës për dëmin të cilin shfrytëzuesve të drejtpërdrejtë të shërbimeve ose personave të tjerë do t'ia shkaktojë personi i cili drejtpërdrejt i kryen detyrat nga shërbimi publik gjatë kryerjes ose në lidhje me kryerjen e detyrave.

Neni 62

(Detyrat)

Përveç detyrave profesionale në blegtori, të rregulluara me ligj i cili e rregullon bujqësinë, si shërbime publike në blegtori janë edhe detyrat si vijon:

- zbatimi i PTHPRB;

- detyrat kërkimore zhvillimore nga rajoni i kryerjes së programeve për rritjen e nevojave të PTHPRB;

- zgjerimi i avancimit gjenetik;

- mbajtjen e kadastrës së kullotave të bletëve,

- prognoza e mjaltit në bletari; dhe

- ruajtja e variabilitetit gjenetik dhe rezervat gjenetike të bagëtisë.

Neni 63

(Mbikëqyrja profesionale në kryerjen e shërbimeve publike)

Mbikëqyrjen profesionale mbi zbatimin e shërbimeve publike nga neni 62 të këtij ligji e kryen ministria.

Me përjashtim nga paragrafi 1 të këtij neni ministri mund të autorizojë persona tjerë juridikë ose fizikë, të cilët janë të aftësuar profesionalisht të kryejné mbikëqyrje profesionale mbi shërbime të caktuara publike nga neni 62 të këtij ligji.

Aftësinë e nevojshme profesionale nga paragrafi 2 i këtij neni për së afërmi do ta përcaktojë ministri.

Për autorizimin e personave juridikë ose fizikë nga paragrafi 2 i këtij neni, ministria shpall konkurs publik.

Në bazë të konkursit të shpallur dhe zgjedhjes së kryer ministri lidh marrëveshje për kryerjen e mbikëqyrjes profesionale.

Neni 64

(Njoftimi)

Zbatuesi i shërbimit publik nga neni 59 i këtij ligji rritësit doemos duhet t'ia kumtojë rezultatet nga testimet e bagëtisë së tij për shumëzim në sasi, afat dhe mënyrë, në pajtim me programin për rritje.

Neni 65

(Programi)

Në bazë të PTHPRB ministri miraton program vjetor për zbatimin e shërbimeve publike të përcaktuar me këtë ligj.

Me programin nga paragrafi 1 të këtij neni përcaktohen:

- lloji dhe sasia e shërbimeve;
- mënyra dhe dinamika e zbatimit të shërbimeve;
- sasia dhe mënyra e financimit, përkatësisht bashkëfinancimit të shërbimeve të caktuara.

Neni 66

(Financimi i shërbimeve publike)

Shërbimet publike nga sfera e bagëtisë financohen nga:

- Buxheti i Republikës së Maqedonisë";
- pjesërisht ose plotësisht nga shfrytëzuesi i shërbimit, dhe
- burime tjera.

Zbatuesit e shërbimeve publike doemos duhet t'i dedikojnë mjetet nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë vetëm për kryerjen e atij shërbimi publik.

Neni 67

(Shpenzimet dhe sa për shërbimet publike)

Shfrytëzuesit e shërbimeve publike e paguajnë shërbimin publik në sasi dhe mënyrë të përcaktuar në programin nga neni 65 të këtij ligji.

Neni 68

(Subjektet në blegtori)

Subjekte në ekonominë në bazë të këtij ligji janë:

- organizatat e pranuar për rritje; dhe
- institucionet e lejuara.

Organizatat e pranuar nga paragrafi 1 alineja 1 e këtij neni mund të bashkohen në lidhje dhe forma tjera të bashkimit në pajtim me dispozitat që vlejné.

Ministri një herë në vit shpall listën e subjekteve nga paragrafi 1 i këtij neni në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

Neni 69

(Organizatat e pranuar për rritje)

Organizatat e pranuar për rritje regjistrohen në regjistrin nga neni 19 i këtij ligji dhe realizojnë programe për rritje.

Ministri e pranon organizatën për rritje për periudhën prej 5 vjetësh pas kërkesës së dorëzuar paraprakisht ministrisë, nëse i plotëson veçanërisht këto kushte:

- ka formë juridike organizative, e cila mundëson veprim të pavarur në qarkullimin juridik;
- tregon plotësimin e kushteve të përcaktuara organizative, kadrovike dhe teknike për realizimin e programit për rritje;
- ka program për rritjen e bagëtisë;
- siguron kontroll dhe regjistrim të origjinës,
- disponon me numër minimal të nevojshëm të bagëtisë, i cili mundëson zbatimin e programit për rritje;
- siguron shfrytëzimin e të dhënave, të nevojshme për realizimin e programit për rritje;
- t'i ketë aprovuar të gjitha rregullat profesionale për përcaktimin e veçorive të racave të cilat janë të përfshira me librin e amzës ose me regjistrin e kafshëve hibride dhe proveniencave për përcaktimin e qëllimeve të rritjes, për identifikimin dhe regjistrimin e bagëtisë, për sistemin e shfrytëzimit të të dhënave për rritje, me çka mund të vlerësohet bagëtia;
- të respektojë rregullat për sigurimin e parimeve të mosdiskriminimit.

Kërkesa për pranimin e organizatës përveç të dhënave themelore doemos duhet të përmbajë edhe dëshmi për plotësimin e kushteve nga paragrafi 2 i këtij neni.

Plotësimin e kushteve të përcaktuara nga alineja 2 paragrafi 2 i këtij neni, organizata e pranuar për rritje mund ta zbatojë vetë ose mund të lidhë marrëveshje për realizimin e punëve të caktuara profesionale të cilat janë të nevojshme për realizimin e programit për rritje, me institucionin e lejuar në bazë të këtij ligji.

Kushtet nga paragrafi 2 i këtij neni për pranimin e organizatave për rritjen e llojeve të caktuara për së afërmi i përcakton ministri.

Neni 70

(Pushim i pranimit)

Statusi i organizatave të pranuar për rritje pushon të vlejë, nëse organizata e pranuar për rritje:

- ka ndërprerë të plotësojë ndonjë prej kriterëve të përcaktuara;
- nuk e zbaton programin për rritje; dhe
- me skadimin e afatit për pranim.

Para se të lëshojë aktvendim për pushimin e pranimit, ministri doemos duhet t'i caktojë afat përkatës për mënjanimin e parregullsisë së konfirmuar.

Nëse parregullsia nuk mënjanohet në afat të caktuar, ministri miraton aktvendim për pushimin e pranimit.

Neni 71

(Parimi i mosdiskriminimit)

Organizatat e pranuar për rritje doemos duhet ta sigurojnë parimin e jo diskriminimit, ashtu që;

çdo mbajtës, i cili rrit bagëti të racës së caktuar dhe që është i përgatitur të marrë pjesë në zbatimin e programit për rritje në bazë të rregullave për funksionimin organizatave për rritje, ka të drejtë të bëhet anëtar i këtyre organizatave, përkatësisht mund të bashkëpunojë me to gjatë zbatimit të programit për rritje.

- frymorët për shumëzim që i plotësojnë kriteret për regjistrim regjistrohen në librin e amzës me kërkesën e çdo anëtari të organizatave për rritje.

Neni 72

(Kontrolli profesional mbi zbatimin e programeve të lejuara për rritje)

Më së voni në tre muajt e parë të kalendarit vjetor organizata për rritje doemos duhet t'i dërgojë ministrisë raport për realizimin e programit për rritje në kalendarin vjetor të kaluar .

Kontrolli profesional mbi zbatimin e programit të vërtetuar për rritje kryhet si shërbim publik. Gjatë kryerjes së kontrollit profesional kryerësi i shërbimeve mund të kërkojë nga organizatat e pranuar për rritje çfarëdo qoftë sqarimesh dhe të dhënash, të nevojshme për kryerjen e detyrës së vet dhe ka të drejtë për shikim në dokumentacionin dhe dokumentet e organizatës, që kanë të bëjnë me programin për rritje dhe mbajtje të librit të amzës.

Neni 73

(Institucionet e lejuara)

Institucione të lejuara janë personat juridikë ose fizikë, të cilat i plotësojnë kriteret e veçanta në raport me:

- hapësirat,
- pajisjet dhe
- ekuipimin kadrovik.

Institucionet, të cilat mund të jenë të lejuara në bazë të procedurave të përcaktuara në këtë ligj janë:

- stacionet për testim;
- qendrat për prodhimin e farës;
- stacioni për pllenim;
- vendet për rritjen e bletëve amë;

- institucionet për grumbullimin, fitimin dhe transplantimin e embrioneve; dhe
- vendet për ndërzim.

Neni 74

(Pushimi e vlefshmërisë së lejes)

Statusi i institucionit të lejuar pushon të vlejë, nëse institucioni:

- më nuk i plotëson kriteret e përcaktuara;
- me parregullsitë e vërtetuara në punë nuk siguron kryerjen e punëve, për të cilat i njëjti është lejuar, dhe
- pas skadimit të afatit për të cilin është lejuar.

Para se të lëshohet aktvendim për pushim të lejimit, ministri doemos duhet t'i përcaktojë afat përkatës për mënjanimin e parregullsisë së vërtetuar.

Nëse parregullsia nuk mënjanohej në afat të caktuar, ministri miraton aktvendim për pushim të lejimit.

VIII. PUNËT ARSIMORE DHE KËRKIMORE NË SFERËN E BLEGTORISË

Neni 75

(Arsimi dhe trajnimi)

Arsim dhe trajnim për nevojat e blegtorisë zbatojnë:

- shkollat e mesme bujqësore;
- shkollat e larta bujqësore;
- institucionet shkencore dhe/ose arsimore nga sfera e bujqësisë dhe shëndetësisë veterinarë; dhe
- shërbimi këshillëdhënës për bujqësi.

Ligjëratë praktike mund të zbatohet edhe në korniza të organizatave të pranuar për rritje.

Programet për arsim dhe trajnim për nevojat e blegtorisë i lejon ministri me mendimin paraprak të Këshillit nga neni 57 të këtij ligji.

Neni 76

(Zbatuesit e detyrave profesionale)

Persona fizikë, të cilët zbatojnë detyra profesionale në bazë të këtij ligji (kontrollorë, seleksionues, mbi kontrollorë, vlerësues të bagëtisë dhe ngjashëm), janë të detyruar të kenë njohuri nga sfera e bagëtisë dhe të japin provim të njohurisë.

Persona fizikë, të cilët kryejnë detyra me të ndërlikuara profesionale nga ky ligj (udhëheqjen e zbatimit të programeve për rritje, parashikimin e vlerës dhe vlerësimin e bagëtisë për shumëzim, procedurat për testim) doemos duhen të kenë arsim sipëror universitar nga sfera e bagëtisë;

Personat fizikë nga paragrafi 1 dhe 2 i këtij neni kanë të drejtë dhe detyrë që përherë dhe në mënyrë profesionale të përsosin dhe të bëjnë kontrollin e njohurive në çdo pesë vjet. Programet dhe realizuesit e programeve për aftësim profesional i vërteton ministri. Personat juridikë, të cilët kryejnë teste të njohurive përkatësisht kontroll të njohurive, doemos duhet të mbajnë evidencë të personave, të cilët i kanë dhënë testimet përkatësisht kontrollimet e këtilla.

Përmbajtjet e detyrueshme të provimit si dhe mënyrën dhe procedurën për kontroll të njohurisë e përcakton ministri.

Neni 77

(Puna kërkimore)

Ministria në pajtim me programet nacionale për bujqësi dhe zhvillim rural në mënyrë të pavarur ose në bashkëpunim me ministritë kompetente i financon përkatësisht bashkëfinancon, projektet kërkimore dhe infrastrukturën kërkimore para së gjithash në sferën e

blegtorisë, të cilat i plotësojnë njohuritë në sferën e trashëgimisë, përzgjedhjes, reprodutimit, rritjes dhe zhvillimit të bagëtisë, teknologjive gjenetike, ekonomisë në blegtori, ruajtjes dhe përmirësimit të veçorive të bagëtisë, ushqimit, objekteve dhe pajisjes për rritje, zoohigjienës dhe etiologjisë së bagëtisë, mbrojtjes së bagëtisë, veprimtimit me bagëtinë, ekologjisë gjatë mbajtjes së bagëtisë, teknologjive dhe kualitetit të prodhimeve shtazore, informatikës në blegtori dhe bioteknologjisë shtazore.

Për kërkimet nga paragrafi 1 i këtij neni realizohet konkurs publik. Kërkimet mund t'i udhëheqin kërkuesit, të cilët i plotësojnë kriteret në pajtim me dispozitat, të cilat e rregullojnë veprimtarinë kërkimore.

Bartjen e rezultateve nga kërkimet në praktikë përveç kërkuesve nga paragrafi 2 të këtij neni e bëjnë dhe shërbimet këshillëdhënës për bujqësi dhe realizuesit e detyrave profesionale në blegtori.

IX. SHPËRBLIMET DHE MIRËNJOHJET

Neni 78

(Shpërblimet dhe mirënjohjet)

Shpërblimet dhe mirënjohjet në sferën e blegtorisë (në tekstin e mëtejme: shpërblime dhe mirënjohje) ndahen për arritje më të larta, të cilat në mënyrë të konsiderueshme kontribuojnë për zhvillimin e profesionit përkatësisht për zhvillimin sferës së zbatimit të programeve për rritje të bagëtisë.

Shpërblim përkatësisht mirënjohje mund të marrin persona juridikë dhe fizikë nga sfera e blegtorisë.

Llojet e mirënjohjeve, kriteret më në detaje për ndarjen e shpërblimeve dhe mirënjohjeve si dhe procedurën për ndarjen e tyre e përcakton ministri.

Mjetet për shpërblimet dhe mirënjohjet sigurohen nga programet e ministrisë.

X. MBIKËQYRJA

Neni 79

(Mbiqëqyrja)

Mbiqëqyrjen mbi zbatimin e dispozitave nga ky ligj dhe dispozitave të miratuara në bazë të këtij ligji e bën ministria.

Mbiqëqyrjen inspektuese mbi zbatimin e dispozitave nga ky ligj dhe dispozitave të miratuara në bazë të këtij ligji e bën Inspektorati shtetëror për bujqësi nëpërmjet inspektorëve shtetërorë për bujqësi.

Mbiqëqyrjen mbi zbatimin e mbrojtjes shëndetësore dhe mirëqenies së bagëtisë e bën Drejtoria për veterinarë.

Neni 80

(Mbiqëqyrje inspektuese)

Gjatë kryerjes së mbiqëqyrjes, Inspektori shtetëror për bujqësi i kryen punët si vijon:

- kryen kontroll të pronës bujqësore, objekteve dhe pajisjeve gjatë mbajtjes së bagëtisë;
- e përcakton harmonizimin e mbajtjes, ushqimit dhe rritjes së bagëtisë dhe objekteve dhe pajisjeve me mënyra të përcaktuara dhe teknologjive të mbajtjes;
- e përcakton infrastrukturën bujqësore;
- kryen mbiqëqyrje mbi mbajtjen e bletëve, realizimin e rendit për kullotë bletësh, mbajtjen e kadastrës së kullotës së bletëve, zbatimin programeve të organizatave të pranuar të bletëve;
- kryen mbiqëqyrje mbi shfrytëzimin e mjeteve për realizim nga PTHPRB;
- kryen mbiqëqyrje mbi zbatimin e programeve të lejuara për rritje dhe plotësimin kriterëve;

- kryen mbikëqyrje mbi zbatimin e programeve për përzgjedhje dhe kontroll të dokumentacionit përkatës zooteknik, mbajtjen e librave të amzës dhe shënimin;
- e përcakton plotësimin e kriterëve për prodhim, origjinën e bagëtisë dhe kryen mbikëqyrje të qarkullimit me bagëtinë dhe materialit për shumëzim, si dhe mbikëqyrje mbi punën e institucioneve të lejuara dhe kullosave të bletëve për rritje;
- kryen mbikëqyrje mbi realizimin e procedurave për vlerësim, zgjedhjen e bagëtisë për shumëzim për pranimin e frymorëve të gjinisë mashkullore për shumëzim;
- kryen mbikëqyrje mbi kryerjen e shumimit të bagëtisë;
- vërteton se realizuesit e shërbimeve publike sipas këtij ligji vallë i plotësojnë kriteret e përcaktuara; dhe
- kryen mbikëqyrje mbi zbatimin e detyrave të shërbimeve publike.

Neni 81
(Masat për inspektim)

- Përveç masave të përcaktuara me dispozita të veçanta, inspektori shtetëror për bujqësi mund:
- të caktoj harmonizimin e mbajtjes, dhe rritjes e bagëtisë me kushtet e përcaktuara;
 - të caktojë masa për zbatimin e rendit të lejuar për kullotë bletësh;
 - të caktojë mënjanimin e parregullsive të caktuara gjatë zbatimit të programeve të lejuara për rritje;
 - të caktojë afat për shënimin e kafshëve;
 - të caktojë afat për mënjanimin e parregullsive gjatë mbajtjes së librave të amzës dhe dokumentacionin përkatës zooteknik;
 - të caktojë masa për mënjanimin e sjelljeve diskriminuuese të organizatë së pranuar për rritje, dhe
 - të caktojë mënjanimin e parregullsive gjatë kryerjes së shërbimeve publike.

XI. DISPOZITAT PËR KUNDËRVAJTJE

Neni 82
(Gjoba)

Gjorbë në shumë prej 3 000 deri në 5 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet kundërvajtje personit juridik, nëse:

- 1) rrit bagëti në kundërshtim me programet për rritje dhe programet për seleksionin (neni 19 dhe 20);
- 2) nuk mban libra të amzës (neni 22);
- 3) rrit dhe përdor bagëti për shumëzim në kundërshtim me programin e pranuar për shumëzim (neni 23);
- 4) rrit, përdor dhe lëshon në qarkullim frymorë për shumëzim të cilët nuk janë të vlerësuar dhe shpërndara në klasa përkatëse (neni 26 dhe 36);
- 5) përdor dhe lëshon në qarkullim farë, vezë-qeliza dhe embrione në kundërshtim me kriteret e përcaktuara (neni 29 dhe neni 30);
- 6) kryen prodhim dhe qarkullim me farë dhe bleta amë ndërsa nuk është institucion i lejuar (neni 41, 42 dhe 48);
- 7) merr dhe transplanton embrione ndërsa nuk i plotëson kriteret (neni 54);
- 8) kryen import dhe eksport me material për pllenim në kundërshtim me kriteret e përcaktuara (neni 51); dhe
- 9) nuk i kryen detyrat e caktuara si shërbim publik në sferën e blegtorisë (neni 59 dhe neni 62).

Gjorbë në shumë prej 1 000 deri në 2 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet personit përgjegjës në personin juridik për kundërvajtje të kryer nga paragrafi 1 i këtij neni.

Sanksion për kundërvajtje ndalesë për kryerjen profesionit, veprimtarisë ose detyrës në kohëzgjatje prej 1 deri në 5 vjet do t'i kumtohet personit përgjegjës në personin juridik për kundërvajtje të kryer nga paragrafi 1 i këtij neni.

Neni 83

Gjoba në shumë prej 2 500 deri në 5 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet kundërvajtje personit juridik, nëse:

- 1) mbajtja e bagëtisë është në kundërshtim me qëllimet e këtij ligji (neni 5);
 - 2) mban bagëti në mënyrë e cila nuk e siguron mirëqenien e tyre (neni 6);
 - 3) nëse nuk siguron kushte, kurim dhe përkujdesje për bagëtinë e sëmurin dhe të lënduara dhe të paafte dhe i shkakton dhembje, vuajtje ose lëndime bagëtisë (neni 8);
 - 4) nuk siguron infrastrukturë përkatëse bujqësore (neni 10);
 - 5) mban bagëti pa trajnim përkatës për mbajtje dhe veprim me bagëtinë (neni 11);
 - 6) kryen, ndërsa nuk është i trajnuar për zbatimin e punëve zooteknike (neni 12);
 - 7) i kullot bletët në kundërshtim me rendin e kullotjes së bletëve (neni 14);
 - 8) nuk mban dhe lëshon dokumente zooteknike (neni 21);
 - 9) frymori për shumëzim i dedikuar për qarkullim nuk është i shoqëruar me dokumente përkatëse (neni 24 paragrafi 2);
 - 10) nuk kryen kontroll krahasues të vetive të caktuara të bagëtisë për shumëzim (neni 28);
 - 11) nuk mban dokumentacion të përcaktuar dhe nuk e njofton ministrinë (neni 41 paragrafi 4);
 - 12) lëshon në qarkullim bleta amë ndërsa nuk është institucion i lejuar (neni 42);
 - 13) kryen pllenimin ndërsa nuk është institucion i lejuar (neni 44);
 - 14) kryen ndërzim në kundërshtim me nenin 47 të këtij ligji;
 - 15) kryen ndërzim në kundërshtim me nenin 49 të këtij ligji;
 - 16) nuk i siguron parimet për mosdiskriminim (neni 71); dhe
 - 17) nuk dorëzon raport për zbatimin e programit të vërtetuar për rritje (neni 72 paragrafi 1).
- Gjorbë në shumë prej 500 deri në 1 000 euro me kundërvlerë në denarë do t'i kumtohet personit përgjegjës në personin juridik për kundërvajtje të kryer nga paragrafi 1 i këtij neni.

Neni 84

Gjorbë në shumë prej 2 500 deri në 5 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet kundërvajtje personit fizik, nëse:

- 1) mbajtja e bagëtisë është në kundërshtim me qëllimet e këtij ligji (neni 5);
- 2) mban bagëti pa trajnim përkatës për mbajtjen dhe veprimet me bagëtinë (neni 11);
- 3) kryen, ndërsa nuk është i trajnuar për zbatimin e punëve zooteknike (neni 12);
- 4) i kullot bletët në kundërshtim me rendin e kullotjes së bletëve (neni 14);
- 5) rrit dhe përdor bagëti për shumëzim në kundërshtim me programin e njohur për shumëzim (neni 23);
- 6) rrit, përdor dhe lëshon në qarkullim frymorë për shumëzim të cilët nuk janë të vlerësuar dhe shpërndara në klasa përkatëse (neni 26 dhe 36);
- 7) kryen pllenimin ndërsa nuk posedon vërtetim për kualifikim profesional (neni 45);

8) kryen ndërzim në kundërshtim me nenin 49 të këtij ligji; dhe

9) kryen ndërzim në kundërshtim me nenin 4 të këtij ligji.

Neni 85

Gjobë në shumë prej 100 deri në 1 000 euro me kundërvlerë në denarë, do t'i kumtohet kundërvajtje personit fizik, nëse:

1) mban bagëti në mënyrë e cila nuk e siguron mirëqenien e tyre (neni 6);

2) nëse nuk siguron kushte, kurim dhe përkujdesje për bagëtinë e sëmurë dhe të lënduar dhe i shkakton dhembje, vuajtje ose lëndime bagëtisë (neni 8);

3) nuk siguron infrastrukturë përkatëse bujqësore (neni 10);

4) nuk mban dokumente zooteknike (neni 21); dhe

5) frymorin për shumëzim të dedikuar për qarkullim nuk është i shoqëruar me dokumente përkatëse (neni 24 paragrafi 2).

Neni 86

(Procedurat, barazimi dhe ndërmjetësimi)

Procedurat për zbatimin e sanksioneve për kundërvajtje sipas këtij ligji do të mbahen para gjykatës kompetente.

Barazimi dhe ndërmjetësimi sipas dispozitave të këtij ligji nuk do të kryhet.

XII. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 87

Programi nacional për rritje të blegtorisë vazhdon të vlejë deri në miratimin e PTHPRB nga neni 16 të këtij ligji.

Neni 88

Konsiderohet se pronari/mbajtësi i bagëtisë ka trajnim përkatës për mbajtje në pajtim me nenin 11 dhe 12 të këtij ligji, nëse deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji ka mbajtur bagëti.

Neni 89

Dispozitat e parapara me këtë ligj do të miratohen në afat prej një viti nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Deri në hyrjen në fuqi të dispozitave në paragrafin 1 i këtij neni do të zbatohen dispozitat që kanë qenë në fuqi deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 90

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji shfuqizohet Ligji për blegtori ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 61/97) përveç dispozitave të neneve 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 dhe neni 45.

Neni 91

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

90.

Vrz основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА АГЕНЦИЈАТА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЖЕЛЕЗНИЧКИТЕ УСЛУГИ

Се прогласува Законот за Агенцијата за регулирање на пазарот на железничките услуги, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-99/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН ЗА АГЕНЦИЈАТА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЖЕЛЕЗНИЧКИТЕ УСЛУГИ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Предмет на Законот

Член 1

Со овој закон се уредува основањето, надлежностите, организацијата и начинот на вршење на работата и раководењето со Агенцијата за регулирање на пазарот на железничките услуги, се утврдуваат изворите за обезбедување на средства за финансирање на работата на Агенцијата и надзорот над работата.

Цели на Законот

Член 2

Агенцијата за регулирање на пазарот на железничките услуги (во натамошниот текст: Агенцијата) се основа за обезбедување увид и непристрасно извршување на дејностите во железничкиот превоз, кои се вршат како услуги од јавен превоз и да овозможи транспарентно и недискриминаторско работење на управителот на инфраструктурата и железничкиот превозник.

Дефиниции

Член 3

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „Објава на мрежа“ е детален приказ на расположливата железничка инфраструктура наменет за железничките превозници што содржи општи правила, рокови, постапки и критериуми во врска со одредувањето на надоместокот за користење на железничката инфраструктура и критериуми за распределба на капацитетите, како и други информации за условите за пристап на железничката инфраструктура;

2. „Железнички превоз“ е дејност што опфаќа превоз на патници и стока и/или влека на возови;

3. „Железничка инфраструктура“ се состои од железничките пруги со горен и долен строј, објектите на пругите, железничките станици, објектите на електричната влека на возовите, сигнално-сигурносните системи, телекомуникационите и информационите системи во железничкиот сообраќај, зградите, депоата и други градежни објекти на железничките станици кои се во функција на организирање, регулирање на железнички-

от сообраќај и одржување на инфраструктурата, земјиштето кое функционално и припаѓа на пругата, службените места и објектите;

4. „Железнички превозник“ е домашно и странско правно лице чија основна дејност е давање транспортни услуги на патници и/или стока по пат на железница кое има дозвола за јавен превоз и решение за безбедност и

5. „Управител на инфраструктура“ е јавно или друго правно лице овластено за управување и одржување со железничката инфраструктура.

II. АГЕНЦИЈА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЖЕЛЕЗНИЧКИТЕ УСЛУГИ

Основање на Агенција

Член 4

(1) Агенцијата се основа како самостојно и непрофитно правно лице со јавни овластувања утврдени со овој закон.

(2) Работата на Агенцијата е јавна.

(3) Агенцијата стекнува статус на правно лице со запишување во Централниот регистар на Република Македонија.

(4) Седиштето на Агенцијата е во Скопје.

(5) Агенцијата има Статут со кој се уредуваат прашањата значајни за извршувањето на дејноста и работата на Агенцијата.

(6) На Статутот на Агенцијата согласност дава Владата на Република Македонија.

Член 5

Агенцијата за својата работа одговара пред Собранието на Република Македонија.

Принципи на работењето на Агенцијата

Член 6

Работењето на Агенцијата се заснова на следниве принципи:

- законистост,
- стручност,
- професионалност,
- транспарентност и
- одговорност за работењето.

Предмет на работење на Агенцијата

Член 7

(1) За остварување на работите од својот делокруг Агенцијата е надлежна да:

1) решава по жалби на железничкиот превозник по актите донесени од управителот на инфраструктурата по однос на:

- објавата на мрежа,
- критериумите содржани во објавата на мрежа,
- постапката и процесот на распределба на инфраструктурните капацитети и резултатите од водената постапка на управителот на инфраструктурата,
- критериумите за одредување на пристап за користење на железничката инфраструктура,
- висината и структурата на пристап за користење на железничка инфраструктура,
- одлуката за одобрување на пристап на железнички превозник на железничката инфраструктура и
- други случаи со кои се осигурува пристап и користење на железничката инфраструктура и

2) врши надзор над квалитетот на давањето на железничките услуги од страна на железничкиот превозник.

(2) При извршувањето на работите од ставот (1) точка 1 на овој член се применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка. Актите кои ги донесува Агенцијата се конечни и против нив незадоволната странка може да покрене управен спор.

Жалбена постапка

Член 8

(1) Железнички превозник може да изјави жалба до Агенцијата, доколку оцени дека управителот на инфраструктурата не постапува на ист начин како во однос на другите учесници или на кој било друг начин трпи штета во врска со работите од членот 7 точка 1 алинеи 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 на овој закон.

(2) Жалбата од ставот (1) на овој член, може да се поднесе во рок од осум дена од денот на добивањето на актот на управителот на инфраструктурата.

(3) Решението по жалбата, Агенцијата ќе го донесе во рок од 15 дена од денот на доставувањето на жалбата.

(4) Со решението, Агенцијата ќе ја одбие жалбата, доколку утврди дека одлуката донесена од управителот на инфраструктурата е исправна или ќе ја уважи жалбата од ставот (1) на овој член и ќе му наложи на управителот на инфраструктурата да ја измени одлуката согласно со насоките одредени во решението со кое жалбата се уважува.

(5) Решението од ставот (4) на овој член е обврзувачко за сите страни.

(6) Против решението од ставот (2) на овој член може да се поведе управен спор.

Заштита на конкуренцијата

Член 9

(1) Агенцијата е должна да ги применува правилата и мерките за заштита на конкуренцијата, за прашања кои се од исклучителна надлежност на Агенцијата.

(2) За прашањата во врска со обавувањето на железничките услуги, кои не се уредени со овој закон, а се однесуваат на спречување, ограничување или нарушување на пазарната конкуренција се применуваат одредбите од Законот за заштита на конкуренцијата, а Агенцијата е должна да даде техничка помош во облик на стручно мислење и анализа до Комисијата за заштита на конкуренцијата.

Хармонизација со Европската унија и друга меѓународна соработка

Член 10

(1) Агенцијата во својата работа, заради унапредување и развој на железничкиот сообраќај и транспорт во Република Македонија постапува согласно со препораките на Европската комисија и Европската унија, како најдобри светски практики.

(2) Агенцијата соработува и разменува информации за својата работа, како и за практиките за усогласување на принципите за одлучување со регулаторните тела од други држави.

(3) Агенцијата соработува со државни тела и органи одговорни за хармонизацијата на националната регулатива со регулативата на Европската унија.

(4) Агенцијата соработува и со Меѓународното здружение на железници УИЦ.

Органи на Агенцијата

Член 11

Органи на Агенцијата се Управен одбор и директор на Агенцијата.

Управен одбор на Агенција

Член 12

(1) Управен одбор се состои од три члена, од кои еден е претседател на Управниот одбор.

(2) Со работата на Управниот одбор раководи претседателот на Управниот одбор.

(3) Претседателот и членовите на Управниот одбор ги именува Собранието на Република Македонија, на предлог на Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието на Република Македонија, со мандат од четири години, со можност за уште еден мандат.

(4) За претседател и членови на Управниот одбор можат да бидат именувани лица кои се државјани на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија, имаат завршено високо образование од областа на техничките, правните и економските науки, со работно искуство над пет години од областа на превозот во железничкиот сообраќај и инфраструктурата и со активно познавање на еден странски јазик.

(5) Претседателот и членовите на Управниот одбор се именуваат не подоцна од 60 дена пред истекот на мандатот на нивните претходници.

(6) За времетраењето на мандатите, претседателот и членовите на Управниот одбор не можат да бидат: пратеници во Собранието на Република Македонија, членови на Владата на Република Македонија, лица кои извршуваат должности во органите и телата на политички партии, членови на управни и надзорни одбори на јавни претпријатија или членови на друг вид на асоцијација на правни и физички лица кои би можеле да доведат до конфликт на интереси.

(7) Претседателот, член на Управниот одбор, неговиот/нејзиниот брачен другар или невенчан партнер, како и блиски роднини во прва линија до второ колено, не можат да имаат удел на акции, директно или индиректно во организацијата што извршува активности кои директно спаѓаат под надлежност на Агенцијата.

(8) За претседател и членови на Управниот одбор не можат да бидат именувани лица кои се осудени со правосилна судска пресуда за кривично дело на казна затвор во траење над шест месеца или казна забрана за вршење на професија, дејност или должност со денот на изрекувањето на казната.

(9) Ако постапката за именување не е завршена пред истекот на мандатот на претседателот и членовите на Управниот одбор чии мандат е истечен, претседателот и членовите на Управниот одбор ќе продолжат да ја вршат својата функција, но не подолго од шест месеца.

(10) Управниот одбор одлучува по прашањата од членот 7 на овој закон, донесува акти потребни за работа на Агенцијата, програма за работа и развој на Агенцијата, го набљудува нивното спроведување, одлучува по финансискиот план и годишниот извештај за работа на Агенцијата.

(11) Претседателот и членовите на Управниот одбор имаат право на месечен надоместок и надоместок на други трошоци утврдени со Статутот на Агенцијата.

(12) Средствата за надоместок и другите трошоци на претседателот и членовите на Управниот одбор се обезбедуваат од средствата на Агенцијата, утврдени со годишниот финансиски план.

(13) За претседател и член на Управниот одбор можат да бидат именувани лица вработени во други правни лица, освен ако тоа не претставува конфликт на интереси согласно со овој закон.

Начин на работа и одлучување на Управниот одбор

Член 13

(1) Управниот одбор одлучува на седници. Седниците ги свикнува претседателот на Управниот одбор.

(2) Седниците на Управниот одбор се јавни. По исклучок, Управниот одбор може да одлучи дали седницата или расправата по некоја точка ќе биде затворена за јавноста.

(3) Одлуките на Управниот одбор се донесуваат со мнозинство гласови од вкупниот број на членови на Управниот одбор.

Надлежност на Управниот одбор

Член 14

Управниот одбор ги има следниве надлежности:

- 1) донесува статут;
- 2) донесува годишна програма за работа и развој на Агенцијата;
- 3) донесува годишен финансиски план на Агенцијата;
- 4) одобрува годишен финансиски извештај со завршна сметка на Агенцијата;
- 5) одобрува извештај за реализација на годишната програма за работа и развој на Агенцијата;
- 6) ги донесува општите акти за организација и систематизација на работењето на Агенцијата;
- 7) решава по жалби во втор степен;
- 8) соработува со други државни органи и институции, органи на единиците на локалната самоуправа;
- 9) доставува извештаи, препораки и предлози до Собранието на Република Македонија и други државни органи и институции од областа на железничкиот сообраќај;
- 10) донесува други акти на Агенцијата и
- 11) врши други работи утврдени со Статутот и овој закон.

Разрешување на претседателот и членовите на Управниот одбор

Член 15

(1) Собранието на Република Македонија, по предлог на Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието на Република Македонија може да ги разреши претседателот и членовите на Управниот одбор на Агенцијата пред истекот на мандатот за кој се именувани поради следниве причини:

- 1) на негово барање;
- 2) во случај на спреченост на вршење на функцијата поради болест подолго од шест месеца или смрт;
- 3) избор или именување на функција или назначување на работа што е неспојлива со неговата функција член на Управниот одбор;
- 4) ако е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело на казна затвор во траење над шест месеца или казна забрана за вршење на професија, дејност или должност со денот на изрекувањето на казната;
- 5) повреда на одредбите или прописите донесени врз основа на овој закон или злоупотреба на функцијата и
- 6) неоправдано неприсуство едноподруго на три седници или пет седници во тековната година.

(2) Недоставувањето на годишна програма за работата и развој на Агенцијата, како и годишен финансиски извештај до Владата на Република Македонија и Собранието на Република Македонија е основ за колективно разрешување на претседателот и членовите на Управниот одбор.

(3) Доколку постои причина за разрешување на член на Управниот одбор на Агенцијата пред истекот на мандатот за кој се именувани, Управниот одбор на Агенцијата треба да ја извести Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието на Република Македонија во рок од седум дена од денот на дознавањето на причината.

Директор на Агенцијата и услови кои треба да ги исполнува директорот

Член 16

- (1) Со работата на Агенцијата раководи директор.
- (2) Директорот на Агенцијата го именува Управниот одбор на Агенцијата по пат на јавен конкурс.
- (3) Мандатот на директорот е четири години со можност за уште еден последователен мандат.
- (4) Директорот на Агенцијата треба да биде државјанин на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија, да има завршено високо образование од областа на техничките, правните и економските науки, со работно искуство над пет години од областа на превозот во железничкиот сообраќај и инфраструктурата и најмалку три години работно искуство на раководно место и со активно познавање на еден странски јазик.
- (5) Управниот одбор е должен да го именува директорот не подоцна од 30 дена пред истекот на мандатот на неговиот претходник.
- (6) Директорот на Агенцијата, неговиот/нејзиниот брачен другар или невенчан партнер, како и блиски роднини во прва линија до второ колено, не можат да имаат удел на акции, директно или индиректно во организацијата што извршува активности кои директно спаѓаат под надлежност на Агенцијата.
- (7) Директорот на Агенцијата не може да биде лице кое е осудено со правосилна судска пресуда за кривично дело на казна затвор во траење над шест месеца или казна забрана за вршење на професија, дејност или должност со денот на изрекувањето на казната.
- (8) Директорот е професионално ангажиран во Агенцијата со полно работно време.

Надлежност на директорот

Член 17

- (1) Директорот раководи со работата на Агенцијата и е одговорен за законито работење на Агенцијата и ги има следниве надлежности:
 - 1) ја претставува и застапува Агенцијата;
 - 2) ја организира работата и раководи со стручните служби на Агенцијата;
 - 3) предлага годишна програма за работа и развој, годишен финансиски план на Агенцијата, изработува финансиски извештај со завршна сметка и извештај од реализираната годишна програма за работа и развој на Агенцијата;
 - 4) предлага општи акти за организација и систематизација на работењето на Агенцијата;
 - 5) предлага акти што ги донесува Управниот одбор;
 - 6) ги извршува одлуките донесени од страна на Управниот одбор;
 - 7) дава овластувања во рамките на своите надлежности;
 - 8) донесува решенија од прв степен;

9) соработува со други државни органи и институции, органи на единиците на локалната самоуправа и со невладини организации и здруженија на граѓани и

10) врши други работи утврдени со овој закон и Статутот на Агенцијата.

(2) Директорот на Агенцијата е должен да воспостави внатрешна контрола преку имплементација на соодветен систем на финансиски менаџмент и контрола и внатрешна ревизија согласно со Законот за јавната внатрешна финансиска контрола.

(3) Директорот има право да присуствува и учествува на состаноците на Управниот одбор, без право на глас.

(4) Директорот може да поднесе оставка на својата функција во писмена форма до Управниот одбор.

(5) Ако мандатот на директорот е завршен, а постапката за именување на директор не е завршена, тогаш директорот продолжува да ја врши функцијата се додека не се именува директор, но не подолго од шест месеца.

Разрешување на директор

Член 18

Директорот може да биде разрешен од страна на Управниот одбор пред истекување на мандатот во следниве случаи:

- 1) на негово барање;
- 2) во случај на спреченост за вршење на функција поради болест подолго од шест месеца или смрт;
- 3) избор или именување на функција или назначување на работа што се неспојливи со неговата функција на директор;
- 4) ако е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело на казна затвор во траење од над шест месеца или казна забрана за вршење на професија, дејност или должност со денот на изрекување на казната и
- 5) повреда на одредбите или прописите донесени врз основа на овој закон или злоупотреба на функцијата.

Средства за основање и вршење на дејноста

Член 19

- (1) Средствата за работа на Агенцијата се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, но не подолго од една година.
- (2) Агенцијата има сопствена сметка.

Член 20

- (1) Годишната програма за работа и развој на Агенцијата и годишниот финансиски план од членот 14 на овој закон, Управниот одбор ги донесува најдоцна до крајот на јануари секоја година.
- (2) Годишниот финансиски извештај со завршна сметка и извештајот за работата на Агенцијата од членот 14 на овој закон, Управниот одбор на Агенцијата ги донесува најдоцна до крајот на март секоја година, а се однесува за претходната година.
- (3) На годишна програма за работа и развој на Агенцијата, годишниот финансиски план, како и годишниот финансиски извештај и извештајот за реализација на годишната програма за работа и развој на Агенцијата од членот 14 на овој закон согласност дава Собранието на Република Македонија.
- (4) Годишниот финансиски план се изработува по донесувањето на Фискалната стратегија на Република Македонија за наредната година и содржи податоци за приходите и расходите за работењето на Агенцијата.

(5) Годишниот финансиски извештај содржи завршна сметка, како и ревизорски и финансиски извештај за претходната година.

(6) Ревизијата ја врши надворешен и независен ревизор, избран согласно со Законот за јавните набавки.

(7) На барање на Собранието на Република Македонија, Агенцијата е должна да поднесе извештај за работата и развојот на Агенцијата и финансиски извештај за работењето на Агенцијата и за период пократок од една година.

Организација и вработување во Агенцијата

Член 21

(1) Стручните работи во Агенцијата ги извршуваат лица вработени во Агенцијата.

(2) Внатрешната организација и начинот на работа на стручната служба поблиску се уредува со актот за организација и систематизација на работите и задачите на Агенцијата.

(3) Со Статутот на Агенцијата поблиску се утврдува постапката и начинот на внатрешното организирање и работење на Агенцијата.

Обезбедување на податоци

Член 22

(1) Агенцијата има право да побара дополнителни податоци, информации и друга документација од управителот на инфраструктурата, железничкиот превозник или трети заинтересирани страни, кои и се потребни на Агенцијата за вршење на работите од нејзина надлежност врз основа на овој закон и други прописи со кои се уредува извршувањето на железничкиот сообраќај.

(2) Субјектите од ставот (1) на овој член се должни да одговорат на барањето на Агенцијата и да ги достават на Агенцијата бараните податоци, информации и друга документација.

Надзор над законитоста на работењето на Агенцијата

Член 23

(1) Надзор над законитоста на работењето на Агенцијата и општите акти врши органот на државната управа надлежен за работите од областа на железниците и железничкиот сообраќај.

(2) Надзорот над финансиското работење на Агенцијата го врши надлежниот орган на државната управа, односно правно лице кое за тоа јавно е овластено.

III. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 24

(1) Агенцијата ќе започне со работа со именување на претседателот и членовите на Управниот одбор.

(2) Собранието на Република Македонија ќе ги именува претседателот и членовите на Управниот одбор најдоцна во рок од 30 дена од денот на примената на овој закон.

(3) До започнување со работа на Агенцијата, Министерството за транспорт и врски продолжува да ги врши работите од нејзина надлежност.

(4) Управниот одбор ќе донесе статут на Агенцијата во рок од 60 дена од денот на именувањето на претседателот и членовите на Управниот одбор.

Член 25

Со денот на примената на овој закон престануваат да важат членот 47 ставови (2), (3), (4), (5), (6) и (7) и членот 47-а од Законот за железниците („Службен весник на Република Македонија“ бр. 64/2005 и 24/2007).

Член 26

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 јануари 2009 година.

L I G J

PËR AGJENCI PËR RREGULLIMIN E TREGUT TË SHËRBIMEVE TË HEKURUDHAVE

I. DISPOZITAT E PËRGJITHSHME

Lënda e ligjit

Neni 1

Me këtë ligj rregullohet themelimi, kompetencat, organizimi dhe mënyra e kryerjes së punës dhe udhëheqja me Agjencinë për rregullimin e tregut të shërbimeve të hekurudhave, përcaktohen burimet për sigurimin e mjeteve për financimin e punës së Agjencisë dhe mbikëqyrja e punës.

Qëllimet e ligjit

Neni 2

Agjencia për rregullimin e shërbimeve të hekurudhave (në tekstin e mëtejme: Agjencia) themelohet për sigurimin e shikimit dhe kryerjes së paanshme të veprimtarive në transportin hekurudhor, që bëhen si shërbime të transportit publik dhe t'i mundësojë punë transparente dhe jo diskriminuuese administruesit të инфраструктурës dhe transportuesit hekurudhor.

Nocionet

Neni 3

Disa shprehje të veçanta të пërdорura në këtë ligj e kanë këtë kuptim si vijon:

1. “Shpallje e rjetit” është pasqyrimi i hollësishëm i инфраструктурës që është në функцион të дедикар për transportuesit e hekurudhës e cila пëрmban rregulla të пëргjithshme, аfate, процедура dhe критере në lidhje me пërcaktimin e kompensimit për shfrytëzimin e инфраструктурës hekurudhore dhe критерет për sistemimin e kapaciteteve, si dhe информата tjera për kushtet për qasje në инфраструктурën hekurudhore;

2. “Transport hekurudhor” është veprimtaria që пëрфshin transportin e udhëtarëve dhe të mallrave dhe/ose tërheqjen e trenave;

3. “Инфраструктура hekurudhore” пëрбëhet prej hekurudhave me механизëm të sipërm dhe të poshtëm, objekteve të hekurudhës, стационеве hekurudhore, objekteve të tëрheqësit elektrik të trenave, sistemeve sinjalizuese-siguroese, sistemeve të телекомуникационеве dhe информативе në комуникационин hekurudhor, ndërtesave, magazinave dhe objekteve tjera ndërтиморе të стационеве hekurudhore që janë në функцион të организимит, rregullimit të комуникационит hekurudhor dhe mirëmbajtjes së инфраструктурës, tokës që është функционале dhe që i takon hekurudhës, vendeve dhe objekteve зyrтаре;

4. “Transportues hekurudhor” është personi јуридик i vendit dhe i јаштëm, veprimtaria themelore e të cilit është ofrimi i shërbimeve transportuese udhëtarëve dhe/ose mallrave пëрmes rrugës hekurudhore që ka леје për transport publik dhe актвeдим për сигури; dhe

5. "Administrues i infrastrukturës" është personi publik ose person tjetër juridik i autorizuar për administrim dhe mirëmbajtje me infrastrukturën hekurudhore.

II. AGJENCIA PËR RREGULLIMIN E TREGUT TË SHËRBIMEVE HEKURUDHORE

Themelimi i Agjencisë

Neni 4

(1) Agjencia themelohet si person juridik i pavarur dhe jo përfitues me autorizime publike të përcaktuara me këtë ligj.

(2) Puna e Agjencisë është publike.

(3) Agjencia fiton status të personit juridik me regjistrimin në Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë.

(4) Selia e Agjencisë është në Shkup.

(5) Agjencia ka Statut me të cilin rregullohen çështjet e rëndësishme për kryerjen e veprimtarisë dhe të punës së Agjencisë.

(6) Statutit të Agjencisë pëlqim i jep Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Neni 5

Agjencia për punën e vet i përgjigjet Kuvendit të Republikës së Maqedonisë.

Principet e punës së Agjencisë

Neni 6

Puna e Agjencisë themelohet në principet si vijon:

- ligjshmërisë,
- ekspertit,
- profesionalizmit,
- transparencës, dhe
- përgjegjshmërisë për punë

Lënda e punës së Agjencisë

Neni 7

(1) Për realizimin e punëve nga sfera e vet, Agjencia është kompetent që:

1) të vendosë për ankesat e transportuesit hekurudhor sipas akteve të miratuara nga administratori i infrastrukturës në lidhje me:

- shpalljen e rrjetit;
- kriteret e përfshira në Shpalljen e rrjetit;
- procedurën dhe procesin e sistematizimit të kapaciteteve infrastrukturore dhe rezultateve të procedurës së mbajtur të administruesit të infrastrukturës;
- kriteret për përcaktimin e qasjes për shfrytëzimin e infrastrukturës hekurudhore;
- lartësinë dhe strukturën e qasjes për shfrytëzimin e infrastrukturës hekurudhore;
- vendimin për përcaktimin e qasjes për transportuesin hekurudhor të infrastrukturës hekurudhore; dhe
- rastet tjera me të cilat sigurohet qasja dhe shfrytëzimi i infrastrukturës hekurudhore.

2) bën mbikëqyrje mbi kualitetin e ofrimit të shërbimeve hekurudhore nga ana e transportuesit hekurudhor.

(2) Gjatë kryerjes së punëve nga paragrafi (1) pika 1 të këtij neni zbatohen dispozitat nga Ligji për procedurë të përgjithshme administrative. Aktet të cilat i miraton Agjencia janë definitive dhe kundër tyre pala e pakënaqur mund të ngrejë kontest administrativ.

Procedura ankuese

Neni 8

(1) Transportuesi hekurudhor mund të paraqesë ankesë në Agjenci, nëse vlerëson se administruesi i infrastrukturës nuk vepron në të njëjtën mënyrë si në lidhje me pjesëmarrësit tjerë ose në çfarëdo mënyre tjetër pëson dëme në lidhje me punët nga neni 7, pika 1 alinetë 1, 2, 3, 4, 5, 6 dhe 7 të këtij ligji.

(2) Ankesa nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të dorëzohet në afat prej 8 ditësh nga dita e marrjes së aktit të administruesit të infrastrukturës.

(3) Aktvendimin ndaj ankesës, Agjencia do ta marrë në afat prej 15 ditësh nga dita e dorëzimit të ankesës.

(4) Me aktvendim, Agjencia do ta refuzojë ankesën, nëse konstaton se vendimi i marrë nga administruesi i infrastrukturës është në rregull ose do ta pranojë ankesën nga paragrafi (1) të këtij neni dhe do t'i urdhërojë administruesit të infrastrukturës që ta ndryshojë vendimin në pajtim me kahet e përcaktuara në aktvendimin me të cilin ankesa pranohet.

(5) Aktvendimi nga paragrafi (4) i këtij neni është obligues për të gjitha palët.

(6) Kundër aktvendimit nga paragrafi (2) të këtij neni mund të ngrihet procedurë administrative.

Mbrojtja e konkurrencës

Neni 9

(1) Agjencia është e detyruar t'i zbatojë rregullat dhe masat për mbrojtjen e konkurrencës, për çështjet që janë në kompetencë ekskluzive të Agjencisë.

(2) Për çështjet në lidhje me kryerjen e shërbimeve të hekurudhës, që nuk janë rregulluar me këtë ligj, e që kanë të bëjnë me pengimin, përkufizimin ose prishjen e konkurrencës së tregut zbatohen dispozitat e Ligjit për mbrojtjen e konkurrencës, ndërsa Agjencia është e detyruar t'i japë ndihmë teknike në formë të mendimit dhe analizës profesionale Komisionit për mbrojtjen e konkurrencës.

Harmonizimi me Unionin Evropian dhe bashkëpunimi tjetër ndërkombëtar

Neni 10

(1) Agjencia në punën e vet, për shkak të përparimit dhe zhvillimit të komunikacionit dhe transportit hekurudhor në Republikën e Maqedonisë vepron në pajtim me rekomandimet e Komisionit Evropian dhe të Unionit Evropian, si praktika më të mira botërore.

(2) Agjencia bashkëpunon dhe këmben informata për punën e vet, si dhe për praktikat për harmonizimin e principeve për marrjen e vendimeve me trupat rregullatorë të shteteve tjera.

(3) Agjencia bashkëpunon me organet dhe trupat shtetërore përgjegjëse për harmonizimin e normave nacionale me normën e Unionit Evropian.

(4) Agjencia bashkëpunon edhe me Shoqatën Ndërkombëtare të Hekurudhave UIC.

Organet e Agjencisë

Neni 11

Organet e Agjencisë janë: Këshilli drejtues dhe drejtori i Agjencisë.

Këshilli drejtues i Agjencisë

Neni 12

(1) Këshilli drejtues përbëhet prej tre anëtarësh, prej të cilëve njëri është kryetarë i Këshillit drejtues.

(2) Me punën e Këshillit drejtues udhëheq kryetari i Këshillit drejtues.

(3) Kryetarin dhe anëtarët e Këshillit drejtues i emëron Kuvendi i Republikës së Maqedonisë, me propozim të Komisionit për çështjet e zgjedhjes dhe emërimit të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë, me mandat prej katër vjetësh, me mundësi edhe për një mandat.

(4) Për kryetar dhe anëtarë të Këshillit drejtues mund të emërohen personat të cilët janë shtetas të Republikës së Maqedonisë, me vendbanim të përhershëm në Republikën e Maqedonisë, që kanë të mbaruar arsimim sipëror nga sfera e shkencave teknike, juridike dhe ekonomike, me përvojë pune mbi pesë vjet nga sfera e transportit dhe infrastrukturës hekurudhore dhe me njohuri aktive të një gjuhe të huaj.

(5) Kryetari dhe anëtarët e Këshillit drejtues emërohen jo më vonë se 60 ditë para skadimit të mandatit të paraardhësve të tyre.

(6) Gjatë kohëzgjatjes së mandateve, kryetari dhe anëtarët e Këshillit drejtues nuk mund të jenë: deputetë në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë, anëtarë të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, persona që kryejnë detyra në organet dhe trupat e partive politike, anëtarë të këshillave drejtues dhe mbikëqyrës të ndërmarrjeve publike ose anëtarë të asociacioneve të llojit tjetër të personave juridikë dhe fizikë që do të kishin mundur të sillnin në konflikt të interesave

(7) Kryetari, anëtari i Këshillit drejtues, bashkëshorti/bashkëshortja e tij/i sajë ose partneri i pakurorëzuar, si dhe farefisit të afërm në linjë të parë deri në brezin e dytë, nuk mund të kenë pjesë në aksione, direkt ose indirekt në organizatën që bën aktivitete që direkt bien në kompetencë të Agjencisë.

(8) Për kryetar dhe anëtarë të Këshillit drejtues nuk mund të emërohen persona që janë dënuar me aktgjykim të plotfuqishëm gjyqësor për vepër penale me dënim me burg në kohëzgjatje mbi gjashtë muaj ose dënim me ndalesë për ushtrimin e profesionit, veprimtarisë ose detyrave me ditën e shqiptimit të dënimit.

(9) Nëse procedura për emërim nuk është bërë para skadimit të mandatit të kryetarit dhe të anëtarëve të Këshillit drejtues mandati i të cilit ka skaduar, kryetari dhe anëtarët e Këshillit drejtues do të vazhdojnë të mbajnë funksionin e tyre, por jo më gjatë se gjashtë muaj.

(10) Këshilli drejtues vendos për çështjet nga neni 7 të këtij ligji, miraton akte të duhura për punën e Agjencisë, programin për punë dhe zhvillimin e Agjencisë, e mbikëqyr zbatimin e tyre, vendos për planin financiar dhe raportin vjetor për punën e Agjencisë.

(11) Kryetari dhe anëtarët e Këshillit drejtues kanë të drejtë në kompensim mujor dhe kompensimin e shpenzimeve tjera të përcaktuara me Statutin e Agjencisë.

(12) Mjetet për kompensim dhe shpenzimet tjera të kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit drejtues sigurohen nga mjetet e Agjencisë, të përcaktuara me planin vjetor financiar.

(13) Për kryetar dhe anëtar të Këshillit drejtues mund të emërohen personat e punësuar në personat tjerë juridikë, përveç nëse ajo nuk paraqet konflikt interesash në pajtim me këtë ligj.

Mënyra e punës dhe vendimmarrjes së Këshillit drejtues

Neni 13

(1) Këshilli drejtues merr vendim në seanca. Seancat i thirr kryetari i Këshillit drejtues.

(2) Seancat e Këshillit drejtues janë publike. Me përjashtim, Këshilli drejtues mund të vendosë se seanca ose diskutimi për ndonjë pikë a do të jetë e mbyllur për publikun.

(3) Vendimet e Këshillit drejtues kanë të bëjnë me shumicën e votave nga numri i përgjithshëm i anëtarëve të Këshillit drejtues.

Kompetencat e Këshillit drejtues

Neni 14

Këshilli drejtues i ka kompetencat si vijon:

- 1) miraton Statutin,
- 2) miraton Programin vjetor për punën dhe zhvillimin e Agjencisë,
- 3) miraton Plan vjetor financiar të Agjencisë,
- 4) lejon raportin vjetor financiar me llogarinë përfundimtare të Agjencisë,
- 5) lejon raportin për realizimin e programit vjetor për punën dhe zhvillimin e Agjencisë,
- 6) i miraton aktet e përgjithshme për organizimin dhe sistematizim e punës së Agjencisë,
- 7) vendos ndaj ankesave në shkallë të dytë,
- 8) bashkëpunon me organet dhe institucionet tjera shtetërore, organet e Njësisë të vetadministrimit lokal,
- 9) dorëzon raporte, rekomandime dhe propozime në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë dhe në organe dhe institucione tjera shtetërore nga sfera e komunikacionit hekurudhor,
- 10) miraton akte tjera të Agjencisë, dhe
- 11) bën edhe punë tjera të përcaktuara me Statut dhe me këtë ligj.

Shkarkimi i kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit drejtues

Neni 15

(1) Kuvendi i Republikës së Maqedonisë, me propozim të Komisionit për çështjet e zgjedhjeve dhe emërimeve të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë mund t'i shkarkojë kryetarin dhe anëtarët e Këshillit drejtues të Agjencisë para skadimit të mandatit për çka janë emëruar për shkak si vijon:

- 1) me kërkesë të tij,
- 2) në rast të pengesës të kryerjes së funksionit për shkak të sëmundjes më gjatë se gjashtë muaj ose vdekjes;
- 3) zgjedhjes ose emërimit në funksion ose emërimit në punë që është e papërpunshme me funksionin e tij anëtar i Këshillit drejtues;
- 4) nëse është i dënuar me aktgjykim të plotfuqishëm gjyqësor për vepër penale me dënim me burg në kohëzgjatje mbi gjashtë muaj ose dënim me ndalesë për ushtrimin e profesionit, veprimtarisë ose detyrave me ditën e shqiptimit të dënimit.
- 5) cenimit të dispozitave ose rregullave të marra në bazë të këtij ligji ose keqpërdorimit të funksionit; dhe
- 6) mungesës së paarsyeshme, respektivisht një pas një në tre seanca ose pesë seanca gjatë vitit vijues.

(2) Mosdorëzimi i Programit vjetor për punën dhe zhvillimin e Agjencisë, si dhe Raportit vjetor financiar në Qeverinë e Republikës së Maqedonisë dhe Kuvendin e Republikës së Maqedonisë është bazë për shkarkim kolektiv të kryetarit dhe të anëtarëve të Këshillit drejtues.

(3) Nëse ekziston shkak për shkarkim të anëtarëve të Këshillit drejtues të Agjencisë para skadimit të mandatit për të cilin emërohet, Këshilli drejtues i Agjencisë duhet ta informojë Komisionin për çështjet e zgjedhjeve dhe emërimeve të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë në afat prej 7 ditësh nga dita e të kuptuarit për shkakun.

Drejtori i Agjencisë dhe kushtet që duhet t'i plotësojë drejtori

Neni 16

(1) Me punën e Agjencinë udhëheq drejtori.
 (2) Drejtorin e Agjencisë e emëron Këshilli drejtues i Agjencisë me konkurs publik.

(3) Mandati i drejtorit është katër vjet me mundësi edhe për një mandat të vazhdueshëm.

(4) Drejtori i Agjencisë duhet të jetë shtetas i Republikës së Maqedonisë, me vendbanim të përhershëm në Republikën e Maqedonisë, të ketë të mbaruar arsimim sipëror nga sfera e shkencave teknike, juridike dhe ekonomike, me përvojë pune mbi pesë vjet nga sfera e transportit të komunikacionit dhe infrastrukturës hekurudhore dhe së paku tre vjet përvojë pune në vend udhëheqës dhe me njohuri aktive të një gjuhe të huaj.

(5) Këshilli drejtues është i detyruar ta emërojë drejtorin jo më vonë se 30 ditë para skadimit të mandatit të paraardhësit të tij.

(6) Drejtori i Agjencisë, bashkëshorti/bashkëshortja e tij/i saj ose partneri i pakurorëzuar, si dhe të farefis të afërm në linjë të parë deri në brezin e dytë, nuk mund të kenë pjesë në aksione, direkt ose indirekt në organizatën që bën aktivitete që direkt bien në kompetencë të Agjencisë.

(7) Drejtori i Agjencisë nuk mund të jetë personi që është dënuar me aktgjykim të plotfuqishëm gjyqësor për vepër penale me dënim me burg në kohëzgjatje mbi gjashtë muaj ose dënim me ndalesë për ushtrimin e profesionit, veprimtarisë ose detyrave me ditën e shqiptimit të dënimit.

(8) Drejtori është i angazhuar profesionist në Agjenci me orar të plotë pune.

Kompetencat e drejtorit

Neni 17

(1) Drejtori udhëheq me punën e Agjencisë dhe është përgjegjës për punën ligjore të Agjencisë dhe i ka kompetencat si vijon:

- 1) e paraqet dhe e përfaqëson Agjencinë,
- 2) e organizon punën dhe udhëheq me shërbimet profesionale të Agjencisë,
- 3) propozon programin vjetor për punë dhe zhvillim, planin vjetor financiar të Agjencisë, përpilon raport financiar me llogari përfundimtare dhe raport nga programi vjetor i realizuar për punën dhe zhvillimin e Agjencisë,
- 4) propozon akte të përgjithshme për organizimin dhe sistematizim e punës së Agjencisë,
- 5) propozon akte që i miraton Këshilli drejtues,
- 6) i realizon vendimet e marra nga ana e Këshillit drejtues,
- 7) jep autorizime në suazat e kompetencave të saja,
- 8) merr aktvendime në shkallë të parë,
- 9) bashkëpunon me organet dhe institucionet tjera shtetërore, organet e njësive të vetadministrimit lokal dhe me shoqatat dhe shoqëritë joqeveritare të qytetarëve, dhe
- 10) bën punë tjera të përcaktuara me këtë ligj dhe me Statutin e Agjencisë.

(2) Drejtori i Agjencisë është i detyruar që të vendosë kontroll të brendshëm nëpërmjet implementimit të sistemit adekuat të menaxhimit financiar dhe kontroll dhe revizion të brendshëm në pajtim me Ligjin për kontroll të brendshëm financiar transparent.

(3) Drejtori ka të drejtë të marrë pjesë dhe të jetë prezent në mbledhjet e Këshillit drejtues, pa të drejtë vote.

(4) Drejtori mund t'i dorëzojë dorëheqjen e funksionit të vet në formë të shkruar Këshillit drejtues.

(5) Nëse mandati i drejtorit ka mbaruar, ndërsa procedura e emërimit të drejtorit nuk ka përfunduar, atëherë drejtori vazhdon ta ushtrojë funksionin deri sa të emërohet drejtori, por jo më gjatë se 6 muaj.

Shkarkimi i drejtorit

Neni 18

Drejtori mund të shkarkohet nga ana e Këshillit drejtues para skadimit të mandatit në rastet si vijon:

- 1) me kërkesë të tij,
- 2) në rast të pengesës së kryerjes së funksionit për shkak të sëmundjes më gjatë se gjashtë muaj ose vdekjes;
- 3) zgjedhjes ose emërimit në funksion ose emërimit në punë që janë të papërputhshme me funksionin e tij të drejtorit;
- 4) nëse është i dënuar me aktgjykim të plotfuqishëm gjyqësor për vepër penale me dënim me burg në kohëzgjatje me mbi gjashtë muaj ose dënim me ndalesë për ushtrimin e profesionit, veprimtarisë ose detyrave me ditën e shqiptimit të dënimit.
- 5) cenim të dispozitave ose rregullave të marra në bazë të këtij ligji ose keqpërdorimit të funksionit.

Mjetet për themelimin dhe kryerjen e veprimtarisë

Neni 19

(1) Mjetet për punë të Agjencisë sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë, por jo më shumë se një vit.

(2) Agjencia ka llogarinë e vet.

Neni 20

(1) Programin vjetor për punë dhe zhvillim të Agjencisë dhe Planin vjetor financiar nga neni 14 të këtij ligji, Këshilli drejtues i miraton më së voni deri në fund të janarit çdo vit.

(2) Raportin vjetor financiar me llogari vjetore dhe raportin për punën e Agjencisë nga neni 14 të këtij ligji, Këshilli drejtues i Agjencisë i sjell më së voni deri në fund të muajit mars çdo vit, ndërsa ka të bëjë me vitin paraprak.

(3) Programit vjetor për punë dhe zhvillim të Agjencisë, Planit vjetor financiar si dhe raportit vjetor financiar dhe raportit për realizimin e programit vjetor për punë dhe zhvillim të Agjencisë nga neni 14 të këtij ligji pëlqim i jep Kuvendi i Republikës së Maqedonisë.

(4) Plani vjetor financiar përpilohet pas miratimit të Strategjisë fiskale të Republikës së Maqedonisë për vitin e ardhshëm dhe përmban të dhënat për të hyrat dhe të dalat për punën e Agjencisë.

(5) Raporti vjetor financiar përmban llogarinë përfundimtare si dhe raportin e revizionit dhe financiar për vitin paraprak.

(6) Revizionin e bën revizori i jashtëm dhe i pavarur, i zgjedhur në pajtim me Ligjin për furnizime publike.

(7) Me kërkesë të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë, Agjencia është e detyruar të dorëzojë raport për punën dhe zhvillimin e Agjencisë dhe raport financiar për punën e Agjencisë edhe për periudhë më të shkurtë se një vit.

Organizimi dhe punësimi në Agjenci

Neni 21

(1) Punët profesionale në Agjenci i bëjnë personat e punësuar në Agjenci.

(2) Organizimi i brendshëm dhe mënyra e punës së shërbimit profesional së afërmi rregullohet me aktin për organizimin dhe sistematizimin e punëve dhe detyrave të Agjencisë.

(3) Me statutin e Agjencisë së afërmi përcaktohen procedura dhe mënyra e organizimit të brendshëm dhe puna e Agjencisë.

Sigurimi i të dhënave

Neni 22

(1) Agjencia ka të drejtë të kërkojë të dhëna plotësuese, informata dhe dokumentacion tjetër nga udhëheqësi i infrastrukturës, transportuesi hekurudhor ose palët e treta të interesuara, që i duhen Agjencisë për kryerjen e punëve në kompetencë të saj në bazë të këtij ligji dhe dispozitave tjera me të cilat rregullohet realizimi i komunikacionit hekurudhor.

(2) Subjektet nga paragrafi (1) të këtij neni janë të detyruara t'i përgjigjen kërkesës së Agjencisë dhe t'i dorëzojnë Agjencisë të dhënat, informatat e kërkuara dhe dokumentacionin tjetër.

Mbikëqyrja mbi ligjshmërinë e punës së Agjencisë

Neni 23

(1) Mbikëqyrjen e ligjshmërisë së punës së Agjencisë dhe të akteve të përgjithshme e bën organi i administratës shtetërore kompetent për punët nga sfera e hekurudhave dhe komunikacionit hekurudhor.

(2) Mbikëqyrjen e punës financiare të Agjencisë e bën organi kompetent i administratës shtetërore, respektivisht personi juridik që për atë është i autorizuar.

III. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 24

(1) Agjencia do të fillojë me punë me emërimin e kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit drejtues.

(2) Kuvendi i Republikës së Maqedonisë do t'i emërojë kryetarin dhe anëtarët e Këshillit drejtues më së voni në afat prej 30 ditësh nga dita e zbatimit të këtij ligji.

(3) Deri në fillimin e punës së Agjencisë, Ministria e Transportit dhe Lidhjeve vazhdon t'i bëjë punët në kompetencë të saj.

(4) Këshilli drejtues do të miratojë statutin e Agjencisë në afat prej 60 ditësh nga dita e emërimit të kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit drejtues.

Neni 25

Me ditën e zbatimit të këtij ligji, pushojnë të vlejné neni 47 paragrafi (2), (3), (4), (5), (6) dhe (7) dhe neni 47-a i Ligjit për hekurudhat ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 64/2005 dhe 24/2007).

Neni 26

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndërsa do të zbatohet nga 1 janari 2009.

91.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за хартии од вредност,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-90/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Член 1

Во Законот за хартии од вредност ("Службен весник на Република Македонија" број 95/2005 и 25/2007), во членот 2 по точката 24 се додава нова точка 25, која гласи:

"25. **Просечна пазарна цена на акциите** е пондерирана аритметичка средина на сите цени од сите трговски трансакции, со исклучок на блок трансакциите, со определена хартија од вредност во еден ден на тргување на овластена берза. Како пондер се зема количината на истргуваните хартии од вредност;"

Точките 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42 и 43 стануваат точки 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 и 44.

Точката 27 која станува точка 28 се менува и гласи :

"28. **Приватна понуда** е понуда за запишување и уплаќање на хартии од вредност, која е упатена на не повеќе од 20 лица кои не се акционери во акционерското друштво и кои не се поврзани лица со акционерите во акционерското друштво, а кои се поединечно именувани во актот за издавање на хартии од вредност или се однесува само на институционални инвеститори, освен приватната понуда од членот 27 став 7 на овој закон;"

Во точката 43 која станува точка 44 потточката г) се менува и гласи:

"г) акции во инвестициските фондови кои работат според Законот за инвестициски фондови,"

Член 2

Во членот 8 ставови (2) и (3) зборовите: "основната главнина" се заменуваат со зборот "главнината".

Член 3

Во членот 14 ставот (3) се менува и гласи :
"Надоместоците за разгледување и одобрување на барањето за издавање одобрение паѓаат на товар на издавачот согласно со Тарифникот на Комисијата од членот 227 став (4) на овој закон."

Член 4

Во членот 16 став (1) зборовите: "поднесување на комплетната документација" се заменуваат со зборовите: "доставување на барањето до Комисијата".

Член 5

Во членот 19 став (2) во првата реченица по зборот "Перспективата" се додаваат зборовите: "во рок од три работни дена од денот на прекилот на јавната понуда".

Член 6

Во членот 25 став (2) зборот "хартии" се заменува со зборот "акции".

По ставот (2) се додаваат два нови става (3) и (4), кои гласат:

"(3) При продажба на сопствените акции важат одредбите од овој закон кои се однесуваат на издавање на хартии од вредност.

(4) Продажбата на сопствените акции се врши најмалку по просечна пазарна цена на акциите постигната на овластена берза во последните три месеца пред донесување на одлуката за продажба на сопствени акции."

Член 7

Во членот 26 став (1) по зборот "јавна" се додаваат зборовите: "или приватна".

Член 8

Членот 27 се менува и гласи :

"(1) Во случај на приватна понуда, издавачот на хартиите од вредност до Комисијата доставува барање за одобрување на издавање на хартии од вредност по пат на приватна понуда, акт за издавање на хартии од вредност и предлог на соопштение до јавноста за издавање на приватна понуда.

(2) Комисијата во рок од 15 календарски дена донесува решение со кое го одобрува или одбива барањето за приватна понуда, сметано од денот на доставување на барањето од ставот (1) на овој член.

(3) Врз основа на податоците и документите од ставот (1) на овој член, Комисијата донесува решение за одобрување или одбивање на барањето за одобрување на приватна понуда.

(4) Продажната цена на хартиите од вредност кои се издаваат по пат на приватна понуда, не смее да отстапува повеќе од 20% од пазарната цена.

(5) Хартиите од вредност кои се предмет на приватна понуда се уплатуваат во рок од 15 календарски дена од конечноста на решението од ставот (2) на овој член.

(6) Издавачот е должен најдоцна во рок од пет работни дена од завршувањето на приватната понуда да ја извести Комисијата и јавноста за количината на запишаните и уплатените хартии од вредност, односно за процентот на реализација на емисијата.

(7) Постапката за реализација на приватна понуда согласно со овој закон се применува и кога се врши зголемување на основната главнина од средствата на друштвото во форма на нови акции, без разлика колкав е бројот на акционери кои стекнуваат нови акции.

(8) Издавачот може да изврши приватна понуда на хартии од вредност согласно со одредбите на овој закон по еден ист основ најмногу еднаш во текот на една календарска година.

(9) Надоместоците за разгледување и одобрување на барањето за издавање одобрение паѓаат на товар на издавачот согласно со Тарифникот на Комисијата од членот 227 став (4) на овој закон.

(10) Комисијата ги пропишува формата и содржината на барањето за одобрување на приватната понуда, на соопштението од ставот (1) и на известувањето од ставот (6) на овој член. "

Член 9

Во членот 36 став (1) воведната реченица се менува и гласи: "Член на одбор на директори или надзорен и управен одбор на депозитар, може да биде лице со високо образование и со искуство од најмалку три години во областа на финансиите или деловното право, а не смее да биде лице кое е:".

Член 10

Во членот 43 ставот (2) се менува и гласи:

"Комисијата одлучува по барањето за издавање на дозвола за основање на депозитар во рок од 90 календарски дена од денот на доставување на барањето до Комисијата."

Член 11

Во членот 52 став (6) се додава нова реченица, која гласи: "Брокерските куќи и банките можат да имаат и други сметки за секој клиент за кој извршуваат функција чувар на имот."

Член 12

Во членот 77 став (1) воведната реченица се менува и гласи: "Член на одборот на директори или надзорниот одбор и управниот одбор на берзата, може да биде лице со високо образование и со искуство од најмалку три години во областа на финансиите или деловното право, а не смее да биде лице кое е:".

Член 13

По членот 81 се додава нов наслов и нов член 81-а, кој гласи:

"Тарифник на берзата

Член 81-а

За извршените услуги на берзата, корисниците и членките за берзата плаќаат надоместок по тарифа донесена од берзата."

Член 14

Во членот 86 ставот (1) се менува и гласи:

"Комисијата одлучува по барањето за издавање на дозвола за основање берза во рок од 90 календарски дена од денот на доставување на барањето до Комисијата. "

Член 15

Во членот 88 став 1 точката в) се менува и гласи:

"в) тарифата и сите нејзини измени и дополнувања и."

Член 16

Во членот 94 точка е) сврзникот "и" се заменува со точка и записка.

Во точката ж) точката се заменува со сврзникот "и" и се додава нова точка з), која гласи:

"з) чување на хартии од вредност што вклучува отворање и водење на сметки на хартии од вредност за клиенти во депозитар и други услуги со хартии од вредност по налог на клиентот (исплата на дивиденда и/или камата, известување за собранија на акционерите и слично)."

Член 17

Во членот 107 ставот (1) се менува и гласи:

"Комисијата одлучува по барањето за издавање на дозвола за работење на брокерска куќа во рок од 90 календарски дена од денот на доставување на барањето до Комисијата. "

Член 18

Во членот 113 ставот (2) се менува и гласи:

"Комисијата одлучува за барањето од ставот (1) на овој член во рок од 60 календарски дена од денот на доставување на барањето до Комисијата."

Член 19

Во членот 124 став (1) втората реченица се менува и гласи: "Доставувањето на извештајот се врши на начин договорен со клиентот."

Член 20

По членот 129 се додава нов наслов и нов член 129-а, кои гласат:

"Договор со клиент за чување на хартии од вредност

Член 129-а

(1) Пред извршување на услугата чување на хартии од вредност, банката или брокерската куќа е должна да склучи договор со клиентот во писмена форма.

(2) Банката или брокерската куќа со хартиите од вредност кои се водат на посебни сметки кај нив можат да располагаат само по налог на налогодавачот за кој ја извршуваат услугата чување на хартии од вредност.

(3) Хартиите од вредност кои за сметка на клиентот се водат на посебна сметка кај банка или брокерска куќа се во сопственост на клиентот и не влегуваат во имотот на банката или брокерската куќа, ниту во нивната ликвидациона или стечајна маса, ниту можат да се користат за намирување на нивните обврски.

(4) Банката или брокерската куќа е должна на барање на клиентот веднаш да му издаде известување за состојбата на средствата на неговата сметка, а најдоцна во рок од три дена од денот на поднесеното барање.

(5) Банката или брокерската куќа на клиентот му наплаќаат надоместок за извршување на услугата чување на хартии од вредност согласно со договорот од ставот (1) на овој член."

Член 21

Во членот 131 по ставот (5) се додава нов став (6), кој гласи:

"(6) Брокерската куќа доставува и шестмесечни неревидирани финансиски извештаи (биланс на состојба, биланс на успех, извештај за паричните текови и извештај за промените на капиталот) до Комисијата, најдоцна 30 календарски дена по истекот на периодот за кој се однесува извештајот."

Ставовите (6), (7) и (8), стануваат ставови (7), (8) и (9).

Член 22

Во членот 148 ставот (6) се менува и гласи:

"Комисијата одлучува за давање на дозвола за работење на друштвото за инвестиционо советување во рок од 90 календарски дена од денот на доставување на барањето до Комисијата."

Член 23

Во членот 151 став (2) зборовите: "од денот кога го известил подносителот дека барањето е комплетирано" се заменуваат со зборовите: "од денот на доставување на барањето до Комисијата".

Член 24

Во членот 154 став (1) зборот "ревидиран" се брише.

Член 25

Во членот 158 став (4) точката ж) се менува и гласи:

"ж) сите судски постапки во кои е вклучено акционерското друштво како тужител односно тужена страна, чија вредност изнесува најмалку 5% од вредноста на капиталот на друштвото определена врз основа на последните ревидирани годишни финансиски извештаи;"

Член 26

По членот 166 се додава нова подглава 3.а, нов наслов и нов член 166-а, кои гласат:

"3.а Обврски за известување на акционерското друштво

Извештај за сопственост

Член 166-а

Акционерското друштво во рок од десет работни дена од денот на порамнувањето на трговската трансакција или извршувањето на нетрговскиот пренос на хартиите од вредност со која правно или физичко лице заедно со неговите поврзани лица директно или индиректно стекне повеќе од 5% од кој било род на хартии од вредност издадени од акционерското друштво или ги продаде, или на друг начин ги отуѓи хартиите од вредност така што заедно со неговите поврзани лица повеќе не поседува повеќе од 5% од хартиите од вредност, е должно за настанатата промена да ја известува Комисијата. "

Член 27

Во членот 167 точката д) се менува и гласи:

"д) формата и содржината на извештаите од членовите 165, 166 и 166-а на овој закон. "

Член 28

Во членот 182 став (3) зборовите: "најмалку двајца комисионери" се заменуваат со зборот "комисионерите".

Член 29

Во членот 183 став (5) точката s) сврзникот "и" се заменува со точка и записка. Во точката и) точката се заменува со сврзникот "и" и се додава нова точка j), која гласи:

"j) ги исполнува условите за старосна пензија."

Член 30

Членот 227 се менува и гласи:

"(1) Средствата за работа на Комисијата се обезбедуваат од надоместоци кои Комисијата ги наплатува за покривање на трошоците за извршените услуги.

(2) Надоместоците што ги наплатува Комисијата се:

а) надоместоци за одобрија за издавање хартии од вредност;

б) надоместоци за дозволи за работење на сите овластени учесници на пазарот со хартии од вредност, односно брокерски куќи, берзи, депозитари, банки, брокери и инвестициони советници;

в) надоместоци утврдени со Законот за инестиционите фондови;

г) надоместоци утврдени со Законот за преземање на акционерски друштва;

д) надоместоци за согласност на актите на здруженијата на учесниците на пазарот на хартии од вредност;

ѓ) надоместоци за согласност за именување на директори на учесниците на пазарот на хартии од вредност;

е) надоместоци од приходите на берзите остварени согласно со Тарифата за висината на надоместоците на берзите;

ж) надоместоци од приходите на брокерските куќи остварени согласно со Тарифата за висината на надоместоците на брокерските куќи;

з) надоместоци од приходите на депозитари остварени согласно со Тарифата за висината на надоместоците на депозитарите;

с) надоместоци за вршење теренска контрола кај учесници на пазарот на хартии од вредност;

и) надоместоци за разгледување и проверка на извештаите на акционерски друштва со посебни обврски за известување и

ј) други приходи што Комисијата ги остварува од своето работење.

(3) Висината на надоместоците од ставот (2) на овој член соодветствува со висината на трошоците на Комисијата утврдени со годишниот финансиски план, програмата за работа, како и развојните потреби на Комисијата за хартии од вредност.

(4) Комисијата со тарифник ја утврдува висината на надоместоците од ставот (2) на овој член.

(5) Владата на Република Македонија дава согласност на тарифникот од ставот (4) на овој член. "

Член 31

По членот 232 се додаваат три нови наслови и три нови члена 232-а, 232-б и 232-в, кои гласат:

"Прекршочен орган

Член 232-а

(1) За прекршоците утврдени во членовите 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244 и 245 од овој закон прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува Комисијата за хартии од вредност (во натамошниот текст: Прекршочен орган).

(2) Прекршочната постапка од ставот (1) на овој член пред Прекршочниот орган ја води Комисија за одлучување по прекршок (во натамошниот текст: Прекршочна комисија), формирана од лица вработени во Комисијата за хартии од вредност, кои ги именува претседателот на Комисијата за хартии од вредност.

(3) Прекршочната комисија е составена од три лица кои се вработени во Комисијата за хартии од вредност од кои едно ја врши функцијата претседател на Прекршочната комисија.

(4) Членовите на Прекршочната комисија се избираат за времетраење од пет години со право на реизбор.

(5) Членовите на Прекршочната комисија се со завршено високо образование, а за претседател на Прекршочната комисија може да биде именуван само дипломиран правник со положен правосуден испит.

(6) Прекршочната комисија донесува одлуки за прекршоците од овој закон и за изрекување прекршочни санкции.

(7) Прекршочната комисија донесува деловник за својата работа кој претходно е одобрен од претседателот на Комисијата за хартии од вредност.

(8) Против решенијата на Прекршочниот орган, со кои се изрекува прекршочна санкција може да се поднесе тужба за поведување на управен спор пред надлежниот суд.

Работа на Прекршочната комисија

Член 232-б

(1) Член на Прекршочната комисија може да се реши:

- 1) со истекот на времето за кое е именуван за член;
- 2) по негово барање;
- 3) со исполнување на условите за старосна пензија согласно со закон;
- 4) ако е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело;
- 5) ако му се утврди трајна неспособност;
- 6) ако се утврди прекршување на прописите за водење на прекршочната постапка со правосилна одлука;
- 7) ако не ги исполнува обврските кои произлегуваат од работењето во Прекршочната комисија и
- 8) ако не пријавил постоење на конфликт на интереси за случај за кој решава Прекршочната комисија.

(2) Предлог за разрешување на член на Прекршочната комисија за случаите од ставот (1) точки од 3 до 8 на овој член поднесува претседателот на Прекршочната комисија до претседателот на Комисијата за хартии од вредност.

(3) Прекршочната комисија има право да изведува докази и собира податоци кои се неопходни за утврдување на прекршокот, како и да врши други работи и презема дејствија утврдени со овој закон, Законот за прекршоците и/или со друг закон.

(4) Членовите на Прекршочната комисија се самостојни и независни во работата на Прекршочната комисија и одлучуваат врз основа на своето стручно знаење и самостојно убедување.

(5) Прекршочната комисија работи во полн состав, а одлучува со мнозинство гласови од вкупниот број на членови.

(6) Прекршочната комисија води единствена евиденција на прекршоците, изречените прекршочни санкции и донесените одлуки на начин пропишан од Комисијата за хартии од вредност.

(7) Со актот од ставот (6) на овој член се пропишува и начинот на пристап до информациите кои се содржани во евиденцијата.

(8) Членовите на Прекршочната комисија имаат право на награда за својата работа во Прекршочната комисија што ја определува претседателот на Комисијата за хартии од вредност која треба да биде разумна и соодветна на значењето, обемот на работа на членовите и сложеноста на прекршоците.

Посредување

Член 232-в

(1) За прекршоците утврдени во овој закон, овластените лица од страна на Комисијата за хартии од вредност за спроведување надзор, во рамките на своите овластувања, можат на сторителот на прекршокот да му понудат посредување и постигнување согласност со која сторителот на прекршокот треба да ја плати глобата, другите давачки или да ги отстрани последиците од прекршокот.

(2) Овластените лица од страна на Комисијата за хартии од вредност за спроведување надзор за случаите од ставот (1) на овој член составуваат записник во кој се констатира согласноста на двете страни за покренување на постапка за посредување, на кој се потпишува и сторителот на прекршокот.

(3) Постапката за посредување се покренува со барање од страна на овластените лица од страна на Комисијата за хартии од вредност за спроведување надзор во рок од осум дена од денот кога е констатирано сторувањето на прекршокот.

(4) Согласноста за посредувањето треба да се постигне во рок од осум работни дена од денот кога е започната постапката за посредување.

(5) Постапката за посредување се води пред Комисија за посредување составена од три лица кои се вработени во Комисијата за хартии од вредност, а кои ги именува претседателот на Комисијата за хартии од вредност.

(6) Членовите на Комисијата за посредување треба да имаат завршено минимум високо образование.

(7) Комисијата за посредување работи на седници во полн состав на кои задолжително присуствуваат претставници на сторителот на прекршокот и овластено лице од страна на Комисијата за хартии од вредност за спроведување надзор кое го констатирало прекршокот.

(8) Комисијата за посредување е должна да ја започне постапката во рок од 24 часа од денот кога е пристигнато барањето од ставот (3) на овој член.

(9) За склучената согласност по посредувањето се составува спогодба во која се констатира согласноста на двете страни.

(10) Во спогодбата се утврдуваат обврските на сторителот на прекршокот, а особено:

1) висината и начинот на плаќање на глобата;

2) висината и начинот на плаќање на други давачки и трошоци и

3) мерките кои треба да ги преземе сторителот со цел да ги отстрани последиците од прекршокот.

(11) Во случаите кога е постигната согласност за посредување, глобата на сторителот може да биде намалена најмногу за една половина од максимум пропишаната глоба за прекршокот.

(12) Спогодбата од ставот (10) на овој член има сила на извршна исправа.

(13) Комисијата за хартии од вредност донесува деловник и трошковник за работа на Комисијата за посредување. Висината и видот на трошоците утврдени во трошковникот се определуваат врз основа на реалните трошоци што ги има Комисијата за хартии од вредност заради обезбедување на работа на Комисијата за посредување.

(14) Членовите во Комисијата за посредување имаат право на награда за својата работа во Комисијата која треба да биде разумна и соодветна на значењето, обемот на работа на членовите и сложеноста на прекршоците.

(15) Комисијата за посредување е должна да води евиденција за поведените постапки за посредување и за нивниот исход."

Член 32

Мандатот на постојниот состав на комисионерите (членови) на Комисијата им престанува со изборот на новите комисионери (членови) на Комисијата.

Владата на Република Македонија во рок од 60 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон до Собранието на Република Македонија ќе достави предлог за именување на нови комисионери (членови) на Комисијата.

Член 33

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR LETRAT ME VLERË

Neni 1

Në Ligjin për letrat me vlerë ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 95/2005 dhe numër 25/2007), në nenin 2 pas pikës 24 shtohet pika e re 25 si vijon:

"25. **Çmim mesatar i tregut të aksioneve** është mesi i ponderuar aritmetik i të gjitha çmimeve nga të gjitha transakcionet tregtare, me përjashtim të transakcioneve bllok, me letër me vlerë të caktuar me një ditë të tregtisë së bursës së autorizuar. Si ponder merret sasia e letrave të tregtuara me vlerë."

Pikat 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42 dhe 43 bëhen pika 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 dhe 44.

Pika 27 e cila bëhet pika 28 ndryshohet si vijon:

"28. **Ofertë private** është oferta për regjistrimin dhe pagesën e letrave me vlerë, e cila u është drejtuar jo më shumë se 20 personave të cilët nuk janë aksionarë në shoqatën aksionare dhe të cilët nuk janë persona të ndërlidhur me aksionarët në shoqatën aksionare e të cilët janë të emëruar individualisht në aktin për dhënien e letrave me vlerë ose ka të bëjë vetëm me investues institucionalë, përveç ofertës private nga neni 27 paragrafi 7 të këtij ligji;"

Në pikën 43, e cila bëhet pika 44 nënpika g) ndryshohet si vijon:

"g) aksione në fondet investuese të cilat punojnë sipas Ligjit për fondet investuese,"

Neni 2

Në nenin 8, paragrafët (2) dhe (3) fjalët: "kryegjëja themelore" zëvendësohen me fjalën "kryegjëja".

Neni 3

Në nenin 14, paragrafi (3) ndryshohet si vijon: "Kompensimet për shqyrtimin dhe miratimin e kërkesës për dhënien e pëlqimit janë në barrën e dhënësit në pajtim me Listën tarifore të Komisionit nga neni 227, paragrafi (4) i këtij ligji."

Neni 4

Në nenin 16, paragrafi (1) fjalët: "dorëzimi i dokumentacionit të kompletuar" zëvendësohen me fjalët: "parashtrimi i kërkesës Komisionit"

Neni 5

Në nenin 19, paragrafi (2) në fjalinë e parë pas fjalës "Prospekti" shtohen fjalët: "në afat prej tri ditësh pune nga dita e ndërprerjes së ofertës publike".

Neni 6

Në nenin 25, paragrafi (2) fjala "letra" zëvendësohet me fjalën "aksione".

Pas paragrafit (2) shtohen dy paragrafë të rinj (3) dhe (4) si vijojnë:

"(3) Gjatë shitjes së aksioneve personale vlejné dispozitat e këtij ligji të cilat kanë të bëjnë me dhënien e letrave me vlerë.

(4) Shitja e aksioneve personale bëhet së paku sipas çmimit mesatar të tregut të aksioneve të arritur në bursën e autorizuar gjatë tre muajve të fundit para marrjes së vendimit për shitjen e aksioneve personale."

Neni 7

Në nenin 26, paragrafi (1) pas fjalës "publike" shtohen fjalët: "ose private".

Neni 8

Neni 27 ndryshohet si vijon: "(1) Në rast të ofertës private, emetuesi i letrave me vlerë Komisionit i parashtron kërkesë për lejimin e dhënies së letrave me vlerë nëpërmjet të ofertës private, aktit për dhënien e letrave me vlerë dhe propozim-kumtesë opinionit për dhënien e ofertës private.

(2) Komisioni në afat prej 15 ditësh kalendarike merr aktvendim me të cilin e lejon ose e refuzon kërkesën për ofertë private, duke llogaritur nga dita e parashtrimit të kërkesës nga paragrafi (1) i këtij neni.

(3) Në bazë të të dhënave dhe dokumenteve nga paragrafi (1) i këtij neni, Komisioni merr aktvendimin për lejimin ose refuzimin e kërkesës për miratimin e ofertës private.

(4) Çmimi shitës i letrave me vlerë të cilat jepen nëpërmjet të ofertës private, nuk guxon të jetë më shumë se 20% nga çmimi i tregut.

(5) Letrat me vlerë të cilat janë objekt i ofertës private paguhen në afat prej 15 ditësh kalendarike nga plotfuqishmëria e aktvendimit nga paragrafi (2) i këtij neni.

(6) Emetuesi është i detyruar që më së voni në afat prej 5 ditësh pune nga përfundimi i ofertës private ta njoftojë Komisionin dhe publikun për sasinë e letrave me vlerë të regjistruara dhe të paguara, gjegjësisht për përqindjen e realizimit të emisionit.

(7) Procedura për realizimin e ofertës private në pajtim me këtë ligj zbatohet edhe kur bëhet zmadhimi i kryegjësë themelore nga mjetet e shoqatës në formë të aksioneve të reja, pa marrë parasysh se sa është numri i aksionarëve të cilët fitojnë aksione të reja.

(8) Emetuesi mund të bëjë ofertë private të letrave me vlerë në pajtim me dispozitat e këtij ligji sipas një baze të njëjtë më së shumti një herë gjatë një viti kalendarik.

(9) Kompensimet për shqyrtimin dhe miratimin e kërkesës për dhënie e lejes bien në barrën e emetuesit në pajtim me Listën tarifore të Komisionit nga neni 227, paragrafi (4) i këtij ligji.

(10) Komisioni i përcakton formën dhe përmbajtjen e kërkesës për miratimin e ofertës private, të lajmërimit nga paragrafi (1) dhe të kumtesës nga paragrafi (6) i këtij neni."

Neni 9

Në nenin 36, paragrafi (1) fjalia hyrëse ndryshohet si vijon: "Anëtar i këshillit të drejtorëve ose këshillit mbikëqyrës dhe drejtues të depozitarit, mund të jetë personi me arsim sipëror dhe me përvojë prej së paku tre vjetësh në fushën e financave ose të drejtës afariste, ndërsa nuk mund të jetë personi i cili është:".

Neni 10

Në nenin 43, paragrafi (2) ndryshohet si vijon: "Komisioni vendos për kërkesën për dhënie e lejes për themelimin e depozitarit në afat prej 90 ditësh kalendarike nga dita e parashtrimit të kërkesës Komisionit."

Neni 11

Në nenin 52, paragrafi (6) shtohet fjalia e re si vijon: "Shtëpitë brokere dhe bankat mund të kenë edhe llogari tjera për çdo klient për të cilin kryejnë funksionin rojtar i pronës."

Neni 12

Në nenin 77, paragrafi (1) fjalia hyrëse ndryshohet si vijon:

"Anëtar i këshillit të drejtorëve ose këshillit mbikëqyrës dhe këshillit drejtues të bursës, mund të jetë personi me arsim sipëror dhe me përvojë prej së paku tre vjetësh në fushën e financave ose të drejtës afariste, ndërsa nuk guxon të jetë personi i cili është:".

Neni 13

Pas nenit 81 shtohet titulli i ri dhe nen i ri 81-a si vijon:

"Lista tarifore e bursës

Neni 81-a

Për shërbimet e kryera të bursës, shfrytëzuesit dhe anëtarët për bursën paguajnë kompensim sipas tarifës së miratuar nga bursa.

Neni 14

Në nenin 86, paragrafi (1) ndryshohet si vijon: "Komisioni vendos për kërkesën për dhënie e lejes për themelimin e bursës në afat prej 90 ditësh kalendarike nga dita e parashtrimit të kërkesës Komisionit."

Neni 15

Në nenin 88 paragrafi 1 pika v) ndryshohet si vijon: "v) tarifa dhe të gjitha ndryshimet dhe plotësimet dhe."

Neni 16

Në nenin 94, pika e) lidhëza "dhe" zëvendësohet me pikëpresje.

Në pikën zh), pika zëvendësohet me lidhëzën "dhe" dhe shtohet pika e re 3) si vijon:

"3) ruajtja e letrave me vlerë që përfshin hapjen dhe mbajtjen e llogarive të letrave me vlerë për klientë në depozitar dhe shërbime tjera me letra me vlerë me urdhëresë të klientit (pagesa e dividendës dhe/ose kamatës, lajmërimi për kuvendet e aksionarëve dhe të ngjashme)."

Neni 17

Në nenin 107, paragrafi (1) ndryshohet si vijon: "Komisioni vendos për kërkesën për dhënie e lejes për punë të shtëpisë brokere në afat prej 90 ditësh kalendarike nga dita e parashtrimit të kërkesës Komisionit."

Neni 18

Në nenin 113, paragrafi (2) ndryshohet si vijon: "Komisioni vendos për kërkesën nga paragrafi (1) i këtij neni në afat prej 60 ditësh kalendarike nga dita e parashtrimit të kërkesës Komisionit."

Neni 19

Në nenin 124, paragrafi (1) fjalia e dytë ndryshohet si vijon: "Dorëzimi i raportit bëhet në mënyrën e kontraktuar me klientin."

Neni 20

Në nenin 129 shtohet titulli i ri dhe neni i ri 129-a si vijon: "Marrëveshja me klientin për ruajtjen e letrave me vlerë

Neni 129-a

(1) Para kryerjes së shërbimit për ruajtjen e letrave me vlerë, banka ose shtëpia brokere është e detyruar të lidhë marrëveshje me klientin në formë të shkruar.

(2) Banka ose shtëpia brokere letrat me vlerë të cilat mbahen në llogaritë e tyre të veçanta mund t'i kenë në dispozicion vetëm me urdhëresën e urdhërdhënësit për të cilin e kryejnë shërbimin për ruajtjen e letrave me vlerë.

(3) Letrat me vlerë të cilat për llogarinë e klientit mbahen në llogari të veçantë të bankës ose shtëpisë brokere janë pronë e klientit dhe nuk hyjnë në pronën e bankës ose shtëpisë brokere, as në masën e tyre likuiduese dhe të falimentimit, as nuk mund të shfrytëzohen për mbulimin e obligimeve të tyre.

(4) Banka ose shtëpia brokere është e detyruar që me kërkesën e klientit menjëherë ta njoftojë për gjendjen e mjeteve në llogarinë e tij, ndërsa më së voni në afat prej tri ditësh nga dita e parashtrimit të kërkesës.

(5) Banka ose shtëpia brokere klientit i paguan kompensim për kryerjen e shërbimit për ruajtjen e letrave me vlerë në pajtim me marrëveshjen nga paragrafi (1) i këtij neni."

Neni 21

Në nenin 131, pas paragrafit (5) shtohet paragrafi i ri (6) si vijon:

"(6) Shtëpia brokere i dorëzon edhe raport gjashtëmujor financiar të pa reviduar (bilancin e gjendjes, bilancin e suksesit, raportin për rrjedhën e parave dhe raportin për ndryshimet në kapital) Komisionit, më së voni 30 ditë kalendarike pas skadimit të periudhës në të cilën dorëzohet raporti."

Paragrafët (6), (7) dhe (8), bëhen paragrafë (7), (8) dhe (9).

Neni 22

Në nenin 148, paragrafi (6) ndryshohet si vijon:
"Komisioni vendos për dhënien e lejes për punë shoqatës për këshillim investues në afat prej 90 ditësh kalendarike nga dita e dorëzimit të kërkesës Komisionit."

Neni 23

Në nenin 151, paragrafi (2) fjalët: "nga dita kur e ka njoftuar parashtruesin se kërkesa është e kompletuar" zëvendësohen me fjalët: "nga dita e parashtrimit të kërkesës Komisionit".

Neni 24

Në nenin 154, paragrafi (1) fjala "i reviduar" shlyhet.

Neni 25

Në nenin 158, në paragrafin 4, pika zh ndryshohet si vijon:

"të gjitha procedurat gjyqësore në të cilat është përfshirë shoqata aksionare si akuzues gjegjësisht palë akuzuese, vlera e të cilave kap së paku 5% nga vlera e kapitalit të shoqatës të përcaktuar në bazë të raporteve financiare vjetore të reviduara."

Neni 26

Pas nenit 166 shtohet nënkrye i ri 3.a, titull i ri dhe nen i ri 166-a si vijon:

"3.a Obligimet për informim të shoqërisë aksionare

Raporti për pronësi

Neni 166-a

Shoqëria aksionare në afat prej tetë ditësh pune nga dita e barazimit të transaksionit tregtar ose kryerjes së transferimit jotregtar të letrave me vlerë me çka personi juridik ose fizik së bashku me personat e tij të ndërlidhur në mënyrë të drejtpërdrejtë ose indirekte fiton më shumë se 5% të çfarëdo lloji të letrave me vlerë të emetuara nga shoqëria aksionare ose i shet, ose në mënyrë tjetër i tjetërson letrat me vlerë kështu që së bashku me personat e tij të ndërlidhur më nuk posedon më shumë se 5% të letrave me vlerë, është i obliguar që për ndryshimin e bërë ta njoftojë Komisionin."

Neni 27

Në nenin 167 pika d) ndryshohet si vijon:
"d) formën dhe përmbajtjen e raporteve nga nenet 165, 166 dhe 166-a të këtij ligji."

Neni 28

Në nenin 182, paragrafi (3) fjalët: "së paku dy komisionarë" zëvendësohen me fjalët: "komisionarët".

Neni 29

Në nenin 183, paragrafi (5), pika x) lidhëza "dhe" zëvendësohet me pikëpresje. Në pikën i), pika zëvendësohet me lidhëzën "dhe" dhe shtohet pika e re j) si vijon:

"j) i plotëson kushtet për pension moshe."

Neni 30

Neni 227 ndryshohet si vijon:
"(1) Mjetet për punën e Komisionit sigurohen nga kompensimet të cilat Komisioni i arkëton për mbulimin e harxhimeve për shërbimet e kryera."

(2) Kompensimet të cilat i paguan Komisioni janë:

a) kompensimet për miratimin e dhënies së letrave me vlerë;

b) kompensimet për lejet për punën e të gjithë pjesëmarrësve të autorizuar në tregun e letrave me vlerë, gjegjësisht shtëpive me vllërë, bursave, depozitarëve, bankave, brokerëve dhe këshilltarëve të investimeve;

v) kompensimet e përcaktuara me Ligjin për fondet investuese;

g) kompensimet e përcaktuara me Ligjin për ndërmarrjen e shoqatave aksionare;

d) kompensimet për harmonizimin e akteve të shoqatave të pjesëmarrësve në tregun e letrave me vlerë;

gj) kompensimet për pëlqim për emërimin e drejtorëve të pjesëmarrësve në tregun e letrave me vlerë;

e) kompensimet për të hyrat e bursave të realizuara në pajtim me Tarifën për lartësinë e kompensimeve të bursave;

zh) kompensimet nga të hyrat e shtëpive brokere të realizuara në pajtim me Tarifën për lartësinë e kompensimeve të shtëpive brokere;

z) kompensimet nga të hyrat e depozitarëve të realizuara në pajtim me Tarifën për lartësinë e kompensimeve të depozitarëve;

x) kompensimet për kryerjen e kontrollit në terren të pjesëmarrësve të tregut të letrave me vlerë;

i) kompensimet për shqyrtimin dhe kontrollimin e raporteve të shoqatave aksionare me obligime të veçanta për njoftim dhe

j) të hyrat tjera të cilat Komisioni i realizon me punën e vet.

(3) Lartësia e kompensimeve nga paragrafi (2) i këtij neni është adekuat me lartësinë e harxhimeve të Komisionit të përcaktuara me planin financiar vjetor, programin e punës, si dhe nevojat zhvilluese të Komisionit për letrat me vlerë.

(4) Komisioni me listë tarifore e përcakton lartësinë e kompensimeve nga paragrafi (2) i këtij neni.

(5) Qeveria e Republikës së Maqedonisë jep pëlqimin për listën tarifore nga paragrafi (4) i këtij neni."

Neni 31

Pas nenit 232 shtohen tre tituj të rinj dhe tre nene të reja: 232-a, 232-b dhe 232-v si vijojnë:

"Organi për kundërvajtje

Neni 232-a

(1) Për kundërvajtjet e përcaktuara në nenet 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244 dhe 245 të këtij ligji procedurë për kundërvajtje mban dhe sanksion për kundërvajtje kumton Komisioni për letrat me vlerë (në tekstin e mëtejshëm: Organi për kundërvajtje).

(2) Procedurën për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni para Organit për kundërvajtje e mban Komisioni për përcaktimin e kundërvajtjes (në tekstin e mëtejshëm: Komisioni për kundërvajtje) i formuar nga personat e punësuar në Komisionin për letrat me vlerë, të cilët i emëron kryetari i Komisionit për letrat me vlerë.

(3) Komisioni për kundërvajtje përbëhet prej tre anëtarësh të cilët janë të punësuar në Komisionin për letrat me vlerë nga të cilët njëri e kryen funksionin kryetar i Komisionit për kundërvajtje.

(4) Anëtarët e Komisionit për kundërvajtje zgjidhen në kohëzgjatje prej pesë vjetësh me të drejtën e rizgjedhjes.

(5) Anëtarët e Komisionit për kundërvajtje janë me arsim sipëror të kryer, ndërsa kryetar i Komisionit për kundërvajtje mund të emërohet vetëm juristi i diplomuar i cili e ka dhënë provimin e jurisprudencës.

(6) Komisioni për kundërvajtje merr vendime për kundërvajtjet nga ky ligj dhe për kumtimin e sanksioneve për kundërvajtje.

(7) Komisioni për kundërvajtje miraton rregullore për punën e vet e cila paraprakisht është miratuar nga Komisioni për letrat me vlerë.

(8) Kundër vendimeve të Organit për kundërvajtje, me të cilat kumtohet sanksion për kundërvajtje mund të parashtrohet padi për ngritjen e kontestit administrativ para gjykatës kompetente.

Puna e Komisionit për kundërvajtje

Neni 232-b

(1) Anëtari i Komisionit për kundërvajtje mund të shkarkohet:

1) me skadimin e kohës për të cilën është emëruar për anëtar;

2) me kërkesën e tij;

3) me plotësimin e kushteve për pension moshe në pajtim me ligjin;

4) nëse është dënuar me dënim gjyqësor të plotfuqishëm për vepër penale;

5) nëse i konstatohet paaftësi e vazhdueshme;

6) nëse konstatohet kundërvajtje e dispozitave për mbajtjen e procedurës për kundërvajtje me vendim të plotfuqishëm;

7) nëse nuk i plotëson kushtet të cilat dalin nga puna në Komisionin për kundërvajtje;

8) nëse nuk ka paraqitur ekzistimin e konfliktit të interesave për rastin për të cilin vendos Komisioni për kundërvajtje.

(2) Propozimin për shkarkimin e anëtarit të Komisionit për kundërvajtje për rastet nga paragrafi (1), pikat nga 3 deri në 8 ia paraqet kryetari i Komisionit për kundërvajtje kryetarit të Komisionit për letrat me vlerë.

(3) Komisioni për kundërvajtje ka të drejtë të paraqesë dëshmi dhe të grumbullojë të dhëna të cilat janë të domosdoshme për përcaktimin e kundërvajtjes, si dhe të kryejë punë tjera dhe të ndërmarrë veprime të përcaktuara me këtë ligj, Ligjin për kundërvajtje dhe/ose me ligj tjetër.

(4) Anëtarët e Komisionit për kundërvajtje janë të mëvetësishëm dhe të pavarur në punën e Komisionit për kundërvajtje dhe vendosin në bazë të njohurisë së vet profesionale dhe bindjes së mëvetësishme.

(5) Komisioni për kundërvajtje punon në përbërje të plotë, ndërsa vendos me shumicë votash nga numri i përgjithshëm i anëtarëve.

(6) Komisioni për kundërvajtje mban evidencë unike për kundërvajtjet, sanksionet e kumtuara për kundërvajtje dhe vendimet e marra në mënyrë të përcaktuar nga Komisioni për letrat me vlerë.

(7) Me aktin nga paragrafi (6) i këtij neni përcaktohet edhe mënyra e qasjes të informacionet të cilat i përmban evidenca.

(8) Anëtarët e Komisionit për kundërvajtje kanë të drejtë shpërblimi për punën e tyre në Komisionin për kundërvajtje të cilin e përcakton kryetari i Komisionit për letrat me vlerë që duhet të jetë i kuptueshëm dhe përkatës me rëndësinë, formën e punës së anëtarëve dhe ndërlikimin e kundërvajtjeve.

Ndërmjetësimi

Neni 232-v

(1) Për kundërvajtjet e përcaktuara me këtë ligj, personat e autorizuar nga Komisioni për letrat me vlerë për zbatimin e mbikëqyrjes, në korniza të autorizimeve të tyre, kryerësit të kundërvajtjes mund t'i ofrojnë ndërmjetësim dhe arritje të pajtueshmërisë me të cilën kryerësi i kundërvajtjes duhet ta paguajë gjobën, detyrimet tjera ose t'i mënjanojë pasojat nga kundërvajtja.

(2) Personat e autorizuar nga Komisioni për letrat me vlerë për zbatimin e mbikëqyrjes për rastet nga paragrafi (1) i këtij neni përpilojnë procesverbal në të cilin konstatohet pëlqimi i të dy palëve për ngritjen e procedurës për ndërmjetësim, në të cilin nënshkruhet edhe kryerësi i kundërvajtjes.

(3) Procedura për ndërmjetësim mbahet me kërkesën e personave të autorizuar nga Komisioni për letrat me vlerë për zbatimin e mbikëqyrjes në afat prej 8 ditësh nga dita kur është konstatuar kryerja e kundërvajtjes.

(4) Pëlqimi për ndërmjetësim duhet të arrihet në afat prej 8 ditësh pune nga dita kur ka filluar procedura për ndërmjetësim.

(5) Procedura për ndërmjetësim mbahet para Komisionit për ndërmjetësim të përbërë prej tre anëtarësh të cilët janë të punësuar në Komisionin për letrat me vlerë, e të cilët i emëron kryetari i Komisionit për letrat me vlerë.

(6) Anëtarët e Komisionit për ndërmjetësim duhet të kenë të kryer së paku arsimin sipëror.

(7) Komisioni për ndërmjetësimin punon në seanca në përbërje të plotë në të cilat detyrimisht marrin pjesë përfaqësuesit e kryerësit të kundërvajtjes dhe personi i autorizuar nga Komisioni për letrat me vlerë për zbatimin e mbikëqyrjes i cili e ka konstatuar kundërvajtjen.

(8) Komisioni për ndërmjetësim është i detyruar ta fillojë procedurën në afat prej 24 orësh nga dita e arritjes së kërkesës nga paragrafi 3 i këtij neni.

(9) Për marrëveshjen e arritur pas ndërmjetësimit përpilohet kontratë në të cilën konstatohet pajtimi i të dy palëve.

(10) Në kontratë përcaktohen obligimet e kryerësit të kundërvajtjes, e veçanërisht:

1) lartësia dhe mënyra e pagesës së gjobës;

2) lartësia dhe mënyra e pagesës së taksave dhe harxhimeve tjera, dhe

3) masat të cilat duhet t'i ndërmarrë kryerësi me qëllim që t'i mënjanojë pasojat nga kundërvajtja.

(11) Në rastet kur është arritur pajtimi për ndërmjetësim, gjoba kryerësit mund të zvogëlohet më së shumti për gjysmën e maksimumit të gjobës së caktuar për kundërvajtjen.

(12) Kontrata nga paragrafi (10) i këtij neni ka fuqinë e dokumentit përmbarues.

(13) Komisioni për letrat me vlerë miraton rregulloren e punës dhe listën e harxhimeve për punën e Komisionit për ndërmjetësim. Lartësia dhe lloji i harxhimeve të përcaktuara në listën e harxhimeve përcaktohen në bazë të harxhimeve reale që i bën Komisioni i letrave me vlerë për shkak të sigurimit të punës së Komisionit për ndërmjetësim.

(14) Anëtarët e Komisionit për ndërmjetësim kanë të drejtë për shpërblim për punën e tyre në Komisionin i cili duhet të jetë i kuptueshëm dhe adekuat me rëndësinë, formën e punës së anëtarëve dhe ndërlikimin e kundërvajtjeve.

(15) Komisioni për ndërmjetësim është i detyruar të mbajë evidencë për procedurat e mbajtura për ndërmjetësim dhe për rezultatin e tyre."

Neni 32

Mandati i përbërjes ekzistuese të komisionarëve (anëtarëve) të Komisionit u pushon me zgjedhjen e komisionarëve (anëtarëve) të rinj të Komisionit.

Qeveria e Republikës së Maqedonisë në afat prej 60 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji, Kuvendit të Republikës së Maqedonisë do t'i dorëzojë propozim për emërimin e komisionarëve (anëtarëve) të rinj të Komisionit.

Neni 33

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

92.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУ-
ВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА КРИВИЧНИОТ
ЗАКОНИК

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик,
што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-132/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ
НА КРИВИЧНИОТ ЗАКОНИК

Член 1

Во Кривичниот законик ("Службен весник на Република Македонија" бр. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004 и 73/2006), во членот 122 по ставот (19) се додаваат четири нови става (20), (21), (22) и (23), кои гласат:

„(20) Под жртва на кривично дело се подразбира секое лице кое претрпело штета, вклучувајќи физичка или ментална повреда, емотивно страдање, материјална загуба или друга повреда или загрозување на неговите основни слободи и права како последица на сторено кривично дело.

Под дете како жртва на кривично дело се подразбира малолетно лице до 18 години.

(21) Под детска порнографија се подразбира порнографски материјал кој визуелно прикажува очигледни полови дејствија со малолетник, или очигледни полови дејствија со лице кое изгледа како малолетник, или реални слики кои прикажуваат очигледни полови дејствија со малолетник.

(22) Под компјутерски систем се подразбира каков било уред или група на меѓусебно поврзани уреди од кои, еден или повеќе од нив, врши автоматска обработка на податоци според одредена програма.

(23) Под компјутерски податоци се подразбира презентирање на факти, информации или концепти во облик погоден за обработување преку компјутерски систем, вклучувајќи и програма подобна компјутерскиот систем да го стави во функција."

Ставовите (20), (21), (22), (23), (24), (25), (26), (27), (28) и (29) стануваат ставови (24), (25), (26), (27), (28), (29), (30), (31), (32) и (33).

Член 2

Во членот 157 став (1) зборовите: „со парична казна или“ се бришат, а зборовите: „до една година“ се заменуваат со зборовите: „од шест месеци до три години“.

По ставот (1) се додава нов став (2), кој гласи:

„(2) Тој што делото од став 1 го стори преку компјутерски систем,
ќе се казни со затвор
од шест месеци до три години.“

Во ставот (2) кој станува став (3) зборовите: „од три месеци до три години“ се заменуваат со зборовите: „од шест месеци до пет години“.

Во ставот (3) кој станува став (4) зборовите: „шест месеци“ се заменуваат со зборот „една“.

Ставовите (4), (5), (6) и (7) стануваат ставови (5), (6), (7) и (8).

Член 3

По членот 157 се додаваат три нови наслови и три нови члена 157-а, 157-б и 157-в, кои гласат:

„Повреда на правото на дистрибутерот на технички посебно заштитен сателитски сигнал

Член 157-а

(1) Тој што без одобрение од овластениот дистрибутер на технички посебно заштитен сателитски сигнал произведува, увезува, дистрибуира, изнајмува или на друг начин става на располагање на јавноста, односно дава услуги на поставување на материјален или нематеријален уред или систем заради пробивање на таков сигнал,

ќе се казни со затвор
од шест месеци до три години.

(2) Ако со делото од став 1 е прибавена значителна имотна корист или е предизвикана значителна штета,
ќе се казни со затвор
од една до пет години.

(3) Тој што прима технички посебно заштитен сателитски сигнал чија заштита е пробивена без одобрување на неговиот овластен дистрибутер или врши натамошна дистрибуција на таквиот сигнал,

ќе се казни со затвор
од шест месеци до три години.

(4) Ако со делото од став 3 е прибавена значителна имотна корист или е предизвикана значителна штета,
ќе се казни со затвор
од една до пет години.

(5) Ако делото од ставовите 1 и 3 го стори правно лице,

ќе се казни со парична казна.

(6) Предметите кои биле наменети или користени за сторување на делото или кои настанале со сторувањето на делото се одземаат.

Пиратерија на аудиовизуелно дело

Член 157-б

(1) Тој што без одобрение филмскиот продуцент или овластениот дистрибутер на кој филмскиот продуцент му го пренел своето право на аудиовизуелното дело произведува, увезува, репродуцира, дистрибуира, ускладиштува, изнајмува, пушта во промет или на друг начин става на располагање на јавноста, или презема други дејствија заради дистрибуција, изнајмување, јавно прикажување, пуштање во промет, ставање на располагање на јавноста или на друг начин противправно го користи аудиовизуелното дело, односно видеограмот или неговите неовластено умножени примероци,

ќе се казни со затвор
од шест месеци до три години.

(2) Ако со делото од став 1 е прибавена значителна имотна корист или е предизвикана значителна штета,
ќе се казни со затвор
од една до пет години.

(3) Ако делото од став 1 го стори правно лице,
ќе се казни со парична казна.

(4) Предметите кои биле наменети или користени за сторување на делото или кои настанале со сторувањето на делото се одземаат.

Пиратерија на фонограм

Член 157-в

(1) Тој што без одобрение од производителот на фонограм или здружението за колективно остварување на правата на производителите на фонограми произведува, репродуцира, дистрибуира, ускладиштува, изнајмува, пушта во промет или на друг начин става на располагање на јавноста, или презема други дејствија заради дистрибуција, изнајмување, пуштање во промет, ставање на располагање на јавноста или на друг начин противправно го користи фонограмот или неговите неовластено умножени примероци,

ќе се казни со затвор

од шест месеци до три години.

(2) Ако со делото од став 1 е прибавена значителна имотна корист или е предизвикана значителна штета,

ќе се казни со затвор

од една до пет години.

(3) Ако делото од став 1 го стори правно лице,

ќе се казни со парична казна.

(4) Предметите кои биле наменети или користени за сторување на делото или кои настанале со сторувањето на делото се одземаат.

Член 4

Во членот 186 став (1) зборот „една“ се заменува со зборот „три“.

Член 5

Насловот пред членот 188 се менува и гласи: „Полов напад врз малолетник кој не наполнил 14 години“.

Член 6

Во членот 188 став (1) зборот „дете“ се заменува со зборовите: „малолетник кој не наполнил 14 години“, а зборовите: „од една до десет години“ се заменуваат со зборовите: „најмалку четири години“.

Ставот (2) се брише.

Во ставот (3) кој станува став (2) зборовите: „ставовите 1 и 2“ се заменуваат со зборовите: „став 1“, по зборот „изврши“ се додаваат зборовите: „крвен сродник во права линија или брат, односно сестра“, по зборот „очув“ се додава зборот „макеа“, а зборот „пет“ се заменува со зборот „осум“.

По ставот (2) се додава нов став (3), кој гласи:

„(3) Со казната од став 2 ќе се казни и тој што делото од став 1 ќе го стори со малолетник кој не наполнил 14 години со злоупотреба на неговото душевно заболување, душевна растроеност, немоќ, заостанат душевен развој или друга состојба поради која е неспособен за отпор.“

Во ставот (4) зборовите: „најмалку пет години“ се заменуваат со зборовите: „најмалку десет години или со доживотен затвор“.

Член 7

Во членот 191 став (1) зборот „лица“ се заменува со зборот „лице“, а зборовите: „шест месеци“ се заменуваат со зборот „една“.

Во ставот (3) зборовите: „шест месеци“ се заменуваат со зборот „три“.

Ставовите (4) и (5) се бришат.

Во ставот (6) кој станува став (4) бројот „5“ се заменува со бројот „3“, а зборот „една“ се заменува со зборот „три“.

Член 8

Во насловот пред членот 193 „Прикажување на порнографски материјал на дете“ зборот „дете“ се заменува со зборот „малолетник“.

Член 9

Во членот 193 став (1) зборот „дете“ се заменува со зборовите: „малолетник кој не наполнил 14 години“, а зборовите: „ќе се казни со парична казна или со затвор до една година“ се заменуваат со зборовите: „ќе се казни со затвор од шест месеци до три години“.

Во ставот (2) се менува и гласи:

„(2) Ако делото е сторено преку средства за јавно информирање, сторителот ќе се казни со затвор од три до пет години.“

Член 10

По членот 193 се додава нов наслов и нов член 193-а, кои гласат:

„Производство и дистрибуција на детска порнографија преку компјутерски систем

Член 193-а

(1) Тој што произведува детска порнографија со цел нејзина дистрибуција, дистрибуира или пренесува или нуди или на друг начин прави достапна детска порнографија преку компјутерски систем,

ќе се казни со затвор

од три до пет години.

(2) Тој што набавува детска порнографија преку компјутерски систем за себе или за друг или поседува детска порнографија во компјутерски систем или медиум кој служи за чување на компјутерски податоци со намера за прикажување на друг или за дистрибуција

ќе се казни

со затвор од шест месеци до три години.“

Член 11

Во членот 194 ставот (2) се брише.

Во ставот (3) кој станува став (2) зборот „дете“ се заменува со зборовите: „малолетник кој не наполнил 14 години“.

Член 12

Во членот 236 став (3) по зборовите: „културно наследство“ се додаваат зборовите: „или уред или друг предмет од посебно значење за сигурноста на луѓето и имотот и сигурноста на јавниот сообраќај или објект на јавни инсталации“.

Член 13

По членот 244 се додава нов наслов и нов член 244-а, кои гласат:

„Бесправно градење

Член 244-а

(1) Тој што гради или изведува градба или врши надзор над градба на сопствено или туѓо земјиште без одобрение за градење или спротивно на одобрението за градење издадено од надлежен орган,

ќе се казни со затвор

најмалку четири години.

(2) Ако делото од став 1 е сторено заради продажба, ќе се казни со затвор од три до осум години.

(3) Со казната од став 2 ќе се казни и тој што изведува градежни работи спротивно на основниот проект или врши реконструкција на конструктивните елементи на градбата без основен проект и ја нарушува механичката отпорност, стабилноста на градбата и сеизмичката заштита.

(4) Службено лице во локална самоуправа или во орган на државна управа надлежен за вршење на работите од областа на уредување на просторот кое ќе донесе решение за локациски услови спротивно на важечки урбанистички план или ќе издаде одобрение за градење спротивно на решението за локациски услови и стори нарушување на планираниот простор, со што за себе или за друг прибави противправна имотна корист или на друг му нанесе штета,

ќе се казни со затвор
од три до осум години

(5) Ако делото од ставовите 1, 2 и 3 го стори правно лице,

ќе се казни со парична казна.

(6) Изградените недвижности се одземаат.“

Член 14

Во членот 261 став (3) по зборовите: „културно наследство“ се додаваат зборовите: „или уред или друг предмет од посебно значење за сигурноста на луѓето и имотот и сигурноста на јавниот сообраќај или објект на јавни инсталации“, зборот „месеци“ се брише, а зборот „пет“ се заменува со зборот „осум“.

По ставот (3) се додава нов став (4), кој гласи:

„(4) Предметите од ставовите 1, 2 и 3 се одземаат.“

Член 15

Насловот пред членот 313 се менува и гласи: „Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста“.

Член 16

„Во членот 313 зборот „четири“ се заменува со зборот „десет“.

Член 17

Насловот пред членот 394-а и членот 394-а се менуваат и гласат:

„Терористичка организација

Член 394-а

(1) Тој што создава група, банда или друга злосторничка организација за извршување на кривични дела на: убиство, телесно повредување, грабнување на лица, уништување на јавни објекти, транспортни системи, објекти на инфраструктура, информациона системи и други објекти во општа употреба, грабнување на авиони или други средства за јавен транспорт, производство, поседување или трговија со нуклеарно оружје, биолошки, хемиски оружја и други видови на оружја и опасни материи, пуштање на опасни радиоактивни, отровни и други опасни супстанции или предизвикување на пожар или експлозија, уништување на постројки за снабдување со вода, енергија или други основни природни извори, со намера загрозување на животот и телото и создавање чувство на несигурност или страв кај граѓаните,

ќе се казни со затвор
од најмалку осум години.

(2) Припадникот на групата, бандата или друга злосторничка организација, како и тој што помага на кој било начин,

ќе се казни со затвор
од четири до десет години.

(3) Со казната од став 2 ќе се казни и тој што јавно повикува, поттикнува или поддржува создавање на терористичка организација.

(4) Сторителот на делото од став 1 кој со откривање на организацијата или на друг начин ќе го спречи извршувањето на планираните дела, ќе се казни со затвор од три месеци до три години, а може и да се ослободи од казната.

(5) Сторителот од став 2 кој ќе ја открие организацијата пред да стори во нејзин состав или за неа некое од делата предвидени во став 1,

ќе се ослободи од казна.

(6) Недвижностите искористени и предметите и средствата наменети за подготвување на делата од ставовите 1, 2, и 3 се одземаат.“

Член 18

По членот 394-а се додаваат два нови наслова и два нови члена 394-б и 394-в, кои гласат:

„Тероризам

Член 394-б

(1) Тој што ќе изврши дело на убиство, телесно повредување, грабнување на лица, уништување на јавни објекти, транспортни системи, објекти на инфраструктура, информациона системи и други објекти во општа употреба, грабнување на авиони или други средства на јавен транспорт, производство, поседување или трговија со нуклеарно оружје, биолошки, хемиски оружја и други видови на оружја и опасни материи, пуштање на опасни радиоактивни, отровни и други опасни супстанции или предизвикување на пожар или експлозија, уништување на постројки за снабдување со вода, енергија или други основни природни извори, со намера загрозување на животот и телото и создавање чувство на несигурност или страв кај граѓаните,

ќе се казни со затвор
најмалку десет години или со доживотен затвор.

(2) Тој што јавно повикува, со ширење или ставање на кој било друг начин на располагање на јавноста на порака со која се повикува или поттикнува на извршување на некое од дејствијата предвидени со став 1 и со тоа ќе предизвика опасност за извршување на такво дејствие,

ќе се казни со затвор
од четири до десет години.

(3) Со казната од став 2 ќе се казни и тој што ќе се договори со друго лице за извршување на делото од став 1, или ќе повика друг да се приклучи кон здружение или група со намера за извршување на делото од став 1.

(4) Тој што организира изработување, подготвува, изработува, продава, купува, пренесува или држи експлозив, огнено оружје или друго оружје или опасни супстанции, наменети за извршување на делото од став 1, како и тој што врши обука или на друг начин подготвува друг за извршување на делото од став 1,

ќе се казни со затвор
најмалку четири години.

(5) Ако делото од ставовите 2 и 4 го стори правно лице,

ќе се казни со парична казна.

(6) Недвижностите искористени и предметите и средствата наменети за подготвување и извршување на делата ќе се одземат.

Финансирање на тероризам

Член 394-в

(1) Тој што обезбедува или собира средства на кој било начин, директно или индиректно, незаконски и свесно, со намера тие да бидат употребени или со знаење дека тие ќе бидат искористени целосно или делумно заради извршување на кривично дело грабнување на воздухоплов или брод (член 302), загрозување на безбедноста на воздушниот сообраќај (член 303), терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедност (член 313), терористичка организација (член 394-а), тероризам (член 394-б), злосторство против човечноста (член 403-а), меѓународен тероризам (член 419), земање заложници (член 421) и друго дело на убиство или тешка телесна повреда извршено со намера да се создаде чувство на несигурност или страв кај граѓаните,

ќе се казни со затвор

најмалку четири години.

(2) Тој што јавно повикува, со ширење или ставање на кој било друг начин на располагање на јавноста на порака со која се повикува или поттикнува на извршување на некое од дејствијата предвидени со став 1,

ќе се казни со затвор

од четири до десет години.

(3) Со казната од став 2 ќе се казни и тој што ќе се договори со друго лице за извршување на делото од став 1, или ќе повика друг да се приклучи кон здружение или група со намера за извршување на делото од став 1.

(4) Тој што ќе создаде група или банда што има за цел извршување на кривичното дело од став 1,

ќе се казни со затвор

најмалку четири години.

(5) Припадникот на групата или бандата,

ќе се казни со затвор

најмалку пет години.

(6) Припадникот на групата или бандата, кој ќе ја открие групата, односно бандата пред да стори некое кривично дело во нејзин состав или за неа,

ќе се ослободи од казна.

(7) Ако делото од ставовите 1, 2, 3 и 4 го стори правно лице,

ќе се казни со парична казна.

(8) Средствата наменети за подготвување, финансирање и извршување на делата од ставовите 1, 2, 3 и 4 ќе се одземат.“

Член 19

По членот 396 се додава нов член 396-а, кој гласи:

“Член 396-а

(1) Тој што ќе изврши фалсификување на ознаки на огнено оружје со бришење, уништување или менување на ознаките на огнено оружје и деловите на огнено оружје или не изврши жигосување и означување на огненото оружје, деловите, компонентите на огненото оружје и муницијата,

ќе се казни со затвор

од една до десет години.

(2) Ако делото од став 1 го стори правно лице,

ќе се казни

со парична казна.“

Член 20

Во членот 418-а став (1) по зборовите: „друго лице“ се додаваат зборовите: „или на друг начин“.

Ставот (2) се брише.

Во ставот (3) кој станува став (2) зборовите: „ставовите (1) и (2)“ се заменуваат со зборовите: „став 1“.

Во ставот (4) кој станува став (3) по зборовите: „сексуални услуги“ се додаваат зборовите: „или друг вид експлоатација“, а зборот „знае“ се заменува со зборовите: „знаел или бил должен да знае“.

По ставот (3) се додава нов став (4), кој гласи:

„(4) Согласноста на жртвата на трговија со луѓе заради намера за експлоатација предвидена во став 1, не се од значење за постоењето на кривичното дело од став 1.“

Ставот (5) се брише.

По ставот (6) кој станува став (5) се додава нов став (6), кој гласи:

„(6) Обидот е казнив.“

Во ставот (7) зборот „Предметите“ се заменува со зборовите: „Недвижностите искористени и предметите“.

Член 21

Во насловот пред членот 418-в по зборовите: „трговија со луѓе“ се додаваат зборовите: „трговија со малолетно лице“.

Член 22

Во членот 418-в ставови (1) и (4) зборовите: „членовите 418-а и 418-б“ се заменуваат со зборовите: „членовите 418-а, 418-б и 418-г“.

Член 23

По членот 418-в се додава нов наслов и нов член 418-г, кои гласат:

„Трговија со малолетно лице

Член 418-г

(1) Тој што врбува, превезува, пренесува, купува, продава, засолнува или прифаќа малолетно лице заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или нему сличен однос или недопуштено пресадување делови од човеково тело,

ќе се казни со затвор

најмалку осум години.

(2) Тој што делото од став 1 ќе го стори со сила, сериозна закана, со доведување во заблуда или друга форма на присилба, грабнување, измама, со злоупотреба на својата положба или состојба на бременост, немоќ или физичка или ментална неспособност на друг, или со давање или примање пари или друга корист заради добивање согласност на лице кое има контрола на друго лице,

ќе се казни со затвор

најмалку десет години.

(3) Тој што користи или овозможува на друг користење на сексуални услуги или друг вид експлоатација од малолетно лице за кое знаел или бил должен да знае дека е жртва на трговија со луѓе,

ќе се казни со затвор

најмалку осум години.

(4) Тој што ќе одземе или уништи лична карта, пашош или друга туѓа идентификациона исправа заради вршење на делото од ставовите 1 и 2,

ќе се казни со затвор

најмалку четири години.

(5) Согласноста на малолетното лице со дејствијата предвидени во став 1, не е од значење за постоењето на кривичното дело од став 1.

(6) Ако делото од став 1 го стори правно лице,

ќе се казни со парична казна.

(7) Недвижностите искористени и предметите и превозните средства употребени за извршување на делото се одземаат.“

Член 24

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

LI G J PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E KODIT PENAL

Neni 1

Në Kodin penal (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numër 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004 dhe 73/2006), në nenin 122 pas paragrafit (19) shtohen katër paragrafë të ri (20), (21), (22) dhe (23) si vijojnë:

“(20) Me viktimë të veprës penale nënkuptohet gjithsecili person i cili ka pësuar dëm, duke e përfshirë lëndimin fizik ose psikik, pësimin emotiv, humbje materiale ose lëndim tjetër apo rrezikimin e lirive dhe të drejtave themelore të tij si pasojë e veprës së kryer penale.

Me fëmijë si viktimë e veprës penale nënkuptohet personi i mitur deri në moshën tetëmbëdhjetë vjeçe.

(21) Me pornografi fëmijërore nënkuptohet materiali pornografik i cili në mënyrë vizuale shfaq veprime të dukshme seksuale me personin e mitur, apo veprime të dukshme seksuale me personin i cili duket si i mitur, ose fotografi reale të cilat shfaqin veprime të dukshme seksuale me personin e mitur.

(22) Me sistem kompjuterik nënkuptohet çdo instalim apo grup i instalimeve të lidhura ndërmjet tyre prej të cilëve njëri apo më shumë prej tyre bën përpunim automatik të të dhënave sipas një programi të caktuar.

(23) Me të dhëna kompjuterike nënkuptohet prezantimi i fakteve, informatave ose koncepteve në formë të përshtatshme për t’u përpunuar përmes sistemit kompjuterik, duke e përfshirë edhe programin e përshtatshëm që sistemin kompjuterik ta vë në funksion.

Paragrafët (20), (21), (22), (23), (24), (25), (26), (27), (28) dhe (29) bëhen paragrafë (24), (25), (26), (27), (28), (29), (30), (31), (32) dhe (33).”

Neni 2

Në nenin 157 në paragrafin (1) fjalët: ”me dënim me para ose” shlyhen, kurse fjalët: ”deri në një vit” zëvendësohen me fjalët: ”prej gjashtë muaj deri në tri vjet”.

Pas paragrafit 1, shtohet paragraf i ri 2, si vijon:

“(2) Ai i cili veprën nga paragrafi 1 do kryej përmes sistemit kompjuterik,
do të dënohet
prej gjashtë muaj deri në tri vjet burg.”

Në paragrafin (2) i cili bëhet paragraf (3) fjalët: “prej tre muaj deri në tri vjet” zëvendësohen me fjalët “prej gjashtë muaj deri në pesë vjet”.

Në paragrafin (3) i cili bëhet paragraf (4) fjalët: ”gjashtë muaj” zëvendësohen me fjalën: ”një”.

Paragrafët (4), (5), (6) dhe (7) bëhen paragrafë (5), (6), (7) dhe (8).

Neni 3

Pas nenit 157 shtohen tre tituj të rinj dhe tre nene të reja 157-a, 157-b, dhe 157-v, si vijojnë:

“Cenimi i të drejtës së distributorit të sinjalit satelitor të mbrojtur teknikisht në mënyrë të veçantë

Neni 157-a

(1) Ai i cili pa lejen e distributorit të autorizuar të sinjalit satelitor të mbrojtur teknikisht në mënyrë të veçantë prodhon, importon, distribuon, jep me qira ose në mënyrë tjetër publikut i vë në dispozicion përkatësisht i ofron shërbime të vendosjes të instalimit ose sistemit material apo jomaterial me qëllim të depërtimit të këtij sistemi,

do të dënohet
prej gjashtë muaj deri në tri vjet burg.

(2) Nëse me veprën nga paragrafi 1 është bërë përfitim i konsiderueshëm pronësor apo është shkaktuar dëm i konsiderueshëm,

do të dënohet
prej një deri në pesë vjet burg.

(3) Ai i cili pranon sinjal satelitor të mbrojtur teknikisht në mënyrë të veçantë mbrojtja e të cilit është depërtuar pa lejen e distributorit të autorizuar apo bën distribuimin e mëtutjeshëm të këtij sinjali

do të dënohet
prej gjashtë muaj deri në tri vjet burg.

(4) Nëse me veprën nga paragrafi 3 është bërë përfitim i konsiderueshëm pronësor apo është shkaktuar dëm i konsiderueshëm,

do të dënohet
prej një deri në pesë vjet burg.

(5) Nëse veprën nga paragrafi 1 dhe 3 e bën personi juridik,

do të dënohet me dënim me para.

(6) Sendet e dedikuara ose të shfrytëzuara për kryerjen e veprës apo që janë krijuar me kryerjen e veprës konfiskohen.

Pirateri ndaj veprës audiovizuale

Neni 157-b

(1) Ai i cili pa lejen e producentit filmik apo të distributorit të autorizuar të cilit producenti filmik ia ka bartur të drejtën e tij të veprës audiovizuale prodhon, importon, riprodhon, distribuon, magazinon, jep me qira, lëshon në qarkullim ose në mënyrë tjetër publikut ia vë në dispozicion apo ndërmerr veprime të tjera me qëllim të distribuimit, dhënies me qira, prezantimit publik, lëshimit në qarkullim, vënies në dispozicion të publikut ose në mënyrë tjetër jashtëligjore e shfrytëzon veprën audiovizuale përkatësisht videogramin apo kopjet e tij të riprodhuara në mënyrë të paautorizuar,

do të dënohet
prej gjashtë muaj deri në tri vjet burg.

(2) Nëse me veprën nga paragrafi 1 është bërë përfitim i konsiderueshëm pronësor apo është shkaktuar dëm i konsiderueshëm,

do të dënohet
prej një deri në pesë vjet burg.

(3) Nëse veprën nga paragrafi 1 e kryen personi juridik,

do të dënohet me dënim me para.

(4) Sendet e dedikuara ose të shfrytëzuara për kryerjen e veprës apo që janë krijuar me kryerjen e veprës konfiskohen.

Pirateri ndaj fonogramit

Neni 157-v

(1) Ai i cili pa lejen e prodhuesit të fonogramit apo të shoqatës për realizimin kolektiv të të drejtave të prodhuesve të fonogrameve prodhon, riprodhon, distribuon, magazinon, jep me qira, lëshon në qarkullim ose në mënyrë tjetër publikut ia vë në dispozicion apo ndërmerr veprime të tjera me qëllim të distribuimit, dhënies me qira, lëshimit në qarkullim, vënies në dispozicion të publikut ose në mënyrë tjetër jashtëligjore e shfrytëzon fonogramin apo kopjet e tij të riprodhuara në mënyrë të paautorizuar,

do të dënohet
prej gjashtë muaj deri në tri vjet burg.

(2) Nëse me veprën nga paragrafi 1 është bërë përfitim i konsiderueshëm pronësor apo është shkaktuar dëm i konsiderueshëm,

do të dënohet
prej një deri në pesë vjet burg.

(3) Nëse veprën nga paragrafi 1 e kryen personi juridik, do të dënohet me dënim me para.

(4) Sendet e dedikuara ose të shfrytëzuara për kryerjen e veprës apo që janë krijuar me kryerjen e veprës konfiskohen.”

Neni 4

Në nenin 186, në paragrafin (1), fjala “një”, zëvendësohet me fjalën “tre”.

Neni 5

Titulli para nenit 188, ndryshon si vijon: “Sulm seksual mbi të miturin i cili nuk i ka mbushur katërbëdhjetë vjet”.

Neni 6

Në nenin 188, në paragrafin (1), fjala “fëmijën”, zëvendësohet me fjalët: “të miturit i cili nuk i ka mbushur katërbëdhjetë vjet”, kurse fjalët “prej një deri në dhjetë vjet” zëvendësohen me fjalët: “së paku katër vjet”.

Paragrafi (2), shlyhet.

Në paragrafin (3) i cili bëhet paragraf (2) fjalët: “paragrafët 1 dhe 2”, zëvendësohen me fjalët: “paragrafi 1”, pas fjalës “kryen”, shtohen fjalët: “farefis gjaku i vijës së drejtë apo vëllai përkatësisht motra,” pas fjalës “njerku” shtohet fjala “njerka,” kurse fjala “pesë” zëvendësohet me fjalën “tetë”.

Pas paragrafit(2) shtohet paragrafi i ri (3), si vijon:

“(3) Me dënimin nga paragrafi 2 do të dënohet edhe ai i cili veprën nga paragrafi 1 do ta bëjë me të mitur që nuk i ka mbushur 14 vjet me keqpërdorimin e sëmundjes së tij psikike, çrregullimit psikik, pamundësisë, zhvillimit psikik me prapambetje ose gjendjes tjetër për shkak të së cilës është i paafitë për rezistencë.”

Në paragrafin (4) fjalët: “së paku pesë vjet” zëvendësohen me fjalët “së paku dhjetë vjet ose me burg të përjetshëm”.

Neni 7

Në nenin 191, në paragrafin (1), fjala “persona”, zëvendësohet me fjalën “person”, kurse fjalët: “gjashtë muaj” zëvendësohen me fjalën “një” .

Në paragrafin (3) fjalët: “gjashtë muaj” zëvendësohen me fjalën “tre”.

Paragrafët (4) dhe (5) shlyhen.

Në paragrafin (6) i cili bëhet paragraf (4) numri “5” zëvendësohen me numrin “3”, kurse fjala “një” zëvendësohet me fjalën “tre”.

Neni 8

Në titullin para nenit 193 “Prezantim i materialit pornografik fëmijës”, fjala fëmijës zëvendësohet me fjalët “të miturit”.

Neni 9

Në nenin 193, në paragrafin (1), fjala “fëmijës”, zëvendësohet me fjalët: “të miturit që nuk i ka mbushur 14 vjet”, kurse fjalët: “do të dënohet me dënim me para ose me burg deri në një vit”, zëvendësohen me fjalët: “do të dënohet me burg prej gjashtë muaj deri në tri vjet”.

Paragrafi (2) ndryshohet si vijon:

“(2) Nëse vepra është kryer nëpërmjet mjeteve për informim, kryerësi do të dënohet me dënim me burg prej tre deri në pesë vjet.”

Neni 10

Pas nenit 193 shtohet titull i ri dhe nen i ri 193-a, si vijon:

“Prodhimi dhe distribuimi i pornografisë së fëmijëve përmes sistemit kompjuterik

Neni 193-a

(1) Ai i cili prodhon pornografi për fëmijë me qëllim të distribuimit të saj, distribuon ose transmeton apo ofron apo në mënyrë tjetër pornografi të fëmijëve e bën të aksesshme përmes sistemit kompjuterik,

do të dënohet
prej tre deri në pesë vjet burg.

(2) Ai i cili furnizon pornografi të fëmijëve përmes sistemit kompjuterik për vetveten apo për person tjetër apo nëse posedon pornografi të fëmijëve në sistemin kompjuterik ose medium i cili shërben për ruajtjen e të dhënave kompjuterike me qëllim që tua prezantojë të tjerëve ose për distribuim

do të dënohet
prej gjashtë muaj deri në tri vjet burg.”

Neni 11

Në nenin 194, paragrafi (2), shlyhet.

Në paragrafin (3), i cili bëhet paragraf (2), fjala “fëmijë”, zëvendësohet me fjalët: “të mitur që nuk i ka mbushur katërbëdhjetë vjet”.

Neni 12

Në nenin 236 në paragrafin (3) pas fjalëve: “trashëgimi kulturore” shtohen fjalët: “ose aparat apo send tjetër me rëndësi të veçantë për sigurinë e njerëzve dhe pronës dhe për sigurinë e komunikacionit publik apo objektit të instalimeve publike”.

Neni 13

Pas nenit 244 shtohet titull i ri dhe nen i ri 244-a, si vijon:

“Ndërtimi i jashtëligjshëm

Neni 244-a

(1) Ai i cili ndërton ose e realizon ndërtimin apo bën mbikëqyrje mbi ndërtimin në truallin e tij ose në truall të huaj pa leje ndërtimi apo në kundërshtim me lejen e ndërtimit të lëshuar nga organi kompetent,

do të dënohet së paku
me katër vjet burg.

(2) Nëse vepra nga paragrafi 1 është kryer me qëllim të shitjes,

do të dënohet
prej tre deri në tetë vjet burg.

(3) Me dënimin nga paragrafi 2 do të dënohet edhe ai që i realizon punët ndërtimore në kundërshtim me projektin themelor apo nëse bën rikonstrukcionin e elementeve të konstruksionit të objektit pa projekt themelor dhe e prish rezistencën mekanike, stabilitetin e objektit dhe mbrojtjen sizmike.

(4) Personi zyrtar pranë pushtetit lokal ose pranë organit të administratës shtetërore kompetent për kryerjen e punëve nga fusha e rregullimit hapësinor i cili do të miratohet aktvendim për kushtet e lokacionit në kundërshtim me planin urbanistik në fuqi apo nëse lëshon leje ndërtimi në kundërshtim me aktvendimin për kushtet e lokacionit dhe bën shkelje mbi hapësirën e planifikuar, me ç'rast për vetvete apo për person tjetër në mënyrë të jashtëligjshme do të bëjë përfitim pronësor apo nëse dikujt tjetër i shkakton dëm,

do të dënohet
prej tre deri në tetë vjet burg.

(5) Nëse veprën nga paragrafët 1, 2 dhe 3 e kryen personi juridik,

do të dënohet me dënim me para.
(6) Patundshmëritë e ndërtuara konfiskohen.”

Neni 14

Në nenin 261 në paragrafin (3) pas fjalëve: “trashëgimi kulturore” shtohen fjalët: “ose aparat apo send tjetër me rëndësi të veçantë për sigurinë e njerëzve dhe pronës dhe për sigurinë e komunikacionit publik apo objektit të instalimeve publike”, fjala “muaj” shlyhet, kurse fjala “pesë” zëvendësohet me fjalën “tetë”.

Pas paragrafit(3) shtohet paragrafi i ri (4), si vijon:
“(4) Sendet nga paragrafët 1, 2 dhe 3, konfiskohen.”

Neni 15

Titulli para nenit 313, ndryshon si vijon: “Rrezikimi terrorist i rregullimit kushtetues dhe sigurisë.”

Neni 16

“Në nenin 313, fjala “katër”, zëvendësohet me fjalën “dhjetë”.

Neni 17

Titulli para nenit 394-a dhe neni 394-a ndryshohen si vijon:

“Organizata terroriste

Neni 394-a

(1) Ai që formon grup, bandë ose organizatë tjetër kriminale për kryerjen e veprave penale të: vrasjes, lëndimit fizik, kidnapimit të njerëzve, shkatërrimit të objekteve publike, sistemeve transportuese, objekteve të

infrastrukturës, sistemeve të informimit ose të objekteve tjera në përdorim të përgjithshëm, kidnapimit të avionëve ose të mjeteve tjera për transport publik, prodhimin, posedimit ose tregtisë me armë bërthamore, biologjike, armëve kimike dhe llojeve të tjera të armëve dhe materialeve të rrezikshme, lëshimit të substancave të rrezikshme radioaktive, helmuese dhe substancave tjera të rrezikshme ose shkakimit të zjarrit ose shpërthimit, shkatërrimit të stabilimenteve për furnizim me ujë, energji ose burimeve tjera natyrore themelore, me qëllim të rrezikimit të jetës dhe trupit dhe krijimit të ndjenjës së pasigurisë ose frikës te qytetarët,

do të dënohet
së paku me tetë vjet burg.

(2) Pjesëtari i grupit, bandës ose organizate tjetër kriminale, si dhe ai që ndihmon në çfarëdo qoftë mënyre,

do të dënohet
prej katër deri në dhjetë vjet burg.

(3) Me dënimin nga paragrafi 2 do të dënohet edhe ai që fton publikisht, nxit ose përkrah formimin e organizatës terroriste.

(4) Kryerësi i veprës nga paragrafi 1 i cili me zbulimin e organizatës ose në mënyrë tjetër do ta pengojë kryerjen e veprave të planifikuara, do të dënohet me burg prej tre muaj deri në tri vjet, kurse edhe mund të lirohet nga dënimi.

(5) Kryerësi nga paragrafi 2 i cili do ta zbulojë organizatën para se të kryejë në përbërjen e saj ose për të ndonjërin nga veprat e parapara në paragrafin 1,

do të lirohet nga dënimi.

(6) Patundshmëritë e shfrytëzuara dhe sendet dhe mjetet e dedikuara për përgatitjen e veprave nga paragrafët 1, 2 dhe 3 konfiskohen.”

Neni 18

Pas nenit 394-a shtohen dy tituj të rinj dhe dy nene të reja 394-b dhe 394-v si vijon:

“Terrorizmi

Neni 394-b

(1) Ai që do të kryejë vepër vrasje, lëndim trupor, kidnapim të personave, shkatërrim të objekteve, objekteve të infrastrukturës, sistemeve informative dhe objekteve tjera në përdorim të përgjithshëm, kidnapim të avionëve ose mjeteve tjera të transportit publik, prodhim, posedim ose tregti me armë bërthamore, lëshim të substancave radioaktive, helmuese dhe substancave tjera të rrezikshme ose shkakim të zjarrit ose të shpërthimit, shkatërrim të stabilimenteve për furnizim me ujë, energji ose burimeve natyrore themelore, me qëllim të rrezikimit të jetës dhe trupit dhe krijimit të ndjenjës së pasigurisë ose të frikës te qytetarët,

do të dënohet
së paku me dhjetë vjet burg ose me burg të përjetshëm.

(2) Ai që publikisht fton, me përhapjen ose vënien në çfarë do qoftë mënyre në dispozicion të opinionit porosi me të cilën ftohet ose nxitet kryerja e ndonjërisë nga veprimet e parapara me paragrafin 1 dhe me të do të shkaktojë rrezik për kryerjen e veprimit të tillë,

do të dënohet
prej katër deri në pesë vjet burg.

(3) Me dënimin nga paragrafi 2 do të dënohet edhe ai që do të merret vesh me person tjetër për kryerjen e veprës nga paragrafi 1, ose do të ftojë tjetër që të përfshihet në shoqatë ose grup me qëllim të kryerjes së veprës nga paragrafi 1.

(4) Ai që organizon përpunimin, përgatit, shet, ble, transferon ose mban eksploziv, armë zjarri ose armë tjetër ose substanca të rrezikshme, dedikuar për kryerjen e veprës nga paragrafi 1, si dhe ai që bën trajnim ose në ndonjë mënyrë tjetër përgatit ndonjë tjetër për kryerjen e veprës nga paragrafi 1,

do të dënohet
së paku me katër vjet burg.

(5) Nëse veprën nga paragrafët 2 dhe 3 e bën personi juridik,

do të dënohet me dënim me para.

(6) Patundshmëritë e shfrytëzuara dhe sendet dhe mjetet e dedikuara për përgatitjen dhe kryerjen e veprave do të sekuestrohet.

Financimi i terrorizmit

Neni 394-v

(1) Ai që siguron ose grumbullon mjete në çfarë do qoftë mënyrë, drejtpërdrejt ose indirekt, në mënyrë joligjore dhe me vetëdije, me qëllim që të përdoren ose me njohuri se ato do të shfrytëzohen tërësisht ose plotësisht për shkak të kryerjes së veprës penale kidnapim të mjetit fluturues ose anijes (neni 302), rrezikimit të sigurisë së komunikacionit ajror (neni 303), rrezikimit të rendit kushtetues dhe sigurisë (neni 313), organizimit terrorist (neni 394-a), terrorizmit (neni 394-b), krimit kundër njerëzimit (neni 403-a), terrorizmit ndërkombëtar (neni 419), marrjes së pengjeve (neni 421) dhe veprë tjetër vrasje ose lëndim të rëndë trupor të kryer me qëllim që të krijohet ndjenja e pasigurisë ose frika te qytetarët,

do të dënohet
së paku me katër vjet burg.

(2) Ai që publikisht fton, me përhapjen ose vënien në çfarëdo qoftë mënyrë në dispozicion të opinionit porosi me të cilën ftohet ose nxitet kryerja e ndonjëres nga veprimet e parapara me paragrafin 1,

do të dënohet
prej katër deri në dhjetë vjet burg.

(3) Me dënimin nga paragrafi 2 do të dënohet edhe ai që do të merret vesh me person tjetër për kryerjen e veprës nga paragrafi 1, ose do të ftojë tjetër që të përfshihet në shoqatë ose grup me qëllim të kryerjes së veprës nga paragrafi 1.

(4) Ai që do të formojë grup ose bandë që ka për qëllim kryerjen e veprës penale nga paragrafi 1,

do të dënohet
së paku me katër vjet burg.

(5) Pjesëtari i grupit ose i bandës,
do të dënohet
së paku me pesë vjet burg.

(6) Pjesëtari i grupit ose bandës, i cili do ta zbulojë grupin, përkatësisht bandën para se të kryejë ndonjë vepër penale në përbërjen e saj ose për të,

do të lirohet nga dënimi.

(7) Nëse veprën nga paragrafët 1, 2, 3 dhe 4 e bën person juridik,

do të dënohet me dënim me para.

(8) Mjetet e dedikuara për përgatitjen, financimin dhe kryerjen e veprave nga paragrafët 1, 2, 3 dhe 4 do të sekuestrohen.”

Neni 19

Pas nenit 396 shtohet nen i ri 396-a si vijon:

“Neni 396-a

(1) Ai që do të bëjë falsifikimin e shenjave të armës së zjarrit me shlyerje, zhdukje ose ndryshim të shenjave të armës së zjarrit ose dhe pjesëve të armës së zjarrit ose nuk e bën vulosjen dhe shënimin e armës së zjarrit, pjesëve, komponentëve të armës së zjarrit dhe të municionit,

do të dënohet
prej një deri në dhjetë vjet burg.

(2) Nëse veprën nga paragrafi 1 e bën person juridik,
do të dënohet
me dënim me para.”

Neni 20

Në nenin 418-a, paragrafi (1), pas fjalëve: “person tjetër” shtohen fjalët: “apo në mënyrë tjetër”.

Paragrafi (2), shlyhet.

Në paragrafin (3) i cili bëhet paragraf (2) fjalët: “paragrafët (1) dhe (2)”, zëvendësohen me fjalët: “paragrafi 1”.

Në paragrafin (4) i cili bëhet paragraf (3) pas fjalëve: “shërbime seksuale” shtohen fjalët: “ose tjetër lloj eksploatimi”, kurse fjala “e di” zëvendësohet me fjalët: “e ka ditur ose e ka pasur për detyrë ta dijë”.

Pas paragrafit (3) shtohet paragraf i ri (4), si vijon:

“(4) Rënia dakord e viktimës së tregtisë me njerëz me qëllim të eksploatimit e paraparë në paragrafin 1 të këtij neni, nuk është e rëndësishme për ekzistimin e veprës penale nga paragrafi 1.”

Paragrafi (5), shlyhet.

Pas paragrafit (6) i cili bëhet paragraf (5), shtohet paragraf i ri (6) si vijon:

“(6) Tentimi është i dënueshëm.

Në paragrafin (7), fjala “Sendet”, zëvendësohet me fjalët: “Patundshmëritë e shfrytëzuara dhe sendet”.

Neni 21

Në titullin para nenit 418-v, pas fjalëve: “tregti me njerëz” shtohen fjalët: “tregti me person të mitur”.

Neni 22

Në nenin 418-v, në paragrafët (1) dhe (4) fjalët: “nenet 418-a dhe 418-b” zëvendësohen me fjalët: “nenet 418-a, 418-b dhe 418-g”.

Neni 23

Pas nenit 418-v, shtohet titull i ri dhe nen i ri 418-g, si vijon:

“Tregti me person të mitur

Neni 418-g

(1) Ai i cili e mashtron, e transporton, e bart, e blen, e shet, e strehon apo e akomodon personin e mitur me qëllim të eksploatimit përmes prostitucionit ose formave të tjera të eksploatimit seksual, pornografisë, punës me detyrim ose punës si shërbëtor, skllavërisë, martesave të detyrueshme,

fertilizimit të detyrueshëm, adoptimit të jashtëligjshëm apo veprimet të ngjashëm apo transplantim të palejueshëm të pjesëve të trupit të njeriut,

do të dënohet
së paku me tetë vjet burg.

(2) Ai i cili veprën nga paragrafi 1 do ta bëjë me forcë, me kërcënim serioz, me vënien në lajthitje apo përmes formës tjetër të detyrimit, rrëmbimit, mashtrimit, përmes keqpërdorimit të gjendjes ose situatës së shtatzënisë, pamundësisë apo paaftësisë fizike ose mendore të personit tjetër, ose përmes dhënies apo pranimit të parave ose përfitimit tjetër me qëllim të marrjes së pëlqimit nga personi i cili ka kontroll mbi person tjetër,

do të dënohet
së paku me dhjetë vjet burg.

(3) Ai i cili shfrytëzon ose tjetrit i mundëson shfrytëzim të shërbimeve seksuale apo llojit tjetër të eksploatimit nga personi i mitur për të cilin e ka ditur ose e ka pasur për detyrë ta dijë se është viktimë e tregtisë me njerëz,

do të dënohet
së paku me tetë vjet burg.

(4) Ai i cili do të marrë apo asgjësojë letërnjoftim, pasaportë ose dokument tjetër të huaj identifikimi me qëllim të kryerjes së veprës nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni, do të dënohet

së paku me katër vjet burg.

(5) Rënia dakord e personit të mitur me veprimet e parapara në paragrafin 1, nuk është e rëndësishme për ekzistimin e veprës penale nga paragrafi 1.

(6) Nëse veprën nga paragrafi 1 e kryen personi juridik,

do të dënohet me dënim me para.

(7) Patundshmëritë e shfrytëzuara dhe sendet e mjetet transportuese të shfrytëzuara për kryerjen e veprës konfiskohen.”

Neni 24

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në “Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë”.

93.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА КОНЦЕСИИ И ДРУГИ ВИДОВИ НА ЈАВНО ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО

Се прогласува Законот за концесии и други видови на јавно приватно партнерство, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јануари 2008 година.

Бр. 07-114/1
4 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Цврнковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН ЗА КОНЦЕСИИ И ДРУГИ ВИДОВИ НА ЈАВНО ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО

ГЛАВА I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1 Предмет

Со овој закон се уредуваат условите, начинот и постапката за доделување на концесија, содржината на договорот за концесија, правата и обврските на концедентот и концесионерите, правната заштита во постапката за доделување на концесијата, начинот и постапката за доделување на договори за други видови на јавно приватно партнерство, содржината на договорот за јавно приватно партнерство, правата и обврските на јавниот и приватниот партнер и правната заштита во постапката за доделување на договори за јавно приватно партнерство.

Член 2 Цел

Целта на овој закон е да се промовира и овозможи приватната иницијатива во финансирањето на јавните услуги, да се утврди еднаков пристап, транспарентност во постапката за доделување на концесија и договори за други видови на јавно приватно партнерство, како и квалитетно и ефикасно вршење на работите и услугите од доделената концесија и доделените договори за други видови на јавно приватно партнерство.

Член 3 Дефиниции

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. **Концесија** е доделување на право на користење на добро од општ интерес за Република Македонија, изведување на градба од јавен интерес или вршење на јавни услуги, со задолжување на концесионерот да изгради и/или управува, го користи и одржува објектот на концесија, со плаќање или без плаќање од страна на концедентот;

2. **Концедент** е Република Македонија, општината и градот Скопје и општините во градот Скопје;

3. **Концесионер** е домашно или странско правно или физичко лице или конзорциум на кого му е доделена концесија;

4. **Објекти на концесија** се добрата од општ интерес за Република Македонија, недвижните и подвижните ствари, постројки, инсталации и друг имот сопственост на Република Македонија или на општините, односно градот Скопје и општините во градот Скопје;

5. **Договор за концесија** е договор од финансиски интерес склучен меѓу концедентот и концесионерот којшто за предмет има користење на добро од општ интерес на Република Македонија, изведување на градба од јавен интерес или вршење на јавни услуги;

6. **Посебен закон** е закон со кој е уредена областа во која се доделува концесија;

7. **Други видови на јавно приватно партнерство** се сите потфати, различни од концесија и јавни набавки, за соработка во рамките на кои јавниот и приватниот партнер ги здружуваат ресурсите и стручните зна-

ења за да низ соодветно насочување на ресурсите, ризикот и добивката се обезбеди вршењето на одредена јавна услуга (во натамошниот текст: јавно приватно партнерство);

8. **Потфат** е форма на соработка меѓу јавниот и приватниот партнер, реализиран преку извршување на активности поврзани со изготвување проект, изведување на градба, давање на услуги и други активности за потребите на јавниот партнер;

9. **Договор за јавно приватно партнерство** е договор од финансиски интерес склучен меѓу јавен и приватен партнер којшто за предмет има проектирање (дизајнирање), финансирање, изградба и одржување на инфраструктурни објекти, опремување и/или давање на услуги од страна на приватен партнер со цел за вршење на одредена јавна услуга;

10. **Јавен партнер е:**

- Република Македонија,
- општината и градот Скопје и општините во градот Скопје,

- јавните претпријатија, јавните установи, трговски друштва основани од Република Македонија, општината и градот Скопје и општините во градот Скопје и друштва врз кои државата или органите на општината и градот Скопје, имаат директно или индиректно влијание преку сопственоста над нив, односно ако поседуваат поголем дел од капиталот на друштвото, имаат, мнозинство гласови на акционерите/содружниците и именуваат повеќе од половина од членовите на управниот или надзорниот одбор, односно органите на управување на претпријатието на друштвото и

- други правни лица кои вршат јавни овластувања во делот на вршењето на јавните овластувања;

11. **Приватен партнер** е домашно или странско правно или физичко лице или конзорциум на кого му е доделен договор за јавно приватно партнерство;

12. **Договорна концесија/јавно приватно партнерство** е партнерство меѓу концедентот/јавниот и концесионерот/приватниот партнер воспоставено со договор;

13. **Институционална концесија/јавно приватно партнерство** е партнерство меѓу концедентот/јавниот и концесионерот/приватниот партнер воспоставено во форма на заедничко правно лице, основано согласно со закон;

14. **Понудувач** е домашно или странско правно или физичко лице или конзорциум кое доставило понуда за учество во постапка за доделување на концесија;

15. **Кандидат** е домашно или странско правно или физичко лице или конзорциум кое поднело барање за учество во првата фаза од постапката за ограничен повик или во постапката за конкурентен дијалог.

Кога концесионер/приватен партнер е странско правно или физичко лице, концедентот/јавниот партнер може да побара од понудувачот да воспостави одредена правна форма пред склучувањето на договорот за концесија/договорот за јавно приватно партнерство;

16. **Конзорциум** е група на домашни или странски правни или физички лица кои заеднички поднесуваат понуда или барање за учество потпишано од сите или од еден овластен член на конзорциумот без притоа да претставуваат посебна правна форма.

Членовите на групата на конзорциумот солидарно и неограничено одговараат за обврските од договорот за концесија.

Во случај кога понуда или барање за учество е доставено од конзорциум, концедентот/јавниот партнер им се обраќа поединечно и/или на секој член од конзорциумот преку нивен овластен член;

17. **Доказ за регистрација** е документ со кој се потврдува дека наведениот понудувач/кандидат е регистриран за вршење на соодветната дејност и

18. **Подизведувач** е домашно или странско правно или физичко лице кое не е понудувач или кандидат, но кое има склучено договор со концесионерот/приватниот партнер за извршување на одредени работи поврзани со доделената концесија/доделениот договор за јавно приватно партнерство.

Член 4

Форми на концесија и на јавно приватно партнерство

Концесијата и јавното приватно партнерство можат да се воспостават како:

- договорно партнерство и
- институционално партнерство.

Член 5

Примена

На постапките за доделувањето на концесија се применуваат одредбите на овој закон доколку со посебен закон поинаку не е уредено.

Член 6

Забрана за државна помош

При воспоставувањето на односите и реализацијата на концесија/јавно приватно партнерство, не смее да се повредат правилата за доделување на државна помош.

Член 7

Начела

Доделувањето на концесијата/договорот за јавно приватно партнерство се врши во согласност со начелата на транспарентност, недискриминација, пропорционалност и ефикасност.

Член 8

Совет за концесија/јавно приватно партнерство

Заради ефикасно креирање на политиката во областа на концесиите и јавното приватно партнерство на Владата на Република Македонија, се основа Совет за концесија/јавно приватно партнерство во состав од 11 члена (во натамошниот текст: Советот), од кои еден претседател на Советот и еден заменик на претседателот на Советот.

Советот ги проучува прашањата на политиката на водење на проектите од областа на концесиите и јавното приватно партнерство и проблемите кои настануваат од несоодветна и недоволна уреденост на оваа материја, за што изготвува предлози, мислења и иницијативи кои ќе бидат основа за изработка на Стратегија за реализација на проекти поврзани со концесиите/јавните приватни партнерства.

За членови на Советот се именуваат претставници од Министерството за економија, Министерството за финансии, Министерството за транспорт и врски, Министерството за здравство, Министерството за образование и наука, Министерството за животна средина и просторно планирање и Секретаријатот за законодавство, двајца претставници од Заедницата на единиците на локалната самоуправа, како и двајца експерти од областа на економијата и правото, имајќи ја предвид соодветната и правичната застапеност на сите граѓани во Републиката.

Стратегијата од ставот 2 на овој член ја донесува Собранието на Република Македонија на предлог на Владата на Република Македонија.

Мандатот на членовите на Советот и висината на надоместокот за нивната работа ги пропишува Владата на Република Македонија.

Советот донесува Деловник за својата работа.

ГЛАВА II КОНЦЕСИИ

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 9

Исклучоци од примена

Одредбите на овој закон не се применуваат на субјектите од членот 3 точка 10 алинеи 3 и 4 на овој закон во делот за доделување на концесија.

Во случај на приватизација на субјектите од ставот 1 на овој член се смета дека истите имаат концесија, доколку се исполнети условите за вршење на јавните услуги, односно користењето на добрата од општ интерес, утврдени во посебните закони.

На плаќањето, односно надоместокот за концесијата од ставот 2 на овој член се применуваат одредбите од овој закон.

Член 10

Предмет на концесија

Предмет на концесија можат да бидат изведување на градба, вршење на јавните услуги и користење на добрата од општ интерес за Република Македонија.

Член 11

Концесија на градба

Концесија на градба има за предмет изградба на објекти на концесија со право на негово управување, користење и одржување, кое се состои од:

- правото да го управува, користи и одржува објектот на концесијата без плаќање од страна на концедентот или

- правото да го управува, користи и одржува објектот на концесија со целосно или делумно плаќање од страна на концедентот.

Член 12

Концесија на јавни услуги

Концесијата на јавни услуги има за предмет вршење на дејности кои со закон се определени како јавни услуги и се состои од:

- правото да се врши јавната услуга без плаќање од страна на концедентот или

- правото да се врши јавната услуга целосно или делумно со плаќање од страна на концедентот и

- правото да се врши јавната услуга вклучувајќи го и управувањето, користењето и одржувањето на објектите на концесијата неопходни за вршење на јавната услуга.

Концесијата на јавни услуги може да вклучи и изведување на делумна реконструкција, конзервација или ремонт на објектите на концесијата во случаите кога се налага неопходност од:

1) довршување на започнатата градба и

2) делумно проширување, делумна реконструкција или ремонт на инсталации, постројки или други средства неопходни за вршење на концесиската дејност.

Член 13

Концесија на добра од општ интерес

Концесија на добра од општ интерес има за предмет користење на добрата од општ интерес за Република Македонија и се извршува со средства на концесионерот.

Член 14

Приход и ризик

Ризикот од доделената концесија го сноси концесионерот или концедентот во зависност од тоа кој го остварува приходот од доделената концесија.

Член 15

Концесиски надоместок и плаќање за добиената концесија

Плаќањето од страна на концедентот или надоместокот за концесијата што го плаќа концесионерот, кое може да биде еднократно или на рати, се определува со одлуката за започнување на постапка за доделување на концесија, а во зависност од економската исплатливост на предметот на концесијата или од користењето на објектот на концесијата определена врз основа на:

1) времетраењето на концесијата и

2) предвидените трошоци за изградба, за вршење на јавната услуга, како и приходите од користењето на објектите на концесијата.

Пресметувањето и начинот на плаќање од страна на концесионерот на надоместокот од ставот 1 на овој член ќе бидат предвидени во јавниот повик за доставување на понуди за доделување концесија и поблиску определен во договорот за концесија согласно со посебниот закон и прописите донесени во согласност со тој закон.

Надоместокот од ставот 2 на овој член концесионерот го уплатува на соодветни уплатни сметки во рамки на трезорската сметка и истиот е приход на Буџетот на Република Македонија, односно буџетот на општината, односно Буџетот на градот Скопје и општините во градот Скопје, согласно со посебен закон.

Член 16

Задолжително плаќање од страна на концесионерот

За добиеното право на користење на објектот на концесијата кога е предвидена обврска за плаќање на надоместок од страна на концесионерот, обврската за плаќање се утврдува со посебен закон.

Висината и начинот на плаќање на надоместокот од ставот 1 на овој член се определува со договорот за концесија во зависност од:

1) економската корист која концесионерот ја остварува од доделената концесија;

2) сразмерната распределба на приходот меѓу концедентот и концесионерот и

3) постигнување на социјално прифатливи цени на јавните услуги кои се предмет на концесијата кога цената се определува со прописите кои се однесуваат на соодветната концесија.

Динамиката и роковите за плаќање на надоместокот се определуваат со договорот за концесија.

Член 17

Плаќања од страна на концедентот

Правото да се користи објектот на концесија, односно правото да се врши дејноста со плаќање од страна на концедентот, концесионерот може да го оствари во случај:

- на постигнување на социјално прифатлива цена на услугите при вршењето на концесијата, кога тарифата за јавни услуги е утврдена со прописите кои се однесуваат на соодветната концесија,
- на спреченост на користењето на објектот на концесијата поради виша сила и
- кога тоа е определено со одлуката од членот 26 на овој закон.

Плаќањето од ставот 1 алинеја 1 на овој член концедентот ќе го изврши по започнувањето со користењето на објектот на концесијата од страна на концесионерот.

Член 18

Концесија и други поврзани акти

Ако за доделување на концесија со посебен закон е предвидено издавање на дозволи, мислења, одобренија или други акти потребни за градба, вршење на јавна услуга или користење на добра од општ интерес за Република Македонија, истите во име и за сметка на концесионерот ги обезбедува и/или го координира обезбедувањето надлежното министерство од областа за која се доделува концесијата, односно органите на општината и градот Скопје и општините во градот Скопје.

Член 19

Дејствија и постапка за доделување на концесија

Доделувањето на концесијата вклучува:

- 1) спроведување на подготвителни дејствија;
- 2) спроведување на постапка за доделување на концесија и
- 3) склучување на договор за концесија.

Постапката за доделување на концесија вклучува:

- 1) донесување на одлука за отпочнување на постапка за доделување на концесија;
- 2) спроведување на отворен повик, ограничен повик или конкурентен дијалог за доделување на концесија и
- 3) определување - избор на концесионер.

Член 20

Причини поради кои не се доделува концесија

Не се доделува концесија ако истата претставува опасност за националната безбедност и одбраната на државата заштитата на животната средина, заштита на човековото здравје, како и во други случаи утврдени со закон.

Член 21

Концедент

Во име на Република Македонија концесија доделува Владата на Република Македонија.

Владата на Република Македонија може да го овласти министерот надлежен за областа за која се доделува концесијата, во име на Владата на Република Македонија да го склучи договорот за концесија.

Во име на општината, односно градот Скопје и општините во градот Скопје концесија доделува советот на општината, односно градот Скопје и општините во градот Скопје.

Советот на општината, односно на градот Скопје и на општините во градот Скопје го овластува градоначалникот да го застапува во постапката за доделување концесија и при склучувањето и извршувањето на договорот за концесија.

Член 22

Период за кој се доделува концесијата

Концесија се доделува за период до 35 години, без право на продолжување, доколку со овој или посебни закони поинаку не е определено. Рокот на концесијата почнува да тече од датумот на склучување на договорот за концесија.

При определување на периодот на концесијата се земаат предвид финансиско-економските показатели и техничко и/или технолошките специфичности на предметот на концесијата.

Член 23

Продолжување на концесијата

По исклучок од членот 22 на овој закон концесијата може да се продолжи во следниве случаи:

- прекин или одложување на работите поради објективни причини, кои страните не ги имале предвид или не можеле да ги имаат предвид во моментот на склучување на договорот за концесија (виша сила и слично) и
- времено запирање на реализацијата на концесијата поради дејствија за заштита на јавниот интерес, што не биле првично предвидени, за да му се овозможи на концесионерот да ги поврати дополнителните трошоци коишто потекнуваат од барањата на концедентот.

Член 24

Право на сопственост

Објектот на концесијата, вклучувајќи ги и прирастоците и подобрувањата, се сопственост на концедентот, доколку со одлуката од членот 26 на овој закон поинаку не е определено.

Прирастоците и подобрувањата извршени врз објектот на концесијата кои не се во функција на исполнување на договорот за концесија стануваат сопственост на концедентот, доколку со договорот за концесија поинаку не е уредено.

При концесијата на градба, концедентот/концесионерот се стекнува со право на сопственост од моментот на почнувањето на управувањето и користењето на објектот на концесијата од страна на концесионерот.

Член 25

Враќање на објектот на концесијата

Кога концесијата престанала, концесионерот е должен на концедентот да му го врати, односно пренесе во сопственост објектот на концесијата без оглед дали истиот бил целосно или делумно изграден, реконструиран, конзервиран, опремен или подобрен од страна на концесионерот, под услови и на начин утврдени со договорот за концесија.

2. ПОДГОТВИТЕЛНИ ДЕЈСТВА

Член 26

Започнување на постапката

За започнување на постапка за доделување на концесија, концедентот донесува одлука за започнување на постапката за доделување концесија.

Кога концедент е Република Македонија одлуката од ставот 1 на овој член ја донесува Владата на Република Македонија по предлог од министерот надлежен за областа во која се доделува концесијата.

Кога концедент е општината, односно градот Скопје или општините во градот Скопје, одлуката од ставот 1 на овој член ја донесува советот на општината, односно Советот на градот Скопје или на општините во градот Скопје, по предлог на градоначалникот на општината, односно на градот Скопје или на општините во градот Скопје.

Член 27

Содржина на предлогот

Предлогот од членот 26 на овој закон, во зависност од видот на концесијата, особено содржи:

- основни цели на концесијата,
- можности за различно финансирање и управување со предметот на предложената концесија и
- студија за концесијскиот проект.

Член 28

Студија за концесијскиот проект

Студијата за концесијскиот проект особено содржи:

- податоци за основните технички параметри на предметот на концесијата,
- проценетата вредност на концесијата,
- пошироката економска оправданост на концесијата,
- елаборат за оценка на влијанието на предметната концесија врз животната средина и природата и
- други податоци за финансиските, техничките и правните аспекти на концесијата.

Член 29

Одлука за започнување на постапката

Одлуката за започнување на постапката за доделување концесија од членот 26 став 1 на овој закон особено содржи:

- образложение за оправданоста за доделување на концесија,
- назначување на нејзините цели,
- предмет на концесијата и основни услови за доделување на концесија,
- видот на постапката за доделување на концесија,
- пресметувањето и начинот на плаќање на концесијскиот надоместок,
- начинот и рокот во кој ќе биде спроведена постапката за доделување на концесија и
- висината на надоместокот за издавање на тендерската документација.

Одлуката од ставот 1 на овој член се објавува во "Службен весник на Република Македонија" и во домашно јавно гласило, а за концесиите на општината, односно градот Скопје и општините во градот Скопје и во гласило на општините, односно градот Скопје и општините во градот Скопје.

Одлуката од ставот 1 на овој член може да биде објавена и во странско јавно гласило.

Член 30

Проценета вредност на концесијата

Концедентот задолжително ја проценува максималната вредност на концесијата врз основа на вкупниот износ на финансиски средства потребен за плаќање, без данок, царина и други јавни давачки.

Методологијата за пресметување на проценетата вредност на концесијата ја пропишува Министерство за финансии.

3. ВИДОВИ НА ПОСТАПКИ

Член 31

Видови на постапки за доделување на концесија

Доделувањето на концесијата се врши по пат на јавен повик, организиран и спроведен според условите утврдени со овој закон, доколку со посебен закон поинаку не е определено.

Јавниот повик се организира и спроведува како:

- а) постапка за доделување концесија со отворен повик;
- б) постапка за доделување концесија со ограничен повик и
- в) постапка за доделување на концесија врз основа на конкурентен дијалог.

Изборот на постапката за доделување на концесија зависи од:

- сложеноста и специфичноста на предметот на концесија,
- обемот и сложеноста на тендерската документација за спроведување на постапката,
- бројот на очекувани понудувачи или кандидати и
- сложеноста на понудите или барањата за учество.

Член 32

Отворен повик

"Отворен повик" е постапка за доделување концесија во која сите заинтересирани лица кои подигнале тендерска документација можат да поднесат понуди за склучување на договор за концесија.

Минималниот број на способни понудувачи треба да биде најмалку три.

Член 33

Ограничен повик

"Ограничен повик" е постапка за доделување на концесија во која сите заинтересирани лица можат да поднесат барање за учество во постапка за доделување на концесија, меѓутоа само оние кандидати кои се поканети од страна на концедентот доставуваат понуди за склучување договор за концесија.

Ограничениот повик за доделување концесија се спроведува во две фази, и тоа:

- постапка за претквалификација на кандидатите и
- прибирање на понуди од одреден број селектирани кандидати.

Во првата фаза:

- се објавува јавниот повик до сите заинтересирани лица да достават барање за учество во постапката,
- се утврдува нивната економско-финансиска и техничка способност и

- се избира доволен број на способни кандидати за да се обезбеди вистинска конкуренција.

Минималниот број кандидати поканети да поднесат понуда во ограничениот повик треба да биде најмалку три.

Во втората фаза Комисијата упатува писмена покана и тендерска документација без јавно објавување до сите избрани кандидати.

Член 34 Конкурентен дијалог

Конкурентен дијалог е постапка во која кандидатите можат да побараат да учествуваат во постапката за доделување на концесија во која концедентот ги повикува кандидатите да изготват или да предложат решение со кое ќе се исполнат изведбените и функционалните барања на концедентот, пред да ги достават понудите.

Член 35 Употреба на конкурентен дијалог

Постапка на конкурентен дијалог се спроведува, во особено сложени случаи кога концедентот смета дека нема да се остварат резултатите со отворен повик или ограничен повик.

Објектот на концесијата се смета за особено сложен доколку концедентот не може објективно:

а) да ги дефинира техничките спецификации за исполнување на изведбените и функционалните барања или

б) да ја прецизира правната или финансиската рамка за спроведување на концесијата.

Член 36 Спроведување на постапката на конкурентен дијалог

Постапка со конкурентен дијалог започнува со објавување на повик, согласно со членот 44 од овој закон за учество во конкурентен дијалог и се спроведува во три фази.

Во првата фаза, по приемот на барањата, концедентот врши селекција на најмалку три способни кандидати, согласно со барањата во објавениот повик, односно согласно со членот 34 став 2 од овој закон.

Во втората фаза, концедентот започнува дискусија или прима презентации од кандидатите со цел утврдување, дефинирање или воспоставување решение за неговите барања (во натамошниот текст: фазата на дијалог). Фазата на дијалог може да се спроведе во етапи со цел да се намали бројот на решенија за кои ќе се дискутира само ако во повикот за учество во конкурентен дијалог тоа е наведено. Концедентот решенијата што ги предложиле кандидатите ги чува одделно и доверливо освен доколку е дадена дозвола за нивно објавување.

Концедентот, откако ќе заврши фазата на дијалог, доставува покана до кандидатите да поднесат понуда врз основа на свои решенија, или врз основа на заедничко или поединечно решение доколку кандидатот се сложува со неговата содржина (во натамошниот текст: фазата на поднесување понуди). Од понудите се бара да ги содржат сите елементи потребни за изведба на проектот. Во текот на фазата на поднесување понуди, концедентот може да го повика кандидатот да ја разјасни својата понуда, под услов да се задржат основните карактеристики на концесијата и не се наруши конкуренцијата меѓу кандидатите.

Најдоброт понудувач се избира единствено врз основа на економски најповолната понуда која ги исполнува изведбените и функционалните барања наведени во огласот.

4. КОМИСИЈА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА

Член 37 Состав на комисијата за спроведување на постапката

Постапката за доделување концесија ја подготвува, организира и спроведува комисија за спроведување на постапката за доделување концесија (во натамошниот текст: комисијата), формирана од страна на министерот надлежен за областа за која се доделува концесијата, односно градоначалникот на општината, градот Скопје и општините во градот Скопје.

Комисијата од ставот 1 на овој член се состои од претседател, заменик претседател и најмалку три члена и нивни заменици.

За член на комисијата се именуваат лица од редот на надлежните министерства и Министерството за финансии. Во работата на комисијата може да учествуваат и експерти од соодветната област за која се дава концесијата.

Членови на комисијата не можат да бидат лица кои:

- се во брачна врска, роднинска врска до второ колело или се поврзани со посвојување или старателство со понудувачот или кандидатот, со неговиот законски полномошник, а во случаите кога понудувачот или кандидат е правно лице и со членови на неговите управни, надзорни или други органи и раководни тела,

- во текот на последните три години биле вработени или биле членови на органите на управување на кандидатот или

- се во друг законски или фактички однос со кандидатот.

Комисијата работи во полн состав и одлуките ги донесува со мнозинство гласови на членовите.

Член 38 Надлежност на комисијата

Комисијата:

- ја подготвува тендерската документација,
- го објавува јавниот повик,
- го организира приемот на пријавите и понудите,
- врши избор и определува кандидати кои имаат право да го продолжат учеството во постапката,
- спроведува разговор со кандидатите кои ги исполнуваат условите да учествуваат во постапката на конкурентен дијалог,

- определува кандидати на кои им доставува покана за доставување на понуда во постапка на ограничен повик и конкурентен дијалог,

- дава појаснувања и доставува дополнителни информации и документи,

- ги разгледува и оценува понудите и врши рангирање на кандидатите со предлог за прворангираниот да биде избран за концесионер,

- поднесува предлог за прекинување на постапката и

- врши други работи потребни за спроведување на постапката.

За извршените дејства во постапката комисијата ги известува сите понудувачи и кандидати.

5. ТЕНДЕРСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Член 39 Содржина на тендерската документација

Комисијата е должна да ја подготви тендерската документација во рокот определен со одлуката за започнување на постапката за доделување на концесија, по

претходно прибавена согласност од концедентот. Комисијата може изготвувањето на тендерската документација да го довери на научна или стручна организација или на експерти од соодветната област.

Во зависност од природата на концесијата, тендерската документација особено ги содржи следниве елементи:

- поканата за поднесување на понуда со инструкција,
- условите на коишто мора да одговара, вклучувајќи ги и техничките спецификации,
- инвестиционите проекти - за концесија за градба, ако такви се изработени,
- студијата за концесиски проект од членот 28 на овој закон,
- податоците за потребните гаранции,
- минималните барања на кои треба да одговараат понудите, ако во себе вклучуваат варијанти со кои се нуди алтернатива на техничките спецификации, ако тоа е претходно утврдено во јавниот повик,
- критериумите за оценка на понудите,
- инструкцијата за понудувачите за подготовка на понудата,
- податоците за објектите на концесијат што му се отстапуваат на концесионерот за време на концесискиот период,
- описот на локацијата, начинот на стекнување на земјиштето и други прашања врзани за користењето или уредувањето на локацијата,
- временската динамика за завршување на изградбата, конзервацијата, уредувањето или унапредувањето на објектите, постројките, инсталациите или другиот имот,
- периодот за кој се издава концесијата,
- основните финансиски барања на проектот, вклучувајќи го и минималниот износ на ангажиран капитал,
- предложената цена за услуги-тарифа,
- обврската за плаќање надоместок согласно со членот 17 на овој закон,
- назначувањето на објектот на концесијата што е предмет на враќање и условите за враќање согласно со членот 25 на овој закон,
- прописите и стандардите за заштита на животната средина и природата и начинот за оценување на влијанијата врз животната средина и природата,
- нацртот на текстот на договорот за концесија и
- други барања во зависност од предметот на концесијата и предвидената постапка.

Кон тендерската документација за учество во постапката се доставува и копие од одлуката за започнување на постапката за доделување на концесија, како и нацрт на договорот за концесија.

Комисијата може да определи дека податоците или дел од податоците содржани во тендерската документација се сметаат за службена тајна. Во таков случај учесниците во постапката се должни да поднесат изјава, приложена кон документацијата со која се обврзуваат дека нема да ги објавуваат податоците кои се сметаат за службена тајна.

Министерот надлежен за областа за која се доделува концесија, односно градоначалникот на општината, градот Скопје и општините во градот Скопје ја одобрува тендерската документација.

Член 40

Подигнување тендерска документација

Комисијата е должна на заинтересираните кандидати да им овозможи да подигнат тендерска документација непосредно по датумот на објавувањето на јавниот повик.

Во случај кога субјект кој не е концедент кај себе има дел или целата тендерска документација, во повикот ќе се наведе адресата од каде што се подига тендерската документација и рокот за подигнување и доставување на истата.

Член 41

Надоместок

Концедентот од понудувачите и кандидатите може да наплати надоместок за издавање на тендерската документација.

Висината на надоместокот од ставот 1 на овој член се пресметува врз основа на реално утврдените трошоци извршени за активностите потребни за нејзино изготвување.

Член 42

Изменување и дополнување на тендерската документација

Комисијата по претходна согласност од министерот надлежен за областа за која се доделува концесија, односно градоначалникот на општината, градот Скопје и општините во градот Скопје ја одобрува тендерската документација. Концедентот може да врши изменување и дополнување на тендерската документација, под услов истите да се достапни на заинтересираните кандидати најдоцна шест дена пред истекот на рокот за поднесување на понуди или барања за учество.

6. ЈАВЕН ПОВИК

Член 43

Јавно огласување на постапката

По одобрувањето на тендерската документација, Комисијата го објавува јавниот повик за доставување на понуди за доделување концесија во "Службен весник на Република Македонија" и во домашно јавно гласило, а за општините и градот Скопје и општините во градот Скопје во службените гласила на општините, односно градот Скопје и општините во градот Скопје.

Јавниот повик од ставот 1 на овој член може да биде објавен и во странско јавно гласило.

Јавниот повик од ставот 1 на овој член, особено содржи:

- 1) предмет на концесија;
- 2) вредност на концесискиот проект;
- 3) означување на видот на постапката согласно со членот 31 од овој закон;
- 4) опис на градбата и соодносот на инвестициите за градба - за концесиите на градба;
- 5) местоположба на објектот на концесијата;
- 6) опис и обем на јавните услуги или дејности кои концесионерот може да ги врши со објектот на концесијата;
- 7) рок на валидност на понудите;
- 8) рок, адреса и начин на подигнување на тендерската документација, како и евентуалниот надоместок за нејзиното подигнување;
- 9) рок, адреса, начин за доставување на понудите и време и час на отворање на понудите;
- 10) јазик на кој треба да бидат напишани понудите;
- 11) лица овластени да учествуваат на отворањето на понудите;
- 12) докази и документација кои на понудувачот му се потребни за докажување на економско-техничката способност;

13) назначување на критериумите за вреднување на понудите и

14) други податоци кои се однесуваат на предметот на концесијата.

Член 44

Јавен повик за постапка со ограничен повик

Доколку постапката за доделување на концесија се спроведува како постапка за доделување концесија со ограничен повик, јавниот повик покрај елементите од членот 44 на овој закон, особено ги содржи и:

- рокот, адресата и начинот на пријавување за учество во прва фаза во постапката за доделување концесија,
- рокот во кој ќе се изврши претквалификацијата и начинот на информирање за резултатите од претквалификацијата и

- документираните податоци што треба да ги достави лицето кое се пријавува за учество во прва фаза во постапката за доделување концесија, и тоа:

а) податоци за финансиска и економска способност, и тоа:

- заверен извештај за финансиската состојба на лицето кое пријавува интерес или на секоја од членките на конзорциумот за неговата финансиска состојба во последните три години,

- предлог за финансиската структура на концесиониот проект и

- изјава од реномирана (првокласна) финансиска институција или банка за нејзината намера на лицето да му овозможи кредитна линија за спроведување на проектот;

б) податоци за искуството и референците на лицето, и тоа:

- податоци за неговото самостојно или здружено учество во проекти од сличен карактер со односниот концесиони проект во случај на конзорциум - такви податоци доставува секоја членка на конзорциумот и

- податоци за практичното искуство на неговиот клучен персонал во релевантните фази на односниот концесиони проект;

в) податоци за управувачката структура и оперативните способности, и тоа:

- предложен тим што ќе работи на проектот со податоци за стручноста и искуството на секој од учесниците во тимот,

- начинот на раководење со тимот и носителите на раководни функции во тимот и

- информација за опремата и/или градежна или друга техника што ќе бидат применети во проектот и

г) документација и податоци, и тоа:

- заверен извод на документите од регистрацијата на лицето кое пријавува интерес,

- изјава од лицето кое пријавило интерес или од секоја од членките на конзорциумот дека, ако им биде доделена концесијата, ќе бидат колективно и солидарно одговорни за обврските по концесијата,

- изјава дека не се insolventни и дека не се во постапка за стечај и дека против нив не се води кривична или прекршочна постапка во врска со нивната професионална дејност и

- информација за судска или административна постапка што се води или се водела против лицето кое пријавило интерес или против секоја од членките на конзорциумот.

Доколку постапката се спроведува како постапка за доделување концесија со отворен повик, доставувањето на податоците од ставот 1 потточка г) на овој член ќе се бара со тендерската документација од сите понудувачи, како дел од нивната понуда.

Член 45

Јавен повик за конкурентен дијалог

Доделувањето на концесија во постапка со конкурентен дијалог започнува со објавување на јавен повик за учество во конкурентен дијалог.

7. РОКОВИ

Член 46

Воспоставување и продолжување на рокови

Роковите за поднесување на понудите и барањето за учество соодветно се објавуваат и се утврдуваат во зависност од сложеноста на постапката за доделување на концесијата и рационално потребното време за подготовка на понудата, но нема да бидат пократки од роковите утврдени со овој закон.

Временските рокови можат да се продолжат од страна на концедентот во секое време пред истекување на самиот рок, под услов за тоа навремено да ги информира понудувачите и кандидатите.

Роковите се продолжуваат доколку тендерската документација не била доставена навреме до сите понудувачи или кандидати.

Роковите започнуваат да течат од датумот на испраќање на повикот за објавување.

Член 47

Вообичаени рокови

Доколку со овој закон поинаку не е уредено, поднесувањето на понуди и барање за учество:

а) при отворен повик не може да биде во рок пократок од 52 дена од денот на испраќањето на повикот за објавување;

б) во првата фаза на ограничен повик рокот не може да биде пократок од 37 дена од денот на испраќањето на повикот за поднесување барање за учество;

в) во втората фаза на ограничен повик рокот не може да биде пократок од 40 дена од денот на испраќањето на поканите за доставување понуди;

г) при поднесување барања за учество во конкурентен дијалог рокот не може да биде пократок од 37 дена од денот на испраќање на повикот за објавување и

д) во трета фаза на конкурентен дијалог рокот не може да биде пократок од 40 дена од денот на испраќањето на поканите за доставување понуди.

Член 48

Намалување на роковите во случаи на итност

Во случаи на итност причинети од настани надвор од рационална контрола на концедентот, а кои минимални рокови утврдени во членот 48 од овој закон ги чинат неприменливи, рокот за:

а) првата фаза на ограничен повик може да се скрати, но не помалку од 20 дена од денот на испраќањето на повикот за поднесување на барање за учество;

б) втората фаза на ограничен повик може да се скрати, но не помалку од 15 дена од денот на испраќањето на поканата за доставување на понуди и

в) постапка со конкурентен дијалог може да се скрати, но не помалку од 20 дена од денот на испраќањето на повикот за објавување.

8. ДОСТАВУВАЊЕ НА ПОНУДИ И ГАРАНЦИЈА ЗА УЧЕСТВО ВО ПОСТАПКАТА

Член 49

Начин на доставување на понуди

Понудата и барањето за учество се доставува на начин и во форма утврдени со јавниот повик.

Право да доставуваат понуди и барање за учество имаат лица кои ја подигнале тендерската документација.

Понудувачот, односно кандидатот може да поднесе само една понуда, односно барање за учество.

Член 50

Активности во времето за доставување на понуди

До истекот на рокот за доставување понуди, понудувачите можат да бараат појаснувања во врска со условите предвидени во тендерската документација или да укажуваат на нејаснотии или пропусти во документацијата.

На поставените барања или укажувања од ставот 1 на овој член, Комисијата одговара писмено, доставувајќи го одговорот истовремено до сите понудувачи.

Комисијата, по претходно прибавена писмена согласност од концедентот, може да врши изменување или дополнување на тендерската документација за што, истовремено, писмено ги известува сите понудувачи.

Непосредно по истекот на рокот за доставување на понуди, а во секој случај пред јавното отворање на понудите, Комисијата може да организира состанок со сите понудувачи, како и посета на локацијата на која ќе се врши концесијата, заради подобро информирање на понудувачите, според правилата во тендерската документација.

Член 51

Гаранција за учество во постапката

Учеството во постапката за доставување на понуди секогаш ќе биде условено со давање гаранција од понудувачот во вид на депонирани средства или банкарска гаранција која не може да биде помала од 3% од проценетата вредност на концесијата.

Доколку понудувачот гаранцијата ја дава во вид на депонирани средства, истите ги уплатува на соодветна сметка во рамките на трезорската сметка.

Концедентот е должен во рок од седум дена по склучувањето на договорот за концесија со избраниот концесионер на понудувачите кои учествувале во постапката за доделување на концесија да им го врати депонираниот износ, односно гаранцијата.

Гаранцијата од ставот 1 на овој член се наплатува во корист на концедентот ако понудувачот е повикан да склучи договор за концесија, а тој одбие да го стори тоа и доколку учесникот во постапката ја повлече понудата по отворањето.

Член 52

Јавно отворање на понуди

По истекот на рокот за доставување на понуди, Комисијата јавно ги отвора понудите во присуство на овластени претставници на понудувачите на место и во време определено со јавниот повик.

Јавното отворање на понудите се врши на начин определен во јавниот повик.

За јавното отворање на понудите Комисијата составува записник.

9. ЕВАЛУАЦИЈА НА КАНДИДАТИТЕ – ПОНУДУВАЧИТЕ

Член 53

Редослед на евалуација

Комисијата утврдува листа на кандидатите врз основа на нивната лична состојба, нивната способност за вршење професионална дејност, економската и финансиската состојба, како и техничката и професионалната способност.

Комисијата врши евалуација на понудите само на оние понудувачи кои се селектирани за подобни.

Комисијата за извршената евалуација објавува известај и ги известува за резултатите од постапката за избор на сите понудувачи.

Член 54

Задолжителност на критериумите

Понудувачите и понудите не можат да се оценуваат или евалуираат врз основа на критериум кој не бил објавен во тендерската документација.

Член 55

Доказ за регистрација

Со доказот за регистрација се потврдува дека наведениот кандидат е регистриран:

а) на официјалниот список на регистрирани трговски друштва кој се води од страна на надлежен орган на државата или

б) кај надлежен орган за сертификација кој ги исполнува стандардите пропишани со закон.

Член 56

Зависност од трети страни

Кандидатите или понудувачите може, онаму каде што е соодветно и во однос на дадениот предмет на концесија, да се повика на подобноста на други субјекти, вклучувајќи ги членовите на групна понуда, без оглед на правниот карактер на врските кои со нив ги има, под услов да докаже на задоволителен начин дека на располагање ги има неопходните ресурси за реализација на објектот на концесијата.

Член 57

Евалуација на трети страни

Концедентот, во согласност со одредбите на овој дел од законот, ја оценува подобноста на трети страни на кои се повикал кандидатот или понудувачот, исто како третата страна да е во улога на понудувач или кандидат.

Член 58

Задолжително исклучување на понудувач или кандидат

Концедентот задолжително ќе го исклучи кандидатот или понудувачот - правно лице или член на негов орган на управување или надзорен орган, кои со правосилна судска одлука се осудени за следниве кривично дела:

- 1) корупција;
- 2) измама и
- 3) перење на пари.

Концедентот задолжително ќе го исклучи кандидатот или понудувачот и кога:

- над него е отворена постапка на стечај или ликвидација;
- му е изречена казна за кривично дело или прекршочна санкција забрана за вршење на дејност,
- не ги исполнил обврските за плаќање на даноци, придонеси и други јавни давачки во согласност со прописите на државата во која е основан и
- не доставил потполна тендерска документација.

Член 59

Доказ за личната состојба

Концедентот како доказ за личната состојба на понудувачите или кандидатите ќе прифатат:

- а) потврда или исправа издадена од надлежен судски или административен орган и
- б) изјава дадена под заклетва или формална изјава од страна на понудувачот или кандидатот, или релевантно лице вработено кај понудувачот или кандидатот, во согласност со прописите на државата каде што се дава изјавата.

Член 60

Докажување на способноста за вршење професионална дејност

Концедентот може од понудувачите и кандидатите да бара да го докажат своето членство или вклученост во професионална асоцијација или организација евидентирана во соодветен регистар или да обезбедат посебна изјава или референца со која ќе го докажат нивното право и способност за вршење професионална дејност.

Член 61

Доказ

Концедентот може како доказ за способноста на понудувачот или кандидатот да врши професионална дејност да прифати изјава за морална и лична одговорност или потврда во форма прифатлива за него.

Член 62

Докажување на економската и финансиската состојба и капацитетот

Концедентот од понудувачите или од кандидатите бара доказ за бонитет, за економската и финансиската состојба и за способност да го реализира предметот на договорот за концесија.

Член 63

Доказ за економската и финансиската состојба

Доказот за економската и финансиската состојбата ќе се прифати во еден или во повеќе од следниве облици:

- а) соодветни изводи од банки или, онаму каде што е соодветно, доказ за релевантно осигурување за надомест при професионален ризик;
- б) приказ на билансите или извадоци од билансите, во случаи кога објавување на билансот е пропишано со закон;
- в) извод од целокупниот промет на кандидатот - понудувачот и тоа најмалку за последните три фискални години, во зависност од датумот на кој трговското друштво е основано или започнало со работа и во зависност од достапноста на таквите информации;

г) во случаи кога не може да се обезбедат други референци поради причини кои концедентот ги прифаќа, секој друг документ кој концедентот го смета за соодветен и

д) потврда за бонитет и за платени даноци и други јавни давачки од страна на надлежен орган во државата на потекло.

Член 64

Докажување на способност

Концедентот од понудувачите или од кандидатите може да бара доказ за нивната техничка и професионална способност да го извршуваат предметот на концесијата.

Член 65

Доказ за техничката или професионалната способност

Доказот за техничката способност на понудувачите или кандидатите концедентот ќе го прифати во еден или во повеќе од следниве облици, а во согласност со природата, квантитетот или значењето и користењето на предметот на концесијата:

а) список на изведени работи во текот на последните пет години, заедно со потврди за задоволителна изведба за најзначајните работи. Во таквите потврди се наведува вредноста, датумот и локацијата на работите, како и тоа дали тие биле изведени според правилата на професијата и дали биле соодветно завршени;

б) список со извршените најзначајни испораки или обезбедените најзначајни услуги во последните три години, со износи, датуми и приматели, без оглед дали истите биле јавни или приватни;

в) индикација за вклучени технички лица, особено лица кои се одговорни за контрола на квалитетот, а во случај на концесија на градба, лица на кои изведувачот може да се повика со цел да се изведат работите;

г) опис на техничките објекти и мерки кои ги користи понудувачот или кандидатот со цел за обезбедување квалитет, како и опис на објектите кои се во функција за анализа и истражување;

д) образовните и професионалните квалификации на понудувачот или кандидатот или квалификациите на членовите на органите на управување на правното лице и особено квалификациите на лицето или лицата одговорни за обезбедување услуги или раководење со работата;

е) индикација кај концесиите на добрата од општ интерес и концесиите на градба и само во соодветни услови, за мерките за управување со животната средина кои кандидатот - понудувачот ќе ги примени при извршувањето на договорот за концесија;

ж) извештај за просечниот годишен човечки потенцијал кај понудувачот или кандидатот и бројот на раководен кадар во последните три години;

з) извештај за постројките или техничката опрема која на понудувачот или кандидатот му е на располагање за извршување на договорот за концесија и

и) индикација за делот на концесијата кој концесионерот на услуги има намера да го отстапи на подизведувач, во однос на начинот на вршење на услугата од страна на подизведувачот.

10. ЕВАЛУАЦИЈА НА ПОНУДИ

Член 66

Критериуми за избор на најдобра понуда

Критериум врз основа на кој концедентот ќе го заснова изборот на најдобра понуда е финасиски најповолна понуда или економски најповолна понуда.

Економски најповолната понуда се евалуира врз основа на критериумите поврзани со изведбените и функционалните барања кои вклучуваат квалитет, цена на работите и услугите, техничка вредност, естетски и функционални карактеристики, карактеристики во однос на животната средина, тековни трошоци, економска исплатливост во однос на трошоците, техничка помош и период на завршување на изведбените работи.

Методологијата за изразување на критериумите во бодови, по предлог на Советот, ја донесува министерот за финансии.

Член 67

Принцип на еквивалентност

Понуда не може да се исклучи од евалуацијата, ако:

а) понудувачот или кандидатот може на концедентот да му докаже на задоволително ниво дека работите или услугите што се нудат на еквивалентен начин ги задоволуваат изведбените и функционалните барања на концесијата, дури и во случај услугите или работите целосно да не се во согласност со техничките спецификации и

б) услугите или работите кои понудувачот или кандидатот ги нуди се во согласност со техничките стандарди на еквивалентност со барањата што се дефинирани во техничките спецификации на тендерот за добивање на концесијата.

Член 68

Невообичаено ниски понуди

Доколку со понудата на некој понудувач или кандидат е предложена невообичаено ниска вредност - цена, која е пониска повеќе од 30% од средната понудена вредност - цена на другите понуди, комисијата нема да ја отфрли понудата, без да побара писмено објаснување за причините, односно составните елементи на понудата кои ги смета за релевантни.

Објаснувањето што се бара од понудувачот или кандидатот на невообичаено ниска вредност на понудата може да се однесува на:

а) финансиската страна на методот на изградба или процесот на давањето на услугите што се обезбедуваат;

б) избраните технички решенија или исклучително повољните услуги кои му се достапни на понудувачот за изведба на работата, или за извршување на услугите;

в) оригиналноста на работата, или услугите што ги нуди понудувачот или кандидатот;

г) согласност со прописите во однос на заштита при работа и работни услови кои се на сила во местото каде што се изведува работата или даваат услугите и

д) понудувачот или кандидатот прима или има можност да прима државна помош.

Комисијата нема да ги оценува понудите, односно истите ќе ги отфрли, во случај:

- понудувачот или кандидатот да не го доставил во определениот рок писменото објаснување,

- ако процени дека дадените објаснувања не се објективни и

- понудувачот или кандидатот не докаже во дополнително оставениот рок дека доделената државна помош ја добил на законски начин.

Член 69

Барање информации

На барање на понудувачот или кандидатот, комисијата најдоцна во рок од 15 дена по приемот на писменото барање:

- го информира секој понудувач или кандидат за причините за отфрлување на неговата понуда, вклучувајќи ја и причината поради која техничкиот предлог на понудувачот не е еквивалентен со техничките спецификации кои концедентот ги бара, или дека работите или услугите не ги исполнуваат изведбените или функционалните барања и

- доставува примерок од извештајот за евалуација и од одлуката за избор.

Член 70

Задржување информации

Концедентот има право да ги задржи информациите од членовите 64 и 66 на овој закон во случај објавувањето на таквите информации да може да доведе до попречување на спроведувањето на овој закон, да е спротивно на јавниот интерес, да влијае врз легитимните комерцијални интереси на понудувачите или кандидатите или пак да влијае врз правичната конкуренција меѓу нив.

Концедентот не ги објавува информациите што ги добил од понудувачите или кандидатите коишто се сметаат за доверливи и содржат технички или деловни тајни или пак материјални елементи на понудата, освен доколку има согласност од страна на понудувачот или доколку тоа е дозволено со овој или друг закон.

11. ИЗБОР НА КОНЦЕСИОНЕР

Член 71

Извештај за евалуација и предлог на одлука за избор

Комисијата за секоја постапка за доделување на концесија изготвува писмен извештај за евалуација.

Извештајот за евалуација и предлогот на одлуката за избор на најповолна понуда се потпишува од страна на претседателот и членовите на комисијата и се доставува до концедентот.

Член 72

Одлука

Комисијата за спроведување на постапката за доделување на концесијата по спроведената постапка до концедентот доставува предлог за:

- избор на најповолна понуда со ранг листа на кандидати и

- прекинување на постапката.

Концедентот врз основа на предлогот од ставот 1 на овој член и извештајот за евалуација, донесува одлука за:

- избор на концесионер од прворангираниот кандидат или

- задолжување на комисијата да ги отстрани констатираните недостатоци во постапката за доделување на концесија и да изврши ново рангирање на понудите или

- прекинување на постапката во случаите утврдени во членот 75 став 1 на овој закон.

Одлуката од ставот 2 на овој член се доставува до сите понудувачи или кандидати во рок не подолг од 15 дена од денот на донесувањето.

Одлуката за избор на најповолен понудувач се објавува во "Службен весник на Република Македонија".

Член 73

Содржина на одлуката за избор

Со одлуката за избор на концесионер се определуваат:

- основните елементи на предметот на концесијата кои соодветствуваат со понудата на избраниот понудувач,

- рокот за склучување на договорот за концесија и
- министерот кој е надлежен и овластен за склучување на договорот за концесија и надлежниот орган кој ќе врши надзор над доделената концесија - за концесиите кои ги доделува Владата на Република Македонија. Надлежноста, овластувањето и вршењето на надзор над доделената концесија на градоначалникот на општината, односно градот Скопје и општините во градот Скопје - за концесиите кои тие ги доделуваат.

Концедентот може за концесионер да го избере второрангираниот кандидат, доколку прворангираниот кандидат не ги исполнил условите и не го склучи договорот за концесија во рокот утврден во членот 76 став 1 од овој закон.

Член 74

Прекин на постапката

Концедентот може да донесе одлука за прекин на постапката за доделување на концесија во следниве случаи:

- не се доставени доволен број на понуди согласно со јавниот повик,

- содржината на понудите не одговара на барањата содржани во јавниот повик,

- отпадне потребата од спроведување на постапката како резултат на околности кои не биле познати, ниту можело да бидат познати во моментот на донесувањето на одлуката за започнување на постапката,

- се утврдат неправилности и нередовности при спроведувањето на постапката за доделување на концесија кои не можат да бидат отстранети без притоа да се променат условите под кои е спроведена постапката и

- прво и второрангираниот кандидат последователно се откажат од склучување на договорот за концесија.

Со одлуката за прекин на постапката може да се:

- измени одлуката за започнување на постапката за доделување на концесија и да се спроведе нова постапка за доделување на концесија и

- определи спроведување на нова постапка под истите услови, како и постапката за која е донесена одлука за прекинување.

Одлуката за прекинување на постапката се објавува во "Службен весник на Република Македонија".

Во случај на прекин на постапката за доделување на концесијата за случаите од ставот 1 алинеи 3 и 4 на овој член, на учесниците во постапката надоместокот за подигнување на тендерската документација им се враќа, како и од нив доставената гаранција.

12. Договор за концесија

Член 75

Склучување на договор за концесија

Договорот за концесија го склучуваат концедентот и прворангираниот кандидат во рок од три месеца од денот на донесувањето на одлуката за избор.

При склучувањето на договорот за концесија прворангираниот кандидат е должен да постапува согласно со предлозите доставени во понудата и со предлогот на договорот за концесија.

Договорот за концесија мора да биде во согласност со одредбите на овој закон, посебен закон и прописите донесени врз основа на овие закони, како и со елементите од јавниот повик за доставување на понуди.

Одредбите на договорот за концесија спротивни на законите, прописите и на јавниот повик од ставот 3 на овој член се ништовни и не произведуваат правно дејство.

Во случаите од членот 74 став 2 на овој закон договорот за концесија се склучува со второрангираниот кандидат под исти услови и во ист рок кој важи за прворангираниот кандидат, при што рокот за склучување на договорот почнува да тече од моментот на доставување на писмена покана до второрангираниот кандидат.

Член 76

Форма на договор за концесија

Договорот за концесија се склучува во писмена форма во најмалку три оригинални примероци, од кои по еден за договорните страни и третиот примерок за евиденција во регистарот од членот 107 на овој закон.

На договорот за концесија соодветно се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи, доколку со одредбите на овој и посебните закони поинаку не е уредено.

Член 77

Содржина на договорот за концесија

Договорот за концесија особено содржи одредби за:

- целта, предметот и рокот на концесијата,

- начинот, формата и условите за вршење на концесиската дејност,

- описот на објектот на концесијата, како и описот на постоечката инфраструктура,

- датумот на влегувањето во сила на договорот за концесија,

- условите, начинот и рокот на предавањето на објектот на концесијата и престанок на концесијата,

- правата и обврските на страните на договорот, вклучувајќи ги и условите и роковите за нивно исполнување,

- висината, роковите и начинот на плаќање на концесискиот надоместок кога истиот е предвиден,

- приходот, учеството во приходот и поделбата на ризикот од концесијата, согласно со членот 14 од овој закон,

- видовите, обемот и роковите за исполнување на обврската за инвестирање,

- формата, висината и роковите за плаќање на концесијата од страна на концедентот согласно со членот 16 на овој закон кога тоа плаќање е предвидено со постапката за доделување на концесија,

- видот, висината, роковите и начинот за доставување на гаранциите и на обезбедувањата утврдени за исполнување на обврските по договорот,

- условите и начинот на финансирањето на мерките и активностите за отстранување на последиците од можни еколошки штети,

- одговорност за неисполнување на обврските по договорот,

- условите и начинот на вршењето на надзорот на вршењето на концесијата, вклучувајќи и одредби за вршење на посебен стручен надзор од овластени трети лица, како и начинот на надоместување на трошоците за спроведување на стручниот надзор,

- начинот на решавање на споровите во врска со договорот,

- други обврски предвидени со овој закон, посебен закон и прописите донесени врз основа на овие закони и

- други одредби соодветни на специфичниот предмет на концесијата.

Договорот за концесија за градба покрај одредбите од ставот 1 на овој член содржи и одредби за:

- начинот и условите за стекнување и користење на локацијата на која ќе биде изграден објектот на концесијата,

- инсталациите и постројките кои ќе бидат изградени и/или доградени и/или реконструирани на ризик на концесионерот,

- обврските на концесионерот за регулирање на сите правни и имотни прашања поврзани со осигурувањето на локацијата за градба или проширување на објектот на концесијата, како и за влез на јавни инвестиции врзани со објектот на концесијата или со осигурувањето на неговото користење по преземањето,

- состојбата во која објектот на концесијата се предава на концедентот по истекот на рокот на концесијата и

- подизведувачи доколку такви се вклучени, согласно со одредбите на овој закон.

Со договорот за концесија се регулираат и посебните права на концедентот и концесионерот, и тоа:

- концедентот да може во секое време да ја контролира работата да дава препораки за подобро завршување на работите, да ја прекине работата кога се работи за целите на јавен интерес утврден со закон и да го измени договорот со цел на прилагодување на јавен интерес и

- концесионерот да може за случаите од ставот 3 алинеја 1 на овој член да добие праведно обештетување, соодветна компензација за настанување на пречки од техничка природа што не можеле да се предвидат, како и натамошното важење на изменетиот договор.

Член 78

Измени и дополнувања на договорот за концесија

Договорот за концесија може да се измени или дополни со склучување на анекс договор.

Анекс договорот го склучува органот кој го претставува концедентот по договорот за концесија.

Анекс договорот може да биде склучен по иницијатива на концедентот во случаи на:

- настанување на опасност по националната безбедност и одбраната на земјата, загрозување на животната средина, природата и човековото здравје и објекти за јавен ред,

- пропаѓање на објектот на концесија во случај на настанување на виша сила или при објективна невозможност за негово користење,

- при промена на соодветните прописи,

- настанување на случаи изрично утврдени во одлуката за спроведување на постапката за доделување на концесија кои водат кон промена на фактичката или правната основа за користење на објектот на концесијата или на извршување на концесиската дејност и

- други случаи определени со посебни закони.

Кога во текот на извршувањето на договорот за концесија настанат статусни промени кај концесионерот, истиот е должен во рок од 15 дена од денот на настанатите промени да го известат за тоа концедентот, по што страните на договорот склучуваат анекс договор во кој се внесуваат податоците од настанатата статусна промена.

13. ПРЕСТАНОК НА КОНЦЕСИЈА

Член 79

Случаи на престанок на концесија

Концесијата престанува да важи со:

- истекот на рокот на важењето на договорот за концесија,

- едностран раскин на договорот за концесија од страна на концедентот,

- едностран раскин на договорот за концесија од страна на концесионерот,

- спогодбено раскинување на договорот,

- стечај или ликвидација на концесионерот и

- други случаи предвидени со закон и договорот за концесија.

Член 80

Престанок на концесија со истекот на рокот

Со истекот на рокот за кој е доделена концесијата утврден во договорот за концесија, под услов концесијата да не е продолжена согласно со членот 23 на овој закон, концесијата престанува да важи.

Член 81

Едностран раскин на договорот од страна на концедентот

Во случај на битна повреда на обврските од концесионерот предвидени во договорот за концесија, концедентот може еднострано да го раскине договорот за концесија согласно со одредбите на овој член.

Едностранот раскин на концесијата од ставот 1 на овој член може да се прогласи кога:

- дејноста пренесена со концесијата се врши на несоодветен или неквалитетен начин, имајќи ги предвид правилата, параметрите и други услови со кои е утврдено соодветно вршење на дејноста утврдена со договорот за концесија,

- концесионерот на друг начин извршил битна повреда на одредбите од договорот за концесија или на законите и прописите што се применуваат врз договорот за концесија,

- концесионерот го прекинал или предизвикал прекин на вршењето на јавната услуга,

- концесионерот ги загубил економските, техничките или оперативните способности потребни за вршење на дејноста согласно со посебен закон и договорот за концесија и

- концесионерот не постапил по изречените мерки во постапката на надзор спроведена согласно со посебен закон.

Прогласувањето на едностраниот раскин се врши со одлука на концедентот во која се наведуваат причините заради кои се раскинува концесијата и правата на концесионерот по донесената одлука.

Пред донесувањето на одлуката од ставот 3 на овој член и доколку концесионерот не постапил согласно со известувањето од ставот 5 на овој член, концедентот е должен на концесионерот да му ги образложи причините за едностраниот раскин.

Концедентот е должен, во оптимален рок пред донесувањето на одлуката за раскин на концесијата, писмено да го извести концесионерот за повредите од ставот 2 на овој член и да го повика да ги исправи пропустите во однесувањето за да се обезбеди почитување на договорот во рокот утврден со известувањето. Рокот мора да биде доволен за да му овозможи на концесионерот да постапи по известувањето.

Член 82

Едностран раскин на договорот од страна на концесионерот

Во случај на битна повреда на обврските од концедентот предвидени во договорот за концесија, концесионерот може еднострано да го раскине договорот за концесија согласно со одредбите на овој член.

Едностраниот раскин на концесијата од ставот 1 на овој член може да се прогласи кога:

- концедентот не ги извршува обврските кои произлегуваат од договорот за концесија и
- концедентот на друг начин извршил битна повреда на одредбите од договорот за концесија или на законите и прописите што се применуваат врз договорот за концесија.

Концесионерот е должен, во оптимален рок предвиден во договорот за концесија, пред да се прогласи едностран раскин на концесијата, писмено да го извести концедентот за повредите од ставот 2 на овој член и да го повика да ги исправи пропустите за да обезбеди почитување на договорот во рокот утврден со известувањето. Рокот мора да биде доволен за да му овозможи на концедентот да постапи по известувањето.

По истекот на рокот од ставот 3 на овој член, доколку концедентот не ги отстранил утврдените повреди, договорот ќе се смета за раскинат.

Член 83

Спогодбено раскинување на договорот

Концедентот и концесионерот можат спогодбено да го раскинат договорот за концесија заради повреда на договорните обврски од страна на концедентот, односно концесионерот согласно со важечките прописи и според одредбите на договорот.

Член 84

Постапка за враќање на објектот на концесијата

Со престанокот на важењето на концесијата, концесионерот е должен добрата од општ интерес, сите предмети, објекти, постројки, инсталации и друг имот врз кои ја вршел дејноста врз основа на концесија да му ги предаде на концедентот.

Примопредавањето на добрата од општ интерес, предметите, објектите, постројките, инсталациите и другиот имот од страна на концедентот ќе го спроведе комисијата.

За примопредавањето на добрата од општ интерес, сите предмети, објекти, постројки, инсталации и друг имот се составува записник кој го потпишуваат претседателот и членовите на комисијата и овластен претставник на концесионерот.

Примопредавањето на добрата од општ интерес, сите предмети, објекти, постројки, инсталации и друг имот ќе се изврши во рок од 30 дена од денот на престанокот на концесијата.

Во случај кога концесионерот ќе одбие да го предаде објектот на концесијата по истекот на рокот од ставот 4 на овој член, комисијата составува посебен записник во кој ја констатира настанатата ситуација и го информира концедентот кој врз основа на тоа донесува одлука за преземање на објектот на концесијата.

Со престанокот на концесијата по спроведувањето на неопходните работи и пресметувањата на договорените надоместоци и дополнително направените трошоци, концедентот веднаш ќе го преземе вршењето на дејноста.

Член 85

Известување до Регистарот

Субјектите надлежни за склучување на договорите за концесија се должни во рок од 15 дена од денот на преземањето на објектот на концесијата да достават известување до Регистарот за основот на престанокот на концесијата, датумот на престанокот и датумот на преземањето на објектот на концесија.

ГЛАВА III

ЈАВНО ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО

Член 86

Предмет на договор

Предмет на договорот за јавно приватно партнерство е потфат преземен од страна на приватен партнер за потребите и во корист на јавен партнер со надомест.

Надоместот на приватниот партнер од ставот 1 на овој член може да се состои од право на приватниот партнер да се стекне со добивка или да се стекне со друга корист од потфатот или на плаќање од страна на јавниот партнер согласно со договорот.

Приватниот партнер целосно или делумно ќе ги сноси трошоците за преземениот потфат или ќе обезбеди трошоците да бидат покриени од страна на други субјекти согласно со договорот.

Член 87

Оправданост од потребата за јавно приватно партнерство

Кон потфат за јавно приватно партнерство може да се пристапи ако тоа носи придобивка од јавен интерес која ги надминува придобивките кои произлегуваат од вообичаениот начин на обезбедување на услови за вршење на јавните услуги.

Придобивка од јавен интерес значи особено заштеда на трошоци за јавниот партнер, повисок стандард на дадените јавни услуги или други јавни погодности.

Член 88

Форми на потфат

Со јавното приватно партнерство се обезбедува вклучување на приватен партнер во финансирање на:

- проектирање, опремување и изведување на инвестиционен проект за извршување на јавен интерес,
- давање на услуги за определен временски период доколку тоа покрива работење или одржување на имотна компонента суштинска за таа цел,
- активности кои имаат за цел економски и социјален развој вклучувајќи заживување или развој на општините и градот Скопје врз основа на проект на јавниот партнер или со проект на приватниот партнер,
- изготвување на пилот проекти, промотивен, образовен, научен или културен потфат кој го поддржува извршувањето на јавниот интерес и
- други облици на соработка во согласност со закон.

Член 89

Иницијатива за пристапување кон јавно приватно партнерство

Одлуката за започнување на постапка за јавно приватно партнерство ја донесува јавниот партнер врз основа на претходна студија за потфатот со која ќе се определи неговата ефективност и ризиците поврзани со имплементацијата.

Студијата од ставот 1 на овој член особено ги содржи:

- ризикот поврзан со имплементацијата на потфатот земајќи ги предвид разните начини за делење на овој ризик меѓу јавниот и приватниот партнер и за влијанието врз буџетските приходи и расходи,
- економските и фанансиските ефекти на потфатот вклучувајќи споредба на трошоците на имплементацијата на потфатот во рамките на јавно приватно партнерство со трошоците на неговата имплементација во друга форма,
- споредбата на придобивките поврзани со имплементацијата на потфатот во рамките на јавно приватно партнерство со придобивките и социјалните последици поврзани со имплементирање на потфатот во друга форма и

- правниот статус на движниот и недвижниот имот, доколку правата кои произлегуваат од имотот треба да се пренесат или да се утврдат од страна на јавниот партнер во корист на приватниот партнер.

Во случаи кога одлуката од ставот 1 на овој член ја носи јавниот партнер од членот 3 точка 10 алинеи 3 и 4 на овој закон, согласност на одлуката дава основачот.

На содржината на одлуката за започнување постапка за доделување на договор за јавно приватно партнерство соодветно се применуваат одредбите од членот 29 на овој закон.

Член 90

Планирање на средства

Вкупниот износ на средства до кои јавниот партнер може да преземе финансиски обврски во дадената година поврзани со договорите за јавно приватно партнерство треба да биде утврдена со буџетот на јавниот партнер.

Јавниот партнер при донесување на буџетот задолжително треба да ги земе предвид:

- трошоците потребни за покривање на обврските кои произлегуваат од договорите за јавно приватно партнерство,
- ефектите на наградувањето, времена суспензија (прекин) или ограничување на потфатот кои можат да произлезат од договорите за јавно приватно партнерство и

- трошоците за компензација (надоместување) на приватните партнери кои можат да произлезат од договорите за јавно приватно партнерство.

Член 91

Барање за одобрување на средства

Доколку врз основа на студијата од членот 89 на овој закон се утврди дека за спроведувањето на потфатот се потребни финансиски средства од Буџетот на Република Македонија, јавниот партнер од членот 3 точка 10 алинеја 1 на овој закон е должен да достави барање до Министерството за финансии за одобрување на преземање на таквиот потфат.

2. УРЕДУВАЊЕ НА ОДНОСИТЕ

Член 92

Постапка за доделување на договор за јавно приватно партнерство

За доделување на договор за јавно приватно партнерство соодветно се применуваат одредбите од членовите 31 до 75 на овој закон.

При реализацијата на потфатите од членот 88 на овој закон вршењето на јавната услуга е во надлежност на јавниот партнер.

Член 93

Ризик

Во зависност од видот, формата и начинот на финансиското учество на приватниот партнер, прашањата поврзани со ризикот од реализација на доделениот договор за јавно приватно партнерство го сносат јавниот или приватниот партнер и истите се предмет на уредување на договорот за јавно приватно партнерство.

Член 94

Сопственост

Во случај кога приватниот партнер е сопственик на изградените објекти и опремата, по истекот на договорот за јавно приватно партнерство сопственоста се пренесува на јавниот партнер, доколку со договорот поинаку не е определено.

Член 95

Начин на склучување и форма на договорот за јавно приватно партнерство

На договорот за јавно приватно партнерство во поглед на начинот на склучување и формата, соодветно се применуваат одредбите на членовите 76 и 77 од овој закон.

Член 96

Содржина на договорот

Договорот за јавно приватно партнерство задолжително ги содржи следниве елементи:

- целта, предметот и рокот на договорот за јавно приватно партнерство,
- описот на предметот на договорот, како и описот на постоечката инфраструктура,
- датумот на влегувањето во сила на договорот,
- условите, начинот и рокот на предавањето на објектот на договорот и престанок на договорот,

- правата и обврските на страните на договорот, вклучувајќи ги и условите и роковите за нивно исполнување,

- висината, роковите и начинот на плаќање за реализација на договорот,

- начинот на поделбата на ризикот,

- критериумот за квалитет и стандарди кои ќе се применат во имплементација на потфатот,

- видовите, размерот и роковите за исполнување на обврската за инвестирање,

- видот, висината, роковите и начинот за доставување на гаранциите и на обезбедувањата утврдени за исполнување на обврските по договорот,

- одговорноста за неисполнување на обврските по договорот,

- условите и начинот на вршењето на надзорот на реализација на договорот, вклучувајќи и одредби за вршење на посебен стручен надзор од овластени трети лица, како и начинот на надоместување на трошоците за спроведување на стручниот надзор,

- начинот на решавањето на споровите во врска со договорот,

- другите обврски предвидени со овој закон, посебен закон и прописите донесени врз основа на овие закони,

- другите одредби соодветни на специфичниот предмет на договорот,

- начинот и условите за стекнување и користење на локацијата на која ќе биде изграден објектот,

- инсталациите и постројките кои ќе бидат изградени и/или доградени и/или реконструирани на ризик на приватниот партнер,

- обврските на приватниот партнер за регулирање на сите правни и имотни прашања поврзани со осигурувањето на локацијата за градба и

- подизведувачите, доколку такви се вклучени, согласно со одредбите на овој закон.

Член 97

За се што не е уредено со одредбите на Главата III од овој закон на договорите за јавно приватно партнерство се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи.

ГЛАВА IV

НАДЗОР

Член 98 Надзор

Концедентот/јавниот партнер врши постојан и редовен надзор на начинот на вршењето на концесиската дејност и реализацијата на доделениот договор за јавно приватно партнерство, како и на почитувањето на обврските од страна на концесионерот/приватниот партнер согласно со закон и предметниот договор.

ГЛАВА V

ПРАВНА ЗАШТИТА

Член 99 Приговор

Незадоволните понудувачи и кандидати, како и лицата кои подигнале тендерска документација, во секое време во текот на постапката имаат право на приговор до комисијата.

Член 100

Постапување на комисијата

Комисијата, доколку оцени дека поднесениот приговор е оправдан, може да го прифати и да го измени својот став.

Доколку комисијата го одбие приговорот подносителот на приговорот, по донесувањето на одлуката за избор, има право да заведе управен спор.

Поднесениот приговор го одлага донесувањето на одлуката за избор.

Член 101

Право на управен спор

Против одлуката за избор незадоволните понудувачи или кандидати, како и субјектите кои подигнале тендерска документација имаат право да заведат управен спор.

Субјектите кои подигнале тендерска документација можат да заведат управен спор само поради повреди содржани во тендерската документација.

Право на управен спор, по донесувањето на одлуката за избор, имаат и незадоволните кандидати од одлуката за избор на подобни кандидати во прва фаза кај ограничен повик и конкурентен дијалог.

Член 102

Правно дејство

Заведениот управен спор не го одлага извршувањето на одлуката за избор и склучување на договорот за концесија/договор за јавно приватно партнерство.

Член 103

Увид во документите

Странките кои завеле управен спор или имаат намера да заведат управен спор имаат право на увид и копија од документите, освен на оние документи кои содржат информации за кои концедентот/јавниот партнер е законски обврзан да не ги дава на увид.

Член 104

Надомест на штета

По завршувањето на управниот спор, кандидатите или понудувачите на кои им е уважено тужбеното барање, имаат право на надомест на штета согласно со Законот за облигационите односи.

Член 105

Ништовност

Одлука за избор се смета за ништовна доколку:
а) е донесена без претходно спроведена постапка за доделување на концесија и
б) за предмет или за дејство има спречување, ограничување или нарушување на конкуренцијата.

ГЛАВА VI

ИЗВЕШТАЈ И РЕГИСТАР НА ДОДЕЛЕНИ ДОГОВОРИ

Член 106 Извештај

За секоја започната, но не завршена постапка за концесија/јавно приватно партнерство, секој склучен договор за концесија/договор за јавно приватно партнерство, комисијата изготвува писмен извештај.

Извештајот од ставот 1 на овој член се доставува до надлежниот орган за доделување на предметниот договор.

Формата и содржината на извештајот од ставот 1 на овој член ја пропишува министерот за финансии.

Член 107

Регистар на доделените договори

За доделените договори се води Регистар.

Регистарот од ставот 1 на овој член го води Министерството за финансии.

Податоците за доделените договори се доставуваат во рок од три дена од денот на склучување на договорот, на соодветен образец до Министерството за финансии.

Регистарот се објавува на веб страницата на Министерството за финансии.

Формата и содржината на Регистарот и образецот од ставот 3 на овој член ги пропишува министерот за финансии.

Член 108

Известување за измени на договорот

Концедентот/јавниот партнер е должен во рок од три дена од денот на настанатите измени на основниот договор, на образецот од членот 107 на овој закон до Министерството за финансии да ги пријави сите промени во врска со предметниот договор.

Член 109

Извештај за наплата на надоместок

Концедентот е одговорен за наплатата на надоместокот за концесијата и истиот е должен до Министерството за финансии да доставува извештаи за редноста на плаќањето на надоместокот за концесија еднаш месечно.

ГЛАВА VII

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 110

Примена на одредбите

На постапките за доделување концесија започнати пред влегувањето во сила на овој закон, како и на договорите за концесија склучени пред влегувањето во сила на овој закон ќе се применуваат одредбите од Законот за концесија ("Службен весник на Република Македонија" број 25/2002 и 24/2003) и законите кои според тој закон претставуваат концесиски акти.

Член 111

Прописи за извршување на Законот

Подзаконските прописи предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 112

Престанок на примена

Со влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за концесија ("Службен весник на Република Македонија" број 25/2002 и 24/2003).

Член 113

Влегување во сила

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR KONCESIONE DHE LLOJE TË TJERA TË PARTNERITETIT PUBLIK PRIVAT

KREU I

DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Lënda

Me këtë ligj rregullohen kushtet, mënyra dhe procedura për ndarjen e koncesionit, përmbajtja e marrëveshjes për koncesion, të drejtat dhe detyrimet e koncedentit dhe koncesionerëve, mbrojtja juridike në procedurën për ndarjen e koncesionit, mënyra dhe procedura për ndarjen e marrëveshjeve për lloje të tjera të partneritetit publik privat, përmbajtja e marrëveshjes për partneritet publik privat, të drejtat dhe detyrimet e partnerit privat publik dhe mbrojtja juridike në procedurën për ndarjen e marrëveshjeve për partneritet privat publik .

Neni 2

Qëllimi

Qëllimi i këtij ligji është të promovohet dhe të mundësohet iniciativë private në financimin e shërbimeve publike, të vërtetohet qasje e barabartë, transparencë në procedurën për ndarjen e koncesionit dhe marrëveshjeve për lloje të tjera të partneritetit publik privat, si dhe ushtrimin në mënyrë kualitative dhe efikase të punëve dhe shërbimeve nga koncesioni i ndarë dhe marrëveshjet e ndara për llojet e tjera të partneritetit publik privat.

Neni 3

Definicione

Shprehje të caktuara të përdorura në këtë ligj e kanë këtë kuptim:

1. **Koncesion** - është ndarje e së drejtës së përdorimit të të mirave me interes të përgjithshëm për Republikën e Maqedonisë, realizimin e ndërtimit me interes publik ose kryerje të shërbimeve publike, me detyrë të koncesionarit të ndërtojë dhe/ose të administrojë, ta përdor dhe mirëmbajë objektin e koncesionit, me pagesë ose pa pagesë nga ana e koncedentit;

2. **Koncedent** - është Republika e Maqedonisë, komuna dhe Qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit;

3. **Koncesioner** - është personi vendas ose i huaj juridik ose fizik ose konzorcium të cilit i është ndarë koncesioni;

4. **Objekte të koncesionit** -janë të mirat me interes të përgjithshëm për Republikën e Maqedonisë, sendet e patundshme dhe të tundshme, stabilimentet, instilacionet dhe pronë tjetër në pronësi të Republikës së Maqedonisë ose të komunave, përkatësisht Qytetit të Shkupit dhe komunave në Qytetin e Shkupit;

5. **Marrëveshje për koncesion** - është marrëveshje me interes financiar e lidhur në mes koncedentit dhe koncesionerit i cili për lëndë ka shfrytëzimin e të mirave me interes të përgjithshëm të Republikës së Maqedonisë, realizimin e ndërtimit me interes publik ose kryerjen e shërbimeve publike;

6. **Ligj i veçantë** - është ligji me të cilin rregullohet sfera në të cilën ndahet koncesioni;

7. **Lloje të tjera të partneritetit privat publik** - janë të gjitha iniciativat, të ndryshme nga koncesioni dhe furnizimet publike, për bashkëpunim në kuadër të të cilave partneri publik dhe privat i bashkojnë resurset dhe njohurit profesionale që nëpërmjet drejtimit përkatës të resurseve, rrezikut dhe fitimit sigurohet kryerja e ndonjë shërbimi të caktuar publik (në tekstin e mëtuftjeshëm partneritet publik privat);

8. **Ndërmarrje** - është formë e bashkëpunimit ndërmjet partnerit publik dhe privat, e realizuar përmes kryerjes së aktiviteteve lidhur me përpilimin e projektit, realizimin e ndërtimit, dhënien e shërbimeve dhe aktiviteteve të tjera për nevojat e partnerit publik;

9. **Marrëveshje për partneritet publik privat** - është marrëveshje me interes financiar ndërmjet partnerit publik dhe privat i cili për lëndë ka projektimin (dizajnimin), financimin, ndërtimin, dhe mirëmbajtjen e objekteve infrastrukturore, pajisjen dhe/ose dhënien e shërbimeve, nga ana e partnerit privat me qëllim të kryerjes së shërbimit të caktuar publik;

10. **Partner publik** - është:

- Republika e Maqedonisë;

- komuna dhe Qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit;

- ndërmarrjet publike, institucionet publike, shoqëritë tregtare të themeluara në Republikën e Maqedonisë, komuna dhe Qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit dhe shoqëritë mbi të cilat shteti ose organet e komunës dhe Qyteti i Shkupit, kanë në mënyrë direkte ose indirekte ndikim nëpërmjet pronësisë mbi to, përkatësisht nëse posedojnë pjesën më të madhe nga kapitali shoqëror, kanë shumicën e votave nga aksionarët/bashkëpronarët dhe emërojnë më tepër se gjysmën e anëtarëve të këshillit administrativ ose mbikëqyrës, përkatësisht organet e administrimit të ndërmarrjes së shoqërisë, dhe

- persona të tjerë juridikë të cilët kryejnë autorizime publike në pjesën e kryerjes së autorizimeve publike.

11. **Partner privat** - është personi vendas ose i huaj juridik ose fizik ose konzorcium të cilit i është ndarë marrëveshje për partneritet publik privat.

12. **Koncesion kontraktues/partneritet publik privat** - është partneritet ndërmjet koncedentit/ publik dhe koncesionerit/partnerit privat të lidhur me marrëveshje;

13. **Koncesion institucional/partneritet publik privat** - është partneriteti ndërmjet koncedentit/publik dhe koncesionerit/partnerit privat i vendosur në formën e personit të përbashkët juridik, i themeluar në pajtim me ligjin;

14. **Ofertues** - është person vendas ose i huaj ose konzorcium i cili ka paraqitur ofertë për pjesëmarrje në procedurën për ndarjen e koncesionit;

15. **Kandidat** - është person vendas ose i huaj juridik ose fizik ose konzorcium i cili ka dorëzuar kërkesë për pjesëmarrje në fazën e parë nga procedura për thirrje të kufizuar ose në procedurën për dialog konkurrent;

Kur koncesioneri/partneri privat është person i huaj juridik ose fizik, koncedenti/partneri publik mundet të kërkojë nga ofertuesi të vendosin formë të caktuar juridike para arritjes së marrëveshje për koncesion/marrëveshjen për partneritet privat publik;

16. **Konzorcium** - është grup personash vendas ose të huaj juridik ose fizik të cilat së bashku dorëzojnë ofertë ose kërkesë për pjesëmarrje të nënshkruar nga të gjithë ose nga një anëtar i autorizuar i konzorciumit pa mos qenë formë e veçantë juridike;

Anëtarët e grupit të konzorciumit në mënyrë solidare dhe të pakufizueshme përgjigjen për obligimet nga marrëveshja për koncesion.

Në rast kur oferta ose kërkesa për pjesëmarrje është dorëzuar nga konzorciumi, koncedenti/partneri publik u drejtohet në mënyrë individuale dhe/ose çdo anëtar nga konzorciumi përmes anëtarit të tyre të autorizuar.

17. **Dëshmi për regjistrim** - është dokument me të cilin vërtetohet se ofertuesi i theksuar/kandidat është i regjistruar për ushtrimin e veprimtarisë përkatëse; dhe

18. **Nënrealizues** - është person vendas ose i huaj juridik ose fizik i cili nuk është ofertues ose kandidat i cili ka të arritur marrëveshje me koncesioner/partnerin privat për ushtrimin e punëve të caktuara lidhur me koncesionin e ndarë/marrëveshjen e ndarë për partneritet publik privat.

Neni 4

Forma të koncesionit dhe të partneritetit publik privat

Koncesioni dhe partneriteti publik privat mund të vendosen si:

- partneritet kontraktues, dhe
- partneritet institucional

Neni 5

Zbatimi

Në procedurat për ndarjen e koncesionit zbatohen dispozitat e këtij ligji nëse me ligj të veçantë nuk është përcaktuar ndryshe.

Neni 6

Ndalesë për ndihmë shtetërore

Gjatë vendosjes së marrëdhënieve dhe realizimit të koncesionit/partneritet publik privat, nuk guxon të shkelen rregullat për ndarjen e ndihmës shtetërore.

Neni 7

Parime

Ndarja e koncesionit/marrëveshjes për partneritet publik privat bëhet në pajtueshmëri me parimet e transparencës, jo diskriminimit, proporcionit dhe efikasitetit.

Neni 8

Këshilli për koncesion/partneriteti publik privat

Me qëllim të krijimit efikas të politikës në fushën e koncesioneve dhe partneritetit publik privat të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, themelohet Këshilli për koncesion/partneritet publik privat në përbërje prej 11 anëtarëve (në tekstin e mëtuftjeshëm: Këshilli), prej të cilëve një kryetar i Këshillit dhe një zëvendëskryetar i Këshillit.

Këshilli i shqyrton çështjet e politikës të projekteve nga sfera e koncesioneve dhe partneritetit publik privat dhe problemet të cilat shkaktohen nga rregullimi jo përkatës dhe i pamjaftueshëm i kësaj materie, me çka përgatit propozime, mendime dhe iniciativa të cilat do të jenë bazë për përpunimin e Strategjisë për përpunimin e projekteve lidhur me koncesionet/partneritetet publike private.

Për anëtarë të Këshillit emërohen përfaqësues të Ministrisë së Ekonomisë, Ministrisë së Financave, Ministrisë së Transportit dhe Lidhjeve, Ministrisë së Shëndetësisë, Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës, Ministrisë së Mjeditit Jetësor dhe Planifikimit Hapësinor, Sekretariatit për legjislaturë, si dhe ekspertë të pavarur nga fusha e ekonomisë dhe drejtësisë, duke pasur parasysh përfaqësimin përkatës dhe të drejtë të të gjithë qytetarëve në Maqedoni.

Strategjinë nga paragrafi 2 i këtij neni e miraton Kuvendi i Republikës së Maqedonisë me propozimin e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Mandatin e anëtarëve të Këshillit dhe lartësinë e kompensimit për punën e tyre e përcakton Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Këshilli miraton Rregullore për punën e vet.

KREU II

KONCESIONE

1. DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 9

Përfundime nga zbatimi

Dispozitat e këtij ligji nuk zbatohen në subjektet nga neni 3 pika 10 alinetë 3 dhe 4 të këtij ligji në pjesën e ndarjes së koncesionit.

Në rast të privatizimit të subjekteve nga paragrafi 1 i këtij neni llogaritet se të njëjtit posedojnë koncesion, nëse janë të plotësuar kushtet për kryerjen e shërbimeve publike, përkatësisht shfrytëzimin e të mirave me interes të përgjithshëm, të përcaktuara me ligjet e veçanta.

Në pagesën, përkatësisht kompensimin për koncesion nga paragrafi 2 i këtij neni zbatohen dispozitat nga ky ligj.

Neni 10

Lënda e koncesionit

Lëndë e koncesionit mund të jenë: realizimi i ndërtimit, kryerja e shërbimeve publike dhe shfrytëzimi i të mirave me interes të përgjithshëm për Republikën e Maqedonisë.

Neni 11

Koncesioni i ndërtimit

Koncesioni i ndërtimit ka si lëndë ndërtimin e objekteve në koncesion me të drejtë të administrimit të tij, shfrytëzimin ose mirëmbajtjen, e cila përbëhet prej:

- të drejtën ta drejtojë, përdor ose mirëmbajë objektin e koncesionit, pa pagesë nga ana e koncedentit, ose
- të drejtën ta drejtojë, shfrytëzojë ose mirëmbajë objektin në koncesion me pagesë të plotë ose pagesë të pjesshme nga ana e koncedentit.

Neni 12

Koncesioni i shërbimeve publike

Koncesioni i shërbimeve publike ka si lëndë kryerjen e veprimtarive të cilat me ligj janë të përcaktuara si shërbime publike, dhe përbëhet prej:

- së drejtës të kryhet shërbimi publik pa pagesë nga ana e koncedentit, ose
- së drejtës të kryhet shërbimi publik plotësisht ose pjesërisht me pagesë nga ana e koncedentit; dhe
- së drejtës të kryhet shërbimi publik duke përfshirë edhe administrimin, shfrytëzimin dhe mirëmbajtjen e objekteve të koncesionit të domosdoshme për kryerjen e shërbimit publik.

Koncesioni i shërbimeve publike mund të përfshijë edhe realizimin e rindërtimit të pjesshëm, konservimin ose remontin e objekteve të koncesionit në rastet kur imponohet domosdoshmëri për:

- 1) përfundimin e ndërtimit të filluar, dhe
- 2) zgjerimin e pjesshëm, rindërtimin e pjesshëm ose remontin e instalacioneve, stabilimenteve ose mjeteve tjera të domosdoshme për ushtrimin e veprimtarisë së koncesionit.

Neni 13

Koncesioni i të mirave me interes të përgjithshëm

Koncesioni i të mirave me interes të përgjithshëm e ka si lëndë shfrytëzimin e të mirave me interes të përgjithshëm për Republikën e Maqedonisë dhe realizohet me mjete të koncesionerit.

Neni 14

Të hyrat dhe rreziku

Rrezikun nga koncesioni i ndarë e bart koncesioneri ose koncedenti varësisht nga ajo kush i realizon të hyrat nga koncesioni i ndarë.

Neni 15

Kompensim koncesioni dhe pagesa për koncesionin e fituar

Pagimi nga ana e koncedentit ose kompensimi për koncesionin që e paguan koncesioneri, që mund të jetë i njëhershëm ose në këste, përcaktohet me vendimin për fillimin e procedurës për ndarjen e koncesionit, ndërsa në varshmëri nga leverdia ekonomike e lëndës së koncesionit ose përdorimin e objektit të koncesionit të përcaktuar në bazë të:

- 1) kohëzgjatjes së koncesionit, dhe
- 2) shpenzimet e parapara për ndërtim, për kryerjen e shërbimit publik, si dhe të hyrat nga shfrytëzimi i objekteve në koncesion.

Përlllogaritja dhe mënyra e pagesës nga ana e koncesionerit e kompensimit nga paragrafi 1 i këtij neni, do të jenë të parapara në thirrjen publike për paraqitjen e ofertave për ndarjen e koncesionit dhe më për së afërmi i përcaktuar në marrëveshjen për koncesion në pajtim me ligjin e veçantë dhe dispozitat e sjella në pajtim me atë ligj.

Kompensimin nga paragrafi 2 i këtij neni koncesioneri e paguan në llogaritë përkatëse të pagesave në kuadër të llogarisë së trezorit dhe i njëjti është e hyrë në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë, përkatësisht Buxhetin e komunës, përkatësisht Buxhetin e Qytetit të Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit, në pajtim me ligj të veçantë.

Neni 16

Pagesë e detyrueshme nga ana e koncesionerit

Për të drejtën e fituar për shfrytëzim të objektit të koncesionit kur është e paraparë detyrim për pagesë të kompensimit nga ana e koncesionerit, detyrimi për pagesë përcaktohet me ligj të veçantë.

Lartësia dhe mënyra e pagesës së kompensimit nga paragrafi 1 i këtij neni përcaktohet me marrëveshjen për koncesion në varshmëri nga:

- 1) interesi ekonomik të cilin koncesioneri e realizon nga koncesioni i ndarë;
- 2) shpërndarje proporcionale e të ardhurave në mes koncedentit dhe koncesionerit; dhe

3) arritjen e çmimeve të pranueshme sociale të shërbimeve publike të cilat janë lëndë e koncesionit kur çmimi përcaktohet me dispozitat që kanë të bëjnë në koncesionin përkatës.

Dinamika dhe afatet për pagesë të kompensimit përcaktohen me marrëveshjes për koncesion.

Neni 17

Pagesat nga ana e koncedentit

E drejta që të shfrytëzohet objekti i koncesionit, përkatësisht e drejta të ushtrohet veprimtaria me pagesë nga ana e koncedentit, koncesioneri mund ta realizojë në rast të:

- arritjes së çmimit social të pranueshëm të shërbimeve gjatë ushtrimit të koncesionit, kur tarifa për shërbime publike është e përcaktuar me dispozitat që kanë të bëjnë në koncesionin përkatës dhe

- ndalesës së shfrytëzimit të objektit të koncesionit për shkak të forcës madhore; dhe

- kur ajo është e përcaktuar me vendim nga neni 26 nga ky ligj.

Pagesën nga paragrafi 1 alineja 1 e këtij neni koncedenti do ta kryejë pas fillimit me shfrytëzim të objektit të koncesionit nga ana e koncesionerit.

Neni 18

Koncesioni dhe akte tjera të lidhura

Nëse për ndarjen e koncesionit me ligj të veçantë është paraparë lëshimi i lejeve, mendime, leje ose akte tjera të nevojshme për ndërtim, kryerjen e shërbimeve publike ose përdorimin e të mirave me interes të përgjithshëm për Republikën e Maqedonisë, të njëjtat në emër dhe në llogari të koncesionerit i siguron dhe/ose e koordinon sigurimin e ministrisë kompetente nga fusha për të cilën ndahet koncesioni, përkatësisht organet e Komunës dhe qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit..

Neni 19

Veprime dhe procedura për ndarjen e koncesionit

Ndarja e koncesionit përfshin:

- 1) Zbatimin e veprimeve përgatitore;
- 2) Zbatimin e procedurës për ndarjen e koncesionit;
- 3) Arritjen e marrëveshjes për koncesion.

Procedura për ndarjen e koncesionit përfshin:

- 1) marrjen e vendimit për fillimin e procedurës për ndarje të koncesionit;
- 2) zbatimin e thirrjes së hapur, thirrjes së kufizuar, ose dialogut konkurrent për ndarjen e koncesionit; dhe
- 3) përcaktim - zgjedhje të koncesionerit.

Neni 20

Shkaqet pse nuk ndahet koncesioni

Nuk ndahet koncesion nëse e njëjta paraqet rrezik për sigurinë nacionale dhe mbrojtjen e shtetit, mbrojtjen e mjedisit jetësor, mbrojtjen e shëndetit të njeriut, si dhe në raste tjera të përcaktuara me ligj.

Neni 21

Koncedent

Në emër të Republikës së Maqedonisë koncesion ndan Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Qeveria e Republikës së Maqedonisë, mund ta autorizojë ministrin kompetent për sferën për të cilën ndahet koncesioni, në emër të Republikës së Maqedonisë ta lidhë marrëveshjen për koncesion.

Në emër të komunës përkatësisht Qytetit të Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit koncesion ndan këshilli i komunës përkatësisht Qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit.

Këshilli i komunës përkatësisht i Qytetit të Shkupit dhe të komunave në Qytetin e Shkupit e autorizon kryetarin ta përfaqësojë në procedurën për ndarjen e koncesionit dhe gjatë lidhjes dhe zbatimit të marrëveshjes për koncesion.

Neni 22

Periudha për të cilën ndahet koncesioni

Koncesioni ndahet për periudhë deri në 35 vjet, pa të drejt të vazhdimit, nëse me këtë ose me ligj të veçantë nuk është ndryshe i përcaktuar. Afati i koncesionit fillon të rrjedhë nga data e lidhjes së marrëveshjes për koncesion.

Gjatë përcaktimit të periudhës së koncesionit merren parasysh treguesit financiar-ekonomik dhe specifikat teknologjike të lëndës së koncesionit.

Neni 23

Vazhdimi i koncesionit

Me përjashtim nga neni 22 i këtij ligji, koncesioni mund të vazhdohet, në këto raste:

- dërprerjes ose prolongimit të punëve për arsye objektive, të cilat palët nuk i kanë pasur parasysh ose nuk kanë mundur t'i kenë parasysh në momentin e arritjes së marrëveshjes për koncesion (forcës së madhe dhe ngjashëm); dhe

- ndërprerjes së përkohshme të zbatimit të koncesionit për arsye të veprimit për mbrojtjen e interesit publik, që nuk kanë qenë paraprakisht të parapara, që t'i mundësohet koncesionerit t'ia kthejë shpenzimet plotësuese të cilat rrjedhin nga kërkesat e koncedentit.

Neni 24

E drejta e pronësisë

Objekti i koncesionit, duke përfshirë dhe shtimet dhe përmirësimet, janë në pronësi të koncedentit nëse me vendimin nga neni 26 nga ky ligj nuk është e përcaktuar ndryshe.

Shtimet dhe përmirësimet e kryera mbi objektin e koncesionit të cilat nuk janë në funksion të plotësisht të marrëveshjes për koncesion bëhen në pronësi të koncedentit nëse ndryshe nuk është e rregulluar me marrëveshjen për koncesion.

Gjatë koncesionit të ndërtimit, koncedenti/koncesioneri fiton të drejtën e pronësisë nga momenti i fillimit të administrimit dhe përdorimit të objektit në koncesion nga ana e koncesionerit.

Neni 25

Kthimi i objektit të koncesionit

Kur koncesioni është ndërprere, koncesioneri është i detyruar koncedentit t'ia kthejë, përkatësisht t'ia bart në pronësi objektin e koncesionit pa marrë parasysh se i njëjti ka qenë pjesërisht ose plotësisht i ndërtuar, rindërtuar, konservuar, pajisur ose përmirësuar nga ana e koncesionerit, në kushte dhe mënyrë të përcaktuar me marrëveshjen për koncesion.

2. VEPRIME PËRGATITORE

Neni 26

Fillimi i procedurës

Për fillimin e procedurës për ndarjen e koncesionit, koncedenti merr vendim për fillimin e procedurës për ndarjen e koncesionit.

Kur koncedent është Republika e Maqedonisë vendimin nga paragrafi 1 i këtij neni e nxjerr Qeveria e Republikës së Maqedonisë me propozim nga ministri kompetent për sferën në të cilën ndahet koncesioni.

Kur koncedent është komuna, përkatësisht Qyteti i Shkupit ose komunat në Qytetin e Shkupit, vendimin nga paragrafi 1 i këtij neni e nxjerr Këshilli i komunës, përkatësisht Këshilli i Qytetit të Shkupit ose të komunave në Qytetin e Shkupit, me propozim të kryetarit të komunës, përkatësisht të Qytetit të Shkupit ose në komunat në Qytetin e Shkupit.

Neni 27

Përmbajtja e propozimit

Propozimi nga neni 26 nga i këtij ligji, në varshmëri nga lloji i koncesionit, veçanërisht përmban:

- qëllime themelore të koncesionit;
- mundësi për financim të ndryshëm dhe administrim me lëndën e koncesionit të propozuar; dhe
- studim për projektin e koncesionit.

Neni 28

Studimi për projektin e koncesionit.

Studimi për projektin e koncesionit veçanërisht përmban:

- të dhënat për parametrat teknik themelor të lëndës së koncesionit;
- vlerësimin e vlerës së koncesionit;
- arsyeshmëria më e gjerë ekonomike e koncesionit;
- elaborat për vlerësimin e ndikimit të koncesionit lëndor mbi mjedisin jetësor dhe natyrën, dhe
- të dhëna tjera për aspektet financiare, teknike dhe juridike të koncesionit.

Neni 29

Vendimi për fillimin e procedurës

Vendimi për fillimin e procedurës për ndarjen e koncesionit nga neni 26 paragrafi 1 nga ky ligj veçanërisht përmban:

- argumentimin për arsyeshmërinë e ndarjes së koncesionit;
- theksimin e qëllimeve të tij;
- lëndën e koncesionit dhe kushtet themelore për ndarjen e koncesionit;
- llojin e procedurës për ndarjen e koncesionit;
- përllogaritjen dhe mënyrën e pagesës së kompensimit koncesues;
- mënyrën dhe afatin në të cilin do të zbatohet procedura për ndarjen e koncesionit; dhe
- lartësinë e kompensimit për botimin e dokumentacionit të tenderit.

Vendimi nga paragrafi 1 i këtij neni publikohet në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë" dhe në gazetën publike lokale, ndërsa për koncesionet të komunës përkatësisht Qytetit të Shkupit dhe komunave të Qytetit të Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit.

Vendimi nga paragrafi 1 nga ky nen mundet të publikohet edhe në gazetë të huaj publike.

Neni 30

Caktimi i vlerës së koncesionit

Koncedenti në mënyrë të detyrueshme e cakton vlerën maksimale të koncesionit në bazë të shumës së përgjithshme të mjeteve financiare të nevojshëm për pagesë, pa tatim, doganë dhe detyrime të tjera publike.

Metodologjinë e përllogaritjes së vlerës së caktuar të koncesionit e përcakton Ministria e Financave.

3. LLOJET E PROCEDURAVE

Neni 31

Llojet e procedurave për ndarjen e koncesionit

Ndarja e koncesionit bëhet në rrugë të thirrjes publike, të organizuar dhe zbatuar në bazë të kushteve të përcaktuara me këtë ligj, nëse ndryshe nuk është i përcaktuar me ligj të veçantë.

Thirrja publike organizohet dhe zbatohet si:

- a) procedurë për ndarjen e koncesionit me thirrje të hapur;
- b) procedurë për ndarjen e koncesionit me thirrje të kufizuar;
- c) procedurë për ndarjen e koncesionit në bazë të dialogut konkurrent.

Zgjedhje të procedurës për ndarje të koncesionit varet nga:

- kompleksiteti dhe specifika e lëndës së koncesionit;
- vëllimi dhe ndërlikueshmëria e dokumentacionit të tenderit për zbatimin e procedurës;
- numri i ofertuesve të pritur ose kandidat; dhe
- kompleksitetit i ofertave ose kërkesave për pjesëmarrje.

Neni 32

Thirrje publike

"Thirrje e hapur" është procedurë për ndarjen e koncesionit në të cilën të gjithë personat e interesuar të cilat kanë ngritur dokumentacion e tenderit mund të dorëzojnë oferta për arritjen e marrëveshjes për koncesion.

Numri minimal i ofertuesve të aftë së paku duhet të jetë tre.

Neni 33

Thirrje e kufizuar

"Thirrje e kufizuar" është procedurë për ndarjen e koncesionit në të cilën të gjithë personat e interesuar mund të dorëzojnë kërkesë për pjesëmarrje në procedurën për ndarjen e koncesionit, megjithatë vetëm ata kandidatë të cilat janë të ftuar nga ana e koncedentit dorëzojnë oferta për arritjen e marrëveshjes për koncesion.

Thirrja e kufizuar për ndarjen e koncesionit zbatohet në dy faza edhe atë:

- procedurë për para kualifikim të kandidatëve;
- grumbullimin e ofertave nga numër i caktuar i kandidatëve të selektuar.

Në fazën e parë:

- publikohet thirrja publike deri te të gjithë personat e interesuar të dorëzojnë kërkesë për pjesëmarrje në procedurë;

- përcaktohet aftësia e tyre ekonomike - financiare dhe teknike dhe

- grumbullohet numër i mjaftueshëm i kandidatëve të aftë për t'u siguruar konkurrencë e vërtetë.

Numri minimal i kandidatëve të thirrur të dorëzojnë ofertë në thirrjen kufizuese duhet të jetë së paku tre.

Në fazën e dytë Komisioni drejton thirrje me shkrim dhe dokumentacion e tenderit pa shpallje publike deri të gjithë kandidatët e zgjedhur.

Neni 34

Dialogu konkurrent

Dialog konkurrent është procedurë në të cilën kandidatët mund të kërkojnë të marrin pjesë në procedurën për ndarjen e koncesionit në të cilën koncedenti i fton kandidatët që të përgatisin ose të propozojnë zgjidhje me të cilën do të plotësohen kërkesat realizuese dhe funksionale të koincidentit, para se t'i dorëzojnë ofertat.

Neni 35

Përdorimi i dialogut konkurrent

Procedura e dialogut konkurrent zbatohet, në rastet e veçanta të ndërlikuara kur koncedenti llogarit se nuk do të realizohen rezultatet me thirrje të hapur ose thirrje të kufizuar.

Objekti i koncesionit llogaritet si veçanërisht i ndërlikuar nëse koncedenti nuk mundet në mënyrë objektive:

a) t'i definojë specifikimet teknike për plotësimin e kërkesave realizuese ose funksionale ose

b) ta precizojë kornizën juridike ose financiare për zbatimin e koncesionit.

Neni 36

Zbatimi i procedurës së dialogut konkurrent

Procedura me dialog konkurrent fillon me publikimin e thirrjes, në pajtim me nenin 44 të këtij ligji për pjesëmarrje në dialogun konkurrent dhe zbatohet në tre faza.

Në fazën e parë, pas pranimin të kërkesave, koncedenti bën selektim të së paku tre kandidatëve të aftë, në pajtim me kërkesat në thirrjen e publikuar, përkatësisht në pajtim me nenin 34 paragrafi 2 nga ky ligj.

Në fazën e dytë, koncedenti fillon diskutimin ose pranon prezantime nga kandidatët me qëllim përcaktimin, definimin, ose vendosjen e zgjidhjes për kërkesat e tyre (në tekstin e mëtutjeshëm "faza e dialogut"). Faza e dialogut mundet të zbatohet në etapa me qëllim që të zvogëlohet numri i zgjidhjeve për të cilat do të diskutohet vetëm nëse në thirrjen për pjesëmarrje në dialogun konkurrent ajo është theksuar. Koncedenti zgjidhjet që i kanë propozuar kandidatët i ruan veçmas dhe besueshëm përveç nëse është dhënë leje për sqarim të tyre.

Koncedenti, kur do të mbarojë faza e dialogut, dorëzon thirrje deri te kandidatët të dorëzojnë ofertë në bazë të zgjedhjeve të tyre, ose në bazë të zgjedhjeve të përbashkëta ose individuale nëse kandidati pajtohet me përmbajtjen e tyre (në tekstin e mëtutjeshëm "faza e parashtrimit të ofertave"). Nga ofertat kërkohet t'i përmbajnë të gjitha elementet e nevojshme për realizimin e projektit. Gjatë fazës së dorëzimit të ofertave, koncedenti mundet ta ftojë kandidatin ta sqarojë ofertën e tij, me kusht të ruhen karakteristikat themelore të koncesionit dhe të mos prishet konkurrenca në mes kandidatëve.

Ofertuesi më i mirë zgjedhjet veçmas në bazë të ofertës më të volitshme ekonomike e cila i plotëson kërkesat të realizueshme dhe funksionale të theksuara në shpalljen.

4. KOMISIONI PËR ZBATIMIN E PROCEDURËS

Neni 37

Përbërja e Komisionit për zbatimin e procedurës

Procedurën për ndarjen e koncesionit e përgatit, organizon dhe zbaton komisioni për zbatimin e procedurës për ndarjen e koncesionit (në tekstin e mëtutjeshëm: Komisioni), i formuar nga ana e ministrit kompetent në sferën në të cilën ndahet koncesioni, përkatësisht kryetari i komunës, Qyteti i Shkupit dhe komunat në qytetin e Shkupit.

Komisioni nga paragrafi 1 i këtij neni përbëhet nga kryetari, zëvendëskryetari dhe së paku tre anëtarë dhe zëvendës të tyre.

Për anëtar të komisionit emërohen persona nga radhët e ministrive kompetente dhe Ministrisë së Financave. Në punën e Komisionit mund të marrin pjesë edhe ekspertë nga fusha përkatëse për të cilën jepet koncesion.

Anëtarë të Komisionit nuk mund të jenë personat të cilët:

- janë në lidhje martesore, lidhje familjare deri në brezin e dytë ose janë të lidhur me birësim ose kujdestari me ofertuesin ose kandidatin, me të autorizuarin e tij ligjor, ndërsa në rastet kur ofertuesi ose kandidati është person juridik - dhe me anëtar të organeve të tyre administrative, mbikëqyrëse ose organe tjera dhe trupa udhëheqëse;

- gjatë tre viteve të fundit kanë qenë të punësuar ose kanë qenë anëtarë të organeve të administrimit të kandidatit;

- ose janë në marrëdhënie ligjore ose faktike me kandidatin.

Komisioni punon në përbërje të plotë dhe vendimet i merr me shumicë votash të anëtarëve.

Neni 38

Kompetenca e Komisionit

Komisioni:

- e përgatit dokumentacionin e tenderit,
- e publikon thirrjen publike,
- e organizon pranimin e fletëparaqitjeve dhe ofertave,
- ushtron zgjedhje dhe përcakton kandidatët të cilët kanë të drejtë ta vazhdojnë pjesëmarrjen në procedurë,

- realizon bisedë me kandidatët të cilët i plotësojnë kushtet të marrin pjesë në procedurën e dialogut konkurrent;

- përcakton kandidatët të cilëve u dorëzon thirrje për dorëzimin e ofertës në procedurën e thirrjes së kufizuar dhe dialogut konkurrent;

- jep sqarime dhe dorëzon informacione plotësuese dhe dokumente;

- i shqyrton dhe vlerëson ofertat dhe kryen rangimin e kandidatëve me propozim për të parin e ranguar të jetë i zgjedhur si koncesionar;

- dorëzon propozim për ndërprerjen e procedurës dhe kryen punë të tjera të nevojshme për zbatimin e procedurës.

Për veprimet e kryera në procedurë Komisioni i njofton të gjithë ofertuesit dhe kandidatët.

5. DOKUMENTACIONI I TENDERIT

Neni 39

Përmbajtja e dokumentacionit të tenderit

Komisioni është i detyruar ta përgatit dokumentacionin e tenderit në afatin e përcaktuar me vendimin për fillimin e procedurës për ndarjen e koncesionit, pas marrjes

paraprake të pëlqimit nga koncedenti. Komisioni, përpilimin e dokumentacionit të tenderit mund t'ia besojë organizatës profesionale ose shkencore ose ekspertëve nga sfera përkatëse.

Në varshmëri nga natyra e koncesionit, dokumentacioni i tenderit veçanërisht i përmban këto elemente:

- thirrje për paraqitjen e ofertës me instruksion,
- kushteve të cilave duhet doemos t'iu përgjigjet, duke përfshirë edhe specifikat teknike,
- projektet investuese - për koncesion për ndërtim, nëse si të tilla janë të përpunuara,
- studimi për projekt të koncesionit nga neni 28 i këtij ligji,
- të dhëna për garantimet e nevojshme,
- kërkesa minimale në të cilat duhet të përgjigjen ofertat, nëse në të përfshijnë variante me të cilat ofrohen alternativa të specifikimeve teknike, nëse ajo paraprakisht është e vërtetuar në thirrjen publike,
- kriteret për vlerësimin e ofertave,
- instruksion për ofertuesit për përgatitje të ofertës,
- të dhëna për objektet e koncesionit që i lëshohen koncesionerit për kohën e periudhës koncesive,
- ërshkrim i lokacionit, mënyra e përfitimit të tokës dhe çështje tjera të lidhura me përdorimin ose rregullimin e lokacionit,
- inamika kohore për përfundimin e ndërtimit, konservimin, rregullimin ose përparimin e objekteve, stabilimenteve, instilacioneve ose prona tjetër,
- Periudha për të cilën jepet koncesioni,
- kërkesa themelore financiare të projektit, duke përfshirë edhe shumën minimale të kapitalit të angazhuar,
- çmimi i propozuar për shërbime - tarifë,
- detyrimi për pagim të kompensimit në pajtueshmëri me nenin 17 të këtij ligji,
- caktimin e objektit të koncesionit që është lëndë e kthimit dhe kushtet për kthim në pajtim me nenin 25 të këtij ligji,
- dispozitat dhe standardet për mbrojtjen e mjedisit jetësor dhe natyrës dhe mënyra e vlerësimit të ndikimeve mbi mjedisin jetësor dhe natyrën,
- projekt të tekstit të marrëveshjes për koncesion, dhe
- kërkesa të tjera në varshmëri nga lënda e koncesionit dhe procedura e parapare.

Me dokumentacionit të tenderit për pjesëmarrje në procedurë dorëzohet edhe kopje nga vendimi për fillimin e procedurës për ndarje të koncesionit, si dhe projekti i marrëveshjes për koncesion.

Komisioni mund të përcaktojë se të dhënat ose pjesë nga të dhënat të përmbajtura në dokumentacionin e tenderit llogariten si fshehtësi zyrtare. Në atë rast pjesëmarrësit në procedurë janë të detyruar të paraqesin deklaratë, të paraqitura ndaj dokumentacionit me të cilën obligohen se nuk do t'i shpallin të dhënat të cilat llogariten si fshehtësi zyrtare.

Ministri kompetent për sferën për të cilën ndahet koncesioni, përkatësisht kryetari i komunës, Qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit e miraton dokumentacionin e tenderit.

Neni 40

Marrja e dokumentacionit të tenderit

Komisioni është i detyruar kandidatëve të interesuar t'u mundësojë të marrin dokumentacionin e tenderit drejtpërsëdrejti pas datës së publikimit të thirrjes publike.

Në rast kur subjekti i cili nuk është koncedent, te vetja e ka një pjesë ose gjithë dokumentacionin e tenderit, në thirrje do të theksohet adresa nga e cila ngrihet dokumentacioni i tenderit dhe afati për ngritjen dhe dorëzimin e të njëjtit.

Neni 41

Kompensimi

Koncedenti nga ofertuesit dhe kandidatët mundet të arkëtojë kompensim për lëshimin e dokumentacionit të tenderit.

Lartësia e kompensimit nga paragrafi 1 i këtij neni përllogaritet në bazë të shpenzimeve të përcaktuara reale të bëra për aktivitetet e nevojshme për përgatitjen e tij.

Neni 42

Ndryshimi dhe plotësimi i dokumentacionit të tenderit

Komisioni pas pajtimit paraprak nga ministri kompetent për sferën për të cilën ndahet koncesioni, përkatësisht kryetari i komunës, Qyteti i Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit e lejon dokumentacionin e tenderit. Koncedenti mund të bëjë ndryshim dhe plotësim të dokumentacionit të tenderit, me kusht që të njëjtat të jenë të kapshme tek kandidatët e interesuar më së voni 6 ditë para skadimit të afatit për paraqitjen e ofertave ose kërkesë për pjesëmarrje.

6. THIRRJA PUBLIKE

Neni 43

Shpallja publike e procedurës

Pas miratimit të dokumentacionit të tenderit, Komisioni e publikon thirrjen publike për dorëzimin e ofertave për ndarjen e koncesionit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë" dhe në gazetën vendase publike, ndërsa për komunat dhe Qytetin e Shkupit dhe komunat në qytetin e Shkupit në fletoret zyrtare të komunave, përkatësisht Qytetit të Shkupit dhe komunat në Qytetin e Shkupit.

Thirrja publike nga paragrafi 1 i këtij neni mund të publikohet edhe në gazetën e huaj publike.

Thirrja publike nga paragrafi 1 i këtij neni, veçanërisht përmban:

- 1) lëndën e koncesionit;
- 2) vlefshmërinë e projektit të koncesionit;
- 3) shënimin e llojit të procedurës në pajtim me nenin 31 nga ky ligj;
- 4) përshkrimin e ndërtimit dhe përmasat e investimeve për ndërtim - për koncesionet e ndërtimit;
- 5) vendndodhjen e objektit të koncesionit;
- 6) përshkrimin dhe vëllimin e shërbimeve publike ose veprimtarive të cilat koncesionari mundet t'i kryejë me objektin e koncesionit;
- 7) afati i vlefshmërisë së ofertave;
- 8) afatin, adresën dhe mënyrën e ngritjes së dokumentacionit të tenderit, si dhe kompensimin eventual për ngritjen e tij;
- 9) afatin, adresën, mënyrën për paraqitjen e ofertave, kohën dhe orën e hapjes së ofertave;
- 10) gjuhën në të cilën duhet të shkruhen ofertat;
- 11) personat e autorizuar që të marrin pjesë në hapjen e ofertave;
- 12) dëshmitë dhe dokumentacion të cilët ofertuesit i janë të nevojshme për dëshmimin e aftësisë ekonomike teknike;
- 13) caktimin e kriterëve për vlerësimin e ofertave; dhe
- 14) të dhëna të tjera që kanë të bëjnë më lëndën e koncesionit.

Neni 44

Thirrje publike për procedurë me thirrje të kufizuar

Nëse procedura për ndarjen të koncesionit zbatohet si procedurë për ndarjen e koncesionit me thirrje të kufizuar, thirrja publike përveç elementeve nga neni 44 i këtij ligji, përmban veçanërisht edhe:

- afatin, adresën dhe mënyrën e lajmërimit për pjesëmarrje në fazën e parë në procedurën për ndarjen e koncesionit;

- afatin në të cilin do të bëhet para kualifikimi dhe mënyra e informimit për rezultatet nga para kualifikimi dhe

- të dhënat e dokumentuara që duhet t'i dorëzojë personi i cili paraqitet për pjesëmarrje në fazën e parë në procedurën për ndarjen e koncesionit, edhe atë:

a) të dhëna për aftësinë financiare dhe ekonomike, edhe atë:

- raport të vërtetuar për gjendjen financiare të personit i cili shfaq interes ose secilës nga anëtarët e konzorciumit për gjendjen e tij financiare në tre vitet e fundit;

- propozim për strukturën financiare të projektit koncesiv dhe

- deklaratë nga institucioni me renome (i klasës së parë) financiare ose bankë për qëllimin e saj që personit t'i mundësojë linjë kreditore për zbatimin e projektit;

b) të dhëna për përvojat dhe referencat e personit, edhe atë:

- të dhëna për pjesëmarrje individuale ose grupore në projekte me karakter të ngjashëm me projektin përkatës koncesiv në rast të konzorciumit - të dhëna të tilla dorëzon çdo anëtar i konzorciumit dhe

- të dhëna për përvojën praktike të personalit të tij kyç në fazat relevante të projektit përkatës koncesiv;

c) të dhëna për strukturën udhëheqëse dhe aftësitë operative, edhe atë:

- ekip të propozuar që do të punojë në projektin me të dhëna për profesionalizmin dhe përvojën e çdo pjesëmarrësi në ekip;

- mënyrën e udhëheqjes me ekipin dhe bartësit e funksioneve udhëheqëse në ekip dhe

- informatën për pajisjen dhe/ose teknikën ndërtimore ose teknikën tjetër që do të jenë e aplikueshme në projekt dhe

ç) dokumentacion dhe të dhëna, edhe atë:

- certifikatë e vërtetuar të dokumenteve nga regjistrimi i personit i cili paraqet interes;

- deklaratë e personit i cili ka paraqitur interes ose çdo palë e konzorciumit se do t'i ndahet koncesion do të jenë në mënyrë kolektive dhe solidare përgjegjës për detyrimet pas koncesionit;

- deklaratë se nuk janë të plotësuara dhe nuk janë në procedurë për falimentim dhe se kundër tyre nuk mbahet procedurë për kundërvajtje ose ndëshkuese në lidhje me veprimtarin e tyre profesionale dhe

- informacion për procedurën gjyqësore ose administrative që mbahet ose është mbajtur kundër personit i cili ka paraqitur interes ose kundër çdo anëtar të konzorciumit.

Nëse procedura zbatohet si procedurë për ndarjen e koncesionit me thirrje të hapur, dorëzimi i të dhënave nga paragrafi 1 nënpika (ç) nga ky nen do të kërkohet me dokumentacion të tenderit nga të gjithë ofertuesit, si pjesë e ofertës së tyre.

Neni 45

Thirrje publike për dialog konkurrent

Ndarja e koncesionit në procedurën me dialog konkurrent fillon me publikimin e thirrjes publike për pjesëmarrje në dialogun konkurrent.

7. AFATE

Neni 46

Vendosja dhe vazhdimi i afateve

Afatet për paraqitjen e ofertave dhe kërkesa për pjesëmarrje në mënyrë përkatëse botohen dhe përcaktohen në varshmëri nga ndërlikueshmëria e procedurës për ndarjen e koncesionit dhe kohës së nevojshme racionale për përgatitjen e ofertës, por nuk do të jenë më të shkurtër nga afatet e përcaktuara me këtë ligj.

Afatet kohore mund të vazhdohen nga ana e koncedentit në çdo kohë para skadimit të vetë afatit, me kusht në kohë për atë t'i informoj ofertuesit dhe kandidatët.

Afatet vazhdohen nëse dokumentacioni i tenderit nuk ka qenë paraqitur në kohë deri tek të gjithë ofertuesit ose kandidatët.

Afatet fillojnë të rrjedhin nga data e dërgimit të thirrjes për shpallje.

Neni 47

Afatet e zakonshme

Nëse me këtë ligj ndryshe nuk është e rregulluar, paraqitja e ofertave dhe kërkesa për pjesëmarrje:

a) gjatë thirrjes së hapur nuk mundet të jetë më afat më të shkurtër se 52 ditë nga dita e dorëzimit të thirrjes për botim;

b) në fazën e parë të thirrjes së kufizuar afati nuk mund të jetë më i shkurtër se 37 ditë nga dita e përcjelljes së thirrjes për paraqitjen e kërkesës për pjesëmarrje;

c) në fazën e dytë të thirrjes së kufizuar afati nuk mund të jetë më i shkurtër se 40 ditë nga dita e përcjelljes së thirrjeve për paraqitjen e ofertave;

ç) gjatë paraqitjes së kërkesave për pjesëmarrje në dialogun konkurrent afati nuk mund të jetë më i shkurtër se 37 ditë të përcjelljes së thirrjes për botim.

(d) në fazën e tretë të dialogut konkurrent afati nuk mund të jetë më i shkurtër se 40 ditë nga dita e përcjelljes së thirrjeve për paraqitjen e ofertave;

Neni 48

Zvogëlimi i afateve në rastet e urgjencës

Në raste urgjence të shkaktuara nga ndodhitë jashtë kontrollit racional të koncedentit, e që afatet minimale të përcaktuara në nenin 48 të këtij neni i bëjnë të pazbatuara, afati për:

a) faza e parë e thirrjes së kufizuar mund të shkurtrohet, por jo më pak se 20 ditë nga dita e dërgimit të thirrjes për paraqitjen e kërkesës për pjesëmarrje;

b) faza e dytë e thirrjes së kufizuar mund të shkurtrohet, por jo më pak se 20 ditë nga dita e dërgimit të thirrjes për paraqitjen e ofertave; dhe

c) procedura me dialog konkurrent mund të shkurtrohet, por jo më pak se 20 ditë nga dita e dërgimit të thirrjes për shpallje.

8. DORËZIMI I OFERTAVE DHE GARANCIVE PËR PJESËMARRJE NË PROCEDURË

Neni 49

Mënyra e dorëzimit të ofertave

Oferta dhe kërkesa për pjesëmarrje dorëzohet në mënyrën dhe në formën e përcaktuar me thirrjen publike.

Të drejtë të dorëzojnë oferta dhe kërkesa për pjesëmarrje kanë personat të cilët e kanë marrë dokumentacionin e tenderit.

Ofertuesi, gjegjesisht kandidati mund të paraqesë vetëm një ofertë, gjegjesisht kërkesë për pjesëmarrje.

Neni 50

Aktivitetet gjatë kohës për dorëzimin e ofertave

Deri në skadimin e afatit për dorëzimin e ofertave, ofertuesit mund të kërkojnë sqarime në lidhje me kushtet e parashikuara në dokumentacionin e tenderit ose të bëjnë vërejtje për paqartësitë ose lëshimet në dokumentacion.

Kërkesave të parashtruara ose vërejtjeve nga paragrafi 1 të këtij neni, Komisioni u përgjigjet me shkrim, duke ua dorëzuar përgjigjen të gjithë ofertuesve njëkohësisht.

Komisioni, pas pëlqimit paraprakisht të siguruar me shkrim nga koncedenti, mund të bëjë ndryshimin ose plotësimin e dokumentacionit të tenderit për çka, njëkohësisht, i njofton me shkrim të gjithë ofertuesit.

Menjëherë pas skadimit të afatit për dorëzimin e ofertave, e në çdo rast para hapjes së ofertave publikisht, Komisioni mund të organizojë mbledhje me të gjithë ofertuesit, si dhe vizitë lokacionit në të cilin do të kryhet koncesioni, për shkak të informim më të mirë të ofertuesve, sipas rregullave në dokumentacionin e tenderit.

Neni 51

Garancia për pjesëmarrje në procedurë

Pjesëmarrja në procedurën për dorëzimin e ofertave gjithmonë do të kushtëzohet me dhënie e garancisë nga ofertuesi në formë të mjeteve të depozituara ose garancisë bankare e cila nuk mund të jetë më e vogël se 3% e vlerës së përcaktuar të koncesionit.

Në qoftë se ofertuesi garancinë e jep në formë të mjeteve të depozituara, të njëjtat i paguan në llogari adekuate në suaza të llogarisë së trezorit.

Koncedenti është i obliguar që në afat prej shtatë ditësh pas lidhjes së marrëveshjes për koncesion me koncesionerin e zgjedhur të ofertuesve të cilët kanë marrë pjesë në procedurën për ndarjen e koncesionit t'ua kthejë shumën e depozituar, gjegjesisht garancinë.

Garancia nga paragrafi 1 të këtij neni paguhet në dobi të koncedentit nëse ofertuesi është thirrur të lidhë marrëveshje për koncesion, ndërsa ai e refuzon që ta bëjë këtë edhe në qoftë se pjesëmarrësi në procedurë e tërheq ofertën pas hapjes.

Neni 52

Hapja publike e ofertave

Pas skadimit të afatit për dorëzimin e ofertave, Komisioni i hap publikisht ofertat në prani të përfaqësuesve të autorizuar të ofertuesve në vendin dhe në kohën e caktuar me thirrjen publike.

Hapja publike e ofertave bëhet në mënyrë të përcaktuar në thirrjen publike.

Për hapjen publike të ofertave Komisioni përpilon procesverbal.

9. EVALVIMI I KANDIDATËVE - OFERTUESVE

Neni 53

Rendi i evalvimit

Komisioni vërteton listën e kandidatëve në bazë të gjendjes së tyre personale, aftësisë së tyre për kryerjen e veprimtarisë profesionale, gjendjes ekonomike dhe financiare, si dhe aftësisë teknike dhe profesionale.

Komisioni bën evalvimin e ofertave vetëm të atyre ofertues të cilët janë seleksionuar si të përshtatshëm.

Komisioni për evalvimin e realizuar shpall raport dhe i njofton të gjithë ofertuesit me rezultatet e procedurës për zgjedhje.

Neni 54

Detyrimi i kritereve

Ofertuesit dhe ofertat nuk mund të vlerësohen ose evalvohen në bazë të kriterit i cili nuk është shpallur në dokumentacionin e tenderit.

Neni 55

Dëshmia për regjistrim

Me dëshminë për regjistrim vërtetohet se kandidati i cekur është i regjistruar:

(a) në listën zyrtare të shoqërive tregtare të regjistruara e cila mbahet nga ana e organit kompetent të shtetit; ose

(b) te organi kompetent për certifikatë i cili i plotëson standardet e përcaktuara me ligj.

Neni 56

Varshmëria nga palët e treta

Kandidatët ose ofertuesit, atje ku është në mënyrë adekuate dhe në raport me lëndën e dhënë të koncesionit, mund të thirret në përshtatshmërinë e subjekteve tjera, duke përfshirë edhe anëtarët e ofertës grupore, pa marrë parasysh karakterin juridik të lidhjeve të cilat i ka me ata, me kusht që të dëshmojë në mënyrë të kënaqshme, se në dispozicion i ka resurset e domosdoshme për realizimin e objektit të koncesionit.

Neni 57

Evalvimi palëve të treta

Koncedenti, në pajtim me dispozitat të kësaj pjese të ligjit, e vlerëson përshtatshmërinë e palëve të treta në të cilat është thërritur kandidati ose ofertuesi, një lloj sikur pala e tretë të jetë në rolin e ofertuesit ose të kandidatit.

Neni 58

Përfshirja e detyrueshëm i ofertuesit ose kandidatit

Koncedenti në mënyrë të detyrueshme do ta përfshijë kandidatin ose ofertuesin - person juridik ose anëtar i organit të tij të udhëheqjes ose organ mbikëqyrës, të cilët me aktvendim gjyqësor të plotfuqishëm janë dënuar për veprat penale si vijon:

- 1) korrupsion;
- 2) mashtrim; dhe
- 3) larje parash.

Koncedenti në mënyrë të detyrueshme do ta përfshijë kandidatin ose ofertuesin edhe kur:

- ndaj tij është hapur procedura e falimentimit ose likuidimit;
- i është kumtuar dënimi për vepra penale ose sanksioni për kundërvajtje - ndalim i kryerjes së veprimtarisë;
- nuk i ka plotësuar obligimet për pagimin e tatimeve, kontributeve dhe të dhënave tjera publike në pajtim me dispozitat e shtetit në të cilin është themeluar, dhe
- nuk e dorëzon dokumentacionin e plotë të tenderit.

Neni 59

Dëshmia për gjendjen personale

Koncedenti si dëshmi për gjendjen personale të ofertuesve ose të kandidatëve do të pranojë:

(a) vërtetimin ose dokumentin e lëshuar nga organi gjyqësor kompetent ose organi administrativ;

(b) deklaratën e dhënë nën betim ose deklaratën formale nga ana e ofertuesit ose kandidatit, ose personi relevant i punësuar te ofertuesi ose kandidati, në pajtim me dispozitat e shtetit ku do të jepet deklarata.

Neni 60

Dëshmia e aftësisë për kryerjen e veprimtarisë profesionale

Koncedenti nga ofertuesi dhe kandidati mund të kërkojë që ta dëshmojë anëtarësinë e tij ose kyçjen në asociacion profesional ose organizatë të evidentuar në regjistër adekuat ose të sigurojnë deklaratë të veçantë ose referencë me të cilën do ta dëshmojnë të drejtën dhe aftësinë e tyre për kryerjen e veprimtarisë profesionale.

Neni 61

Dëshmia

Koncedenti si dëshmi për aftësinë e ofertuesit ose të kandidatit të kryejë veprimtari profesionale mund të pranojë deklaratë për përgjegjësi morale dhe personale ose vërtetim në formë e pranueshme për të.

Neni 62

Dëshmia për gjendjen ekonomike e financiare dhe kapacitetin

Koncedenti nga ofertuesit ose nga kandidatët kërkon dëshmi për bonitet, për gjendjen ekonomike dhe financiare dhe për aftësinë që ta realizojë lëndën e marrëveshjes për koncesion.

Neni 63

Dëshmia për gjendjen ekonomike dhe financiare

Dëshmia për gjendjen ekonomike dhe financiare do të pranohet në një ose në më tepër forma si vijon:

(a) ekstrakte adekuate nga bankat ose, atje ku është adekuate, dëshmi për sigurim relevant për kompensim gjatë rrezikut profesional;

(b) pasqyrë të balanceve ose ekstrakte nga bilancet, në raste kur shpallja e bilancit është e përcaktuar me ligj;

(c) ekstrakt nga qarkullimi i përgjithshëm i kandidatit - ofertuesit edhe atë së paku për 3 vitet e fundit fiskale, varësisht nga data në të cilën shoqata tregtare është themeluar ose ka filluar me punë, dhe varësisht nga qasja e informatave të tilla;

(ç) në raste kur nuk mund të sigurohen referenca tjera për shkak shkaqë të cilat koncedenti i pranon, secili dokument tjetër i cili koncedenti e llogarit si adekuat; dhe

(d) vërtetim për bonitet dhe për tatimet e paguara dhe dhëna tjera publike nga ana e organit kompetent në shtetin e prejardhjes.

Neni 64

Dëshmia e aftësisë

Koncedenti nga ofertuesit ose nga kandidatët mund të kërkojë dëshmi për aftësinë e tyre teknike dhe profesionale që ta realizojnë lëndën e koncesionit.

Neni 65

Dëshmia për aftësi teknike ose profesionale

Dëshmia për aftësinë teknike të ofertuesve ose kandidatëve koncedenti do ta pranojë në një ose më tepër nga format në vijim, ndërsa në pajtim me natyrën, kualitetin ose rëndësinë, dhe shfrytëzimin e lëndës së koncesionit:

a) listë të punëve të realizuara gjatë 5 viteve të fundit, bashkë me vërtetime për realizim të kënaqshëm për punët më të rëndësishme. Në vërtetimet e tilla theksohet vlera, data dhe lokacioni i punëve, si dhe ajo nëse ato kanë janë realizuar sipas rregullave të profesionit dhe nëse kanë janë mbaruar në mënyrë adekuate;

b) listë me dërgesave më të rëndësishme ose shërbimet më të rëndësishme të siguruara në 3 vitet e fundit, me shuma, data dhe pranues, pa marrë parasysh nëse të njëjtat kanë qenë publik ose private;

c) indikacione për persona të kyçur teknike, veçanërisht persona të cilët janë përgjegjës për kontrollin e kualitetit, ndërsa në rast të koncesionit të ndërtimit, persona në të cilët realizuesi mund të thirret me qëllim që të realizohen punët;

ç) përshkrim të objekteve teknike dhe masa të cilat i shfrytëzon ofertuesi ose kandidati me qëllim të sigurimit të kualitetit, si dhe përshkrim të objekteve të cilat janë në funksion për analizë dhe hulumtim;

d) kualifikimet arsimore dhe profesionale të ofertuesit ose kandidatit ose kualifikimet e anëtarëve të organeve të udhëheqjes së personit juridik, dhe veçanërisht kualifikimet e personit ose të personave përgjegjës për sigurimin e shërbimeve ose udhëheqjen me punën;

dh) indikacion te koncesionet e mallrave me interes të përgjithshëm dhe koncesionet e ndërtimit dhe vetëm në kushte adekuate, për masat për menaxhimin e mjedisit jetësor cilat kandidati - ofertues do t'i zbatojë gjatë realizimit të marrëveshjes për koncesion;

e) raport për numrin mesatar vjetor të potencialit njerëzor te ofertuesi ose kandidati dhe numrin e kuadrit udhëheqës në tre vitet e fundit;

ë) raport për instalimet ose pajisjen teknike të cilën ofertuesi ose kandidati e ka në dispozicion për realizimin e marrëveshjes për koncesion; dhe

f) indikacion për pjesën e koncesionit të cilën koncesioneri i shërbimeve ka për qëllim t'ia kalojë nënzbatuesit, në lidhje me mënyrën e kryerjes së shërbimit nga ana e nënzbatuesit.

10. EVALVIMI I OFERTAVE

Neni 66

Kriteret për zgjedhjen e ofertës më të mirë

Kriter në bazë të të cilit koncedenti do ta bazojë zgjedhjen e ofertës më të mirë është oferta financiarisht më e volitshme ose oferta ekonomikisht më e volitshme.

Oferta ekonomikisht më e volitshme evalvohet në bazë të kriterëve të lidhura me kërkesat e realizuara dhe kërkesat funksionale, të cilat përfshijnë kualitetin, çmimin e punëve dhe të shërbimeve, vlerën teknike, karakteristikat estetike dhe funksionale, karakteristikat në lidhje mjedisin jetësor, me shpenzimet rrjedhëse, arsyen ekonomike lidhur me shpenzimet, ndihmën teknike dhe periudhën e mbarimit të punëve të realizuara.

Metodologjinë për shprehjen e kriterëve në pikë, me propozimin e Këshillit, e përcakton ministri i Financave.

Neni 67

Principi i ekuivalencës

Oferta nuk mund të përjashtohet nga evalvimi:

a) nëse ofertuesi ose kandidati koncedentit mund t'i dëshmojë në nivel të kënaqshëm se punët ose kushtet që ofrohen në mënyrë ekuivalente i kënaq kërkesat e realizimit dhe kërkesat funksionale të koncesionit, madje edhe në rastin kur kushtet ose punët të mos jenë tërësisht në pajtim me specififikimet teknike; dhe

b) nëse shërbime ose punët të cilat ofertuesi ose kandidati i ofron janë në pajtim me standardet teknike të ekuivalencës me kërkesat që janë të definuara në specifikimet teknike të tenderit për marrjen e koncesionit.

Neni 68

Ofertat e ulëta në mënyrë të pazakonshme

Në qoftë se me ofertën e ndonjë ofertuesi ose kandidati është propozuar vlerë e ulët jo e zakonshme - çmim, i cili është më i ulët më tepër se 30 % nga vlera e ofruar mesatare - çmim i ofertave të tjera, Komisioni nuk do ta refuzojë ofertën, pa mos kërkuar sqarim me shkrim për shkaqet, gjegjësisht elementet përbërëse të ofertës të cilat i llogarit për relevante.

Sqarimi që kërkohej nga ofertuesi ose nga kandidati në vlerën e ulët jo të zakonshme të ofertës mund të bëjë me:

a) anën financiare të metodës së ndërtimit ose procesit të dhënies së shërbimit që sigurohen;

b) zgjidhjet teknike të zgjedhura ose kushtet veçanërisht të volitshme të cilët janë të kapshme për ofertuesin për realizimin e punës, ose për realizimin e shërbimeve.

c) origjinalitetin e punës, ose shërbimet që i ofron ofertuesi ose kandidati;

ç) pajtueshmërinë me dispozitat në lidhje me mbrojtjen gjatë punës dhe kushtet e punës të cilat nuk janë në fuqi në vendin ku realizohen punët ose jepen shërbimet; dhe

d) ofertuesi ose kandidati pranon ose ka mundësi të pranojë ndihmë shtetërore.

Komisioni nuk do t'i vlerësojë ofertat, gjegjësisht të njëjtat do t'i refuzojë, në rast se:

- ofertuesi ose kandidati nuk e ka dorëzuar në afatin e caktuar sqarimin me shkrim;

- Komisioni vlerëson se sqarimet e dhëna nuk janë objektive; dhe

- ofertuesi ose kandidati nuk dëshmon në afatin e mbetur plotësues se ndihmën shtetërore të ndarë e ka marrë në mënyrë ligjore.

Neni 69

Kërkesa për informata

Me kërkesë të ofertuesit ose kandidatit, Komisioni më së voni në afat prej 15 ditësh pas pranimit të kërkesës me shkrim:

- e informon secilin ofertues ose kandidat, për shkaqet për refuzimin e ofertës së tij, duke përfshirë edhe shkakun përse propozimi teknik i ofertuesit nuk është ekuivalent me specifikimet teknike cilat koncedenti i kërkon, ose se punët ose shërbimet nuk i plotësojnë kërkesat e realizimit ose kërkesat funksionale; dhe

- dorëzon ekzemplar nga raporti për evalvim dhe nga vendimi për zgjedhje.

Neni 70

Mbajtja e informatave

Koncedenti ka të drejtë që t'i mbajë informata nga neni 64 dhe neni 66 të këtij ligji, në rastin kur shpallja e informatave të tilla mund të shkaktojë pengimin e zbatimit të këtij ligji, është në kundërshtim me interesin publik, ndikon ndaj interesave komerciale legjitime të ofertuesve ose kandidatëve ose madje ndikon ndaj konkurrencës së drejtë ndërmjet tyre.

Koncedenti nuk i shpall informatat që i ka marrë nga ofertuesit ose kandidatët, të cilat llogariten si të besueshme dhe përmbajnë fshehtësira teknike ose afariste ose elemente materiale të ofertës, për veç në qoftë se ka pajtueshmëri nga ana e ofertuesit ose në qoftë se kjo është e lejuar me këtë ose tjetër ligj.

11. ZGJEDHJA E KONCESIONERIT

Neni 71

Raporti për evalvim dhe propozim-vendimi për zgjedhje

Komisioni, për secilën procedurë për ndarje të koncesionit, përpilon raport me shkrim për evalvim.

Raporti për evalvim dhe propozim-vendim për zgjedhje të ofertës më të volitshme nënshkruhet nga ana e kryetarit dhe anëtarët e Komisionit dhe i dorëzohet koncedentit.

Neni 72

Vendimi

Komisioni për zbatimin e procedurës për ndarje të koncesionit pas procedurës së zbatuar koncedentit i dërgon propozim për:

- zgjedhjen e ofertës më të volitshme me rang-listën e kandidatëve; dhe

- ndërprerjen e procedurës.

Koncedenti në bazë të propozimit nga paragrafi 1 të këtij neni dhe raporti për evalvim, merr vendim për:

- zgjedhjen e koncesionerit nga kandidati i ranguar i parë, ose

- obligimin e Komisionit që t'i shmangë mangësitë e konstatuara në procedurën për ndarjen e koncesionit dhe të bëjë rangim të ri të ofertave, ose

- ndërprerjen e procedurës në rastet e përcaktuara në nenin 75 paragrafi 1 të këtij ligji.

Vendimi nga paragrafi 2 të këtij neni u dërgohet të gjithë ofertuesve ose kandidatëve në afat jo më i gjatë se 15 ditë nga dita e dërgimit.

Vendimi për zgjedhjen e ofertës më të volitshme shpallet në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

Neni 73

Përmbajtja e vendimit për zgjedhje

Me Vendimin për zgjedhje të koncesionerit përcaktohen:

elementet themelore të lëndës së koncesionit të cilat janë përkatës me ofertën e ofertuesit të zgjedhur;

afati për lidhjen e marrëveshjes për koncesion; dhe

- ministri i cili është kompetent dhe i autorizuar për lidhjen e marrëveshjes për koncesion dhe organi kompetent i cili do të kryejë mbikëqyrje mbi koncesionin e ndarë - për koncesionet të cilat i ndanë Qeveria e Republikës së Maqedonisë. Kompetenca, autorizimi dhe kryerja e mbikëqyrjes mbi koncesionin e ndarë të kryetarit të komunës, gjegjësisht Qytetit Shkup dhe komunat në Qytetin Shkup - për koncesionet të cilat i ndajnë ata.

Koncedenti për koncesioner mund ta zgjedhë kandidatin e ranguar të dytë, në qoftë se kandidati i ranguar i pari nuk i plotëson kushtet dhe nuk e lidh marrëveshjen për koncesion në afatin e caktuar në nenin 76 paragrafi 1 të këtij ligji.

Neni 74

Ndërprerja e procedurës

Koncedenti mund të marrë vendim për ndërprerjen e procedurës për ndarjen e koncesionit, në rastet si vijon:

- nuk janë dërguar një numër i mjaftueshëm i ofertave në pajtim me thirrjen publike;

- përmbajtja e ofertave nuk u përgjigjet kërkesave të përmbajtura në thirrjen publike;

- hiqet nevoja e zbatimit të procedurës si rezultat i rrethanave të cilat nuk kanë qenë të njohura, e as që ka mund të njihen në momentin e marrjes së vendimit për fillimin e procedurës;

- përcaktohen padrejtësi dhe parregullsi gjatë zbatimit të procedurës për ndarjen e koncesionit të cilat nuk mund të shmangen pa u ndryshuar me këtë rast kushtet me të cilat është zbatuar procedura; dhe

- kandidati i parë dhe i dytë të ranguar në mënyrë të njëpasnjëshme tërhiqen nga lidhja e marrëveshjes për koncesion.

Me Vendimin për ndërprerjen të procedurës mund:

- të ndryshohet vendimi për fillimin e procedurës për ndarjen e koncesionit dhe të zbatohet procedura e re për ndarjen e koncesionit; dhe

- të përcaktohet zbatimi i procedurës së re me kushtet e njëjta si dhe procedura për të cilën është marrë vendimi për ndërprerje.

Vendimi për ndërprerjen e procedurës shpallet në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

Në rast të ndërprerjes së procedurës për ndarjen e koncesionit për rastet nga paragrafi 1 alinetë 3 dhe 4 të këtij neni, pjesëmarrësve në procedurë kompensimi për marrjen e dokumentacionit të tenderit u kthehet, si dhe garancia e dorëzuar nga ata.

12. MARRËVESHJA PËR KONCESION

Neni 75

Lidhja e marrëveshjes për koncesion

Marrëveshjen për koncesion e lidh koncedenti dhe kandidati i parë i ranguar në afat prej tre muajsh nga dita e marrjes së vendimit për zgjedhje.

Gjatë lidhjes së marrëveshjes për koncesion, kandidati i parë i ranguar është i obliguar të veprojë në pajtim me propozimet e dërguara në ofertën dhe me propozimin-marrëveshjen për koncesion.

Marrëveshja për koncesion doemos duhet të jetë në pajtim me dispozitat e këtij ligji, të ligjit të veçantë dhe me dispozitat të miratuara në bazë të këtyre ligjeve, si dhe me elementet e thirrjes publike për dorëzimin e ofertave.

Dispozitat e marrëveshjes për koncesion në kundërshtim me ligjet, dispozitat dhe thirrjen publike nga paragrafi 3 të këtij neni janë të pavlefshme dhe nuk prodhojnë veprim juridik.

Në rastet nga neni 74 paragrafi 2 të këtij ligji marrëveshja për koncesion lidhet me kandidatin e dytë të ranguar me kushte të njëjta dhe në afat të njëjtë i cili vlen për kandidatin e parë të ranguar, me ç'rast afati për lidhjen e marrëveshjes fillon të rrjedhë nga momenti i dërgimit të thirrjes me shkrim kandidatit të dytë të ranguar.

Neni 76

Forma e marrëveshjes për koncesion

Marrëveshja për koncesion lidhet në formë të shkruar së paku në tre ekzemplarë origjinalë, nga të cilët nga një për palët e kontraktuara dhe ekzemplari i tretë për evidencë në regjistrin nga neni 107 të këtij ligji.

Ndaj marrëveshjes për koncesion në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat e Ligjit për marrëdhëniet obliguese, në qoftë se me dispozitat e këtij ose ligjeve të veçanta nuk është rregulluar ndryshe.

Neni 77

Përmbajtja e marrëveshjes për koncesion

Marrëveshja për koncesion veçanërisht përmban dispozita për:

- qëllimin, lëndën dhe afatin e koncesionit;
- mënyrën, formën dhe kushtet për kryerjen e veprimtarisë së koncesionit;

- përshkrimin e objektit të koncesionit si dhe përshkrimin e infrastrukturës ekzistuese;

- datën e hyrjes në huqi të marrëveshjes për koncesion;
- kushtet, mënyrën dhe afatin e dorëzimit të objektit të koncesionit dhe mbarimi i koncesionit;

- të drejtat dhe obligimet e palëve të marrëveshjes, duke përfshirë edhe kushtet dhe afatet për plotësimin e tyre;

- lartësinë, afatet dhe mënyrën e pagesës së kompensimit të koncesionit kur e njëjta është parashikuar;

- të hyrat, pjesëmarrja në të hyrat dhe ndarja e rrezikut nga koncesioni, në pajtim me nenin 14 të këtij ligji,

- llojet, vëllimi dhe afatet për plotësimin e obligimit për investim;

- formën, lartësinë dhe afatet për pagesë të koncesionit nga ana e koncedentit në pajtim me nenin 16 të këtij ligji kur kjo pagesë është paraparë me procedurën për ndarjen e koncesionit;

- llojin, lartësinë, afatet dhe mënyrën për dorëzimin e garancive dhe të sigurimeve të përcaktuara për plotësimin e obligimeve sipas marrëveshjes;

- kushtet dhe mënyrën e financimit të masave dhe aktiviteteve për shmangien e pasojave nga dëmet e mundshme ekologjike;

- përgjegjësinë për mosplotësimin e obligimeve sipas marrëveshjes;

- kushtet dhe mënyrën e kryerjes së mbikëqyrjes së kryerjes së koncesionit, duke përfshirë edhe dispozitat për kryerjen e mbikëqyrjes profesionale të veçantë nga persona të tretë të autorizuar, si dhe mënyrën e kompensimit të shpenzimeve për zbatimin e mbikëqyrjes profesionale;

- mënyrën e zgjidhjes së kontesteve në lidhje me marrëveshjen;

- obligimet tjera të parashikuara me këtë ligj, ligjin e veçantë dhe dispozitat e miratuara në bazë të këtyre ligjeve; dhe

- dispozitat tjera adekuate të lëndës specifike të koncesionit.

Marrëveshja për koncesion për ndërtim krahas dispozitave nga paragrafi 1 të këtij ligji përmban edhe dispozita për:

- mënyrën dhe kushtet për fitimin dhe shfrytëzimin e lokacionit në të cilin do të ndërtohet objekti i koncesionit;

- instalimet dhe stabilimentet të cilat do të ndërtohen dhe/ose të mbindërtuara dhe/ose rikonstruktura me rrezikun e koncesionerit;

- obligimet e koncesionerit për rregullimin e të gjitha çështjeve juridike dhe pronësore të lidhura me sigurimin e lokacionit për ndërtim ose zgjerimin e objektit të koncesionit, si dhe për hyrjen e investimeve publike të lidhura me objektin e koncesionit ose me sigurimin e shfrytëzimit të tij pas ndërmarrjes;

- gjendjen në të cilën objekti i koncesionit i dorëzohet koncedentit pas skadimit të afatit të koncesionit; dhe

- prodhuesit në qoftë se të tilla janë përfshirë, në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

Me marrëveshje për koncesion rregullohen edhe të drejtat e veçanta të koncedentit dhe koncesionerit edhe atë:

- koncedenti në çdo kohë të mund ta kontrollojë punën, të japë rekomandime për mbarimin sa më të mirë të punëve, ta ndërpresë punën kur është fjala për qëllimet e interesit publik të përcaktuara me ligj dhe ta ndryshojë marrëveshjen me qëllim të adaptimit ndaj interesit publik;

- koncesioneri për rastet nga paragrafi 3 alineja 1 të këtij neni të mund të marrë zhdëmtim të drejtë, kompensim adekuat për pengesat e ndodhura nga natyra teknike që nuk kanë mundur të parashikohen si dhe vlefshmërinë e mëtejme të marrëveshjes së ndryshuar.

Neni 78

Ndryshimet dhe plotësimet e marrëveshjes për koncesion

Marrëveshja për koncesion mund të ndryshohet ose të plotësohet me lidhjen të aneks marrëveshjes.

Aneks marrëveshjen e lidh organi i cili e përfaqëson koncedentin sipas marrëveshjes për koncesion.

Aneks marrëveshja mund të lidhet me iniciativën e koncedentit në rastet:

- e ndodhjes së rrezikut për sigurinë nacionale dhe mbrojtjen e vendit, rrezikimit i mjedisit jetësor, natyrës dhe shëndetit të njerëzve dhe objekteve për rendin publik;

- rrënimin të objektit të koncesionit në rast të krijimit të forcës madhore ose gjatë pamundësisë objektive për shfrytëzimin e tij;

- gjatë ndryshimit dispozitave adekuate;

- e ndodhjes së rasteve të përcaktuara prerazi në vendimin për zbatimin e procedurës për ndarjen e koncesionit të cilat çojnë kah ndryshimi i bazës faktike dhe juridike për shfrytëzimin e objektit të koncesionit ose realizimit të veprimtarisë së koncesionit; dhe

- në raste të tjera të caktuara me ligjet e veçanta.

Kur gjatë realizimit të marrëveshjes për koncesion ndodhin ndryshime të statusit të koncesioneri, i njëjti është i obliguar që në afat prej 15 ditësh nga dita e ndryshimeve të ndodhura ta njoftojë për këtë koncedentin, pastaj palët e marrëveshjes lidhin aneks marrëveshje në të cilën futen të dhënat nga ndryshimi i ndodhur i statusit.

13. NDËRPRERJA E KONCESIONIT

Neni 79

Rastet e ndërprerjes së koncesionit

Koncesioni ndërpritet të vlejë me:

- skadimin e afatit të vlefshmërisë së marrëveshjes për koncesion;

- ndërprerjen e njëanshme të marrëveshjes për koncesion nga ana e koncedentit;

- ndërprerjen e njëanshme të marrëveshjes për koncesion nga ana e koncesionerit;

- prishjen e kontratës me marrëveshje;

- falimentimin ose likuidimin e koncesionerit; dhe

- rastet tjera të parashikuara me ligj dhe me marrëveshjen për koncesion.

Neni 80

Ndërprerja e koncesionit me skadimin e afatit

Me skadimin e afatit për të cilin është ndarë koncesioni i përcaktuar me marrëveshjen për koncesion, me kusht që koncesioni të mos vazhdohet në pajtim me nenin 23 të këtij ligji, koncesioni pushon të vlejë.

Neni 81

Ndërprerja e njëanshme e marrëveshjes nga ana e koncedentit

Në raste të cenimit të rëndë të obligimeve nga koncesioneri të parashikuara në marrëveshjen për koncesion, koncedenti në mënyrë të njëanshme mund ta prishë marrëveshjen për koncesion në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

Prishja e njëanshme e koncesionit nga paragrafi 1 i këtij neni mund të shpallet kur:

- veprimtaria e bartur me koncesionin kryhet në mënyrë jo adekuate dhe jo kualitative, duke pasur parasysh rregullat, parametrat dhe kushtet tjera me të cilat është përcaktuar kryerja adekuate e veprimtarisë së përcaktuar me marrëveshjen për koncesion;

- koncesioneri në mënyrë tjetër ka bërë cenimin e rëndë të dispozitave të marrëveshjes për koncesion ose ligjeve dhe dispozitave që zbatohen ndaj marrëveshjes për koncesion;

- koncesioneri e ka ndërprerë ose ka shkaktuar ndërprerje të kryerjes së shërbimit publik;

- koncesioneri i ka humbur aftësitë ekonomike, teknike ose operative të nevojshme për kryerjen e veprimtarisë në pajtim me ligjin e veçantë dhe marrëveshjen për koncesion; dhe

- koncesioneri nuk ka vepruar sipas masave të kumtuara në procedurën e mbikëqyrjes së zbatuar në pajtim me ligjin e veçantë.

Shpallja e prishjes së njëanshme bëhet me vendimin e koncedentit, në të cilën theksohen shkaqet se pse prishet koncesioni dhe të drejtat e koncesionerit pas vendimit të marrë.

Para marrjes së vendimi nga paragrafi 3 të këtij neni dhe në qoftë se koncesioneri nuk ka vepruar në pajtim me njoftimin nga paragrafi 5 të këtij neni, koncedenti është i obliguar që koncesionerit t'ia arsyetojë shkaqet për prishjen e njëanshme.

Koncesioneri është i obliguar që, në afat optimal para marrjes së vendimit për prishjen e koncesionit, ta njoftojë me shkrim koncesionerin për cenimet nga paragrafi 2 të këtij neni dhe ta thërrasë t'i përmirësojë lëshimet që kanë të bëjnë me sjelljen që të sigurohet respektimi i marrëveshjes në afatin e përcaktuar me njoftimin. Afati doemos duhet të jetë i mjaftueshëm që t'i mundësojë koncesionerit të veprojë sipas njoftimit.

Neni 82

Në rast të cenimit qenësor të detyrimeve të koncedentit të parapara në marrëveshjen për koncesion, koncesioneri në mënyrë të njëanshme mund të prishë marrëveshjen për koncesion në pajtim me dispozitat e këtij neni.

Ndërprerja e njëanshme e koncesionit nga paragrafi 1 i këtij neni mund të shpallet kur:

- koncedenti nuk i përmbush obligimet që dalin nga marrëveshja për koncesion, dhe

- koncedenti në ndonjë mënyrë tjetër ka cenuar dispozitat e marrëveshjes për koncesion ose ligjet dhe dispozitat që zbatohen mbi marrëveshjen për koncesion.

Koncesioneri është i obliguar që në afat optimal të paraparë në marrëveshjen për koncesion, para se të shpallet prishja e njëanshme e koncesionit, ta informojë me shkrim koncedentin për cenimet nga paragrafi 2 i këtij neni dhe ta thërrasë që t'i përmirësojë lëshimet në mënyrë që të sigurojë respektimin e marrëveshjes në afatin e përcaktuar me lajmërimin. Afati doemos duhet të jetë i mjaftueshëm në mënyrë që t'i mundësojë koncesionerit të veprojë sipas lajmërimit.

Pas kalimit të afatit nga paragrafi 3 i këtij neni, nëse koncedenti nuk i ka mënjanuar cenimet e përcaktuara, marrëveshja do të konsiderohet e prishur.

Neni 83

Prishja e kontratës me marrëveshje

Koncedenti dhe koncesioneri mund ta prishin kontratën me marrëveshje për koncesionin për shkak të cenimit të obligimeve të kontraktuara nga ana e koncedentit, gjegjësisht koncesionerit në pajtim me dispozitat vjelën fuqi dhe sipas dispozitave të marrëveshjes.

Neni 84

Procedura për kthimin e objektit të koncesionit

Me pushimin e vlefshmërisë së koncesionit, koncesioneri është i obliguar që të mirat me interes të përgjithshëm, të gjitha lëndët, objektet, stabilimentet, instalimet dhe pronën tjetër ndaj të cilave ka kryer veprimtari në bazë të koncesionit t'ia dorëzojë koncedentit.

Pranim-dorëzimin e të mirave me interes të përgjithshëm, lëndëve, objekteve, stabilimenteve, instalimeve dhe pronës tjetër nga ana e koncedentit do ta zbatojë Komisioni.

Për pranim-dorëzimin e të mirave me interes të përgjithshëm, të gjitha lëndëve, objekteve, stabilimenteve, instalimeve dhe pronës tjetër përpilohet procesverbal të cilin e nënshkruan kryetari dhe anëtarët e komisioni dhe përfaqësuesi i autorizuar të koncesionerit.

Pranim-dorëzimi i të mirave me interes të përgjithshëm, të gjitha lëndëve, objekteve, stabilimenteve, instalimeve dhe pronës tjetër do të realizohen në afat prej 30 ditësh nga dita e ndërprerjes së koncesionit.

Në rastin kur koncesioneri refuzon ta dorëzojë objektin e koncesionit pas skadimit të afatit nga paragrafi 4 të këtij neni, Komisioni përpilon procesverbal të veçantë në të cilin e konstaton situatën e krijuar dhe e informon koncedentit i cili në bazë të tij merr vendim për ndërmarrjen e objektit të koncesionit.

Me pushimin e koncesionit pas zbatimit të punëve të domosdoshme dhe llogaritjen e kompensimeve të marrëveshjes dhe shpenzimeve plotësuese të bëra, koncedenti menjëherë do ta ndërmarrë kryerjen e veprimtarisë.

Neni 85

Njoftimi i Regjistrimit

Subjektet kompetente për lidhjen e marrëveshjes për koncesion janë të obliguar që në afat prej 15 ditësh nga dita e ndërmarrjes së objektit të koncesionit t'ia paraqesin njoftim Regjistrimit për bazën e ndërprerjes të koncesionit, datën e ndërprerjes dhe datën e ndërmarrjes së objektit të koncesionit.

KREU III

PARTNERITETI PUBLIK PRIVAT

Neni 86

Lënda e marrëveshjes

Lënda e marrëveshjes për partneritet publik privat është ndërmarrje e marrë nga ana e partnerit privat për nevojat dhe në dobi të partnerit publik me kompensim.

Kompensimi i partnerit privat nga paragrafi 1 të këtij neni mund të përbëhet nga e drejta që partneri privat të fitojë dobi ose të fitojë dobi tjetër nga ndërmarrja ose pagesë nga ana e partnerit publik në pajtim me marrëveshjen.

Partneri privat tërësisht ose pjesërisht do t'ia bartë shpenzimet për ndërmarrjen e marrë ose do të sigurojë që shpenzimet të mbulojnë nga ana e subjekteve tjera në pajtim me marrëveshjen.

Neni 87

Arsyetimi i nevojës për partneritet publik privat

Ndërmarrjes për partneritet publik privat mund t'ia qaset nëse ajo mban dobi me interes publik e cila i tejkalon dobitë të cilat rrjedhin nga mënyra e zakonshme e sigurimit të kushteve për kryerjen e shërbimeve publike.

Dobi me interes publik do të thotë kursimin i konsiderueshëm i shpenzimeve për partnerin publik, standard më të lartë të shërbimeve të dhëna publike ose përshtatshmëri të tjera.

Neni 88

Format e ndërmarrjes

Me partneritet publik privat sigurohet kyçja e partnerit privat në financimin e:

- projektimit, pajisjes dhe zbatimit të projektit investues për zbatimin e interesit publik;
- dhënies së shërbimeve për periudhë kohore të caktuar në qoftë se kjo mbulon punën ose mirëmbajtjen e komponentës pronësore thelbësore për atë qëllim;
- aktiviteteve të cilat kanë për qëllim zhvillimin ekonomik dhe social duke përfshirë gjallërimin dhe zhvillimin e komunave dhe Qytetit të Shkupit në bazë të projektit të partnerit publik ose me projektin e partnerit privat;
- përgatitjes së pilot-projekteve, ndërmarrjes promovuese, arsimore, shkencore ose kulturore e cila e përmban realizimin e interesit publik; dhe
- formave tjera të bashkëpunimit në përputhje me ligjin.

Neni 89

Iniciativa për qasje ndaj partneritetit publik privat

Vendimin për fillimin e procedurës për partneritet publik privat e merr partneri publik në bazë të studimit paraprak për ndërmarrjen me të cilën do të përcaktohet efikasiteti dhe rreziqet e tij të lidhura me implementimin.

Studimi nga paragrafi 1 i këtij neni veçanërisht përmban:

- rrezikun lidhur me implementimin e ndërmarrjes duke marrë parasysh mënyrat e ndryshme për ndarjen e këtij rreziku ndërmjet partnerit publik dhe privat dhe për ndikim ndaj të hyrave dhe daljeve të buxhetit;
- efektet ekonomike dhe financiare të ndërmarrjes duke përfshirë krahasimin e shpenzimeve të implementimit të ndërmarrjes në suazat e partneritetit publik privat me shpenzimet e implementimit të saj në formë tjetër;
- krahasimin e të arriturave të lidhura me implementimin e ndërmarrjes në suazat e partneritetit publik privat me të arriturat dhe pasojat sociale të lidhura me implementimin e ndërmarrjes në formë tjetër; dhe
- statusin juridik të pronës së tundshme dhe të patundshme, në qoftë se të drejtat të cilat rrjedhin nga prona duhet të barten ose të përcaktohen nga ana e partnerit publik në interes të partnerit privat.

Në rastet kur vendimin nga paragrafi 1 të këtij neni e merr partneri publik nga neni 3 pika 10 alinetë 3 dhe 4 të këtij ligji, vendimit i jep pëlqim themeluesi.

Ndaj përmbajtjes së vendimit për fillimin e procedurës për ndarjen e marrëveshjes për partneritet publik privat zbatohen në mënyrë adekuate dispozitat nga neni 29 të këtij ligji.

Neni 90

Planifikimi i mjeteve

Shuma e përgjithshme e mjeteve deri në të cilat partneri publik mund të ndërmarrë obligime financiare në vitin dhënë të lidhura me marrëveshjet për partneritet publik privat duhet të jetë e caktuar me Buxhetin e partnerit publik.

Partneri publik gjatë miratimit të buxhetit në mënyrë të detyrueshme duhet t'ia marrë parasysh:

- shpenzimet e nevojshme për mbulimin e obligimeve të cilat rrjedhin nga marrëveshjet për partneritet publik privat;

- efektet e shpërblimit, suspendimin (pushimin) e përkohshëm ose kufizimin e ndërmarrjes, të cilat mund të rrjedhin nga marrëveshjet për partneritet publik privat; dhe

- shpenzimet për kompensim (mbulim) të partnerëve privatë, të cilat mund të rrjedhin nga marrëveshjet për partneritet publik privat.

Neni 91

Kërkesa për lejimin e mjeteve

Në qoftë se në bazë të studimit nga neni 89 të këtij ligji përcaktohet se për zbatimin e ndërmarrjes janë të nevojshme mjete financiare nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë, partneri publik nga neni 3 pika 10 alineja 1 e këtij ligji është i obliguar t'i parashtrijë kërkesë Ministrisë së Financave për lejimin e marrjes së ndërmarrjes së tillë.

2. RREGULLIMI I MARRËDHËNIEVE

Neni 92

Procedura për ndarjen e marrëveshjes për partneritet publik privat

Për ndarjen e marrëveshjes për partneritet publik privat në mënyrë adekuate zbatohen dispozitat prej neni 31 deri në neni 75 të këtij ligji.

Gjatë realizimit të ndërmarrjeve nga neni 88 të këtij ligji kryerja e shërbimit publik është në kompetenca të partnerit publik.

Neni 93

Rreziku

Në varshmëri nga lloji, forma dhe mënyra e pjesëmarrjes financiare të partnerit privat, çështjet e lidhura me rrezikun nga realizimi i marrëveshjes së ndarë për partneritet publik privat e bartin partneri publik ose privat dhe të njëjtut janë lëndë e rregullimit të marrëveshjes për partneritet publik privat.

Neni 94

Pronësia

Në rastin kur partneri privat është pronar i objekteve të ndërtuara dhe pajisjes, pas skadimit të marrëveshjes për partneritet publik privat pronësia i bartet partnerit publik, në qoftë se me marrëveshjen nuk është përcaktuar ndryshe.

Neni 95

Mënyra e lidhjes dhe forma e marrëveshjes për partneritet publik privat

Ndaj marrëveshjes për partneritet publik privat në pikëpamje të mënyrës së lidhjes dhe formës, në mënyrë adekuate zbatohen dispozitat e neneve 76 dhe 77 të këtij ligji.

Neni 96

Përmbajtja e marrëveshjes

Marrëveshja për partneritet publik privat në mënyrë të detyrueshme duhet t'i përmbajë elementet si vijon:

- qëllimin, lëndën dhe afatin e marrëveshjes për partneritet publik privat;

- përshkrimin e lëndës së marrëveshjes si dhe përshkrimin e infrastrukturës ekzistuese;

- datën e hyrjes në fuqi të marrëveshjes;

- kushtet, mënyrën dhe afatin e dorëzimit të objektit të marrëveshjes dhe ndërprerja e marrëveshjes;

- të drejtat dhe obligimet e palëve të marrëveshjes, duke përfshirë edhe kushtet dhe afatet për plotësimin e tyre;

- lartësia, afatet dhe mënyra e pagesës për realizimin e marrëveshjes;

- mënyra e ndarjes së rrezikut;

- kriteri për kualitet dhe standardet të cilat do të zbatohen në implementimin e ndërmarrjes;

- llojet, proporcionet dhe afatet për plotësimin e obligimit për investim;

- lloji, lartësi, afatet dhe mënyra për dorëzimin e garancive dhe të sigurimit të përcaktuara për plotësimin e obligimeve sipas marrëveshjes;

- përgjegjësia për mosplotësimin e obligimeve sipas marrëveshjes;

- kushtet dhe mënyra e kryerjes së mbikëqyrjes së realizimit të marrëveshjes, duke përfshirë edhe dispozitat për kryerjen e mbikëqyrjes profesionale të veçantë nga persona të tretë të autorizuar, si dhe mënyra e kompensimit të shpenzimeve për zbatimin e mbikëqyrjes profesionale;

- mënyra e zgjidhjes së kontesteve në lidhje me marrëveshjen;

- obligimet tjera të parashikuara me këtë ligj, ligjin e veçantë dhe dispozitat e miratuara në bazë të këtyre ligjeve;

- dispozitat tjera adekuate të lëndës specifike të marrëveshjes;

- mënyra dhe kushtet për fitimin dhe shfrytëzimin e lokacionit në të cilin do të ndërtohet objekti;

- instalimet dhe stabilimentet të cilat do të ndërtohen dhe/ose të mbindërtuara dhe/ose rikonstruktura në rrezik të partnerit privat;

- obligimet e partnerit privat për rregullimin e të gjitha çështjeve juridike dhe pronësore të lidhura me sigurimin e lokacionit për ndërtim; dhe

- nënzbatusit në qoftë se të tillët janë përfshirë, në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

Neni 97

Për gjithë çka që nuk është rregulluar me dispozitat e kreut III të këtij ligji të marrëveshjeve për partneritet publik privat zbatohen dispozitat nga Ligji për marrëdhënie obliguese.

KREU IV

MBIKËQYRJA

Neni 98

Mbikëqyrja

Koncedenti/partneri publik kryen mbikëqyrje të përhershme dhe të rregullt të mënyrës së kryerjes së veprimtarisë së koncesionit dhe realizimin të marrëveshjes së ndarë për partneritet publik privat, si dhe të respektimit të obligimeve nga ana e koncesionerit/ partner privat në pajtim me ligjin dhe marrëveshjen lëndore.

KREU V

MBROJTJA JURIDIKE

Neni 99

Kundërshtimi

Kandidatët dhe ofertuesit të pakënaqur, si dhe personat të cilët e kanë marrë dokumentacionin e tenderit në çdo kohë gjatë procedurës kanë të drejtë në kundërshtim të Komisioni.

Neni 100
Veprimi i Komisionit

Komisioni, në qoftë se vlerëson se kundërshtimi i dorëzuar është i arsyeshëm, mund ta pranojë dhe ta ndryshojë qëndrimin e vet.

Në qoftë se Komisioni e refuzon kundërshtimin, parashtruesi i kundërshtimit, pas tëharrjes së vendimit për zgjedhje ka të drejtë të ngrejë kontest administrativ.

Kundërshtimit i parashtruar e shtyn marrjen e vendimit për zgjedhje.

Neni 101
E drejta për kontest administrativ

Kundër vendimit për zgjedhjen e ofertuesve ose kandidatëve të pakënaqur, si dhe subjekteve të cilët e kanë marrë dokumentacionin e tenderit kanë të drejtë të ngritin kontest administrativ.

Subjektet të cilët e kanë marrë dokumentacionin e tenderit mund të ngritin kontest administrativ vetëm për shkak të cenimeve të përmbajtura në dokumentacionin e tenderit.

Të drejtë për kontest administrativ, pas tëharrjes së vendimit për zgjedhje, kanë edhe kandidatët e pakënaqur me Vendimin për zgjedhjen e kandidatëve të përshtatshëm në fazën e parë të thirrja e kufizuar dhe dialogu konkurrues.

Neni 102
Veprimi juridik

Kontesti i ngritur administrativ nuk e shtyn zbatimin e vendimit për zgjedhjen dhe lidhjen e marrëveshjes për koncesion/marrëveshje për partneritet publik privat.

Neni 103
Shikimi në dokumentet

Palët të cilat kanë ngritur kontest administrativ ose kanë për qëllim të ngritin kontest administrativ kanë të drejtë në shikim dhe kopje nga dokumentet, për veç atyre dokumenteve të cilat përmbajnë informata për të cilat koncedenti/partneri publik është ligjërisht i obliguar të mos i japë në shikim.

Neni 104
Kompensimi i dëmit

Pas mbarimit të kontestit administrativ, kandidatët ose ofertuesit të cilëve u është pranuar kërkesa për padi, kanë të drejtë të kompensimit të dëmit në pajtim me Ligjin për marrëdhënie obliguese.

Neni 105
Pavlefshmëria

Vendimi për zgjedhje llogaritet si i pavlefshëm në qoftë se:

- është marrë pa procedurë paraprake të zbatuar për ndarjen e koncesionit; dhe
- për lëndë ose për veprimtari ka pengesë, kufizim ose çrregullim të konkurrencës.

KREU VI

RAPORTI DHE REGJISTRI I MARRËVESHJEVE TË NDARA

Neni 106
Raporti

Për secilën procedurë të filluar, por jo të mbaruar për koncesion/partneritet publik privat, secila marrëveshje e lidhur për koncesion/marrëveshje për partneritet publik privat, Komisioni përpilon raport me shkrim.

Raporti nga paragrafi 1 i këtij neni i dërgohet organit kompetent për ndarjen e marrëveshjes lëndore.

Formën dhe përmbajtjen e raportit nga paragrafi 1 i këtij neni e përcakton ministri i Financave.

Neni 107
Regjistri i marrëveshjeve të ndara

Për marrëveshjet e ndara mbahet Regjistër. Regjistrin nga paragrafi 1 i këtij neni e mban Ministria e Financave.

Të dhënat për marrëveshjet e ndara i dërgohet në afat prej tri ditësh nga dita e lidhjes së marrëveshjes, në formular adekuat Ministrisë së Financave.

Regjistri shpallet në ueb faqen e Ministrisë së Financave.

Formën dhe përmbajtjen e Regjistrit dhe formularit nga paragrafi 3 i këtij neni i përcakton ministri i Financave.

Neni 108
Njoftimi për ndryshimet e marrëveshjes

Koncedenti/partneri publik është i obliguar që në afat prej tri ditësh nga dita e ndryshimeve të ndodhura në marrëveshjen bazë, në formularin nga neni 107 të këtij ligji Ministrisë së Financave t'i paraqesë të gjitha ndryshimet në lidhje me marrëveshjen lëndore.

Neni 109
Raporti për arkëtimin e kompensimit

Koncedenti është përgjegjës për arkëtimin e kompensimit për koncesionin dhe i njëjti është i obliguar që Ministrisë së Financave t'i dërgojë raport për rregullsinë e arkëtimin të kompensimit për koncesion një herë në muaj.

KREU VII

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 110
Zbatimi i dispozitave

Ndaj procedurave për ndarjen e koncesioneve të filluara para hyrjes në fuqi të këtij ligji, si dhe marrëveshjeve për koncesion të lidhura para hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të zbatohen dispozitat e Ligjit për koncesion ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 25/2002 dhe 24/2003 dhe ligjeve të cilat sipas atij ligji paraqesin akte të koncesionit.

Neni 111
Dispozitat për zbatimin e ligjit

Dispozitat nënligjore të parapara me këtë ligj, do të nxirren brenda afatit prej gjashtë muajsh, nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 112
Pushimi i zbatimit

Me hyrjen në fuqi të këtij ligji pushon të vlejë Ligji për koncesion ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 25/2002 dhe 24/2003).

Neni 113
Hyрja në fuqi

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

94.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИТЕ

Се прогласува Законот за образование на возрасните, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 8 јануари 2008 година.

Бр. 07-123/1
8 јануари 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН
ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИТЕ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат организирањето, структурата, финансирањето и управувањето на системот на образование на возрасните.

Образованието на возрасните е дел од единствениот систем на образованието на Република Македонија.

Дефиниции

Член 2

Одделни поими употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. **Образование на возрасните** е дел од системот на образованието кој обезбедува образование, усовршување, оспособување и учење за возрасните лица;

2. **Понудувачи на услуги за образование на возрасните** се:

а) **установа за образование на возрасните** е училиште, високообразовна установа, како и специјализирани установи за образование на возрасните и

б) **институција за образование на возрасните** е правно или физичко лице кое има регистрирано дејност за образование на возрасните;

3. **Работодавачи** се трговско друштво, установа, или занаетчија кај кои се изведува практична обука за образование на возрасните според тековните услови на нивната активност, при што оваа обука не претставува нивна претежна дејност;

4. **Социјални партнери** се здруженија (мнозинскиот синдикат и коморите) кои ги претставуваат интересите на работниците и на работодавачите кои во соработка со органите на државната управа и единиците на локалната самоуправа го реализираат системот на образованието на возрасните;

5. **Стандард на занимање** е определување на видот на занимањето, нивото и барањата на работата и потребните компетенции, знаења и вештини;

6. **Модул** означува независна единица на учење која, како програмска целина, овозможува стекнување со компетенции, знаења и вештини од одредена област;

7. **Јавно признати програми** за образование на возрасните се програми кои ги донесува или одобрува надлежниот државен орган;

8. **Диплома, свидетелство и уверение** се јавни исправи со кои се потврдува завршувањето на одредена јавна програма за образование на возрасните;

9. **Сертификат** е исправа со која се потврдува завршувањето на одредена посебна програма за образование на возрасните и

10. **Учесник** е лице кое се вклучува во образовните програми за возрасните и претходно ги исполнил условите во поглед на претходното задолжително образование и други лица кои се образуваат, а немаат статус на ученик.

Видови на образование на возрасните

Член 3

Образованието за возрасни опфаќа формално и неформално учење:

1. **Формално образование на возрасните** означува дејност која се изведува согласно законите кои ја регулираат дејноста основно, средно и високо образование, доколку со овој закон поинаку не е уредено.

Формалното образование на возрасните е институционализирано образование кое се спроведува во државни и приватни установи и институции како редовно и вонредно образование, според соодветни наставни планови и програми.

Формалното образование на возрасните опфаќа:

- основно образование на возрасни,

- средно образование за возрасни, стручно оспособување, стручно образование за занимање, техничко образование и постсредно образование за возрасни, како и преквалификација и доквалификација и

- високо образование на возрасни.

Формално образование на возрасните се спроведува во согласност со законите кои ја уредуваат оваа дејност, доколку со овој закон поинаку не е уредено и

2. **Неформално образование на возрасните** означува организирани процеси на учење насочени за оспособување на возрасните за работа, за различни социјални активности или личен развој.

Цели и задачи на образованието на возрасните

Член 4

Цел на образованието на возрасните е да се обезбеди можност за стекнување на соодветно образовно ниво за секого и за сите возрасни групи и да овозможи истите да стекнат знаења, вештини и ставови кои ќе бидат во согласност со барањата на општеството и пазарот на трудот.

Задачи на образованието на возрасните се:

- завршување на најмалку задолжително образование,
- оспособување за вработување на возрасните кои не завршиле образование за прво ниво на стручни квалификации,
- преквалификација и доквалификација, оспособување и обука на вработени и невработени возрасни лица,
- овозможување образование и стекнување знаења и вештини кои одговараат на личните способности и возраста на поединците и
- стекнување со основни вештини и компетенции со кои се обезбедуваат основи за доживотно учење.

Понудувачи на услуги за образование на возрасните

Член 5

Образованието за возрасните, согласно со овој закон, можат да го вршат јавните и приватните установи за образование на возрасните, институциите за образование на возрасните, центрите за усовршување, работодавачите и социјалните партнери, здруженијата на граѓани или индивидуалните обучувачи кои ги исполнуваат условите пропишани со овој закон.

II. НАДЛЕЖНОСТИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИТЕ

Надлежности за образованието на возрасните

Член 6

Надлежни за образование на возрасните се министерството надлежно за образование (во натамошниот текст: министерството), министерството надлежно за труд, Советот за образование на возрасните, единиците на локалната самоуправа и социјалните партнери.

Надлежности на министерството во областа на образованието на возрасните

Член 7

- Министерството има надлежност да:
- донесе стратегија за образование на возрасните и годишни акциони планови за нејзина реализација, врз основа на предлози од Советот за образование на возрасните,
 - предлага на Владата на Република Македонија мрежа на установи за образование на возрасните,
 - дава мислење до Владата на Република Македонија за престанокот со работа на установите за образование на возрасните, на начин утврден со закон,
 - врши верификација на установите и институциите за образование на возрасните, на начин утврден со закон,
 - издава лиценци на установите и институциите за образование на возрасните,
 - води регистар на верифицирани установи за образование на возрасните,
 - донесува национални рамковни наставни планови и програми за образование на возрасните,
 - донесува наставен план и програми за основното, гимназиското и стручното образование на возрасните по предлог на Центарот за образование на возрасните (во натамошниот текст: Центарот),
 - обезбеди средства од Буџетот на Република Македонија за финансирање на образованието на возрасните врз основа на утврдените потреби на државата,
 - обезбеди средства за истражување и развој за потребите на образованието на возрасните, во согласност со државните и потребите на Европската унија и
 - врши други работи согласно со закон.

Надлежности на министерството надлежно за труд во областа на образованието на возрасните

Член 8

Министерството надлежно за труд има надлежност да:

- учествува во спроведувањето на државната политика во областа на образованието на возрасните, согласно со овој закон,
- ги согледува потребите за преквалификација и доквалификација на кадарот преку анализа на пазарот на трудот и да доставува мислење до Советот,
- учествува во подготвувањето и усогласувањето на стручните квалификации по стандарди,
- во соработка со Центарот да иницира потреби од изготвување на нови стручни квалификации по стандарди,
- учествува во изготвувањето на Листата на стандарди на занимања и
- учествува во организирањето на професионалното ориентирање на учесниците.

Совет за образование на возрасните

Член 9

Владата на Република Македонија со одлука основа Совет за образование на возрасните (во натамошниот текст: Советот), како советодавно тело кое предлага стратешки прашања кои се однесуваат на политиката на развој на образованието на возрасните.

Советот е составен од 13 члена од кои претседател и 12 члена, и тоа: два члена од редот на експертите за образование на возрасните, по еден член од министерството, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука, министерството надлежно за финансии, мнозинскиот синдикат, Заедницата на единиците на локалната самоуправа, Агенцијата за вработување на Република Македонија и Агенцијата за развој на мали и средни претпријатија, како и по еден член од Стопанската комора на Македонија, Сојузот на коморите на Македонија и Комората на занаетчиите на Македонија (во натамошниот текст: коморите).

При именувањето на членовите на Советот се применува начелото на соодветна и правична застапеност на заедниците во Република Македонија, имајќи ги предвид јазиците на кои се изведува наставата во установите за образование, без да се нарушат критериумите пропишани со овој закон.

Во работата на Советот учествува и директорот на Центарот, без право на глас во одлучувањето.

Советот избира претседател од редот на своите членови. Мандатот на членовите на Советот трае четири години.

Советот ја уредува својата работа со деловник. За својата работа Советот изготвува годишен план и годишен извештај и го доставува до Владата на Република Македонија и до министерството до крајот на февруари наредната година.

Стручно-административните работи за Советот ги врши Центарот за образование на возрасните.

Надлежности на Советот

Член 10

- Надлежностите на Советот се да:
- предлага стратегија за развој на образованието на возрасните во контекст на доживотното учење до министерството,

- ја следи реализацијата на годишните акциони планови за реализација на стратегијата за развој на образованието на возрасните,
- му предлага на министерството национални квалификации и стандарди на занимања,
- предлага финансирање на програмите за образование на возрасните за кои се обезбедени средства во Буџетот на Република Македонија и
- во соработка со општините до Министерството доставува предлог за развој на мрежата на установите за образование на возрасните.

Надлежности на единиците на локалната самоуправа во областа на образованието на возрасните

Член 11

Советот на општината, односно на градот Скопје:

- врши анализа на потребите на пазарот на трудот на локално ниво и ги искажува согледувањата за потребите до Центарот, установите за образование на возрасните и институциите за образование на возрасните,
- може да основа установи за образование на возрасните, согласно со одредбите на овој закон,
- може да основа општински, односно центар на градот Скопје за развој на човечките ресурси,
- доставува предлози до министерството и до Центарот за потребите за развој на програмите за образование на возрасните,
- донесува програми за образование на возрасните кои се финансираат од средствата на локалната самоуправа,
- обезбедува средства за установите за образование на возрасните на кои им е основач и
- доставува предлози за уписната политика во образованието на возрасните до министерството.

Социјалните партнери во областа на образование на возрасните

Член 12

Коморите ги вршат следниве работи:

- доставуваат предлози до Центарот за донесување на нови и иновирање на постоечките програми,
- доставуваат предлози до Центарот за изготвување на нови стандарди на занимања,
- можат да основаат институции за образование на возрасните согласно со одредбите на овој закон и
- донесуваат програми кои се финансираат од средствата на коморите.

Член 13

Мнозинскиот синдикат ги врши следниве работи:

- доставува предлози за подобрување на условите за практичната обука на учесниците кај работодавачите,
- може да основа институции за образование на возрасните согласно со одредбите на овој закон и
- донесува програми кои се финансираат од средствата на синдикатот.

III. ОРГАНИЗИРАЊЕ НА ПОНУДУВАЧИТЕ НА УСЛУГИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИТЕ

Права и обврски на понудувачите на услугите за образование на возрасните

Член 14

- Понудувачите на услугите за образование на возрасните имаат право да:
- организираат и остваруваат образование на возрасните според одредбите на овој закон и

- предлагаат измени и дополнувања на постоечките или да предлагаат нови програми.

Понудувачите на услугите за образование на возрасните имаат обврска:

- квалитетно да ја реализираат програмата за образование на возрасните,
- да обезбедат безбедни работни услови во рамките на процесот на образованието на возрасните,
- да ги исполнуваат обврските од договорите со учесници и
- да доставуваат до Центарот годишни извештаи за наставните планови и програми кои ги реализираат, бројот на учесниците, ангажираниот кадар во наставата и друго.

Склучување договори

Член 15

За време на следењето на програмата за образование на возрасните се склучува договор меѓу установата и институцијата за образование на возрасните и учесникот.

Во договорот од ставот 1 на овој член се уредуваат условите за следење на образованието на возрасните (место на образованието, времетраењето на образованието, надоместокот и слично).

Пред започнувањето на реализацијата на програмата за образование на возрасните договорот треба да биде потпишан.

Член 16

Содржината, формата и постапката на потпишувањето на договорот се утврдува од Центарот.

Програми за образование на возрасните

Член 17

Возрасните стекнуваат образование по програмите за основно, средно и високо образование прилагодени на потребите и можностите на возрасните (јавно признати програми).

Возрасните можат да се образуваат и усовршуваат, специјализираат и да ги дополнуваат своите знаења и вештини согласно со програмите од ставот 1 на овој член во формалното образование, кои можат да се организираат кај образовните установи кои се верифицирани и лиценцирани за овие програми.

Возрасните можат да се образуваат и усовршуваат, специјализираат и да ги дополнуваат своите знаења, вештини и компетенции согласно со посебни програми за стекнување на знаења и вештини кои се организираат кај лиценцирани образовни установи и институции.

Член 18

Посебните програми за образование на возрасните од членот 17 став 3 на овој закон се за:

- описменување на населението,
- мајчин јазик и странски јазици,
- преквалификација,
- доквалификација,
- претприемништво и менаџмент,
- информациско-комуникациски технологии,
- креативно изразување и учество во културни и уметнички настани,
- зачувување и заштита на околината,
- посебни социјални вештини,
- активно граѓанство,
- основни познавања од науката и технологијата и
- други знаења, вештини и способности.

Програмите од ставот 1 на овој член се прилагодени на возраста, претходното стекнато образование, знаење, вештини и способности на возрасните.

Програмите од ставот 1 на овој член ги донесува установата, односно институцијата за образование на возрасните, освен ако поинаку не е уредено со овој и друг закон.

Член 19

Програмата за образование на возрасните содржи:

- назив на програмата,
- знаења, вештини и способности кои се стекнуваат со завршувањето на програмата,
- услови за запишување, напредување и завршување на програмата,
- траење на програмата и облиците за изведување,
- кадровски, дидактички, просторни и други услови за изведување на програмата и
- начин на евалуацијата на програмата и постигнатите резултати од учењето.

Член 20

Програмите за образование на возрасните можат да се изведуваат преку: редовна настава, консултативно-инструктивна настава, дописно-консултативна настава, отворена настава, теленастава, настава на далечина, мултимедиски и на друг соодветен начин.

Програмата може да има и модулирана структура.

Член 21

Програмите ги реализираат наставници, професори, инструктори за практична настава и стручни соработници.

Кадарот од ставот 1 на овој член треба да стекне посебна подготовка за работа со возрасни, која се организира во соодветни установи и институции.

Кадарот од ставот 1 на овој член има право и обврска на постојано стручно усовршување, како и усовршување за работа со возрасни.

Во програмата се наведува видот на кадарот кој може да ја реализира програмата.

Верификација

Член 22

Установа за образование на возрасните може да реализира јавно признати програми за образование на возрасните доколку ги исполнува условите во однос на просторот, опремата и соодветен кадар.

Стандардите за опремата и просторните услови од ставот 1 на овој член ги предлага Центарот, а ги донесува министерството.

Верификација на исполнетоста на условите од ставот 1 на овој член врши министерството.

Министерството води Централен регистар за верификација на установите кои реализираат јавно признати програми.

Општината, односно градот Скопје води општински регистар за установите и институциите кои реализираат јавно признати и посебни програми за образование на возрасните од своето подрачје.

Формата, содржината и начинот на водењето на Централниот регистар и на општинскиот регистар за установите и институциите кои реализираат јавно признати програми ги пропишува министерот надлежен за образование (во натамошниот текст: министерот).

Испити на крајот од образованието на возрасните

Член 23

Возрасните своите знаења, вештини и способности, независно од начинот на кој се стекнати, можат да ги докажат со полагање на испити.

Испитите од ставот 1 на овој член ги организира и спроведува установата, односно институцијата за образование на возрасните која ја реализирала програмата за стекнување на знаења, вештини и способности, освен државната матура, училишната матура и завршниот испит во средното образование.

Полагањето на мајсторскиот испит и испитот за стручна оспособеност се спроведува согласно со законите кои ја уредуваат оваа дејност.

Начинот на полагањето на испитите во високото образование се утврдува со закон.

Сертификати

Член 24

За знаењата, вештините, способностите и компетенциите стекнати од посебните програми за образование на возрасните се добива сертификат.

Називот, содржината и формата на сертификатот од ставот 1 на овој член на предлог на Центарот го пропишува министерот надлежен за образование, доколку со друг закон поинаку не е определено.

Документација и евиденција

Член 25

Установите, односно институциите за образование на возрасните водат документација и евиденција.

Документацијата од ставот 1 на овој член се води на македонски јазик и неговото кирилско писмо, како и на јазикот и писмото на кои се реализира програмата за образование на возрасните. Евиденцијата од ставот 1 на овој член се води на јазикот и писмото на кои се реализира програмата за образование на возрасните.

Содржината и формата на документацијата и евиденцијата од ставот 1 на овој член на предлог на Центарот ги пропишува министерот.

Член 26

Установите, односно институциите за образование на возрасните имаат обврска податоците за програмите кои се реализираат, учесниците и други податоци кои се од важност за следење и развој на образованието на возрасните да ги доставуваат до Центарот, Државниот завод за статистика, како и до општината, односно градот Скопје.

Центарот изготвува годишен извештај за податоците и го доставува до министерството и до Советот.

Права и обврски на учесниците во образование на возрасните

Член 27

Учесник во програмите за образование на возрасните може да биде лице кое има навршено 15 години и ги исполнува другите услови пропишани со програмата.

Статус на учесник се стекнува со склучување на договор за вклучување во програмата за образование на возрасните.

Статус на учесник престанува со завршувањето на програмата, испишување од програмата или на друг начин предвиден со договорот од членот 15 на овој закон.

Член 28

Учесниците имаат право:

- доколку се во работен однос, за време на посетување на програмата за образование на возрасните, да можат да користат одмор во траење од четири работни дена во текот на годината и
 - да го раскинат договорот според условите утврдени во договорот.
- Учесниците имаат обврска:
 - да го достават договорот од членот 15 на овој закон до работодавачот,
 - да ги почитуваат правилата за заштита при работа и
 - да ги исполнуваат и другите обврски наведени во договорот.

IV. ФИНАНСИРАЊЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА ВОЗРАСНИТЕ**Член 29**

Средствата за финансирање и поттикнување на образованието на возрасните се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, од буџетите на единиците на локалната самоуправа (во натамошниот текст: јавните средства), од учесниците во образованието на возрасните и од други извори утврдени со закон.

Член 30

Од Буџетот на Република Македонија се обезбедуваат средства за :

- трошоците за изведување на програмите за задолжително образование на возрасните,
- трошоците за изведување на програмите за средно образование на возрасните кои имаат завршено само основно образование, односно други програми на образование,
- тековно одржување на установите за образование на возрасните на кои државата е основач и
- трошоците за следењето, унапредувањето и развојот на образованието на возрасните.

Член 31

Од буџетите на единиците на локалната самоуправа се обезбедуваат средства за:

- трошоци поврзани со изведувањето на програмите во установите за образование на возрасните на кои единиците на локалната самоуправа е основач,
- тековно одржување во установите за образование на возрасните на кои единиците на локалната самоуправа е основач и
- инвестиции во установите за образование на возрасните на кои единиците на локалната самоуправа е основач.

Член 32

Од Буџетот на Република Македонија и од буџетите на единиците на локалната самоуправа можат да се одобрат финансиски средства за:

- опремување со наставни и други средства и
- развој и реализација на иновативни програми за образование на возрасните.

Член 33

Средствата од Буџетот на Република Македонија, утврдени во членот 30 став 1 алинеи 1 и 2 од овој закон, се доделуваат на установите, односно институциите за образование на возрасните врз основа на јавен конкурс кој го распишува Центарот.

Средствата од буџетите на единиците на локалната самоуправа, утврдени во членот 31 став 1 алинеја 1 од овој закон се доделуваат на установите, односно институциите за образование на возрасните врз основа на јавен конкурс кој го распишува единиците на локалната самоуправа.

V. ЦЕНТАР ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИТЕ**Основање****Член 34**

Центарот за образование на возрасните е јавна установа за образование на возрасните во Република Македонија, како посебно правно лице.

Центарот го основа Владата на Република Македонија.

Член 35

Во Центарот се усогласуваат и интегрираат јавните интереси и интересите на социјалните партнери во образованието на возрасните во Република Македонија.

Центарот ја координира соработката со меѓународните институции и организации во областа на образованието на возрасните и доживотното учење.

Член 36

Центарот ги врши следниве работи:

- го развива образованието на возрасните заради усогласување на потребите со современиот технолошки и општествен развој,
- дава поддршка на социјалното партнерство на сите нивоа и фази во планирањето, развојот и реализацијата на образованието на возрасните,
- го поврзува образованието на возрасните и работата во контекстот на доживотното учење,
- развива европска ориентација на образованието на возрасните,
- подготвува концепција за образованието на возрасните,
- изготвува стандарди на занимања за програмите за образование на возрасните,
- изготвува модел на јавнонајважечки програми за образованието на возрасните,
- врши верификација на програми за образование на возрасните,
- издава каталог на донесени програми за образование на возрасните и го објавува на официјалната Интернет страница на министерството,
- обезбедува поддршка на образованието на возрасните преку советување, инструирање и менторирање на кадарот кој ги реализира програмите за образование на возрасните,
- дава мислење за исполнетоста на условите на установите и институциите кои бараат верификација за реализирање на јавно признатите програми за образование на возрасните,
- изработува стандарди за простор и опрема на установите и институциите за образование на возрасните,
- издава каталог на верифицирани и лиценцирани установи и институции за образование на возрасните и го објавува на официјалната Интернет страница на министерството,
- посредува во кариерниот развој и професионалната ориентација на учесниците во образование на возрасните,

- предлага решенија за подобрување на врските меѓу формалното и неформалното образование,
- доставува годишен извештај до министерството и Советот за реализација на годишните акциони планови од стратегијата за развој на образованието на возрасните и
- доставува годишен извештај до министерството за објавени јавни конкурси за доделување на средства за реализација на програми за образование на возрасните.

Член 37

Центарот соработува со:

- Министерството за образование и наука,
- Министерството за труд и социјална политика,
- Министерството за економија,
- Министерството за локална самоуправа,
- Агенцијата за вработување на Република Македонија,
- Агенцијата за развој на мали и средни претпријатија,
- Државниот завод за статистика,
- Стопанската комора на Македонија,
- Сојузот на стопанските комори на Македонија,
- Занаетчиската комора на Македонија,
- синдикатите во Република Македонија,
- Заедницата на единиците на локалната самоуправа,
- Бирото за развој на образованието,
- Државниот испитен центар,
- Центарот за стручно образование и обука,
- установите и институциите за образование на возрасните,
- универзитетите во Република Македонија,
- локалните центри за развој на човечките ресурси,
- меѓународните институции и организации од областа на образованието на возрасните и
- невладиниот сектор.

Управување и раководење со Центарот

Член 38

Со Центарот управува Управен одбор.

Управниот одбор е составен од 11 члена и тоа два члена од министерството, по еден член од министерството надлежно за труд, Заедницата на единиците на локалната самоуправа, Стопанската комора на Македонија, Сојузот на стопански комори на Македонија и Комората на занаетчиите на Македонија и четири члена од редот на стручните работници вработени во Центарот.

При именувањето на членовите на Управниот одбор се применува начелото на соодветна и правична застапеност на заедниците во Република Македонија, имајќи ги предвид јазиците на кои се изведува наставата во основното и средното образование, без да се нарушат критериумите пропишани со овој закон.

Управниот одбор од редот на своите членови избира претседател.

Мандатот на претседателот и членовите на Управниот одбор трае четири години.

Членовите на Управниот одбор ги именува и разрешува Владата на Република Македонија.

Член 39

Управниот одбор на Центарот:

- го донесува Статутот на Центарот,
- ја усвојува годишна програма за работа на Центарот,

- предлага годишен финасиски план и завршна сметка до Владата на Република Македонија,
 - објавува јавен оглас за именување на директор,
 - врши интервју со кандидатите за директор од пријавените кандидати,
 - врши избор на директор од пријавените кандидати на објавениот јавен оглас,
 - го разрешува директорот,
 - одлучува по приговорите и жалбите на вработените во Центарот и
 - врши и други работи утврдени со Статутот.
- Согласност на Статутот на Центарот дава министерството.

Член 40

Со Центарот раководи директор.

Директорот на Центарот може да биде лице кое ги исполнува следниве услови:

- да има најмалку високо образование и
- да има најмалку пет години работно искуство во образование.

Мандатот на директорот на Центарот трае четири години со право уште на еден избор.

Член 41

Директорот на Центарот:

- ја организира и раководи со работата на Центарот,
- одговара за законитоста на работата на Центарот,
- го застапува Центарот пред трети лица,
- ја предлага годишната програма за работа на Центарот,
- ги извршува одлуките на Управниот одбор на Центарот,
- одлучува за правата од работен однос на вработените во Центар и
- врши други работи утврдени со закон и со Статутот на Центарот.

Финансирање на работата на Центарот

Член 42

Средставата за остварување на дејноста на Центарот се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и од сопствени приходи од извршените услуги, како и од легати, подароци, донации и други извори.

VI. НАДЗОР

Член 43

Инспекциски надзор и надзор над квалитетот на работата на установите, односно институциите за образование на возрасните врши Државниот просветен инспекторат.

Стручен надзор над работата на установите, односно институциите за образование на возрасните врши Центарот.

VII. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 44

Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на одговорното лице во установата, односно институцијата за образование на возрасните, ако:

- не склучи договор со учесникот во образование на возрасните (член 15),

- започне да реализира јавнопризната програма за учесници пред донесувањето на решение за исполнето-ста во однос на просторот, опремата и соодветен кадар (член 22),

- води евиденција и документација спротивно на одредбите од овој закон (член 25),

- не достави податоци предвидени во членот 26 од овој закон,

- на учесникот му наплати трошоци, а истите се обезбедени од јавни средства и

- доделените јавни средства на конкурс ги троши ненаменски.

VIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 45

Установите, односно институциите во кои се реализира образование на возрасните во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе ја усогласат својата организација, работа, статутите и други општи акти со одредбите од овој закон.

Член 46

Владата на Република Македонија ќе го основа Центарот за образование на возрасните во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Владата на Република Македонија ќе го основа Советот за образование на возрасните во рок три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 47

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

До влегувањето во сила на подзаконските акти утврдени со овој закон ќе се применува Правилникот за критериумите и начинот на остварување на основното образование на возрасните ("Службен весник на Република Македонија" број 27/96).

Член 48

Вработените во Бирото за развој на образованието и Центарот за стручно образование и обука кои работат во областа на образование на возрасните продолжуваат со работа како вработени во Центарот за образование на возрасните од денот на неговото основање.

Средствата, опремата, инвентарот и документацијата поврзана со работата на вработените од ставот 1 на овој член ги презема Центарот од денот на неговото основање.

Член 49

Постојните работнички универзитети и народни универзитети во Република Македонија продолжуваат со работа како општински установи, односно установи на градот Скопје, согласно со одредбите на овој закон, од 1 јануари 2008 година.

Член 50

Основачките права и обврски спрема работничките и народните универзитети од членот 49 на овој закон ги преземаат општините, односно градот Скопје за работничките и народните универзитети на своето подрачје од 1 јануари 2008 година.

Сопственоста на објектите и имотот на работничките и народните универзитети од ставот 1 на овој член, а кои се во сопственост на Република Македонија, со одлука на Владата на Република Македонија ги презема општината, односно градот Скопје за работничките и народните универзитети на своето подрачје, од 1 јануари 2008 година.

Вработените, средствата, опремата, инвентарот и документацијата поврзана со работата на работничките и народните универзитети од ставот 2 на овој член ги презема општината, односно градот Скопје за работничките и народните универзитети на своето подрачје од 1 јануари 2008 година.

Член 51

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 1 јануари 2008 година.

L I G J

PËR ARSIMIN E TË RRITURVE

I. DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Me këtë ligj rregullohet organizimi, struktura, financimi dhe menaxhimi i sistemit të arsimit për të rritur.

Arsimi për të rritur është pjesë e sistemit unik të arsimit në Republikën e Maqedonisë.

Përkufizime

Neni 2

Disa nocione të përdorura në këtë ligj e kanë kuptimin si vijon:

1. **Arsimi për të rritur** është pjesë e sistemit arsimor i cili siguron arsimim, përsosje, aftësim dhe mësim për personat e rritur.

2. **Ofertues të shërbimeve të arsimit për të rritur** janë:

a) **enti për arsimin e të rriturve** është shkolla, enti për arsim sipëror si dhe entet e specializuara për arsimin e të rriturve.

b) **institucioni për arsimin e të rriturve** është personi juridik ose fizik i cili ka regjistruar veprimtari për arsimin e të rriturve.

3. **Punëdhënës** janë shoqëria tregtare, enti apo zeytari te i cili bëhet aftësimi praktik i arsimit të të rriturve sipas kushteve vijuese të aktiviteteteve të tyre, me ç'rast ky aftësim nuk paraqet veprimtari të tyre kryesore.

4. **Partnerë socialë** janë shoqata (sindikata shumicë dhe dhomat) të cilat i përfaqësojnë interesat e punëtorëve dhe punëdhënësve të cilët në bashkëpunim me organet e administratës shtetërore, me njësitë e vetadministrimit lokal e realizojnë sistemin e arsimit të të rriturve.

5. **Standard i profesionit** është përcaktimi i llojit të profesionit, niveli dhe kërkesat e punës dhe kompetencat, dija dhe shkathtësitë e nevojshme.

6. **Modul** është njësi autonome e të mësuarit, e cila si tërësi programore e mundëson fitimin e kompetencave, dijes dhe shkathtësive nga një fushë e caktuar.

7. **Programe publikisht të njohura për arsimin e të rriturve** janë programet të cilat i miraton apo të cilave u jep pëlqim organi kompetent shtetëror.

8. **Diplomë, dëftesë, vërtetim** janë dokumente publike me të cilat verifikohet mbarimi i një programi të caktuar publik për arsimin e të rriturve.

9. **Certifikatë** është dokument me të cilin verifikohet mbarimi i një programi të veçantë për arsimin e të rriturve.

10. **Pjesëmarrës** është personi i cili inkuadrohet në programet arsimore për të rritur dhe i cili paraprakisht i ka plotësuar kushtet në aspekt të arsimit të detyrueshëm paraprak dhe persona të tjerë të cilët arsimohen, kurse nuk e kanë statusin e nxënësit.

Llojet e arsimit për të rritur

Neni 3

Arsimi për të rritur e përfshin mësimin formal dhe joformal:

1. **Arsimi formal për të rritur** e përcakton veprimtarinë e cila realizohet në përputhje me ligjet të cilët e rregullojnë veprimtarinë e arsimit fillor, të mesëm dhe sipëror, nëse me këtë ligj ndryshe nuk është rregulluar.

Arsimi formal për të rritur është arsim i institucionalizuar i cili zbatohet në ente dhe institucione shtetërore e private si arsim i rregullt dhe me korrespondencë, sipas planeve dhe programeve përkatëse mësimore.

Arsimi formal për të rritur e përfshin:

- arsimin fillor për të rritur,
- arsimin e mesëm për të rritur, aftësimin profesional, arsimin profesional për profesion, arsimin teknik dhe arsimin pas mbarimit të shkollimit të mesëm për të rritur si dhe rikualifikimin dhe kualifikimin plotësues,
- arsimin sipëror për të rritur.

Arsimi formal për të rritur realizohet në përputhje me ligjet të cilat e rregullojnë këtë veprimtari, nëse me këtë ligj ndryshe nuk është rregulluar.

2. **Arsimi joformal për të rritur** i përcakton proceset e organizuara të mësimin të orientuara në drejtim të aftësimit të të rriturve për punë, për aktivitete të ndryshme sociale apo për zhvillim personal.

Qëllimet dhe detyrat e arsimit për të rritur

Neni 4

Qëllimi i arsimit për të rritur është që të sigurohet mundësia për fitimin e nivelit arsimor përkatës për gjithsecilin dhe për të gjitha grupmoshat e rritura, dhe të mundësojë të njëjtit të fitojnë dije, shkathtësi dhe qëndrime që do të jenë në përputhje me kërkesat e shoqërisë dhe tregut të punës.

Detyrat e arsimit për të rritur janë:

- mbarimi i së paku arsimit të detyrueshëm;
- aftësimi për punësimin e të rriturve të cilët nuk kanë mbaruar arsim të nivelit të parë të kualifikimeve profesionale;
- rikualifikimi dhe kualifikimi plotësues, aftësimi dhe trajnimi i personave të rritur të punësuar dhe të papunësuar;
- mundësimi i arsimimit dhe fitimi i dijes dhe shkathtësive të cilat u përgjigjen aftësive personale dhe moshës së personave;
- fitimi i shkathtësive dhe kompetencave themelore përmes të cilave sigurohen bazat e mësimin të përgjithshëm.

Ofertues të shërbimeve të arsimit për të rritur

Neni 5

Arsimin e të rriturve, në përputhje me këtë ligj, mund ta realizojnë entet publike dhe private të arsimit për të rritur, institucionet për arsimin për të rritur, qendrat për ngritje

profesionale, punëdhënësit dhe partnerët socialë, shoqatat e qytetarëve ose trajnuesit individualë të cilët i plotësojnë kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

II. KOMPETENCAT E ARSIMIT PËR TË RRITUR

Kompetencat e arsimit për të rritur

Neni 6

Kompetentë për arsimin e të rriturve janë ministria kompetente e arsimit (në tekstin e mëtejshëm: Ministria), ministria kompetente e punës, Këshilli për arsimin e të rriturve, njësitë e vetadministrimit lokal dhe partnerët socialë.

Kompetencat e Ministrisë në fushën e arsimit për të rritur

Neni 7

- Ministria ka kompetencë:
- të miratojë strategji për arsimin e të rriturve dhe plane aksioni vjetor për realizimin e tij, në bazë të propozimeve nga Këshilli për arsimin e të rriturve;
 - t'i propozojë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë rrjet të enteve për arsimin e të rriturve;
 - t'i japë mendim Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për ndërprerjen e punës së enteve për arsimin e të rriturve, në mënyrë të përcaktuar me ligj;
 - të bëjë verifikimin e enteve dhe të institucioneve për arsimin e të rriturve, në mënyrë të përcaktuar me ligj;
 - t'u japë licenca enteve dhe institucioneve për arsimin për të rritur;
 - të mbajë regjistër të enteve të verifikuara për arsimin e të rriturve;
 - të miratojë plane dhe programe kornizë nacionale arsimore për arsimin e të rriturve;
 - të miratojë plan dhe program arsimor për arsimin fillor, për arsimin gjimnazor dhe profesional të të rriturve, sipas propozimit të Qendrës për arsimin e të rriturve (në tekstin e mëtejshëm: Qendra);
 - të sigurojë mjete nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë për financimin e arsimimit të të rriturve në bazë të nevojave të përcaktuara të shtetit; dhe
 - të sigurojë mjete për kërkime dhe zhvillim për nevojat e arsimit për të rritur, në përputhje me nevojat e shtetit dhe të Unionit Evropian; dhe
 - të kryejë punë të tjera konform ligjit.

Kompetencat e Ministrisë kompetente për çështjet e punës në fushën e arsimit për të rritur

Neni 8

- Ministria kompetente për çështjet e punës ka kompetencë:
- të marrë pjesë në zbatimin e politikës shtetërore në fushën e arsimit për të rritur, në përputhje me këtë ligj;
 - t'i shqyrtojë nevojat për rikualifikim dhe kualifikim plotësues të kuadrit përmes analizës së tregut të punës dhe të paraqesë mendim deri te Këshilli;
 - të marrë pjesë në përgatitjen dhe harmonizimin e kualifikimeve profesionale sipas standardeve;
 - në bashkëpunimin me Qendrën të iniciojë nevojë për hartimin e kualifikimeve të reja profesionale sipas standardeve;
 - të marrë pjesë në hartimin e Listës së standardeve të profesioneve; dhe
 - të marrë pjesë në organizimin e orientimit profesional të nxënësve.

Këshilli për arsimin e të rriturve

Neni 9

Qeveria e Republikës së Maqedonisë me vendim themelon Këshill për arsimin e të rriturve (në tekstin e mëtejshëm: Këshill) si trup këshillëdhënës i cili propozon çështje strategjike që kanë të bëjnë me politikën zhvillimore të arsimit për të rritur.

Këshillin e përbëjnë 13 anëtarë prej të cilëve një kryetar dhe 12 anëtarë: dy anëtarë nga radhët e profesionistëve të arsimit për të rritur, nga një anëtar nga Ministria, nga Byroja e Zhvillimit të Arsimit, nga Qendra e Arsimit dhe Trajnimit Profesional, nga ministria kompetente e financave, nga sindikata shumicë, nga bashkësitë e njëjste të vetadministrimit lokal, nga Agjencia e Punësimit të Republikës së Maqedonisë dhe nga Agjencia e Zhvillimit të Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme, si dhe nga një anëtar nga Dhoma Ekonomike e Maqedonisë, nga Lidhja e Dhomave të Maqedonisë, nga Dhoma e Zejtareve të Maqedonisë (në tekstin e mëtejshëm: dhomat).

Gjatë emërimit të anëtarëve të Këshillit zbatohet parimi i përfaqësimit të drejtë dhe adekuat të bashkësive në Republikën e Maqedonisë, duke i pasur parasysh gjuhët në të cilat realizohet mësimi nëpër entet arsimore, pa u shkelur kriteret e përcaktuara me këtë ligj.

Në punën e Këshillit merr pjesë edhe drejtori i Qendrës, pa të drejtë vote gjatë vendimmarrjes.

Këshilli e zgjedh kryetarin nga radhët e anëtarëve të tij. Mandati i anëtarëve të Këshillit zgjat katër vjet.

Këshilli, punën e vet e rregullon me rregullore. Për punën e vet Këshilli harton plan vjetor dhe raport vjetor dhe e dërgon pranë Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe pranë Ministrisë dhe pranë ministrisë deri në fund të shkurtit të vitit vijues.

Punët profesionale-administrative të Këshillit i kryen Qendra e arsimit për të rritur.

Kompetencat e Këshillit

Neni 10

Kompetencat e Këshillit janë:

- që pranë Ministrisë të propozojë strategji për zhvillimin e arsimit për të rritur në kontekst të mësimit të përjetshëm;
- që ta ndjekë realizimin e planeve aksionare vjetore për realizimin e strategjisë së zhvillimit të arsimit për të rritur;
- që Ministrisë t'i propozojë kualifikime dhe standarde nacionale për profesione;
- të propozojë financim të programeve për arsimin e të rriturve për të cilat janë siguruar mjete në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë; dhe
- që në bashkëpunim me komunat pranë Ministrisë të paraqesë propozim për zhvillimin e rrjetit të enteve për zhvillimin e arsimit për të rritur.

Kompetencat e njëjste të vetadministrimit lokal në fushën e arsimit për të rritur

Neni 11

Këshilli i komunës përkatësisht i Qytetit të Shkupit:

- bën analizën e nevojave të tregut të punës në nivel lokal dhe për nevojat e njofton Qendrën, entet për arsimin e të rriturve dhe institucionet për arsimin e të rriturve;
- mund të themelojë ente për arsimin e të rriturve, në përputhje me dispozitat e këtij ligji;
- mund të themelojë qendra komunale përkatësisht qendër të Qytetit të Shkupit për zhvillimin e resurseve njerëzore;

- paraqet propozime pranë Ministrisë dhe pranë Qendrës për nevojat e zhvillimit të programeve për arsimin e të rriturve;

- miraton programe për arsimin e të rriturve të cilat financohen me mjetet e vetadministrimit lokal;

- siguron mjete për entet e arsimit për të rritur të cilat i ka themeluar; dhe

- pranë Ministrisë paraqet propozime për politikën regjistruese të arsimit për të rritur.

Partnerët socialë në fushën e arsimit për të rritur

Neni 12

Dhomat i kryejnë punët si vijojnë:

- pranë Qendrës paraqesin propozime për miratimin e programeve të reja dhe për rinovimin e programeve ekzistuese;

- pranë Qendrës paraqesin propozime për hartimin e standardeve të reja të profesioneve;

- mund të themelojë institucione për arsimin e të rriturve, në përputhje me dispozitat e këtij ligji;

- miratojnë programe të cilat financohen me mjetet e dhomave;

Neni 13

Sindikata shumicë i kryen punët si vijojnë:

- pranë punëdhënësve paraqet propozime për përmirësimin e kushteve të aftësisht praktik të pjesëmarrësve;

- mund të themelojë institucione për arsimin e të rriturve, në përputhje me dispozitat e këtij ligji; dhe

- miratojnë programe të cilat financohen me mjetet e sindikatës.

III. ORGANIZIMI I OFERTUESVE TË SHËRBIMEVE TË ARSIMIT PËR TË RITUR

Të drejtat dhe obligimet e ofertuesve të shërbimeve të arsimit për të rritur

Neni 14

Ofertuesit e shërbimeve të arsimit për të rritur kanë të drejtë:

- të organizojnë dhe realizojnë arsim për të rritur sipas dispozitave të këtij ligji; dhe

- të propozojnë ndryshime dhe plotësime të programeve ekzistuese ose të propozojnë programe të reja.

Ofertuesit e shërbimeve të arsimit për të rritur e kanë për detyrë:

- në mënyrë cilësore ta realizojnë programin për arsimin e të rriturve;

- të sigurojnë kushte të sigurta pune në kuadër të procesit të arsimit për të rritur;

- t'i plotësojnë obligimet e marrëveshjeve me pjesëmarrësit; dhe

- pranë Qendrës të paraqesin raporte vjetore për planet dhe programet arsimore të cilat i realizojnë, për numrin e pjesëmarrësve, kuadrin e angazhuar në procesin arsimor etj.

Lidhja e marrëveshjeve

Neni 15

Për kohën e ndjekjes së programit për arsimin e të rriturve lidhet marrëveshje ndërmjet entit dhe institucionit për arsimin e të rriturve dhe pjesëmarrësit.

Në marrëveshjen nga paragrafi 1 të këtij neni, rregullohen kushtet e ndjekjes të arsimit për të rritur (vendi i arsimimit, kohëzgjatja e arsimimit, kompensimi dhe ngjashëm).

Marrëveshja duhet të nënshkruhet para fillimit të realizimit të programit për arsimin e të rriturve.

Neni 16

Përmbajtjen, formën dhe procedurën e nënshkrimit të marrëveshjes e përcakton Qendra.

Programet për arsimin e të rriturve

Neni 17

Të rriturit fitojnë arsimim sipas programeve të arsimit fillor, të mesëm dhe sipëror të përshtatura sipas nevojave dhe mundësive të të rriturve (programe publikisht të njohura).

Të rriturit mund të arsimohen dhe përsosen, të specializohen dhe t'i plotësojnë njohuritë dhe shkathtësitë e tyre, në përputhje me programet nga paragrafi 1 të këtij neni, në arsimin formal, të cilat mund të organizohen pranë enteve arsimore që janë të verifikuara dhe të licencuara për këto programe.

Të rriturit mund të arsimohen dhe përsosen, të specializohen dhe t'i plotësojnë njohuritë e tyre, shkathtësitë dhe kompetencat në përputhje me programet e veçanta për fitimin e njohurive dhe shkathtësive të cilat organizohen pranë enteve dhe institucioneve të licencuara arsimore.

Neni 18

Programet e veçanta për arsimin e të rriturve nga neni 17 paragrafi 3 të këtij ligji, janë për:

- shkrim leximin e popullatës,
- gjuhën amtare dhe për gjuhë të huaja,
- rikualifikim,
- kualifikim plotësues,
- sipërmarrësi dhe menaxhment,
- teknologji informative-komunikative,
- të shprehurit kreativ dhe për pjesëmarrje në evenimente kulturore dhe artistike,
- ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit,
- shkathtësi të veçanta sociale,
- qytetari aktive,
- njohuri themelore nga shkenca dhe teknologjia, dhe njohuri, shkathtësi dhe aftësi të tjera.

Programet nga paragrafi 1 të këtij neni, i janë përshtatur moshës, arsimit të fituar paraprak, njohurive, shkathtësive dhe aftësive të të rriturve.

Programet nga paragrafi 1 të këtij neni, i miraton enti përkatësisht institucioni për arsimin e të rriturve, përveç nëse ndryshe nuk është rregulluar me këtë dhe me ligj tjetër.

Neni 19

Programi për arsimin e të rriturve e/i përmban:

- emërtimin e programit,
- njohuritë, shkathtësitë dhe aftësitë që fitohen me mbarimin e programit,
- kushtet e regjistrimit, përparimin dhe mbarimin e programit,
- kohëzgjatjen e programit dhe format e realizimit,
- kushtet e kuadrit, kushtet didaktike, hapësinore dhe kushte të tjera për realizimin e programit, dhe
- mënyrën e evaluimit të programit dhe rezultatet e arritura nga mësimi.

Neni 20

Programet për arsimin për të rritur mund të realizohen përmes: arsimit të rregullt, arsimit konsultativ-instruktiv, arsimit konsultativ me korrespondencë, arsimit të hapur, tele-arsimit, arsimit në distancë, në mënyrë multimediale dhe në mënyrë tjetër përkatëse.

Programi mund të ketë edhe strukturë modulare.

Neni 21

Programet i realizojnë: arsimtarë, profesorë, instruktorë të arsimit praktik, bashkëpunëtorë profesionistë.

Kuadri nga paragrafi 1 të këtij neni, duhet të ketë përgatitje të veçantë për punë me të rritur, e cila organizohet në ente dhe institucione përkatëse.

Kuadri nga paragrafi 1 të këtij neni, ka të drejtë dhe obligim në përsosje permanente profesionale, si dhe në përsosje për punë me të rritur.

Në program ceket lloji i kuadrit i cili mund ta realizojë programin.

Verifikimi

Neni 22

Enti për arsimin e të rriturve mund të realizojë programe publikisht të njohura për arsimin e të rriturve në qoftë se i plotëson kushtet në raport me hapësinorë, pajisjen dhe kuadrin përkatës.

Standardet e pajisjes dhe kushteve hapësinore nga paragrafi 1 të këtij neni, i propozon Qendra, ndërkaq i miraton Ministria.

Verifikimin e përmbushjes të kushteve nga paragrafi 1 të këtij neni, e bën Ministria.

Ministria mban regjistër qendror për verifikimin e enteve të cilat realizojnë programe publikisht të njohura.

Komuna përkatësisht Qyteti i Shkupit mban regjistër komunal për entet dhe institucionet të cilat realizojnë programe publikisht të njohura dhe programe të veçanta për arsimin e të rriturve, në rajonin e vet.

Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së Regjistrit Qendror dhe të Regjistrit komunal për entet dhe institucionet të cilat realizojnë programe publikisht të njohura, e përcakton ministri kompetent i arsimit (në tekstin e mëtejshëm: ministri).

Provime në fund të arsimit për të rritur

Neni 23

Të rriturit njohuritë, shkathtësitë dhe aftësitë e tyre, pavarësisht nga mënyra se si i kanë fituar, mund t'i dëshmojnë përmes dhënies së provimit.

Provimet nga paragrafi 1 të këtij neni, i organizon dhe zbaton enti përkatësisht institucioni për arsimin e të rriturve i cili e ka realizuar programin për fitimin e njohurive, shkathtësive dhe aftësive, përveç maturës shtetërore, maturës shkollore dhe provimit të fundit në shkollën e mesme.

Dhënia e provimit të mjeshtrit dhe provimit për aftësimin profesional realizohet në përputhje me ligjet që e rregullojnë këtë veprimtari.

Mënyra e dhënies së provimeve në arsimin sipëror përcaktohet me ligj.

Certifikata

Neni 24

Për njohuritë, shkathtësitë, aftësitë dhe kompetencat e fituara nga programet e veçanta të arsimit për të rritur merret certifikatë.

Emërtimin, përmbajtjen dhe formën e certifikatës nga paragrafi 1 të këtij neni me propozimin e Qendrës, e përcakton ministri kompetent i arsimit, nëse me ligj tjetër ndryshe nuk është përcaktuar.

Dokumentacioni dhe evidenca

Neni 25

Entet përkatësisht institucionet për arsimin e të rriturve mbajnë dokumentacion dhe evidencë.

Dokumentacioni nga paragrafi 1 i këtij neni mbahet në gjuhën maqedonishte dhe alfabetin e saj cirilik, si dhe në gjuhën dhe alfabetin në të cilën realizohet programi për arsimin e të rriturve. Evidenca nga paragrafi 1 i këtij neni mbahet në gjuhën në të cilën realizohet programi për arsim për të rritur.

Përmbajtjen dhe formën e dokumentacionit dhe evidencës nga paragrafi 1 të këtij neni, sipas propozimit të Qendrës e përcakton Ministri.

Neni 26

Entet përkatësisht institucionet për arsimin e të rriturve e kanë për detyrë që të dhënat për programet që realizohen, për pjesëmarrësit dhe për të dhëna të tjera që kanë rëndësi për ndjekjen dhe zhvillimin e arsimit për të rritur, t'i dërgojnë pranë Qendrës, pranë Entit Shtetëror të Statistikës si dhe pranë komunës përkatësisht Qytetit të Shkupit.

Qendra përgatit raport vjetor për të dhënat dhe e dërgon pranë Ministrisë dhe pranë Këshillit.

Të drejtat dhe obligimet e pjesëmarrësve në arsimin për të rritur

Neni 27

Pjesëmarrës në programet e arsimit për të rritur mund të jetë personi i cili i ka mbushur 15 vjet dhe i cili i përmbush kushtet e tjera të përcaktuara me programin.

Statusi i pjesëmarrësit fitohet me lidhjen e marrëveshjes për t'u inkuadruar në programin e arsimit për të rritur.

Statusi i pjesëmarrësit pushon me mbarimin e programit, me çregjistrimin nga programi ose në mënyrë jetër të paraparë në marrëveshjen nga neni 15 të këtij ligji.

Neni 28

Pjesëmarrësit kanë të drejtë:

- në qoftë se janë në marrëdhënie pune, gjatë ndjekjes të programit të arsimit për të rritur, mund të shfrytëzojnë pushim në kohëzgjatje prej katër ditësh pune brenda vitit; dhe

- ta prishin marrëveshjen sipas kushteve të përcaktuara në marrëveshje.

Pjesëmarrësit e kanë për detyrë:

- marrëveshjen nga neni 15 të këtij ligji, t'ia paraqesin punëdhënësit;

- t'i respektojnë rregullat për mbrojtje gjatë punës; dhe

- t'i përmbushin edhe obligimet e tjera të cekura në marrëveshjen.

IV. FINANCIMI I ARSIMIT PËR TË RRIURVE

Neni 29

Mjetet për financimin dhe nxitjen e arsimit për të rritur sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë, prej buxheteve të njërive të vetadministrimit lokal (në tekstin e mëtejshëm: mjete publike), prej pjesëmarrësve në arsimin e të rriturve dhe prej burimeve të tjera të përcaktuara me ligj.

Neni 30

Nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë sigurohen mjete për:

- shpenzimet e realizimit të programeve të arsimit të detyrueshëm për të rritur;

- shpenzimet për realizimin e programeve të arsimit të mesëm për të rritur të cilët kanë mbaruar vetëm arsim fillor përkatësisht programe të tjera arsimore;

- mirëmbajtje në vijim të enteve për arsimin e të rriturve të cilat i ka themeluar shteti; dhe

- shpenzimet e ndjekjes, përparimit dhe zhvillimit të arsimit për të rritur.

Neni 31

Nga buxhetet e njërive të vetadministrimit lokal sigurohen mjete për:

- shpenzime që kanë të bëjnë me realizimin e programeve në entet për arsimin e të rriturve të cilat i ka themeluar njëria e vetadministrimit lokal;

- mirëmbajtje në vijim të enteve për arsimin e të rriturve të cilat i ka themeluar njëria e vetadministrimit lokal; dhe

- investime në entet për arsimin e të rriturve të cilat i ka themeluar njëria e vetadministrimit lokal.

Neni 32

Nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë dhe nga buxhetet e njërive të vetadministrimit lokal mund të akordohen mjete financiare për:

- t'u pajisur me mjete arsimore dhe me mjete tjera; dhe

- zhvillimin dhe realizimin e programeve rinovuese për arsimin e të rriturve.

Neni 33

Mjetet nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë, të përcaktuara në paragrafin 1, alinetë 1 dhe 2 të nenit 30 të këtij ligji, u akordohen enteve përkatësisht institucioneve për arsimimin e të rriturve në bazë të konkursit publik të cilin e shpall Qendra.

Mjetet nga buxhetet e njërive të vetadministrimit lokal, të përcaktuara në paragrafin 1, alinenë 1, nga neni 31 të këtij ligji, u akordohen enteve përkatësisht institucioneve për arsimin e të rriturve në bazë të konkursit publik të cilin e shpall njëria e vetadministrimit lokal.

V. QENDRA PËR ARSIMIMIN E TË RRIURVE

Themelimi

Neni 34

Qendra për arsimimin e të rriturve është ent publik për arsimin e të rriturve në Republikën e Maqedonisë, si person i veçantë juridik.

Qendrën e themelon Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Neni 35

Në Qendrën harmonizohen dhe integrohen interesat publikë dhe interesat e partnerëve socialë në arsimin për të rritur në Republikën e Maqedonisë.

Qendra e bashkërendit bashkëpunimin me institucionet dhe organizatat ndërkombëtare në fushën e arsimit për të rritur dhe në mësimin e përgjithshëm.

Neni 36

Qendra i kryen punët si vijojnë:

- e zhvillon arsimin e të rriturve me qëllim të harmonizimit të nevojave të zhvillimit bashkëkohor teknologjik dhe shoqëror;

- i jep përkrahje partneritetit social në të gjitha nivelet dhe fazat e planifikimit, zhvillimit dhe realizimit të arsimit për të rritur;

- e ndërlihdh arsimin e të rriturve dhe punën në kontekstin e mësimin të përgjithshëm;

- zhvillon orientim evropian të arsimit për të rritur;
- përgatit koncept për arsimin e të rriturve;
- harton standarde të profesioneve për programet e arsimit për të rritur;
- harton model të programeve që publikisht janë në fuqi për arsimin e të rriturve;
- bën verifikimin e programeve për arsimin e të rriturve;
- boton katalog të programeve të miratuara për arsimin e të rriturve dhe në internet e publikon faqen zyrtare të Ministrisë;
- siguron përkrahje të arsimit për të rritur përmes këshillimeve, instruimeve dhe mentorimit të kuadrit i cili i realizon programet e arsimit për të rritur;
- jep mendim për përmbushjen e kushteve të enteve dhe institucioneve të cilat kërkojnë verifikim për realizimin e programeve publikisht të njohura për arsimin e të rriturve;
- harton standarde për hapësirën dhe pajisjen e enteve dhe institucioneve për arsimin e të rriturve;
- boton katalog të enteve dhe institucioneve të verifikuara për arsimin e të rriturve dhe e publikon në internet faqen zyrtare të Ministrisë;
- ndërmjetëson në zhvillimin e karrierës dhe në orientimin profesional të pjesëmarrësve në arsimin për të rritur;
- propozon zgjidhje për përmirësimin e lidhjeve ndërmjet arsimit formal dhe joformal;
- pranë Ministrisë dhe Këshillit paraqet raport vjetor për realizimin e planeve aksionare vjetore të strategjisë për zhvillimin e arsimit për të rritur; dhe
- pranë Ministrisë paraqet raport vjetor për konkurset e shpallura publikisht për akordimin e mjeteve për realizimin e programeve për arsimin e të rriturve.

Neni 37

- Qendra bashkëpunon me:
- Ministrinë e Arsimit dhe Shkencës;
 - Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale;
 - Ministrinë e Ekonomisë;
 - Ministrinë e Vetadministrimit Lokal;
 - Agjencinë e Punësimit të Republikës së Maqedonisë;
 - Agjencinë për Zhvillimin e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme;
 - Entin Shtetëror të Statistikës;
 - Dhomen Ekonomike të Maqedonisë;
 - Lidhjen e Dhomave Ekonomike të Maqedonisë;
 - Dhomen e Zejtareve të Maqedonisë;
 - Sindikatën;
 - sindikatat në Republikën e Maqedonisë;
 - Bashkësitë e Njësive të Vetadministrimit Lokal;
 - Shoqatën e universiteteve të punëtorëve dhe popullorë të Maqedonisë;
 - Byronë e Zhvillimit të Arsimit;
 - Qendrën Shtetërore të Provimeve;
 - Qendrën për Arsim Profesional dhe Aftësim;
 - entet dhe institucionet për arsimin e të rriturve;
 - universitetet në Republikën e Maqedonisë;
 - qendrat lokale për zhvillimin e resurseve njerëzore;
 - institucione dhe organizata ndërkombëtare nga fusha e arsimit për të rritur, dhe
 - sektorin joqeveritar.

Menaxhimi dhe drejtimi me Qendrën

Neni 38

- Me Qendrën menaxhon Këshilli drejtues.
- Këshilli drejtues përbëhet prej 11 anëtarëve edhe atë dy anëtarë nga Ministria, nga një anëtar nga ministria

kompetente për punë dhe nga Bashkësia e Njësive të Vetadministrimit Lokal, Dhoma Ekonomike e Maqedonisë dhe Lidhja e Dhomave Ekonomike të Maqedonisë dhe Dhoma e Zejtareve të Maqedonisë dhe katër anëtarë nga radhët e punonjësve profesionistë të punësuar pranë Qendrës.

Gjatë emërimit të anëtarëve të Këshillit drejtues zbatohet parimi i përfaqësimit të drejtë dhe adekuat të bashkësive në Republikën e Maqedonisë, duke i pasur parasysh gjuhët në të cilat realizohet mësimi në arsimin fillor dhe të mesëm, pa u shkelur kriteret e përcaktuara me këtë ligj.

Këshilli drejtues nga radhët e anëtarëve të tij e zgjedh kryetarin.

Mandati i kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit drejtues zgjat katër vjet.

Anëtarët e Këshillit drejtues i emëron dhe shkarkon Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Neni 39

- Këshilli drejtues i Qendrës:
- e nxjerr Statutin e Qendrës;
 - e miraton programin vjetor për punën e Qendrës;
 - Qeverisë së Republikës së Maqedonisë i propozon plan financiar vjetor dhe llogari përfundimtare;
 - publikon shpallje publike për emërimin e drejtorit;
 - bën intervistë me kandidatët për drejtor prej kandidatëve të paraqitur;
 - bën zgjedhjen e drejtorit prej kandidatëve të paraqitur në shpalljen e publikuar publikisht;
 - e shkarkon drejtorin;
 - vendos sipas kundërshtimeve dhe ankesave të punonjësve të Qendrës; dhe
 - bën edhe punë të tjera të përcaktuara me Statutin. Statutit të Qendrës pëlqim i jep Ministria.

Neni 40

- Me Qendrën udhëheq drejtori.
- Drejtori i Qendrës mund të jetë personi i cili i përmbush kushtet si vijojnë:
- së paku të ketë arsim sipëror, dhe
 - së paku të ketë pesë vjet përvojë pune në arsim.
- Mandati i drejtorit të Qendrës zgjat katër vjet me të drejtë rizgjedhjeje.

Neni 41

- Drejtori i Qendrës:
- e organizon dhe e drejton punën e Qendrës;
 - përgjigjet për punën e ligjshme të Qendrës;
 - e përfaqëson Qendrën para personave të tretë;
 - e propozon programin vjetor për punën e Qendrës;
 - i ekzekuton vendimet e Këshillit drejtues të Qendrës;
 - vendos për të drejtat nga marrëdhënia e punës të të punësuarve në Qendër; dhe
 - bën edhe punë të tjera të përcaktuara me ligj dhe me Statutin e Qendrës.

Financimi i punës të Qendrës

Neni 42

Mjetet e nevojshme për realizimin e veprimtarisë së Qendrës sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë dhe prej burimeve vetjake nga shërbimet e kryera, si dhe nga legët, dhuratat, donacione dhe prej burimeve të tjera.

VI. МБИКЌЫРЈЕ

Neni 43

Mbikëqyrje inspektimi dhe mbikëqyrje mbi cilësinë e punës të enteve përkatësisht institucioneve për arsimin e të rriturve бën Инспекторати Сhtetëror i Arsimit.

Mbikëqyrje profesionale mbi punën e entit përkatësisht institucionit për arsimin e të rriturve бën Qendra.

VII. DISPOZITA ПËР KUNDËРVAJTJE

Neni 44

Gjobë në shumë prej 1000 euro, me kundërvlerë në denarë do t'i kumtohet për kundërvajtje personit пëргјегјës pranë entit përkatësisht institucionit për arsimin e të rriturve nëse:

- nuk lidh marrëveshje me pjesëmarrësin në arsimin e të rriturve (neni 15);

- fillon të realizojë program publikisht të njohur për pjesëmarrës para miratimit të aktvendimit për пëрmbushjen e kushteve në lidhje me hapësirën, pajisjen dhe kuadrin përkatës (neni 22);

- evidencën dhe dokumentacionin e mban në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji (neni 25);

- nuk i paraqet të dhënat e parapara në nenin 26 të këtij ligji;

- pjesëmarrësit i arkëton shpenzime, kurse të njëjtat janë siguruar prej mjeteve publike; dhe

- mjetet publike të akorduara në konkurs i shpenzon pa dedikim.

VIII. DISPOZITA KALIMTARE DHE ПËРFUNDIMTARE

Neni 45

Entet përkatësisht institucionet në të cilat realizohet arsimit i të rriturve brenda аfatit prej një viti nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do ta harmonizojnë organizimin e tyre, punën, statutet dhe aktet e tjera të пëргјитshme me dispozitat e këtij ligji.

Neni 46

Qeveria e Republikës së Maqedonisë do ta themelojë Qendrën për arsimin e të rriturve brenda tre muajve nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Qeveria e Republikës së Maqedonisë do ta themelojë Këshillin për arsimin e të rriturve brenda tre muajve nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 47

Aktet nënligjore të parapara me këtë ligj, do të miratohen brenda аfatit prej një viti nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Deri në hyrjen në fuqi të akteve nënligjore të пëрсактуара me këtë ligj, do të zbatohet Rregullorja për kriteret dhe mënyrën e realizimit të arsimit fillor për të rritur ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 27/96).

Neni 48

Të punësuarit në Byronë për Zhvillimin e Arsimit dhe të Qendrës për arsim profesional dhe trajnim të cilët punojnë në fushën e arsimit për të rritur vazhdojnë me punë si të punësuar në Qendrën për arsimin e të rriturve prej ditës së themelimit të saj.

Mjetet, pajisja, inventari, dokumentacioni që kanë të bëjnë me punën e të punësuarve nga paragrafi 1 të këtij neni, kalojnë pranë Qendrës nga dita e themelimit të saj.

Neni 49

Universitetet ekzistuese të punëtorëve dhe universitetet popullore në Republikën e Maqedonisë vazhdojnë me punë si ente komunale përkatësisht institucione të Qytetit të Shkupit, në пëрputhje me dispozitat e këtij ligji, prej 1 janari 2008.

Neni 50

Të drejtat dhe obligimet themeluese ndaj universiteteve të punëtorëve dhe popullorë nga neni 49 të këtij ligji, u kalojnë komunave, përkatësisht Qytetit të Shkupit për universitetet e punëtorëve dhe popullorë në rajonin e tyre, prej 1 janari 2008.

Pronësia mbi objektet dhe pronën e universiteteve të punëtorëve dhe popullorë nga paragrafi 1 të këtij neni, që janë pronë e Republikës së Maqedonisë, me vendim të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë i kalon komunës përkatësisht Qytetit të Shkupit për universitetet e punëtorëve dhe popullorë në rajonin e tyre, prej 1 janari 2008.

Të punësuarit, mjetet, pajisja, inventari dhe dokumentacioni që kanë të bëjnë me punën e universiteteve të punëtorëve dhe popullorë nga paragrafi 2 të këtij neni, i kalojnë komunës, përkatësisht Qytetit të Shkupit për universitetet e punëtorëve dhe popullorë në rajonin e tyre, prej 1 janari 2008.

Neni 51

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", kurse do të zbatohet prej 1 janari 2008.

www.svesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски фах 51.
Директор и одговорен уредник - Тони Трајанов.
Телефони: +389-2-3298-860, 3290-471, 3290-449.
Телефакс: +389-2-3112-267.

Претплатата за 2008 година изнесува 9.200,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламирање 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798.
Депонент на Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: ГРАФИЧКИ ЦЕНТАР ДООЕЛ, Скопје.

ISSN 0354-1622

2008007